

William MacDonald

KOMENTAR NOVOGA ZAVJETA

William MacDonald

KOMENTAR NOVOGA ZAVJETA

s priložima Arta Farstada

TREĆI SVEZAK

Kološanima – Otkrivenje

EUROLIBER

Zagreb 2001.

Izvornik: **Believer's Bible Commentary, New Testament**

Copyright © 1990 by William MacDonald

Copyright © 2001. za hrvatsko izdanje: **EUROLIBER**, Zagreb

Nakladnik: **EUROLIBER**, Zagreb, Marulićev trg 17

Za izdavača: Ivan Vrtarić

Prijevod i prijelom: Ivan Vrtarić

Lektura: Jasna Vrtarić

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

UDK 225.07

MACDONALD, William

Kometari Novoga zavjeta / William MacDonald ;
s prilogima Arta Farstada ; (prijevod Ivan Vrtarić) .

– Zagreb : Euroliber , 1997 – . – sv. ; 23 cm

Prijevod djela : Believer's Bible Commentary, New Testament

ISBN 953-6423-05-7 (cjelina)

Sv. 3 : Kološanima – Otkrivenje. – 2001 . – 430 str.

ISBN 953-6423-05-7 (cjelina)

ISBN 953-6423-08-1

Tisak i uvez: GGP Media, Pössneck

ISBN 3-89398-380-X (CLV)

Sadržaj

Poslanica Kološanima	7
Pomirenje	18
Kršćanski dom	37
Prva poslanica Solunjanima	45
Gospodinov Dolazak	54
Znaci posljednjih vremena	64
Posvećenje	70
Druga poslanica Solunjanima	73
Uzeće i otkrivenje	75
Uzeće Crkve	86
UVOD U PASTORALNE POSLANICE	95
Prva poslanica Timoteju	99
Druga poslanica Timoteju	133
Poslanica Titu	157
Starješine	160
Kršćanin i svijet	169
Poslanica Filemonu	174
Poslanica Hebrejima	181
Otpadništvo (apostazija)	202
Poruka Poslanice Hebrejima za naše doba	243
Jakovljeva poslanica	246
Deset zapovijedi	258
Božansko iscjeljenje	275
Prva Petrova Poslanica	281
Odijevanje kršćanâ	303
Krštenje	309
Druga Petrova poslanica	322
Prva Ivanova poslanica	345
Grieh koji vodi u smrt	364
Druga Ivanova poslanica	367
Treća Ivanova poslanica	371
Judina poslanica	375
Otkrivenje	387

POSLANICA KOLOŠANIMA

Uvod

Uputiti se u nju (Poslanicu Kološanima), promišljati o njezinoj nadahnutoj misli zaodjevenoj u nadahnuti jezik, dati da svjetlo i snaga njezine misli ispune dušu i uobliče život, obogaćenje je u vremenu i u vječnosti.

R. C. H. Lenski

I. Jedinstveni položaj u kanonu Svetog pisma

Većina Pavlovih pisama upućena je zajednicama u većim i važnijim gradovima: Rimu, Korintu, Efezu, Filipima. Kolossa je bio grad koji je poznao i bolje dane. Čak ni tamošnja zajednica nije postala neznam kako poznata u povijesti rane Crkve. Ukratko, da nema ove nadahnete poslanice tamošnjim kršćanima, Kolossa bi danas bilo ime poznato samo proučavateljima povijesti antike.

Premda je Kolossa bio beznačajan grad, poslanica koju je apostol poslao tamošnjoj crkvi vrlo je važna. Zajedno s I. Ivanovom i prvim poglavljem poslanice Hebrejima, prvo poglavlje poslanice Kološanima donosi najčudesnije izlaganje o potpunom božanstvu našeg Gospodina Isusa Krista. Budući da je taj nauk temelj cjelokupne kršćanske istine, vrijednost te poslanice nipošto se ne može prenaglasiti.

Ta poslanica sadrži i bogate upute o zajedništvu, religijskim kultovima i kršćanskom življenju.

II. Autorstvo

Nema dokaza da je sve do devetnaestog stoljeća itko smatrao upitnim Pavlovo autorstvo Poslanice Kološanima – toliko su iscrpni dokazi u korist njegova autorstva. Osobito su snažni *vanjski dokazi*. Navodili su je, često proglašavajući Pavla njezinim piscem, Ignacije, Justin Mučenik, Teofil Antiohijski, Irenej, Klement Aleksandrijski, Tertulijan i Origen. I Marcionov i Mu-

ratorijev kanon prihvaćaju Poslanicu Kološanima kao autentičnu.

Unutarnji dokazi uključuju jednostavnu činjenicu da pisac tri puta sâm sebe naziva Pavlom (1,1,23; 4,18). I sadržaj poslanice u skladu je s tim izjavama, a izlaganje nauka popraćeno pozivom na dužnost tipično je za Pavla. Možda najuvjerljiviji dokaz autentičnosti jest snažna povezanost s Poslanicom Filemonu, koju svi prihvaćaju kao Pavlovu. Petorica od osoba spomenutih u toj poslanici spominju se i u Kološanima. Čak i takav kritičar kao što je Renan bio je zapanjen slaganjem s Poslanicom Filemonu – a *sumnjao je u Pavlovo autorstvo Poslanice Kološanima!*

Argumenti *protiv* Pavlova autorstva pozivaju se na na riječi kojima se služio, na nauk o Kristu i tobožnje skretanje prema gnosticizmu. Što se tiče prve točke, nove riječi u Kološanima nadomještaju neke od Pavlovih omiljenih riječi. Salmon, konzervativni britanski stručnjak iz prošlog stoljeća, domišljato se suprotstavljao toj tvrdnji: "Ne mogu se složiti s doktrinom da čovjek koji piše novo djelo ne smije, po cijenu gubljenja vlastite osobnosti, u nj uključiti ni jednu riječ kojom se nije služio u nekom ranijem djelu."¹ Što se tiče kristologije Poslanice Kološanima, i ona se uklapa u kristologiju Poslanice Filipljanima i Ivanovog evanđelja. Teškoće s tim naukom imaju samo oni koji žele prikazati da se nauk o Kristovom božanstvu razvio u drugom stoljeću, i to iz poganske misli.

Što se pak tiče gnosticizma, liberalni škotski stručnjak Moffatt naučavao je da je početni stupanj gnosticizma, prikazan u Kološanima, mogao postojati već u prvom stoljeću.²

Dakle, Pavlovo autorstvo Poslanice Kološanima počiva na čvrstom temelju.

III. Datum

Kao jedna od "Zatvorskih poslanica", Poslanica Kološanima je mogla nastati za Pavlova dvogodišnjeg tamnovanja u Cezareji (Dj 23,23; 24,27). Ipak, neobično bi bilo za Pavla, koji je bio tako uctiv i prijazan kršćanin, da ne spomene Filipa Evanđelista koji je živio u tom gradu. Stoga neki misle da se radi o njegovom mogućem tamnovanju u Efezu, premda je to manje vjerojatno. Najprihvaćenije doba za nastanak ove poslanice i Poslanice Filemonu jest Pavlovo prvo tamnovanje u Rimu, oko 60. godine po Kristu (Dj 28,30.31).

Na sreću, kao što je najčešće istina, razumijevanje ove poslanice ne ovisi o potpunom poznavanju okolnosti u kojima je ona pisana.

IV. Pozadina i teme

Kolossa je bio grad u pokrajini Frigiji, na području koje nam je danas poznato kao Mala Azija. Nalazio se šesnaest kilometara istočno od Laodiceje i dvadesetak kilometara jugoistočno od Hierapola (vidi 4,13). Smjestio se sto šezdeset kilometara istočno od Efeza, na početku planinskog prijelaza preko Kadmijskog gorja (uska dolina široka dvadesetak kilometara) na vojnom putu od Eufrata prema zapadu. Kolossa je bila na rijeci Lycus (Vuk) koja nedaleko od Laodiceje skreće na zapad i ulijeva se u rijeku Meandar. Ondje se voda iz vrućih hierapolskih izvora združuje s hladnom vodom koja dotječe iz Kolosse i tvori "mlaku" vodu kod same Laodiceje. Hierapol je bio i lječilište i središte religijskog života, dok je Laodiceja bila glavni grad te doline. Kolossa je prije novozavjetnog razdoblja bila veća. Samo ime grada vjerojatno potječe od riječi "kolossus"—

zbog čudesnih oblika okolnih vapnenastih stijena.

Ne znamo točno kako je Evanđelje došlo u Kolossu. Pavao u doba kad piše ovu poslanicu još nije sreo tamošnje vjernike (2,1). Općenito se vjeruje da je Epafra bio taj koji je prvi donio Dobru vijest spasenja tom gradu (1,7). Mnogi vjeruju da se on obratio preko Pavla kad je apostol proveo one tri godine u Efezu. Frigija je bila dio pokrajine Azije i Pavao je bio u Frigiji (Dj 1,6,6; 18,23), ali ne i u Kolossi.

Iz same poslanice znamo da je crkvi u Kolossi zaprijetilo naučavanje koje se, kasnije kad se u potpunosti razvilo, nazivalo gnosticizam. Gnostici su bili uznositi zbog svog znanja (grč. *gnosis*). Za sebe su tvrdili da posjeduju znanje koje nadilazi znanje apostolâ te pokušali izazvati dojam da se istinska sreća ne postiže drukčije negoli uvođenjem (inicijacijom) u najdublje tajne njihova kulta.

Neki od gnostika poricali su da je Isus Krist bio istinski čovjek. Naučavali su da je "Krist" bio božanski *utjecaj* koji je izašao iz Boga i spustio se na Čovjeka Isusa tijekom njegova krštenja. Nadalje su naučavali da je Krist napustio Isusa neposredno prije njegova raspeća. Prema njihovom shvaćanju ishod toga bilo je to da je umro Isus, ali ne i Krist.

Neki ogranci gnosticizma naučavali su da između Boga i materije postoje različite razine, to jest, stupnjevitet duhovnih bića. Prihvatili su to gledište i nastojali njime objasniti podrijetlo zla.

A. T. Robertson objašnjava:

Gnostičke su se spekulacije prvenstveno bavile podrijetlom univerzuma i postojanjem zla. Gnostici su polazili od pretpostavke da je Bog dobar, ali da zlo ipak postoji. Njihova je teorija bila da je zlo sadržano u samoj materiji. No dobri Bog nije mogao stvoriti zlu materiju. Tako su iznijeli postavku da Između Boga i materije postoji niz *emanacija, eona*, duhova i anđela. Smatrali su da je prvi *eon*

potekao od Boga, drugi *eon* od tog *eona*, i tako dalje sve dok se jedan od njih nije našao dovoljno daleko od Boga tako da se pritom Bog ne onečisti stvaranjem zle materije no ipak bio dovoljno blizu da ima moć ostvariti to djelo.³

Neki su gnostici vjerovali da je tijelu urođena grešnost pa su se, trudeći se da postignu više duhovno stanje, prepuštali isposništvu (asketizmu) – sustavu samo-odricanja, pa čak i samokažnjavanja. Drugi pak su se predali suprotnoj krajnosti: živjeli su u tjelesnoj raspuštenosti i govorili da tijelo nema veze s duhovnim životom, to jest, ne utječe na nj!

Izgleda da su u Kolossi nađeni tragovi još dviju zabluda. Bili su to *antinomijanzam* i judaizam. *Antinomijanzam* je naučavanje da se onaj koji je pod milošću ne treba suzdržavati nego se potpuno prepustiti svojim tjelesnim nagonima i strastima. Starozavjetni pak se judaizam izopačio u obredni sustav po kojem se čovjek nadao steći pravednost pred Bogom.

Zablude koje su postojale u Kolossi i danas su među nama. Gnosticizam ponovno naučavaju: kršćanska znanost, teozofija, mormoni, Jehovini svjedoci, unitarijanci i drugi sustavi. *Antinomijanzam* je značajka svih koji tvrde da, zato što smo pod milošću, možemo živjeti kako god želimo. Izvorno je judaizam od Boga dano otkrivenje čiji su pralikovi (simboli) i obredi bili određeni za slikovito naučavanje duhovnih istina, kao što to pokazuju Poslanica Hebrejima i drugi dijelovi Novog zav-

jeta. No to se pretvorilo u sustav u kojem se pralikove počelo smatrati najvažnijima i na taj se način često uvelike zanemarivalo duhovno značenje. Danas je to preslikano u mnoge religijske sustave koji naučavaju da se Božja naklonost i nagrada mogu zadobiti vlastitim djelima te zanemaruju ili poriču grešno ljudsko stanje i potrebu za spasenjem koje može dati samo Bog.

U Poslanici Kološanima apostol Pavao majstorski se suprotstavlja svim tim zabludama prikazujući slavu Osobe i djela našeg Gospodina Isusa Krista.

Ta poslanica upadljivo je nalik Pavlovoj poslanici Efežanima. Ipak, ta sličnost ne uključuje i ponavljanje. U Efežanima su vjernici prikazani kao ustoličeni s Kristom u nebesima; Poslanica Kološanima, pak, vjernike prikazuje na Zemlji s Kristom, njihovom proslavljenom Glavom koja je na nebesima. Naglasak u Efežanima jest da je *vjernik u Kristu*; u Kološanima pak govori da je *Krist u vjerniku* nada slave. U Efežanima je težište na Crkvi kao "Tijelu" Kristovom, dakle na "punini Onoga koji sve u svima ispunjava" (Ef 1,23); stoga je u noj i naglašeno jedinstvo Kristova Tijela. U Kološanima je u prvom poglavlju osobito istaknuto Kristovo gospodstvo i naglašeno da se "čvrsto držimo Glave" (2,18.19), to jest, da budemo Njemu podložni. Pedeset četiri od 155 stihova iz Poslanice Efežanima slični su stihovima koje nalazimo u Poslanici Kološanima.

PREGLED

- I. NAUK O KRISTOVOJ NADMOĆNOSTI (1. i 2. pogl.).
  - A. Pozdrav (1,1.2)
  - B. Pavlova zahvala i molitva za vjernike (1,3-14)
  - C. Slava Krista, Glave Crkve (1,15-23)
  - D. Služba povjerena Pavlu (1,24-29)
  - E. Kristova dostatnost u odnosu na pogubnost filozofije, zakonstva, misticizma i isposništva (2,1-23)

- II. VJERNIKOVA DUŽNOST U ODNOSU NA NADMOĆNOG KRISTA (3. i 4. pogl.)
- Vjernikov novi život: svlačenje "starog" i "zaodijevanje" u novog čovjeka (3,1-17)
  - Prikladno ponašanje članova kršćanskog domaćinstva (3,18 - 4,1)
  - Vjernikov molitveni život te svjedočenje životom i govorom (4,2-6)
  - Ukratko o nekim Pavlovim suradnicima (4,7-14)
  - Pozdrav i upute (4,15-18)

Komentar

I. NAUK O KRISTOVOJ NADMOĆNOSTI (1. i 2. pogl.)

A. Pozdrav (1,1,2)

1,1 U danima kad je pisan Novi zavjet postojao je običaj da pismo počne s imenom osobe koja ga piše. Stoga se **Pavao** predstavlja kao **apostol Isusa Krista po volji Božjoj**. **Apostol** je bio onaj koga je Gospodin Isus naročito izaslao kao navjesticitelja. Kako bi potvrdili poruku koju su propovijedali, apostolima je dana moć da čine čudesa (2 Kor 12,12). Osim toga, čitamo da je u nekim slučajevima kad su apostoli polagali ruke bio predavan Duh Sveti (Dj 8,15-20; 19,6). Danas na svijetu ne postoje apostoli u strogom smislu te riječi i besmislica je kad neki tvrde da su nasljednici dvanaestorice Kristovih apostola. Mnogi uzimaju Ef 2,20 da ukažu kako je djelovanje onih koji su imali osobiti dar apostola i proroka uglavnom bio povezan s utemeljenjem Crkve, što je u suprotnosti s djelovanjem evanđelista, pastira i učitelja (Ef 4,11) koje se nastavlja i tijekom ovog razdoblja.

Pavao svoje apostolstvo pripisuje **volji Božjoj** (vidi Dj 9,15 i Gal 1,1). To, inače, nije bilo zanimanje koje si je on odabrao ili za koje su ga ljudi osposobili. Nije to bila ni služba koja mu je predana ljudskim zaredenjem: nije bila "od ljudi" (izvor), niti "po čovjeku" (sredstvo). Svoju cjelo-

kupnu službu provodio je ozbiljno shvaćajući da ga je sâm Bog izabrao za apostola.

U doba kad je Pavao pisao ovu poslanicu, s njim je bio i **brat Timotej**. Dobro je tu zapaziti potpunu neslužbenost u Pavlovu stavu prema Timoteju. Obojica su bili članovi zajedničkog bratstva i nije bilo ni pomisli na nekakvu hijerarhiju crkvenih velikodostojnika s njihovim razmetljivim titulama i osobitim načinom odijevanja.

1,2 Pismo je upućeno **svetima i vjernoj braći u Kristu koja su u Kolossi**. Tu su dva draga imena koja se u Novom zavjetu pripisuju svim kršćanima. "Sveti" znači da su odvojeni od svijeta za Boga i da zbog toga trebaju živjeti svetim životom. "Vjerna braća" ukazuje na to da su po vjeri u Gospodina Isusa djeca jednoga Oca; braća i sestre u vjeri. Kršćane se u drugim dijelovima Novog zavjeta naziva još i učenici i vjernicima.

Izraz **u Kristu** govori o njihovom *duhovnom* položaju. Kad su bili spašeni, Bog ih je "stavio" u Krista pa su sada "prihvaćeni u Ljubljenome". Otada imaju Njegov život i narav pa ih Bog više ne smatra Adamovom djecom ili pak neobnovljenim ljudima, nego ih vidi u svekolikoj prihvaćenosti svog vlastitog Sina. Izraz **u Kristu** iskazuje više bliskosti, prihvaćenosti i sigurnosti negoli to ikoji ljudski um može razumjeti. Na *zemljopisni* položaj tih vjernika ukazuje izraz: **koja su u Kolossi**. Sumnjam da bismo ikada čuli za taj gradić

da se ondje nije propovijedalo Evanđelje i da nisu bile spašene neke duše.

Pavao sada pozdravlja svete prekrasnim pozdravom: **Milost vam i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista!** Nema riječi koje bi mogle bolje opisati blagoslove kršćanstva negoli su to **milost i mir**. **Milost** je bio uobičajeni grčki izraz, dok je **mir** bio uobičajen židovski pozdrav; te su se riječi izgovarale pri susretu i pri rastanku. Pavao ih je spojio i uzdigao njihovo značenje i uporabu. **Milost** prikazuje Boga koji s ljubavlju i nježnim suosjećanjem silazi k grešnom, izgubljenom čovječanstvu. **Mir** sažimlje sve ono što nastaje u životu osobe koja prihvati Božju milost kao besplatan dar. R. J. Little je rekao: "Milost može značiti mnogo toga; ona je poput neispunjenog čeka. Mir je u svakom slučaju dio kršćanskog nasljeđa i ne smijemo dopustiti Sotoni da nam ga otme." Poredak riječi je značajan: najprije **milost** pa onda **mir**. Da Bog nije najprije postupio s nama u ljubavi i milosti, još bismo uvijek bili u svojim grijesima. Ali budući da je On preuzeo stvar u svoje ruke i poslao svog Sina da umre za nas, mi sada možemo imati mir s Bogom, mir s ljudima i mir Božji u svojim dušama. Čak i kad sve to izrečemo, nema nade da ćemo ikada moći prikladno opisati značenje tih dviju veličanstvenih riječi.

B. Pavlova zahvala i molitva za vjernike (1,3-14)

1,3 Pozdravivši svete riječima koje su postale geslom kršćanstva, apostol čini još nešto što je za njega vrlo osobito – pada na koljena u **zahvaljivanju** i molitvi. Izgleda da je on svoju molitvu uvijek započinjao slavljenjem Gospodina, a to je i za nas dobar primjer koji možemo slijediti. Njegova je molitva bila upućena **Bogu, Ocu Gospodina našega Isusa Krista**. Molitva je nevjerojatna povlastica po kojoj dolazimo pred Suverena svega što postoji. No postavlja se pitanje: "Kako se običan čovjek usuđuje stati u strašnu prisutnost beskraj-

no velikog Boga?" Odgovor nalazimo u našem tekstu. Slavni i veličanstveni Bog svega što postoji jest **Otac Gospodina našega Isusa Krista**. Onaj koji je beskrajani i velik postao je prisani i blizak. Zato što kao vjernici u Krista imamo udio u Njegovu životu, Bog je i naš Otac (Iv 20, 17) i možemo mu se približiti po Kristu.

Svagda za vas moleći. Uzmemo li je zasebno ova rečenica ne izgleda značajnom, ali dobiva novo značenje kad se sjetimo da iskazuje Pavlovo zanimanje za ljude koje nikad nije susreo. Nama je često teško sjetiti se naših rođaka i prijatelja kad dolazimo pred prijestolje milosti, ali zamislite samo kakav molitveni popis mora da je imao Pavao! On nije molio samo za one koje je poznavao nego i za kršćane iz udaljenih mjesta, za one čija su mu imena rekli drugi. Pavlova neumorna molitva doista nam pomaže da ga bolje razumijemo.

1,4 On je čuo za vjeru Kološana u **Kristu Isusu** i za njihovu **ljubav prema svima svetima**. Najprije spominje njihovu **vjeru u Kristu Isusu**. S time moramo uvijek početi. Danas na svijetu žive mnogi religiozni ljudi koji neprestane govore o svojoj ljubavi prema drugima; ali ako ih ispitaš, utvrdit ćeš da uopće nemaju **vjeru** u Gospodina **Isusa Krista**. Takva ljubav je isprazna i beznačajna. S druge strane su oni koji tvrde da imaju **vjeru u Krista**, ali ćeš uzalud tražiti dokaz da postoji **ljubav** u njihovu životu. I Pavao bi na sličan način preispitao iskrenost njihove vjere. Mora postojati istinska **vjera** u Spasitelja i za tu vjeru dokaz je život koji krasi **ljubav** prema Bogu i bližnjemu.

Pavao o **vjeri** govori kao da to znači biti u **Kristu Isusu**. To je jako važno zapaziti. Gospodin Isus je u Svetom pismu uvijek istaknut kao Objekt vjere. Netko bi mogao imati neograničenu vjeru u svoju banku, ali ta vjera vrijedi samo dok je banka pouzdana. Vjera sama po sebi neće osigurati sigurnost novcu u banci kojom se slabo upravlja. Tako je i u duhovnom životu. Sa-

ma po sebi vjera nije dostatna. Vjera mora biti usredotočena na Gospodina Isusa Krista. Budući da On nikada ne može zakazati, oni koji se pouzdaju u njega nikada se neće razočarati.

Činjenica da je Pavao čuo za njihovu vjeru i ljubav pokazuje da zacijelo nisu bili potajni vjernici. U stvari, Novi zavjet baš ne ohrabruje onoga tko pokušava biti tajni učenik. Naučavanje Božje riječi je to da će se onaj tko je uistinu primio Spasitelja neizbježno javno priznati Kristovim.

Ljubav Kološana tekla je prema svima svetima. Njihova ljubav nije bila ni sektaška ni isključiva. Nisu ljubili samo vjernike iz svoje zajednice, nego je njihova ljubav slobodno i toplo strujala gdje god bi nailazili na istinske vjernike. To bi trebala biti pouka i nama da nam ljubav ne bude uska i ograničena samo na vlastitu zajednicu vjernika ili na misionare iz naše zemlje. Trebali bismo prepoznati Kristove ovce gdje god se nalaze i očitovati im svoju ljubav kad god je to moguće.

1,5 Nije potpuno jasno kakve veze ima ovaj stih s onim ranijim. Je li možda povezan s trećim stihom, koji glasi: Zahvaljujemo ... radi nade koja je pohranjena za vas na nebesima? Ili je povezan s drugim djelom četvrtog stiha: "Vaša ljubav prema svima svetima, radi nade koja je pohranjena za vas na nebesima"? Moguća su oba tumačenja. Apostol bi mogao zahvaljivati ne samo za njihovu vjeru nego i za buduću baštinu koja će im jednog dana pripasti. S druge strane, istina je i da se vjera u Krista Isusa i ljubav prema svima svetima provode s obzirom na ono što stoji pred nama. U svakom slučaju, svi vidimo da Pavao ovdje navodi tri najvažnije vrline kršćanskog življenja: vjeru, ljubav i nadu. Te su vrline spomenute i u 1 Kor 13,13, 1 Sol 1,3 i 5,8. Lightfoot je rekao: "Vjera se temelji na prošlosti, ljubav djeluje u sadašnjosti a nada gleda na budućnost."⁴

U ovom stihu nada ne predstavlja stav očekivanja ili iščekivanja nečega, nego se

prije odnosi na ono čemu se netko nada. Ovdje to znači ispunjenje našeg spasenja kad budemo uzeti u Nebo i uđemo u svoju vječnu baštinu. Kološani su već ranije čuli za tu nadu, vjerojatno tada kad im je Epafra propovijedao Evanđelje. To što su oni čuli opisano je kao riječ istine evanđelja. Evanđelje je ovdje opisano kao poruka istinski dobre vijesti. Možda je Pavao dok je ovo pisao imao na umu lažna naučavanja gnostika. Netko je istinu definirao rekavši da je to ono što Bog kaže o nečemu (Iv 17,17). Evanđelje je istinito jer je ono Božja riječ.

1,6 Istina Evanđelja došla je Kološanima kao i u sav ondašnji poznati svijet, no to ne treba shvaćati u apsolutnom smislu. To ne znači da su svaki muškarac i žena na ovom svijetu čuli Evanđelje. Djelomice bi to moglo značiti da su ljudi od svakog naroda čuli dobru vijest spasenja (Dj 2). Moglo bi to značiti i da je Evanđelje za sve ljude i da ga se širi bez nekih namjernih ograničenja. Pavao opisuje i neizbježive rezultate koje ono donosi. U Kolossi i u svim drugim dijelovima svijeta gdje je bilo propovijedano, Evanđelje je donosilo plod i raslo (NKJV margina⁵). To je izneseno da bi se ukazalo na nadnaravne osobine Evanđelja. U prirodi biljka obično istodobno ne raste i donosi plod. U mnogim ju je slučajevima potrebno obrezivati kako bi donosila plodove; jer ako joj se dopusti da podivlja to dovodi do toga da je vrlo lisnata i granata – a bez plodova. Ali Evanđelje istodobno čini oboje. Donosi plod – u spasenju duša i izgrađivanju svetih – te se širi od grada do grada i od naroda do naroda.

Upravo to je Evanđelje učinilo u životima Kološana od dana kad su čuli i spoznali milost Božju u istini. Crkva u Kolossi rasla je brojem i uz to se u životima tamošnjih vjernika očitovao duhovni rast.

Izgleda da su u prvom stoljeću učinjeni golemi koraci i da je Evanđelje doseglo Europu, Aziju i Afriku doprijevši dalje ne-

goli mnogi pretpostavljaju. Ipak, nema temelja za pretpostavku da je obuhvatilo sav svijet. **Milost Božja** ovdje služi kao ljupki opis poruke Evanđelja. Što bi moglo krašnije sažeti te radosne vijesti negoli prekrasna istina o Božjoj milosti danoj grešnim ljudima koji zaslužuju Božji gnjev!?

1,7 Apostol daje na znanje da su Kološani od **Epafr**e čuli poruku Evanđelja i iskustveno je upoznali u svom životu. Njega Pavao preporučuje kao **ljubljenog slugu i vjernog Kristovog poslužitelja** za njih. U apostolu Pavlu nije bilo ni gorčine ni ljubomore. Njemu nije smetalo što neki drugi propovjednik prima pohvalu. U stvari, on je bio prvi kad je trebalo iskazati zahvalnost za druge Gospodinove slugе.

1,8 Od Epafrе je i sâm Pavao čuo za **ljubav u Duhu** koju su imali Kološani. To nije bila samo ljudska sklonost nego istinska ljubav za Gospodina i Njegov narod, ljubav koju je stvorio u njima nastanjeni **Duh** Božji. Jedino se na ovom mjestu u cijeloj poslanici spominje Sveti Duh.

1,9 Zaključivši svoje zahvaljivanje, Pavao sada počinje zastupati svete u njihovim osobitim potrebama. Već smo ranije spomenuli kako je široko bilo područje apostolovih molitava, no trebali bismo još istaknuti da su njegove molbe uvijek bile u osobitom skladu s potrebama Božjeg naroda na nekom mjestu. On se nije molio općenito; izgleda da i u ovom stihu iznosi četiri odvojene molbe za dobro Kološana: (1.) duhovni uvid; (2.) dostojno življenje; (3.) izobilje snage; (4.) duh zahvalnosti.

U njegovim molbama nije bilo ničeg zlog ili zajedljivog. To se osobito vidi u stihovima 9, 10 i 11 u kojima upotrebljava riječi *svoj, svemu i svaku*. (1.) **U svoj mudrosti i duhovnome razumijevanju** (st. 9); (2.) "u svemu mu ugodite" (st. 10); (3.) "u svakom dobrom djelu" (st. 10); (4.) "svom snagom" (st. 11); (5.) "za svaku poštojanost i strpljivost" (st. 11).

Riječi **zbog toga** služe kao veza s prethodnim stihom; što znači: *zbog Epafrina*

izvješća (st. 4, 5 i 8). Od prvog trenutka kad je čuo za te drage svete u Kolossi i za njihovu vjeru, ljubav i nadu, apostol je učinio svojom navikom da moli za njih. **Po-najprije** je molio da se **ispune spoznajom volje Božje u svoj mudrosti i duhovnome razumijevanju**. Nije iskao da se zasi- te nadmenom spoznajom gnostika. Htio je da uđu u punu spoznaju Božje volje za svoje živote kakva je otkrivena u Njegovoj riječi. Ta spoznaja nije svjetovne ili tjelesne naravi; nju obilježava duhovna **mudrost i duhovno razumijevanje – mudrost** da se spoznaja primijeni na najbolji način i **razumijevanje** da se prepozna što je u skladu s Božjom voljom a što joj je protivno.

1,10 Vrlo je važna povezanost između 10. i 9. stiha. Zašto je apostol Pavao htio da se Kološani ispune spoznajom Božje volje? Je li zato da postanu silni propovjednici ili istaknuti učitelji? Zar zbog toga da k sebi privuku golem broj sljedbenika, kao što su to pokušavali gnostici? Nipošto, istinska svrha duhovne mudrosti i razumijevanja jest osposobiti kršćanina da **živi dostojno Gospodina i u svemu mu ugodu**. U tome nalazimo vrlo važnu poruku na temu vodstva. Bog nam ne otkriva svoju volju da bi ugodio našoj znatiželji niti mu je namjera pridodati što našim ambicijama ili uznositosti. Bog nam pokazuje svoju volju za naše živote zato da bismo mu mogli ugoditi u svemu što činimo.

U svakom dobrom djelu plod donoseći. Ovo je korisni podsjetnik: premda nismo spašeni *po* dobrim djelima, sasvim sigurno je da smo spašeni *za* dobra djela. Ponekad, ako prenaglašavamo krajnju beskorisnost dobrih djela u spasenju duša, možemo stvoriti utisak da kršćani ne vjeruju u dobra djela. Takvo što uopće nije istina! U Efežanima 2,10 čitamo da smo "Njegovo djelo, stvoreno u Kristu Isusu za dobra djela". I ponovno, Pavao piše Titu: "Vjerodostojna je ova riječ i hoću da to uporno tvrdiš da oni koji su povjerovali

Bogu nastoje prednjačiti dobrim djelima” (Tit 3,8).

Ne samo da je Pavao htio da oni donose plod u svakom dobrom djelu, nego i da rastu u spoznaji Boga. – Kako se to čini? Ponajprije marljivim proučavanjem Božje riječi, a zatim poslušnošću Njegovim učenjima i vjernim služenjem Njemu. (Izgleđa da se tu najviše radi o ovom drugom.) Kad činimo sve to, ulazimo sve dublje u spoznaju Gospodina: “Težimo da upoznamo Jahvu” (Hoš 6,3).

Zapazite kako se u prvom poglavlju ponavljaju riječi koje govore o spoznaji i da se sa svakom njihovom primjenom razvija misao. U 6. stihu oni su “spoznali milosti Božju”. U 9. stihu imaju “spoznaju volje Njegove”. U 10. stihu “rastu u spoznaji Boga”. Možda bismo mogli reći da se onaj prvi izraz odnosi na spasenje, drugi na proučavanje Pisma, a treći na služenje i kršćansko življenje. Zdrav nauk trebao bi voditi do ispravnog ponašanja koje se očituje u poslušnom služenju.

1,11 Treća apostolova molba jest da bi sveti bili svom snagom osnaženi po sili slave njegove. Zapazite pritom napredak: *ispunjeni* (st. 9), *plodonosni* (st. 10) i *osnaženi* (st. 11). Kršćanski život nije moguć živjeti samo ljudskom energijom, on zahtijeva nadnaravnu snagu. Stoga Pavao želi da vjernici upoznaju snagu uskrslog Sina Božjega i, štoviše, želi da je upoznaju po sili slave njegove. Njegova molba nije da bi ta snaga bila *izvan* Njegove slavne snage, nego *po* njoj. Sila slave Njegove je bezgranična i to je upravo opseg molitve. Peake piše: “Opremanje snagom nije u skladu samo s primateljevom potrebom, nego i s Božanskom opskrbom.”⁶

Zbog čega je Pavao htio da kršćani posjeduju tu snagu? Zar zbog toga da mogu izlaziti pred ljude i izvoditi spektakularna čudesa? Zar zato da mogu uskrisivati mrtve, ozdravljati bolesne, izgoniti zloduhe? Ponovno, odgovor je: “Ne!” Ta je snaga bila potrebna da bi dijete Božje moglo

imati svaku postojanost i strpljivost, s radošću. – To je ono što zaslužuje našu pozornost! U nekim dijelovima današnjeg kršćanskog svijeta golem je naglasak na takozvanim čudesima: govorenje u jezicima, ozdravljivanje bolesnih i slična djela koja izazivaju pozornost ljudi. Ali u ovo doba u kojem živimo postoji čudo koje je veće od svih spomenutih, a to je kad dijete Božje strpljivo trpi – i zahvaljuje Bogu usred svojih kušnji!

U 1 Kor 13,4 *strpljivosti* je pridodana *dobroćivost*, a ovdje *radost*. Trpimo zato što ne možemo izbjeći “uzdisanju svega što je stvoreno”, u čemu i mi sudjelujemo. Da bismo zadržali *radost* u sebi i dobroćivost prema drugima, treba nam Božja snaga – u tome i jest kršćaninova pobjeda. Razlika između postojanosti i strpljivosti definira se kao razlika između podnošenja bez jadikovanja i podnošenja bez osvećivanja. Božja je milost postigla jedan od svojih najvećih uspjeha u životu onoga vjernika koji može strpljivo trpjeti i slaviti Boga usred žestokog iskušenja.

1,12 **Zahvaljivanje** u ovom stihu odnosi se na Kološane a ne na Pavla (u izvorniku je u množini). Pavao se moli ne samo da budu osnaženi svom silom, nego i da budu zahvalnog duha te da nikada ne propuste izraziti svoju zahvalnost Ocu koji ih je **osposobio da budu dionici u baštini svetih u svjetlosti**. Kao Adamovi sinovi, mi nismo prikladni da uživamo nebesku slavu. U stvari, kad bi nespašeni ljudi na neki način mogli u Nebo, ne bi u njemu uživali nego bi u njemu teško patili. Zahvalnost za Nebo zahtijeva i prikladnost za nj. Čak ni kao vjernici u Gospodina Isusa mi sami po sebi nismo prikladni za Nebo. Jedino pravo na slavu koje imamo nalazi se u Osobi Gospodina Isusa Krista:

Na Njegovoj zasluzi stojim ,

Ne znam neki drugi put.

Nema nečeg drugog gdje slava prebiva

U Emanuelovoj zemlji

Anne Ross Cousin

Kad Bog nekoga spasi, On ga istog trenutka učini prikladnim za Nebo. Njegova prikladnost jest Krist, a nju ništa ne može poboljšati. Čak ni dugi život poslušnosti i služenja ovdje na Zemlji ne čini nekoga prikladnijim za Nebo negoli je bio na dan kada je spašen. Naše pravo na slavu u Njegovoj je krvi. I dok je baština u svjetlosti i "čuva se za nas u Nebu", mi vjernici na Zemlji imamo Duha Svetog kao "jamstvo naše baštine". Stoga se možemo radovati onome što nas čeka uživajući već sada "prvine Duha".

1,13 Učinivši nas "osposobljenima da budemo dionici u baštini svetih u svjetlosti", Bog nas je izbavio iz vlasti tame i prenio u kraljevstvo Sina ljubavi svoje (usp. 1 Iv 2,11). To možemo prikazati i iskustvom djece Izraelove, koje je opisano u Knjizi izlaska. Oni su živjeli u Egiptu i uzdisali pod udarcima nadglednika. Čudesnim božanskim zahvatom Bog ih je izbavio iz tog strahovitog ropstva i proveo kroz pustinju do Obećane zemlje. I mi smo na sličan način, još kao grešnici, bili u Sotoninu ropstvu; ali smo po Kristu bili **izbavljeni iz njegovih kandži** i sada smo podanici u Kristovom **kraljevstvu**. Sotona vlada nad kraljevstvom tame u kojem nema svjetlosti, topline i radosti; Kristovo je **kraljevstvo** ono u kojem je **ljubav**, što uključuje sve tri spomenute značajke.

Kristovo je **kraljevstvo** u Pismu prikazano u više različitih vidova. Kad je On prvi put došao na Zemlju, ponudio je Kraljevstvo narodu Izraela. No Židovi su htjeli samo izbavljenje od rimskog okupatora i nisu se htjeli pokajati zbog svojih grijeha, a Krist može vladati samo nad ljudima koji su u ispravnom duhovnom odnosu s Njim. Kad im je to postalo jasno, odbacili su Kralja i razapeli ga. Nakon toga se Gospodin Isus vratio u Nebo pa sada imamo Kraljevstvo u njegovu tajanstvenom obliku (Mt 13). To znači da se Kraljevstvo ne iskazuje na vidljiv način, a Kralj je odsutan. Ali svi koji prihvate Gospodina Isusa

Krista tijekom sadašnjeg razdoblja, priznaju ga za svog zakonitog Vladara i stoga su podanici Njegova kraljevstva. U Danu koji dolazi Gospodin Isus će se vratiti na Zemlju, uspostaviti svoje kraljevstvo s Jeruzalemom kao glavnim gradom i vladati tisuću godina. Na svršetku tog razdoblja, Krist će podložiti sve neprijatelje pod svoje noge i predati Kraljevstvo Bogu Ocu. To će biti početak vječnog kraljevstva koje će, naravno, trajati svu vječnost.

1,14 Spomenuvši kraljevstvo Sina Božje ljubavi, Pavao se sada otiskuje u jedan od najvećih odjeljaka o Osobi i Djelu Gospodina Isusa u cjelokupnoj Božjoj riječi. Teško je znati je li završio svoju molitvu ili je nastavlja u ovim stihovima koje ćemo proučavati. Ali to nije previše važno, jer ako sljedeći stihovi nisu čista molitva ipak su čisto štovanje.

Sturz je istaknuo kako se "u ovom čudnovatom odjeljku koji uzvisuje Isusa Krista više negoli ikoji drugi, Njegovo ime ne pojavljuje ni jedanput ni u kojem obliku". I dok je to na neki način značajno, ipak se tome ne treba čuditi. Ta kome bi drugome – osim našem blagoslovljenom Spasitelju – ikada mogao pristajati opis koji nam je ovdje iznesen? Ovaj nas odjeljak podsjeća na Marijino pitanje vrtlaru: "Gospodine, ako si ga ti odnio, reci mi gdje si ga položio i ja ću ga uzeti" (Iv 20,15). Ona nije navela Njegovo ime – ta samo joj je jedna Osoba *bila* na umu.

Krist je tu najprije prikazan kao Onaj u kome imamo otkupljenje krvlju njegovom⁷ – oprostjenje grijeha. Izrazom otkupljenje opisan je čin kojim smo kupljeni na tržnici robova grijeha. Kao da je sâm Gospodin Isus stavio na nas natpis sa cijenom. Na koliko nas je on procijenio? U stvari, on je rekao: "Toliko mi vrijede da sam voljan proliti svoju krv da ih kupim." Budući da smo kupljeni za nešto tako goleme vrijednosti, treba nam biti jasno da više ne pripadamo sebi samima; za nas je plaćena golema cijena. Stoga ne smijemo

živjeti svoje živote po vlastitom izboru. Borden iz Yalea istaknuo je sljedeće: ako preuzmemo svoje živote i činimo s njima što nam se prohtije, uzimamo nešto što nam ne pripada pa smo stoga kradljivci!

Ne samo da nas je On otkupio, nego nam je dao i **oprostenje grijeha**. To znači da je Bog izbrisao dug koji smo si natovarili svojim grijesima. Gospodin Isus Krist platio je kaznu na križu i nikad je više ne treba ponovno platiti. Račun je namiren i zaključen. Bog nije samo oprostio naše grijeha nego ih i udaljio od sebe "kao što je istok daleko od zapada" (Ps 103,12).

C. Slava Krista, Glave Crkve (1,15-23)

1,15 U iduća četiri stiha nalazimo Gospodina Isusa opisanog (1.) u Njegovu odnosu prema Bogu (st. 15), (2.) u Njegovu odnosu prema svemu stvorenom (st. 16, 17) i (3.) u Njegovu odnosu prema Crkvi (st. 18).

Gospodin je ovdje opisan kao **slika Boga nevidljivoga**. Izraz **slika** ima najmanje dva značenja. Kao prvo, prenosi misao da nam Gospodin Isus omogućuje vidjeti kakav je Bog. Bog je duh pa je stoga nevidljiv; ali u Osobi Isusa Krista Bog se učinio vidljivim očima smrtnika. U tom je smislu Gospodin Isus **slika Boga nevidljivoga**. Tko je god vidio Njega, vidio je Oca (vidi Iv 14,9). Ali izraz **slika** prenosi i zamisao o "predstavniku". Bog je najprije postavio Adama da na Zemlji predstavlja Njegove interese, ali je Adam zakazao. Zato je Bog poslao svog jedinorođenog Sina na svijet da se kao Njegov Predstavnik pobrine za Njegove interese i da otkrije ljubav Njegova srca ljudima. U tom smislu je On **slika Božja**. Ista riječ, **slika**, uporabljena je u 3,10 gdje je vjernicima rečeno da budu **slika Kristova**.

Krist je i **Prvorođenac svakog stvorenja**, to jest, svakog stvorenog bića. Što to znači? Neki lažni učitelji tvrde da je i sâm Gospodin Isus stvoreno biće; da je on bio prva Osoba koju je Bog ikad stvorio. Neki od njih čak su spremni ići tako daleko da

priznaju kako je On najveće stvorenje koje je proizišlo iz ruke Božje. Ali to je u izravnoj opreci onome što naučava Božja riječ.

U Pismu izraz "Prvorođenac" ima najmanje tri različita značenja. U Lk 2,7 rabi se *doslovno* – za Marijinog prvorođenog sina. Ondje to znači da je Gospodin Isus bio prvo dijete koje je ona rodila. S druge strane, u Izl 4,22 rabi se figurativno: "Izrael je moj prvorođenac." U tom se stihu ne radi o stvarnom rođenju, nego Gospodin upotrebljava tu riječ kao opis osobitog položaja koji narod Izraela ima u Njegovim planovima i naumima. Na poslijetku, u Ps 89,27 izraz "prvorođenac" opisuje *nadmoćni položaj*, prvenstvo i jedinstvenost. Ondje Bog kaže da će Davida učiniti svojim prvorođencem koji je uzvišen nad sve kraljeve Zemlje. David je, u stvari, po tijelu bio najmlađi Jesejev sin, ali mu je Bog odlučio dati jedinstven položaj prvenstva, nadmoćnosti i suverenosti.

Nije li to upravo ono što govori Kol 1,15 – **Prvorođenac svakog stvorenja**? Gospodin Isus Krist je Božji jedinstveni Sin. Na neki način svi su vjernici sinovi Božji, ali Gospodin Isus je Božji Sin na način različit od svih ostalih. On je postojao prije sveukupnog Stvorenja te zauzima položaj nadmoćnosti nad njim. To je položaj uzvišenosti i vlasti. Ovdje izraz **Prvorođenac svakog stvorenja** nema nikakve veze s rođenjem nego jednostavno znači da On jest Božji Sin po vječnom odnosu s Bogom. To je titula prvenstva u odnosu na *položaj*, a ne na vrijeme.

1,16 Lažni se učitelji koriste 15. stihom (osobito u KJV) pomoću kojeg naučavaju da je Gospodin Isus bio stvoreno biće. No pogreška se obično može pobiti samim odjeljkom Pisma kojim se koriste pripadnici kultova. To je slučaj i s ovim stihom, koji uvjerljivo tvrdi da naš Gospodin Isus nije stvorenje nego sâm Stvoritelj. O ovom stihu doznajemo ne samo da je On stvorio sve – čitav univerzum sa svime što je u njemu – nego i da je sve **po njemu i za**

njega stvoreno. Tu svaki od uporabljenih prijedloga prenosi drugačiju misao. Prvo čitamo da je u njemu stvoreno. Pritom se misli da je moć stvaranja bila u Njegovu Biću. On je bio Graditelj. Kasnije u ovom stihu saznajemo da je sve po njemu stvoreno. To govori o Njemu kao Posredniku u stvaranju. On je bio ona Osoba Božanstva kroz koju je izveden čin stvaranja. Osim toga, sve je bilo stvoreno za njega. On je taj za koga je sve stvoreno – cilj stvaranja.

Pavao uvelike naglašava da je sve stvoreno u Kristu, bilo to ono na nebesima ili ono što je na Zemlji. To nikome ne daje izliku za tvrdnju da je On, premda je neke stvari stvorio, u početku i sâm bio stvoren.

Apostol nastavlja tvrdeći da Gospodino Stvorenje uključuje i vidljivo i nevidljivo. Riječ vidljivo ne treba objašnjavati, ali je Pavao nesumnjivo shvaćao da će izazvati našu radoznalost spomene li nevidljivo. Stoga on nastavlja kako bi skršio svako umovanje glede toga što smatra nevidljivim. Taj izraz uključuje Prijestolja, Gospodstva, Vrhovništva i Vlasti. Vjerujemo da se to odnosi na anđeoska bića, premda ne možemo utvrditi razliku između različitih staleža tih inteligentnih bića.

Gnostici su naučavali da postoje različiti položaji i staleži među duhovnim bićima koja su između Boga i materije, kao i da Krist spada u jedan od tih staleža. U naše doba spiritisti naučavaju da je Isus Krist neki napredni duh iz šeste sfere. Jehovini svjedoci naučavaju da je naš Gospodin prije negoli je došao na svijet bio stvoreni anđeo – nitko drugi doli anđeo Mihael! Ovdje Pavao odlučno odbacuje takve besmislice ustvrdivši najjasnijim mogućim izrazima da je Gospodin Isus Stvoritelj anđela, u stvari, svih bića – i vidljivih i nevidljivih.

1,17 On je prije svega i sve se drži u njemu. Pavao kaže: "On jest prije svega", a ne: "On bijaše prije svega." U Bibliji se sa sadašnjim glagolskim vremenom često

iskazuje kako Božanstvo nije ograničeno vremenom. Primjerice, Gospodin Isus je rekao: "Prije negoli Abraham bijaše, JA JESAM" (Iv 8,58).

Ne samo da je Gospodin Isus postojao prije bilo čega stvorenog, nego se i sve drži u njemu. To znači da je on Svedržitelj univerzuma i Izvor njegova neprestanog kretanja. On upravlja zvijezdama, Sunceom i Mjesecom. Čak i kad je bio ovdje na Zemlji, i dalje je upravljao zakonima po kojima univerzum pravilno djeluje.

1,18 Vladavina Gospodina Isusa ne samo da obuhvaća univerzum prirode, nego se proteže i na područje duhovnog. On je i Glava Tijela, Crkve. Svi koji su tijekom ovog razdoblja vjernici u Gospodina Isusa ugrađeni su u ono što je poznato kao Tijelo Kristovo, to jest, Crkva. Kao što je ljudsko tijelo sredstvo kroz koje se izražava osoba, tako je i Tijelo Kristovo sredstvo koje On ima na Zemlji i kroz koje se odlučio izražavati svijetu. On pak je Glava tog Tijela. Kad se veli Glava, misli se na vodstvo, na zapovijedanje i upravljanje. On u Crkvi ima prvenstvo.

On je Početak. Shvaćamo da to znači: početak novog Stvorenja (vidi Otk 3,14) i izvor duhovnog života. Kasnije je to pojašnjeno riječima: Prvorođenac od mrtvih. Tu ponovno moramo istaknuti da to ne znači kako je Gospodin Isus bio prvi koji je ustao od mrtvih. Bilo je slučajeva uskrsnuća u starom i u novom Zavjetu, ali Gospodin Isus je bio prvi koji je ustao od mrtvih da više nikad ne umre – prvi koji je uskrsnuo s proslavljenim tijelom. Osim toga, On je ustao kao Glava novog Stvorenja. Njegovo je uskrsnuće bilo jedinstveno i ono je jamstvo da će uskrsnuti i svi koji se u Njega uzdaju. Ono ga čini glavnim u duhovnom Stvorenju.

Alfred Mace je to lijepo izrazio:

Krist ni u čem ne može biti drugi. On je "Prvorođenac svakoga stvorenja" jer je On sve stvorio (Kol 1,15.16). On je i Prvorođenac od mrtvih i glede otkuplje-

nikâ i nebeske obitelji. Stoga Stvorenje i otkupljenje njemu predaju čast prvenstva zbog toga tko On jest i što je učinio – “da u svemu bude prvi”. On je svugdje prvi.⁸

Zbog toga Gospodin Isus ima dvostruko prvenstvo – najprije u stvaranju a zatim u Crkvi. Bog je odlučio da On u svemu bude prvi. Kakav li je to samo odgovor onima u Pavlovo doba (i u naše) koji su pokušavali lišiti Krista Njegova božanstva te ga proglasiti samo stvorenim bićem – bez obzira koliko god uzvišenim!

I dok čitamo da u svemu bude prvi, najpametnije je da se upitamo: “Ima li On prvenstvo u mom životu?”

1,19 Ovaj stih Darby prevodi: “Jer se svidjelo svoj punini Božanstva stanovati u Njemu.” U prijevodu King James izgleda kao da se Ocu u određeno vrijeme (riječi otisnute kosim slovima nisu u izvorniku) svidjelo nastaniti svu puninu u Sinu. Pravo značenje ovog stiha jest: **punina** Božanstva uvijek je prebivala u Kristu.

Gnostički krivovjerci naučavali su da je Krist bio neka vrst “međupostaje” Bogu, nužna karika u lancu, a da je pred Njim bilo i drugih, boljih karika. “Krenite od Njega”, poticali su, “i dosegnuti ćete puninu.” “Ne,” odgovara Pavao, “sâm Krist je potpuna punina!”

Sva punina *prebiva* u Kristu. Grčka riječ za **prebiva** ovdje znači trajno prebivanje,⁹ a ne samo privremeni posjet.

1,20 Devetnaesti je stih ovako povezan s dvadesetim: “Jer se svidjelo **Ocu po njemu** (Kristu) **pomiriti sa sobom sve – ostvarivši po njemu mir krvlju križa njegova.**” Drugim riječima, nije se Božanstvu svidjelo samo da sva punina prebiva u Kristu (st. 19), nego i to da Krist **sve pomiri sa sobom.**

U ovom su poglavlju spomenuta dva pomirenja: (1.) pomirenje **svega** (st. 20) i pomirenje osoba (st. 21). Ono prvo je još uvijek budućnost, dok je drugo prošlost za sve koji su povjerovali u Krista.

POMIRENJE

Pomiriti znači obnoviti ispravan odnos ili mjerilo, ili pak donijeti mir tamo gdje je ranije bilo neprijateljstvo. Biblija nikad ne govori da bi se Bog trebao pomiriti s čovjekom, nego uvijek da bi se čovjek trebao pomiriti s Bogom. Tjelesni um jest neprijateljstvo prema Bogu (Rim 8,7) i zbog toga je čovjek taj koji se treba pomiriti.

Kad je grijeh ušao u svijet, čovjek se otuđio od Boga. Zauzeo je stav neprijateljstva prema Bogu. Zato se sada treba pomiriti.

Ali grijeh je utjecao na cjelokupno Stvorenje, a ne samo na ljudsku obitelj.

1. Nekad u prošlosti sagriješili su i neki anđeli. (Ipak, u Božjoj riječi nema ni naznake da će se ti anđeli ikad izmiriti s Bogom. Njih se “u vječnim okovima čuva za sud velikog Dana”, Juda 6.) U Jobu 4,18 Elifaz spominje da Bog okrivljuje svoje anđele za grijeh.
2. Dolazak grijeha utjecao je i na životinjski svijet: “Doista, cjelokupno Stvorenje s istinskom žudnjom iščekuje ovo objavljenje sinova Božjih; jer Stvorenje bi podvrgnuto ispraznosti ... Ta znamo da sve Stvorenje zajedno uzdiše i muči se u porođajnim bolovima sve do sada” (Rim 8,19-22). Činjenica da životinje pate od bolesti, boli i smrti pokazuje da nisu izuzete od prokletstva grijeha.
3. I zemlju (tlo) je prokleo Bog nakon što je Adam sagriješio (Post 3,17). To pak je očitovano rastom korova, trnja i čička.
4. U Knjizi o Jobu Bildad govori da u Božjim očima nisu čiste ni zvijezde (Job 25,5). Očigledno je grijeh utjecao i na svijet zvijezda.
5. U Heb 9,23 spomenuto je da se treba pročistiti i ono što je u nebesima. Ne znamo što to sve znači, ali nas navodi na pomisao da je i ono nebesko bilo uprljano zbog prisutnosti Sotone, koji ima pristup k Bogu kao “optuživač braće” (Job 1,6,7; Otk 12,10). Jedni misle da se taj

odjeljak odnosi na Božje boravište, drugi pak na zvjezdano nebo (svemir). Ovi drugi tvrde da Sotona ima pristup Bogu u zvjezdanom nebu. U svakom slučaju, svi se slažu u tome da Božje prijestolje zasigurno nije oskvrnuto grijehom.

Jedan od ciljeva Kristove smrti bilo je omogućiti pomirenje osoba i stvari s Bogom, a da bi to učinio morao je ukloniti uzrok neprijateljstva i otuđenja. To je učinkovito izveo tako da je, na potpuno Božje zadovoljstvo, riješio pitanje grijeha.

Na opseg pomirenja ukazano je u Kol 1, i to na sljedeći način: (1.) Svi koji vjeruju u Gospodina Isusa već su pomireni s Bogom (st. 21). Premda je Kristovo pomiriteljsko djelo zaista dostatno za cjelokupno čovječanstvo, učinkovito je samo za one koji se njime posluže. (2.) Na poslijetku će sve biti izmireno, i ono na Zemlji i ono na nebesima (st. 20). To se odnosi na životinjski svijet i na nežive stvari koje su bile okaljane grijehom. Ipak, to se ne odnosi na Sotonu i ostale pale anđele, kao ni na nevjerne ljude. U Pismu je jasno iskazano njihovo vječno prokletstvo.

Nije rečeno da se pomirenje proteže na "ono što je pod zemljom". Postoji razlika između pomirenja i podlaganja. Ovo drugo opisano je u Fil 2,10: "Da se imenu Isusovu prigne svako koljeno nebeskih, zemaljskih i podzemaljskih bića"; ili, kako to Darby prevodi: "nebeskih i zemaljskih i paklenih bića". Sva stvorena bića, pa čak i pali anđeli, na koncu će biti prisiljeni pokloniti se Gospodinu Isusu; ali to ne znači da će biti izmireni s Njime. To naglašavamo zato što se Kol 1,20 upotrebljava za naučavanje lažnog nauka o sveopćem spasenju, naime, da će sâm Sotona, pali anđeli i nevjerni ljudi na koncu biti pomireni s Bogom. Ovaj odjeljak ograničuje domet pomirenja izrazom "ono na zemlji i ono na nebesima". Tu nije uključeno ono podzemaljsko, to jest, ono pakleno.

1,21 Pavao podsjeća Kološane da je u njihovu slučaju pomirenje već ostvarena

činjenica. Prije svog obraćenja Kološani su bili poganski grešnici **otuđeni** od Boga i Njegovi **neprijatelji** u svojim umovima i svojim **zlīm djelima** (Ef 4,17.18). Očajnički su trebali pomirenje s Bogom pa je Gospodin Isus u svojoj neusporedivoj milosti poduzeo potrebni korak.

1,22 On ih je pomirio u svom **zemaljskom tijelu, po smrti**. Nije to učinio svojim životom, nego smrću. Izraz u **zemaljskom tijelu** jednostavno znači da je Gospodin Isus ostvario pomirenje umrijevši na križu u stvarnom ljudskom tijelu (a ne kao duhovno biće kakvim su ga proglasili gnostici). Usporedi to s Heb 2,14-16 gdje je Kristovo utjelovljenje proglašeno nužnim za postignuće otkupljenja. Gnostičko shvaćanje poriče tu istinu.

Prekrasni ishod tog pomirenja izražen je riječima: **da vas privede pred sebe svete, bez mane i besprigovorne**. Čudesna je milost da bezbožni grešnici mogu biti oslobođeni od svog prijašnjeg opakog života i preneseni u takvo područje blaženstva!

Dobro je rekao C. R. Erdman:

"U Kristu nalazimo Boga koji je blizu, koji skrbi, koji čuje, koji se sažaljuje i koji spašava."¹⁰

Puna učinkovitost Kristova pomirenja s Njegovim ljudima očitovat će se u Danu koji dolazi: kad budemo privedeni Bogu Ocu bez grijeha, prljavštine i bilo kakve osude protiv nas; i kad kao klanjatelji radosno priznamo Krista dostojnim (Otk 5).

1,23 Sada apostol Pavao dodaje jedan od onih **ako** odjeljaka koji su vrlo zibunili mnogu Božju djecu. Izvanjski izgleda da ovaj stih naučava kako nastavak spasenja ovisi o tome hoćemo li nastaviti živjeti u **vjeri**. Ako je tako, kako onda ovaj stih pomiriti s ostalim dijelovima Božje riječi, primjerice s Iv 10,28.29, stihovima koji proglašavaju da ni jedna Kristova ovca nikada ne može pasti.

Odgovarajući na to pitanje, željeli bismo već na početku naglasiti da je vječna sigurnost vjernika blažena istina koja je ja-

sno utvrđena na stranicama Novog zavjeta. No Pismo također naučava, kao u ovom stihu, da istinska vjera uvijek ima kakvoću trajnosti i da će onaj tko je zbilja rođen od Boga ustrajati vjerno do svršetka. Ustrajnost je dokaz zbiljnosti. Naravno, uvijek postoji opasnost od skretanja, ali kršćanin pada samo zato da bi ponovno ustao (Izr 24,16). On ne napušta vjeru.

Duhu Božjem učinilo se zgodno uvrstiti mnoge takozvane "ako" odjeljke u Božju riječ kako bi sve one koji ispovijedaju Kristovo ime izazvao da provjere stvarnost svog ispovijedanja vjere. Ne bismo htjeli reći ništa što bi moglo otupiti oštricu tih odjeljaka. Netko je rekao: "Ti 'ako' ovdje na svijetu motre one koji tvrde da su kršćani i služe duši kao zdrava provjera."

Pridham te izazovne stihove komentira na sljedeći način:

Čitatelj će na temelju brižljivog proučavanja Riječi utvrditi kako je običaj Duha da najpotpunije i najizvjesnije izjave o milosti popratu upozorenjima koja spominju razorne promašaje što ih čine oni koji tobože stoje u vjeri ... Pobožna duša voljno i poput lijeka ispija upozorenja koja neugodno vrijeđaju uši neiskrenih vjernika ... Cilj svega naučavanja kakvo nalazimo ovdje jest potaknuti vjeru i unaprijed osuditi nerazborite i samouvjerene vjernike.¹²

Nesumnjivo misleći ponajprije na gnostike, apostol potiče Kološane da se ne daju odvojiti **od nade** koja prati **Evangelje**, to jest, koju **Evangelje** nadahnjuje. Oni trebaju i dalje **utemeljeni** i **čvrsti** u vjeri koju su prihvatili preko Epafre.

Pavao tu ponovno govori o **Evangelju koje se propovijeda svakome stvorenju** (to jest, "svemu Stvorenju") **pod nebom**. **Evangelje** je poslano svemu Stvorenju, ali do sada nije još doslovce doseglo svakoga stvora. Pavao ukazuje na općesvjetsko objavljivanje **Evangelja** kao na svjedočanstvo o njegovoj istinitosti. U tome nalazi dokaz da je ono posvuda prilagodljivo potrebama čovječanstva. Sam stih ne govori

da je u to doba svaka osoba na svijetu čula **Evangelje**; jer to nije bila ostvarena činjenica, nego proces koji je tekao. **Evangelje** je, također, doseglo sav biblijski svijet, to jest, cjelokupno područje Sredozemlja.

O sebi Pavao govori kao o poslužitelju, što jednostavno označava "slugu". Ali u tome nema ničeg činovničkog i ne odnosi se na neko uzvišeno zvanje, koliko na ponizno služenje.

D. Služba povjerena Pavlu (1,24-29)

1,24 Posljednjih šest stihova prvog poglavlja opisuju Pavlovu službu. Ponajprije, on ju je provodio u atmosferi trpljenja. Pišući iz zatvora, Pavao može reći da se **sada raduje u svom trpljenju** za svete, to jest, na njihov račun. Kao sluga Gospodina Isusa Krista bio je pozvan izdržati neizrecive teškoće, progone i muke. No sve to bilo mu je povlastica – povlastica po kojoj može upotpuniti ono što je preostalo nakon **Kristovih muka**. Što je apostol time mislio reći?

Kao prvo: to se ne može odnositi na *otkupiteljske* muke Gospodina Isusa Krista na križu. One su bile dovršene jedanput zauvijek i ni jedan čovjek nikada ne bi mogao imati udjela u njima. Ali na neki način Gospodin Isus još uvijek trpi. Kad je Saul iz Tarza srušen na zemlju na putu za Damask, čuo je glas s neba gdje govori: "Saule! Saule! Zašto me progoniš?" Saul nije svjesno progonio Gospodina – on je samo progonio kršćane. No ipak, saznao je da progoneći vjernike progoni njihovog Spasitelja. Da, Glava na Nebu osjeća trpljenje svog Tijela na Zemlji.

Tako apostol Pavao na sva trpljenja kroz koja kršćani moraju proći zbog Gospodina Isusa gleda kao na dio Kristova trpljenja koje, na neki način, još uvijek preostaje. To uključuje trpljenje zbog pravednosti, trpljenje zbog Njega (to jest, nošenje Njegove sramote) i zbog **Evangelja**.

Ali kad govori o **mukama Kristovim**, on ne misli samo na trpljenje za Krista. To je, također, i opis *iste vrste* trpljenja koje je

Spasitelj podnosio kad je bio ovdje, premda u mnogo manjem stupnju.

Muke koje je apostol podnosio **na svoje tijelo** bile su za Kristovo **Tijelo**, **nai-**me, za **Crkvu**. Patnje nespasjenih ljudi na neki su način bez smisla. Nema u njima uzvišenosti. One su samo predokus paklenih muka koje će oni vječno podnositi. Ali nije tako s trpljenjem kršćana. Kad oni trpe zbog Krista, Krist na vrlo stvaran način trpi zajedno s njima.

1,25 **Kojom sam ja postao poslužitelj.**

Ovim izrazom Pavao se već bio poslužio u 23. stihu a sada ga ponavlja. Ipak, postoji razlika između tih dviju primjena. Apostol je imao dvojaku službu: (1.) bio je poslan propovijedati Evanđelje (st. 23); (2.) bio je poslan naučavati čudesnu tajnu o Crkvi (st. 25). U tome je stvarna pouka za svakog istinskog Kristovog slugu. Od nas se ne očekuje samo da pomoću Evanđelja dovedimo ljude Kristu pa ih potom pustimo da nastave kako sami znaju. Od nas se očekuje da svoje evanđeoske napore usmjerimo na osnivanje novozavjetnih crkava u kojima se obraćenici mogu izgrađivati u svojoj najsvetijoj vjeri, uključujući tu i istinu o Crkvi. Gospodin želi da se Njegovu dječicu šalje u "postaje za prehranu" gdje će ih se hraniti i gdje mogu rasti.

Tako smo u Kol 1 vidjeli (1.) Kristovo dvojako prvenstvo, (2.) Kristovo dvojako pomirenje i (3.) Pavlovu dvojaku službu. Kad Pavao ovdje kaže "**kojom sam ja postao poslužitelj**", on misli na svoju službu glede Crkve, a ne Evanđelja. To jasno proizlazi iz izraza koji slijedi: "**Po odredbi** (to jest, *upraviteljstvu*) **Božjoj što mi je dana za vas.**"

Upravitelj je onaj tko brine za nečiju korist ili posjed. Pavao je bio upravitelj u tome što mu je na osobit način povjerena ta velika istina o Crkvi. Premda nije samo njemu otkrivena tajna o Kristovom Tijelu, ipak je on bio izabran da ponese tu dragocjenu istinu poganima. To uključuje jedinstven položaj Crkve u njezinu odnosu pre-

ma Kristu i Njegovim odredbama, u njezinom ustroju, njezinoj osobitoj nadi i sudbini, i mnogim drugim istinama o ovom životu i odredbama koje je Bog dao Pavlu i ostalim apostolima.

Kad kaže: "Što mi je dana za vas", on misli na Kološane kao na vjernike iz poganstva. Apostol Petar bio je poslan propovijedati židovskom narodu, dok je Pavlu povjereno slično poslanje poganima.

Jedan od najtežih izraza ovog poglavlja jest: **da potpuno navijestim Riječ Božju**. Što je točno Pavao time mislio? Ponajprije, znamo kako nije mislio da je dovršio Božju riječ dodavši joj njezinu posljednju knjigu. Koliko nam je poznato, Otkrivenje, knjiga koju je napisao Ivan, trebala je biti dodana Novom zavjetu u svoje vrijeme. U kom je smislu onda Pavao **potpuno navijestio**, to jest, upotpunio **Riječ Božju?**

Prije svega, **potpuno navijestiti** može značiti: potpuno razglasiti i učiniti poznatim. Dakle, Pavao je navijestio cjelokupni Božji naum. Htjeli bismo još dodati da je i doktrinarno upotpunio Božju riječ. Golema istina o Tajni završni je kamen novozavjetnog otkrivenja, i ta istina na vrlo stvaran način upotpunjuje krug tema iznesenih u Novom zavjetu. Premda su ostale novozavjetne knjige napisane nakon Pavlovih, one ipak ne sadrže neke goleme tajne vjere kojih nema u spisima apostola Pavla. Na vrlo stvaran način ta otkrivenja o Tajni, Crkvi, ispunjaju Riječ Božju. Ništa što je kasnije dodano nije bilo neka nova istina slična istinama koje je iznio Pavao.

1,26 To da se Pavlovo upotpunjavanje Božje riječi odnosi na **Tajnu** otkriva on ovdje kad spominje **tajnu skrivenu od vjekova i od naraštaja, a sada očitovanu njegovim svetima**. Tajna u Novom zavjetu je neka istina koja ranije nije bila otkrivena, a sada je obznanjena ljudskim sinovima po apostolima i prorocima novog Zavjeta (Saveza). Istina je da čovjek vlastitim razumom nikada ne bi došao do toga što je Bog odlučio milostivo obznaniti.

Ovo je jedan od mnogih stihova Novog zavjeta koji naučavaju da istina o Crkvi nije bila poznata u doba starog Zavjeta (Saveza). Bila je skrivena od vjekova i od naraštajâ (Ef 3,2-13; Rim 16,25-27). Stoga je pogrešno govoriti da je Crkva počela s Adamom ili s Abrahamom. Crkva je nastala na Pedesetnicu i istinu o Crkvi otkrili su nam apostoli. Crkva novog Zavjeta nije isto što i Izrael starog Zavjeta; ona je nešto što ranije nije postojalo.

Izrael je nastao s Božjim pozivom Abrahamu da iziđe iz Ura Kaldejskog, dok je ostatak naroda prepustio njihovim grijesima i idolopoklonstvu. Od Abrahamova je potomstva sačinio narod različit i odvojen od svih ostalih naroda. Crkva je nešto suprotno tome; ona je udruženje vjernika svih rasa i nacionalnosti uključenih u jedno Tijelo, moralno i duhovno odvojeno od svih drugih. To da Crkva nije nastavak Izraela očigledno je iz brojnih primjera u koje spada i onaj o "maslini" koji Pavao iznosi u Rim 11 kako bi prikazao da je narod Izraela očuvao svoj identitet, premda svaki Židov koji vjeruje u Krista postaje dijelom Crkve (Kol 3,10.11).

1,27 Istinu o toj **tajni** moguće je sažeti ovako: (1.) Crkva je Kristovo Tijelo. Svi istinski vjernici udovi su tog Tijela i određeni da zauvijek dijele Kristovu slavu. (2.) Gospodin Isus je Glava Tijela kojemu daje život i hranu te njime upravlja. (3.) Niti Židovi imaju prvenstvo, niti pak su pogani u nepovoljnom položaju glede pristupanja Crkvi. I Židov i poganin vjerom postaju udovima Tijela i sačinjavaju jednog novog čovjeka (Ef 2,15; 3,6). U Starom zavjetu nije bila nepoznata istina to da pogani mogu biti spašeni; ali da će obraćeni pogani biti suudovi Kristovog Tijela i Njegovi sudrugovi u slavi te vladati s Njim, ranije jest bila nepoznata istina.

Osobiti vid tajne koji Pavao naglašava u 27. stihu jest to da je Gospodin Isus voljan prebivati u srcu poganina. **Krist u vama, nada slave.** Te su riječi izgovorene Kolo-

šanima, koji su bili pogani. F. B. Meyer kliče: "To da bi On prebivao u srcu Abrahamova djeteta smatrano je čudesnim činom milostivosti, ali da bi se nastanio u srcu poganina – to je bilo nevjerojatno."

A upravo je to uključeno u tu tajnu, to jest, "da su pogani subaštinci i sutijelo i sudionici njegova obećanja u Kristu – po evanđelju" (Ef 3,6). Kako bi naglasio važnost te istine, apostol ne kaže jednostavno "ta tajna" ili "slava te tajne", nego **bogatstvo slave te tajne**. On slaže riječ na riječ kako bi u čitateljima izazvao velik utisak s činjenicom da ta slavna istina zaslužuje njihovu najveću pozornost.

To jest – Krist u vama, nada slave. Krist koji prebiva u vjernicima **nada** je njihove **slave**. Nemamo drugo pravo na Nebo osim samog Spasitelja. Činjenica da On prebiva u nama čini naš odlazak u Nebo izvjesnim kao da smo već tamo.

1,28 Značajan je izraz **Njega mi navješćujemo**. Riječ **njega** se, naravno, odnosi na Gospodina Isusa Krista (st. 27). Pavao za sebe kaže da navješćuje Osobu. On nije svoje vrijeme trošio na politiku ili filozofiju, nego se usredotočio na samog Gospodina Isusa Krista zato što je shvaćao da je Krist – kršćanin. **Opominjući svakoga čovjeka i poučavajući svakoga čovjeka u svoj mudrosti da bismo doveli svakoga čovjeka do savršenstva u Kristu Isusu.** U tim riječima nalazimo daljnji uvid u službu ljubljenog apostola. Bila je to služba čovjeka čovjeku. Nespašene je upozoravao na gnjev što dolazi, a svete poučavao velikim istinama kršćanske vjere.

Zatim tu opažamo koji je on naglasak stavljao na djelo izgrađivanja. Osjećao je zbiljsku odgovornost prema onima koje je doveo do Spasitelja. Nije se zadovoljavao da vidi kako se duše spašavaju pa odlazio. Htio je dovesti **svakoga čovjeka do savršenstva u Kristu Isusu**. Pavao sebe prikazuje kao svećenika koji prinosi žrtve Bogu. Te žrtve su muškarci i žene. U kojem ih stanju on prinosi Gospodinu? Jesu li oni

slabašni; mala djeca u Kristu? Ne, on želi da budu zreli, potpuno odrasli, punoljetni kršćani. Želi da budu dobro utemeljeni u istini. Imamo li i mi sličnu pobudu za one koje smo doveli Kristu?

1,29 Za taj se cilj apostol trudio; kao i ostali apostoli. Ipak, on shvaća da to ne čini u vlastitoj snazi, nego **Njegovom djelotvornošću koja u njemu snažno djeluje**. Drugim riječima, shvatio je da je uopće sposoban služiti Gospodinu samo zato što mu On daje snagu za to. Bio je svjestan činjenice da Gospodin snažno djeluje u njemu dok ide od grada do grada osnivajući crkve i hraneći Božje svete.

Stihovi 28 i 29 osobito su razumljivi u Phillisovom prijevodu:

Tako mi, naravno, naviještamo Krista. Upozoravamo koga god sretnemo i naučavamo koga god možemo o svemu što znamo o Njemu tako da, ako je moguće, možemo svakog čovjeka dovesti do njegove potpune zrelosti u Kristu. To je ono što radim sve vrijeme, sa svom snagom koju mi Bog daje.

E. Kristova dostatnost u odnosu na pogubnost filozofije, zakonstva, mističizma i isposništva (2,1-23)

2,1 Ovaj je stih usko povezan s posljednja dva stiha prethodnog poglavlja. U njemu je apostol Pavao opisivao svoja stremjenja da naučavanjem i propovijedanjem dovede svakog vjernika do zrelosti u Kristu. Ovdje su njegova stremjenja drugačije naravi. Sada je to **velika borba** u molitvi. Tu **veliku borbu** vodi u korist onih koje još nikad nije sreo. Od prvoga dana kad je čuo za Kološane molio je za njih, za one u susjednom gradu, Laodiceji, kao i za druge kršćane koje još nije susreo (vidi Otk 3,14-19 glede kasnijeg žalosnog stanja u tamošnjoj crkvi).

Ovaj prvi stih utjeha je onima koji nemaju povlasticu javno služiti i naučava da se ne trebamo osjećati ograničeni time što ne možemo činiti nešto pred ljudima. Gospodinu možemo služiti na koljenima, u

skrovitosti svojih domova. Ako i služimo javno, naša će učinkovitost uvelike ovisiti o našoj pobožnosti nasamo pred Bogom.

2,2 U ovom nam je stihu iznesen točan sadržaj Pavlove molitve. Njegov prvi dio glasi: **da se utješe srca njihova**. Kološanima su, naime, opasno zaprijetila naučavanja gnostika. Stoga ovdje utjeha znači: da se utvrde ili ojačaju.

Drugi dio molitve je da budu **povezani u ljubavi**. Ako sveti nastave s radosnim zajedništvom u ljubavi jedan s drugim, predstavljat će čvrsti bedem napadima Neprijatelja. Također, ako im srca budu gorgjela od ljubavi prema Isusu, On će im otkriti dublje istine kršćanske vjere. Dobro je poznato načelo Svetog pisma da Gospodin otkriva svoje tajne onima koji su mu bliski. Ivan je, primjerice, bio onaj apostol koji se naslonio Isusu na grudi i nije slučajno on taj kome je predano veliko Otkrivenje Isusa Krista.

Pavao se nadalje moli da uđu u **sve bogatstvo punine shvaćanja**. Što su više ulazili u shvaćanje kršćanske vjere, to su se potpunije uvjerali u njezinu istinitost. Što će se kršćani čvršće utemeljivati u svojoj vjeri, to će manja biti opasnost da ih zavedu lažna naučavanja njihova doba.

Izraz **punina shvaćanja** upotrebljava se tri puta u Novom zavjetu, i to kao: (1.) puno pouzdanje *vjere* – počivamo na Božjoj riječi, Njegovu svjedočanstvu za nas (Heb 10,22); (2.) *punina shvaćanja* – znamo i pouzdajemo se (Kol 2,2); (3.) potpuno ispunjenje *nade* – hitamo naprijed uvjereni u dobar ishod (Heb 6,11).

Vrhunac Pavlove molitve nalazimo u riječima: **do spoznanja tajne Boga, i Oca, i Krista**.

Što Pavao misli kad kaže neka spoznaju što je to **tajna Boga ... i Krista**? On još uvijek govori o istini Crkve – Kristu, Glavi Tijela, i svim vjernicima kao udovima tog Tijela. Ali osobiti vid tajne koju ima na umu jest Kristovo vrhovništvo. On jedva čeka da sveti shvate tu istinu jer, shvate li

koja je veličina njihove Glave, zna da ih neće moći zavesti ni gnosticizam ni drugi opaki kultovi koji su im prijeliti.

Pavao želi da sveti crpe od Kristovog bogatstva i pristupaju mu u svakoj hitnoj potrebi. On želi da uvide kako Krist, "koji je u svojim ljudima", kao što to veli Alfred Mace:

posjeduje svako svojstvo Božanstva i beskrajna, neopisiva, neizmjerena bogatstva tako da oni ništa ne trebaju tražiti izvan Njega. "Njima je Bog htio obznani što je BOGATSTVO slave te TAJNE među poganima, to jest – KRIST U VAMA, nada slave" (Kol 1,27). Istina o tome, istina koja se spoznaje u snazi, sigurni je protuotrov za uznostost Laodicejaca, racionalističku teologiju, tradicionalnu religiju, demonima opsjednute spritističke medije i svaku drugu vrst protivljenja ili krivotvorine.¹³

2,3 U Kristu su skrivena sva bogatstva mudrosti i spoznaje. Gnostici su se, naravno, hvastali da imaju shvaćanje koje uvelike nadvisuje sve što je zapisano na stranicama božanskog otkrivenja. Njihova je mudrost bila dodatak onome što se nalazilo u Kristu ili u kršćanstvu. Ali ovdje Pavao kaže da su **sva bogatstva mudrosti i spoznaje skrivena u Kristu, Glavi.** Zato vjernici ne trebaju ići preko onoga što je pisano u Svetom pismu. **Bogatstva u Kristu skrivena su od nevjere;** čak i vjernik treba blisko poznavati Krista kako bi im mogao pristupiti.

Krist, kao Glava u vjerniku, središte je i izvor svega što postoji. Golemošću svojih neistraživih bogatstava, nadmoćnom vrijednošću svoje beskrajne veličine, po svemu zbog čega je On, u stvari, Bog, svime što je ostvario u stvaranju i otkupljenju, svojom osobnom, čudorednom i položajnom krasotom, On istiskuje cijelu armiju profesora, pisaca, medija, kritičara i svih ostalih koji su svrstani protiv Njega. (Selected)

U ovom stihu ima mnogo više toga negoli se na prvi pogled vidi. U Kristu se na-

lazi sva **spoznaja.** On je utjelovljenje istine. Rekao je: "Ja sam i Put i Istina i Život." Ništa istinito nikad se neće protiviti Njegovim riječima ili Njegovim djelima. Razlika između **spoznaje** i **mudrosti** često se objašnjavala ovako: **spoznaja** je razumijevanje istine, a **mudrost** je sposobnost da se primijeni ono što nas je istina naučila.

2,4 Budući da je sva mudrost i spoznaja u Kristu, kršćani se ne bi trebali dati prevartiti **zavodljivim riječima** pripadnika lažnih kultova. Onaj tko nema istinu mora sljedbenike privlačiti i mamiti domišljatim izlaganjem svoje poruke. Upravo to uvijek čine krivovjerci. Oni kreću od vjerojatnosti i svoj sustav naučavanja temelje na izvođenju zaključaka. Onaj tko propovijeda Božju istinu, u jednu ruku, ne ovisi o rječitosti ili domišljatim argumentima. Istina je najbolji argument i sama će se obraniti poput lava.

2,5 Ovaj stih pokazuje koliko je apostol Pavao bio svjestan teškoća i prijetnji koje su se nadvile nad Kološane. Sebe prikazuje kao časnika koji nadgleda vojsku postrojenu za prozivku. Riječi **red i čvrstoća** vojnički su izrazi. Prvi opisuje postrojenu skupinu vojnika, dok drugi prikazuje čvrst bedem koji oni predstavljaju. Pavao se raduje dok gleda (**u duhu**, ne u tijelu) kako Kološani stoje odani Božjoj riječi.

2,6 Sada ih hrabri da nastave na isti način kako su i u početku krenuli, to jest, s vjerom. **Dakle, kao što ste primili Krista Isusa, Gospodina, tako u njemu živite.** Izgleda da je ovdje naglasak na riječi **Gospodin.** Drugim riječima, shvatili su da je u Njemu potpuna dostatnost. On je bio dostatan i za spasenje i za njihovo cjelokupno kršćansko življenje. Sada Pavao potiče svete da nastave priznavati Kristovo gospodstvo. Ne smiju se odvajati od Njega prihvaćajući ljudske doktrine, koliko god one uvjerljivo zvučale.

Riječ **živite** (*hodite* u NKJV, nap. prev.) često se u Pismu koristi za kršćansko življenje. Ona govori o djelovanju i napretku.

Ne možeš hodati i ostati na istom mjestu. Tako je i s kršćanskim življenjem; ili ide-mo naprijed ili nazad.

2,7 Pavao najprije upotrebljava jedan izraz iz poljodjelstva, a potom jedan iz graditeljstva. Izraz **ukorijenjeni** odnosi se na ono što se zbilo u trenutku našeg obraćenja. Kao da je Gospodin Isus Krist tlo a mi puštamo korijenje u Nj i iz Njega crpimo hranu. Time je, također, naglašena važnost toga da nam korijenje bude duboko, kako ne bismo bili iščupani kad zapušu protivni vjetrovi (Mt 13,5.20.21).

Potom se Pavao okreće prikazu iz graditeljstva: **nazidani na Njemu**. Tu je Gospodin Isus prikazan kao temelj, a mi kao oni koji se **nazidavamo na Njemu** koji je Stijena vjekova (Lk 6,47-49). **Ukorijenjeni** smo jedanput zauvijek, ali se i dalje izgrađujemo.

I učvršćeni u vjeri. Riječ **učvršćeni** mogli bismo prevesti i kao "potvrđeni" pa znači da je to proces koji se nastavlja tijekom kršćanskog života. Epafra je Kološana poučio temeljima kršćanske vjere. Kako oni budu hodali kršćanskim putem, te dragocjene istine neprestano će se potvrđivati u njihovim srcima i životima. Nasuprot tome, 2. Petrova ukazuje na to da neuspjelo napredovanje u duhovnom životu dovodi do sumnje i gubitka radosti i blagoslovâ koje donosi Evanđelje.

No Pavao svoj opis zaključuje riječima: **"Obilujte u njoj sa zahvaljivanjem!"** On ne želi da kršćani budu hladno doktrinarni, nego da im srca obuzmu čudesne istine Evanđelja tako da oni za uzvrat obilno slave Gospodina i zahvaljuju mu. **Zahvaljivanje** za blagoslove kršćanstva izvanredno je sredstvo protiv otrova lažnog nauka.

Arthur Way ovako prevodi ovaj stih:

Budite kao dobro ukorijenjeno drveće, kao zgrade koje postojano rastu, osjećajući Njegovu prisutnost kraj sebe, pa i nepokolebljivi (ta do toga je dovelo to što ste bili poučavani) u svojoj vjeri; i obilujte zahvaljivanjem.

2,8 Sada je Pavao spreman pozabaviti se izravno s osobitim zabludama koje su zaprijetile vjernicima u dolini Lycusa u kojoj se nalazila Kolossa. **Pazite da vas tko ne zarobi mudrovanjem i ispraznom prijevaram.** Lažni učitelji pokušavali su oteti ljudima ono što je vrijedno, ali umjesto toga nisu nudili ništa korisno. Mudrovanje, to jest, filozofija doslovce znači "ljubav prema mudrosti". Sama po sebi nije nešto zlo, ali postaje zlo kad ljudi traže mudrost izvan Gospodina Isusa Krista. Ovdje se ta riječ rabi kao opis ljudskih pokušaja da shvaćaju vlastitim razumom te istražuju ono što se može spoznati samo božanskim otkrivenjem (1 Kor 2,14). Zlo je zato što ljudski razum uzdiže iznad Boga i štuje stvorenje više negoli Stvoritelja. Karakteristična je za slobodoumne ljude (liberale) našeg doba koji se nadimaju svojim intelektualizmom i racionalizmom. **Isprazna prijevarena** odnosi sa na lažna i bezvrijedna naučavanja onih koji nude tajne istine u zatvorenim skupinama ljudi. U tome doista nema vrijednosti, ali okuplja sljedbenike jer izaziva ljudsku radoznalost. Osim toga, privlači njihovu ispraznost jer ih čini članovima "izabrane nekolicine".

Mudrovanje i isprazna prijevarena koju Pavao napada oslanjaju se: **na predaju ljudsku, na počela svijeta, a ne na Krista.** **Ljudske predaje** odnose se na religijska naučavanja koja su izmislili ljudi i koja nemaju istinski temelj u Svetom pismu. (Predaja je ukorijenjeni običaj koji je započeo kao navika, ili koji je odgovarao ljudima u nekim okolnostima.) **Počela svijeta** se odnose na židovske rituale, obrede i odredbe pomoću kojih su ljudi mislili zadobiti Božju naklonost.

Mojsijev zakon odslužio je svojoj svrsi kao slika onoga što treba doći. On je bio "osnovna škola" koja je pripremala srce za Kristov dolazak. Vratiti mu se sada bilo bi pasti u ruke lažnim učiteljima koji su se urotili da napuštenim sustavom nadomjeste Sina Božjega.

(Daily Notes of the Scripture Union)

Pavao želi da Kološani svako naučavanje provjeravaju slaže li se ono ili ne slaže s Kristovim naukom. Tu nam može pomoći Phillipsov prijevod ovoga stiha: "Budite oprezni da nitko ne pokvari vašu vjeru intelektualizmom ili razmetljivom glupošću. Takvo što se u najmanju ruku temelji na ljudskim zamislima o naravi svijeta i omalovažava Krista!"

2,9 Čudesno je vidjeti kako apostol Pavao neprestance vraća svoje čitatelje ka Kristovoj Osobi. Ovdje on daje neke od najuzvišenijih i nepogrešivih redaka Biblije o božanstvu Gospodina Isusa Krista. **Jer u njemu tjelesno prebiva sva punina Božanstva.** Zapazite tu namjerno nagomilane dokaze činjenice da Krist jest Bog. Tu je, ponajprije, Njegovo božanstvo: "Jer u njemu tjelesno prebiva ... **Božanstvo.**"

Kao drugo, tu nalazimo ono što je netko nazvao vrhuncem božanstva: "Jer u njemu tjelesno prebiva ... *punina Božanstva.*" I konačno, tu je i ono što je nazvano apsolutnom potpunošću božanstva: "Jer u njemu tjelesno prebiva sva **punina Božanstva.**" (To je učinkovit odgovor različitim oblicima gnosticizma koji poriču božanstvo Gospodina Isusa – Kršćanske znanosti, Jehovinih svjedoka, Jedinstva, teozofije, Kristadelfijanizma, itd.)

Vincent kaže: "Taj stih sadrži dvije osobite tvrdnje: (1.) Punina Božanstva vječno prebiva u Kristu ...; (2.) Punina Božanstva prebiva u Njemu ... kao onome koji ima ljudsko tijelo."¹⁴ Mnogi od spomenutih kultova priznaju da je u Isusu prebivao neki oblik božanstvenosti, no ovaj stih s Njime u Njegovu čovjешtvu poistovjećuje **svu puninu Božanstva.** To je jasan argument. – Ako je u Osobi Gospodina Isusa Krista tolika dostatnost, zašto se zadovoljavati s naučavanjima koja Njega omalovažavaju ili zanemaruju?

2,10 Apostol još uvijek pokušava svojim čitateljima utviti u glavu da je Gospodin Isus Krist svedostatan kao i da je položaj koji oni imaju u Njemu savršen.

Čudesni izraz milosti Božje jest to što se istina desetog stiha nadovezuje na istinu iz devetog. U Kristu tjelesno prebiva sva punina Božanstva i vjernik je u njemu ispunjen, to jest, potpun. To, naravno, ne znači da u vjerniku prebiva sva punina Božanstva. Jedini za koga je to uvijek bila ili će biti istina, jest Gospodin Isus Krist. Ali ono što ovaj stih naučava jest da vjernik u Kristu ima šve što mu je potrebno za život i za pobožnost. Spurgeon je iznio dobru definiciju naše potpunosti. Rekao je da smo mi (1.) potpuni bez pomoći židovskih obreda; (2.) potpuni bez pomoći filozofije; (3.) potpuni bez izmišljotina praznovjerja; (4.) potpuni bez ljudske zasluge.

Onaj u kome smo potpuni **Glava je svakog Vrhovništva i Vlasti.** Gnostici su se uvelike zanosili s pojmom anđela, što se spominje kasnije u ovom poglavlju, ali Krist je poglavar nad svim anđeoskim bićima. Bilo bi smiješno baviti se s anđelima kad kao predmet svoje ljubavi možemo imati samog Stvoritelja anđelâ i k tome uživati u zajedništvu s Njim.

2,11 Obrezanje je bilo tipičan obred u židovstvu. To je lagan kirurški zahvat koji se provodi na tijelu muškog djeteta. Duhovno mu je značenje bilo: smrt tijela ili odlaganje zle, iskvarene i neobnovljene ljudske naravi. Na žalost, Židove je zaokupio sâm taj obred pa su zanemarili njegovo duhovno značenje. U pokušaju da zadobiju Božju naklonost kroz obrede i dobra djela, na neki su način tvrdili da u ljudskom tijelu ima nečega čime bi se moglo ugoditi Bogu – a ništa ne može biti dalje od istine negoli to shvaćanje.

U ovom stihu nema ni riječi o obrezanju tijela, nego se radi o duhovnom obrezanju koje prolazi svatko tko povjeruje i pouzda se u Gospodina Isusa. To jasno proizlazi iz izraza **obrezani obrezanjem nerukotvorenim.** Ovaj stih naučava nas da je svaki vjernik obrezan **obrezanjem Kristovim.** Izraz **obrezanje Kristovo** odnosi se na Njegovu smrt na križu Golgote. Tu se mi-

sli na to da je i vjernik umro onog trenutka kad i Gospodin Isus. Umro je grijehu (Rim 6,11), Zakonu, sebi (Gal 2,20) i svijetu (Gal 6,14). (To obrezanje nije bilo "učinjeno rukom" u tom smislu da ljudske ruke ne mogu imati udjela u tome i tako steći neku zaslugu. Čovjek to ne može zavrijediti ili zaraditi. To je Božje djelo.) Tako je on svukao **tijelo grijehâ putenih**. Drugim riječima, kad netko primi spasenje povezuje se s Kristom u Njegovoj smrti i odriče se svake nade u to da zaradi ili zavrijedi spasenje svojim tjelesnim naporima. Samuel Ridout piše: "Smrt našeg Gospodina nije samo uklonila plod, nego i osudila i uklonila i sâm korijen koji ga je nosio."

2,12 Pavao sada s obrezanja prelazi na **krštenje**. Upravo kao što obrezanje govori o smrti tijela, tako krštenje govori o ukopu starog čovjeka. Tako čitamo: **suukopani s njime u krštenju, u njemu ste i suskršli po vjeri u djelotvornu snagu Boga koji ga je uskrisio od mrtvih**. Ovime nas se naučava kako ne samo da smo umrli s Kristom, nego da smo zajedno s Njime i ukopani. To smo prikazali prigodom svog krštenja. Zbilo se to u doba našeg obraćenja, ali smo to iskazali tek svojim javnim priznanjem kad smo ulazili u vodu krštenja. Krštenje je ukop, ukop svega onoga što smo bili kao Adamova djeca. Krštenjem priznajemo da ništa što je u nama nikada ne bi moglo ugoditi Bogu, i stoga za uvijek uklanjamo tijelo ispred Božjih očiju. Ali taj ukop nije svršetak. Ne samo da smo s Kristom bili razapeti i ukopani, nego smo s Njime i uskrsnuli kako bismo hodali u novini života. Sve nam se to dogodilo u doba obraćenja. Bilo je to **po vjeri u djelotvornu snagu Boga koji je uskrisio Krista od mrtvih**.

2,13 Apostol Pavao sada sve to povezuje s Kološanima. Prije svog obraćenja bili su **mrtvi** u svojim prijestupima. To znači da su zbog svojih grijeha bili mrtvi u odnosu na Boga. No to ne znači da je njihov duh bio mrtav, nego da u njihovu duhu nije

bilo primicanja Bogu niti bilo čega čime bi mogli zadobiti Božju naklonost. I ne samo da su bili **mrtvi u grijesima**, Pavao spominje još i **neobrezanost** njihovih tijela.

Izraz **neobrezanost** u Novom se zavjetu često rabi za opis poganskih naroda. Pogani nisu bili članovi Božjeg zemaljskog naroda, Izraela, pa su položajem bili daleko od Boga i neobuzdano predani tijelu i njegovim strastima. Ali kad su čuli Evanđelje i povjerovali u Gospodina Isusa Krista, oživljeni su **zajedno s Kristom** te su im oprošteni svi njihovi **prijestupi**. Drugim riječima, Kološanima se dogodilo to da im je potpuno izmijenjen način življenja. Njihova grešna prošlost je završila i sada su bili nova stvorenja u Kristu Isusu. Živjeli su na strani uskrsnuća. Zato su i mogli reći "zbogom" svemu što su im bile značajke koje imaju ljudi što su u tijelu.

2,14 Pavao sada prelazi na opis nečeg drugog što je bilo uključeno u Kristovo djelo. To iskazuje riječima: **Izbrisao je nama protivnu zadužnicu odredbi koje bijahu protiv nas i uklonio je s puta pribivši je na križ**. S izrazom **zadužnica odredbi koje bijahu protiv nas** opisan je Božji zakon. Deset zapovijedi na neki su način bile protiv nas time što su nas osuđivale jer ih nismo potpuno održali. Ali apostol Pavao ne misli samo na Deset zapovijedi, nego i na obredni zakon koji je bio predan Izraelu. U obrednom je zakonu bilo svih vrsta zapovijedi u pogledu blagdanâ, jelâ i drugih vjerskih obreda. Sve je to bilo dio religije propisane Židovima i unaprijed je ukazivalo na dolazak Gospodina Isusa. Bile su to samo sjene Njegove Osobe i Njegova Djela. Svojom smrću na križu On je sve to uklonio prikovavši na križ i poništio kao što se poništi račun kad se isplati neki dug. Kao što to Meyer ističe: "Kristovom smrću na križu izgubio je kaznenu ovlast Zakon koji je osuđivao ljude na propast; budući da je Krist svojom smrću podnio prokletstvo Zakona umjesto čovjeka, On sâm postao je svršetak Zako-

na.”¹⁵ Kelly to krasno sažimlje: “Zakon nije mrtav, ali smo mi mrtvi njemu.”

Ovdje se Pavlov prikaz najvjerojatnije odnosi na antički običaj prikivanja pisanog dokaza o namirenom dugu na javno mjestu u znak dokaza da zajmodavac više ne potražuje ništa od dužnika.

2,15 Svojom smrću na križu te skorim uskrsnućem i uzašašćem, Gospodin Isus je pobijedio i sile zla te **ih javno pokazao vodeći ih u pobjedničkoj povorci**. Vjerujemo da je to onaj isti trijumf opisan u Efežanima 4, gdje piše da je Gospodin Isus odveo sužnjeve u sužanjstvo. Njegova smrt, ukop, uskrsnuće i uzašašće bili su veličanstven trijumf nad svim vojskama pakla i nad Sotonom. Dok je na svom povratku u Nebo prolazio kroz atmosferu, prolazio je područjem onoga koji je knez vlasti zraka.

Ovaj stih vjerojatno sadrži osobitu utjehu za one koji su se obratili iz demonizma, ali ih možda još uvijek obuzima strah od zlih duhova. Nemamo se čega bojati ako smo u Kristu, jer je On razoružao **Vrhovništva i Vlasti**.

2,16 Apostol Pavao je ponovno spreman primijeniti ono što je upravo ustvrdio. Ono što je prethodno rekao mogli bismo sažeti ovako: Kološani su umrli svim naporima da tjelesno ugone Bogu. Ne samo da su umrli, nego su i bili ukopani zajedno s Kristom i zajedno s Krstom su uskrsnuli na novu vrst života. Stoga trebaju zauvijek prekinuti s judaistima i gnosticima, koji su ih pokušavali odvući natrag upravo u ono čemu su Kološani umrli. **Neka vas dakle nitko ne osuđuje zbog jela ili pića, ili zbog blagdana, ili mladača, ili subota**. Sve ljudske religije vode ljude u robovanje odredbama, propisima, pravilima i vjerskom kalendaru. Taj kalendar obično uključuje godišnje blagdane (svetke), mjesečne svetkovine (mladače) ili tjedne svete dane (subote). Izraz **neka vas dakle nitko ne osuđuje** znači da nitko nema pravo osuđivati kršćanina ako, primjerice, jede

svinjetinu ili pak ne slavi vjerske blagdane ili svetkovine. Neki lažni spiritistički kultovi zahtijevaju od svojih članova da ne jedu meso. Rimokatolici već stoljećima ne smiju jesti meso petkom. Mnoge crkve nalažu suzdržavanje od određenih jela tijekom Korizme. Drugi, primjerice mormoni, tvrde da nije dobar onaj član koji pije čaj ili kavu. Neki pak, poglavito adventisti sedmoga dana, zahtijevaju da ljudi svetkuju subotu kako bi ugodili Bogu. Kršćanin nije pod takvim odredbama. Glede potpunijeg objašnjenja o Božjem zakonu, suboti i zakonstvu (legalizmu) pročitaj članke u komentaru o Mateju 5,18; 12,8 i Galaćanima 6,18.

2,17 Židovski religijski običaji bili su **samo sjena onoga što dolazi, a stvarnost (to jest, tijelo) jest tijelo Kristovo**. U Starom su zavjetu ti običaji uvedeni kao pred-slika. Primjerice, subota je bila dana kao prikaz počinka u kojem će imati udjela svi koji povjeruju u Gospodina Isusa Krista. Čemu se baviti sjenama sada kad je došao Gospodin Isus? To je isto kao i kad bismo se bavili slikom kad je prisutna sama osoba sa slike.

2,18 Dosta je teško odrediti što u stvari znači ovaj stih, jer danas nismo u potpunosti upoznati sa svime što su gnostici naučavali. Možda se radi o tome da su se ti ljudi pravili toliko poniznima da se nisu usuđivali pristupiti Bogu izravno. Može biti da su gnostici naučavali da se Bogu treba pristupati preko anđela, pa su u toj svojoj tobožnjoj **poniznosti** radije štovali **anđele** negoli samoga Gospodina. Nešto slično postoji i danas. Ima rimokatolika koji vele da se ne usude moliti izravno Bogu ili Gospodinu Isusu, pa je njihov slogan: “Do Isusa po Mariji.” Ispada da je to, s njihove strane, lažna poniznost i štovanje stvorenja. Kršćani ne bi nikome smjeli dopustiti da ih takvim nebiblijskim postupcima liši njihove nagrade. Božja riječ jasno govori da je “jedan Posrednik između Boga i ljudi, čovjek Krist Isus” (1 Tim 2,5).

Apostol Pavao nastavlja s tajnovitim izrazom: **zadirući u ono što nije¹⁶ vidio**. Gnosticici su tvrdili da posjeduju duboke, skrivene tajne u koje onaj tko ih želi upoznati treba biti inicijaliziran, to jest, uveden. Vjerojatno su te tajne uključivale i mnoge, takozvane, vizije (viđenja). To-božnje vizije važan su dio suvremenih krivovjerja: mormonizma, spiritizma, katolicizma i svedenborgijanizma. Naravno, oni koji su pripadali najužem krugu ponosili su se svojim tajnim znanjem. Stoga Pavao i dodaje: **isprazno se nadimljući svojim tjelesnim umom**. Takvi su zauzimali stav nadmoćnosti prema drugima i stvarali utisak da se sreća postiže samo ulaženjem u te duboke tajne. Tu bismo mogli zastati i dodati kako je mnogo toga što smo naveli značajka i suvremenih tajnih bratstava. Kršćanin koji živi u zajedništvu sa svojim Gospodinom nema ni vremena ni sklonosti za takve organizacije.

Ono važno što treba zapaziti u ovom stihu jest da su ti ljudi provodili različite stvari u skladu s vlastitom voljom. Za to nisu imali biblijske ovlasti; nisu postupali u podložnosti Kristu. Postali su **isprazni nadimljući se umom** svog tijela jer su, neovisno o Gospodinu, činili upravo ono što su sami htjeli činiti; ipak, njihovo je ponašanje naoko bilo ponizno i religiozno.

2,19 A ne drži se čvrsto Glave. O Gospodinu Isusu se ovdje govori kao o Glavi Tijela. "Držati se Glave" znači živjeti sa sviješću da je Krist Glava, potporu za sve svoje potrebe crpiti iz Njegovih neiscripivih izvora i sve činiti na Njegovu slavu. To znači: od Gospodina koji je u slavi iskati opskrbu i smjernice te održavati vezu s Njim. To je objašnjeno sljedećim riječima: **od koje sve Tijelo zglobovima i svezama opskrbljivano i skupa povezano, raste rastom Božjim**. Različiti dijelovi (udovi) ljudskoga tijela povezani su **zglobovima i svezama**, a tijelo je spojeno s glavom. Tijelo od glave očekuje vodstvo i usmjeravanje. To je upravo misao koju

ovdje naglašava i apostol Pavao. Ta udovi Kristovog Tijela ovdje na Zemlji svoje zadovoljstvo i dostatnost trebaju pronaći u Njemu i ne dopustiti da ih odmame uvjerljivi argumenti tih lažnih učitelja.

Izrazom **drži se čvrsto Glave** naglašava se nužnost za neprestanu ovisnost o Gospodinu. Pomoć od jučer neće nam dostajati danas. Ne možemo mljeti žito pomoću vode koja je jučer pokretala vodeničko kolo i otekla. Ovdje također treba dodati da će ondje gdje se kršćani drže Glave rezultat biti neusiljeno djelovanje usklađeno s drugim članovima Tijela.

2,20 Počela svijeta, prema tome kako se taj izraz upotrebljava u ovom stihu, odnose se na obrede i odredbe. Primjerice, obredi starog Zavjeta bili su osnovni elementi (počela) svijeta u tom smislu što su naučavali elementarna načela, to jest, abecedu religije (Gal 4,9-11). Pavao vjerojatno misli na obrede i odredbe povezane s gnosticizmom i s drugim religijama. No apostol govori napose o asketizmu (ispisništvu) koji je proistekao iz židovstva, koje je već *izgubilo* svoje mjesto pred Bogom, ili pak iz gnosticizma ili bilo kojeg drugog kulta koji *nikada* nije ni imao mjesta pred Bogom. Budući da su Kološani **umrli s Kristom**, Pavao ih pita zbog čega još uvijek imaju želju podlagati se takvim propisima. Činiti tako jest zaboraviti da su prekinuli svoje veze sa svijetom. Možda će se u nekim umovima pojaviti pitanje: "Ako je kršćanin umro obredima, zbog čega još uvijek održava krštenje i Gospodnju večeru?" Najjednostavniji odgovor jest da se o ta dva obreda kršćanske Crkve naučava u Novom zavjetu. Ipak, oni nisu "sredstvo milosti" koje nas čini prikladnijima za Nebo ili pomaže u stjecanju zasluge pred Bogom. To su prije svega jednostavni činovi poslušnosti Gospodinu, koji ukazuju na poistovjećenje s Kristom i služe kao prisjećanje na Njega u Njegovoj smrti. To nisu zakoni koje treba obdržavati, nego povlastice u kojima treba uživati.

2,21 Ovaj je stih lakše razumjeti dodamo li mu na početku riječi “kao što su”. Drugim riječima, Pavao u 20. stihu kaže: “Zašto se, kao da živite u svijetu, podlažete propisima kao što su (st. 21): “**Ne diraj!**” – “**Ne kušaj!**” – “**Ne dotiči!**” Jako je čudno što su neki naučavali da Pavao ovdje zapovijeda Kološanima da ne diraju, ne kušaju ni ne dotiču! To je upravo posve suprotno značenju ovog odjeljka.

Ovdje valja napomenuti da su neki autoriteti, poput Williama Kellya, vjerovali da bi poredak u ovom stihu trebao biti: “Ne diraj, nemoj okusiti, pa čak ni dotaknuti.” Ovaj bi poredak bio opis sve veće i veće strogoće u provođenju isposništva.

2,22 Značenje toga nadalje je razjašnjenno u ovom stihu. Te zabrane potjecale su od čovjeka, na što ukazuje izraz **uredbe i nauči ljudski**. Pa zar je bit istinske religije baviti se radije jelima i pićima negoli samim živim Kristom?

Weymouth ovako prevodi stihove 20-22:

Ako ste umrli s Kristom i umakli osnovnim zamislama svijeta, zašto se, kao da vaš život još uvijek pripada svijetu, podlažete shvaćanjima kao što su: “Ne diraj!” – “Ne kušaj!” – “Ne dotiči!” – koja se odnose na nešto što je zamišljeno da se iskoristi i propadne – i zašto se pokoravate pukim ljudskim uredbama i naučavanjima?

2,23 Svi ti načini ljudskih religija naoko stvaraju izgled (privid) mudrosti u samonametnutu štovanju, poniznosti i strogošću u pogledu tijela. Izraz **samonametnuto štovanje** znači da su ti ljudi usvojili jedan oblik štovanja u skladu s vlastitim zamislama o tome što je ispravno (a ne što je u skladu s Božjom riječju). Oni su izgledali religiozni, ali to nije bili pravo kršćanstvo. Lažna **poniznost** je već objašnjena – prikazivali su se previše poniznima da bi pristupali Bogu izravno pa su to činili po anđelima kao posrednicima. **Zanemari vanje** tijela odnosi se na isposništvo. To je vjerovanje da samoodricanjem ili mučenjem samoga sebe čovjek može postići vi-

ši stupanj svetosti. To nalazimo u hinduizmu i drugim mističnim religijama Istoka.

No ima li kakve vrijednosti u svim tim postupcima? Možda je to najbolje izraženo u zaključnom dijelu ovog stiha koji kaže da to služi **samo za zadovoljavanje tijela**. Izvanjski sve to izgleda dobro, ali nema uspjeha u obuzdavanju **zadovoljavanja tijela**. (Čak ni dobronamjernim obvezivanjem na uzdržljivost ne postiže se taj cilj.) Ni jedan lažni sustav uopće ne uspijeva učiniti čovjeka boljim. I dok stvaraju dojam da tijelo može učiniti nešto kako bi zaslužilo Božju naklonost, ipak nisu sposobni obuzdati njegove strasti i požude. Kršćanski je stav da smo mi umrli tijelu sa svim njegovim strastima i požudama, i da od sada pa nadalje živimo na slavu Božju. Mi to ne činimo zbog straha od kazne, nego iz ljubavi prema Onome koji je dao samoga sebe za nas. A. T. Robertson je to dobro sročio: “Ljubav je ono što nas čini stvarno slobodnima da činimo ono što je ispravno. Ljubav čini naš izbor lakšim. Ljubav čini lice obveze ljepšim. Ljubav čini slatkom ustrajnost s Kristom. Ljubav služenje dobroti pretvara u slobodu.”

II. VJERNIKOVA DUŽNOST U ODNOSU NA NADMOĆNOG KRISTA (3. i 4. pogl.)

A. Vjernikov novi život: svačenje starog i zaodijevanje u novog čovjeka (3,1-17)

3,1 Ako ste dakle suuskršli s Kristom, tražite ono što je gore, gdje Krist sjedi zdesna Bogu! “Ako” spomenuto u ovom stihu ne iskazuje nikakvu sumnju u umu apostola Pavla. To je inače potvrdni “ako” i može ga se prevesti i kao *budući da*: “Budući da ste suuskršli s Kristom ...”

Kao što je već spomenuto u 2. poglavlju, vjernika se smatra umrlim s Kristom, s Njime ukopanim i zajedno s Njime uskrslim od mrtvih. Duhovno značenje svega toga jest to da smo rekli “zbogom” prijašnjem načinu življenja i počeli živjeti

potpuno novim načinom života, to jest, životom uskrslog Gospodina Isusa Krista. Budući da smo **suuskrsli s Kristom**, trebamo težiti onome **što je gore**. Mi smo još uvijek na Zemlji, ali trebamo njegovati nebeske načine življenja.

3,2 Kršćaninovi nazori ne smiju biti vezani za ovo zemaljsko. On na stvari ne treba gledati onako kako one izgledaju naravnim oku, nego u odnosu na njihovu važnost pred Bogom i u pogledu vječnosti. Vincent predlaže da "tražite" u prvom stihu iskazuje praktično stremljenje, a **težite** u 2. stihu opisuje unutarnji poticaj i odlučnost. Izraz **težite** isti je u izvorniku kao i u Fil 3,19: "... koji misle na zemaljsko." A. T. Robertson piše: "Kršteni život znači da kršćanin traži Nebo i razmišlja na nebeski način. Njegove su stope na Zemlji, ali mu je glava među zvijezdama. On ovdje na Zemlji živi kao građanin Neba."¹⁷

Tijekom Drugog svjetskoga rata jedan je mladi kršćanin oduševljeno rekao nekom zrelom Kristovom sluzi: "Čujem da su sinoć naši bombarderi ponovno bili nad neprijateljevim gradovima." Na to mu je stariji vjernik odgovorio: "Nisam znao da Božja crkva ima bombardere." On je očigledno na stvar gledao s božanskog gledišta umjesto da uživa u pogibiji žena i djece.

F. B. Hole jasno objašnjava naš stav:

Ono što nadopunjuje naše poistovjećenje s Kristom u Njegovoj smrti jest naše poistovjećenje s Njim u Njegovu uskrsnuću. Učinak koji ono prvo postiže jest to da nas isključuje iz svijeta ljudskosti, ljudskih religija i ljudske mudrosti. Učinak drugog pak je to da nas dovodi u doticaj s Božjim svijetom i svime što je u njemu. Prva četiri stiha 3. poglavlja otkrivaju nam blaženstvo u koje smo uvedeni.¹⁸

3,3 Kad Pavao kaže da je vjernik **umro**, on govori o položaju a ne praksi. Zbog naše poistovjećenosti s Kristom u Njegovoj smrti, Bog želi da sebe smatramo umrlima s Njime. Naša srca uvijek su spremna poručiti tu činjenicu jer se osjećamo vrlo po-

dložni grijehu i iskušenjima. Ali prekrasno je što, dok se mi vjerom smatramo umrlima s Kristom, to postaje moralnom zbiljom u našim životima. Ako živimo kao oni koji su umrli, tada će naši životi sve više biti suobličeni životu Gospodina Isusa Krista. Naravno, u ovom životu nikada nećemo postići savršenstvo, ali to je proces koji se treba odvijati u svakom vjerniku.

Ne samo da smo umrli, nego je i naš **život skriven s Kristom u Bogu**. Ono što brine i zanima svjetovnog čovjeka nalazi se na ovom planetu na kojem živimo. Ipak, sve ono što je najvažnije vjerniku usko je povezano s Osobom Gospodina Isusa Krista. Njegova i naša sudbina neodvojive su. Pavlova je misao da se, budući da je naš **život skriven s Kristom u Bogu**, ne trebamo baviti s bijednim stvarima ovoga svijeta, osobito ne onog religijskog.

Ali postoji još jedna misao povezana s izrazom **život vaš skriven je s Kristom u Bogu**. Svijet ne vidi naš duhovni život. Ljudi nas ne razumiju. Oni smatraju čudnim to što ne živimo kao i oni. Oni ne shvaćaju naše misli, naše pobude ili naše načine postupanja. Upravo kao što je za Svetog Duha rečeno da ga "svijet niti ne vidi, niti ne poznaje", isto je i s našim duhovnim životom – **skriven je s Kristom u Bogu**. U 1. Ivanovoj 3,1 rečeno nam je: "Zato nas svijet ne poznaje jer ne poznaje Njega." Stvarno odvojenje od svijeta leži u činjenici da svijet ne razumije, to jest, pogrešno razumije vjernika.

3,4 Kako bi do vrhunca priveo svoj opis vjernikova udjela u Kristu, apostol Pavao se sada okreće Kristovom ponovnom dolasku: **Kad se pojavi Krist, život naš, tada ćete se i vi s njime pojaviti u slavi**. U sadašnje doba mi smo uskrsnuti s Njime i uživamo život koji ljudi ne vide ni ne razumiju, ali dolazi dan kad će se Gospodin Isus vratiti po svoje svete. Tada ćemo se i mi s **Njime pojaviti u slavi**. Tada će nas ljudi razumjeti i shvatiti zašto smo se ponašali tako kako smo se ponašali.

3,5 U 3. nam je stihu bilo rečeno da smo umrli, a ovdje nam se govori da umrtvimo **svoje zemaljske udove**. U ta dva stiha imamo vrlo jasan prikaz razlike između vjernikova položaja i njegova stanja. Njegov je položaj to da je umro, a njegovo bi stanje trebalo biti to da sebe smatra mrtvim grijehu tako što umrtvljuje **svoje zemaljske udove**. Naš je položaj ono što jesmo u Kristu, a naš je stav ono što jesmo u sebi samima. Naš je položaj besplatni dar Božji po vjeri u Gospodina Isusa Krista, a naš je stav prikaz našeg odgovora na tu Božju milost.

Tu bismo trebali zapaziti i razliku između Božjeg zakona i ljubavi. Bog ne kaže: "Ako budeš živio životom bez grijeha, dat ću ti položaj smrti s Kristom." To bi bio zakon. Naš bi položaj u tom slučaju ovisio o vlastitim naporima i, nepotrebno je reći, nitko nikada ne bi zadobio taj položaj. Umjesto toga, Bog kaže: "Svima koji vjeruju u Gospodina Isusa besplatno dajem položaj naklonosti u mojim očima. Idi sada i živi životom koji je u skladu s takvim uzvišenim pozivom." – To je milost!

Kad apostol kaže da moramo umrtviti **svoje zemaljske udove**, on time *ne* misli da trebamo doslovce uništiti neki od udova svog materijalnog tijela! Taj izraz je slikovit i objašnjen je frazama koje slijede. Riječ **udovi** rabi se kao simbol različitih oblika požude i mržnje koje on nabraja.

Riječ **bludnost** općenito se rabi za opis nedopuštenog spolnog odnosa ili nečudoređa (nemoralna), osobito među onima koji nisu u braku (Mt 15,19; Mk 7,21). Ponekad ima šire značenje pa se prevodi kao "spolno nečudoređe" (nemoral). **Nečistoća** se odnosi na nečiste misli, riječi ili postupke. Ovdje se više odnosi na moralnu negoli na tjelesnu prljavštinu. **Strasti** su snažna i neobuzdana požuda. **Zla požuda** govori o žestokoj i često nasilnoj žudnji. **Pohlepa** općenito označava gramzljivost ili želju da se posjeduje još više, ali bi se ovdje moglo odnositi osobito na nesvetu

želju za zadovoljavanjem spolnih nagona – a to je **idolopoklonstvo**.

Taj popis započinje s djelima i prelazi na pobude. Opisani su razni oblici spolnih grijeha čijim se tragom zatim dolazi do njihove jzbine, naime, do pohotnog ljudskog srca. Riječ Božja jasno naučava da seks u biti nije nešto loše. Bog je stvorio čovjeka sa silom za razmnožavanje. Ali kad se nešto što je Bog tako milostivo podario svojim stvorenjima rabi u zle i zabranjene svrhe, nastaje grijeh. Spolni grijesi bili su glavni prijestupi u poganskom svijetu Pavlovog doba, a nesumnjivo su na prvom mjestu i danas. Kad vjernici nisu predani Duhu Svetom, u njihovim se životima često pojave spolni grijesi koji dokazuju njihov pad.

3,6 Ljudi misle da mogu činiti opake grijeha i izbjeći kaznu; nebesa kao da šute a čovjek je sve smjeliji. Ali Bog se ne da izrugivati. Zbog svega toga **dolazi gnjev Božji na sinove neposlušnosti**. Posljedice tih grijeha osjećaju se već u ovom životu – ljudi na vlastitim tijelima žanju posljedice spolnog nečudoređa. Osim toga, još će požeti užasnu žetvu osude u Dan koji je zasad tek budućnost.

3,7 Pavao podsjeća Kološane da su i oni prije svog obraćenja bili uključeni u te grijeha; ali došla je Božja milost i izbavila ih od nečistoće. Bilo je to poglavlje njihovog života koje je sada pokriveno Kristovom krvlju. Sada imaju novi život koji ih osposobljava da žive za Boga. Kao što piše u Gal 5,25: "Ako živimo po Duhu, po Duhu se i upravljajmo."

3,8 Budući da su izbavljeni po tako golemoj cijeni, sada bi trebali **odložiti** sve to kao prljavi ogrtač. Apostol pritom ne misli samo na razne oblike nesvete požude nabrojene u 5. stihu, nego i na razne oblike opake mržnje koje počinje nabrajati.

Srdžba je, naravno, snažan duh netrpeljivosti i odbojnosti, osvetoljubivi duh, nataloženi osjećaj mržnje. S izrazom **gnjev** opisan je snažan oblik srdžbe koji možda

uključuje i žestoke izljeve bijesa. **Opa-kost** je zlo ponašanje prema drugome s namjerom da se povrijedi njegova osoba ili dobar glas. To je nerazumna netrpeljivost i užitak kad se vidi da drugi pati. **Hula** ovdje znači pogrđivanje, to jest, snažne i neobuzdane riječi protiv nekoga. To su grdnje izrečene na grub i drzak način. **Pro-stota** se odnosi na besramni govor i opisuje nešto razuzdano, nepristojno i pokvareno. To je sramotan i nečist način govora. U ovom popisu grijeha apostol polazi od pobuda do čina. Gorčina nastaje u ljudskom srcu i potom se očituje na različite opisane načine.

3,9 U ovom stihu apostol zapravo kaže: "Neka vaše stanje bude u skladu s vašim položajem." **Svukli ste staroga čovjeka**; sada ga odložite i praktično, to jest: ne lažite. Laganje je nešto što pripada starom čovjeku i nema mu mjesta u životu Božjeg djeteta. Svaki smo dan u iskušenju iskri-viti istinu. To može biti upisivanje neistinitih podataka na poreznom obrascu ili varanje na ispitu, pa čak i pretjerivanje u pojedinostima kad o nečemu govorimo. Laganje postaje dvostruko ozbiljno kad lažnom tvrdnjom povrijedimo drugoga ili pak stvorimo lažan dojam o njemu.

3,10 Ne samo da smo svukli "staroga čovjeka", nego smo i odjenuli novoga koji se obnavlja na spoznanje prema slici Onoga koji ga je stvorio. Kao što se "stari čovjek" odnosi na sve ono što smo bili kao Adamova djeca, neobnovljene naravi, tako se **novi čovjek** odnosi na naš novi položaj djece Božje. Nastalo je novo stvaranje i mi smo nova stvorenja. Božji je naum da taj novi čovjek raste i sve više postaje nalik Gospodinu Isusu Kristu. Nikada se ne smijemo zadovoljiti trenutnim postignućem, nego uvijek hrliti prema cilju – sve većoj sličnosti sa Spasiteljem. On je naš primjer i mjerilo našeg života. U Danu koji dolazi, kad stanemo pred Kristovo Sudište, neće nam se suditi po tome koliko su naši životi bili bolji od života drugih,

nego prema tome koliko je naš život bio sličan životu Gospodina Isusa.

Slika Božja ne očituje se u obliku naših tijela, nego u krasoti obnovljenog uma i srca. Božanski karakter sačinjava: svestost, ljubav, poniznost, blagost, ljubaznost i opraštanje.

(Daily Notes of the Scripture Union)

3,11 U novom Stvorenju o kojem nam govori apostol Pavao **nema više ni Grka ni Židova, ni obrezanja ni neobrezanja, barbara, Skita, roba, slobodnjaka – nego sve i u svima Krist.** Razlike u nacionalnosti, religiji, kulturi i društvenom položaju ne znače ništa. Što se tiče položaja pred Bogom, svi su vjernici na istoj razini; a taj stav treba usvojiti i mjesna crkvena zajednica.

No to ne znači da u crkvi nema razlika. Jedni imaju dar evanđeliste, drugi dar pastira, a treći dar učitelja. Jedni su starješine crkve, drugi su poslužitelji. Stoga ovaj stih ne isključuje ispravne razlike.

Ne bismo trebali ovaj stih shvatiti ni kao da naučava kako su u današnjem svijetu ukinute spomenute razlike. To nije slučaj. Još uvijek ima i **Grka i Židova**; pri čemu spomenuti Grci označavaju sve poganske narode. Ima danas i obrezanih i neobrezanih. Ta se dva izraza u Novom zavjetu općenito primjenjuju i na Židove i na Grke. Ipak, ovdje bi se mogli odnositi na sâm obred koji je židovski narod provodio, a pogani ga odbacivali.

Još uvijek ima i **barbara** (neuljuđenih osoba) i **Skita**. Ova dva izraza nisu navedena kao protivnosti. Skiti su bili barbari, ali su općenito držani još barbarskijim; oni su bili najdivljiji i najokrutniji među barbarima. Posljednja pak je usporedba između **roba i slobodnjaka**. Izraz **slobodnjak** odnosi se na one koji nikada nisu bili u ropstvu nego su rođeni slobodni. Te svjetovne razlike nemaju više važnosti za kršćanina. Važan je jedino Krist. On je vjerniku sve u svemu. On je središte i periferija kršćanskoga življenja.

Biskup Ryle smjelo iznosi tu istinu:

Te tri riječi – Krist je sve – bit su i srž i kršćanstva. Ako nam se srca uistinu mogu složiti s njima, tada je dobro s našim dušama ... Mnogi daju Kristu neko mjesto u svojoj religiji, ali ne i mjesto koje je Bog zamislio da On zauzima. Sâm Krist nije “sve u svemu” njihovim dušama. – Ne! Najčešće su ono na čemu im, u stvari, počivaju duše: Krist i crkva; ili Krist i sakramenti; ili Krist i Njegovi zaređeni službenici; ili Krist i njihovo vlastito pokajanje; ili Krist i njihova dobrota; ili Krist i njihove molitve; ili Krist i njihova iskrenost i dobrotvornost.¹⁹

3,12 U 10. stihu Pavao je rekao da smo odjenuli “novoga čovjeka”, a sada predlaže neke praktične načine kako to učiniti u svakodnevnom življenju. Ponajprije, Kološanima se on obraća kao **izabranicima Božjim**. To se odnosi na činjenicu da ih je Bog izabrao u Kristu prije utemeljenja svijeta. Božja milost izabranja jedna je od tajni božanskog otkrivenja. Vjerujemo kako Sveto pismo jasno naučava da je Bog u svojoj suverenosti izabrao ljude da pripadnu Kristu. Ne vjerujemo da je Bog ikada izabrao nekoga da bude proklet. Takvo je naučavanje u izravnoj opreci Pismu. Kao što vjerujemo u Božju milost izabranja, također vjerujemo u ljudsku odgovornost. Bog ne spašava ljude protivno njihovoj volji. Ista Biblija koja kaže: “izabrani po predznanju Božjemu”, kaže i: “tko god zove ime Gospodinovo bit će spašen”.

Nadalje se Pavao Kološanima obraća riječima **sveti i ljubljani**. Izraz **sveti** znači posvećeni ili odijeljeni (ista riječ kao i za “sveci”) od svijeta za Boga. Položajem smo sveti pa i življenjem moramo biti sveti na djelu. Budući da smo predmet Božje ljubavi, to u nama stvara želju da na svaki način ugodimo Njemu.

Sada Pavao opisuje kršćanske milosti koje mi trebamo odjenuti kao ogrtač. **Milosrdno suosjećanje** se odnosi na suosjećanje srca. **Ljubaznost** govori o nesebičnom duhu da činimo nešto za druge. To je

stav naklonosti ili dobrohotnosti. **Poniznost uma** je skromnost, spremnost da se ponizimo i druge smatramo višim od sebe. **Blagost** se ne odnosi na slabost, nego na snagu da se odredimo sebe i hodamo u milosti prema svim ljudima. Vine kaže:

Česta pretpostavka jest: kad je netko blag to je zato što si ne može pomoći; ali Gospodin je bio “blag” premda je u svojoj vlasti imao Božje beskrajne izvore snage. Želimo li je prikazati kao suprotnost, tada u opreku blagosti moramo staviti nametljivost i koristoljublje; to je staloženost duha koji nije ni uzvišen ni srušen, jednostavno zato što uopće nije zaokupljen sobom.²⁰

Ako je **poniznost** “odsutnost uznositosti”, tada je **blagost** “odsutnost uzbuđivanja”. **Strpljivost** govori o trpljenju izazivanja i dugotrajnom podnošenju uvreda. Ona zajedno s postojanošću u trpljenju udružuje radost i stav ljubaznosti prema drugima.

3,13 Izraz **podnosite jedni druge** opis je strpljivosti koju trebamo imati u pogledu nedostataka i osebnosti svoje braće. Živeći s drugima svakako ćemo otkriti njihove promašaje. Često je potrebna milost Božja kako bismo mogli podnositi način razmišljanja i ponašanja drugih – kao i oni naš; ali moramo podnositi jedan drugoga. **I opraštajte jedan drugomu ako tko ima pritužbu na koga!** Malobrojni su sukobi u narodu Božjem koji se ne bi mogli brzo riješiti kad bismo se držali ovih savjeta. Trebamo opraštati drugima kad nas povrijede. Često se čuje pritužba: “Ali on je mene povrijedio ...” Upravo je to vrst okolnosti u kojoj smo pozvani oprostiti. Da nas onaj drugi nije povrijedio, ne bi ni bilo potrebno opraštati. Ako sam ja taj koji je nekoga povrijedio, tada moram zamoliti za oprostjenje. Podnošenje nas upućuje na to da ne povrijedimo; opraštanje – da ne zadržavamo uvredu. Teško je pronaći veći poticaj na opraštanje negoli ovaj iz ovog stiha: **Kao što je i Krist vama oprostio, tako i vi!** Kako je to **Krist** nama oprostio?

On nam je oprostio bez ikakvog povoda. – Tako trebamo i mi! On nam je oprostio bez naplate. – Tako trebamo i mi! On je oprostio i zaboravio. – Tako trebamo i mi!

I u načinu i u pogledu obima trebamo nasljedovati taj prekrasni stav našeg blaženog Gospodina.

3,14 Ljubav je ovdje spomenuta kao vanjski ogrtač, ili pojas, koji obuhvaća sve ostale vrline kako bi sačinjavale savršenstvo. Ona drži zajedno u skladu sve dijelova kršćaninova karaktera. Moguće je da netko očituje neke od spomenutih vrlina a da u zbilji nema ljubavi u svom srcu. I tako Pavao ovdje naglašava da ono što činimo trebamo činiti u pravom duhu ljubavi za našu braću. Naši postupci ne smiju proizlaziti iz uskogrudnosti nego iz iskrene ljubavi. Gnosticici su spoznaju smatrali **svezom savršenstva**, ali Pavao ispravlja to gledište insistirajući da je **sveza savršenstva – ljubav**.

3,15 Mir Božji trebao bi djelovati kao sudac u našim srcima. Ako dvojimo glede nečega, trebamo se zapitati: “Donosi li to mir?” ili: “Hoću li imati mir u srcu ako nastavim te učinim to i to?”

Ovaj je stih osobito koristan kad tražimo Gospodinovo vodstvo. Ako Gospodin doista želi da se upleteš u nešto, onda će ti On zacijelo dati mir u pogledu toga. Ako li nemaš taj mir, tada ne smiješ nastaviti. Kao što je rečeno: “Tama u pogledu činjenja jest svjetlo u pogledu nečinjenja.”

Krist nas je pozvao da kao pojedinci i kao crkva uživamo Njegov mir. Nemoj zanemariti važnost drugog djela ovog stiha: **na koji ste i pozvani u jednome tijelu**. Jedan od načina kako bismo mogli uživati mir bilo bi živjeti odvojeno od svih ostalih kršćana. Ali to nije Božji naum. On je odvojenost odredio za obitelj. Božji je naum da živimo zajedno u mjesnoj crkvi. Premda življenje s drugim kršćanima može ponekad biti iskušenje za našu strpljivost, ipak Bog na taj način može u životima kršćana razviti odlike koje ne bi mogao

proizvesti ni na koji drugi način. Stoga ne trebamo izbjegavati odgovornosti u mjesnoj crkvi niti pak ih se odricati kad dođu neprilike ili kad smo izazvani. Radije bismo trebali pokušati živjeti u skladu sa suvjernicima i pomagati im svime što činimo i govorimo.

I zahvalni budite, ponavlja Pavao uvijek iznova u svojim spisima. Mora da je imao dobar razlog za to (Božji Duh, izgleda, smatra vrlo važnim da imamo duh zahvalnosti – i mi vjerujemo da je tako!). Da, to je važno ne samo za duhovni život neke osobe, nego i za njezinu tjelesnu dobrobit. Liječnici su utvrdili ono što Pismo oduvijek naučava: stav radosti i zahvalnosti uma blagotvoran je za tijelo; a zabrinutost, potištenost i duh samosažaljevanja štetni su za zdravlje. Zahvalnost obično smatramo nečim što je uvjetovano našim trenutnim okolnostima, ali ovdje Pavao pokazuje da je to milost koju treba njegovati. Naša je odgovornost da budemo **zahvalni Bogu**. Od svih ljudi na svijetu, mi imamo najviše razloga za zahvaljivanje (usp. Pnz 33,29). Pogreška nije u nedostatku nečega, nego jedino u našim sebičnim srcima.

3,16 Postoji neslaganje u pogledu toga kako izvesti puntuaciju u ovom stihu. U izvornim spisima Novog zavjeta nije bilo puntuacije pa značenje nekih od stihova uvelike određuju rečenični znakovi koji se u njima primjenjuju. Mi ovdje predlažemo sljedeći način puntuacije: **Riječ Kristova neka izobilno prebiva u vama u svojoj mudrosti, poučavajte i opominjte jedan drugoga; psalmima, hvalospjevima i duhovnim pjesmama s radošću pjevajte u srcima svojim Gospodinu!**

Tako u ovom stihu postoje tri dijela. Prvo: trebamo dati **neka Riječ Kristova izobilno prebiva u nama**. Riječ Kristova jest Kristovo naučavanje zapisano u Bibliji. Dok svoja srca i umove prožimamo Njegovom svetom riječju i pokušavamo živjeti u poslušnosti njoj, tada Riječ Kristova zbilja stanuje u našim srcima.

Druga je misao da u svoj mudrosti, poučavamo i opominjemo jedan drugoga. Svaki kršćanin odgovoran je činiti to sa svojom braćom i sestrama u Kristu. Poučavanje je povezano s naukom (doktrinama) dok je opominjanje povezano s dužnošću. Dužni smo sa svojom braćom podijeliti svoje znanje o Pismu i pomagati im praktičnim i pobožnim savjetima. Kad u mudrosti poučavamo i opominjemo, izglednije je da će to naići na prihvaćanje negoli kad govorimo sa silom ali bez mudrosti i ljubavi.

Treće je da psalmima, hvalospjevima i duhovnim pjesmama s radošću pjevamo u srcima svojim Gospodinu. Psalmi su nadahnute pjesme koje nalazimo u knjizi istoga imena, pjesme koje su se pjevale tijekom bogoslužja naroda Izraelova. Duhovne pjesme pak su, općenito, pjesme štovanja i slavljenja upućene Bogu Ocu ili Gospodinu Isusu Kristu. Primjerice:

Isuse, sama pomisao na Tebe
Slatkoćom mi puni grudi;
Ali mnogo je slađe lice Tvoje gledati
I u Tvojoj prisutnosti počivati.

Pripisano Bernardu od Clairvauxa

Te duhovne pjesme nisu nadahnute isto kao i psalmi. Duhovne su pjesme pobožna poezija koja opisuje iskustvo kršćanâ. Priказ toga nalazimo u sljedećim riječima:

O kakav mir mi često gubimo;
O kakve muke uzalud trpimo.
Samo zato što Bogu
U molitvi sve ne donosimo.

Joseph Scriven

Pomoću različitih vrsta pjesama koje su spomenute trebamo s radošću pjevati, to jest, zahvaljivati u svojim srcima Gospodinu. No valja spomenuti da bi kršćanin trebao razlučivati koju će vrst glazbe upotrijebiti u slavljenju. Takozvana "kršćanska" suvremena glazba velikim je dijelom površna i bezvrijedna. Velik dio te glazbe krajnje je protivan Pismu i u tolikoj mjeri nalikuje svjetovnoj pop i rock-glazbi da ne služi na čast Kristovu imenu.

Ovaj je stih vrlo sličan Ef 5,18.19 gdje čitamo: "I ne opijajte se vinom u kojem je razuzdanost, nego se ispunjavajte Duhom! Govorite jedan drugome u psalmima, hvalospjevima i duhovnim pjesmama; pjevajte svojim srcem Gospodinu i slavite ga." Glavna razlika na koju nailazimo u ovom stihu (Kol 3,16) jest to da Pavao umjesto "ispunjavajte se Duhom" kaže: **Riječ Kristova neka izobilno prebiva u vama.** – Drugim riječima, biti ispunjen Duhom i biti ispunjen Božjom riječi nužno je da bi se moglo živjeti radosnim, korisnim i plodonosnim životom. Duhom nećemo biti ispunjeni ako nismo prožeti Božjom riječi, a proučavanje Božje riječi bit će djelotvorno jedino ako dopustimo da našom nutrimo upravljaju Duh Sveti. Ne znači li onda da biti ispunjen Duhom znači biti ispunjen Božjom riječi? Nije to neka tajanstvena, emocionalna kriza koja nastupa u životu nego, prije svega, svakodnevno hranjenje Pismom, razmišljanje o njegovim riječima te pokoravanje i življenje po njima.

3,17 Ovaj je stih sveobuhvatno mjerilo po kojem prosuđujemo svoje kršćansko ponašanje. Danas osobito mladi ljudi imaju poteškoće u prosuđivanju je li nešto ispravno ili pogrešno. Ovaj stih, upamti li ga se, može postati ključ koji će odriješiti mnoge od tih poteškoća. Provjera treba teći ovako: "Mogu li to učiniti u ime Gospodina Isusa Krista? Hoće li to biti na Njegovu slavu? Mogu li očekivati da će na tome počivati Njegov blagoslov? Bih li to činio i kad On ponovno bude ovdje?" Primijetite da ovu provjeru treba primjenjivati u pogledu riječi koje govorimo i djela koja činimo. Poslušnost toj zapovijedi oplemenjuje sav život. Dragocjena je tajna kad kršćanin nauči činiti sve za Gospodina i na Njegovu slavu. Stoga apostol ponovno dodaje riječi: **Zahvaljujući Bogu Ocu po njemu.** – Zahvaljivanje! *Zahvaljivanje!* *Zahvaljivanje!* To je trajna dužnost onih koji su spašeni milošću i određeni za nebeske dvore.

B. Prikladno ponašanje članova kršćanskog domaćinstva (3,18 – 4,1)

Sada Pavao počinje iznositi niz poticaja članovima kršćanskog doma, niz koji se nastavlja u 4,1. On ima savjete za žene i muževe, djecu i roditelje, i za sluge i gospodare. Po najprije, ta promjena s teme koja je zaokupljala Pavla na nešto tako obično kao što je život u domu naizgled izgleda naprasnom; ali je to, u stvari, nada-sve značajno.

KRŠĆANSKI DOM

Bog smatra dom nečim vrlo važnim u kršćanskom životu. Poznata izreka: "Ruka koja njiše kolijevku vlada svijetom" sadrži istinu koja se na prvi pogled ne otkriva. Obitelj kao jedinku zasnovao je Bog zbog očuvanja mnogo toga što je u životu vrijedno. Kako se sve manje i manje pažnje posvećuje domu, naša se civilizacija naglo izopačuje. Pavao u svom prvom pismu Timoteju na osobit način naučava da je Bog odredio život u domu kao način razvijanja duhovne kakvoće, i to tako da nečija prikladnost za vodstvo u crkvi izrasta iz karaktera koji iskazuje u domu.

U sljedećim stihovima nalazimo neka od temeljnih načela koja nas vode u utvrđivanju istine o kršćanskom domu. U propovjedaivanju toga dijela moramo biti svjesni sljedećih "mora".

1. U domu mora postojati obiteljski "oltar" – svakodnevno vrijeme kad se obitelj okuplja čitati Sveto pismo i moliti.
2. U domu otac mora imati autoritet i provoditi ga s mudrošću i ljubavlju.
3. Žena i majka mora shvatiti da je njezina najpreča odgovornost Bogu i obitelji vezana uz dom. Općenito, nije mudro da žena radi izvan doma. Naravno, postoje i iznimke.
4. Muž i žena moraju biti primjer pobožnosti svojoj djeci. Trebaju se slagati u svemu, uključujući tu i discipliniranje (kažnjavanje) djece, kad je to nužno.
5. Mora se održavati jedinstvo obitelji.

Prečesto je moguće toliko se zaokupiti poslom i društvenim životom, pa čak i kršćanskom službom, da djeca pate od nedostatka ljubavi, druženja, poučavanja i stege. Mnogi su roditelji, razalošćeni zbog svog zabludjelog sina ili kćeri, morali priznati: "I dok je tvoj sluga radio ovdje-ondje, njega je nestalo" (1 Kr 20,40).

6. U pogledu discipliniranja djece predlažu se tri glavna pravila. Nikada kažnjavati u srdžbi. Nikada kažnjavati nepravedno. Nikada kažnjavati a da se ne objasni razlog.
  7. Dobro je učiti djecu da već u mladosti nose jaram (Tuž 3,27), naučiti ih radu i prihvaćanju odgovornosti, te o vrijednosti novca.
  8. Roditelji kršćani bi, iznad svega, trebali izbjegavati ambicije za svoju djecu u tjelesnom, svjetovnom smislu i neprestance im isticati službu za našega Gospodina kao najuspješniji način kako da prožive svoje živote. Za jedne to može značiti punovremena služba na misijskom polju; za druge pak to može biti služba Bogu u svjetovnom zanimanju. Ali u bilo kojem od ta dva slučaja, rad za Gospodina mora imati prvenstvo. Bilo u domu, bilo na poslu – ili gdje god se nađemo – trebamo biti svjesni činjenice da predstavljamo svog Spasitelja pa stoga svaka riječ i svako djelo mora biti Njega dostojno i, u stvari, On njima mora upravljati.
- 3,18 Prva apostolova opomena upućena je ženama. Njima je zapovjedbena neka se pokoravaju svojim muževima kao što to dolikuje u Gospodinu; jer je, prema božanskom planu, muž glava kuće. Ženi je dan položaj pokornosti mužu. Ona ne smije vladati ili voditi, nego biti pod njegovim vodstvom – kad god ono ne utječe na njezinu odanost Kristu. Naravno, postoje slučajevi kad se žena ne može pokoravati mužu i ostati vjerna Kristu. U takvim je slučajevima ponajprije dužna pokoravati

se Gospodinu Isusu. Ovaj stih pokazuje da kršćanka, kad ima bezvoljnog muža, radije treba pomoći njemu kako bi ispunjavao svoju pravu ulogu u domu, a ne da ona preuzme tu ulogu zato što je pametnija.

3,19 Ravnoteža koja nam je prikazana u Božjoj riječi prekrasna je. Apostol se ne zaustavlja na tom savjetu ženama, nego nastavlja ukazivati na to da i **muževi** imaju odgovornost. Oni trebaju **ljubiti svoje žene i ne biti osorni prema njima**. Slijede li se ti jednostavni propisi nestat će mnogi problemi koji prate brak i domovi će biti sretniji u Gospodinu. U stvari, nema te žene koja bi se odbila podložiti mužu ako je on istinski voli. Želim naglasiti da mužu nije rečeno neka učini nešto da mu se žena podloži. Ako ona to ne čini, on bi to trebao donijeti pred Gospodina. Podlaganje treba biti njezin dragovoljni čin "kao što dolikuje u Gospodinu".

3,20 Djecu se opominje: **Slušajte roditelje u svemu jer je to ugodno Gospodinu!** U svakom razdoblju povijesti obitelji su na okupu držala dva jednostavna načela – autoritet i poslušnost. Ovdje imamo ovo drugo. Zapazite da ta poslušnost treba biti **u svemu**. To ne znači samo u onome što je ugodno, nego i u onome što po naravi nije baš ugodno.

Djeca kršćani kojima su roditelji nespaseni često su u teškoj položaju. Žele biti iskreni s Gospodinom a istodobno su suočeni sa zahtjevima koje im nameću roditelji. No mislim da će, ako časte svoje roditelje, Bog zauzvrat počastiti njih. Sve dok žive u roditeljskom domu moraju provoditi i točno utvrđene obveze. Naravno, ne smiju činiti ništa što bi bilo suprotno Kristovom naučavanju, ali obično neće ni morati činiti nešto takvo. Često će se od njih iskati da čine nešto što im je odvratno, ali tako dugo dok to nije izrazito pogrešno ili grešno, mogu odlučiti da to čine kao Gospodinu. Na taj način mogu biti dobro svjedočanstvo svojim roditeljima i mogu pokušati zadobiti ih za Gospodina.

3,21 **Očevi ne smiju ogorčavati svoju djecu da se ne obeshrabre.** Zanimljivo, taj je savjet upućen očevima a ne majkama. Ne otkriva li to da je opasnost da otac počini tu pogrešku veća negoli da to učini majka? Kelly tvrdi da su majke više sklone tome da razmaze djecu.

3,22 Od ovog stiha pa sve do svršetka poglavlja Božji se Duh obraća **slugama**, to jest, robovima. Zanimljivo je zapaziti koliko je prostora u Novom zavjetu posvećeno robovima. To, naravno, nije bez značenja, nego nam pokazuje kako neka osoba vjernošću Božjoj riječi, koliko god bio nizak njezin društveni status, ipak može dospjeti vrlo visoko. Možda to, također, odražava i Božje predznanje da će većina kršćana zauzimati položaj služenja, a ne položaje autoriteta. Primjerice, vrlo je malo uputa u Novom zavjetu koje se odnose na narodne vladare, ali je vrlo mnogo savjeta za one koji svoje živote posvećuju u službu drugima. Robovima se u doba apostola Pavla pridavala neznatna važnost i nema sumnje da je rane kršćane pogodilo kao nešto neuobičajeno što im se u tim Pismima iskazuje tolika pozornost. Ali to samo pokazuje kako milost Božja dolazi k ljudima bez obzira na njihov nizak položaj. C. H. Mackintosh bilježi: "Rob nije isključen iz služenja Bogu. Time što u Božjim očima jednostavno obavlja svoju dužnost, može uresiti Njegov nauk i donijeti slavu Bogu."

Slugama je rečeno neka slušaju u svemu svoje gospodare po tijelu. Blago ih se podsjeća da su im oni samo **gospodari po tijelu**. Imaju oni jednog drugog Gospodara koji je iznad svijui i koji vidi sve što se čini i najmanjem od Njegove djece. Robovi ne smiju služiti **naoko, kao oni što se ulagaju ljudima, nego u jednostavnosti srca, bojeći se Boga**. (Dobar primjer toga nalazi se u Knjizi Postanka 24,33.) Kad je netko potlačen osobito zapada u iskušenje da ljenčari na poslu dok ga gospodar ne gleda. Ali sluga kršćanin shvaća da ga nje-

gov Gospodar uvijek gleda pa će, premda mu zemaljske okolnosti mogu biti iznimno teške, raditi kao Gospodinu. U jednostavnosti srca znači da će imati čiste pobude – jedino da ugodi Gospodinu Isusu.

Zanimljivo je da u Novom zavjetu ne nalazimo izravnu zabranu ropstva. Evanđelje ne želi baciti postojeće društveno uređenje revolucijom. Ipak, gdje god je doprlo Evanđelje, ropstvo je bilo iskorišteno i ukinuto. To ne znači da te upute nama ništa ne znače. Sve što je ovdje rečeno može se primijeniti i na uposlenike i na poslodavce.

3,23 I što god činili mora biti zdušno (dosl. "od duše") **kao Gospodinu, a ne ljudima.** U svakom obliku kršćanskoga služenja kao i u svakom području života ima mnogo zadaća koje su ljudima mrske. Bespotrebno je reći da takav rad pokušavamo izbjeći. Ali ovaj stih iznosi nam vrlo važnu pouku da i najponiznija služba može biti proslavljena i dostojanstvena ako se čini za Gospodina. U tome smislu nema razlike između svjetovnog i svetog rada. Sve je, naime, sveto. Nagrade u Nebu neće se primati zbog nečije važnosti ili prividne uspješnosti; neće se primati zbog nadarenosti ili iskorištenih prigoda, nego zbog vjernosti. Tako će u taj Dan i samozatajne osobe proći vrlo dobro ako su svoje dužnosti izvršavale vjerno – kao Gospodinu. U kuhinjama nad sudoperom često znaju pisati ove dvije izreke: "Ne nekako, nego pobjedonosno" i: "Ovdje se tri puta na dan održava služba Bogu".

3,24 Gospodin sve bilježi pa stoga sve što činimo kao Njemu privlači Njegovu pozornost. "Božjom uslužnošću bit će nplaćena ljudska uslužnost." Oni koji imaju neznatnu zemaljsku baštinu, **od Gospodina će primiti nagradu** u Nebu. Prisjetimo se toga sljedeći put kad budemo pozvani činiti nešto što činimo nerado, bilo to u crkvi, u domu, ili na poslu; svjedočanstvo za Krista jest učiniti to bez prigovora i obaviti posao najbolje što možemo.

3,25 Pavao ne govori točno na koga to misli u ovom stihu. Prirodno je da najprije pomislimo na nepravednog gospodara, takvog koji tlači svoje slugu. Možda se sluga kršćanin umorio od pokoravanja njegovim nepravednim zahtjevima. No to "nije toliko važno," govori Pavao, "Gospodin zna sve o tome i On će se pobrinuti i za počinjenu nepravdu."

Premda to može uključivati i gospodare, prvenstveno je upućeno slugama. Površno služenje, varanje, besposličarenje, ili drugi oblici neiskrenosti, neće proći nezapaženo. Kod Boga **nema pristranosti!** On je Gospodar svega i razlike koje prevladavaju među ljudima ne znače mu ništa. Ako robovi okradu svog gospodara (kao što je očigledno učinio Onezim), morat će dati račun Gospodinu.

4,1 Ovaj stih logični je nastavak posljednjeg djela trećeg poglavlja. **Gospodari** trebaju svojim slugama podati ono što je **pravedno i pošteno.** Ne smiju im uskratiti zasluženu plaću, nego im dobro platiti za rad koji su obavili. To je upućeno izravno poslodavcima kršćanima; jer Bog mrzi tlačenje siromašnih, a darovi čovjeka koji se obogatio na nepošten način neprihvatljivi su Gospodinu. Bog, u stvari, kaže: "Zadrži svoj novac; ne sviđa mi se način na koji si ga stekao" (Jak 5,1-4). Gospodari ne bi trebali biti uznositi nego bi trebali imati strah; ta i oni imaju **Gospodara na nebesima,** Onoga koji je ispravan i pravedan na svim svojim putovima.

Prije negoli zaključimo ovaj odjeljak, zanimljivo je zapaziti kako Pavao uvijek iznova to svakodnevno iznosi na svjetlo Kristova gospodstva, i to ovako: (1.) žene: kao što dolikuje u Gospodinu (st. 18); (2.) djeca: u svemu što je ugodno Gospodinu (st. 20); (3.) slugu: bojeći se Boga (st. 22); (4.) slugu: kao Gospodinu (st. 23).

C. Vjernikov molitveni život i svjedočenje životom i govorom (4,2-6)

4,2 Pavao je neumorno poticao narod Božji na marljivost u molitvi. Kad dođe-

mo u Nebo nesumnjivo ćemo najviše žaliti što nismo provodili više vremena u molitvi, osobito kad shvatimo u kolikoj je mjeri Bog odgovarao na naše molitve. Golema je tajna u pogledu cjelokupne teme molitve, na mnoga pitanja nema odgovora; ali najbolji stav za kršćanina nije da pokušava analizirati, secirati ili shvatiti duboke tajne molitve. Najbolji pristup je nastaviti moliti u jednostavnoj vjeri ostavljajući po strani svoje intelektualne sumnje.

Ne samo da moramo **ustrajati u molitvi**, nego trebamo i **bdjeti** u njoj. To nas podsjeća na molbu Gospodina Isusa u Getsemanskom vrtu: "Bdijte i molite da ne padnete u napast." Učenici nisu bdjeli pa su tvrdo pozaspali. Nije da se samo trebamo čuvati spavanja, nego i toga da nam ne lutaju misli, te od mlitavosti i gubitka veze sa stvarnošću. Također trebamo biti budni i paziti da nam se ne oduzme vrijeme za molitvu (Ef 6,18). I, ponovno, naše molitve trebaju biti ispunjene **zahvaljivanjem**. Ne samo da moramo biti zahvalni za prijašnje odgovore na molitve, nego u vjeri možemo zahvaljivati Gospodinu i za molitve na koje nam On još nije odgovorio. Lijepo je to sročio Guy King: "Njegova nam ljubav želi najbolje; Njegova mudrost zna što je za nas najbolje; Njegova snaga pribavlja nam ono najbolje."²¹

4,3 Pavao moli Kološane da se prisjete **moliti i za njega** i za sluge Gospodinove koji su sa njim u Rimu. Prekrasno je kad vidimo da on ne traži oslobođenje iz zatvora, nego radije da mu **Bog otvori vrata** propovijedanju **Riječi**. Apostol dakle želi da mu Bog otvori vrata. Kako li je to samo važna pouka za nas! Prečesto je moguće da u svojoj kršćanskoj službi obilazimo naokolo otvarajući si vrata sami. Ali to je opasnost koju valja izbjegavati. Ako nam vrata otvori Gospodin, tada možemo ući na njih s povjerenjem znajući da On vodi. S druge strane, ako si mi sami otvorimo vrata tada ne možemo biti sigurni u to da smo u središtu Gospodinove volje pa bi-

smo uskoro mogli spasti na to da na tjelesan način provodimo takozvano djelo Gospodnje. Pavlova osobita molba jest da mu se **otvore vrata Riječi** kako bi propovijedao **Tajnu Kristovu, zbog koje i jest okovan. Tajna Kristova** u ovom stihu jest istina o crkvi, osobito onaj njezin vid koji bismo mogli definirati izrazom: "Krist poganima". To je bio osobiti vid evanđeoske poruke koji je bio povjeren Pavlu da ga propovijeda. Židovski su ga vođe konačno uspjeli poslati u Rim kao uznika upravo zato što se usudio tvrditi da se i pogani mogu spasiti na isti način kao i Židovi.

Ima takvih koji naučavaju da je velika tajna o Crkvi otkrivena Pavlu dok je bio u zatvoru. Oni stoga stavljaju golem naglasak na takozvane "zatrovske poslanice" dok naoko podcjenjuju važnost evanđelja i ostalih knjiga Novog zavjeta. Ali iz ovog je stiha jasno da je propovijedanje o toj tajni bilo *razlog* njegova utamničenja i stoga mu je sama tajna morala biti otkrivena već prije uhićenja.

4,4 On gorljivo želi očitovati, to jest, propovijedati na tako jasan način da ga ljudi bez muke razumiju. To bi trebala biti želja svakog kršćanina koji pokušava navijestiti Krista. Biti "dubok" nije vrlina. Naš cilj treba biti zadobivanje mnoštva ljudi i, kako bismo to učinili, poruku trebamo iskazati jednostavno i jasno.

4,5 Kršćani se trebaju **mudro ponašati prema onima vani**. Trebaju shvatiti da nevjernici s pozornošću promatraju njihovo svakodnevno ponašanje. Svijet se više zanima za naše življenje negoli za naše riječi. Edgar Guest to izražava ovim riječima: "Uvijek radije gledam negoli slušam propovijed." To ne znači da kršćanin ne bi trebao i priznavati Krista svojim ustima, nego upućuje na to da bi njegovo življenje trebalo biti usklađeno s njegovim govorom. Za nj se nikada ne bi smjelo reći: "Visoke riječi, nizak život."

Iskupljuje vrijeme značilo bi "iskorišćuje prigode". Svaki dan susrećemo pri-

gode za svjedočenje o spasonosnoj snazi Gospodina Isusa Krista. Kako te prigode nailaze, mi moramo biti spremni zgrabiti ih. Riječ "iskupljujte" ukazuje na to da je u to često uključena neka cijena. Ali kolika god bila cijena, trebamo biti spremni podijeliti istinu o našem dragom Spasitelju s onima koji ga ne poznaju.

4,6 Naša riječ uvijek treba biti ljubazna, solju začinjena – da znamo svakome odgovoriti kako treba. Naš govor uvijek mora biti ljubazan, učitiv, ponizan i poput Kristovog. Ne smije u našem govoru biti ogovaranja, ispraznosti, nečistoće i gorčine. Izraz **solju začinjena** može imati više značenja. Neki tumači drže da naš govor, premda treba biti ljubazan, jednako tako mora biti iskren i nelicemjerman. Neki podsjećaju da sol pojačava okus pa da tu Pavao kaže da naš govor nikada ne smije biti dosadan, plitak ili nezanimljiv, nego uvijek vrijedan i koristan. Lightfoot veli da su poganski pisci imenicu "sol" upotrebljavali kao jezični oblik za "razbor". Pavao mijenja razbor u mudrost. Možda najbolje objašnjenje toga nalazimo kad proučimo jezik Gospodina Isusa. Ženi uhvaćenoj u samom činu preljuba, Isus je rekao: "Ni ja te ne osuđujem. Idi i ne griješi više!" U tim riječima nalazimo milost i sol. Prva je milost: "... ni ja te ne osuđujem", a potom sol: "... Idi i ne griješi više!" I ponovno, Gospodin Isus je ženi kod Jakovljeva zdenca rekao: "Daj mi piti ... Idi pozovi svog muža." – Ono prvo je milost, dok ovo drugo više podsjeća na sol.

I da znate svakome odgovoriti kako treba. Možda ovdje apostol Pavao osobito ima na umu gnostike koji su došli Kološanima sa svojim uvjerljivim naucima. Oni trebaju biti spremni odgovoriti tim lažnim učiteljima riječima mudrosti i vjernosti.

D. Ukratko o nekim Pavlovim suradnicima (4,7-14)

4,7 Tihik je očigledno bio onaj koga je apostol Pavao izabrao da donese ovu poslanicu iz Rima u Kolossu. Maclaren pri-

kazuje kako bi se Tihik zapanjio da mu je netko rekao kako će "ti komadići pergamenta nadživjeti svu razmetljivu raskoš toga grada i da će njegovo ime, budući da je u njima zapisano, biti poznato po svem svijetu sve do svršetka vremena."

Ovdje Pavao uvjerava svete da će im Tihik, kad stigne k njima, reći sve novosti o apostolovim poslovima. Lijepo je ponovno čitati nazive koje je Pavao dao tom bratu. Nazivao ga je: **ljubljeni brat, vjerni poslužitelj i sluga u Gospodinu zajedno sa mnom**. Koliko li su takvi nazivi poželjniji od razmetljivih crkvenih titula koje se danas daju crkvenim službenicima!

4,8 Tihikov put u Kolossu poslužiti će dvojako. Ponajprije, on će svetima iz prve ruke iznijeti izvješće o Pavlu i njegovim sudrugovima u Rimu, kao i ohrabriti srca Kološana. "Ohrabriti" ovdje, ponovno, više znači "osnažiti" ili "utvrditi" (vidi 2,2) negoli utješiti. U stvari, njegova služba njima bit će sljedeće: pomoći im da se suprotstave lažnom naučavanju koje je tada prevladavalo.

4,9 Spominjanje Onezima sjeća nas na prekrasnu pripovijest koju je Pavao otkrio u svom pismu Filemonu. Onezim je bio odbjegli rob koji je, pobjegavši u Rim, pokušao izbjeći kaznu. Ondje je nekako sreo Pavla, koji ga je doveo Kristu. Sada se Onezim spremao otputovati natrag u Kolossu k svom prijašnjem gospodaru Filemonu. On je trebao nositi Pavlovo pismo Filemonu, dok je Tihik trebao ponijeti pismo za crkvu u Kolossi. Pokušajte si samo zamisliti uzbuđenje među vjernicima crkve u Kolossi kad su im stigla ta dva brata s Pavlovim pismima! Nesumnjivo su ostali sjediti do kasno u noć postavljajući pitanja o uvjetima u Rimu i slušajući o Pavlovoj smjelosti u službi svom Spasitelju.

4,10 O Aristarhu se ne zna mnogo, osim da je prije toga bio uhićen zbog svog služenja Gospodinu, što je zapisano u Djelima 19,29. Sada je Pavlov suuznik u zatvoru u Rimu.

Marko je ovdje predstavljen kao **Barnabin nećak**. Taj mladi čovjek započeo je kao Pavlov i Barnabin pomoćnik u njihovom misijskom radu. Zbog pogreške koju je počinio, Pavao je odlučio ostaviti ga kod kuće ali je Barnaba zahtijevao da ga povede sobom. To je izazvalo razdor između te dvojice starijih djelatnika. Ipak, dobro je znati da Markova pogreška nije bila konačna i da je on ponovno zadobio povjerenje ljubljenog Pavla.

Ako bi Marko posjetio Kolossu, tamošnjim svetima rečeno je da ga **lijepo prime**. Izraz **o kome primiste naredbe** ne znači nužno da su Kološani ranije već primili upute glede Marka. To se može odnositi na ove upute koje im Pavao daje sada: **ako dođe k vama, lijepo ga primite**. Glagolsko vrijeme u kojem je glagol *primiti*, jednostavno može značiti da će Kološani, u vrijeme kad budu čitali ovo pismo, također primiti i upute. Spominjanje Marka, pisca Drugog evanđelja, podsjeća nas da svi mi dan na dan pišemo evanđelje:

Svaki od nas piše evanđelje,
po poglavlje na dan;

Djelima, onime što gledamo i volimo,
i onime što govorimo.

Naša naš djela izdaju

– riječi su to vjerne i iskrene.

Zapitaj se: "Kakvo je to Evanđelje
koje ja ispisujem?"

4,11 Drugi jedan Pavlov suradnik spomenut je kao **Isus, zvani Just**. **Isus** je u ono doba bilo često ime, kao što još uvijek i jest u nekim zemljama. Bila je to grčka izostznačnica hebrejskog imena Jošua. Nema sumnje da je taj čovjek nazvan **Just** zato što su njegovi prijatelji kršćani osjećali neprimjerenim da itko ima isto ime kao i Sin Božji.

Sva su tri spomenuta čovjeka bila obraćeni Židovi. U stvari, bili su to jedini prijašnji Židovi koji su bili Pavlovi **suradnici za kraljevstvo Božje**, muževi koji su mu bili **na utjehu**.

4,12 I dok je Pavao dovršavao to svoje pismo, Epafra ga je podsjetio neka u nj uvrsti i njegov osobni pozdrav voljenim svetima u Kolossi. Epafra, podrijetlom iz Kolosse, neprestance se spominjao tamošnjih vjernika ištući u svojim **molitvama** od Gospodina **da se oni održe savršeni i ispunjeni u svojoj volji Božjoj**.

4,13 Pavao **svjedoči** o činjenici **da se** Epafra u molitvi trudio, i to ne samo za Kološane nego i za **one u Laodiceji i one u Hierapolu**. Taj se čovjek osobno zanimao za Božje ljude koje je poznao. Nema sumnje da je imao i podulji molitveni popis pa se ne bismo trebali čuditi ako se svaki dan u molitvi spominjao svake osobe sa svog popisa. "On sve vrijeme žarko moli za vas da možete čvrsto stajati, zreli u uvjerenju i potpuno posvećeni provođenju Božje volje (NEB).

4,14 Sada Pavao šalje pozdrav od **Luke, ljubljenog liječnika**, i od **Deme**. Ovdje nailazimo na proučavanje o suprotnosti. **Luka** je mnogo putovao s Pavlom i najvjerojatnije mu je služio u tjelesnom i duhovnom pogledu tijekom njegove bolesti, progona i tamnovanja.

Dema je, s druge strane, neko vrijeme putovao s apostolom ali je na poslijetku Pavao morao reći: "Dema me, zaljubljen u sadašnji svijet, napustio i otišao u Solun" (2 Tim 4,10).

E. Pozdrav i upute (4,15-18)

4,15 Ovaj pozdrav upućen je na **braću koja su u Laodiceji, i Nimfa i crkvu koja je u njegovoj kući**. O crkvi u Laodiceji ponovno čitamo u Otkrivenju 3,14-22. Tamošnja je crkva postala mlaka u pogledu Božjih stvari. Postala je krajnje materijalistička i samozadovoljna. Misleći da je sve u redu, ti ljudi nisu primjećivali vlastitu golotinju. Rukopisi se ne slažu u tome je li spomenuta osoba bila Nimf (muškarac) ili Nimfa (žena); ali dostatno je primijetiti da je u domu te osobe u Kolossi bila crkva. U to doba kršćani nisu imali raskošna zdanja kao što imaju danas. Ipak, većina će se od

nas spremno složiti da je u mjesnoj crkvi mnogo važnija snaga Božja negoli raskošno zdanje ili krasan namještaj. Snaga ne ovisi o ovom drugom, a raskošna crkvena zdanja često su prepreka snazi.

4,16 Kad se ova poslanica pročita u Kolossi, treba je poslati da se pročita i u crkvi Laodicejaca. Nema sumnje da je to i učinjeno, ali iz onoga što znamo iz Otk 3 izgleda da se Laodicejci nisu obazirali na poruku tog pisma, barem ne postojano.

Pavao, također, upućuje neka se poslanica iz Laodiceje pročita u Kolossi. Nemoguće je doznati na koje to pismo misli. Neki vjeruju da se radilo o takozvanoj Pavlovoj Poslanici Efežanima. Neki stari rukopisi u Efežanima 1,1 izostavljaju izraz "u Efezu". To je navelo tumače na uvjerenje da je Poslanica Efežanima mogla biti okružno pismo koje je trebalo pročitati u raznim crkvama, primjerice, u Efezu, Laodiceji pa i u Kolossi. To gledište podržano je i činjenicom da u Poslanici Efežanima postoji iznimno malo osobnih preporuka u usporedbi s brojnim takvim preporukama u Poslanici Kološanima.²²

4,17 Arhipu je rečeno da pazi na službu koju je primio u Gospodinu, kao i da je izvrši. Ovdje ponovno ne nalazimo dostatan podatak o kakvoj se službi radi. Mnogi vjeruju da je Arhip bio Filemonov sin i da je bio djelatan u crkvi u Kolossi. Ovaj bi nam stih bio mnogo smisleniji zamislimo li da smo mi Arhip i da mi čujemo Duha Božjega kako nam govori: **Pazi na službu koju si primio u Gospodinu, i izvrši je.** Svakome od nas Gospodin je dao neku službu i jednog će dana zahtijevati od nas račun o tome što smo s njom učinili.

4,18 U ovom je trenutku apostol uzeo pero u ruku i za zaključni pozdrav potpisao se svojim poganskim imenom Pavao. Nesumnjivo je da su mu smetali lanci dok se potpisivao, ali to ga je samo podsjetilo da Kološanima kaže: **Sjećajte se mojih okova!** "Istodobni zvuk pera i lanaca konačni je znak da popovjednikovi okovi ne

moгу svezati Božju riječ."²³ Zatim je zaključio poslanicu riječima: **Milost s vama! Amen.** A. T. Robertson piše: "Nema bogatije riječi negoli je riječ 'milost', jer ona sadrži svu Božju ljubav koja je vidljiva u tome što je On za nas darovao svog Sina."²⁴ Amen.

BILJEŠKE

¹ (Uvod) George Salmon, *A Historical Introduction to the Study of the Books of the New Testament*, str. 384.

² (Uvod) *New Bible Commentary*, str. 1043.

³ (Uvod) A. T. Robertson, *Paul and the Intellectuals*, str. 16.

⁴ (1,5) J. B. Lightfoot, *Saint Paul's Epistles to the Colossians and to Philemon*, str. 134.

⁵ (1,6) NU i M tekstovi dodaju "i raste".

⁶ (1,11) A. S. Peake, "Colossians", *The Expositor's Greek Testament*, III. 499.

⁷ (1,14) Riječi "krvlju Njegovom" pojavljuju se u usporednom odjeljku u Ef 1,7, ali ih nema ni u najstarijim (NU) ni u većinskim (M) grčkim rukopisima.

⁸ (1,18) Alfred Mace, daljnja dokumentacija nedostupna.

⁹ (1,19) Pojačani oblik od *oikeo* uporabljen ovdje (*katoikeo*) znači smiriti se i boraviti u kući.

¹⁰ (1,22) Charles R. Erdman, *Epistle of Paul to the Colossians and Philemon*, 46.

¹¹ (1,23) U grčkom jeziku postoje dva oblika riječi "ako" (*ei* i *ean*), kao i nekoliko gramatičkih konstrukcija kojima se izražava vrst pogodbe koju spominje pisac ili govornik. Ovdje je *ei* s indikativom *epimenete* što znači da Pavao drži sigurnim da oni *hoće* nastaviti.

¹² (1,23) Pridham, daljnja dokumentacija nedostupna.

¹³ (2,2) Alfred Mace, daljnja dokumentacija nedostupna.

¹⁴ (2,9) Marvin Vincent, *Word Studies in the New Testament*, II. 906.

¹⁵ (2,14) F. B. Meyer, *Critical and Exegetical Handbook to the Epistles of the Philippians and Colossians*, str. 308.

¹⁶ (2,18) Riječ nije izostavljena je iz NU teksta, ali i bez nje je značenje skoro jednako. Rekli oni što ili ništa, sve je to bila samo tjelesna ispraznost.

¹⁷ (3,2) Robertson, *Intellectuals*, 149.

¹⁸ (3,2) F. B. Hole, *Paul's Epistles, Volume Two*, str. 105.

¹⁹ (3,11) J. C. Ryle, *Holiness*, str. 436., 455.

²⁰ (3,12) W. E. Vine, *Expository Dictionary of New Testament Words*, str. 56.

²¹ (4,2) Guy King, *Crossing the Border*, str. 111.

²² (4,16) S druge strane, budući da je Pavao proveo tri godine u Efezu, ondje je upoznao *toliko* ljudi da bi bilo neopravdano pozdraviti samo šaćicu njih i time povrijediti ostale.

²³ (4,18) *New Bible Commentary*, str. 1051.

²⁴ (4,18) Robertson, *Intellectuals*, 211.

BIBLIOGRAFIJA

(Kološanima i Filemonu)

Carson, Herbert M. *The Epistles of Paul to the Colossians and to Philemon*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1960.

English, E. Schuyler. *Studies in the Epistle to the Colossians*. New York: Our Hope Press, 1944.

Erdman, Charles R. *Epistles of Paul to the Colossians and Philemon*. Philadelphia: Westminster Press, 1933.

King, Guy. *Crossing the Border*. London: Marshall, Morgan and Scott, Ltd., 1957.

Lightfoot, J. B. *Saint Paul's Epistle to the Colossians and to Philemon*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, pretisak MacMillanovog izdanja iz 1879.

Maclaren, Alexander. "Colossians and Philemon", *The Expositors Bible*. London: Hodder and Stoughton, 1888.

Meyer, F. B. *Critical and Exegetical Handbook to the Epistles of the Philippians and Colossians*. New York: Funk and Wagnalls, 1884.

Nicholson, W. R. *Popular Studies in Colossians: Oneness with Christ*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1961.

Robertson, A. T. *Paul and the Intellectuals*. Nashville: Sunday School Board of the Southern Baptist Convention, 1928.

Rutherford, John. *St. Paul's Epistles to Colossae and Laodicea*. Edinburgh: T. & T. Clark, 1908.

Sturz, Richard. *Studies in Colossians*. Chicago: Moody Press, 1955.

Thomas, W. H. Griffith. *Studies in Colossians and Philemon*. Grand Rapids: Baker Book House, 1973.

Vine, W. E. *The Epistle to the Philippians and Colossians*. London: Oliphants, 1955.

PRVA POSLANICA SOLUNJANIMA

Uvod

Ovo pismo, više negoli ikoje drugo od Pavlovih pisama, krasi jednostavnost, blagost i naklonost ... u njemu nema prijepornih pitanja.

W. Graham Scroggie

I. Jedinstveni položaj u kanonu Svetog pisma

Prvu knjigu svakog poznatog pisca obično se visoko cijeni jer pokazuje njegov najraniji način izražavanja i dar priopćavanja. Prva poslanica Solunjanima najvjerojatnije je prvo od Pavlovih nadahnutih pisama. Zadivljujuća količina kršćanskog naučavanja koje je Apostol uspio iznijeti tijekom svog kratkog boravka u Solunu jasno je prikazana mnogim naucima (doktrinama) koje on u ovoj poslanici razmatra kao da su već poznate Solunjanima.

Danas većina evanđeoskih kršćana vjeruje i iščekuje Uzeće (Uznesenje) Crkve i Drugi dolazak našega Gospodina. No nije uvijek bilo tako. Probuđeno zanimanje za taj nauk, osobito izazvano spisima prve Braće u Velikoj Britaniji (1825.-1850.), uvelike se temeljilo na 1. Solunjanima. Bez tog kratkog pisma bili bismo jako zakinuti u svom razumijevanju različitih vidova Kristovog povratka

II. Autorstvo

To da je 1. Solunjanima napisao Pavao ne poriče praktički ni jedan biblijski stručnjak. Potvrđâ za to ima dovoljno, kaže J. E. Frame, "osim ako je netko spreman ustvrditi da Pavao nikada nije živio ili da nije sačuvano ni jedno njegovo pismo."¹

Vanjski dokazi da je Pavao autor Poslanice nalazimo kod Polikarpa, Ignacija i Justina, kao i u Marcionovu i Muratorijevu kanonu (rani popisi kršćanskih Pisama – jedan krivovjerski a drugi pravovjerni).

Unutarnji dokazi su Pavlov rječnik i stil te izražavanje na način blagog, duhovnog oca. Povijesne natuknice istovjetne su onima u Djelima. U 1,1 i u 2,18 pisac sam sebe naziva Pavlom.

III. Datum

Prva Solunjanima napisana je u Korintu tijekom Pavlova osmomjesečnog boravka ondje, nedugo nakon što mu je došao Timotej (1 Sol 3,6; 2,17). Kako se vjeruje da je Galion (Dj 18) došao za prokonzula na početku ljeta 51. god. po Kristu, mora da je Pavao ondje bio početkom 50. godine po Kristu te uskoro nakon toga napisao 1. Solunjanima. Skoro svi stručnjaci datiraju Djela u rane pedesete, pa je vjerojatno točnije datirati poslanicu u 50. ili 51. godinu – samo dvadeset godina nakon uzašašća našega Gospodina.

IV. Pozadina i teme

Svjetlo Evanđelja po prvi put je zasjalo u tami Soluna tijekom Pavlova Drugog misijskog putovanja (Dj 17,1-10).

Pavao i Sila, nakon što su bili pušteni iz tamnice u Filipima, kroz Amfipol i Apoloniju otišli su u Solun. Solun je u to doba bio strateški važan grad, kako u trgovačkom tako i u političkom smislu. Dosljedan svom običaju, Pavao je otišao u židovsku sinagogu te pomoću Starog zavjeta pokazivao da je Mesija trebao trpjeti i uskrsnuti od mrtvih. Tada je nastavio naviještati da je Isus iz Nazareta obećani Mesija. To je potrajalo tri subote. Uvjerio je neke od Židova koji su, postavši kršćani, pristali uz

njega i Silu. Obratili su se i mnogi grčki prozeliti, prelaznici na židovstvo, kao i neke ugledne žene iz toga grada. Tada je započeo žestoki protuudar. Židovi koji nisu povjerovali skupili su neke besposličare s trga, izazvali pobunu i opkolili Jasonovu kuću u kojoj su odsjeli Pavao i Sila. Kad u kući nisu našli propovjednike, odvukli su Jasona i još neke vjernike pred gradske upravitelje (politarhe) optuživši ih da su preokrenuli sav svijet. Bio je to nenamjerni kompliment! Tada su optužili kršćane da promičući drugoga kralja, Isusa, koju zavjeru kako bi zbacili Cara. To je uznemirilo politarhe. Od Jasona i njegovih prijatelja zatražili su da polože jamčevinu, čemu su vjerojatno dodali i strogu naredbu da njegovi gosti napuste grad. Tada su pustili na slobodu i Jasona i ostale.

Braća kršćani iz Soluna odlučili su kako bi bilo mudrije da propovjednici napuste grad, pa su ih noću poslali u Bereju.

Značajno je da su Pavao i Sila, kad su otputovali, za sobom ostavili zajednicu vjernika poučenih doktrinama kršćanske vjere – i to takve vjernike koje nisu pokolebali progoni koje su podnosili. Iz Dj 17,2 lako je zaključiti da su Pavao i njegovi suputnici u Solunu proveli samo tri subote. No to bi se moglo odnositi samo na trajanje njihove službe poučavanja u *sinagogi*. Može biti da su Pavao i njegova momčad proveli čak tri mjeseca u *gradu*. Iz apostolovog pi-

sma vidi se da su Solunjani dobro poznavali kršćanski nauk; teško bi bilo vjerovati da su to naučili za samo tri ili četiri tjedna.

Iz Bereje je Pavao otišao u Atenu (Dj 17,15). Ondje je čuo da su vjernici u Solunu izloženi progonu. Pokušao ih je posjetiti, ali ga je spriječio Sotona (1 Sol 2,17-18) pa im je stoga poslao Timoteja (3,1.2). Timotej se vratio s izvješćem koje je u cijelosti bilo ohrabrujuće (3,6-8). To je i potaklo apostola da napiše ovo pismo. U njemu on svoju službu brani od klevetničkih napada; poziva na odvojenje od prevladavajućeg nemoralna tadašnjeg društva; ispravlja neshvaćanja glede onih koji su umrli u Kristu; kori one koji su, imajući u vidu Kristov dolazak, prestali raditi; i potiče svete da cijene svoje duhovne vođe.

Jedna od najvažnijih tema 1. Solunjanima jest povratak Gospodina Isusa. Njegov je povratak spomenut barem jedanput u svakom od pet poglavlja. G. R. Harding Wood sabrao je te navode u sljedećem sjajnom preglednom popisu:

Kod kršćanina koji iščekuje povratak Gospodina Isusa nema mjesta za:

1. idole u srcu (1,9.10);
2. mlitavost u služenju (2,9.19);
3. razdore u zajedništvu (3,12.13);
4. potištenost u umu (4,13-18); ili
5. grijeh u životu (5,23).²

PREGLED

- I. POZDRAV (1,1)
- II. PAVLOVI OSOBNI ODNOSI SA SOLUNJANIMA (1,2 – 3,13)
  - A. Pavlovo preporučivanje Solunjana (1,2-10)
  - B. Pregled Pavlove službe, poruke i ponašanja u Solunu (2,1-12)
  - C. Odgovor Solunjana na Evanđelje (2,13-16)
  - D. Objašnjenje Pavlova neuspjelog povratka u Solun (2,17-20)
  - E. Timotejevo poslanje u Solun (3,1-10)
  - F. Pavlova osobita molitva (3,11-13)

- III. PRAKTIČNI POTICAJI (4,1 – 5,22)
- A. Posvećenje kojim se ispunjava Božja volja (4,1-8)
  - B. Ljubav koja misli na druge (4,9.10)
  - C. Život koji govori onima vani (4,11.12)
  - D. Nada koja krijeći vjernike (4,13-18)
  - E. Dan Gospodinov (5,1-11)
  - F. Različiti poticaji svetima (5,12-22)
- IV. ZAKLJUČNI POZDRAVI SOLUNJANIMA (5,23-28)

Komentar

I. POZDRAV (1,1.2)

1,1 Pismo započinje s imenima trojice muškaraca koji su ono bili optuženi da su preokrenuli svijet. Optužba koja je trebala biti kleveta u stvari je bila priznanje.

Pisac ove poslanice je **Pavao**. **Silvan** i **Timotej** su u to doba putovali s njim pa je on stoga uključio i njihova imena. **Silvan** je vjerojatno bio onaj Sila koji je zajedno s Pavlom pjevao u tavnici u Filipima (Dj 16,25). Timotej pak je mladi brat iz Listre koji se Pavlu pridružio uoči putovanja u Solun (Dj 16,1).

Pismo je napisano **crkvi Solunjana koja je u Bogu Ocu i Gospodinu Isusu Kristu**. Riječ koju prevodimo kao "crkva" u to je doba označavala svaku vrst okupljanja, stoga je Pavao htio da bude jasno da se ne radi o poganskom skupu nego takvom koji je u vezi s **Bogom kao Ocem** i **Isusom Kristom kao Gospodinom**.

Pozdrav: **milost ... i mir** uključuje najbolje blagoslove koje itko može uživati s ove strane vječnosti. **Milost** Božja jest nezasluzena naklonost u svakom vidu našeg života. **Mir** je staložena smirenost koja prkosi razornim i poraznim okolnostima življenja. **Milost** je uzrok, a **mir** posljedica. Pavao ponavlja ta dvojaka božanska imena kao podjednake izvore blagoslova stavljajući ovaj put posvojnu osobnu zamjenicu **naš** ispred imenice **Otac**.³

II. PAVLOVI OSOBNI ODNOSI SA SOLUNJANIMA (1,2 – 3,13)

A. Pavao preporučuje Solunjane (1,2-10)

1,2,3 Kad god se molio Bogu, Pavao je spominjao i Solunjane. (Spominjemo li se mi s istom vjernošću naše braće i sestara kršćana?) Da, uvijek se sa zahvaljivanjem molio za njih **spominjući se njihove djelatne vjere, predane ljubavi i postojeane nade**.

Spomenuta **djelatna vjera** vjerojatno se prvenstveno odnosi na njihovo obraćenje Bogu. To opisivanje **vjere** kao djela podsjeća nas na ono kad su neki upitali Isusa: "Što nam je činiti da bismo činili djela Božja?" Isus im je odgovorio: "Ovo je djelo Božje – da vjerujete u onoga koga On posla" (Iv 6,28.29). U tome je smislu vjera čin, to jest, djelo; ali nije trud ono po čemu bi netko mogao zaraditi zaslugu ili nešto čime bi se mogao hvastati. U stvari, to je jedino djelo koje čovjek može učiniti a da Krista ne liši Njegove slave kao Spasitelja i da ne porekne svoje vlastito stanje kao bespomoćnog grešnika. Vjera je nezasluzeno djelo po kojem stvorenje priznaje svog Stvoritelja a grešnik svog Spasitelja. Izraz **djelatna vjera** uključuje i **život** vjere koji slijedi nakon obraćenja.

Uz njihovu **djelatnu vjeru**, Pavao spominje i njihovu **predanu ljubav**. To nam govori o njihovoj službi za Boga koja je pobuđena ljubavlju prema Gospodinu Isusu. Kršćanstvo nije život koji mi trebamo podnositi zbog dužnosti, nego Osoba kojoj trebamo služiti zbog ljubavi. Biti Njegov rob jest savršena sloboda i "ljubav prema Njemu čini naporan posao božanskim". Usporedi li se s ljubavlju, pobuda koju donosi zarađivanje jeftin je i bezvrijedan poticaj. Ljubav za Krista rađa službom koju novac nikada ne može nadahnuti. Solunjani su bili živo svjedočanstvo te istine.

I, konačno, Pavao je bio zahvalan za njihovu **postojanu nadu**. To pak govori o njihovu postojanom čekanju na Isusa. Kao ishod svog smjelog stava za Krista bili su izloženi progonu. Ali nisu nastale nikakve pukotine u onome što Phillips naziva njihovom "tvrdokornom postojanošću".

Na mjesto podsjećanja ukazano je riječima **pred Bogom i Ocem našim**. Kako je Pavao molitvom ulazio u Božju prisutnost, ponovno se spomenuo duhovnog rođenja i rasta svetih te iskazao svoju zahvalnost za njihovu vjeru, ljubav i nadu.

1,4 Apostol je bio siguran da je te svete izabrao **Bog** prije utemeljenja svijeta. Ali kako je to znao? Je li imao nekakav nadnaravni uvid? Ne, činjenicu da su oni među izabranima znao je na temelju toga kako su primili Evanđelje.

Prema nauku o **izabranju**,⁴ Bog je u Kristu izabrao neke ljude prije postanka svijeta (Ef 1,4). No taj nauk ne tvrdi da je neke Bog izabrao za prokletstvo. Ako neki ljudi na posljetku budu izgubljeni, to će biti zbog njihova vlastitog grijeha i nevjere.

Ista Biblija koja naučava izabranje, naučava i ljudsku odgovornost, to jest, slobodu izbora. Bog u *dobroj vjeri* nudi spasenje svim ljudima posvuda. Tko god dođe Kristu naići će na toplu dobrodošlicu.

Ta dva nauka, izabranje i sloboda izbora, stvaraju nepomirljivi sukob u ljudskim

umovima. Ali Biblija naučava oba ta nauka pa ih mi oba trebamo i vjerovati, pa čak i ako ih ne možemo uskladiti.

Mi ne znamo koji su ljudi izabrani, stoga trebamo nositi Evanđelje svima na svijetu. Grešnici ne bi trebali uzimati nauk o izabranju kao izliku da ne vjeruju. Ako se pokaju i povjeruju u Gospodina Isusa Krista, Bog će ih spasiti.

1,5 Kad veli: **naše evanđelje**, Pavao ne misli na neku drugu poruku različitu od one date ostalim apostolima. Sadržaj poruke je jednak, različiti su samo navjestitelji. Solunjani tu poruku nisu smatrali samo običnim vjerskim štivom, nego su je primili i u riječi – ali ne samo u riječi.

Došla im je u snazi i **Duhu Svetome** i s **mnogim pouzdanjem**: (1.) u snazi znači da je Poruka djelovala u njihovim životima nadnaravnom snagom uvjeravajući u grešnost i dovodeći do pokajanja i obraćenja; (2.) u **Duhu Svetom** znači da je tu snagu davao Duh Sveti; (3.) s **mnogim pouzdanjem** govori o tome da je Pavao propovijedao Poruku s golemim uvjerenjem. Solunjani su je i prihvatili s **mnogim pouzdanjem** kao Božju riječ. To je dovelo do potpune pouzdanosti vjere u njihovim životima.

Sada ih Pavao podsjeća na to kako se ponašao dok je bio s njima. On nije samo propovijedao Evanđelje, nego je i živio dosljednim življenjem. Sveto življenje je najbolja propovijed.

1,6 Stoga je Pavao i mogao reći: i vi ste **postali nasljedovateli naši i Gospodinovi**. Moglo bi se očekivati da će reći: "Gospodinovi i naši", tako da najprije spomene Gospodina, ali on tu prikazuje poredak u njihovom iskustvu. S Gospodinom Isusom oni su se prvo upoznali kroz apostolov život.

Razboritost je shvatimo li da drugi trebaju vidjeti Krista u nama. Trebali bismo biti sposobni zajedno s Pavlom reći: "Nasljedovateli moji budite – kao što sam i ja Kristov" (1 Kor 11,1).

Primijetite da su Riječ primili u **mногоj nevolji i s radošću**. Na taj su način oni nasljedovali svojega Gospodina i apostole. Izvana **nevolja**, a iznutra **radost**. – To je neobičan spoj! Svjetovnom čovjeku nemoguće je istodobno iskusiti radost i nevolju; njemu je žalost nešto što je protivno radosti. – No kršćanin ima **radost Duha Svetoga** koja ne ovisi o okolnostima; za njega je grijeh ono što je suprotno radosti.

Nevolja koju su podnosili bio je progon koji je uslijedio nakon njihova obraćenja.

1,7 Solunjani su postali uzor kršćanima. Ponajprije, njihov primjer radovanja usred progona bio je primjer vjernicima **po Makedoniji i Ahaji**, to jest, svim kršćanima u Grčkoj.

1,8 Ali tu njihovo svjedočanstvo nije prestalo. Postali su reproduktivni kršćani. Riječ Gospodinova počela se širiti u sve većim krugovima kao voda u bazenu: najprije **po Makedoniji i Ahaji**, a potom **na svakome mjestu**. Uskoro se novost o njihovoj **vjeri u Boga** tako proširila da Pavao nije ni trebao govoriti o tome; ljudi su već znali.

Mi nismo predviđeni da budemo posljednja postaja blagoslovima, nego kanali kroz koje blagoslovi mogu dotjecati drugima. Bog svijetli u našim srcima kako bi to svjetlo moglo svijetliti i drugima (2 Kor 4,6, JND prijevod). Ako smo doista popili vodu spasenja, tada će rijeke žive vode iz nas otjecati i onima koji nas okružuju (Iv 7,37.38).

1,9 Svi su ljudi govorili o tome kako je apostolu i njegovim suputnicima priređen kraljevski doček kad su došli u Solun. Uz to je svima bilo poznato kakva se zapanjujuća promjena dogodila u životima mnogih ljudi. Oni su **se od svojih poganskih idola obratili k Bogu** i predali svoju volju Bogu kao Njegove slugе.

U stvari, oni su **se obratili Bogu od idola, a ne od idola k Bogu**. Nisu se najprije zasitili svojih idola pa zatim odlučili pružiti prigodu Bogu. Ne, obratili su se Bogu i

utvrdili da ih On toliko zadovoljava da su odbacili svoje idole.

Samo pogled koji je raznježio Petra,
Samo lice koje je ugledao Stjepan,
Samo srce koje je plakalo s Marijom,
Može odvratiti od idola.

Ora Rowan

Nemojmo nikada izgubiti osjećaj ushićenosti i strahopoštovanja koji proizlazi iz ovog izvješća. Dva su čovjeka otišla u poganski grad s Božjom riječju, gdje su propovijedali Evanđelje u snazi Duha. Zbilo se čudo obnove: muškarci i žene toliko su se oduševili Spasiteljem da su napustili svoje idole. Nakon toga čitamo o mjesnoj zajednici vjernika koji slave Boga, žive svetim životom, smjelo podnose progone i pridobivaju druge za Krista. Služba za Gospodina doista je najuzvišeniji poziv!

1,10 I ne samo da su Solunjani služili živom i istinitom Bogu (za razliku od idola koji su bili beživotni i lažni), nego su i iščekivali Gospodina Isusa. Razmotrimo potankosti njihova iščekivanja:

1. osoba – **Sina njegova**
2. mjesto – **s nebesa**
3. jamstvo – **koga je uskrisio od mrtvih**
4. dragocjeno ime – **Isusa**
5. očekivanje – **koji nas izbavlja od gnjeva što dolazi**

U skladu s time, u devetom i desetom stihu nalazimo tri vida iskustva Solunjana:

- **Obraćenje** (djelatna vjera, st. 3)
- **Služenje** (predana ljubav, st. 3)
- **Iščekivanje** (postojana nada, st. 3)

G. R. Harding Wood⁵ ovako je to proanalizirao:

- Nasljedovati – gledati na Boga
- Služiti – gledati na polja
- Iščekivati – gledati na Isusa

Solunjani su iščekivali Božjeg **Sina s nebesa**. To je uključivalo mogućnost da On dođe već tijekom njihova života, *u bilo kom trenutku* za njihova životnog vijeka.

Predstojeći povratak Gospodina Isusa nada je kršćanima. Spomenut je u mnogim odjeljcima Novog zavjeta od kojih ćemo spomenuti samo neke:

Luka 12,36: "... a vi slični ljudima što čekaju svoga gospodara kad se vraća sa svadbe da mu otvore odmah čim stigne i pokuca."

Rimljanima 8,23: "... uzdišemo iščekujući posinjenje – otkupljenje svoga tijela."

1. Korinćanima 11,26: "Jer kad god jedete ovaj kruh i pijete ovu čašu, smrt Gospodinovu navješćujete dok on ne dođe."

2. Korinćanima 5,2: "Jer u ovome stenjemo i čeznemo odjenuti se svojim boravištem koje je s neba."

Galaćanima 5,5: "Jer mi po Duhu iz vjere očekujemo nadu pravednosti."

Filipljanima 3,20: "A naša je domovina na nebesima odakle i Spasitelja iščekujemo – Gospodina Isusa Krista ..."

Filipljanima 4,5: "... Gospodin je blizu!"

Titu 2,13: "... iščekujući blaženu nadu i pojavljivanje slave velikog Boga i Spasitelja našega, Isusa Krista ..."

Hebrejima 9,28: "... Krist ... drugi put će se, bez grijeha, ukazati onima koji ga iščekuju za spasenje."

Jakovljeva 5,7-9: "Strpite se dakle, braćo, do dolaska Gospodinovog! ... jer se dolazak Gospodinov približio ... Gle, sudac već stoji pred vratima!"

1. Petrova 4,7: "Približio se svršetak svega ..."

1. Ivanova 3,3: "Tko god ima tu nadu u njemu, čisti se kao što je on čist."

Judina 21: "... iščekujući milosrđe Gospodina našeg Isusa Krista za život vječni."

Otkrivenje 3,11: "Gle, dolazim uskoro ..."

Otkrivenje 22,7: "Evo, dolazim uskoro!"

Otkrivenje 22,12: "Evo, dolazim uskoro!"

Otkrivenje 22,20: "Da, dolazim uskoro! 'Amen! Da, dođi, Gospodine Isuse!'"

Kršćanin je svjestan da će možda morati proći kroz smrt; ali je, također, svjestan da

Gospodin može doći u svakom trenutku i da će on u tom slučaju ući u Nebo a da ne mora umrijeti.

Što se tiče Kristovog naroda, ne postoji više ni jedno proročanstvo koje bi se trebalo ispuniti prije Njegova dolaska. Isusov dolazak je *idući golemi događaj* u Božjem programu.

Ne bismo mogli očekivati da Gospodin dođe u bilo kom trenutku ako bi u međuvremenu morao nastupiti još neki događaj ili razdoblje. Jedino stav da Uzeće Crkve nastupa prije Velike nevolje dopušta vjerniku da već danas iščekuje Kristov dolazak. Druga gledišta sile nas da napustimo vjerovanje u neposrednu bliskost Njegova dolaska.

Taj koga iščekujemo jest Isus, naš Izbavitelj **od gnjeva što dolazi**. Ovaj opis Spasitelja koji uskoro dolazi možemo shvatiti dvojako:

1. On nas izbavlja od vječne kazne za naše grijeha. Na križu je On pretrpio Božji **gnjev** protiv naših grijeha. Nama je, po vjeri u Njega, uračunata vrijednost Njegovog Djela. Zbog toga za nas nema osude jer smo u Kristu Isusu (Rim 8,1).
2. On nas izbavlja i od budućeg razdoblja osude kad se **gnjev** Božji izlije na svijet koji je odbacio Njegovog Sina. To razdoblje poznato je kao Tjeskoba ili doba Jakovljeve Nevolje (Dan 9,27; Mt 24, 4-28; 1 Sol 5,1-11; 2 Sol 1,1-12; Otk 6,1 – 19,10).

B. Pregled Pavlove službe, poruke i ponašanja u Solunu (2,1-12)

2,1 U drugom djelu 1 Sol 1,5 Pavao je ukratko natuknuo nešto o svom karakteru i kako se ponašao dok je bio u Solunu. Sada iznosi potpuniji pregled svoje službe, svoje poruke i svog načina življenja.

Glavna misao jest to da je kršćanska služba prvenstveno služba *karaktera*. Ono što jesmo mnogo je važnije od bilo čega što govorimo. Naš nesvjesni utjecaj govori glasnije negoli naš svjesni utjecaj.

James Denny je rekao:

Kršćaninu je njegov karakter sav kapital koji ima za služenje. U većini drugih poziva čovjek može ići dalje bez obzira kakav mu je karakter, glavno da je u redu njegov račun u banci; ali kršćanin koji je izgubio karakter, izgubio je sve.⁶

Misionar-mučenik Jim Elliot u svom je dnevniku zapisao:

Ako li na nijednom drugom području, u duhovnom radu karakter djelatnika određuje kakvoću njegovog rada. Shelley i Byron mogli su biti slobodoumni glede ćudoređa i još uvijek pisati dobre pjesme. Wagner je mogao biti razvratan i još uvijek stvarati dobru glazbu, ali takvo što nemoguće je u bilo kakvom radu za Boga. Pavao se, kao dokaz za ono što je govorio Solunjanima, mogao pozivati na svoj karakter i način življenja. Devet puta u toj prvoj poslanici on im veli: "Sami znate" pozivajući se na to što su Solunjani imali neposredan uvid u njegov privatni i javni život. Pavao je otišao u Solun i živio životom koji je bio nešto više negoli samo prikaz onoga što je propovijedao. Više negoli sâm prikaz – bio je to uvjerljiv dokaz. Nije čudo da je u Kraljevstvu trajavo tako mnogo toga što se radi: promotri samo moralni karakter njegovih djelatnika.⁷

Može biti da se apostol u ovim stihovima branio od lažnih optužaba svojih kritičara. Kako god bilo, najprije podsjeća Solunjane da je njegova služba bila uspješna. Oni sami bili su vidljivi dokaz da je njegovo djelo bilo plodno. Znali su da njegov posjet nije bio uzaludan. Oni su se obratili i utemeljena je zajednica.

2,2 Osim toga, njegova je služba bila smjela. Žestoko protivljenje i okrutni postupak u **Filipima**, uključujući i tamnovanje zajedno sa Silom, nije ga uplašio, obeshrabrio ili zastrašio: hitio je u Solun. Ondje je, sa smjelošću koju samo Bog može dati, **uz tešku borbu propovijedao Evanđelje**. Neka slabija osoba mogla bi

smisliti brojne teološke razloge zašto je Bog poziva u primjereniju publiku – ali ne i Pavao! On je neustrašivo propovijedao Poruku usprkos golemu protivljenju, a to je bio izravan ishod ispunjenosti Duhom.

2,3 Apostolovo bodrenje vjernika na to da vjeruju Evanđelju bilo je istinito glede izvora, čisto glede pobude i pouzdano glede metode. Što se izvora tiče, nije izviralo iz lažnog nauka nego iz Božje istine. Što se tiče pobude, Apostol je na Solunjane gledao nesebično, imajući u vidu njihovo dobro, a ne s nekim skrivenim ili nečistim prohtjevom. Što se metode tiče, nije bilo nikakve lukave zavjere da ih se prevari. Očigledno je da su ga njegovi neprijatelji optuživali za krivovjerje, kao i za nečiste želje i prepređenost.

2,4 Za Pavla je njegova služba bila sveto služenje. On je bio sluga kome je **Bog prosudio povjeriti Evanđelje** – to dragocjeno blago. Pavlova pak je odgovornost bila: ugađati Bogu na taj način da vjerno naviješta Evanđelje, neovisno o ljudskim reakcijama na nj. Bilo mu je jasno da ne može ugoditi i Bogu i ljudima pa je odabrao ugađanje **Bogu koji prosuđuje srca naša** i prema tome nas nagrađuje.

Sluga je obvezan ugađati onome tko ga plaća. Propovjednici mogu ponekad biti u iskušenju da ne govore punu istinu zbog straha da ih ne odbace oni koji ih uzdržavaju; ali Bog je Gospodar i on zna kada je Poruka razvodnjena ili zapriječena.

2,5 U ovom pa sve do 12. stiha Pavao daje izvješće o svom ponašanju u Solunu; čineći to, on ostavlja sjajan primjer svim Kristovim slugama.

Ponajprije, on nikada nije spao na to da nešto postiže laskanjem i neiskrenošću. Njegove su riječi bile poštene i otvorene, a njegove pobude nelicemjerne.

Osim toga, svoj rad za Gospodina nika-da nije koristio kao pokrivalo pod kojim bi mogao skrivati sebičnu želju da se obogati. Njegovo služenje nije bilo lažno proče-lje iza kojeg bi skrivao **pohlepu**.

Kako bi opovrgnuo svaku optužbu u pogledu laskanja, on se poziva na svete; ali kako bi opovrgnuo svaku pomisao na **pohlepu**, poziva se na **Boga** koji je jedini sposoban znati što je u čijem srcu.

2,6 U ovom stihu nalazimo još jedan dojmljiv uvid u karakter tog velikog Božjeg čovjeka. Kao **Kristovi apostoli**, on i njegovi sudrugovi imali su pravo na novčano uzdržavanje (ovdje se to naziva *slavom*) od strane Solunjana. Ali oni su bili odlučni u tome da im ne budu na teret, pa su stoga danju i noću radili kako bi zaradili za vlastite potrebe. U Korintu je bilo drugačije. Ondje je Pavao radio kako ne bi svojim kritičarima dao povod da ga optuže da propovijeda za novac. U Solunu je radio zato što su sveti bili siromašni i progonjeni, a on im nije htio biti dodatni teret.

2,7 Umjesto da gospodari nad Božjom baštinom, on je bio **blag među** njima kao **dojilja** koja skrbi za **svoju djecu**. Pavao je shvaćao da novoobraćenici trebaju da ih se **doji** i on je tu službu provodio sa svom brižnošću **dojilje** privržene svom djetetu.

2,8 Tako duboka je bila njegova nježna briga za njih da je radije bio voljan dijeliti s njima negoli od njih primati. On nije samo hladno i nemarno širio Božje Evanđelje, nego je izlijevao svoju dušu. Ljubio ih je, a ljubav ne gleda na cijenu. On, kao ni njegov Gospodar, nije došao da mu služe nego da služi i dade svoj život (Mk 10,45).

2,9 Daljnji dokazi Pavlove nesebičnosti su sljedeći: vidimo ga gdje radi kao šatorar kako bi zaradio sredstva za život i tako mogao služiti ljudima a da nikoga od njih ne **opteretiti**.

I dok je istina da svaki propovjednik Evanđelja ima pravo na novčano uzdržavanje od strane drugih kršćana, hvalevrijedno je vidjeti ga kako se, ako je nužno, s vremena na vrijeme odriče tog prava. Istinski Kristov službenik nastavit će propovijedati Evanđelje primao on novac za to ili pak morao raditi i sâm sebe uzdržavati. Zapazite izraze **trud i napor** i **noću i da-**

nju. Solunjane Evanđelje nije koštalo ni novčića, ali je Pavla koštalo mnogo.

2,10 Vjernici su mogli posvjedočiti o Pavlovu primjernom ponašanju prema njima; i Bog je bio Svjedok da je on bio odan (to jest, svet), pravedan (to jest, ispravan) i besprijekoran. Svet znači: odvojen od grijeha i pripojen Bogu; pravedan karakterom i ponašanjem; besprijekoran prema Bogu i ljudima. Ako je sveti život najbolja propovijed, tada je Pavao bio silan propovjednik. Nije bio poput drugih propovjednika čija je rječitost bila mnogo bolja od njihova ponašanja: kad je on bio za propovjedaonicom, ljudi su htjeli da je nikad ne napusti; ali kad nije bio za njom – htjeli su da više nikad ne stupi za nju!

2,11 U sedmom se stihu Pavao uspoređio s dojiljom; sada pak mijenja prikaz u lik privrženog oca. Onim prvim prikazom ukazivao je na nježnost i ljubav, ovim drugim pak na mudrost i savjet. **Kao otac** ih je **poticao** da žive svetim životom, **bodrio** da usprkos progonima idu dalje za Gospodina i svjedočio o tome kako je blagoslovljeno pokoravati se Božjoj volji i riječi.

2,12 Cilj Pavlove službe bio je dovesti vjernike do toga **da žive dostojno Boga koji ih je pozvao u svoje kraljevstvo i slavu**.

Sami po sebi mi smo nedostojni Boga i toga da budemo u Nebu; jedina vrijednost koju imamo jest u Gospodinu Isusu Kristu. Ali od nas, kao sinova Božjih, očekuje se da **živimo dostojno** svog uzvišenog poziva. To možemo učiniti jedino tako da se podložimo Duhu Svetom, da On upravlja nama, i tako da u životu neprestance ispo- vijedamo i napuštamo grijeh.

Svi spašeni vjernici podanici su Božjeg kraljevstva. U sadašnje doba to je kraljevstvo nevidljivo, a Kralj je odsutan. Ali čudoredni i etički nauci Kraljevstva važe i za nas danas. Kad se Gospodin Isus vrati vladati, **Kraljevstvo** će biti uspostavljeno u vidljivoj obličju, a mi ćemo taj dan imati udjela u Kraljevoj slavi.

C. Odgovor Solunjana na Evanđelje

(2,13-16)

2,13 Sada Apostol prelazi na drugu temu, onu koje se dotaknuo u 1,5a – odgovor Solunjana na propovijedanje Evanđelja. Kad su oni primili Poruku, to jest, čuli je, nisu je primili, to jest, prihvatili, kao riječ ljudsku nego kao riječ Božju. NKJV to jasno ističe:

Zbog toga i mi neprestance zahvaljujemo Bogu što ste, primivši od nas riječ Božju koju ste čuli od nas, primili ne kao riječ ljudsku, nego kakva uistinu jest: riječ Božju koja i učinkovito djeluje u vama koji vjerujete.

Pavao je duboko zahvalan za njihovo primanje i prihvaćanje Poruke. To je još jedan dokaz nesebičnosti. Većina od nas želi da drugi vjeruju ono što im velimo, jednostavno zato što im to *mi* velimo. Ali ljudske riječi tvore uzdrmljivi temelj za vjeru. Samo se u Boga možemo potpuno pouzdavati; i samo pouzdanje u Njegovu riječ donosi rezultate u našim srcima i u životima. To je ono što se dogodilo Solunjanima – riječ je učinkovito djelovala u njihovim životima zato što su vjerovali. Walter Scott piše:

Njegova Riječ – Biblija – nadahnuta je, to jest, od Boga izdahnuta, i to svaka njezina knjiga i svaki njezin dio onako kako je izvorno zapisan. Ona je naš jedini autoritet u svemu, za sve okolnosti i za сва vremena. Traži se naraštaj koji će drhtati na Riječ Božju. Ona je zemljovid života; naša vodilja, naše svjetlo, naša moralna zaštita. – Hvala Bogu za taj Sveti Svezak.⁸

2,14 Kakve je rezultate Biblija polučila u životima tih vjernika? Ne samo to da su bili spašeni, nego su bili i osposobljeni da ostanu čvrsti premda su bili suočeni s okrutnim progonom. Bio je to pravi dokaz stvarnosti njihova obraćenja. Svojom postojanom strpljivošću **postali su nasljedovatelji kršćanskih crkava u Judeji**. Jedina razlika bilo je to što su Solunjani **trpjeli** od ruku svojih poganskih **zemljaka**, dok

su pak vjernici u Judeji bili progongjeni od strane **Židova**.

2,15 Načinom na koji govori o njima, Pavao optužuje Židove kao vrhovne protivnike Evanđelja. A tko bi to mogao znati bolje od njega? Neko je vrijeme i on bio kolovođa onih Židova koji su htjeli zatrti kršćansku vjeru. Zatim je, nakon svog obraćenja, i sam osjetio oštricu mača njihovih progona.

Najveći grijeh Židova bilo je to što su ubili **Gospodina Isusa**. I dok su Rimljani izveli razapinjanje, Židovi su bili ti koji su ih naveli da to učine. To je bilo vrhunac svih onih stoljeća progona Božjih **proroka** koji su bili poslani izraelskom narodu (Mt 21,33-39).

U doba kršćanstva oni su već **progonili** Pavla i ostale apostole, pogrešno misleći da time ugađaju Bogu. Njemu tim svojim postupcima nisu ugađali te su postigli samo to da se **svim ljudima protive**.

2,16 Nisu bili zadovoljni samo time što su sami odbacili Evanđelje, nego su čvrsto odlučili spriječiti Pavla i njegove drugove da propovijedaju Poruku **poganima**. Ništa ih nije moglo toliko razbjesniti kao to što su čuli da se i pogani mogu **spasiti** na isti način kao i Židovi.

U svom opiranju volji Božjoj samo su nastavili ondje gdje su stali njihovi očevi – **kako bi dopunili mjeru svojih grijeha**. Bilo je to kao da su odlučili sve vrijeme imati punu čašu svoje krivice.

Ne riječima: **Ali, došao na njih konačni gnjev!** naviještena im je propast. Pavao ne otkriva potankosti o tome što smatra tim gnjevom. Možda je to samo općenita izjava o predstojećoj osudi koja dolazi kao posljedica dopunjene mjere grijeha. Znamo da je dvadesetak godina nakon toga (70. godine po Kristu) Jeruzalem bio do temelja razoren, a preživjeli Židovi rastrkani diljem Zemlje.

Na temelju odjeljaka kao što je ovaj, neki su ustvrdili da je Pavao bio antisemita a Novi zavjet antisemitska knjiga. No istina

jest da je Pavao imao duboku ljubav prema svojim sunarodnjacima – Židovima – tako da je čak bio spreman i biti odvojen od Krista ako bi to njima donijelo spasenje (Rim 9,1-3). Premda je njegovo poslanje bilo prvenstveno za pogane, nikada se nije riješio bremena za evangeliziranje Židova; ponekad je izgledalo da to breme ima prvenstvo nad njegovim najvažnijim poslanjem – poslanjem poganima.

To što Apostol ovdje govori o židovskim vođama, povijesna je činjenica a ne osobna uvreda; a moramo imati na umu i to da ga je Bog naveo da napiše to što je napisao. Antisemitizam je nekršćanski i ne može ga se opravdati pod nikakvim okolnostima. Ali antisemitizam nije kad kažemo da Bog optužuje židovski narod za smrt svoga Sina (Dj 2,23), premda su i pogani odgovorni za svoj udio u tome (1 Kor 2,8).

D. Objašnjenje Pavlova neuspjelog povratka u Solun (2,17-20)

2,17 U sljedeća četiri stiha apostol razjašnjava svoj neuspjeli povratak u Solun. Možda su ga njegovi zajedljivi kritičari optuživali za kukavičluk zato što se nije vratio zbog protivljenja na koje je tamo naišao.

Pavao najprije razjašnjava da je to odvojenje bilo samo tjelesno. Izraz **odijeljeni od vas na kratko vrijeme** znači da su Solunjani po odlasku svog duhovnog oca bili kao siročad. Ipak, njegovo nježno zanimanje za njih nikada nije opalo. Zapazite kojim je riječima izražena jačina njegove ljubavi: ... **to više smo, u velikoj čežnji, nastojali ugledati vaše lice.**

2,18 Dvapat se pokušao vratiti u Solun, ali ga je Sotona oba puta **sprječio**. Nije nam točno poznata narav tog Sotoninog protivljenja, a ne znamo ni kako je to Pavao mogao biti siguran da ga je sprječio đavao a ne Gospodin. U Dj 16,6 čitamo da je Pavlu i njegovim suputnicima Duh Sveti zabranio propovijedati Riječ u Aziji. U sljedećem stihu čitamo da su pokušali otići

u Bitiniju ali im Duh nije dopustio. Kako možemo znati kada nas sprečava Duh a kada đavao? Možda je ovo jedan od odgovora: kad znamo da smo u volji Božjoj, tada sve što se ispriječi nije djelo Duha nego đavla. Osim toga, za očekivati je da će se Sotona ispriječiti kad god Bog blagoslivlja. Ali Bog uvijek svlada Sotonino protivljenje. U slučaju u kojem govorimo, Pavlova nemogućnost da ode u Solun dovela je do toga da napiše ovu poslanicu; a Poslanica je, za uzvrat, donijela Bogu slavu a nama blagoslov.

2,19 Zbog čega se Apostol toliko htio vratiti solunskim vjernicima? Zato što su bili njegova djeca u Gospodinu. On ih je doveo do Krista i osjećao se odgovoran za njihov duhovni rast. Znao je da će na Dan koji dolazi dati račun za njih. Oni su bili njegova **nada** u nagradu pred Kristovim Sudištem. Htio je da se može u njima radovati. Oni će biti **vijenac** (to jest, kruna) radosti **pred Gospodinom našim Isusom Kristom o njegovu Dolasku.**

Iz ovog stiha izgleda očigledno da je Pavao očekivao prepoznati Solunjane u Nebu. Iz toga proizlazi da ćemo u Nebu i mi prepoznati svoje ljubljene.

U ovom stihu Pavao o svojoj duhovnoj djeci govori kao o svom vijencu, to jest, kruni. Posvuda u Novom zavjetu čitamo o još nekim vijencima: vijenac pravednosti (2 Tim 4,8); vijenac života (Jak 1,12; Otk 2,10); vijenac slave (1 Pet 5,4) – a svaki od njih je neraspadljiv (1 Kor 9,25).

2,20 Sveti su bili njegova **slava i radost**. On je ulagao u osobnost ljudi, a nagrada su mu bili duhovni sinovi i kćeri koji će svu vječnost slaviti Jaganjca Božjeg.

GOSPODINOV DOLAZAK

U 19. stihu prvi put smo se u 1. Solunjanima susreli s riječju **dolazak**, riječju koja se odnosi na Gospodinov povratak. Budući da je to glavna tema ove poslanice, zaostat ćemo ovdje i iznijeti objašnjenje o to-

me što vjerujemo da o toj temi naučava Pismo.

U grčkom Novom zavjetu postoje tri glavna izraza koji se odnose na Kristov povratak:

parousia (paruzija) – dolazak i neposredna prisutnost;

apokalupsis (apokalipsa) – razotkrivanje, otkrivenje;

epiphaneia (epifanija) – očitovanje.

No najčešće se za to rabi riječ *parousia*. Ona znači *prisutnost* ili *dolazak bok uz bok*. Vine kaže da ta riječ označava i dolazak i neposrednu prisutnost. Kad razmišljamo o Gospodinovom dolasku, ne trebamo ga smatrati samo trenutnim događajem nego i nekim vremenskim razdobljem.

Čak se i u engleskom jeziku riječ *dolazak* koristi na taj način. Primjerice: "Kristov dolazak u Galileju donio je ozdravljenje mnoštvu." Tu ne mislimo samo na dan kad je On stigao u Galileju, nego na sve vrijeme koje je proveo na tom području. Stoga, kad razmišljamo o Kristovu dolasku, nemojmo misliti da se radi samo o izdvojenom događaju nego o vremenskom razdoblju.

Pogledamo li sva novozavjetna mjesta gdje se spominje *parousia*, nalazimo da je tom riječju opisano vremensko razdoblje koje ima (1.) početak, (2.) tijek, (3.), očitovanje i (4.) vrhunac.

1. *Početak paruzije* jest Uzeće, to jest Uznesenje Crkve. Ono je opisano u sljedećim odjeljcima (riječ kojom je prevedena *parousia* u svakom je od tih slučajeva tiskana kosim slovima):

Kao što u Adamu svi umiru, tako će u Kristu svi biti oživljeni. Ali svaki u svom redu: prvenac Krist, zatim oni koji su Kristovi, o njegovu *dolasku*. (1 Kor 15,22,23).

Ne bih htio da budete u neznanju, braćo, glede onih koji su usnuli; da ne tugujete kao ostali koji nemaju nade. Jer ako vjerujemo da je Isus umro i uskrs-

nuo, tako će Bog i one koji su usnuli u Isusu privesti zajedno s njim. Ovo vam doista velimo po riječi Gospodinovo: mi živi – mi preostali do *Dolaska* Gospodinova – nećemo preteći onih koji su usnuli. Jer će sâm Gospodin sa zapovjedničkim zovom, s glasom arkanđela i s trubljom Božjom sići s neba i najprije će uskrsnuti umrli u Kristu, a potom ćemo mi živi, preostali, zajedno s njima biti uzneseni u oblacima u susret Gospodinu u zraku – i tako ćemo uvijek biti s Gospodinom. Stoga tješite jedan drugoga tim riječima! (1 Sol 4,13-18)

Braćo, što se tiče *Dolaska* Gospodina našega Isusa Krista i našeg okupljanja oko njega ... (2 Sol 2,1)

Strpite se dakle, braćo, do *dolaska* Gospodinovog! Evo, poljodjelac iščekuje dragocjeni plod zemlje i strpljiv je s njime sve dok ne primi kišu ranu i kasnu. Strpite se i vi, učvrstite srca svoja jer se *dolazak* Gospodinov približio. (Jak 5,7,8).

A sada, dječice, ostanite u Njemu da kad se pojavi imamo pouzdanje te se ne postidimo pred njim za njegova *dolaska* (1 Iv 2,28).

2. U *tijek paruzije* uključen je dolazak pred Kristovo sudište, kad će vjernici biti nagrađivani za vjerno služenje:

Ta što je naša nada, radost ili vijenac slave pred Gospodinom našim Isusom Kristom o njegovu *Dolasku*? Niste li to i vi? (1 Sol 2,19).

A sâm Bog mira neka vas posve titi; i sve vaše – duh i duša i tijelo – neka se besprije kornim sačuva za *Dolazak* Gospodina našega Isusa Krista. (1 Sol 5,23).

Još jedan događaj koji će vjerojatno biti dio *tijeka paruzije* jest Jaganjčeva svadbeno večera. Po njezinu položaju u Knjizi Otkrivenja znamo da će se ona zbiti prije negoli Krist slavno zavlada. Iznosimo to izvješće premda se u vezi njega ne rabi riječ *dolazak*.

I začuh kao glas velikoga mnoštva i kao hûk voda mnogih i kao tutanj gromova silnih: "Haleluja! Zakraljeva Gospodin Bog, Svevladar! Radujmo se i kličimo i dajmo nu slavu jer je došla svadba Jaganjčeva, i Žena se njegova pripravila! Dano joj je da se odjene u fini lan, čist i blistav!" A fini lan – pravedna su djela svetih. I reče mi: "Piši! Blago onima koji su pozvani na svadbenu večeru Jaganjčevu!" I reče mi: "Ove su riječi istinite, Božje." (Otk 19,6-9).

3. Očitovanje Kristova dolaska jest Njegov povratak na Zemlju u snazi i silnoj slavi da vlada kao Kralj kraljeva i Gospodar (Gospodin) gospodarâ. No svijet neće vidjeti Uzeće Crkve: ono će se zbiti u djeleću sekunde. Ali svako će oko vidjeti Krista kad On dođe vladati; stoga se to naziva očitovanjem Njegove *paruzije*. To je treća faza Njegovog dolaska.

I dok je sjedio na Maslinskoj gori, pristupe mu učenici nasamo govoreći: "Reci nam, kada će te biti? I što je znak tvog dolaska i svršetka svijeta?" (Mt 24,3).

Jer kao što munja izlazi od istoka i bljesne do zapada, tako će biti i dolazak Sina čovječjega (Mt 24,27).

Kao dani Noini tako će biti i dolazak Sina čovječjega (Mt 24,37).

... i ništa nisu slutili dok nije došao potop i sve odnio – tako će biti i dolazak Sina čovječjega (Mt 24,39).

... i ućvrstio vam srca da budu besprije-korna u svetosti pred Bogom i Ocem našim za Dolaska Gospodina našeg Isusa Krista sa svim njegovim svetima. (1 Sol 3,13).

Tada će se otkriti Bezakonik – koga će Gospodin pogubiti dahom usta svojih i uništiti sjajem Dolaska svojega. (2 Sol 2,8).

Jer nismo slijedili izmudrene bajke kad smo vam navijestili snagu i Dolazak Gospodina našega Isusa Krista, nego kao očevici njegova veličanstva (2 Pet

1,16). (Ovdje Petar govori o očitovanju Kristove *paruzije* onako kako je ona bila prikazana u predsluci na Brdu preobraženja.)

4. Na posljertku imamo i *vrhunac paruzije*. O njemu se govori u sljedećem stihu: "Što je s obećanjem njegova dolaska? Jer otkad oci pomriješ, sve ostaje kao od početka stvaranja" (2 Pet 3,4).

U ovom posljednjem stihu čitamo o izrugivačima koji će ustati u posljednjim danima i poricati mogućnost Kristova povratka. O kojem vidu *paruzije* oni govore?

Misle li na Uzeće Crkve? – Ne. Oni vjerojatno nisu znali ništa o Uzeću. Spominju li to Kristov dolazak da zavlada? – Ne. Očigledno je da ne misle na to. Cjelokupni kontekst ukazuje na to da se izruguju posljednjoj kazni za sve zločinitelje koju će sprovesti Gospodin. U stvari, oni misle na Božje kažnjavanje Zemlje, ili ono što nazivaju "svršetak svijeta". Njihov je argument da ne treba brinuti: Bog nije intervenirao u prošlosti pa neće ni u budućnosti. I tako su se osjećali slobodnim nastaviti sa svojim zlim riječima i djelima.

Petar na njihovo izrugivanje odgovara time što ukazuje na vrijeme nakon Kristove tisućgodišnje vladavine, kad nebesa i Zemlja kakve mi poznajemo budu potpuno uništeni. Taj vrhunac Kristove *paruzije* zbiva se nakon tisućgodišnjeg kraljevstva i uvođenja vječnog stanja.

Kao dodatak *paruziji*, druge dvije riječi koje se u izvornom jeziku Novog zavjeta rabe za opis Gospodinovog dolaska jesu *apokalupsis* i *epiphaneia*.

Apokalupsis znači *razotkrivanje* ili *otkrivenje*. Biblijski stručnjaci podijeljeni su u tome odnosi li se to uvijek na treću fazu Kristova dolaska – na Njegov Dolazak u sili i slavi na Zemlju – ili bi se to moglo odnositi na Uzeće (Uznesenje) kad On bude otkriven Crkvi.

U sljedećim stihovima to bi se moglo odnositi ili na Uzeće ili na Njegov povratak na Zemlju da vlada nad njom:

... tako da ne oskudijevate ni u jednom daru iščekujući *otkrivenje* Gospodina našega Isusa Krista (1 Kor 1,7).

... da prokušanoš vaše vjere, mnogo dragocjenije od propadljivog zlata koje se u vatri kuša, donese hvalu, čast i slavu u *Objavljenju* Isusa Krista. (1 Pet 1,7).

Stoga opasite bokove svog uma, trijezni budite i savršeno se pouzdajte u milost koju vam donosi *Objavljenje* Isusa Krista (1 Pet 1,13).

Naprotiv, radujte se što imate udjela u Kristovim patnjama da i o *objavljenju* slave njegove mognete radosno klicati (1 Pet 4,13).

U sljedećem odjeljku izgleda posve jasno da se ta riječ odnosi na Kristov dolazak da vlada:

... a vama, mučenima – zajedno s nama – spokojem, kad se Gospodin Isus *objavi* s neba zajedno s anđelima svoje moći (2 Sol 1,7).

Epiphaneia znači *očitovanje*, to jest, *pojavljivanje*. I ponovno, neki misle da se odnosi i na Kristovo *pojavljivanje* za Njegove svete i na Njegovo *pojavljivanje* s Njegovim svetima; drugi pak kažu da se odnosi samo na ovo drugo. Tu riječ nalazimo i u sljedećim odjeljcima:

Tada će se otkriti Bezakonik – koga će Gospodin pogubiti dahom usta svojih i uništiti *sjajem* (dosl. *očitovanjem*) Dolaska svojega (2 Sol 2,8)

... čuvaj zapovijed neokaljano i besprije korno sve do *pojavljivanja* Gospodina našega Isusa Krista (1 Tim 6,14).

Zaklinjem *te* stoga pred Bogom i Gospodinom Isusom Kristom, koji će suditi žive i mrtve, i *pojavljivanjem* njegovim i njegovim kraljevstvom. (2 Tim 4,1).

Stoga mi je pripravljen vijenac pravednosti kojim će mi u onaj Dan uzvratiti Gospodin, pravedan sudac; i ne samo meni nego i svima koji s ljubavlju žude za njegovim *pojavljivanjem*. (2 Tim 4,8).

... iščekujući blaženu nadu i *pojavljivanje* slave velikoga Boga i Spasitelja našega, Isusa Krista (Tit 2,13).

Prvi i treći stih jasno opisuju Kristovo *pojavljivanje* svijetu, a ostali bi se također mogli odnositi na Uzeće Crkve. Jedno je jasno, a to je da su Uzeće Crkve i Kristov dolazak da vlada događaji koje vjernik s nestrpljivošću iščekuje. Mi ćemo u doba Uzeća vidjeti Spasitelja i primiti proslavljeno tijelo. Kad se Krist vrati na Zemlju, vjernici će se pojaviti s Njime u slavi (Kol 3,4). U to će se doba očitovati i nagrade vjernicima. Te su nagrade podijeljene ranije, pred Kristovim Sudištem, ali svi će ih vidjeti kad Krist dođe vladati. Kakve su to nagrade? U Luki 19,17-19 postoji nagovještaj da bi one mogle imati veze s mjesnom vladavinom u Tisućgodišnjem kraljevstvu. Jednoga se postavlja da vlada nad deset gradova, drugoga nad pet ...

Proučavajući različite stihove o Gospodinovom dolasku, uvidjeli smo da se radi o razdoblju, a ne o nekom izdvojenom događaju; kao i da to vremensko razdoblje ima različite faze, to jest etape. Naravno, postoji početak, tijek, očitovanje i vrhunac. Počinje s Uzećem Crkve, uključuje Kristovo Sudište, vidljivo će se prikazati kad se Krist vrati na Zemlju, a završit će kad Zemlja i nebo kakve danas poznajemo budu uništeni ognjem.

E. Timotejevo poslanje u Solun (3,1-10)

Riječi *vaša vjera* pojavljuju se pet puta u 3. poglavlju (st. 2, 5, 6, 7, 10) i ključ su za razumijevanje tog odjeljka. Solunjani su prolazili kroz žestoke progone i Pavao je jedva čekao da čuje kako je njihova vjera podnijela ispit. Tako je ovo poglavlje pouka o važnosti rada na daljnjoj izgradnji. Nije dostatno samo dovesti grešnike Spasitelju, njima treba pomoći da rastu u milosti i spoznavanju Gospodina.

3,1 U ovom poglavlju nastavljamo slušati otkucaje Pavlova srca dok on izražava svoje neprestano zanimanje za svete u Solunu. Dok je bio u **Ateni** obuzela ga je sil-

na čežnja da sazna kako napreduju njegovi obraćenici. Sotona je bio spriječio njegov osobni povratak, ali na posljertku on više nije mogao izdržati mirovanje: odlučio je poslati Timoteja Solunjanima, dok je on sâm ostao u Ateni (*sami*, množ., način je izražavanja). Malo je tužno zamisliti ga ondje samoga. Znamenitosti tog velikog grada nisu ga privlačile; opterećivala ga je briga za crkve.

3,2 Zapazite "naslove" nakon imena Timotej: **brata našega, poslužitelja Božjega i suradnika našega u evanđelju Kristovom.** Naslov **poslužitelj** (*minister*⁹ u engl., nap. prev.) ovdje i posvuda po Novom zavjetu jednostavno znači *sluga*. Zamisao o nekakvoj izdvojenoj klasi, svećenstvu, nastala je kasnije.

Koja li je samo povlastica bila za Timoteja to što je mogao služiti kao suradnik ljubljenog brata Pavla! Sada, kad se dokazao, poslan je sâm na poslanje u Solun.

Svrha tog putovanja bila je **da učvrsti svete i ohrabri ih u njihovoj vjeri**. Oni su bili progonjeni zbog svoje vjere u Krista. To je bilo kritično razdoblje za mlade obraćenike; Sotona im je vjerojatno lukavo ubacivao u misli da su možda, na posljertku, pogriješili što su postali kršćani!

Bilo bi zanimljivo čuti Timoteja kako ih poučava neka očekuju protivljenje, hrabro ga podnose i raduju se u njemu. Trebali su ohrabrenje da se ne povijaju pod pritiskom i protivljenjem.

3,3 U žestini progona lako bi se moglo Solunjanima dogoditi da pomisle kako je čudno što tako strašno trpe, i da se pitaju nije li to Bog nezadovoljan s njima. Timotej ih je podsjetio da to uopće nije čudno: to je nešto uobičajeno za kršćane pa se ne trebaju **pokolebati** ili gubiti srčanost.

3,4 Pavao ih podsjeća da je čak, i kad je bio u Solunu, znao govoriti da su kršćani određeni za nedaće. Njegovo se predskazanje obistinilo u njihovim životima. Kako su to oni dobro znali!

Kušnje donose toliko potrebnu stegu u naše živote:

1. Dokazuju stvarnost naše vjere i poput korova iskorjenjuju one koji su vjernici samo na riječima (1 Pet 1,7).
2. Osposobljavaju nas da tješimo i hrabrimo druge koji prolaze kroz kušnje (2 Kor 1,4).
3. U našem karakteru razvijaju određene kvalitete; primjerice, postojanost (Rim 5,3).
4. Čine nas gorljivijima u širenju Evanđelja (Dj 4,29; 5,27-29; 8,3,4).
5. Pomažu nam da uklonimo trosku iz svojih života (Job 23,10).

3,5 Apostol ponavlja srž prvog i drugog stiha: kad više nije mogao izdržati, poslao je Timoteja da ispita kako tamošnji kršćani odolijevaju oluji. Jako se bojao da bi ih đavao mogao zavesti u to da, u zamjenu za prestanak progona, odustanu od svog borbenog kršćanskog svjedočanstva. Uvijek je prisutna kušnja da se odanost Kristu zamijeni za osobnu ugodnost, da se u težnji za krunom zaobiđe križ. Tko se od nas ne treba moliti: "Oprosti mi, Gospodine, što sam tako često tražio načine da izbjegnem bol i žrtvu učenja. Ojačaj me danas da hodam s Tobom bez obzira koliko me to koštalo."

Ako je Sotona uspio navesti svete da odustanu od svog svjedočanstva, Pavao misli da mu je sav rad bio uzaludan.

3,6 Timotej se iz Soluna vratio s dobrim vijestima. Ponajprije je uvjerio Pavla u njihovu vjeru i ljubav. Ne samo da su ostali odani nauku kršćanske **vjere**, nego su očitovali i jednu osobitu odliku **ljubavi**. To je uvijek proba zbiljnosti – ne samo pravovjerno prihvaćanje kršćanskog vjeroispovijedanja, nego "vjera koja ljubavlju djeluje" (Gal 5,6); ne samo: vaša "vjera u Gospodina Isusa" nego i: vaša "ljubav prema svima svetima" (Ef 1,15).

Nije li značajno to što je Timotej spomenuo njihovu **vjeru i ljubav**, ali izostavio

spomenuti njihovu nadu? Zar ih je đavao pokolebao u njihovoj uvjerenosti u Kristov povratak? Moguće je. Kao što je William Lincoln rekao: "Đavao mrzi taj nauk jer zna koja je snaga tog nauka u našim životima." Ako je njihova nada bila manjkava, Pavao je zacijelo pokušava popraviti u ovoj poslanici nade.

Timotej je, također, izvijestio da su se Solunjani s radošću sjećali apostola Pavla i njegovih prijatelja, te da nestrpljivo iščekuju ponovni susret – jednako kao i Pavao, Sila i Timotej.

3,7 Te su novosti bile kao hladna voda Pavlovoj žednoj duši (Izr 25,25). U svemu svom jadu i nevolji on je bio silno ohrabren njihovom vjerom.

3,8 On kliče: **Jer istinski živimo tek sada kad ste vi postojani u Gospodinu.** Neizvjesnost u pogledu njihove postojanosti bila mu je živa smrt. Čim je čuo da je sve u redu, odmah je oživio. Kojeg li komentara o nesebičnoj odanosti tog velikog Božjeg čovjeka!

3,9 Nedostaju riječi kojima bi se Bogu dosljedno izrazila zahvala što je ispunjavala Pavlovo srce. Njegova čaša radosti prelijevala se uvijek kad bi ih se spominjao **pred svojim Bogom.**

3,10 Pavlov molitveni život bio je stvar navike, a ne nešto sporadično. Bio je i jako gorljiv: **najusrdnije moleći;** bio je određen: **da vidimo vaše lice;** i bio je nesebičan: **da ... dopunimo ono što nedostaje vašoj vjeri.**

F. Pavlova osobita molitva (3,11-13)

3,11 Ovo poglavlje završava Pavlovom molitvom da im se ponovno vrati te da se u njima razvije još više ljubavi. Molbu je trebao primiti **sâm Bog i Otac naš i Gospodin naš Isus Krist.** Subjekt u množini popraćen je glagolom u jednini; a takav oblik ukazuje na božanstvo Krista i jedinstvo Božanstva.

3,12 Solunjani su, u stvari, bili uzorni u očitovanju istinske kršćanske ljubavi, ali

tu uvijek ima prostora za daljnji rast. Stoga i on moli za dvostruku mjeru: **dao Gospodin da rastete i obilujete u ljubavi.** Njihova ljubav trebala bi obuhvatiti njihove suvjernike i sve ljude, uključujući tu i njihove neprijatelje. Model ili uzorak treba im biti ljubav apostolâ: **kao i mi prema vama.**

3,13 Ishod te ljubavi u ovom životu jest besprijekornost u idućem. Ako ljubimo jedan drugoga i cijelo čovječanstvo, stajat ćemo **besprijekorni u svetosti pred Bogom i Ocem našim kad Krist dođe sa svim njegovim svetima** – jer ljubav je ispunjenje Zakona (Rim 13,8; Jak 2,8).

Netko je ovako parafrazirao tu molitvu: "Gospodin vas osposobio da sve više i više trošite svoje živote u korist drugih, tako da vas On sada može utvrditi u kršćanskom karakteru tako da biste mogli biti oslobođeni svake optužbe koju bi se moglo iznijeti protiv vas ..."

U 2. smo poglavlju vidjeli da Kristov Dolazak ima nekoliko postaja, to jest, faza. To su: početak, tijek, očitovanje i vrhunac. U ovom se stihu misli na treću fazu: **za Dolaska Gospodina našeg Isusa Krista sa svim njegovim svetima.** Suđenje pred Kristovim sudištem već će završiti u Nebu. Podijelit će se nagrade, ali će one biti očitovane svima kad se Spasitelj vrati na Zemlju kao Kralj kraljeva i Gospodar gospodarâ.

Sveti su vjerojatno oni vjernici koji budu uzneseni u Nebo u doba Uzeća (Uznesenja) Crkve (1 Sol 4,14). Neki misle da se to odnosi na anđele, ali Vincent kaže da se odnosi na *svete, proslavljene Božje ljude.* On ukazuje da anđeli nemaju nikakve veze s bilo čime u ovoj poslanici, nego da su s temom koja je mučila Solunjane usko povezani samo proslavljeni vjernici. On dodaje: "To ne isključuje prisutnost anđelâ tijekom Gospodinovog dolaska, ali kada Pavao spominje njihovu prisutnost, onda veli: *s anđelima svoje moći* – kao i u 2. Solunjanima 1,7."¹⁰

III. PRAKTIČNI POTICAJI (4,1 – 5,22)

A. Posvećenje kojim se ispunjava

Božja volja (4,1-8)

4,1 Riječ nadalje znači da Pavao još neće zaključiti pismo. Ona često ukazuje na promjenu teme kao, primjerice, prelazak na praktično poticanje.

Tri istaknuta izraza pri svršetku 3. poglavlja bili su: *svetost*, *ljubav* i *dolazak*. Ovo pak su tri glavne teme 4. poglavlja: (1.) svetost (st. 1-8); (2.) ljubav (st. 9 i 10); (3.) dolazak (st. 13-18). Još jedna od glavnih tema je marljivost (st. 11 i 12).

Ovo poglavlje otvara se molbom da se hoda (živi) u svetosti i tako ugodu Bogu, a završava uznesenjem svetih. Kad je ovo pisao, Pavao je vjerojatno mislio na Henoka. Zapazite sličnost: Henok je hodao s Bogom (Post 5,24); Henok je ugodio Bogu (Heb 11,5); Henok je bio uznesen (Post 5,24; Heb 11,5). Apostol hvali vjernike zbog njihove praktične svetosti, ali ih nuka da napreduju do novih razina ispunjenja. Svetost je proces, a ne ispunjenje.

4,2 Dok je još bio s njima, Pavao im je opetovano, s autoritetom Gospodina Isusa, zapovijedao neka ugađaju Bogu životima praktične svetosti.

4,3 Božja volja za Njegov narod jest **posvećenje**. Posvetiti znači odvojiti za božansku uporabu. Na jedan način svi su vjernici izdvojeni od svijeta za služenje Gospodinu; to je poznato kao položajno posvećenje i ono je savršeno i potpuno (1 Kor 1,2; Heb 10,10). Ipak, na jedan drugi način, vjernici se trebaju posvećivati, to jest, odvajati od svih oblika grijeha, a to je poznato kao praktično ili progresivno posvećenje. To je proces koji se nastavlja sve do vjernikove smrti ili do Gospodinovog dolaska. Ovo drugo jest značenje riječi "posvećenje" koju nalazimo u ovom stihu. (Vidi raspravu o posvećenju nakon 5,23.)

Osobit grijeh protiv kojeg Pavao upozorava jest nedopušteno spolno općenje, a u

ovom odjeljku to se vjerojatno odnosi i na preljub. To je jedan od glavnih grijehâ poganškoga svijeta. Upozorenje **klonite se bludnosti**, potrebno je danas isto kao i u prvom stoljeću postojanja Crkve.

4,4 Kršćanski program za svakog pojedinog jest da **zna svoje tijelo** (*posudu* u NKJV) **posjedovati u svetosti i poštovanju**. Riječ *posuda* može označavati ženu ili pak vlastito tijelo. U 1 Pet 3,7 rabi se za ženu, a u 2 Kor 4,7 za tijelo.

U RSV se smatra da ta riječ označava ženu: "... da svaki od vas zna kako si uzeti ženu u svetosti i poštovanju."

NEB prihvaća gledište da se radi o tijelu: "Svaki od vas mora naučiti gospodariti svojim tijelom, posvećivati i poštovati ga."

Dopustimo li da kontekst odluči, tada posuda može označavati nečiju ženu. Tada nas se naučava da svaki muškarac sa svojom ženom treba postupati s poštovanjem i pristojnošću, i nikada se ne upuštati u bilo koji oblik bračne nevjere. To ističe da je jednoženstvo Božja volja za čovječanstvo (vidi i 1 Kor 7,2).

4,5 Kršćansko gledište o braku oštro je suprotstavljeno gledištu bezbožnika. Kao što je rekao jedan komentator: "Kad je Isus položio ruke na ženu, u Lk 13,13, ona se ispravila. Kad poganin dotakne ženu, ona se iskrivi."

Pogani smatraju seks sredstvom za ugađanje **pohotnoj strasti**. Nevinost smatraju slabošću, a brak načinom za ozakonjenje grijeha. Svojim prijavim govorom i prostačkim natpisima po zidovima oni se razmeću svojom sramotom.

4,6 Spolnik nemoral je grijeh protiv Božjeg Svetog Duha (1 Kor 6,19); grijeh protiv vlastitog tijela (1 Kor 6,18); ali i grijeh protiv drugih. Stoga Pavao dodaje: **u tome ne "prelaziti" ni varati brata svojega**. Drugim riječima, kršćanin uopće ne smije izlaziti iz okvira braka i **varati brata** kradući ljubav bratove žene. Premda se ti prijestupi na današnjim sudovima općenito ne kažnjavaju, **Gospodin je osvetnik za**

sve to. Spolni grijesi donose strašnu žetvu, tjelesne i umne poremećaje u ovom životu, ali to nije ništa u usporedbi s vječnim posljedicama; naravno, ako ti grijesi ostanu neispovjeđeni i neoprosteni. Pavao je Solunjane unaprijed upozorio na to.

Jedan od najdarovitijih britanskih pisaca 19. stoljeća spolno je sagriješio i završio u zatvoru i nemilosti. Napisao je:

Bogovi su mi dali skoro sve; ali sam si dopustio da budem namamljen u dugotrajno, besmisleno i senzualno besposličarenje ... Umoran od boravka na vrhuncima, dragovoljno sam, u potrazi za novim uzbuđenjima sišao u dubine ...

Prestao sam mariti za živote drugih ljudi. Uzimao sam užitke gdje mi se sviđalo i išao svojim putem. Zaboravio sam da svaki neznačajni postupak iz svakodnevice određuje moj karakter i da će se ono što netko učini u tajnoj odaji, jednoga dana razglašavati s krova. Prestao sam gospodariti nad samim sobom. Više nisam bio zapovjednik svojoj duši, a nisam to znao. Dopustio sam užicima da zavladaju nada mnom. Završio sam u užasnom preziru.¹¹

Prestao je mariti za tuđe živote, ili, kao što bi Pavao rekao, "prelazio je" i varao brata svojega.

4,7 Bog nas nije pozvao na temelju moralne nečistoće, nego na temelju života svetosti i čistoće. Pozvao nas je iz kaljuže izopačenosti i započeo u nama doživotni proces uređen tako da nas učini što sličnijima sebi.

4,8 Svatko tko odbacuje tu pouku ne prezire samo naučavanje nekog čovjeka, primjerice, Pavla; takav se odupire, prezire, izruguje i odbacuje samoga Boga – koji nam je i dao¹² svoga Duha Svetoga. Izraz *Svetoga* ovdje je osobito naglašen. Kako se može netko u kome je nastanjen **Sveti Duh** prepuštati spolnom grijehu?

Zapazite da su u ovom odjeljku spomenuti svi članovi Trojstva. Otac (st. 3), Sin (st. 2) i **Sveti Duh** (st. 8). Prekrasno! Sve

tri Osobe Božanstva zainteresirane su i uključene u posvećenje vjernika.

Sada tema prelazi sa strasti (stihovi 1-8) na ljubav (stihovi 9-12), a bodrenje prelazi sa suzdržavanju na obilovanje.

B. Ljubav koja misli na druge (4,9.10)

4,9 Ne samo da vjernik treba imati obuzdano tijelo, nego i srce koje ljubi svoju braću u Gospodinu. **Ljubav** je ključna riječ u kršćanstvu jednako kao što je to riječ *grieh* u poganstvu.

Solunjanima nije bilo potrebno pisati o toj vrlini. Oni su bili od Boga poučeni ljubiti svoju braću, i to božanskim nagonom (1 Iv 2,20.27) i po naučavanju kršćanskih učitelja. Solunski vjernici bili su osobiti po tome što su ljubili sve kršćane po svoj Makedoniji. Hvalaći ih, Pavao ih je ovjekovječio.

4,10 Kao što je spomenuto, bratoljublje nije neko postignuće; to je nešto što treba neprestance provoditi pa stoga Pavao potiče vjernike da još više napreduju u tome.

Zašto je ljubav prema braći tako važna? Zato što tamo gdje je ljubav, vlada jedinstvo; a gdje je jedinstvo, tamo je Gospodinov blagoslov (Ps 133,1.3).

C. Život koji govori onima vani (4,11.12)

4,11 Pavao hrabri vjernike da se trude činiti troje, što bismo anas izrazili ovako:

1. Nemoj se gurati u središte pozornosti. Zadovolji se time da budeš "malen i nepoznat, i da te voli i cijeni samo Krist".
2. Brini svoju brigu i ne upleći se u tuđe poslove.
3. Sâm se izdržavaj. Ne budi parazit ili "zgubidan" koji samo cijedi druge.

4,12 Činjenica da smo mi kršćani i iščekujemo Kristov dolazak, ne oslobađa nas praktičnih životnih odgovornosti. Trebamo imati na umu da nas ovaj svijet promatra. Ljudi po nama prosuđuju našeg Spasitelja. Trebamo živjeti časno u pogledu nevjernika i biti financijski neovisni o njima.

D. Nada koja krijepi vjernike (4,13-18)

4,13 Starozavjetni vjernici imali su ne-savršenu i nepotpunu spoznaju o tome što se zbiva s osobom kad umre. Riječ "šeo!" bila im je *univerzalna* riječ kojom su opisivali bestjelesno stanje, kako vjernika tako i nevjernika.

Vjerovali su da će na posljertku svatko umrijeti te da će na svršetku svijeta nastupiti opće uskrsnuće, a potom i Posljednji Sud. Marta je iskazala to površno gledište rekavši: "Znam da će (Lazar) uskrsnuti – za uskrsnuća, u posljednji dan" (Iv 11,24).

Gospodin Isus je dao da "po Evanđelju zasja život i neraspadljivost" (2 Tim 1,10). Mi danas znamo da vjernik, kad umre, odlazi Kristu (2 Kor 5,8; Fil 1,21.13). Za nevjernika je rečeno da završava u *hadu*, to jest, paklu (Lk 16,22.23). Mi znamo da neće svi vjernici umrijeti, ali će svi biti izmijenjeni (1 Kor 15,51). Znamo da će biti više od jednog uskrsnuća. Za Uznesenja Crkve bit će uskrsnuti samo vjernici (1 Kor 15,23; 1 Sol 4,16); zli mrtvi bit će uskrsnuti tek po svršetku Kristove tisuć-godišnje vladavine (Otk 20,5).

Kad je Pavao prvi put došao u Solun, naučavao je kršćane o tome kako će Krist doći vladati i o događajima koji će uslijediti. Ali u međuvremenu su se pojavile teškoće u pogledu sudbine svetih koji su već umrli. Hoće li i njihova tijela ostati u grobovima sve do posljednjeg dana? Hoće li oni biti izuzeti od sudjelovanja u Kristovu dolasku i Njegovom slavnom kraljevstvu? Kako bi odgovorio na njihova pitanja i uklonio njihove strahove, Pavao sada opisuje poredak događanja u doba Kristova dolaska po svoje ljude.

Izreka **ne bih htio da budete u neznanju, braćo**, zapisana je da uzbuni čitatelje na važne objave. Ova se objava tiče **onih koji su usnuli**, to jest, vjernika koji su već umrli. Pod spavanjem se misli na tijela preminulih kršćana – nikad na njihov duh ili pak na dušu. Spavanje je odgovarajuća usporedba za smrt, jer mrtva osoba izgleda

kao da spava. Čak i naša riječ za groblje (*cemetery* u engleskom, nap. prev.) potječe od grčke riječi koja znači "mjesto spavanja" (*koimeterion*). Spavanje je, dakle, vrlo poznata usporedba jer svake noći kao da odglumimo taj simbol smrti, a svako je jutro kao uskrsnuće.

Biblija ne naučava da u smrti duša spava. Bogataš i Lazar su bili svjesni u svojoj smrti (Lk 16,19-31). Kad vjernik umre on je "kod Gospodina" (2 Kor 5,8). Umrijeti jest "biti s Kristom", a to je položaj koji Pavao smatra "dobitkom", položaj u kojem je "mnogo bolje" (Fil 1,21.23). Teško da bi to bilo istina kad bi duša spavala!

Biblija ne naučava ni potpuno uništenje, to jest, anihilaciju. Postojanje ne prestaje sa smrću. Vjernik uživa u vječnom životu (Mk 10,30), a nevjernik trpi vječnu kaznu (Mk 9,48; Otk 14,11).

Apostol kaže da nema potrebe beznadno tugovati u pogledu svetih koji su umrli. On ne isključuje tugovanje, ta sâm je Isus zaplakao na Lazarovu grobu premda je znao da će ga za nekoliko minuta oživjeti (Iv 11,35-44); ali on isključuje očajničku tugu onih koji se ne nadaju Nebu i ponovnom susretu s voljenima nego očekuju osudu.

Izraz **ostali koji nemaju nade** uvijek me podsjeti na ukop kojem sam jednom pribivao. Ožalošćeni su se rođaci okupili oko lijesa svoje nespasene rođake Marije i neutješno kukali: "O, Marijo! O, Bože; o, Bože! O, Marijo!" Bio je to nezaboravan prizor neprikrivene beznadnosti.

4,14 Osnova vjernikove nade jest Kristovo uskrsnuće. Kao što **vjerujemo da je Isus umro i uskrsnuo**, isto tako vjerujemo da će biti uskrsnuti i oni koji su usnuli u Isusu te mu se pridružiti za Njegovog dolaska. "Kao što u Adamu svi umiru, tako će u Kristu svi biti oživljeni" (1 Kor 15,22). Njegovo uskrsnuće jamstvo je i dokaz našeg uskrsnuća.

Zapazite izraz **koji su usnuli u Isusu**, to jest, "oni koji po Isusu spavaju". Spoznaja da Onaj koji ljubi naše duše daje san tijeli-

ma svojih ljubljenih, lišava smrt njezina užasa. Osim toga, naša apsolutna sigurnost glede onih koji su umrli u Kristu jest to da će ih **Bog prvesti zajedno** sa sobom. To se može razumjeti dvojako:

1. To može značiti da će za vrijeme Uzeća Crkve Bog uskrisiti tijela vjernika i povesti ih natrag u Nebo zajedno s Gospodinom Isusom.
2. Ili pak to znači da će, kad Krist ponovno dođe vladati na Zemlju, Bog zajedno s Kristom vratiti i one koji su umrli u vjери. Drugim riječima, apostol kaže: "Ne bojte se da će onima koji su umrli biti uskraćena slava budućega Kraljevstva. Bog će ih vratiti zajedno s Isusom kad se on kasnije vrati u snazi i velikoj slavi". (To je općeprihvaćeno značenje.).

Ali kako to može biti? Njihova tijela sada leže u grobovima; kako će se onda vratiti zajedno s Isusom? Odgovor je u stihovima 15-17. Krist će se, prije negoli dođe uspostaviti svoje kraljevstvo, vratiti i svoje ljude odvesti kući da budu s njim u Nebu; zatim će se kasnije ponovno vratiti na Zemlju zajedno s njima.

4,15 Kako je Pavao to znao? Njegov odgovor je: **Ovo vam doista velimo po riječi Gospodinovoj**. On je to primio kao izravno otkrivenje od Gospodina. Nije nam rečeno kako je primio – kao viđenje, kao čujni glas, ili pak kroz unutarnje djelovanje Duha Svetog. Ali ta je istina do tada bila potpuno nepoznata ljudima.

Zatim nastavlja objašnjavati da, kad se Krist vrati, sveti koji budu živi u to doba neće imati prednost ili nadmoćnost nad svetima koji su usnuli.

U ovom stihu Pavao za sebe govori da će biti živ za Kristovog dolaska (vidi i 1 Kor 15,51-52). Ipak, u 2 Kor 4,14 i 5,1 spominje mogućnost da će biti među onima koji budu uskrsnuti. Nameće se zaključak da Gospodinov dolazak trebamo očekivati u svakom trenutku, ali i shvatiti da nas On može pozvati u Nebo i kroz smrt.

4,16 Sada iznosi točan poredak događanja za Kristova dolaska po Njegove svete: **sâm će Gospodin sići s neba**. On neće poslati anđela, nego će doći **sâm!**

Bit će to sa **zapovjedničkim zovom, s glasom arkanđela i s trubljom Božjom**. Nekoliko je objašnjenja glede značenja tih zapovjedničkih zvukova ali, iskreno rečeno, gotovo ih je nemoguće točno odrediti:

1. Neki misle da je **zapovjednički zov glas samog Gospodina Isusa**, koji uskrsava mrtve (Iv 5,25; 11,43-44) i mijenja živé. Drugi, primjerice Hogg i Vine, kažu da je taj zov glas arkanđela.
2. **Glas arkanđela Mihaela**: budući da je on tako blisko povezan s Izraelom (Dn 12,1; Juda 9; Otk 12,4-7), općenito se drži da je to zapovijed za okupljanje starozavjetnim svetima. Jedni misle da je njezina svrha da probudi Izrael kao naciju, drugi pak tvrde da glas arkanđela saziva anđele da se kao vojna pratnja pridruže Gospodinu i Njegovim svetima kad se, prolazeći neprijateljskim područjem, budu vraćali natrag u Nebo (vidi Lk 16,22).
3. **Trublja Božja** je isto što i *posljednja trublja* iz 1 Kor 15,52, koja je povezana s uskrsnućem vjernika u trenutku Uzeća Crkve. Ona poziva svete na vječni blagoslov i ne treba je brkati sa sedmom trubljom iz Otkrivenja 11,15-18, koja tijekom Velike nevolje daje znak za konačno izlivanje osude na svijet. *Ovdje* se posljednja **trublja** odnosi na posljednju trublju za Crkvu. Sedma trublja iz Otkrivenja posljednja je za svijet nevjernika (osim toga, ona se nikad ne naziva "posljednja trublja").

Tijela **umrlih u Kristu uskrsnuti će najprije**. Prijeporno je uključuje li to i starozavjetne svete. Oni koji tako misle ističu činjenicu da se u tom trenutku čuje arkanđelov glas, a arkanđeo je usko povezan sa sudbinom Izraela (Dn 12,1). Oni koji drže da starozavjetni sveti neće biti uskrsnuti za Uzeća, podsjećaju nas da se izraz **u Kristu**

(umrli u Kristu) nikada ne primjenjuje za vjernike koji su živjeli prije razdoblja Crkve; ti će vjernici vjerojatno uskrsnuti na svršetku Tjeskobe (Dn 12,2). U svakom slučaju, jasno je da to uopće nije sveopće uskrsnuće. U to doba neće biti uskrsni svi mrtvi, nego samo umrli u Kristu.

4,17 Potom će živi zajedno s njima biti uzneseni u oblacima u susret Gospodinu u zraku. Izraz *Uzeće*, kojim se opisuje prvi stupanj Gospodinova povratka, u latinskom prijevodu Biblije dolazi od glagola koji znači *zgrabiti*.¹³ Stoga to "Uzeti" znači "ugrabiti" ili "oteti". Ista se riječ rabi i u slučaju Filipa u Dj 8,39, Pavla u 2 Kor 12,2,4 i muškog Djeteta iz Otk 12,5.

Zrak je Sotonino područje (Ef 2,2) pa je to pobjedničko okupljanje otvoreni izazov davlu usred njegova vlastita uporišta.

Zamislite što je sve uključeno u te stihove! Zemlja i more predaju prah svih umrlih u Kristu. Potom nastaje preobražavajuće čudo po kojem se taj prah uobličuje u proslavljena tijela zauvijek slobodna od bolesti, boli i smrti. Zatim nastupa svemirski let u nebo – i sve se to zbiva u treptaju oka (1 Kor 15,52).

Ljudima ovoga svijeta teško je vjerovati u izvješće o stvaranju čovjeka iz Post 1 i 2. Ako imaju poteškoće sa stvaranjem, kako je tek s Uznesenjem Crkve – trenutkom kad će Bog iznova stvoriti milijune ljudi iz praha koji je zakopan, razbacan, rasipan ili raznesen po plažama ovoga svijeta?

Ljudi ovoga svijeta oduševljeni su svemirskim letovima; ali može li se njihovo najveće postignuće usporediti s čudom putovanja u nebo u djeliću sekunde, i to bez pričuve kisika kojeg astronauti moraju nositi sa sobom prigodom kratkih skokova u svemir?

S Kristovim dolaskom povezani su zvuk koji će se čuti, prizor koji će se gledati, čudo koje će se osjetiti, susret u kojem će se uživati i utjeha koju će se moći iskusiti.

Dobro je u ovim stihovima zamijetiti i ponovno pojavljivanje naziva Gospodin:

riječ Gospodinova (st. 15), *dolazak* Gospodinov (st. 15), *sâm* Gospodin (st. 16), u **susret Gospodinu** (st. 17) i **uvijek biti s Gospodinom** (st. 17).

Zauvijek s **Gospodinom!** Tko bi mogao izraziti svu radost i blaženstvo koje sadrže te riječi?

4,18 Stoga tješite jedan drugoga tim riječima! Pomisli na Gospodinov dolazak ne izazivaju stravu u vjerniku. To je nada koja uzbuđuje i radost koja donosi utjehu.

ZNACI POSLJEDNJIH VREMENA

Mnogi su znaci da bi Uzeće moglo biti blizu. Ovo što sljedi slamke su na vjetru:

1. Uspostava države Izrael 1948. godine (Lk 21,29). Smokva (Izrael) pupa, to jest, lista (Lk 21,29-31). Prvi put nakon mnogo stoljeća Židovi kao nacija žive u vlastitoj domovini. To znači da se približilo kraljevstvo Božje.
2. Nastanak mnogih drugih naroda (Lk 21,29). Isus je predskazao da neće propupati samo smokva, nego i sva ostala stabla. Nema mnogo godina kako smo bili svjedocima nestajanja kolonijalnih vlasti i množenja novih nacija. Ovo je razdoblje novog nacionalizma.
3. Izraelov povratak u vlastitu zemlju u nevjeri (Ez 36,24.25). Ezekiel je prerekao da će Izraelci tek nakon svog povratka biti očišćeni od svojih grijeha. Danas su Izraelci većinom agnostici; samo malen (ali vrlo glasan) dio naroda tvore pravovjerni Židovi.
4. Ekumenski pokret (Otk 17,18). Držimo da je Veliki Babilon golem religijski, politički i trgovinski sustav sačinjen od odmetničkih religijskih skupina koje za sebe tvrde da su kršćanske, vjerojatno spoj otpadničkog katolicizma i otpadničkog protestantizma. Kršćanstvo postaje krajnje otpadničko (1 Tim 4,1; 2 Sol 2,3) i kreće se prema uspostavi svjetske nad-crkve (super-crkve).

5. Općesvjetski porast spiritizma (1 Tim 4,1-3). Spiritizam se već sada širi golemim područjima Zemlje.
6. Drastično opadanje čudorednih mjerila (2 Tim 2,7.8). Duh bezakonja vlada u domovima, životima nacija, pa čak i u crkvama.
8. Ljudi koji imaju obličje pobožnosti čije su se snage odrekli (2 Ti 3,5).
9. Porast protukršćanskog duha (1 Iv 2,18) očitovan u množenju lažnih kultova koji za sebe tvrde da su kršćanski, ali odbacuju temeljne nauke vjere i zavode tako što oponašaju kršćane (2 Tim 3,8).
10. Sklonost naroda prema sklapanju saveza značajka je posljednjih dana. Europsko zajedničko tržište, koje se temelji na onome što je znano kao Rimski Ugovor, moglo bi dovesti do obnove Rimskoga Carstva – deset nožnih prstiju od željeza i gline (Dn 2,32.35).
11. Poricanje budućeg Božjeg zahvata, to jest osude, u poslove ovoga svijeta (2 Pe 3,3.4).

Tome bismo mogli dodati i nagovještaje kao što su potresi u mnogim zemljama, prijetnja općesvjetske gladi i sve veće neprijateljstvo među narodima (Mt 24,6.7). Neuspjeh raznih vlada da očuvaju zakon i poredak te potisnu terorizam stvara uvjete za pojavu svjetskog diktatora.

Gomilanje nuklearnoga naoružanja rasvjetljuje pitanja kao što je: "Tko može ratovati s njom? (Otk 13,4), to jest, sa Zvijeri. Televizijski uređaji rašireni po svem svijetu mogli bi biti sredstvo ispunjenja stiha koji opisuje događaje koje će biti moguće vidjeti istodobno po cijelom planetu (Otk 1,7).

Za većinu tih događaja predviđeno je da će se dogoditi prije negoli se Krist vrati vladati na Zemlji. Biblija ne kaže da će se oni zbiti prije Uzeća Crkve, nego prije negoli se On pojavi u slavi. Ako je to tako, i ako vidimo da se sve to već razvija, to nas navodi na očigledan zaključak da je Uzeće, to jest, Uznesenje blizu.

E. Dan Gospodinov (5,1-11)

5,1 Učitelji Biblije često žale zbog podjele Pisma na poglavlja objašnjavajući da bi se tema morala nastavljati bez prekida. Ali na ovom je mjestu prikladan početak novog poglavlja. Pavao, naime, započinje s novom temom. Napušta svoju raspravu o Uzeću i okreće se Danu Gospodinovom. Riječi "ali što se tiče" (grč. *peri de*) ukazuju na novi tijek misli, kao što je to često slučaj u 1. Korinćanima.

Istinskim je vjernicima Uzeće utješna nada, ali što će ono značiti za one koji su izvan Krista? Njima će to biti početak razdoblja koje se ovdje naziva **vremena i trenuci**. To razdoblje ponajprije je židovsko po karakteru. Tijekom tog razdoblja Bog će ponovno preuzeti u svoje ruke sudbinu Izraelskog naroda i nastupiti će događaji posljednjeg doba na koje su ukazivali starozavjetni proroci. Kad su apostoli upitali Isusa kada će uspostaviti svoje kraljevstvo, odgovorio im je da nije njihovo znati vremena i trenutke (Dj 1,7). Izgleda da **vremena i trenuci** označavaju razdoblje uoči uspostave Kraljevstva kao i samo razdoblje njegova trajanja.

Pavao nije imao potrebu pisati Solunjanima o **vremenima i trenucima**, i to zato što oni neće utjecati na njih; vjernici će biti uzneseni u Nebo prije negoli nastupi to razdoblje.

Vremena i trenuci, kao i Dan Gospodinov, teme su koje nalazimo i u Starom zavjetu. Uznesenje je tajna (1 Kor 15,51) koja uopće nije bila otkrivena sve do razdoblja apostolâ.

5,2 Sveti su znali za **Dan Gospodinov**. Znali su da je nepoznato točno vrijeme Njegova dolaska kao i to da će doći kad ga se bude najmanje očekivalo. Što Pavao drži Danom Gospodinovim? To zasigurno nije dan od dvadeset četiri sata, nego vremensko razdoblje određenih značajki.

U Starom se zavjetu taj naziv rabio za opis bilo kojeg razdoblja osude, pustoši i tmine (Iz 2,12; 13,9-16; Jl 2,1.2). Bilo je to

razdoblje kad je Bog nastupao protiv Izraelovih neprijatelja i odlučno ih kažnjavao (Sef 3,8-12; Jl 3,14-16; Ob 15-17; Zah 12,8.9). Ali bila je to, također, i bilo koja prigoda tijekom koje je Bog kažnjavao vlastiti narod zbog njihova idolopoklonstva i otpadanja (Jl 1,15-20; Am 5,18; Sef 1,7-18). U osnovi se, dakle, radilo o osudi zbog grijeha, o pobjedi izvojevanoj u Gospodinovu korist (Jl 2,31.32) i o neizrecivim blagoslovima za Njegov vjerni narod.

U budućnosti će Dan Gospodinov trajati otprilike isto kao i "vremena i trenuci". Počet će nakon Uzeća i uključivat će:

1. Veliku Tjeskobu, to jest, vrijeme Jakovljeve nevolje (Dn 9,27; Jer 30,7; Mt 24, 4-28; 2 Sol 2,2; Otk 6,1 – 19,16).
2. Dolazak Isusa Krista zajedno s Njegovim svetima (Mal 4,1-3; 2 Sol 1,7-9).
3. Tisućugodišnju Kristovu vladavinu na Zemlji (Jl 3,18; vidi i st. 14; Zah 14,8.9; vidi i st. 1).
4. Konačno uništenje nebesa i Zemlje ognjem (2 Pet 3,7.10).

Dan Gospodinov je doba kad će Jahve javno zahvatiti u ljudske poslove, a karakterizira ga osuda nad neprijateljima Izraela i otpadničkim dijelom te nacije, izbavljenjem Njegova naroda, uspostavljanjem Kristova kraljevstva mira i napretka i proslavljanjem samoga Sebe. Apostol podsjeća svoje čitatelje **da Dan Gospodinov dolazi baš kao lopov u noći**. Biti će potpuno neočekivan i zateći će ljude neoprezne. Svijet će biti potpuno nepripravljen.

5,3 Taj će dan doći prevarljivo, trenutno, rušilački, neminovno i neizbježno.

U svijetu će vladati ozračje samosvijesti i sigurnosti. Tada će se odjednom početi spuštati Božja osuda goleme razorne moći. **Propast** ne znači prestanak postojanja, to jest, anihilaciju; to znači prestanak blagostanja, to jest, rasulo egzistencije. Bit će neminovno i neizbježno **kao trudovi** što dolaze **na trudnicu**. Nevjernici neće moći izbjeći tu osudu.

5,4 Važno je zamijetiti kako se zamjenice "oni" i "njih" iz prethodnih stihova mijenjaju u vi i "mi" u idućim.

Dan Gospodinov bit će vrijeme propasti za svijet nespašenih. Ali što će to značiti nama? Odgovor je da mi nismo u opasnosti jer **nismo u tami**.

Taj će **dan** doći kao lopov u noći (st. 2). Jedini način kako će **zgrabiti** nekoga jest **kao lopov**; a jedine osobe koje će **zgrabiti** bit će oni koji su od noći, to jest, neobraćeni. Vjernike uopće neće zgrabiti jer oni nisu u **tami**.

Na prvi pogled ovaj stih izgleda kao da veli da će Dan Gospodinov zgrabiti vjernike, ali *ne kao lopov*. Ali nije tako. *Neće ih uopće zgrabiti*, jer kad lopov dođe u noć ovoga svijeta sveti će već boraviti u vječnoj svjetlosti.

5,5 Svi kršćani su **sinovi svjetlosti i sinovi dana**. Oni nisu **od noći ni od tame**. Zbog te će činjenice biti izuzeti od osude koju će Bog izliti na ovaj svijet koji je odbacio Njegovog Sina. Osude Dana Gospodinovog usmjerene su samo na one koji su u moralnoj tami i u duhovnoj noći, na one koji su otuđeni od Boga.

Kad ovdje kaže da su kršćani **sinovi dana**, time ne misli na Dan Gospodinov. Biti **sinovi dana** jest spadati u područje moralne ispravnosti. Dan Gospodinov je vrijeme osude nad onima koji spadaju u područje moralne tame.

5,6 U sljedeća tri stiha vjernike se poziva na življenje koje je u skladu s njihovim uzvišenim položajem. To pak znači budnost i trijeznost. Bdjeti trebamo zbog iskušenja, lijenosti, uspavanosti i rastresenosti. Gledano pozitivno, trebamo bdjeti u očekivanju Spasiteljevog povratka. Ovdje trijeznost nije samo biti trijezan u ponašanju i općenitom držanju, nego biti umjeren i što se tiče jela i pića.

5,7 Obično se **spavanje** povezuje s **noću**. U duhovnom pak području značajka sinova tame, to jest, neobraćenih, jest nehajna ravnodušnost.

Pijanke ljudi najviše vole priređivati noću; više vole tamu negoli svjetlo zato što su im djela zla (Iv 3,19). Pa i sâm naziv "night club" povezuje noć, pijančevanje i bančenje.

5,8 Oni koji su od dana trebali bi hoditi u svjetlosti kao što je i On u svjetlosti (1 Iv 1,7). To, naravno, uključuje osudu i napuštanje grijeha, te izbjegavanje krajnosti svake vrste. To, također, znači i staviti na se kršćansko naoružanje i ostati u njemu. To pak naoružanje sadrži **oklop vjere i ljubavi te kacigu nade spasenja**. Drugim riječima, naše naoružanje jesu **vjera, ljubav i nada** – tri glavna elementa kršćanskog karaktera. Nije nužno pretresati u potankosti što su to **oklop i kaciga**. Apostol jednostavno kaže da bi sinovi svjetlosti trebali nositi zaštitni pokrov dosljednog i pobožnog življenja.

Što nas čuva od pokvarenosti koja je u svijetu zbog požude? – **Vjera**, to jest, ovisnost o Gospodinu, i **ljubav** prema Gospodinu i bližnjemu. **Nada** pak je Kristov povratak.

Važne suprotnosti u 5. poglavlju

<i>Nevjernici</i> ("oni")	<i>Vjernici</i> ("vi")
spavaju	ne spavaju
opijaju se	ne opijaju se
u tami	nisu u tami
od noći i tame	sinovi svjetla i sinovi dana
neočekivano će ih – kao lopov u noći (!) – zgrabiti Dan Gospodinov	Gospodinov ih Dan neće zgrabiti neočekivano – kao lopov u noći
na njih će doći iznenadna i neizbježiva propast, kao trudovi na trudnicu	nisu određeni za gnjev, nego za postignuće spasenja

5,9 Uznesenje Crkve ima dva vida: **spasenje** i **gnjev**. Za vjernika je to upotpunjenje vlastitog spasenja u Nebu, a za nevjernika to znači imati udjela u razdoblju **gnjeva** na Zemlji.

Budući da smo mi od dana, **Bog nas nije odredio za gnjev** koji će On izliti tijekom razdoblja Tjeskobe, nego za **spasenje** u svom najpotpunijem smislu – vječno oslobođenje od samog postojanja grijeha.

Neki drže da se spomenuti **gnjev** odnosi na kaznu koju će nevjernici trpjeti u paklu. Naravno, istina je da nas Bog nije odredio za to, ali je bezrazložno tu misao uvoditi ovdje. Pavao ne govori o paklu, nego o budućim događajima na Zemlji. Kontekst se bavi Danom Gospodinovim – najvećim razdobljem gnjeva u ljudskoj povijesti na Zemlji (Mt 24,21). Mi ne očekujemo susret s krvnikom nego sa Spasiteljem.

Neki kažu da je Tjeskoba doba Sotonina gnjeva (Otk 12,12), a ne gnjeva Božjega. Vele da će Crkva iskusiti Sotonin gnjev, ali će biti izbačena od Božjega gnjeva tijekom Drugog Kristovog dolaska. No idući stihovi svejedno govore o gnjevu Božjem i Jaganjčevom, a do toga će doći tijekom razdoblja Tjeskobe (Velike nevolje): Otk 6,16.17; 14,9.10.19; 15,1.7; 16,1.19.

5,10 Ovaj stih naglašava golemu cijenu koju je Gospodin Isus Krist platio kako bi nas izbavio od gnjeva i osigurao nam spasenje. On je **umro za nas da mi – bdjeli ili spavali – zajedno s njime živimo**.

Dva su načina kako možemo razumjeti izraz **bdjeli ili spavali**. Neki stručnjaci misle da to znači "živi ili mrtvi" u doba Uzeća Crkve. Oni ističu da će u to doba postojati dvije vrste vjernika – oni koji su umrli u Kristu i oni koji još uvijek žive. Misao je, dakle, da ćemo **zajedno s Njime živjeti** – bili mi među živima ili među mrtvima u doba Kristovog dolaska. Kršćani koji umru ne gube ništa. Gospodin je to objasnio Marti: "Ja sam uskrsnuće i život. Tko u mene vjeruje, ako i umre (kršćanin koji umre prije Uzeća), živjet će (bit će

uskrišen od mrtvih); i svatko tko živi i vjeruje u mene (vjernik koji bude živ u doba Uzeća), neće umrijeti nikada” (Ivanovo evanđelje 11,25.26).

Drugo gledište koje drže stručnjaci jest da **bdjeli ili spavali** znači “budni ili svjetovni”. Drugim riječima, Pavao kaže da ćemo biti ugrabljeni za susret s Gospodinom neovisno o tome jesmo li duhovno budni ili pak tjelesno nemarni za duhovne stvari. Naše vječno spasenje ne ovisi o našoj duhovnoj revnosti iskazanoj tijekom završnih trenutaka našeg života na Zemlji.

Ako smo istinski obraćeni, **živjet ćemo zajedno s njim** kad On ponovno dođe – neovisno o tome iščekujemo li ga nestrpljivo ili pak smo skloni drijemati. Naše duhovno stanje utjecat će samo na našu nagradu, ali naše spasenje ovisi jedino o vjeri u Krista.

Oni koji drže to drugo gledište ističu da je riječ **bdjeli** ista kao i ona u 6. stihu, koju neki prevode kao “paziti”, a riječ **spavali** u 6. i 7. stihu uzima se da znači “neosjetljivost za božanske stvari, koja uključuje prilagođivanje ovome svijetu” (Vine). Ali to nije ista riječ koja u 4,13.14 i 15 označava smrt.¹⁴

5,11 S obzirom na tako veliko spasenje, u ljubavi prema tako velikom Spasitelju i u svjetlu Njegova skorog povratka, trebali bismo poticati jedni druge naučavanjem, hrabrenjem i primjerom, kao i izgrađivati jedan drugoga Božjom riječju i ljubavlju koja je prožeta sa skrbi. Budući da ćemo jednom živjeti zajedno s Njim, sada bismo trebali živjeti surađujući jedan s drugim.

F. Različiti poticaji svetima (5,12-22)

5,12 Možda su starješine crkve u Solunu ukorili one koji su prestali raditi pa su “žicali” od drugih. I nema sumnje da ti “trutovi” nisu baš najbolje prihvatili ukor! To bi mogao biti odgovor za ovu preporuku vođama i onima koje su oni vodili.

Kad Pavao potiče svete da prepoznaju **one koji se trude među njima**, time misli

na to da poštuju svoje duhovne vođe i pokoravaju im se. To jasno proizlazi iz riječi **vođe vas u Gospodinu i opominju vas**. Starješine su podpastiri Božjih ovaca; njihova je odgovornost da naučavaju, upravljaju i upozoravaju.

Ovaj stih je jedan od mnogih koji pokazuju da u apostolskim crkvama nije vladao samo jedan čovjek. U svakoj je zajednici postojala skupina starješina koja je pasla mjesno stado vjernika. kao što Denny objašnjava:

U Solunu nije bio samo jedan predsjednik, vjerski službenik u današnjem smislu, koji je u određenoj mjeri imao isključivu odgovornost – predsjedanje je bilo u rukama više muškaraca.¹⁵

Svejedno, nepostojanje vladavine *jednog čovjeka* ne opravdava vladavinu *svih članova*. U skupštini ne bi smjela vladati *demokracija*, nego *aristokracija* – vladavina *najsposobnijih*.

5,13 Starješine služe kao Gospodinovi predstavnici. Njihov rad je rad Božji; zbog toga ih treba nadalje cijeniti i **ljubiti**.¹⁶ Upozorenje **budite u miru međusobno**, nije umetnuto slučajno. Problem broj jedan među kršćanima posvuda jest problem međusobnog slaganja. Svaki vjernik ima u sebi dovoljno tjelesnosti da unese razdor i uništi bilo koju mjesnu crkvu. Jedino ako smo osnaženi Duhom mogu se u nama razviti ljubav, slomljenost, podnošenje, ljubaznost, blagost i opraštanje – a to je sve prijeko potrebno za **mir**. Osobita prijetnja **miru**, na koju Pavao izgleda upozorava, jest stvaranje klikâ oko ljudskih vođa.

5,14 Izgleda da je ovaj stih upućen duhovnim vođama zajednice; on im govori kako postupati s problematičnom braćom:

1. **opominjite neuredne** – one ne žele ći ukorak nego svojim neodgovornim ponašanjem uporno narušavaju mir crkve. Spomenuti neuredni su oni koji odbijaju raditi. Isti su kao i oni opisani u 2 Sol 3,6-12, koji žive neuredno, ne rade i bave se ispraznostima.

2. **bodrite malodušne** – one koje treba neprestance poticati kako bi nadišli svoje teškoće i nastavili postojano živjeti za Gospodina.

Što se tiče KJV prijevoda, *tješite slaboumne*, Ockenga primjećuje: “Ako se ta riječ odnosi na slaboumne, mi ih i dalje trebamo tješiti. Izgleda da oni napreduju kad im se propovijeda Evanđelje.” Nije li to pohvala Evanđelju i kršćanskoj crkvi? U najmanju ruku, postoji jedno područje na kojem nalaze sućut, ljubav i pažnju.

3. **podržavajte slabe** – to jest, pomozite onima koji su duhovno, moralno ili tjelesno slabi. Vjerojatno se ovdje prvenstveno misli na duhovnu i moralnu potporu onima koji su slabi u vjeri, premda tu ne bismo trebali isključiti i novčanu pomoć.

4. **budite strpljivi prema svima** – na taj se način iskazuje milost dugotrajne strpljivosti kad nas drugi pokušavaju razdražiti i izazivati.

5,15 Govoreći sada kršćanima općenito, Pavao zabranjuje i samu pomisao na uzvrat. Naravna reakcija jest uzvratiti udarac, vratiti milo za drago. Ali kršćanin treba biti u takvom odnosu s Gospodinom Isusom da postupi na nadnaravan način. Drugim riječima, on će nagoni iskazati naklonost i ljubav drugim vjernicima kao i nevjernicima.

5,16 Radost može biti trajno iskustvo kršćanina, čak i u najnepovoljnijim uvjetima – zato što je Krist izvor i predmet njegove radosti – a Krist je iznad svih okolnosti. Slučajno je **uvijek se radujte** najkraći stih u grčkom Novom zavjetu, dok je “Isus zaplaka” najkraći u engleskom.

5,17 Molitva treba biti trajan kršćaninov stav – ali ne tako da zapostavi svoje uobičajene dužnosti i potpuno se preda molitvi. Treba se moliti u uobičajeno vrijeme; također treba moliti smjesta čim nastupi potreba za to; u molitvi treba uživati u trajnom zajedništvu s Gospodinom.

5,18 Zahvaljivanje Bogu trebalo bi biti kršćaninov urođeni osjet. Ako je Rimljanima 8,28 istinito, tada trebamo biti sposobni slaviti Gospodina u svako doba, u svim uvjetima i u svemu – sve dok, čineći to, ne griješimo.

Te tri dobre navike nazvane su trajnim odredbama crkve. One za nas predstavljaju **volju Božju u Kristu Isusu**. Izraz u **Kristu Isusu** podsjeća nas da je On to naučavao tijekom svog zemaljskog poslanja, kao i da je On bio utjelovljenje onoga što je naučavao. Naučavanjem i primjerom On nam je otkrio Božju volju u pogledu radosti, molitve i zahvaljivanja.

5,19 Sljedeća četiri stiha izgleda da se bave ponašanjem u zajednici.

Gasiti Duha znači gušiti Njegovo djelo u našoj sredini, ograničavati ga i sprečavati. Grijech gasi Duha. Tradicije ga gase. Gase ga i ljudska pravila i propisi u javnom bogoslužju. Gasi ga nejedinstvo. Netko je rekao: “Hladni pogledi, prezrive riječi, šutnja i promišljeno podcjenjivanje uveliko ga gase.” Ryrie kaže da se Duha gasi kad god se guši Njegovu službu u pojedinu ili u crkvi.

5,20 Ako li ovaj stih povežemo s prethodnim, tada znači da Duha gasimo kad **preziremo** proricanje. Uzmimo, primjerice, da neki mladi brat izjavi nešto pametno na javnom bogoslužju. Kritizirajući ga na takav način da se on postidi svog svjedočanstva za Krista, također gasimo Duha.

U svom prvenstvenom, novozavjetnom smislu, prorokovati znači govoriti Božju riječ. Nadahnuti govori prorok sačuvani su nam u Bibliji. Drugi smisao prorokovanja jest izlaganje Božjih misli kako su nam one otkrivene u Bibliji.

5,21 Moramo procjenjivati ono što čujemo i **čvrsto držati** ono što je dobro, ispravno i istinito. Mjerilo s kojim **provjeravamo** svako propovijedanje i naučavanje jest Riječ Božja. S vremena na vrijeme, kad god se Duhu dopusti da govori preko razne braće, bit će i nepravilnosti. Ali ga-

šnje Duha nije način da te nepravilnosti riješimo

Kao što je Dr. Denny napisao:

Otvoreni susret, sloboda da se prorokuje, skup na kojem svatko može govoriti kako mu daje Duh, jedna je od gorućih potreba suvremene Crkve.¹⁷

5,22 Svakog se vida zla klonite moglo bi se odnositi na lažne jezike, proročanstva i naučavanja, ili pak bi se moglo odnositi na zlo u općenitom smislu.

A. T. Pierson ističa da u stihovima 16-22 za kršćanina postoji sedam različitih stavova uma:

1. Stav slavljenja (16). Utvrditi da su svi Božji postupci beskrajno golemi.
2. Stav molitve (17). Molitva nikada ne smije biti neprikladna ili nedolična.
3. Stav zahvaljivanja (18) – čak i u okolnostima neugodnim za tijelo.
4. Stav duhovnosti (19). Duh treba imati punu slobodu u nama i kroz nas.
5. Stav poučljivosti (20) – kroz bilo koji kanal koji Bog odluči upotrijebiti.
6. Stav prosuđivanja (21). Usp. s Iv 4,1. Sve provjeravati pomoću Božje riječi.
7. Stav posvećenosti (22). Ako se u tvom umu počne uobličivati zlo – izbjegavaj to zlo.¹⁸

IV. ZAKLJUČNI POZDRAVI SOLUNJANIMA (5,23-28)

5,23 Sada se Pavao moli za posvećenje kršćanâ. Izvor posvećenja je **Bog mira**, a djelokrug nalazimo u riječi **posve**; što znači: "svaki dio vašeg bića".

Ovaj su stih neki upotrijebili za dokazivanje nauka o potpunom posvećenju nazvanog "Svetost", a to je nauk da vjernik može postati *bezgrešan* i *savršen* već u ovom životu. Ipak, Pavao ne misli na to kad moli: **A sâm Bog mira neka vas posve posveti**. On ne moli za brisanje grešne naravi, nego za posvećenje koje će dosegnuti svaki dio njihova bića – **duh, dušu i tijelo**.

POSVEĆENJE

U Novom su zavjetu spomenuta četiri oblika posvećenja: predobraćeničko, položajno, praktično, to jest, napredujuće i savršeno.

1. Čak i prije negoli je netko spašen, odijeljen je na povlaštenu položaj. Tako u 1 Kor 7,14 čitamo da je muž nevjernik posvećen ženom vjernicom. To je *predobraćeničko posvećenje*.
2. Kad god se netko rodi nanovo u *posvećenom* je položaju zbog svog jedinstva s Kristom. To znači da je odvojen od svijeta – za Boga. O tome se govori u sljedećim odjeljcima: Dj 26,18; 1 Kor 1,2; 6,11; 2 Sol 2,13; Heb 10,10.14.
3. Ali postoji i *napredujuće posvećenje*. To je sadašnje odvajanje vjernika od svijeta, grijeha i sebe samoga Bogu. To je proces po kojem on postaje sličan Kristu. Pavao se ovdje moli za takvo posvećenje Solunjana. Nalazimo ga i u 1 Sol 4,3.4 i 2 Tim 2,21. Ostvaruje ga Duh Sveti kad smo poslušni Božjoj riječi (Iv 17,17; 2 Kor 3,18). To praktično posvećenje jest proces koji treba trajati sve dok je vjernik na Zemlji. Na Zemlji on nikada neće ostvariti savršenstvo ili bezgrešnost, ali će uvijek stremiti prema tom cilju.
4. *Savršeno posvećenje* odnosi se na vjernikovo konačno stanje u Nebu. Kad ode k Gospodinu, bit će krepostan kao i sâm Gospodin – potpuno i konačno odvojen od grijeha (1 Iv 3,1-3).

Apostol, također, moli i za očuvanje Solunjana. To očuvanje trebalo bi uključivati cijelu osobu – **duh i dušu i tijelo**. Obratite pozornost na poredak. Ljudi uvijek kažu: **tijelo, duša i duh**; Bog uvijek kaže: **duh i duša i tijelo**. Kad je Bog stvorio čovjeka, duh je bio prvi po važnosti – a tijelo posljednje. Grijeh je preokrenuo taj poredak: čovjek živi za tijelo i ne mari za duha. Kad mi molimo jedan za drugoga, trebamo se držati biblijskog poretka pretpostavljajući duhovnu dobrobit tjelesnim potrebama.

Iz ovog i nekih drugih stihova jasno je da smo mi trodjelna bića. Naš **duh** je onaj dio koji nam omogućuje vezu s Bogom. Naša **duša** jesu osjećaji, želje, naklonosti i sklonosti (Iv 12,27). Naše **tijelo** pak je "kuća" u kojoj živi naša osoba (2 Kor 5,1).

Svi naši dijelovi trebaju se sačuvati u cijelosti, to jest, biti potpuni i zdravi. Jedan je tumač Biblije ovako objasnio potrebu za očuvanjem:

1. Duh: od (a.) svega što bi ga moglo okaljati (2 Kor 7,1), (b.) od svega što bi moglo spriječiti svjedočanstvo Svetog Duha o odnosima svetih s Bogom (Rim 8,16), ili (c.) od svega što bi moglo priječiti klanjanje koje On želi (Iv 4,23; Fil 3,3).
2. Dušu: od (a.) zlih misli (Mt 15,18.19; Ef 2,3), (b.) od tjelesnih želja koje vojuju protiv nje (1 Pet 2,11) i (c.) od prepiranja i svađa (Heb 12,15).
3. Tijelo: od (a.) onečišćenja (1 Sol 4,3-8) i (b.) zlorabe (Rim 6,19).

Neki poriču da nespašeni ljudi posjeduju duha. To vjerojatno temelje na činjenici da su takvi duhovno mrtvi (Ef 2,1). Svejedno, činjenica da nespašeni jesu duhovno mrtvi, ne znači da *nemaju* duha. To znači da su oni mrtvi u pogledu zajedništva s Bogom. Njihov bi duh mogao biti itekako živ; barem što se, primjerice, tiče veza sa svijetom *okultnog*, ali su mrtvi u odnosu na Boga.

Lenski upozorava:

Mnogi se zadovoljavaju s nepotpunim kršćanstvom i neki su dijelovi njihova života još uvijek svjetovni. Apostolovi prijekori neprestance prodiru u sve kutove naše naravi, tako da nitko ne može izbjeći pročišćavanje.¹⁹

Pavlova molitva za vjernike prelazi u želju da se Božje posvećenje i očuvanje protegne do svakog dijela njihove osobnosti: da ih se **sačuva besprijeornim za Dolazak Gospodina našeg Isusa Krista**. To izgleda ukazuje na Kristovo sudište i na suđenje koje će biti nakon Uzeća vjer-

nikâ. U to će se doba razmotriti život, služenje i svjedočanstvo svakog kršćanina i on će biti nagrađen ili će štetovati.

5,24 Kao što smo doznali u 4,3, naše je posvećenje Božja volja. Bog nas je pozvao da na svršetku stanemo besprijeorni pred njega. On je započeo to djelo u nama, on će ga i dovršiti (Fil 1,6). **Onaj koji nas poziva vjeran je svom obećanju.**

5,25 I dok završava, Pavao ište molitve svetih. On nikada nije zapostavio potrebu za molitvom pa nemojmo ni mi. Grih je ne **moliti za braću** u vjeri.

5,26 Sljedeće što Pavao ište jest da se **svu braću pozdravi svetim poljupcem**. U ono doba to je bio prihvaćeni način pozdravljanja. U nekim je zemljama još uvijek običaj da muškarac u znak pozdrava poljubi muškarca, a žena ženu. U nekim drugim pak kulturama muškarci poljube ženu i obratno. Ali to je prečesto dovodilo do zlorabe pa je bilo ukinuto.

Takvu vrst poljupca koji bi bio propisani oblik pozdravljanja nije ustanovio Gospodin, a ni apostoli ga nisu naučavali kao nešto obvezujuće. Biblija mudro dopušta druge načine pozdravljanja u kulturama gdje bi ljubljenje moglo dovesti do spolne raspuštenosti. Duh Božji pokušava zaštititi od takvih nepravilnosti zahtijevajući da **poljubac bude sveti**.

5,27 Apostol svečano nalaže da se ova poslanica pročita svoj svetog²⁰ braći. Tu treba zapaziti dvoje:

1. Pavao zaodijeva ovu poslanicu u autoritet Božje riječi. Stari zavjet čitan je javno u sinagogama, ovu pak poslanicu treba čitati na glas u crkvama.
2. Biblija je za sve kršćane, a ne samo za neke koji su dio povlaštenog staleža. Sve su njezine istine za sve svete.

Denny mudro zaključuje:

Nema napredovanja u mudrosti ili pak u dobroti ako se nekom uskraćuje Evanđelje; i nema izvjesnijeg znaka bezvjerja i podmuklosti u crkvi negoli je ovaj: trajno držati članove u nezrelosti ili ne-

doraslosti obeshrabrujući ih da se slobodno služe Svetim pismom i ne dopuštati da se svoj braći čita sve što ono sadrži.²¹

Zapazite da u stihovima 25-27 imamo tri ključa za uspješno kršćansko življenje: (1.) molitvu (st. 25); (2.) ljubav prema suvjernicima, to jest, zajedništvo (st. 26) te (3.) čitanje i proučavanje Riječi (st. 27).

5,28 Na poslijetku imamo i Pavlov karakteristični završetak. Svoju prvu poslanicu Solunjanima započeo je s milošću, a sada je na isti način i završava. Kršćanstvo je za apostola **milost** od samog početka pa sve do svršetka. **Amen.**

BILJEŠKE

¹(Uvod) James Everett Frame, *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles of St. Paul to the Thessalonians* (ICC), st. 37.

²(Uvod) George Robert Harding Wood, *St. Paul's First Letter*, st. 13 i 14.

³(1,1) Kritički tekst (NU) izostavlja "od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista" ali se taj tekst nalazi u golemoj većini rukopisa. Lako je bilo izostaviti ga tijekom prepisivanja jer je skoro istovjetan frazi koja mu prethodi.

⁴(1,4) U Ef 1 vidi ogleđ o Božanskom izabranju.

⁵(1,10) Wood, *First Letter*, st. 17.

⁶(2,1) James Denny, *The Second Epistle to the Corinthians*, st. 100.

⁷(2,1) Elliot, Elisabeth, izdavač, *The Journals of Jim Elliot*, st. 218.

⁸(2,13) Walter Scott, ostali podaci nedostupni.

⁹(3,2) *Minister* je jednostavno lat. riječ koja znači sluga.

¹⁰(3,13) Marvin Vincent, *Word Studies in the New Testament*, IV:34.

¹¹(4,6) Oscar Wilde; napustio je dražesnu suprugu i postao homoseksualac.

¹²(4,8) Kritički (NU) tekst donosi: "koji nam i daje".

¹³(4,17) Lat. particip prošli *raptus*, od glagola *rapere*. Jeronimov slijed riječi u Vulgati jest "rapiemur cum illis" (bit ćemo ugrabljeni zajedno s njima).

¹⁴(5,10) U izvorniku tu dolazi *bdjeli* u 5,10 i *bdjimo* u 5,6 jest *gregoreo* (korijen muškog imena Grgur, to jest, *budan*). Spavajmo u 5,6.7 prijevod je glagola *katheudo* i može se odnositi na spavanje ili pak na "duhovnu lijenost i nehaj" (Arndt i Gingrich). U 4,13-15 s *usnuli* je prevedena riječ *koimao*.

¹⁵(5,12) James Denney, *The Epistles to Thessalonians*, st. 205.

¹⁶(5,13) Za detaljnije izlaganje o starješinama vidi tumačenje 1 Tim 3,1-7 i Tit 1,5-9.

¹⁷(5,21) Denney, *Thessalonians*, st. 244.

¹⁸(5,22) Arthur T. Pierson, ostali podaci nedostupni.

¹⁹(5,23) R. C. H. Lenski, *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Colossians, to the Thessalonians, to Timothy, to Titus, and Philemon*, st. 364.

²⁰(5,27) Kritički (NU) tekst izostavlja "svetoj".

²¹(5,27) Denney, *Thessalonians*, st. 263, 264.

BIBLIOGRAFIJA

Vidi Bibliografiju koja prati tumačenje 2. Solunjanima.

DRUGA POSLANICA SOLUNJANIMA

Uvod

Kao i u prvoj poslanici (Solunjanima), apostol se ne hvata odmah u koštac sa zabludom, nego postupno i sa svih strana pripravlja srca svetih kako bi zahvatio istinu i isključio zabludu kad je jednom raskrinka. Na taj način postupka božanska milost i mudrost: srce skrene na pravi put pa ne preostane ni mrvica zablude ili zla kojim bi se trebalo baviti.

William Kelly

I. Jedinstveni položaj u kanonu Svetog pisma

Važne istine koje nalazimo u ovom kratkom pismu doktrinarnu su i praktične naravi. Pavao i dalje razjašnjava i ispravlja shvaćanje Solunjana o Kristovu Drugom dolasku i razotkrivanju Čovjeka grijeha. On, također, daje zdrave savjete u pogledu onih koji se Drugim dolaskom služe kao izlikom za nerad – takvi ne trebaju ni jesti!

II. Autorstvo

Vanjski dokazi Pavlova autorstva 2. Solunjanima čak su jači negoli za 1. Solunjanima. Ne samo da su to već ranije potvrdili Polikarp, Ignacije i Justin (osim toga nalazi se u Marcionovu Prologu i Muratorijevu kanonu), nego i Irenej navodi 2. Solunjanima pod tim imenom.

Budući da je tako kratka, ova poslanica nema toliko *nutarnjih dokaza* kao 1. Solunjanima, ali se tako dobro upotunjava i slaže s njom da tek neznatan broj stručnjaka oklijeva prihvatiti Pavlovo autorstvo.

III. Datum

Druga poslanica Solunjanima napisana je kao odgovor na daljnje probleme i na nerazumijevanje nekih dijelova 1. Solunjanima. Vjerojatno je između pisanja ta dva pisma prošlo nekoliko mjeseci, ili pak tek nekoliko tjedana. Pavao, Silvan i Timotej još su uvijek zajedno (1,1), a Korint je jedini grad za koji znamo da su u njemu bili zajedno (Dj 18,1.5). Stoga je ovo pi-

sano negdje ranih 50-tih, vjerojatno 50. ili 51. godine po Kristu.

IV. Pozadina i tema

Tri su načelna razloga zašto je Pavao tako brzo nakon prvog napisao i svoje drugo pismo. Sveti su bili progonjeni pa ih je trebalo ohrabriti (pogl. 1). Bili su zavedeni u pogledu Dana Gospodinovog pa ih je trebalo prosvjetliti (pogl. 2). Neki su živjeli besposleno očekujući Gospodinov povratak pa ih je trebalo ukoriti (pogl. 3).

Što se tiče Dana Gospodinovog, vjernici su se bojali da su već u njemu. Njihov su strah pojačale lažne glasine da i sâm Pavao naučava kako je taj Dan već nastupio. Stoga apostol otvoreno izlaže svoje mišljenje.

Treba biti jasno da Dan Gospodinov nije isto što i Gospodinov Dolazak, to jest, Uzeće Crkve. Sveti se nisu plašili da je Gospodin već došao; nego da su u Tjeskobi, u prvom dijelu Dana Gospodinovog.

Pavao nikada nije naučavao da bi prije Uzeća morao nastupiti još neki događaj, ali sada naučava da će prije negoli počne Dan Gospodinov doći do velikog otpadanja od vjere i da će se ukloniti onaj tko sve zadržava te biti otkriven Čovjek grijeha.

Kako bismo pravilno razumjeli ovu poslanicu, ništa nije važnije negoli prepoznati razliku između Uzeća, Dana Gospodinovog i Kristovog povratka da vlada. Dan Gospodinov opisan je u bilješkama o 1 Sol 5,2. Razlika između Uzeća i Otkrivenja prikazana je u ogledu o 2 Sol 1,7.

PREGLED

- I. POZDRAV (1,1.2)
- II. PAVAO I SOLUNJANI (1,3-12)
  - A. Pavlov dug – zahvalnost (1,3-5)
  - B. Pravedni Božji sud (1,6-10)
  - C. Pavlova molitva za svete (1,11.12)
- III. O DANU GOSPODINOVOM (2,1-12)
  - A. Poziv na postojanost (2,1.2)
  - B. Čovjek grijeha (2,3-12)
- IV. ZAHVALJIVANJE I MOLITVA (2,13-17)
  - A. Pavao zahvaljuje što će sveti izbjeći osudu (2,13.14)
  - B. Pavlova molitva da sveti budu utješeni i učvršćeni (2,15-17)
- V. PRAKTIČNI POTICAJI (3,1-15)
  - A. Na zajedničku molitvu (3,1-5)
  - B. Za postupanje s neposlušnima (3,6-15)
- VI. BLAGOSLOV I POZDRAV (3,16-18)

Komentar

I. POZDRAV (1,1.2)

1,1 Silvan i Timotej bili su s Pavlom u Korintu kad je pisao ovo pismo. Pismo je naslovljeno na crkvu Solunjana; otkriva njezin ljudski sastav i zemljopisni položaj. Po tome što je u **Bogu Ocu našem** razlikuje se od poganskih skupova, dok je izraz i **Gospodinu Isusu Kristu** označava kao kršćansku zajednicu.¹

1,2 Apostol svetima ne želi slavu, bogatstvo ili zadovoljstvo, već **milost i mir**. Milost pribavlja sposobnost za sve što je sadržano u volji Božjoj, a mir daje smirenost u svakovrsnim okolnostima. Što bi više netko mogao željeti sebi i drugima?

Milosti i mir su od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista. Milost prethodi **miru**; moramo upoznati Božju **milost** prije negoli možemo iskusiti Njegov **mir**. To što Pavao kao zajednički izvor tih blagoslova spominje **Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista**, navodi na jednakost Oca i Sina.

II. PAVAO I SOLUNJANI (1,3-12)

A. Pavlov dug – zahvalnost (1,3-5)

1,3 Pismo počinje sa zahvaljivanjem za svete. Čitati ga jest slušati otkucaje srca istinskog Kristovog sluga dok se raduje zbog svoje ljubljene duhovne djece. Za njega je zahvaljivanje bila trajna dužnost prema **Bogu** kao i prikladna dužnost u pogledu **vjere i ljubavi** tih kršćana. Njihova **vjera** je zapanjujuće napredovala i svaki od njih, bez izuzetka, iskazivao je sve više i više **ljubavi** drugima. To je bio odgovor na apostolovu molitvu (1 Sol 3,10.12).

Zapazite poredak: najprije vjera, potom ljubav. “Vjera nas je dovela u vezu s vječnim izvorom ljubavi u samome Bogu”, piše C. H. Mackintosh, “i nužna posljedica toga je da se naša srca pružaju u ljubavi prema svima koji Njemu pripadaju.”

1,4 Njihov duhovni napredak učinio je to da se Pavao i njegovi suradnici **ponose**

zbog njih pred drugim crkvama Božjim. Da, Solunjani su ostali čvrsti i puni vjere usprkos progonima koje su podnosili. **Postojanost** ovdje znači nepokolebljivost ili ustrajnost.

1,5 To što su tako smjelo stajali izloženi progonima i nevoljama bilo je naznaka **pravednog Božjeg** postupanja. On ih je podržavao, jačao i hrabrio. Da nisu primili Njegovu božansku snagu, nikada ne bi bili sposobni iskazati takvu strpljivost i vjeru u trpljenju za Krista.

Svojim junačkim podnošenjem pokazali su se **dostojnim Božjeg kraljevstva**. Ono ih nije navodilo na pomisao da bi im ikakva osobna zasluga davala pravo za ulazak u Kraljevstvo; jedino po Kristovoj zaslugi netko može ući u nj. Ali oni koji ovdje trpe zbog Kraljevstva, pokazuju da pripadaju onima koji će s Njime vladati u tom danu koji dolazi (Rim 8,17; 2 Tim 2,12).

E. W. Rogers, tumačeći rečenicu **da će te se naći dostojnima kraljevstva Božjega**, izjavljuje:

To se odnosi na našu ljudsku odgovornost. Božanska nas je suverenost učinila prikladnim sudionicima u baštini svetih u svjetlosti, a tu prikladnost dugujemo jedino svojoj povezanosti s Kristom u Njegovoj smrti i uskrsnuću. Počasćeni smo u Ljubljenom – što je potpuno neovisno od bilo čega što je u nama – i to prije ili nakon što smo bili spašeni. Ali Bog dopušta svojim da prolaze kroz progone i nevolje kako bi u njima razvio moralne odlike koje ih čine "dostojnim građanima" tog kraljevstva.

Neki od apostola radovali su se što ih se smatralo dostojnima trpjeti za Isusovo ime. Pavlova molitva za Solunjane – da ih Bog smatra dostojnima njihova poziva – sasvim izvjesno nema veze s doda-

vanjem bilo čega Kristovom dovršenom djelu. Kristov križ čini vjernika dostojnim njegovog položaja u Kraljevstvu, ali postojanost i vjera u progonima očituju ga da je zbilja moralno dostojan. Među članovima bilo kojeg zemaljskog društva ima onih koji su nedostojni kao i onih drugih. Pavao je molio da među svetima ne bude tako.²

B. Pravedni Božji sud (1,6-10)

1,6 Pravedni Božji postupak očituje se na dva načina; i to kao kazna za progoneitelje i kao počinak za progone.

Williams kaže:

Božji postupak u tome što dopušta da Njegovi budu progonejeni i što dopušta da njihovi progoneitelji uopće postoje, ima dvojaku svrhu – prvo: da provjeri prikladnost svojih ljudi za vladanje (st. 5); i drugo: da očituje prikladnost njihovih progoneitelja za osudu.³

1,7 Kao što će odmjeriti kaznu neprijateljima svog naroda, tako će Bog i nagraditi one koji trpe radi Njega.

Iz ovog stiha ne bismo trebali zaključiti da sveti koji trpe neće biti oslobođeni od nevolja sve dok se Krist ne vrati s neba u usplamtjelom ognju. Vjernik ulazi u **spokoj** čim umre. Vjernici živi u doba Uzeća opustit će se od svih napetosti. Ono što ovaj stih govori jest da će svijet, kad Gospodin izlije osudu na svoje neprijatelje, gledati kako sveti uživaju **spokoj**.

Trenutak Božje pravedne odmazde bit će **kad se Gospodin Isus objavi s neba zajedno s anđelima svoje moći**. Odmazda za bezbožnike i **spokoj** za vjernike uključeni su u Njegov dolazak. O kojoj se to fazi Kristovog dolaska govori ovdje? Jasnije je da se radi o trećoj fazi – očitovanju Njegova dolaska kad se bude vratio na Zemlju sa svojim svetima.

UZEĆE (UZNESENJE) I OTKRIVENJE

Ali netko bi mogao upitati: "Kako znaš da su Uzeće i Otkrivenje dva odijeljena događaja?" Odgovor je da se oni u Pismu razlikuju na sljedeći način:

Uzeće

1. Krist dolazi u zraku (1 Sol 4,17).
2. Krist Isus dolazi *po* svoje svete (1 Sol 4,16.17).
3. Uzeće je tajna, to jest, istina koja je bila nepoznata u starozavjetno doba (1 Kor 15,51).
4. Nikada nije rečeno da će Kristovu dolasku *po* Njegove svete prethoditi nebeska znamenja.
5. Uzeće je poistovjećeno s "Danom Kristovim" (1 Kor 1,8; 2 Kor 1,14; Fil 1,6.10).
6. Uzeće je prikazano kao doba blagoslova (1 Sol 4,18).
7. Uzeće se zbiva u trenutku, u treptaju oka (1 Kor 15,52). To snažno naglašava da ga svijet neće vidjeti.
8. Izgleda da Uzeće prvenstveno uključuje Crkvu (Iv 14,1-4; 1 Kor 15,51-58; 1 Sol 4,13-18).
9. Krist dolazi kao sjajna zvijezda Danica (Otk 22,16).
10. Uzeće se ne spominje u "usporednim evanđeljima", ali je o njemu natuknuto nekoliko puta u Ivanovu evanđelju.
11. Oni koji budu uzeti, bit će uzeti zbog blagoslova (1 Sol 4,13-18); a oni koji ostaju, bit će ostavljeni zbog osude (1 Sol 5,1-3).
12. Nije nam otkriven nikakav sustav datiranja u pogledu događaja koji prethode Uzeću.
13. Naziv "Sin čovječji" ne rabi se ni u jednom odjeljku koji govori o Uzeću.

Premda smo sigurni da su to dva odijeljena događaja, kako možemo znati da se ne zbivaju otprilike u isto vrijeme? Po čemu znamo da su odijeljeni nekim vremenskim razmakom? Možemo spomenuti tri niza dokaza:

Otkrivenje

1. Krist dolazi na Zemlju (Zah 14,4).
2. Krist dolazi *sa* svojim svetima (1 Sol 3,13; Jd 14).
3. Otkrivenje nije tajna; ono je bilo te-
mom mnogih starozavjetnih proročanstava (Ps 72; Iz 11; Zah 14).
4. Kristov dolazak s Njegovim svetima bit će oglašen znamenjima na nebesima (Mt 24,29.30).
5. Otkrivenje je poistovjećeno s "Danom Gospodinovim" (u 2 Sol 2,1-12; NU tekst).
6. Glavni naglasak otkrivenja je na osudi (2 Sol 2,8-12).
7. Otkrivenje će biti vidljivo po cijelom svijetu (Mt 24,27; Otk 1,7).
8. Otkrivenje prvenstveno uključuje Izrael, a potom i poganske narode (Mt 24,1-25,46).
9. Krist dolazi kao Sunce Pravde sa zdravljem u svojim krilima (Mal 4,2).
10. Otkrivenje je karakteristično za "usporedna evanđelja", ali se jedva spominje u Ivanovu evanđelju.
11. Oni koji budu uzeti, bit će uzeti zbog osude; koji budu ostavljeni, ostat će zbog blagoslova (Mt 24,37-41).
12. Za otkrivenje je dan precizan sustav datiranja; na primjer, 1260 dana, 42 mjeseca, tri i pol godine (vidi Dn 7,25; 12,7.11.12; Otk 11,2; 12,14; 13,5).
13. O otkrivenju se govori kao o dolasku Sina čovječjega (Mt 16,28; 24,27.30.39; 26,64; Mk 13,26; Lk 21,27).

1. Prvi se niz temelji na Danielovom proročanstvu o sedamdeset sedmica (Dan 9,25-27). Mi sada živimo u međurazdoblju Crkve, između 69. i 70. sedmice. Sedamdeseta sedmica je sedmogodišnje razdoblje Tjeskobe. Crkva se uzima kući u

Nebo prije razdoblja Tjeskobe (Rim 5,9; 1 Sol 1,10; 1 Sol 5,9; Otk 3,10). Kristov dolazak da vlada zbiva se nakon sedamdesete sedmice (Dn 9,24; Mt 24).

2. Drugi niz dokaza da postoji vremenski razmak između Uzeća i Očitovanja temelji se na ustroju Knjige Otkrivenja. U prva tri poglavlja Crkva se još nalazi na Zemlji. Od 4. poglavlja pa do 19,10 opisano je razdoblje Tjeskobe tijekom kojeg će biti izliven gnjev Božji na svijet koji je odbacio Njegovog Sina. Nije ni spomenuto da bi tijekom tog razdoblja Crkva bila na Zemlji. Očigledno se Crkva uzima u nebo na svršetku 3. poglavlja. U Otk 19,11 – na svršetku razdoblja Tjeskobe – Krist se vraća na svijet kako bi si podložio svoje neprijatelje i uspostavio svoje kraljevstvo.

3. Postoji i treće gledište koje zahtijeva neki vremenski razmak između Kristova dolaska *po svete* i Njegova dolaska *sa svetima*. U doba Uzeća *svi* su vjernici uzeti sa svijeta i dana su im proslavljena tijela. Ipak, kad se Krist vrati vladati, na Zemlji će biti vjernika koji još uvijek neće imati proslavljena tijela, takvih koji će se ženiti i udavati te imati djecu tijekom Tisućgodišnjeg kraljevstva (Iz 11,6.8). Odakle su ti vjernici? Mora, dakle, između Uzeća i otkrivenja postojati neko razdoblje tijekom kojeg se oni obraćaju.

No vratimo li se ponovno našem stihu, u njemu nalazimo dolazak **Gospodina Isusa** u silu i velikoj slavi. Prate ga **anđeli** kroz koje se Njegova sila primjenjuje.

1,8 Plameni oganj mogla bi biti i *Šekina*, oblak slave koji simbolizira Božju prisutnost (Izl 16,10); ili bi to mogla biti slika osude ognjem koja će biti puštena na svijet (Ps 50,3; Iz 66,15). Vjerojatno se radi o ovom drugom.

Kad se Bog osvećuje, tada to nije osvećujućost nego pravedna naplata. Uopće se ne radi o vraćanju "milo za drago" nego o izvršenju kazne koju zahtijeva Njegov sveti, pravedni karakter. Njemu nije do smrti opakih (Ez 18,32).

Pavao opisuje dvije vrste ljudi određenih za odmazdu:

1. **Oni koji ne poznaju Boga** – oni koji su odbacili spoznaju istinskog Boga kakva je otkrivena u svemu stvorenom i u savjesti (Rim 1,2). Takvi možda nikad nisu čuli Evanđelje.
2. **Oni koji se ne pokoravaju evanđelju Gospodina našeg Isusa Krista** – to su oni koji su čuli Evanđelje pa ga odbacili. Evanđelje nije samo popis činjenica u koje treba vjerovati, nego Osoba kojoj se treba pokoravati. Vjerovanje, u novozavjetnom smislu, uključuje pokornost.

1,9 Takvi će biti kažnjeni. Bog koji ne kažnjava za grijeh uopće nije bog. Shvaćanje da Bog ljubavi ne smije kazniti grijeh previđa činjenicu da je Bog i svet te mora učiniti ono što je moralno ispravno.

Narav te kazne ovdje je izražena riječima **vječnom propašću**. Riječ prevedena s "vječno" ili "vječito" (*aionios*) rabi se sedamdeset puta u Novom zavjetu. Tri puta bi mogla značiti "razdobljâ ograničenog trajanja" (Rim 16,25; 2 Tim 1,9; Tit 1,2). U ostalim stihovima znači *vječno* ili *beskonačno*. U Rim 16,26 njom se opisuju beskonačno Božje postojanje.

Propast nikada ne znači uništenje, nego gubitak blagostanja, to jest, propadanje u pogledu svrhe postojanja. Vinske mješine opisane u Lk 5,37 "propale" su (riječ ima isti korijen kao i ova ovdje). Nisu prestale postojati, nego su bile uništene što se tiče daljnje uporabe.

Oni koji vjeruju da će Crkva proći kroz Tjeskobu često se koriste ovim odjeljkom kako bi potvrdili svoj stav. Drže da on govori kako vjernici neće zadobiti spokoj i da njihovi progonitelji neće biti kažnjeni dokle god se Krist ne vrati vladati, a to je po njihovu mišljenju na svršetku Tjeskobe. Stoga oni zaključuju da je ono čemu se nada vjernik – Uzeće nakon Tjeskobe.

Ono što takvi ne shvaćaju jest to da su Solunjani, kojima je ovo bilo pisano, svi

pomrli i već uživaju spokoj s Gospodinom u Nebu. Isto tako i njihovi progonitelji: svi su pomrli i već se muče u *hadu*.

Zbog čega onda Pavao kao da kaže da se ti uvjeti neće steći sve dok se Krist ne vrati na Zemlju u sili i velikoj slavi? Razlog je taj što će to biti doba kad će ti uvjeti biti *otvoreno očitovani svijetu*. Tek tada će svijet uvidjeti da su Solunjani bili u pravu, a njihovi progonitelji u krivu. Sveti će uživati spokoj kad se vrate s Kristom u slavi. **Propast** Božjih neprijatelja na svršetku Tjeskobe bit će javni prikaz zle kobi svih koji su u bilo kojem razdoblju povijesti mučili Božje ljude.

Bit će nam od koristi sjetimo li se da je Kristov dolazak, dan kad On dođe zavladati, vrijeme očitovanja. Tada će, tako da to vidi sav svijet, biti razotkriveno ono što je cijelo vrijeme bilo istina. S Uzećem pak nije tako.

Kazna za opake uključuje i njihovo uklanjanje **daleko od lica Gospodinova i od slave snage njegove**. Propasti bez Njega, jest biti bez Njega zauvijek.

1,10 Njegov dolazak bit će vrijeme slave za Gospodina i zapanjenosti za promatrače.

On će se **proslaviti u svetima svojim**, to jest, primit će počasti zbog onoga što je u njima i po njima ostvario. Njihovo će spasenje, posvećenje i proslavljenje biti priznanje Njegovoj neusporedivoj milosti i sili.

Izazvat će divljenje u svima koji vjeruju.⁴ Zadivljeni promatrači ostat će bez daha kad vide što on može učiniti od bezizglednih ljudskih bića!

To će uključivati i vjernike Solunjane, jer su oni prihvatili i povjerovali apostolovo svjedočanstvo. Oni će imati udjela u slavi i trijumfu toga Dana, naime, Dana otkrivenja Isusa Krista.

Pogledamo li unatrag, ovako bismo mogli prenijeti stihove 5-10: "Vaša strpljivost usred proгона vrlo je značajna: u svemu

tome Bog provodi svoje pravedne naume. Vaše postojano podnošenje pokazuje da ste među onima koji će imati udjela u slavi Kristove buduće vladavine. U jednu ruku, Gospodin će odmjeriti osudu onima koji vas sada muče, u drugu pak će ruku dati spokoj zajedno s nama – Pavlom, Silvanom i Timotejem – vama koji se sada mučite. On će osuditi vaše neprijatelje kad s anđeoskim izvršiteljima svoje sile u plamenom ognju dođe s neba kazniti one koji svojevolutno ne mare za Boga i one koji su svojevolutno nepokorni Evanđelju. Oni će trpjeti vječnu propast, to jest, odbacivanje od Gospodinova lica i od prikaza Njegove snage kad se On vrati da bude proslavljen u svim vjernicima – uključujući i vas, jer ste povjerovali poruci Evanđelja koju smo vam propovijedali."

C. Pavlova molitva za svete (1,11.12)

1,11 U prethodnim stihovima apostol je opisivao slavni poziv svetih. Oni su bili pozvani pretrpjeti progon, što ih je učinilo prikladnim za vladanje u Kraljevstvu. Sada se on moli da im u međuvremenu životi budu **dostojni** takvog uzvišenog **Poziva**, kao i da ih Božja silna **snaga** osposobi da se pokoravaju svakom poticaju da čine dobro te ostvare svaku zadaću koju u **vjeri** preuzmu na sebe.

1,12 Ishod će biti dvojak. Prvo: u njima će biti **proslavljeno ime Gospodina našeg Isusa Krista**. To znači da će oni Njega na pravi način prikazati svijetu i tako mu probaviti slavu. Tada će i oni biti proslavljeni **u njemu**. Njihova povezanost s Njime, svojom Glavom, donijet će im počast kao udovima Njegova Tijela.

Prvo poglavlje završava podsjećanjem da se odgovor na ovu molitvu može dobiti samo **po milosti Boga našega i Gospodina Isusa Krista**. Na taj način on zaključuje čudesno izlaganje o značenju i ishodu trpljenja u životu vjernika. Zamisli samo kako su Solunjani bili ohrabreni kad su pročitali ovu umirujuću poruku!

III. O DANU GOSPODINOVOM (2,1-12)

A. Poziv na postojanost (2,1.2)

2,1 Pavao se sada sprema ispraviti ne-razumijevanje koje je nastalo u umovima svetih što se tiče Dolaska Gospodina našega Isusa Krista i Dana Gospodinovog. Sveti su trpjeli tako okrutne progone da su lako mogli pomisliti kako je već nastao prvi dio Dana Gospodinovog, to jest, razdoblja Tjeskobe. A kružile su i glasine da i sâm apostol vjeruje i naučava kako je Dan Gospodinov doista započeo. Stoga je on morao to raščistiti.

Presudno pitanje javlja se u prvom stihu i to u vezi riječi koje Pavao rabi: što se tiče (grč. *huper*). Problem je u tome zaklinje li on svete "glede" Dolaska Gospodina našega ili s Dolaskom Gospodina našega. Ako je ono prvo, tada izgleda da ovaj odjeljak naučava da su Uzeće i Dan Gospodinov jedan te isti događaj, jer jasno je da se stihovi koji slijede bave s Danom Gospodinovim. Ako je značenje ono drugo, tada im se Pavao obraća na temelju toga da će Uzeće biti prije, to jest, da ne misle da su već u Danu Gospodinovom. To je pitanje dvojbeno. Mi se tu slažemo s Williamom Kellyem koji prihvaća drugo gledište:

Utjeha koja nastupa s Gospodinovim dolaskom uključena je kao pobuda i kao sredstvo suprotstavljanja nemiru stvorenom pogrešnim shvaćanjem da je Dan (Gospodinov) već nastupio.⁵

Smatramo da je Pavao rekao: "Obraćam vam se u pogledu Uzeća, kako se ne biste plašili da ste već u Danu Gospodinovom. Najprije mora nastupiti Uzeće. U tom ćete trenutku biti uzeti kući u Nebo i tako izbjeći strahote Dana Gospodinovog."

Izgleda da se riječi: Dolaska Gospodina našega Isusa Krista i našeg okupljanja oko njega nepogrešivo odnose na Uzeće. To je trenutak kad ćemo biti okupljeni za susret s Njime u zraku.

2,2 Trebalo bi biti jasno da Uzeće nije isto što i Dan Gospodinov. Solunjani nisu bili zabrinuti što je došao Gospodin – ta znali su da nije. Ali brinulo ih je to što je već počeo Dan Gospodinov. Snažni pragon koji su podnosili navodio ih je da misle kako su već u Tjeskobi, prvoj fazi Dana Gospodinovog.

Kružile su i glasine da je sâm Pavao rekao kako je već došao Dan Gospodinov. Poput većine glasina, i ove su bile iskrivljene. Jedna je verzija bila da je informacije primio po duhu, to jest, po osobitom otkrivenju. Prema drugoj verziji, novosti su došle riječju, to jest, apostol je javno naučavao da je Tjeskoba već počela. Pod poslanicom – tobože od nas, općenito se misli na neko krivotvoreno pismo, navodno Pavlovo, da je već započeo Dan Gospodinov. Izraz tobože od nas vjerojatno se odnosi na duha i riječ i poslanicu. Ni jednom od tih izvora nije bilo za vjerovati.

Prema KJV i NKJV (koji slijede većinu rukopisa) sveti su se bojali da je već tu Dan Kristov. Dan Kristov i slični izrazi obično nam ukazuju na Uzeće i na Kristovo sudište (1 Kor 1,8: 5,5; 2 Kor 1,14; Fil 1,6.10; 2,15.16).

Ali Solunjani se nisu bojali da je blizu Dan Kristov. To bi značilo oslobođenje od njihovih patnji. Većina predtribulacionista (oni koji vjeruju da će Uzeće biti prije Tjeskobe, nap. prev.) daju prednost RV prijevodu: "Dan Gospodinov je već tu."⁶ Pavlovi čitatelji bili su u strahu da je već počeo Dan Božjeg gnjeva.

B. Čovjek grijeha (2,3-12)

2,3 Sada im apostol objašnjava zašto nije moguće da je taj dan već nastupio. Najprije se moraju zbiti određeni događaji, a oni će se početi zbivati tek nakon Uzeća.

Ponajprije će nastupiti Otpad, to jest, apostazija.⁷ Što to znači? Možemo samo pretpostaviti da se to odnosi na općenito napuštanje kršćanstva; izričito odbacivanje kršćanske vjere.

Tada će se pojaviti jedna golema svjetska ličnost. Što se tiče njegovog karaktera, on je **Čovjek grijeha**, to jest, bezakonja – utjelovljenje grijeha i buntovništva. Što se tiče njegove sudbine, on je **Sin propasti** – osuđen je na vječnu kaznu.

U Pismu nalazimo mnoge opise važnih osoba koje će se pojaviti tijekom Tjeskobe i teško je znati kada se različita imena odnose na istu osobu. Jedni tumači vjeruju da će Čovjek grijeha, Antikrist, biti Židov. Drugi pak naučavaju da će on biti poganski poglavar oživjelog Rimskog Carstva. Ovo su imena nekih od golemih vladara iz posljednjih vremena:

... Čovjek grijeha i Sin propasti (2 Sol 2,3)

... Antikrist (1 Iv 2,18)

... mali rog (Dn 7,8.24b-26)

... drzak i lukav kralj (Dn 8,23-25)

... knez koji će doći (Dn 9,26)

... samovoljni kralj (Dn 11,36)

... bezumni pastir (Zah 11,17)

... zvijer iz mora (Otk 13,1-10)

... zvijer iz zemlje (Otk 13,11-17)

... skrletna zvijer sa sedam glava i deset rogova (Otk 17,4.8-14)

... kralj sjevera (Dn 11,6)

... kralj juga (Dn 11,40)

... lažni prorok (Otk 19,20; 20,10)

... Gog iz zemlje Magoga (Ez 38,2 – 39,11). Njega ne treba brkati s Gogom (Otk 20,8) koji dolazi nakon Tisućgodišnjeg kraljevstva.

... onaj koji dolazi u svoje ime (Iv 5,43)

Čovjeka grijeha u povijesti se određivalo na zanimljive i raznolike načine. Poistovjećivali su ga s rimokatoličkom crkvom, papom, Rimskim Carstvom, posljednjim oblikom otpalog kršćanstva, reinkarniranim Judom, reinkarniranim Nero- nom, židovskom državom, Muhamedom, Lutherom, Napoleonom, Musolinijem, te Sotoninim utjelovljenjem.

2,4 On će se žestoko suprotstavljati svakoj vrsti božanskog štovanja te ustoličiti

samog sebe u **hramu Božjem** u Jeruzalemu. Taj opis jasno ga otkriva kao Antikrista, onoga koji se *protivi* Kristu i koji sâm sebe nameće *namjesto* Krista.⁹

Dn 9,27 i Mt 24,15 pokazuju da će se to Antikristovo bogohulno djelo zbiti usred razdoblja Tjeskobe. Oni koji mu se odbiju pokloniti bit će progonjeni, a mnogi će od njih biti mučeni.

2,5 Pavao je to govorio Solunjanima **dok je još bio** s njima. Ipak, slušajući proturječno naučavanje, koje je izgleda precizno opisivalo žestoke progone koje su tada podnosili, zaboravili su što je apostol rekao. Svi mi prebrzo zaboravljamo i treba nas se neprestance podsjećati na velike istine vjere.

2,6 Oni su znali što **zadržava** Čovjeka grijeha da se potpuno i otvoreno očituje, kao i što će ga i dalje zadržavati sve do određenog trenutka.

To nas dovodi do trećeg velikog pitanja iz ovog poglavlja na koje još nije odgovoreno. Prvo je: “Što je to *apostazija*?” Drugo je: “Tko je čovjek grijeha?” Treće je: “Što ili tko to **zadržava**?”

U prvom djelu 6. stiha taj koji **zadržava** spomenut je kao neosoban: **što zadržava**. Ali u 7. stihu to je osoba – onaj “tko zasad **zadržava**”.¹⁰ E. W. Rogers jasno to izlaže:

To je Nešto ili Netko tko to svjesno, namjerno i promišljeno drži na uzdi s *naumom* da zajamči kako će se Čovjek bezakonja otkriti u pravo vrijeme.¹¹

O identitetu toga tko **zadržava** postoji najmanje sedam gledišta. To bi mogli biti: (1.) Rimsko Carstvo, (2.) židovska država, (3.) Sotona, (4.) načelo zakona i poretka koje nalazimo u ljudskoj vladavini, (5.) Bog, (6.) Duh Sveti i (7.) istinska Crkva u kojoj prebiva Duh.

Izgleda da se više od ostalih u opis onoga tko **zadržava**, najpotpunije i najtočnije uklapa Duh Sveti koji prebiva u Crkvi i svakom vjerniku ponaosob. Jednako kao što se taj koji **zadržava** spominje kao Nešto ili Netko u ovom poglavlju, tako se i

Duh u Iv 14,26; 15,26; 16,8.13.14 spominje u srednjem (Duh Sveti) i u muškom rodu (On).¹² Već u Postanku 6,3 Duh Sveti spomenut je u svezi sa zadržavanjem zla; Njega kasnije nalazimo u istoj ulozi u Iz 59,19b, Iv 16,7-11 i I Iv 4,4.

Zbog Duha Svetoga koji prebiva u njima vjernici su sol (Mt 5,13) i svjetlo svijeta (Mt 5,14). Sol je konzervans ali i sprečava širenje kvarenja. Svjetlo pak razgони tamu, područje u kojem ljudi vole činiti svoja zla djela (Iv 3,19). Kad Sveti Duh – trajni Prebivatelj Crkve – napusti ovaj svijet (I Kor 3,16) i vjernike ponaosob (I Kor 6,19), tada više ništa neće zadržavati zlo u njegovu napredovanju.

2,7 Tajna bezakonja djelovala je već i onda kad je Pavao ovo pisao. Po tome shvaćamo da se strahoviti duh nepokornosti Bogu već komešao ispod površine. Bio je na djelu u obličju **tajne** – ne da je bio tajanstven, nego se dotad još nije potpuno očitovao. Još je uvijek bio u obliku klice.

Što je sprečavalo potpuno razotkrivanje tog duha? Mi vjerujemo da je snaga koja je sve zadržavala bila prisutnost Svetog Duha koji prebiva u Crkvi i u svakom vjerniku. On će nastaviti provoditi to djelo sve **dok ne bude uklonjen**, to jest, do Uzeća Crkve.

Ali tu se postavlja jedan prigovor. Kako se Duh Svetog može ukloniti sa svijeta? Nije li On, kao jedna od Osoba Božanstva, sveprisutan, to jest, posvuda istodobno? Kako On može napustiti svijet?

Naravno, Duh sveti je sveprisutan. On je uvijek i u isto vrijeme na svakome mjestu. Ali ipak je jednoga dana, na Pedesetnicu, na osobit način *došao* na Zemlju. Isus je uvijek iznova obećavao da će On i Otac poslati Svetog Duha (Iv 14,16.26; 15,26; 16,7). Kako je onda Duh došao? Došao je kao trajni Prebivatelj Crkve i svakog vjernika. Do Pedesetnice je Duh bio s vjernicima, ali od Pedesetnice On prebiva u njima (Iv 14,17). Do Pedesetnice za Duha se zna da je napuštao vjernike – otud i Davidova

molitva: “Svog Svetog Duha ne uzmi od mene” (Ps 51,11b). No nakon Pedesetnice Duh zauvijek ostaje u vjernicima iz razdoblja Crkve (Iv 14,16).

Mi vjerujemo da će Duh Sveti napustiti ovaj svijet na isti način kao što je došao na Pedesetnicu – to jest, kao trajni Prebivatelj Crkve i svakog vjernika. On će još uvijek biti na svijetu te uvjeravati ljude u grijeh i dovoditi ih do spasonosne vjere u Kristu. Njegovo uklanjanje za Uzeća ne znači da tijekom Tjeskobe nitko neće biti spašen. Naravno da hoće, ali ti ljudi neće biti udovi Crkve nego podanici Kristova slavnog kraljevstva.

2,8 Nakon što Crkva bude uzeta na nebo, svijetu će se otkriti Bezakonik. U ovom stihu apostol ne opisuje Antikristovu karijeru nego prelazi na opis njegove konačne propasti. Zvuči skoro kao da će on biti uništen čim se razotkrije. Ali to, naravno, nije tako. Njemu je dopušteno da, prije negoli bude srušen kad Krist dođe vladati, uvede strahovladu opisanu u stihovima 9-12.

Ako je ispravno naše vjerovanje da će se taj čovjek grijeha razotkriti nakon Uzeća te ostati sve do Kristova otkrivenja, tada će njegova luđačka karijera potrajati otprilike sedam godina, koliko traje razdoblje Tjeskobe.

Gospodin Isus će ga pogubiti dahom usta svojih (usp. s Iz 11,4; Otk 19,5) i uništiti očitovanjem **Dolaska svojega**. Riječ koja dolazi od Krista i sjaj (grč. *epiphaneia*) Njegovog dolaska (*parousia*) jest sve što je potrebno da se prekine vladavina tog goropadnog prevaranta.

Očitovanje Kristovog dolaska, kao što smo već objasnili, jest Njegov povratak na Zemlju kad dođe preuzeti prijestolje i vladati na tisuću godina.

2,9 Dolazak Bezakonika usklađen je s djelovanjem Sotoninim. Njegova karijera oponašanje je Sotonine, jer mu on i daje snagu. On će, također, prikazati svaku vrst **čudesa i lažnih znamenja**.

Tu je važno naglasiti da nisu sva čudesa od Boga. I đavao i njegovi zastupnici mogu činiti čudesa. Čovjek bezakonja također će činiti čudesa (Otk 13,13-15).

Čudesa ukazuju na *nadnaravnu*, ali ne nužno i na *božansku* snagu. Čudesa našega Gospodina dokazivala su da je On obećani Mesija; ali ne samo zato što su bila nadnaravna, nego i zato što su bila ispunjenje proročanstava i toliko čudoredna po naravi da ih Sotona ne bi mogao učiniti a da ne naudi svojoj stvari.

2,10 No Antikrist će bezobzorno koristiti svaku vrst zla da bi zaveo one koji **propadaju** – one koji su čuli Evanđelje tijekom razdoblja milosti ali nisu imali **ljubav** za **istinu** kako bi se spasili. Tada će ti ljudi biti zavedeni Antikristovim čudesima.

2,11 Bog će im, u stvari, **poslati djelotvornu zabludu** da povjeruju **laži**. A **laž** će, naravno, biti Antikristova tvrdnja da je on Bog. Ti su ljudi odbili primiti Gospodina Isusa kao Boga očitovanog u tijelu. Kad je On bio na Zemlji upozorio je ljude: “Ja sam došao u ime svog Oca i vi me ne primite; dođe li tko drugi u svoje ime, njega ćete primiti” (Iv 5,43). Tako će tada oni primiti tog čovjeka grijeha koji dolazi u vlastito ime i zahtijeva da ga se štuje kao Boga: “Odbačena svjetlost jest porečena svjetlost”. Stavi li netko idola u srce, Bog će mu odgovoriti u skladu s tim njegovim idolom (Ez 14,4).

Antikrist će vjerojatno biti židovskog podrijetla (Ez 28,9.10; Dn 11,37.38). Židovi se neće dati zavesti od strane nekoga tko će se predstavljati kao Mesija, osim ako bude tvrdio da potječe od Judina plemena i iz Davidove obitelji.

2,12 Na temelju ovog odjeljka izgleda da oni koji čuju Evanđelje u sadašnjem Razdoblju milosti, ali se ne pouzdaju u Krista, neće imati mogućnost spasiti se nakon Uzeća. Ako ljudi sada ne vjeruju u Gospodina Isusa, tada će povjerovati u Antikrista. Ovdje kaže da će **svi** biti **osuđeni** zbog nevjere i zbog toga što su voljeli

zlo. To nas podsjeća na Lk 14,24: “Jer kažem vam: ni jedan od onih ljudi što bijahu pozvani neće okusiti moju večeru.”

Znamo da će tijekom razdoblja Tjeskobe biti spašeno mnogo ljudi. Primjerice, spasiće se sto četrdeset četiri tisuće Židova koji će biti Božji glasnici te propovijedati Evanđelje Kraljevstva diljem cijelog svijeta. Po njihovoj službi bit će spašeno mnogo ljudi. Ali izgleda da će ti koju budu spašeni biti oni kojima tijekom ovog razdoblja Evanđelje nikada nije bilo prikazano na jasan način i koji nikada nisu promišljeno odbacili Spasitelja.

IV. ZAHVALJIVANJE I MOLITVA (2,13-17)

A. Pavao zahvaljuje što će sveti izbjeći osudu (2,13.14)

2,13 U prvih dvanaest stihova Pavao je opisao propast Antikrista i njegovih sljedbenika, a sada se okreće solunskim kršćanima i razmišlja o njihovu pozivu i sudbini. Čineći to, iskazuje zahvalnost Bogu za tu braću **od Gospodina ljubljenju** te nastavlja iznositi sažetak njihova spasenja – prošlog, sadašnjeg i budućeg.

Bog vas je izabrao. Biblija jasno naučava da **Bog** izabire ljude za spasenje – ali uopće ne naučava da neke ljude izabire za propast. Neki će ljudi biti izgubljeni zbog vlastitog promišljenog izbora. Bez Božjeg zahvata svi bi bili izgubljeni. Ima li Bog pravo neke izabrati za spasenje? U osnovi je Njegova želja da svi budu spašeni (1 Tim 2,4; 2 Pet 3,9). Ipak, Biblija ne naučava “univerzalizam”, teoriju koja tvrdi da će na posljetku svi biti spašeni.

Od početka. Ovaj izraz ima dva moguća značenja. Prvo: moglo bi značiti da je Bog odredio svoj izbor prije utemeljenja svijeta (Ef 1,4). Drugo: taj bi izraz mogao označavati i “prvine” te ukazivati na to da je Solunjane, spašene na samom početku razdoblja kršćanstva, izabrao Bog da budu među prvima koje je obuhvatila velika žetva otkupljenih duša.

Za spasenje. Ovo bismo trebali smatrati kao opreku prethodnim stihovima. Nevjernici su osuđeni na vječnu propast zbog svoje nevjere, dok su vjernici izabrani za spasenje.

U posvećenju Duha. Tu je spomenuto djelo Duha u doba koje prethodi obraćenju. On za Boga odjeljuje pojedince od svijeta, uvjerava ih da su grešni te im ukazuje na Krista. Netko je dobro rekao: "Da nije bilo Krista, ne bi bilo *gozbe*; da nije bilo Duha Svetoga, ne bi bilo *uzvanika*!"

I vjeri u istinu. Najprije smo imali Božji udio u spasenju, sada pak ljudski. Oba su nužni. Neki od svega vide samo Božje izabranje te misle da čovjek ne može učiniti ništa u pogledu toga. Drugi prenaglašavaju ljudski udio i zanemaruju Božji suvereni izbor. Istina je u obje te krajnosti. *Oboje* – i izabranje i ljudska odgovornost – biblijski su nauči (doktrine) koje je najbolje vjerovati i naučavati, pa i kad ne možemo razumjeti kako oba mogu biti istiniti.

2,14 Na što vas je pozvao po našem evanđelju. Bog nas je za spasenje izabrao još u vječnosti, no **pozvao** nas je u vrijeme. Taj poziv je trenutak kad netko povjeruje u istinu. **Izraz po našem evanđelju** ne znači da postoje i druga prava Evanđelja. Evanđelje je samo jedno, ali je mnogo različitih propovjednika koji ga propovijedaju i mnogo različitih slušateljstava. Pavao misli na **evanđelje** Božje koje je on propovijedao.

Da postignete slavu Gospodina našega Isusa Krista. U ovome stihu apostol gleda u budućnost gdje vidi konačni ishod spasenja – biti s Kristom i zauvijek biti poput Njega. J. N. Darby uhvatio je tu misao u svojoj prekrasnoj pjesmi:

Pa zar je to tako – bit ću kao tvoj Sin?
Zar je tu milost On za me zadobio?
Oče slave, o misli nad mislima!
U slavi; u blaženjoj sličnosti s Njim!

Stihovi 13. i 14. sadrže "teološki sustav u malom"; čudesni sažetak opsega Božjeg nauma s Njegovim vlastitim vjernicima.

Bog nam je pokazao da spasenje "nastaje po božanskom izboru, provodi se božanskom snagom, čini učinkovitim po božanskoj poruci i usavršava u božanskoj slavi".

B. Pavlova molitva da sveti budu utješeni i učvršćeni (2,15-17)

2,15 U pogledu njihovog izvanrednog poziva, svete se potiče da **stoje čvrsto i drže se predaja kojima su poučeni**, bilo riječima apostola, bilo njihovim poslanicama. Ovdje je važno zamijetiti da su jedine vjerodostojne i autoritativne **predaje** nadahnute riječi apostola. Isus je osudio pismoznance i farizeje da obeskrepljuju Božje zapovijedi *svojim* predajama (Mt 15,6). I Pavao je upozorio Kološane na *ljudske predaje* (Kol 2,8). **Predaje** kojih se trebamo držati jesu one velike istine koje su nam predane u Svetom pismu.

Ovaj se stih ponekad koristi za opravdavanje predaja nekih crkava ili vjerskih vođa. No svaka predaja koja se protivi Božjoj riječi bezvrijedna je i opasna. Ako se obične ljudske predaje prihvaćaju kao jednake Bibliji, tko će razlučiti koje su od tih predaja ispravne a koje pogrešne?

2,16 Nakon što je svetima izrekao svoju poruku, apostol prelazi u molitvu. On bi obično svoje naučavanje popratio molitvom (1 Sol 5,23.24; 2 Sol 3,16). Molitva je upućena na **Gospodina našega Isusa Krista i Boga, Oca našega**. Već smo navikli da Pavao u istom dahu spominje obje božanske Osobe, ali je neuobičajeno što sada najprije spominje Sina. On, naravno, naglašava njihovo suštinsko jedinstvo i potpunu jednakost. U grčkom je izvorniku subjekt u množini (**Krist i Bog**) popraćen s četiri glagolska oblika u jednini (uzljubio, dao, ohrabrio, utvrdio). Što li je to negoli daljnje ukazivanje na jedinstvenu narav Sina i Oca u Božanstvu? On nas je **uzljubio i po milosti nam dao trajno ohrabrenje i dobru nadu**. To nesumnjivo svraća našu misao na najveći iskaz Božje ljubavi, na Njegov dar – Sina. Pošto znamo da je On na Golgoti riješio pitanje gri-

jeha, imamo trajnu utjehu sada i **nadu** u slavnu budućnost – a sve to po njegovoj čudesnoj **milosti**.

2,17 Sama molitva usmjerena je na to da Bog **utješi njihova srca**, a njih **učvrsti u svakoj riječi i dobrom djelu**. Ne samo da budu ohrabreni usred nevolje, nego da dobiju snagu kako bi napredovali u boju. U apostolovu rječniku nije bilo riječi “povlačenje”, a ne bi je smjelo biti ni u našem.

Nemoj propustiti primijetiti izraz **u svakoj riječi i dobrom djelu**. Istina na našim usnama nije dostatna; nju trebamo sprovesti u djelo u svom životu. Stoga u našim životima treba postojati ovakav poredak: naučavanje i djelovanje, nauk i obveza, propovijedanje i praksa.

V. PRAKTIČNI POTICAJI (3,1-15)

A. Na zajedničku molitvu (3,1-5)

3,1 Pavao je osjećao potrebu za molitvom svetih. Ovo poglavlje počinje s njegovom zamolbom za molitvu na tri područja: (1.) za širenje Poruke; (2.) za trijumf Poruke; (3.) za očuvanje glasnika.

Želio je da riječ **Gospodinova hitro napreduje**, što je slikovit prikaz kako Evanđelje “brzo trči” iz mjesta u mjesto (vidi Ps 147,15).

On, također, želi da Riječ posvuda ostvari iste čudesne duhovne i čudoredne promjene kao što je to učinila u Solunu.

3,2 Treća je zamolba bila da se apostol i njegovi suradnici **oslobode neumjesnih i zlih ljudi**. Izgleda da je pritom mislio na neke osobite protivnike, vjerojatno na Židove u Korintu (Dj 18,1-18). Izbor riječi “nerazumnih” (u NKJV, prim. prev.) prikladan je; nema ničeg nerazumnijeg negoli je to ljudsko protivljenje Evanđelju i njegovim navjestiteljima. To je nešto što se ne može objasniti. Takvi mogu govoriti pametno o politici, znanosti, ili o mnoštvu drugih tema, ali kad se radi o Evanđelju, tada izgube svaki osjećaj za razumno.

3,3 Nemojte da vam ne promakne krasota opreke 2. stiha: “nemaju svi vjeru” i 3. stiha: “**ali vjeran je Gospodin**”. To nam je pouka da ne gledamo na bezvjernike nego na našeg nepogrešivog Boga. On je **vjeran** u tome da nas održi do svršetka (1 Kor 1,9). On je **vjeran** u tome da nas oslobodi napasti (1 Kor 10,13). On je **vjeran** i pravedan da nam oprostí grijehe i očisti nas od svake nepravednosti (1 Iv 1,9). A ovdje je **vjeran** da nas **učvrsti i sačuva od zla** (Zloga u NKJV, prim. prev.), to jest, od Sotone.

3,4 Nemaju svi vjeru ... Gospodin je vjeran ... **uzdamo (vjera) se u Gospodina za vas**. Kao što Denny primjećuje, “u Gospodinu možeš ovisiti o onima koji su inače sami po sebi slabi, nepostojani, svojeglavi, priglupi”. Sada Pavao podsjeća svete na njihovu obvezu da čine **ono** što im on zapovijeda. Ovdje ponovno nailazimo na prekrasan i zanimljiv spoj božanskoga i ljudskoga: Bog će vas očuvati – držite zapovijedi. Istu misao nalazimo u 1 Pet 1,5: (vas) “koje snaga Božja (Njegov udio) po vjeri (naš udio) čuva”; kao i u Fil 2,12.13: “sa strahom i drhtanjem poradite oko svog spasenja” (naš udio) ... “jer Bog je taj koji ... izvodi u vama” (Njegov udio).

3,5 U doba progona lako može doći do toga da u nama nastane ogorčenost prema drugima ili pak se predamo zbog trajanja i jakosti trpljenja. Zbog tog se razloga apostol moli da Solunjani ljube kao što ljubi Bog, i budu postojani kao što je postojan Krist.

“Strpljivo čekanje Krista” iz *King James* prijevoda, NKJV prevodi kao “strpljivost Kristova”. U prijevodu iz 1611. godine to je označavalo postojanost dok se čeka na Kristov povratak, u NKJV pak znači iskazati jednaku strpljivost, to jest, postojanost kakvu je Krist iskazivao dok je kao čovjek živio na Zemlji i koju još uvijek iskazuje kao Čovjek u Nebu.¹³

Gospodin u ovom stihu mogao bi biti Duh Sveti pa bi na taj način bile spomenu-

te sve tri Osobe Trojstva, kao što su spomenute u 2,13.14.

B. Za postupanje s neposlušnima

(3,6-15)

3,6 Jasno proizlazi da su u Solunu neki sveti prestali raditi za svoje uzdržavanje zato što su napeto iščekivali Gospodinov povratak. Pavao nije odobravao takav duhovni stav, nego je nastavio dajući točne upute kako postupiti s takvom braćom.

Njegove upute su u obliku zapovijedi da se treba **kloniti svakoga brata koji živi neuredno**, to jest, onoga koji ne živi poput drugih nego neće raditi te živi na račun drugih (vidi st. 10 i 11). Vjernici bi svoje neslaganje s takvim bratom trebali iskazati odbijanjem da se druže s njime. Ipak, taj prekršaj nije dovoljno ozbiljan da bi se nekoga isključilo iz crkve.

Predaja koju su Solunjani primili od Pavla bila je: neumorna predanost, težak rad i skrb za vlastite potrebe.

3,7 Premda je znao da Gospodin Isus ponovno dolazi, Pavao nije prestao izrađivati šatore. On je, u stvari, očekivao da Krist može doći u bilo kom trenutku, ali je služio i radio sa shvaćanjem da Gospodin možda neće doći tijekom njegova života.

3,8 Nitko ga nije mogao optužiti da se smjestio u nečiji dom te je hranu zarađenu tuđim trudom. On je zarađivao za svoj život dok je propovijedao Evanđelje. To je značilo duge dane i naporne noći, ali je Pavao bio odlučan da ne **optereti** nikoga od njih.

3,9 Kao propovjednik Evanđelja, apostol je imao pravo da ga uzdržavaju oni koji su obraćeni kroz njegovu službu (1 Kor 9,6-14; 1 Tim 5,18), ali radije se odrekao tog prava kako bi mogao biti **uzor** uzvišene neovisnosti i neumorne marljivosti.

3,10 Solunjanima je već bilo zapovjedbno da ne uzdržavaju zabušante. Ako bi neki tjelesno sposoban kršćanin odbijao raditi, onda ne treba ni jesti. Je li to u opreci s činjenicom da vjernici uvijek moraju biti

ljubazni? – Nipošto! Ohrabrirvanje u lijebnosti nije ljubaznost. C. H. Spurgeon veli: “Istinska ljubav prema onima koji griješe nije zblizavati se s njima u zabludi, nego biti vjeran Isusu u svemu.”

3,11 Da bi razotkrio nedosljednost nazovi-duhovnosti te neuredne braće, apostol koristi sjajnu igru riječi¹⁴. Njegove su riječi parafrazirali na različite načine:

1. “Neki koji se ne prihvaćaju posla, nego su nametljivci”.
2. “Neki koji nemaju zaposlenje, nego su nametljivci.”
3. “Neki koji ne rade vlastiti posao, nego su prezaposleni poslom drugih ljudi.”
4. “Ne mare za svoj, nego za tuđi posao.”

3,12 Svima se takvima zapovijeda i opominje ih se u **Gospodinu našem Isusu Kristu** neka bez razmetanja rade i zarade za svoj život. To je dobro svjedočanstvo i proslavljuje Boga.

3,13 One koji su vjerno radili ohrabruje se neka tako i nastave. Vrijednost ima samo svršetak trke, a ne njezin početak; stoga neka ne posustaju **čineći dobro**.

3,14 Ali što s takvim koji se odbija pokoriti apostolovim uputama? Drugi bi ga kršćani trebali disciplinirati tako da se ne druže s njime. Svrha te stegovne mjere jest da ga se postidi zbog njegova ponašanja i primora na to da se popravi

3,15 Ipak, to discipliniranje nije snažno kao isključenje. Tu se na prekršitelja još uvijek gleda kao na brata. Onoga koga se isključi drži se “poganinom i carinikom” (Mt 18,17).

Discipliniranje vjernika uvijek teži njegovu povratku Gospodinu i narodu Božjemu. To ne treba provoditi u duhu ogorčenosti ili neprijateljstvu, nego u kršćanskoj uljudnosti i odlučnosti. S njim ne treba postupati kao s **neprijateljem**, nego kao s bratom.

Nama danas izgleda čudno to što su kršćani u Solunu tako usrdno iščekivali Gospodinov povratak da su zapustili svoje

svagdanje dužnosti. Izgleda da to nije pogibelj kojoj je izložena današnja crkva! Mi smo otišli u suprotnu krajnost. Toliko smo zauzeti poslom i zarađivanjem da smo izgubili svježinu i uzbuđenje koji prate nadu u Njegov dolazak koji se može zbiti u svakom trenutku.

VI. BLAGOSLOV I POZDRAV (3,16-18)

3,16 Ovaj stih nazvan je "mirnim svršetkom jedne burne poslanice". U njemu Pavao moli da sveti koji trpe u Solunu u svako doba i na svaki način mogu upoznati mir koji daje **Gospodin mira**.

Kršćanin u pogledu svoje smirenosti ne ovisi ni o čemu na ovome svijetu. Taj se mir u potpunosti temelji na Osobi i Djelu Gospodina Isusa. Svijet ga ne može dati niti pak ga može oduzeti. Ali moramo ga posjedovati u svim životnim okolnostima: "Mir nije puka obustava progonstava, nego smirenost srca koja proizlazi iz vjere u Boga i koja ne ovisi o okolnostima."

3,17.18 Na ovom je mjestu Pavao očigledno uzeo pero iz ruke svog pisara (tajnika) i napisao zaključni **pozdrav**. O tom svom pozdravu piše da je **znak u svakoj poslanici** koju on piše. Neki zbog toga misle kako znači da je Pavlov vlastoručni zapis na kraju svake poslanice bio dokaz kako je ona izvorno njegova. Drugi vjeruju da je taj znak Pavlov svojstveni blagoslov: **milost Gospodina našeg Isusa Krista sa svima vama** (Rim 16,24; 1 Kor 16,23; 2 Kor 13,14; Gal 6,18; Ef 6,24; Fil 4,23; Kol 4,18; 1 Sol 5,28; 1 Tim 6,21; 2 Tim 4,22; Tit 3,15; Flm 25; i, ako je Pavao napisao Hebrejima, Heb 13,25). Iz navedenih stihova, dakle, vidimo da sve njegove poslanice završavaju spominjanjem **milosti**.

UZEĆE CRKVE

Istina o Gospodinovom povratku pojavljuje se u svakom poglavlju 1. Solunjanima i u prva dva poglavlja 2. Solunjanima. To je tema koja povezuje, zlatna nit koja prolazi tkanjem.

Ali uvijek trebamo imati na umu da proćanstvo nije namijenjeno tome da bi zakupljalo naš intelekt ili izazivalo našu znatiželju. Njegova svrha je izvršiti preobrazavajući utjecaj na naše živote.

Za vjernike nada u neposredni Kristov povratak ima praktično značenje od goleme važnosti:

1. Trebala bi djelovati pročišćavajuće na naše živote (1 Sol 5,23; 1 Iv 3,3).

2. Trebala bi nas obvezati da se molimo i da radimo na spašavanju izgubljenih ljudi (Post 19,14; Ez 33,6; Juda 21-23).

3. Trebala bi nas ohrabriti da ustrajemo usprkos progonâ i kušnji (Rim 8,18; 2 Kor 4,17; 1 Sol 4,13-18).

4. Trebala bi nas potaknuti da smanjimo svoj materijalni imetak; njegova vrijednost opada približavanjem Njegova dolaska (vidi Lev 25,8-10.14-16).

5. Trebala bi nas navesti da se ispričamo svakome kome smo učinili nažao i popravimo stvari gdje je to nužno (Mt 5,24; Jak 5,16).

6. Trebala bi nas nadahnuti na marljivo služenje, jer znamo da dolazi noć kad nitko ne može raditi (Iv 9,4; 1 Sol 1,9.10a).

7. Trebala bi nas održavati u stavu iščekivanja (Lk 12,36) i prebivanja u Njemu kako se ne bismo postidjeli pred Njim za Njegova dolaska (1 Iv 2,28).

8. Trebala bi nas učiniti hrabrima da priznajemo Krista (Mk 8,38; Lk 9,26).

9. Trebala bi se pokazati utješnom nadom (Iv 14,1-3.28; 1 Sol 4,18; 2 Sol 1,7; 2 Tim 2,12).

10. Trebala bi biti poticaj na umjerenost, blagost i razumnost (Fil 4,5).

11. Trebala bi biti pobudom na jedinstvo i ljubav (1 Sol 3,12.13).

12. Trebala bi poticati na nadzemaljski stav (Kol 3,1-4).

13. Trebala bi podsjećati na buduće preispitivanje i nagradu (Rim 14,10-12; 1 Kor 3,11-15; 2 Kor 5,10).

14. Trebalo bi je rabiti kao snažan poziv ljudima u propovijedanju Evanđelja (Dj 3,19-21; Otk 3,3).

One koji nisu vjernici, istina o Kristovom povratku trebala bi dovesti do toga da se pokaju zbog svojih grijeha i u potpunosti predaju svoje živote Njemu kao Gospodinu i Spasitelju. Samo oni koji su u Kristu bit će s Njim za Uzeća. Ostali će biti ostavljeni za osudu.

– Što ako se to dogodi danas?

Zbog važnosti Kristova dolaska u poslanici Solunjanima i u kršćanskom življenju, dodajemo sažetke o argumentima za Uzeće prije i poslije Tjeskobe.

Argumenti za Uzeće prije Tjeskobe (pretribulacionizam)

1. Prvi argument temelji se na neposrednosti. Mnogi stihovi Pisma govore da bi kršćani trebali očekivati Gospodina u bilo kom trenutku. Trebamo bdjeti i očekivati jer ne znamo trenutak Njegova dolaska. Ako Crkva treba proći kroz Tjeskobu, tada ne bismo mogli očekivati da On dođe u bilo kom trenutku. U stvari, ne bi mogao doći najmanje sedam godina jer sada još uvijek nismo u Tjeskobi koja će, kad nastupi, trajati sedam godina. Pretribulacionizam je jedino gledište koje možemo držati i još uvijek vjerovati da Krist može doći u bilo kom trenutku.

Evo nekih stihova koji ukazuju da treba neprestance iščekivati Gospodinov dolazak, jer ne znamo vrijeme tog događaja.

Ali ne samo ono, već i mi koji imamo prvine Duha, i mi sami u sebi uzdišemo iščekujući posinjenje – otkupljenje svog tijela (Rim 8,23).

Jer kad god jedete ovaj kruh i pijete ovu čašu, *smrt Gospodinovu navješćujete dok ne dođe* (1 Kor 11,26 – ovo je bilo napisano Korinćanima, što znači da je Gospodin mogao doći još za njihova života).

Jer u ovome stenjemo i *čeznemo* odjenuti se svojim boravištem koje je s neba (2 Kor 5,2 – vjernici će se odjenuti u svoja proslavljena tijela za Uzeća).

Jer mi po Duhu iz vjere *iščekujemo* nadu pravednosti (Gal 5,5 – nada pravednosti jest Gospodinov dolazak i proslavljeno tijelo koje ćemo u to doba primiti).

A naša je domovina na nebesima odakle i Spasitelja *iščekujemo* – Gospodina Isusa Krista – koji će, prema djelotvornosti snage svoje kojom sebi može sve podložiti, preobraziti ovo naše bijedno tijelo i suobličiti ga svom slavnom tijelu (Filipljanima 3,20.21).

Blagost vaša neka je znana svim ljudima – *Gospodin je blizu!* (Fil 4,5).

Ta oni sami o nama pripovijedaju kako dođosmo k vama i kako ste se od idola obratili k Bogu da biste služili Bogu živom i istinskom i *iščekivali* s nebesa Sina njegova koga je uskrisio od mrtvih, Isusa koji nas izbavlja od gnjeva što dolazi (1 Sol 1,9.10).

Iščekujući blaženu nadu i pojavljivanje slave velikoga Boga i Spasitelja našega, Isusa Krista (Tit 2,13).

Tako i Krist: jedanput se prinio da grijehe mnogih ponese, a drugi put će se, bez grijeha, ukazati onima koji ga *iščekuju* na spasenje (Heb 9,28).

Jer još *samo malo*: Onaj koji dolazi doći će i neće zakasnit (Heb 10,37).

Strpite se dakle, braćo, do dolaska Gospodinovog! – Evo, poljodjelac iščekuje dragocjeni plod zemlje i strpljiv je s njime sve dok ne primi kišu ranu i kasnu. *Strpite se i vi, učvrstite srca svoja jer se dolazak Gospodinov približio*. Ne mrljajte, braćo, jedan protiv drugoga da ne budete osuđeni! *Gle, sudac već stoji pred vratima!* (Jak 5,7-9).

Približio se svršetak svega; razboriti budete i trijezni za molitvu (1 Pet 4,7).

Tko god ima tu nadu u njemu, čisti se kao što je on čist (1 Iv 3,3).

Sami sebe u ljubavi Božjoj čuvajte *iščekujući milosrđe Gospodina našega Isusa Krista za život vječni* (Juda 21 – ovdje je milost našeg Gospodina Isusa Krista Nje-

gov povratak da sobom u Nebo povede svoj krvlju otkupljeni narod).

Gle, *dolazim uskoro!* – Čvrsto drži što imaš da ti nitko ne uzme vijenac! (Otk 3,11). Evo, *dolazim uskoro!* – Blago onome tko čuva riječi proroštva ove knjige (Otk 22,7).

Evo, *dolazim uskoro* – i plaća moja sa mnom – naplatiti svakome prema tome kakvo mu bude djelo! (Otk 22,12).

Onaj tko svjedoči sve ovo, govori: “*Da, dolazim uskoro!*” Amen! – Da, dođi Gospodine Isuse! (Otk 22,20).

Ima i drugih tekstova koji, premda se ne odnose izravno na Uzeće, pridodaju općenitom utisku da je Kristov dolazak neposredan. Tijekom povijesti, Crkva istinskih vjernika držala je da je trenutak Kristova dolaska nepoznat pa se stoga može zbiti u bilo kom trenu.

Bdijte dakle jer ne znate u koji sat Gospodin vaš dolazi. A znajte ovo: kad bi domaćin znao o kojoj straži kradljivac dolazi, bdio bi i ne bi dopustio prokopati svoju kuću. – Zato i vi budite pripravnici jer Sin čovječji dolazi u sat kad ne mislite (Mt 24,42-44).

A o tome danu i satu nitko ne zna, ni anđeli na nebu, ni Sin, nego samo Otac. – Pazite! *Bdijte i molite jer ne znate kada je čas.* To je kao kad neki čovjek polazeći na put ostavi kuću svoju i preda upravu svojim slugama, svakomu njegov posao, a vrataru zapovijedi da bdije. *Bdijte, dakle, jer ne znate kada gospodar kuće dolazi; uvečer ili u ponoć, kad se oglase pijetli ili ujutro* – da se ne bi iznenada vratio i našao vas gdje spavate! – *Što vama kažem, kažem svima: Bdijte!* (Mk 13,32-37).

... a vi slični ljudima što čekaju svoga gospodara kad se vraća sa svadbe da mu otvore odmah čim stigne i pokuca (Lk 12,36).

... tako da ne oskudijevate ni u jednom daru *iščekujući* otkrivenje Gospodina našega Isusa Krista (1 Kor 1,7).

... Kristom Isusom koji će suditi žive i mrtve (2 Tim 4,1).

Dječice, *posljednji je trenutak!* I kao što ste čuli, dolazi Antikrist. I sada su se već mnogi antikristi pojavili; po tome znamo da je *posljednji trenutak* (1 Iv 2,18).

Ne budeš li dakle bdio, doći će na te kao lopov, i nipošto nećeš znati u koji će sat doći na te (Otk 3,3b).

Evo, dolazim kao lopov! *Blažen onaj tko bdije* i čuva halje svoje da ne bi gol hodio pa da vide sramotu njegovu (Otkrivenje 16,15).

2. Drugi argument temelji se na obećanju da će Crkva biti izbavljena od srdžbe koja ima doći. U Rim 5,9 Pavao kaže da ćemo se “po Njemu spasiti od *srdžbe*”. Prva Solunjanima 1,10 opisuje Gospodina Isusa kao našeg Izbavitelja od *srdžbe* koja ima doći, a u 1 Sol 5,9 saznajemo da nas Gospodin nije odredio za *srdžbu* nego za postignuće spasenja po našem Gospodinu Isusu Kristu. Riječ “srdžba” može se odnositi na srdžbu iskazanu u razdoblju Tjeskobe, ili pak se odnosi na Božju vječnu osudu nad nevjernicima. U poslanicama Solunjanima kontekst je priklonjen srdžbi u doba Tjeskobe (vidi 1 Sol 5,2,3; 2 Sol 1,6-10; 2,10-21).

3. U Otkrivenju 3,10 Isus Krist obećaje da će očuvati svoje od (u grčkom *ek*, što znači “izvan”) časa kušnje koji će doći na sav svijet da iskuša one koji prebivaju na Zemlji.

4. Građa Knjige Otkrivenja iskazuje nauk o Uzeću prije Tjeskobe. U 2. i 3. poglavlju Crkvu nalazimo na Zemlji, ali nakon 3. poglavlja više se ne spominje na način kao da je na Zemlji. U 4. i 5. poglavlju vidimo svete u Nebu ovjenčane pobjedničkim vijencima. Zatim na Zemlji nastupa Tjeskoba opisana u poglavljima 16 – 19. Sveti – Crkva – već su u Nebu.

5. Razdoblje Tjeskobe neće započeti sve dok se ne razotkrije Čovjek grijeha (2 Sol 2,3). Ali Čovjek grijeha neće biti razotkriven sve dok ne bude uklonjen onaj koji ga

zasad zadržava (2 Sol 2,7,8). U svakom slučaju, Duh Sveti je taj koji ga zadržava: On sprečava, to jest, zadržava zlo kako se ne bi razvilo u svoj punini dok je još Crkva na Zemlji. On, Prebivatelj Crkve, bit će uklonjen u doba Uzeća.

Na neki je način Duh Sveti uvijek bio na svijetu i uvijek će biti. Ali postojao je osobit smisao zašto je on došao na Pedeseticu, a to je da postane trajni Prebivatelj u vjernicima i u Crkvi. U tom će smislu On biti uklonjen u doba Uzeća. To ne znači da Duh Božji neće djelovati tijekom Tjeskobe. On će i dalje uvjeravati i obraćati grešnike, ali neće trajno prebivati u njima i neće ih pripajati Crkvi. Njegovo će poslanje na neki način biti slično kao u starozavjetno doba.

6. U 1 Sol 4,18 Uzeće se spominje kao utješno očekivanje. Ali Dan Gospodinov ne dolazi kao utjeha, nego kao lopov u noći (1 Sol 5,2). To je vrijeme iznenadne propasti (st. 3) i srdžbe (st. 9) kojoj neće biti moguće umaknuti (st. 3). U opreci tome, Uzeće je vedra a ne zastrašujuća nada.

7. Mora postojati neki vremenski razmak između Kristova dolaska po svoje svete i Njegova dolaska sa svojim svetima. Kad Krist dođe po svoje svete, svi će vjernici biti uzeti sa svijeta i dobiti *proslavljena tijela* (1 Kor 15,51). Ipak, kad se Krist vrati vladati, bit će spašenih koji će još uvijek biti u svojim naravnim tijelima, što je očigledno iz činjenice da će im se rađati djeca (Iz 65,20-25; Zah 8,5). Ako se, dakle, Uzeće i Otkrivenje zbivaju istodobno (posttribulacijsko gledište), otkud onda dolaze ti ljudi?

Još je jedan razlog zbog čega mora postojati vremenski razmak između Uzeća i Vladavine. Nakon Uzeća u Nebu počinje sud pred Kristovim Sudištem kad će Gospodin prosuđivati vjernost svojih svetih i u skladu s njom ih nagraditi (2 Kor 5,10). Nagrade predane pojedinim svetima u to doba određivat će opseg njihove vladavine tijekom Milenija (Lk 19,17.19). Ako bi se

Uzeće i dolazak svetih vladati zbivali istodobno, ne bi bilo vremena za sud pred Kristovim Sudištem.

8. Jedini način kako će Dan Gospodinov sve zgrabiti, bit će kao lopov u noći (1 Sol 5,2). Ipak, Pavao jasno iznosi da vjernike taj Dan neće iznenaditi kao lopov u noći (1 Sol 5,4). Stoga vjernike uopće neće zgrabiti. – Zašto neće? Iznose se dva razloga: (1.) vjernici nisu djeca noći nego djeca dana (1 Sol 5,4.5) i (2.) Bog nije odredio vjernike za srdžbu (1 Sol 5,9).

9. U doba Uzeća vjernici odlaze u Očev dom (Iv 14,3), a ne natrag na Zemlju kako to tvrde posttribulacionisti.

10. Tjeskoba je po svojim značajkama izrazito židovska. Naziva se razdobljem Jakovljeve nevolje (Jer 30,7). Zapazi i povezanost sa Židovima u Mt 24: Judeja (st. 16), subota (st. 20), sveto mjesto (st. 15). Ti izrazi nemaju veze sa Crkvom.

11. Nekoliko je starozavjetnih prasluka (pralikova) koje ukazuju na Uzeće prije Tjeskobe. Mi ne gradimo nauk na pralikovima, nego se ti pralikovi uklapaju u pretribulacijsko gledište.

Henok, prasluka Crkve, bio je prenesen prije negoli su pale vode Božje osude; dok su Noa i njegova obitelj, pralikovi vjerujućeg židovskog Ostatka, bili očuvani tijekom Potopa.

Lot je bio izbačen iz Sodome prije negoli se sručio oganj osude.

Abrahamovo žrtvovanje Izaka unaprijed je pokazivalo Božje žrtvovanje Njegovog Sina na Golgoti. Prvi put nakon tog događaja Izak se spominje kad izlazi u susret svojoj nevjesti i vodi je natrag u svoj dom. Tako će i prvo Kristovo pojavljivanje nakon Njegova Uzašašća biti kad dođe povesti svoju Nevjestu kući u Nebo.

Ilija je bio prenesen u Nebo prije negoli je osuda pala na opaku Izabelu.

12. Prvih šezdeset devet sedmica iz Danielova proročanstva (9,24-27) protežu se od Artakserksove odluke iz 445. godine

prije Krista pa do Kristova raspeća, i nemaju nikakve veze s Crkvom. Zbog čega bismo onda nalazili Crkvu u sedamdesetj sedmici, to jest, u razdoblju Tjeskobe? (U stvari, razdoblje Crkve javlja se u nespo- menutom razdoblju umetnutom između šezdeset devete i sedamdesete sedmice.)

Argumenti protiv Uzeća prije Tjeskobe koji idu u korist posttribulacijskog Uzeća

1. Obćanje u Otk 3,10 nije da će sveti biti spašeni od Tjeskobe, nego da će biti očuvani dok ona traje (usp. Iv 17,15).

Odgovor: Riječi prevedene kao "očuvati od" u tom stihu doslovce znače "očuvati izvan". Taj prijedlog (*ek*) u grčkom znači "izvan". Stoga se ne misli da će Crkva biti očuvana u ili kroz Tjeskobu, nego da će biti sačuvana *izvan* nje.

Iste riječi izgovara Isus u Iv 17,15 kad moli: "Ne molim da ih uzmeš iz svijeta, nego da ih očuvaš od zla." Plummer tumači: "Jednako kao što je Krist onaj u kome Njegovi učenici žive i kreću se, tako je Zli onaj *izvan* (*ek*) kojega On moli da budu očuvani." Na tu je molitvu odgovoreno: vjernici su bili očuvani od (*izvan*) Sotonine vlasti i preneseni u kraljevstvo Božjeg ljubljenog Sina.

2. U izvornom grčkom tekstu Rim 5,3 kaže: "... Nevolja (ili *Tjeskoba*) rađa postojanost."

Odgovor: Pavao ne želi reći kako je jedino vrijeme kad tjeskoba rađa postojanost tijekom razdoblja Tjeskobe. Njegova tvrdnja jasno pokazuje da tjeskoba, to jest, nevolja kojoj su vjernici izloženi u ovom životu, donosi postojanost. Kako u grčkom tako i u francuskom i španjolskom apstraktnim imenicama često puta prethodi član, zbog toga je ispravno i preveo li se ta imenica kao "nevolja", to jest, "tjeskoba" u općenitom smislu.

3. Kršćanima je uvijek obećavana tjeskoba, to jest, muka (Iv 16,33), nema razloga zašto ne bi prošli kroz nju.

Odgovor: Nitko ne poriče da nam je "kroz mnoge nevolje ući u kraljevstvo Božje" (Dj 14,22). Ali golema je razlika između tjeskobe, to jest, nevolje koja je udio svakog vjernika, i razdoblja Tjeskobe koji očekuje ovaj svijet koji odbacuje Krista.

4. Druga Solunjanima 1,7 pokazuje da sveti neće dobiti počinak sve dok se Gospodin Isus ne vrati na Zemlju po svršetku Tjeskobe.

Odgovor: Solunjani kojima je to pisano već su primili svoj počinak u Nebu. Ali propast njihovih progonitelja i odmazda zbog svetih očitovat će se svijetu kad se Gospodin Isus vrati u snazi i velikoj slavi.

5. Prema Dj 3,21, nebesa će zadržati Gospodina Isusa Krista sve do razdoblja obnove svega, to jest, do Milenija.

Odgovor: Te su riječi upućene *ljudima Izraelcima* (st. 12). Što se tiče Izraela kao nacije, ta je tvrdnja u redu. To se slaže sa Spasiteljevim riječima Jeruzalemu u Mateju 23,39: "Jer, kažem vam, odsada me više nećete vidjeti dok ne kažete: 'Blagoslovljen onaj koji dolazi u ime Gospodinovo!'" To će se zbiti na koncu razdoblja Tjeskobe, ali Crkva će biti uzeta u Nebo sedam godina prije toga.

6. Psalam 110,1 kaže da će Krist sjediti zdesna Bogu sve dok svi Njegovi neprijatelji ne budu uništeni. To pak će biti na svršetku Tjeskobe.

Odgovor: U Otk 20,8.9 čitamo o nekima koji će biti Kristovi neprijatelji na svršetku Milenija – to pak je tisuću godina nakon svršetka Tjeskobe. Zdesna Bogu moglo bi se odnositi na položaj časti i moći ili na položaj u zemljopisnom smislu.

7. U Titu 2,13 blažena nada je isto što i slavni dolazak. Stoga se Uzeće zbiva kad i Otkrivenje. Zbog toga mi ne iščekujemo Uzeće prije same Tjeskobe, nego čekamo da Krist dođe vladati.

Odgovor: Ta tvrdnja temelji se na pravilu iz grčke sintakse nazvanom Granville-Sharpovo pravilo, koje kaže: "Kad su dvije imenice povezane s *i* (grč. *kai*) u

istom padežu, a određeni član prethodi prvoj imenici ali ne i drugoj, druga se imenica odnosi na istu osobu ili stvar kao i prva imenica, pa stoga služi za njezin daljnji opis." Primjerice, Tit 2,13 kaže: "slava našeg velikog Boga i Spasitelja Isusa Krista". Riječi "Bog" i "Spasitelj" povezane su s "i", u istom su padežu i određeni član (u grčkom dio "našeg") prethodi imenici "Bog", ali ne i imenici "Spasitelj". Stoga se, prema Granville-Sharpovu pravilu, riječ "Spasitelj" odnosi na istu osobu kao i imenica "Bog" i njegov je daljnji opis. To, naravno, dokazuje da naš Spasitelj – Isus Krist – jest Bog.

A sada, u istom stihu u grčkom izvorniku kaže: "iščekujući blaženu nadu i pojavljivanje slave". Stoga se tvrdi da je, prema Granville-Sharpovu pravilu, "blažena nada" isto što i pojavljivanje slave. Budući da se to navedeno slavno pojavljivanje *općenito* smatra Kristovim dolaskom da preuzme vlast, vjernikova nada nije predtribulacijsko Uzeće nego Kristov dolazak u slavi na Zemlju.

Dva su odgovora na to pitanje. Ponajprije, kao i svako dobro pravilo, i Granville-Sharpovo ima izuzetaka. Jedno je u Lk 14,23 gdje u izvorniku piše: "Izidi na putove i među živice ..." Ako to pravilo stoji, tada moramo vjerovati da su putovi isto što i živice! Druga iznimka je u Ef 2, 20: "na temelju apostolâ i prorokâ". No ni jedan brižni proučavatelj neće reći da su apostoli i proroci jedno te isto.

Ali čak i ako pretpostavimo da "blažena nada" jest isto što i slavno pojavljivanje, što će nas spriječiti da Uzeće smatramo Kristovim slavnim pojavljivanjem Crkvi, dok je Otkrivenje Njegovo slavno pojavljivanje svijetu? Riječi *apokalupsis* (*otkrivenje*) i *epiphaneia* (*zasvijetliti* ili *pojavit*) se moglo bi se odnositi i na Uzeće i na Kristov dolazak vladati.

8. Ostali stihovi Pisma koji pokazuju da vjernikova nada jest Kristov dolazak da vlada jesu 1 Kor 1,7; 1 Tim 6,14; 2 Tim 4,8; 1 Pet 1,7.13; 4,13.

Odgovor: Riječi "otkrivenje" i "pojavljivanje" u tim odjeljcima primjenjuju se i na Kristov dolazak po Njegove svete kao i na Njegov dolazak s Njegovim svetima. Prvo se On otkriva i pokazuje (pojavljuje) Crkvi, a potom svijetu.

Ali čak i da se svi navedeni stihovi odnose na Kristov dolazak da vlada, trebalo bi biti jasno kako vjernikova nada uključuje sve blagoslove prorečene budućnosti. Mi iščekujemo Uzeće, Kristovu buduću vladavinu i svoje vječno stanje.

9. Tradicionalna nada Crkve nije bila Uzeće prije Tjeskobe. Taj se nauk pojavio u posljednjih 160 godina, i to po naučavanju J. N. Darbya.

Odgovor: Novozavjetna je Crkva očekivala Sina Božjega s neba. Sveti nisu znali kada će On doći, pa su ga očekivali u bilo koje doba.

Argumenti usmjereni na nešto što neka osoba jest ili nije naučavala nazivaju se *ad hominem* (toj osobi) i smatraju se nevažnim za temu koja je u pitanju. Pitanje glasi: "Što naučava Pismo?" – a ne: "Što naučava taj i taj?"

10. Posljednja trublja u 1 Kor 15,52 i trublja Božja (1 Sol 4,16) povezane su s Uzećem i isto su što i sedma trublja iz Otk 11,15. Budući da se sedma trublja čuje na svršetku Tjeskobe, kad "kraljevstva ovoga svijeta postaju kraljevstvo našega Gospodina i njegova Krista", Njegov povratak mora uslijediti nakon Tjeskobe.

Odgovor: Sve te trublje nisu iste. "Posljednja trublja" je isto što i "trublja Božja". Ona najavljuje Uzeće te označava uskrснуće vjernika i njihov prelazak u Očevu kuću. To je "posljednja trublja" što se tiče Crkve. Sedma trublja u Otk 11,15 posljednja je u nizu osuda tijekom Tjeskobe. To je posljednja trublja za nevjerni Izrael i nevjernuće pogane. "Posljednja trublja" iz 1 Kor 15,52, zvana i "trublja Božja" (1 Sol 4,16), čuje se prije Tjeskobe. Sedma trublja čuje se na svršetku Tjeskobe.

11. Prvo uskrsnuće iz Otk 20,4.5 zbiva se na svršetku Tjeskobe, a ne sedam godina ranije kao što to tvrde pristaše predtribulacionizma.

Odgovor: Prvo uskrsnuće nije neki izdvojeni događaj nego niz događaja. Započelo je s Kristovim uskrsnućem (1 Kor 15,23), a sljedeća će mu dionica biti uskrsnuće vjernika tijekom Uzeća. Treća pak će dionica biti uskrsnuće svetih iz doba Tjeskobe u trenutku Kristova povratka na Zemlju (Otk 20,4.5). Drugim riječima, prvo uskrsnuće uključuje uskrsnuće Isusa Krista i svih istinskih vjernika, bez obzira kada su uskrsnuti. Svi će nevjernici biti uskrsnuti na svršetku Milenija kako bi stali pred veliko bijelo Božje prijestolje (Otk 20,11-15).

12. U Mt 13,24-30 pšenica i ljulj rastu zajedno sve do svršetka svijeta, to jest, do svršetka Tjeskobe.

Odgovor: Istina, ali ta usporedba govori o kraljevstvu nebeskom, a ne o Crkvi. U Kraljevstvu će, sve do svršetka Tjeskobe, biti i istinskih i lažnih vjernika.

13. Uzeće ne može biti potajno je će se čuti zov, glas arkanđela i trublja Božja (1 Sol 4,16).

Odgovor: Naučavanje da će Uzeće biti potajno, temelji se na činjenici da će se zbiti u tren oka (1 Kor 15,52). Sve će biti svršeno prije negoli svijet uvidi ili sazna što se dogodilo.

14. George Müller, Samuel Tregelles, Oswald Smith i drugi znameniti ljudi imali su posttribulacijsko gledište.

Odgovor: Ta tvrdnja ništa ne dokazuje. Bilo je velikih ljudi koji su pristajali uz jedno od ta dva gledišta.

15. Većina stihova Novog zavjeta o Kristovu dolasku odnose se na Njegov dolazak da vlada.

Odgovor: To ne niječe istinu o Uzeću. To što se u Novom zavjetu više spominje Nebo negoli pakao, ne znači da pakao ne postoji.

16. Crkva u doba Tjeskobe neće biti izložena Božjem gnjevu, nego gnjevu Antikristovu i Sotoninu.

Odgovor: Šest puta u Knjizi Otkrivenja srdžba iz razdoblja Tjeskobe poistovjećuje se sa *srdžbom*, to jest, *gnjevom Božjim*:

I treći anđeo dođe za njim govoreći jakim glasom: "Tko se god klanja Zvijeri i slici njezinoj te prima žig na čelo svoje ili na ruku svoju, i on će piti od vina *gnjeva Božjega* koje je natočeno nerazvodnjeno u čaši *gnjeva* njegova! I bit će mučen u ognju i sumporu naočigled svetim anđelima i naočigled Jaganjcu" (14,9.10).

I baci anđeo srp svoj na zemlju, obra grožđe zemaljsko i baci ga u veliki tjesak *gnjeva Božjega* (14,19).

I ugledah drugo znamenje na nebu – veliko i čudesno – sedam anđela sa sedam zala posljednjih, jer se s njima dovršava *gnjev Božji* (15,1).

Jedno od četiri bića dade sedmorici anđela sedam zlatnih čaša, punih *gnjeva* *Boga* koji živi u vijekove vjekova (15,7).

I začuh iz hrama jak glas gdje govori sedmorici anđela: "Idite i izlijte na zemlju čaše *gnjeva Božjega*!" (16,1).

I raspuknu se grad veliki na tri djela i gradovi poganski padoše. I spomenu se Bog Babilona velikog da mu dadne čašu vina *srdžbe* *gnjeva* *svojega* (16,19).

17. Kad Isus kaže: "Dolazim uskoro!" (Otk 22,7.12.20) to ne znači u bilo kom trenutku. Prije bi to značilo da će Njegov dolazak biti iznenađan.

Odgovor: To je prijeporna tema. Pa i da znači "iznenađno", još uvijek ima stihova kao što je Heb 10,37: "Jer još samo malo: Onaj koji dolazi doći će i neće zakasnuti."

18. Onaj koji zadržava u 2 Sol 2,6-8 nije Duh Sveti nego rimska vlast ili pak snaga Božja.

Odgovor: O tome smo raspravljali u tu-maćenju tog odjeljka.

19. U doba apostola Kristov dolazak nije mogao biti neposredan, to jest, u bilo

kom trenutku, jer su i Petar i Pavao znali da će umrijeti (Iv 21,18.19; 2 Pet 1,14.15; 2 Tim 4,6).

Odgovor: Pavao ponekad govori o sebi kao živom u trenutku Gospodinovog povratka (1 Sol 4,15), a ponekad kao da će biti s onim vjernicima koji će umrijeti i biti uskrsnuti (Fil 3,10.11). To je pravilan stav i za sve nas. Očekujemo da Gospodin dođe za našeg života, ali shvaćamo da možemo umrijeti prije Uzeća.

Petar je vjerovao da se približio svršetak svega (1 Pet 4,7) te je osudio izrugivače koji su poricali Gospodinov dolazak govoreći: "... sve ostaje kao od početka stvaranja" (2 Pet 3,4).

20. Gospodinov dolazak ne može se zbiti u bilo kom trenutku jer se, prije negoli On dođe, Evanđelje treba propovijedati po svemu svijetu (Mt 24,14).

Odgovor: To se izričito odnosi na Evanđelje Kraljevstva (st. 14) koje će ići u sav svijet tijekom razdoblja Tjeskobe. Uvjeti tog Evanđelja su: "Vjeruj u Gospodina Isusa Krista i bit ćeš spašen, a kad Krist dođe ući ćeš s Njime u Milenij." To je isti način spasenja koji mi propovijedamo, ali ovaj naš iščekuje Uzeće. Drugim riječima, mi kažemo: "Vjeruj u Gospodina Isusa Krista i bit ćeš spašen, a kad Isus dođe ući ćeš sa Njim u Očev dom."

21. Odjeljci kao što su Mt 28,19.20 i Dj 1,8 govore da Evanđelje treba nositi "svim narodima" i "do krajeva Zemlje". Budući da je tako, nije bilo moguće da Gospodin dođe još za života apostola.

Odgovor: U Kološanima 1,6.23 Pavao iznosi da je "sav svijet" i "svako stvorenje pod nebom" čulo Evanđelje. U Rimljanima 10,18 rečeno je da je Evanđelje razasano po svoj Zemlji. Naravno, mi držimo da se taj odjeljak odnosi na poznati svijet onoga doba, na zemlje koje su okruživale Sredozemlje.

22. Pavlovi dugoročni misijski planovi, kakve nalazimo u Dj 18,21; 23,11 i Rim 15,22-25.30.31, pokazuju da on nije oče-

kivao Gospodinov dolazak u bliskoj budućnosti.

Odgovor: Pavlovi su planovi bili podčinjeni Božjoj volji (Dj 18,21; Rim 1,10; 1 Kor 4,19). On je radio kao da se Gospodin neće vratiti za njegova života, ali je očekivao i bdio kao da će se vratiti u bilo kom trenutku.

23. Pavao je spominjao opasna vremena koja će nastati u posljednjim danima (1 Tim 4,1-3; 2 Tim 3,1-5). To pretpostavlja neko međuvrijeme tijekom kojega Gospodin neće doći.

Odgovor: Pavao je rekao i da je tajna bezakonja već na djelu (2 Sol 2,7), a Ivan je još za svog života rekao da je "posljednji trenutak" (1 Iv 2,18). Ti ljudi nisu nalazili nikakvu teškoću koja bi činila nemogućim Kristov neposredni povratak.

24. Usporedbe poput onih iz Mateja 25, 14-30 i Luke 19,11-27 pretpostavljaju da će prije Gospodinovog povratka proći jedno dugo razdoblje. Zato prvi vjernici nisu mogli iščekivati Gospodinov dolazak u bilo kom trenutku.

Odgovor: Prvi vjernici očigledno nisu temeljili svoj nauk na usporedbama – jer su iščekivali Uzeće! (1 Sol 1,10) Ali neovisno o tome, "dugo vrijeme" iz Mt 25,19 previše je neodređeno da bi isključilo neposrednost. Usporedba u Luki naučava da se Kraljevstvo neće pojaviti odmah (Lk 19,11), ali to ne isključuje Uzeće Crkve u bilo kom trenutku.

BILJEŠKE

¹(1,1) Još uvijek (ili ponovno) postoji novozavjetna zajednica kršćana u Solunu.

²(1,5) E. W. Rogers, *Concerning the Future*, st. 80.

³(1,6) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, st. 948.

⁴(1,10) I najstariji (NU) i većinski (M) rukopisi ovdje imaju "svima koji su povjerovali", što je nesumnjivo ispravno.

⁵(2,1) William Kelly, *Elements of Prophecy*, st. 253.

⁶(2,2) U kritičkom tekstu (NU) dolazi "Gospodin" (*Kurios*). Tradicionalni oblik *Krist* (u *Prihvaćenom tekstu*, TR) iz *King James* prijevoda i NKJV dobro je podržan (što nije uvijek slučaj) i nalazi se u većini rukopisa. Neki stručnjaci drže da se "Dan Kristov" odnosio na posljednje trenutke progonstva koje može početi samo kad se razotkrije Čovjek grijeha. Neki od Solunjana pogrešno su mislili da je to razdoblje već počelo. Povezavši to razdoblje s događajem koji slijedi nakon Uzeća, je Pavao učinkovito odbacivao tu tvrdnju.

⁷(2,3) Neki teolozi, primjerice J. Dwight Pentecost, izraz *apostasia* (otpadanje) prevode kao "odlazak" i povezuju je sa samim Uzećem. Ako je tako, tada je to stih u korist Uzeća prije Tjeskobe.

⁸(2,3) "Grijeha" nalazimo u TR i u većini rukopisa; u kritičkom tekstu to je "bezakonja".

⁹(2,4) Navedeni grčki prijedlog (ovdje prefiks) *anti* ima dva značenja: "protiv" i "namjesto". Oba ta značenja dobro pristaju Antikristu.

¹⁰(2,6) U grčkom tekstu u 6. stihu član i particip su *srednjeg* roda, a u 7. su član i particip *muškoga* roda.

¹¹(2,6) Rogers, *Future*, st. 65.

¹²(2,6) Duh Sveti spomenut je u srednjem rodu zbog strogih gramatičkih razloga (riječ *pneuma* je srednjeg roda). Muški rod rabi se za isticanje Njegove osobnosti.

¹³(3,5) Oboje je ispravan prijevod kad je imenica *Hristou* (doslovce: "od Krista") u genitivu. *King James* prevodi to kao *objektivni* genitiv, dok u NKJV *subjektivni* genitiv prikazuje Krista kao onoga koji iskazuje strpljivost.

¹⁴(3,11) U grčkom tu dolaze riječi "ništa ne *ergazomenous* (raditi), nego *periergazomenous* (naokolo se pačati u nešto)". (Obratite pozornost na korijen "erg" koji znači "raditi".)

BIBLIOGRAFIJA

(1. i 2. Solunjanima)

Buckland, A. R. *St. Paul's First Epistle to the Thessalonians*. Philadelphia: The Union Press, 1908.

Buckland, A. R. *St. Paul's Second Epistle to the Thessalonians*. Philadelphia: The Union Press, 1909.

Denney, James. *The Epistles to the Thessalonians*. New York: George H. Doran Company, nedatirano.

Eadie, John. *A Commentary on the Greek Text of the Epistles of Paul to the Thessalonians*. London: MacMillan, 1877.

Frame, James E. *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles of Paul to the Thessalonians*, ICC. New York: Chas. Scribner's Sons, 1912.

Hogg, C. F. i W. E. Vine. *The Epistles of Paul the Apostle to the Thessalonians*. London: C. A. Hammond, 1953.

Morris, Leon. *The Epistles of Paul to the Thessalonians*, TBC. Grand Rapids: Wm. Eerdmans Publishing Co., 1957.

Morris, Leon. *The First and Second Epistles to the Thessalonians*, NIC. Grand Rapids: Wm. Eerdmans Publishing Co., 1959.

Wood, George Robert Harding. *St. Paul's First Letter*. London: Henry E. Walter Ltd., 1952.

PASTORALNE POSLANICE

Uvod

Pastoralne poslanice igrale su važnu ulogu u povijesti kršćanske Crkve i bogato opravdale svoje uključivanje u kanon Novog Zavjeta. Njihova privlačnost leži u njihovoj spoju zdravih praktičnih savjeta i teoloških tvrdnji, što se kršćanima pokazalo neprocjenjivim i u osobnom i u zajedničkom smislu.

Donald Guthrie

I. Značenje naziva "Pastoralne poslanice"

Od konca 17. stoljeća, 1. i 2. Timoteju i Titu nazivaju se "Pastoralnim poslanicama". Taj opis mogao bi navoditi na pogrešno mišljenje ili pak biti koristan, ovisno o tome kako ga tko shvaća.

Ako upućuje na to da ta pisma sadrže praktične prijedloge o tome kako skrbiti za Gospodinove ovce, tada je dobro poslužio svojoj svrsi. Ipak, ako navodi na to da su Timotej i Tit bili postavljeni kao vjerski službenici (današnji pastori) svojih crkava u Efezu, to jest, na Kreti, tada to zavodi na pogrešno mišljenje.

Starija izdanja *King James* Biblije pri svršetku tih poslanica sadrže nenadahnutu dodatke koji podupiru vjerovanje u tu povijesnu zabludu. Tako se pri kraju 2. Timoteju nalazi ovaj nenadahnuti dodatak:

Druga poslanica Timoteju, zaređenom za prvog biskupa crkve Efežana, napisano u Rimu kad je Pavao po drugi put bio priveden Neronu.

Pri svršetku poslanice Titu nalazi se ovo objašnjenje:

Ovo je napisano Titu, zaređenom za prvog biskupa crkve Krećana, u Nikopolu u Makedoniji.

Alberta Barnes, koji je i sâm bio vjerski službenik, teško bi se moglo optužiti za predrasude kad komentira:

Uopće ne postoje dokazi da bi Tit bio prvi biskup tamošnje crkve, ili da je u

njoj bio prvi na koga bi se, u biblijskom smislu, mogao primijeniti vjerski naziv "biskup". U stvari, postoje vjerodostojni dokazi da on nije bio prvi jer je Pavao bio ondje zajedno sa njim, a Tit je bio "ostavljen" da dovrši ono što je on bio započeo.

Nema dokaza da je Tit ondje bio "biskup", to jest, visoki crkveni dostojanstvenik, pa čak ni da je bio postavljen za pastora.

Tim dodacima nedostaje autoritet i toliko su puni grešaka da je krajnje vrijeme da ih se ukloni iz Biblije. Oni nisu dio nadahnutih spisa nego spadaju u "bilješke i popratne riječi" te neprestano potpomažu, možda i previše, kako bi se ovekovečila zabluda. Mišljenje da su Timotej i Tit bili "prelati, biskupi", jedan u Efezu, drugi na Kreti, daleko više ovisi o tim bezvrijednim bilješkama negoli bilo čem drugom u samim poslanicama. U stvari, u poslanicama nema dokaza za to i, ako se uklone te bilješke, nitko neće na temelju Novog zavjeta pretpostaviti da su oni uopće imali tu službu.¹

Srećom su te bilješke konačno uklonjene iz suvremenih verzija Novog zavjeta, ali zabluda koju su one širile dosta teško iščezava.

Timoteja i Tita Pavao je poslao na vrijeme poslanje kako bi uputili vjernike i upozorili ih na lažne učitelje.

Kako se skoro svi stručnjaci slažu da su ta tri pisma iz *istog razdoblja* i pisana

istom rukom, o njihovu autorstvu i izvornosti govorit ćemo kao o jednom sklopu.

II. Autorstvo tih poslanica

Sve do 1804. godine, kad je Schmidt zamijekao da je Pavao napisao te poslanice, sva Crkva pa čak i nevjernici prihvaćala ih je kao izvorna pisma velikog apostola.

Od tada je postalo sve uobičajenije nazivati te knjige "krivotvorenim", premda ih se smatralo "pobožnim" (kao da zabluda može ići uz istinsku pobožnost!). Većina liberala i neki drugi, inače konzervativni vjernici, jako teško prihvaćaju da su te knjige izvorno Pavlove ili, u najmanju ruku, *potpuno* njegove. Budući da je u njima mnogo važnog naučavanja o tome kako voditi crkvu, kao i drugi važni nauči – uključujući i upozorenje protiv krivovjераца i nevjere u posljednjim danima – držimo nužnim iznijeti više potankosti o izvornosti tih poslanica negoli o bilo kojoj drugoj poslanici osim 2. Petrove.

III. Vanjski dokazi

Vanjski dokazi za Pastoralne poslanice vrlo su snažni. U stvari, da su oni jedini presudni za njihovo prihvaćanje ili odbacivanje, njihova vjerodostojnost ne bi ni bila upitna.

Irenej je prvi poznati autor koji je izravno navodio te poslanice. Tertulijan i Klement Aleksandrijski pripisivali su ih Pavlu, jednako kao i Muratorijev Kanon. U rane "crkvene oce" koji su izgleda poznavali ta pisma spadali su i Polikarp i Klement Rimski.

Marcion ih, prema Tertulijanu, nije uključio u svoj "kanon". To vjerojatno nije glas protiv njihove autentičnosti, koliko protiv njihova *sadržaja*. Marcion je bio neka vrst vođe kulta koga su razbjesnili Pavlovi snažni napadi protiv gnosticizma koji je tada tek nastajao (vidi Uvod u Kološane) sadržani u Pastoralnim poslanicama. Odjeljci koje taj krivovjераc, mrzitelj Židova, osobito nije volio uključuju 1 Tim 1,8; 4,3; 6,20 i 2 Tim 3,16.17.

IV. Unutarnji dokazi

Skoro svi napadi protiv toga da je Pavao napisao Pastoralne poslanice temelje se na tobožnjim dokazima koji se nalaze *unutar* samih pisama.

Protivnici se pozivaju na tri glavne skupine dokaza: povijesnu, crkvenu i jezičnu. Ukratko ćemo provjeriti i objasniti svaki od ta tri problema.

Povijesni problem. Nekoliko događaja i spomenutih ljudi nije u skladu s Djelima apostolskim ili pak s našim znanjem o Pavlovom poslanju koje je opisano u ostalim poslanicama. To da je Pavao bolesnoga Trofima ostavio u Miletu, a svoju kabanicu i pergamente u Troadi, ne poklapa se s njegovim putovanjima za koja znamo.

Tu je tvrdnju lako pobiti. Da, istina je da se ne uklapaju u Djela apostolska, ali to *ni* je ni potrebno. Filipljani 1,25 navode na to da je Pavao očekivao da će biti pušten iz zatvora, a kršćanska predaja kaže da se to i zbilježio da je služio još nekoliko godina prije negoli mu je odsječena glava. Stoga su događaji, prijatelji i neprijatelji spomenuti u Pastoralnim poslanicama iz razdoblja njegova misijskog djelovanja *između* dva utamničenja.

Crkveni problem. Govori se da je organizacija crkve kakvu opisuje Pavao prerana za njegovo doba te da, zapravo, potječe iz drugog stoljeća. I dok je istina da se u Pastoralnim poslanicama spominju biskupi, starješine i đakoni, ne postoji dokaz da se tu radilo o "monarhijskoj" vrsti biskupa iz drugog i sljedećih stoljeća. U stvari, u Filipljanima 1,1, poslanici koja je napisana prije spomenutih, govori se o više biskupa (nadglednika) u jednoj crkvi, a ne o jednom biskupu postavljenim nad jednom crkvom, niti pak o kasnijem sustavu kad je jedan biskup bio postavljen nad nekoliko crkava. Pa i izrazi *starješine* i *biskupi* u Timoteju i Titu međusobno su zamjenjivi dok, počevši u drugom stoljeću, uz uporno Ignacijevu poticanje, nije izdvojen jedan "biskup" da bude nad drugima kao "starje-

šina". Stoga to Pavlovo osnovno naučavanje o crkvenim vođama jasno pokazuje da potječe iz razdoblja *apostolá*, a ne iz drugog stoljeća po Kristu.

Jezični argument. Najjači napad temelji se na razlici u stilu i rječniku tih triju poslanica i ostalih deset koje smatramo Pavlovima. U njima ne nalazimo neke Pavlove omiljene riječi i izraze, dok u njima ima mnogo riječi koje nije koristio u ostalim pismima (36% novih riječi). Pomoću statističke metode "dokazano" je da Pavao "nije mogao" napisati ta pisma. (Istom tom metodom uz isti negativni rezultat ispitane su i Shakespeareove pjesme.)

Valja priznati da tu ima *stvarnih teškoća*. Barem jedanput se te teorije ne temelje skoro potpuno na predrasudama protiv – protivnicima odvratnog – nauka Pisma. (Ipak, otpadnici iz posljednjih vremena, koji su napadnuti u Pastoralnim poslanicama, zvuče iznenađujuće slično nekima od stručnjaka koji uporno tvrde da Pavao nije njihov autor.)

Ponajprije, važno je spomenuti se da su to pisma jednog starca suočenog sa smrću, čovjeka koji je mnogo i naširoko putovao te stekao mnoge nove prijatelje otkad je izišao iz zatvora (2. Timoteju piše za svog drugog tamnovanja). Svakome se sa starenjem, čitanjem, putovanjima i susretima s novim ljudima povećava rječnik.

Kao drugo, moramo shvatiti da subjektivna tema tih poslanica – crkveni službenici, etika i zastranjenje od vjere – automatski zahtijeva uporabu novih riječi.

Te su poslanice, osim toga, neprikladne za poštenu statističku provjeru. Možda je najznačajnije to da 80% novozavjetnih riječi koje se javljaju samo u Pastoralnim poslanicama nalazimo u grčkom Starom zavjetu (LXX), tvrdi Guthrie u svom *Uvodu*. Budući da je Pavao propovijedao na grčkom, očigledno je poznao Stari zavjeta na tom jeziku kao i na hebrejskom izvorniku. Ukratko, neke sporne riječi koje je Pavao upotrebljavao, u najmanju su ru-

ku bile dio njegova bogatog rječnika. Crkveni oci, koji su se svakodnevno služili grčkim, nisu imali problema s Pavlovim autorstvom Pastoralnih poslanica. (Činjenica da su neki *imali* takvih problema s poslanicom Hebrejima pokazuje da su bili jako osjetljivi na način nečijeg pisanja.)

Kad smo tako skupili sve odgovore na te tvrdnje, osobito kad im pridružimo drevno i sveopće prihvaćanje od strane pravovjernih vjernika da ta pisma potječu od Pavlove ruke, i mi ih možemo čiste savjesti prihvatiti kao njegove. U stvari, visoki etički sadržaj tih poslanica isključuje krivotvorinu, bila ona "pobožna" ili bilo koje druge vrste. To su nadahnute Božje riječi (2 Tim 3,16.17) izrečene po apostolu Pavlu.

V. Pozadina i tema Pastoralnih poslanica

Iskreno rečeno, ne znamo baš mnogo o razdoblju Pavlovog života koji pokrivaju te poslanice. Najbolje što možemo jest sabrati djeliće životopisa koje nalazimo u samim poslanicama, a to je vrlo šturo.

U tim pismima ima nekoliko riječi i tema koje se učestalo javljaju. One nam daju uvid u ono što je sve više zaokupljalo Pavlov um dok mu se poslanje bližilo kraju.

Jedna od tih svojstvenih riječi jest *vjera*. Dok se povećavala pogibelj otpadanja od vjere, Pavao je pokušavao naglasiti veličanstven kršćanski nauk koji je bio predan svetima. Opisao je različite stavove koje su ljudi zauzeli ili će zauzeti glede vjere.

1. Neki su doživjeli brodolom vjere (1 Tim 1,19).
2. Neki će otpasti od vjere (1 Tim 4,1).
3. Neki će zaniijekati vjeru (1 Tim 5,8).
4. Neki će odbaciti svoju prvu vjeru (1 Tim 5,12).
5. Neki će biti zavedeni od vjere (1 Tim 6,10).
6. Neki su zastranili od vjere (1 Tim 6,21).

Jasno je spomenut izraz *zdrav nauk*. Ov-dje "zdrav" znači "ispravan" i "pravovje-

ran". On znači "zdravlje", to jest, "donosi zdravlje". To je riječ od koje potječe i riječ "higijena". Ovdje je to, naravno, duhovna higijena. Primijetite sljedeće:

Zdrav nauk (1 Tim 1,10; 2 Tim 4,3; Tit 1,9; 2,1).

Zdrave riječi (1 Tim 6,3; 2 Tim 1,13).

Zdravi u vjeri (Tit 1,13; 2,2).

Zdrava riječ, to jest, govor (Tit 2,8).

Šest puta je spomenuta riječ *savjest*:

1 Tim 1,5.19; 3,9; 4,2

2 Tim 1,3

Tit 1,15

Kao praktični dokaz zdravog nauka istaknuta je *pobožnost*: 1 Tim 2,2.10; 3,16; 4,7.8; 5,4; 6,3.5.6.11; 2 Tim 3,5 (samo vanjsko obličje pobožnosti); 3,12; Tit 1,1; 2,12.

Trijeznost i razboritost dobre su značajke za koje je apostol smatrao da ih trebaju njegovati njegovi mladi pomoćnici: 1 Tim 2,9.15; 2 Tim 1,7; 4,5; Tit 1,8; 2,2.5.6.12.

Valja nam primijetiti i mnogo toga *dobro* što spominje apostol:

– Dobra savjest (1 Tim 1,5.19).

– Zakon je dobar (1 Tim 1,8).

– Dobar boj (1 Tim 1,18).

– Molitva je dobra (1 Tim 2,3).

Dobra djela (1 Tim 2,10; 3,1; 5,10.25; 6,18; 2 Tim 2,21; 3,17; Tit 1,16; 2,7.14; 3,1.8.14).

– Dobro ponašanje (1 Tim 3,2).

– Lijepo svjedočanstvo (1 Tim 3,7).

– Častan položaj (1 Tim 3,13).

– Svako stvorenje je dobro (1 Tim 4,4).

– Dobar poslužitelj (1 Tim 4,6).

– Dobar nauk (1 Tim 4,6).

– Pobožnost je dobra (1 Tim 5,4).

– Dobar boj vjere (1 Tim 6,12; 2 Tim 4,7).

– Dobro svjedočanstvo (1 Tim 6,13).

– Dobar temelj (1 Tim 6,19).

– Dobro (2 Tim 1,14; Tit 2,3; 3,8).

– Dobar vojnik (2 Tim 2,3).

– Dobri ljudi (2 Tim 3,3; Tit 1,8; 2,5).

– Dobra vjernost (Tit 2,10).

I na posljetku, zanimljivo proučavanje riječi tiče se medicinskih naziva koje nalazimo u tim pismima. Neki drže kako je to odraz činjenice da je u to doba Pavlov bliski suradnik bio doktor Luka.

Već smo napomenuli da riječ "zdrav" znači nešto što donosi zdravlje i upotrebljava se kao opis nauka (doktrine), riječi, govora i vjere.

U 1 Tim pavao spominje ožigosanu savjest. "Ožigosano" znači spaljeno vrućim predmetom.

Izraz "boluje od zapitkivanja" označava bolesnu radoznalost i odnosi se na umobolnost (1 Tim 6,4).

"Rak-rana" iz 2 Tim 2,17 prevodi se kao "gangrena" u *Revised Version* (od te grčke riječi potječe i naša riječ "gangrena").

"Draškanje", to jest, "svrab" ušiju (2 Tim 4,3) posljednji je izraz koji Pavao upotrebljava u svojoj dijagnozi kliničkih slučajeva posljednjeg doba.

Saznavši sve to, otvorimo sada Pavlovu Prvu poslanicu Timoteju i stih po stih proučimo njezin sadržaj.

PRVA POSLANICA TIMOTEJU

Uvod

Ova poslanica poslužit će Timoteju kao dokumentirani dokaz njegova ovlaštenja da djeluje kao apostolov predstavnik. U skladu s time, velik se dio poslanice bavi osobnim životom i djelatnostima samog Timoteja.

D. Edmond Hiebert

I. Jedinstveni položaj u kanonu Svetog pisma

Oni koji bi htjeli lišiti crkvu Pastoralnih poslanica kao autentičnih pisama velikog apostola Pavla, čine golemu štetu vjeri. Čini nam se da njihov problem, u stvari, ne leži toliko u takozvanom "nepavlovskom rječniku" koliko u vrlo pavlovskom načinu kako su te riječi često povezane! One unaprijed osuđuju upravo ono što neki od tih ljudi čine i naučavaju.

Istinitost, krasota i duhovna snaga Prve poslanice Timoteju očite su svakome tko razmišlja o njezinu tekstu kao takvom – neopterećen unaprijed stvorenim mišljenjem. U stvari, mnogi koji poriču Pavlovo autorstvo osjećaju ga tako snažno da su prisiljeni tvrditi kako su dijelovi izvornih Pavlovihih pisama utkani u sjajno djelo tobožnjeg krivotvoritelja! Primjerice, francuski skeptik iz prošlog stoljeća, Ernest Renan, piše: "Neki odjeljci tih pisama tako su krasni da ne možemo ne upitati se nije li krivotvoritelj imao u rukama neke od autentičnih Pavlovihih zapisa koje je unio u svoje apokrifno djelo."¹

Koliko li je jednostavnije prihvatiti skoro sveopće naučavanje Crkve od njezina najranijeg doba da su to – u cijelosti – "autentični Pavlovi zapisi"!

U 1 Tim nalazimo iznimno važno otkriće o poretku u crkvi, služenju žena i službenicima crkve. Kako bi čovjek Božji trebao živjeti jasno je iskazao jedan *neusporedivi* čovjek, sâm Pavao.

II. Autorstvo

Vidi Uvod u Pastoralne poslanice gdje se obrađuje autorstvo Prve poslanice Timoteju.

III. Vrijeme nastanka

Gotovo se svi konzervativni stručnjaci slažu da je 1. Timoteju Pavao napisao zajedno s Titom kao prvu od Pastoralnih poslanica, i to neposredno pred svoju smrt. Uzmemo li da je iz kućnog pritvora pušten 61. godine po Kristu, što bi mu dalo vremena za još neka putovanja, sve ukazuje na to da je poslanicu napisao između 64. i 66. godine. Vjerojatno je napisana negdje u Grčkoj.

IV. Pozadina i teme

Tema Prve poslanice Timoteju dosta je jasno iznesena u 3,14.15.

Ovo ti pišem nadajući se uskoro doći k tebi, ali ako okasnim, da znaš kako ti se treba vladati u kući Božjoj, koja je crkva Boga živoga, stup i temelj istine.

Tu Pavao dosta jednostavno izjavljuje kako postoji mjerilo ponašanja za crkvu Božju te da Timoteju piše kako bi ga s time upoznao.

Djetetu koje se ružno ponaša nije dostatno reći: "Lijepo se ponašaj!" – ako ono ne zna što je to lijepo ponašanje kakvo se od njega očekuje. Najprije mu se mora reći što lijepo ponašanje *jest*. Prva Timoteju to i čini, djetetu Božjem govori o ponašanju u odnosu na Božju crkvu.

Već kratak pregled različitih poglavlja potvrđuje da su teme doista te koje smo spomenuli. Drugo poglavlje pokazuje kako se ponašati glede javne molitve i ženine uloge u javnosti. Treće poglavlje iznosi

zahtjeve za one koji će preuzeti odgovorne položaje i vodstvo u zajednici. Peto poglavlje naglašava odgovornost zajednice prema udovicama.

PREGLED

- I. POZDRAV (1,1-2)
- II. PAVLOV NALOG TIMOTEJU (1,3-20)
  - A. Nalog da se ušutka lažne učitelje (1,3-11)
  - B. Zahvalnost za istinsku milost Božju (1,12-17)
  - C. Ponavljanje naloga Timoteju (1,18-20)
- III. UPUTE U POGLEDU ŽIVOTA CRKVE (2,1 – 3,16)
  - A. O molitvi (2,1-7)
  - B. O muškarcima i ženama (2,8-15)
  - C. O starješinama i đakonima (3,1-13)
  - D. O ponašanju u crkvi (3,14-16)
- IV. OTPADNIŠTVO U CRKVI (4,1-16)
  - A. Upozorenje protiv predstojećeg otpadništva (4,1-5)
  - B. Korisne upute u pogledu predstojećeg otpadništva (4,6-16)
- V. OSOBITE UPUTE U POGLEDU RAZNIH VRSTA VJERNIKA (5,1 – 6,2)
  - A. Različite dobne skupine (5,1,2)
  - B. Udovice (5,3-16)
  - C. Starješine (5,17-25)
  - D. Sluge i gospodari (6,1,2)
- VI. LAŽNI UČITELJI I LJUBAV PREMA NOVCU (6,3-10)
- VII. ZAVRŠNI NALOZI TIMOTEJU (6,11-21)

Komentar

I. Pozdrav (1,1,2)

1,1 Pavao ponajprije predstavlja sebe kao **apostola Isusa Krista**. **Apostol** znači "poslanik" pa Pavao time jednostavno izjavljuje da je on od Boga određen za djelo misionara. Pavao je dakle bio ovlašten **po odredbi Boga, Spasitelja našega, i Gospodina Isusa Krista, nade naše**. Time se naglašava da nije Pavao bio taj koji je iza-

brao tu službu kako bi od nje živio; niti su ga za to djelo odredili ljudi. On je dobio sasvim određeni poziv od Boga da propovijeda, naučava i trpi. U ovome stihu **Bog Otac** nazvan je našim Spasiteljem. Obično se u Novom zavjetu za Isusa govori da je Spasitelj. Bog je **Spasitelj** ljudi zato što želi njihovo spasenje, zato što je poslao svog Sina da ostvari djelo otkupljenja, kao

i zato što daje život vječni svima koji vjerom prihvate Gospodina Isusa. Krist je Spasitelj zato što je stvarno otišao na križ te dovršio djelo koje je bilo nužno da bi Bog mogao na pravedan način spasiti bezbožne grešnike.

Za Gospodina Isusa rečeno je da je naša **nada**. To nas podsjeća na riječi iz Kološanima 1,27: "Krist u vama, nada slave." Naša jedina nada da dođemo u Nebo jest u Osobi i djelu Gospodina Isusa. U stvari, sva svjetla budućnost koja nam je pokazana u Bibliji naša je zbog toga što smo povezani s Kristom Isusom.

Sjeti se Ef 2,14 gdje piše da je Krist naš mir, i Kol 3,4 gdje se spominje da je On naš život. Krist je naš mir jer je riješio problem naših prošlih grijeha; Krist je naš život jer rješava problem snage u sadašnjosti; Krist je naša nada jer se bavi problemom oslobođenja u budućnosti.

1,2 Ovo je pismo naslovljeno na Timoteja, koji je opisan kao **pravi sin u vjeri** (u području vjere). To bi moglo značiti da je Timotej bio spašen preko apostola Pavla, možda tijekom njegova prvog posjeta Listri (Dj 14,6-20). Ali općeniti utisak u Dje-lima jest da je Timotej već bio učenik kad ga je Pavao prvi put sreo (Dj 16,1.2). U tome slučaju izraz **pravi sin u vjeri** znači da je Timotej iskazivao istu duhovnu i moralnu kakvoću kao i Pavao; on je bio **pravi** apostolov potomak jer je očitovao isti karakter.

Stock kaže: "Sretan je mladi kršćanski djelatnik koji ima takvog vođu i sretan je kršćanski vođa koji ima 'tako brojnu obitelj' takve 'prave' djece."

Uobičajen pozdrav u novozavjetnim poslanicama jest "milost vam i mir". U 1. i 2. Timoteju, Titu i 2. Ivanovoj poslanici to je prošireno na **milost, milosrđe i mir**. Svaka od spomenutih poslanica napisana je ponajprije pojedincima a ne crkvama, i to objašnjava dodavanje **milosrđa**.

Milost su sva božanska sredstva potrebna za kršćanski život i službu. **Milosrđe**

govori o Božjoj milosrdnoj skrbi i zaštiti onog tko je u potrebi a podložan je padu. **Mir** je unutarnji spokoj koji nastaje zbog oslanjanja na Gospodina. Ta tri blagoslova dolaze **od Boga, Oca našega, i Krista Isusa, Gospodina našega**. U ovom se stihu Kristovo božanstvo podrazumijeva time što Pavao o Njemu govori kao o jednaku s Ocem. Izraz **Krist Isus, Gospodin naš**, ističe Kristovo Gospodstvo. I dok se riječ "Spasitelj" pojavljuje dvadeset četiri puta u Novom zavjetu, riječ "Gospodin" pojavljuje se 522 puta. Na temelju tog važnog statističkog podatka trebali bismo biti sposobni odrediti svoj osobni način kako ćemo oslovljavati Krista.

II. PAVLOV NALOG TIMOTEJU (1,3-20)

A. Nalog da se ušutka lažne učitelje (1,3-11)

1,3 Izgleda mogućim da je Pavao nakon svog prvog utamničenja u Rimu, zajedno s Timotejem posjetio Efez. Kad je otputovao u Makedoniju, Timoteju je naložio da neko vrijeme ostane u Efezu te naučava Božju riječ i upozorava vjernike na lažno naučavanje. Iz Makedonije je Pavao očigledno otputovao na jug u Korint, i vjerovatno je iz tog grada napisao svoje prvo pismo Timoteju. U ovom stihu apostol zapravo govori: "Kao što sam te ranije, kad sam odlazio u Makedoniju, uputio da ostaneš u Efezu, tako i sada ponavljam te upute." Iz toga ne trebamo shvatiti da je Timotej bio postavljen za pastora crkve u Efezu. U ovom odjeljku nema ni traga tom shvaćanju. On je, u stvari, ondje bio na privremenom poslanju da naloži nekima u zajednici neka ne **naučavaju** doktrine oprečne kršćanskoj vjeri ili joj nešto dodaju. Osnovni tamošnji lažni nauci bili su legalizam i gnosticizam. U slučaju da bi Timotej bio u iskušenju izbjegavati te probleme, Pavao mu veli neka ostane na poslu.

1,4 Timoteja se, također, potiče da tim ljudima naloži neka ne pridaju nikakvu

pozornost **bajkama i beskrajnim rodoslovljima**. Nama je danas nemoguće točno znati što su bile te **bajke** i ta **beskrajna** rodoslovlja. Neki ih povezuju s legendama koje su nastale među nekim židovskim učiteljima. Drugi misle da se to odnosi na mitove i rodoslovlja gnostika. Zanimljivo je primijetiti da i današnje lažne kultove obilježava to isto. O utemeljiteljima lažnih religija nastale su mnoge maštovite priče a rodoslovlja, primjerice, zauzimaju važno mjesto među mormonima.

Takve bezvrijedne teme služe jedino tome da izazovu sumnje i dvojbe u ljudskim umovima. One ne doprinose **izgrađivanju Božjem po vjeri**. Sveukupni plan otkupljenja razradio je Bog, ne da potakne na sumnje i **raspre**, nego da proizvede **vjeru** u srcima ljudi. Ti ljudi iz efeške zajednice ne bi trebali posvetiti svoju pozornost takvim bezvrijednim temama kao što su **bajke i rodoslovlja**, nego se radije predati velikim istinama kršćanske vjere, što će biti na blagoslov ljudima i nadahnuti ih na **vjeru** a ne dvoumicu.

1,5 Ono najvažnije za shvatiti u ovom stihu možda jest to da se **zapovijed** ne odnosi na Mojsijev zakon ni na Deset zapovijedi, nego na nalog iz 3. i 4. stiha. U NKJV je to jasno istaknuto: **a svrha je te zapovijedi ljubav ...** Pavao kaže da određite ili cilj tog naloga koji je upravo dao Timoteju nije da proizvede pravovjernost, nego **ljubav iz čista srca i dobre savjesti i vjere nehinjene**. To pak je nešto što uvijek prati propovijedanje Evanđelja milosti Božje.

Ta **ljubav**, nesumnjivo, uključuje ljubav prema Bogu, ljubav prema suvjernicima kao i općenitu ljubav prema ljudima ovoga svijeta. Ona mora izvirati iz **čistog srca**. Ako je nečiji unutarnji život nečist, tada teško da će iz njega isticati istinska kršćanska ljubav. Ta ljubav mora biti i popratni "proizvod" dobre savjesti, to jest, savjesti lišene grijeha prema Bogu i čovjeku. Končno, ta ljubav treba biti rezultat **nehinjene**

(doslovce, "nelicemjerne") **vjere**, to jest, vjere koja ne nosi masku.

Lažno naučavanje nikada ne može donijeti to što Pavao nabraja, to što nikada ne nastaje kao rezultat bajki i beskrajnih rodoslovlja! Tek naučavanje milosti Božje stvara **čisto srce, dobru savjest i vjeru nehinjenu** te stoga dovodi do **ljubavi**.

Ovaj nam je stih provjera za svako istinsko naučavanje, naime, donosi li ono te rezultate?

1,6 Bilo je nekih koji su **zastranili** od toga, to jest, od čistog srca, dobre savjesti i nehinjene ljubavi. Izraz **promašivši** može značiti ili da nisu dobro ciljali ili pak da nisu pogodili. Nema sumnje da se tu misli na ono prvo. Uopće se ne radi o tome jesu li ti ljudi pokušavali zadobiti sve to – nisu čak na to ni ciljali. To je dovelo do toga da su **zastranili u praznorječje**. Njihovo propovijedanje je bilo besciljno; nije vodilo nikuda; nije uspjelo učiniti ljude svetima.

Pavao u ovoj poslanici učestalo upotrebljava riječ **neki**. U doba kad je pisao 1. poslanicu Timoteju, ti su učitelji predstavljali manjinu u crkvama. Kad dođemo do druge poslanice Timoteju vidjet ćemo da riječ "neki" nije više toliko istaknuta. Raspoored snaga se promijenio. Zastranjenje je postalo mnogo općenitije: ona manjina očigledno je prerasla u većinu.

1,7 Lažni učitelji spomenuti u prethodnim stihovima bili su judaisti koji su pokušavali pomiješati židovstvo i kršćanstvo, zakon i milost. Tvrdili su da vjera u Krista nije dostatna za spasenje. Zahtijevali su da se muškarci trebaju obrezati ili se na druge načine držati Mojsijevog zakona. Naučavali su da je Božji zakon vjernikovo mjerilo po kojem treba živjeti.

To lažno naučavanje postojalo je u svakom stoljeću crkvene povijesti i ostalo je kao pošast koja i danas najuspješnije kvari kršćanstvo. Njezin suvremeni oblik jest to da se osoba, premda je za spasenje nužna vjera u Krista, mora krstiti, ili pridružiti crkvi, ili držati Božji zakon, ili činiti poko-

ru, ili davati desetinu od svojih prihoda, ili činiti neku drugu vrst "dobrih djela". Ti koji naučavaju suvremeni legalizam (zakonstvo) ne uviđaju da se spašava po vjeri u Krista, bez djela Zakona. Oni ne shvaćaju da su dobra djela *rezultat* spasenja, a ne njegov uzrok. Ne postaje se kršćaninom činjenjem tih dobrih djela, nego se ta dobra djela čine zato što je netko postao kršćaninom. Ne uviđaju da je Krist, a ne Zakon Božji, vjernikovo mjerilo za život. Ne mogu shvatiti da čovjek ne može biti pod Zakonom – a da ne bude pod prokletstvom. Zakon osuđuje na smrt sve koji ne uspiju održati njegove svete zapovijedi. Budući da ni jedan čovjek ne može savršeno ispuniti Zakon Božji, svi su ljudi osuđeni na smrt. Ali Krist je otkupio vjernike od prokletstva Zakona zato što je On bio učinjen prokletstvom umjesto nas.

Apostol o tim samonametnutim učiteljima Zakona veli da **ne razumiju** ono što sami govore ni ono što uporno tvrde. O Zakonu nisu mogli govoriti razborito jer nisu razumjeli svrhu zbog koje je Zakon predan, kao što nisu razumjeli ni odnos vjernika prema Zakonu.

1,8 Pavao obilatlo objašnjava da je sa Zakonom sve u redu: "Stoga: Zakon je svet, i zapovijed je sveta, i pravedna, i dobra" (Rim 7,12). Ali Zakonom se treba služiti **zakonito**. On nikada nije bio dan kao sredstvo spasenja (Dj 13,39; Rim 3,20; Gal 2,16.21; 3,11). Zakonita uporaba Zakona jest upotrijebiti ga u propovijedanju i naučavanju kako bi se čovjeka uvjerilo da je grešnik. Ne smije ga se prikazivati kao sredstvo spasenja ili kao mjerilo za život.

Guy King je iznio tri pouke koje Zakon naučava; to su: "Ne smijemo. Nismo. Ne možemo." Kad Zakon izvrši svoje djelo u životu grešnika, tada je on spreman zavipiti Bogu: "Bože, spasi me po svojoj milosti!"² Oni koji naučavaju da je Zakon bitan za spasenje ili posvećenje, nisu dosljedni. Kažu da kršćanina, ako prekrši Zakon, ne treba kazniti smrću. To nije priznavanje

autoriteta Zakona. Zakon bez kazne nije ništa drugo doli skup dobrih savjeta.

1,9 Zakon nije donesen za pravednika. Ako je netko pravedan, ne treba mu Zakon. To je istina glede kršćanina. Kad on po milosti Božjoj primi spasenje, ne treba se podložiti pod Deset zapovijedi da bi živio svetim životom. Ono što kršćaninu daje da živi pobožno nije strah od kazne, nego ljubav prema Spasitelju koji je umro na Golgoti.

Apostol nastavlja opisivati onu vrst ljudi kojima je bio dan Zakon. Mnogi tumači Biblije ukazivali su na blisku povezanost između tog opisa i samih Deset zapovijedi. Deset zapovijedi podijeljene su u dva djela: prve četiri zapovijedi tiču se čovjekove dužnosti u odnosu na Boga (pobožnost), dok se preostale četiri tiču njegove dužnosti u odnosu na bližnjega (pravednost). Izgleda da se sljedeće riječi odnose na prvi dio Deset zapovijedi: **za bezakornike i nepokornike, nepobožnike i grešnike, bezbožnike i svetogrdnike ...** Izraz **koljači** povezan je sa šestom zapovijedi: "Ne ubij!" Tu koljači označavaju ubojice, a ne one koji slučajno usmrte nekoga.

1,10 Izrazi za **bludnike i muškarce koji liježu s muškarcima** odnose se na nečudoredne heteroseksualce i homoseksualce. Ovdje su povezani sa sedmom zapovijedi: "Ne učini preljuba!" Izraz za **otimače ljudi** očigledno se odnosi na osmu zapovijed: "Ne ukradi!" Za **lažljivce i krivokletnike** (oni koji se lažno zaklinju) povezano je s devetom zapovijedi: "Ne svjedoči lažno na bližnjega svoga!"

Završne riječi i **ima li još što protivno zdravom nauku** nisu izravno povezane s desetom zapovijedi, ali izgleda da na neki način sažimaju svih deset zapovijedi.

1,11 Teško je odrediti povezanost ovog stiha s prethodnim. On bi mogao značiti da je zdravi nauk spomenut u 10. stihu u skladu s **Evandjeljem**. Ili pak bi mogao značiti da se sve što je Pavao govorio od 8.-10. stiha savršeno slaže s **Evandjeljem** koje je

on propovijedao. Ili bi, opet, moglo značiti da je sve što je od 3.-10. stiha govorio o lažnim učiteljima – u skladu s porukom **Evandjelja**. I dok je istina da je Evandjelje *slavno* (u NKJV, prim. prev.), ovdje je naglasak na činjenici da Evandjelje na prekrasan način spominje (i to doslovce) **slavu** Božju. Ono govori kako je isti Bog koji je svet, pravedan i pravičan, istodobno Bog milosti, milosrđa i ljubavi. Njegova ljubav ostvaruje ono što Njegova svetost zahtijeva; zato sada oni koji prime Gospodina Isusa dobivaju vječni život.

To je **Evandjelje ... koje je povjereno** apostolu. Središnji lik Evandjelja je proslavljeni Gospodin Isus Krist i ono govori ljudima kako On nije samo Spasitelj nego i Gospodin.

B. Zahvalnost za istinsku milost Božju (1,12-17)

1,12 U prethodnom odjeljku Pavao je opisao lažne učitelje koji su pokušali nametnuti održavanje Zakona vjernicima u Efezu, a sada se prisjeća svog obraćenja. Do njega nije došlo zbog zoga što je držao Zakon, nego zbog milosti Božje. Apostol nije bio pravednik – nego glavni grešnik. Izgleda da su stihovi 12-17 prikaz zakoni-te uporabe Zakona, koja proizlazi iz Pavlovog osobnog iskustva. Njemu Zakon nije poslužio za spasenje, nego za uvjeravanje u grešnost.

Ponajprije oduševljeno zahvaljuje Kristu Isusu za Njegovu osposobljujuću milost. Naglasak nije na onome što je Saul iz Tarza učinio za Gospodina, nego na onome što je Gospodin učinio za njega. Apostol se nikada nije mogao dovoljno načuditi kako ga je Gospodin Isus ne samo spasio nego i **smatrao dostojnim povjerenja** te ga **postavio** u svoju službu. Zakon nikada ne bi mogao iskazati takvu milost; prije bi njegovi kruti zahtjevi osudili grešnika Saula na smrt.

1,13 Iz ovog je stiha više nego očigledno da je Pavao prije svog obraćenja prekršio Deset zapovijedi. O sebi govori da je bio

hulitelj, progonitelj i nasilnik. Kao **hulitelj** govorio je loše o kršćanima i njihovom Vođi, Isusu. Kao **progonitelj** pokušao je pobijati kršćane jer je držao da je ta nova sljedba prijetnja židovstvu. Provodeći svoj opaki naum, uživao je u izvođenju svog drskog, okrutnog i nasilničkog djela protiv vjernika. Premda to u engleskom jeziku nije tako izraženo, u izvornom jeziku postoji uzlazna ljestvica opakosti u spomenute tri riječi: **hulitelj, progonitelj i nasilnik**. Prvi se grijeh odnosi samo na riječi. Drugi opisuje trpljenje kojem se izlaže druge zbog vjerskih uvjerenja. Treći uključuje okrutnost i zloporabu.

Ali Pavao je **zadobio milosrđe**. Nije primio kaznu koju je zaslužio – jer je sve to **činio u neznanju i nevjeri**. Progoneći kršćane mislio je da služi Bogu. Budući da je njegova otačka religija naučavala štovanje istinskog Boga, jedino što je mogao zaključiti bilo je da se kršćanska vjera protivi Jahvi Starog zavjeta. Sa svom revnošću i snagom koju je posjedovao pokušavao je obraniti Božju čast ubijajući kršćane.

Mnogi tvrde da su revnost, oduševljenje i iskrenost tri značajke važne Bogu. Ali Pavlov primjer pokazuje da revnost nije dostatna. U stvari, ako je čovjek u krivu, njegova revnost samo povećava pogrešku. Što više revnosti ima, to više štete čini!

1,14 I ne samo da je Pavao izbjegao kaznu koju je bio zaslužio (milosrđe), nego je i **preobilovala** ljubav koju nije zaslužio (milost). Gdje je izobilovao grijeh, još je više obilovala Božja milost (Rim 5,20).

Na činjenicu da milost Božja nije Pavlu bila dana uzalud, ukazano je riječima **zajedno s vjerom i ljubavlju koja je u Kristu Isusu**. Milost koju je Pavao primio bila je popraćena s **vjerom i ljubavlju koja je u Kristu Isusu**. To bi, naravno, moglo značiti da, kao što je od Gospodina došla milost, tako od Njega potječu i vjera i ljubav. Ali značenje biva jasnije ako razumijemo da Pavao nije odbio Božju milost nego je odgovorio na taj način da se pouzdao

u Gospodina Isusa i zaljubio u Blagoslovljenoga koga je ranije mrzio.

1,15 Ovdje se po prvi put u Pastoralnim poslanicama spominje izraz "vjerodostojna riječ". **Vjerodostojna je ta riječ** jer je riječ Boga koji ne može ni slagati niti se zabuniti. Čovjek si može dopustiti da bezuvjetno vjeruje u tu tvrdnju. U stvari, nevjerovanje bi tu bilo nerazumno i nimalo mudro. **Vrijedna je potpunog prihvaćanja** jer se odnosi na svakoga, govori što je Bog učinio za svakoga i proteže svoj dar spasenja na svakoga.

Riječima **Krist Isus** naglašava se božanstvo našega Gospodina. On koji je sišao s Neba na Zemlju prije svega je Bog (Krist), a potom i čovjek (Isus). Spasiteljevo predpostojanje iskazano je u riječima **došao je na svijet**. Rođenje u Betlehemu nije bilo početak Njegova postojanja. On je svu vječnost prebivao kod Boga Oca, ali je došao na svijet kao Čovjek po osobitom poslu. Kalendar potvrđuje činjenicu da je On došao; govorimo da je sada 2001. godina poslije Krista, ljetu Gospodnje 2001. Zašto je On došao? **Spasiti grešnike**. Nije došao spasiti dobre ljude (takvih nema!), a nije ni došao spasiti one koji se savršeno drže Božjeg zakona (ni takvih nema).

Sada smo stigli do same srži razlike između istinskog kršćanstva i drugih naučavanja. Lažne religije govore čovjeku da on može učiniti nešto kako bi stekao Božju naklonost. Evanđelje govori čovjeku da je grešnik, da ne može spasiti sâm sebe te da je jedini način kako može doći u Nebo; po zastupničkom djelu Gospodina Isusa na križu. Zakon kakav je Pavao ranije opisao daje prostora tijelu. Čovjeku govori upravo ono što on toliko želi čuti, naime, da nekako može doprinijeti svom spasenju. Ali Evanđelje zahtijeva da sva slava za djelo spasenja mora pripasti samo Kristu, da čovjek ne čini ništa drugo osim što griješi i da spasenje u potpunosti dolazi od Krista.

Duh Božji je Pavla doveo do toga da shvati kako je ranije bio vrhovni grešnik,

ili kako neki prevode: **prvi** među grešnicima. Ako i nije bio vrhovni grešnik, sigurno je bio u prvim redovima. Primijetite da naziv "vrhovni grešnik" (u NKJV, prim. prev.) nije pridat čovjeku utonulom u idolopoklonstvo ili nemoral, nego duboko religioznom čovjeku – takvom koji je odraštavao u pravovjernoj židovskoj obitelji!

Njegov grijeh bio je doktrinarne naravi; on nije prihvatio Božju riječ o Osobi i djelu Gospodina Isusa Krista, a odbacivanje Sina Božjega najveći je postojeći grijeh.

Također treba istaknuti da on kaže: **od kojih sam prvi ja**. – Ne kaže "bio sam", nego – "jesam". Najpobožniji sveti često su najsvjesniji vlastite grešnosti.

U 1 Kor 15,9 (napisanoj oko 57. godine) Pavao za sebe kaže da je "najmanji od apostola". Potom u Ef 3,8 (napisanoj oko 60. godine) naziva se "najmanjim od svih svetih". Sada u 1 Tim 1,15, napisanoj nekoliko godina nakon toga, naziva se prvim od grešnika. Tu vidimo pregled Pavlova napretka u kršćanskoj poniznosti.

Darbyev prijevod, također, glasi: **"od kojih sam prvi ja"**. Tu se ne radi o tome da je on bio najgori grešnik koji je ikad živio, nego da je bio prvi u odnosu na narod Izraela. Drugim riječima, njegovo obraćenje bilo je jedinstvena predlika budućeg obraćenja izraelskog naroda. On je bio "nedonošče" (1 Kor 15,8) u tom smislu što se rodio prije preporoda svog naroda, Izraela. Isto kao što je on bio spašen izravnim otkrivenjem s neba, bez ikakve ljudske pomoći, vjerojatno će na isti način biti spašen i židovski Ostatak tijekom budućeg razdoblja Tjeskobe. Izgleda da to tumačenje potječe od riječi "prvi" i "primjer" iz sljedećeg stiha.

1,16 To objašnjava zašto je Pavao zadovoljan milosrđe. Bilo je to zato da se na njemu iskaže **stpljivost Isusa Krista**. Kao što je bio kolovoda grešnika, tako će sada biti glavni prikaz neumorne milosti Gospodine. On će biti "Izložak br. 1", živi primjer, kao što kaže William Kelly, "božanske

ljubavi koja se uzdiže iznad najdjelatnijeg neprijateljstva, i božanske strpljivosti koja iscrpljuje i najraznovrsnije i najupornije neprijateljstvo.¹³

Pavlov će slučaj biti **primjer**. U tiskarstvu je to prvi pokusni otisak, uzorak. Pavlovo obraćenje bit će primjer onoga što će Bog učiniti s narodom Izraela "kad sa Siona dođe Izbavitelj" (Rim 11,26).

U općenitijem smislu taj stih znači da nitko ne bi trebao očajavati, bez obzira kako je opak. Takav se može tješiti da i on, budući da je Gospodin spasio vrhovnog grešnika, može naći milost i milosrđe ako samo pristupi Bogu kao pokajnik. Vjerujući u Njega i takva osoba može naći **život vječni**.

1,17 I dok se sad Pavao prisjeća Božjih čudnovatih postupanja s njim u milosti, ushićeno prelazi na ovu prekrasnu *doksologiju*. Teško je znati je li ona upućena Bogu Ocu ili pak Gospodinu Isusu. Izgleda da se riječi **Kralju vječnome** odnose na Gospodina Isusa, jer je On nazvan "Kralj kraljeva i Gospodar gospodara" (u Otk 19,16). Ipak, izgleda da se riječ **nevidljivom** odnosi na Boga Oca, jer je Gospodin Isus očigledno bio vidljiv očima smrtnika. Činjenica da ne možemo shvatiti o kojoj se tu Osobi Božanstva radi, možda služi kao ukazivanje na njihovu apsolutnu istovjetnost.

Za Kralja vječnoga najprije je rečeno da je besmrtn. To znači da je neraspadljiv ili neprolazan. Bog je u svojoj biti i **nevidljiv**. Ljudi su u starozavjetno doba vidjeli Božja ukazanja, ali Gospodin Isus nam je potpuno otkrio Boga u vidljivom obličju; no ipak ostaje činjenica da je sâm Bog nevidljiv ljudskim očima. Nakon toga Boga se naziva **jedinim mudrim**. Na posljetku, sva mudrost dolazi od Boga (Jak 1,5).

C. Ponavljanje naloga Timoteju

(1,18-20)

1,18 Ovdje spomenuta **zapovijed** nesumnjivo je nalog koji je Pavao dao Timoteju u 3. i 5. stihu, a to je da kori lažne učitelje.

Kako bi ohrabrio svog sina Timoteja da provodi to važno poslanje, apostol ga podsjeća na okolnosti koje su dovele do njegova poziva u kršćansku službu.

U skladu s prijašnjim proroštvima u vezi tebe izgleda da znači kako je, prije negoli je Pavao susreo Timoteja, u crkvi ustao neki prorok i proglasio da će Timoteja Gospodin upotrijebiti za svoju službu. Prorok je bio Božji govornik koji bi primao otkrivenja Božje volje u pogledu nekih osobitih koraka u djelovanju, te ih prenosio crkvi. Mladi Timotej proročkim je govorom bio izdvojen i tako je obznanjena njegova buduća uloga sluge Isusa Krista. Ako ikada u djelu Gospodinovu bude u nastupi da izgubi srčanost ili se obeshrabri, treba se samo sjetiti tih **proroštava** i na taj se način nadahnuti i potaknuti da **po njima bude dobar boj**.

1,19 U tom ratu treba zadržati **vjeru i dobru savjest**. Nije dostatno samo biti doktrinarno ispravan u pogledu kršćanske vjere. Netko može biti najpravovjernija osoba pa ipak ne imati **dobru savjest**.

Hamilton Smith piše:

Oni što su nadareni i često su pred očima javnosti, trebaju se čuvati da ne bi, usred neprestane zauzetosti, neprestanog propovijedanja i javnog rada pred ljudima, zanemarili skroviti život u pobožnosti pred Bogom. Ne upozorava li nas Pismo da je moguće propovijedati sa svom rječitosti ljudi i anđela, a ipak biti ništa? Ono što donosi plodove za Boga, ono što će imati svoju svjetlu nagradu u Danu koji dolazi, jest život u pobožnosti iz koje mora isticati cjelokupno istinsko sluzenje.⁴

Neki od onih što su živjeli u Pavlovo doba odbacili su dobru savjest i tako **doživjeli brodolom** u pogledu vjere. Može ih se usporediti s ljudim mornarima koji su bacili kompas u more.

Ti koji su **doživjeli brodolom vjere** bili su istinski vjernici koji jednostavno nisu očuvali svoju osjetljivu savjest. Njihov je kršćanski život započeo kao kad se s ne-

kakvim raskošnim brodom krene u plovidbu morem; ali umjesto da se vrata u luku sa zastavom koja vijori na vjetru i brodom punim tereta, nasukali su se na grebenima te donijeli sramotu sebi i svome svjedočanstvu.

1,20 Ne znamo jesu li **Himenej** i **Aleksandar** oni koji su spomenuti u 2 Tim 2,17 i 4,14. Ne znamo ni narav njihova huljenja. Sve što nam je rečeno jest da su odbacili dobru savjest i da su hulili. U Novom zavjetu **huliti**⁵ ne znači uvijek pogrdivati Boga. Ta bi riječ mogla značiti i pogrdivanje ili klevetanje svog bližnjeg. Mogla bi se uzeti kao prikaz života takvih ljudi kao i riječi s njihovih usana. Doživjevši brodolom vjere nesumnjivo su uzrokovali da drugi govore pogrdno o putu istine pa su im stoga životi bili sama hula.

Tragedija je u tome što su nekoč sjajni i djelotvorni kršćani zastranili u zabludu time što su ukrutili svoju savjest.

Apostol kaže da je te ljude predao Sotoni. Neki stručnjaci u tim Pavlovim riječima vide postupak isključenja (ekskomunikacije). Drže da one znače kako je Pavao izbacio tu dvojicu iz mjesne crkve i da je taj postupak bio smišljen da ih dovede do pokajanja i obnove zajedništva s Gospodinom i Njegovim narodom. Poteškoća s tim gledištem jest to da je isključenje bilo u nadležstvu mjesne crkve, a ne samog apostola Pavla. U 1 Kor 5 Pavao nije isključio onog rodoskvmitelja, nego je dao savjet Korinćanima da to učine oni.

Drugo važno tumačenje tog odjeljka jest da je predavanje **Sotoni** bila ovlast dana apostolima, a nje danas više nema – zato što nema ni apostola. Prema tom gledištu, apostoli su imali ovlast predati grešnika Sotoni kako bi mu on izazvao tjelesne patnje a u krajnjim slučajevima, kao u slučaju Ananije i Safire, čak i smrt (Dj 5,1-11). To discipliniranje bilo je, očigledno, provođeno u svrhu popravljivanja – **da se nauče ne huliti**. U pitanju nije bilo proklinjanje, nego kažnjavanje.

III. UPUTE U POGLEDU ŽIVOTA CRKVE (2,1 – 3,16)

A. O molitvi (2,1-7)

Pavao je zaključio svoj prvi nalog Timoteju u pogledu lažnih učitelja, a sada prelazi na temu molitve. Postoji općenito slaganje da se ovaj odjeljak odnosi na javnu molitvu, premda tu nema ničega što ne bi bilo primjenjivo i u osobnom pobožnom življenju.

2,1 Molitva za sve ljude povlastica je i obveza. Prava je povlastica kad možemo dolaziti pred Boga u korist svojih bližnjih. A i obveza je, jer smo dužnici svima što se tiče dobre vijesti spasenja.

Apostol u navodi četiri vida molitve: **prošnje, molitve, zastupanja i zahvalnice**. Teško je razlikovati između prve tri. U suvremenom rječniku **prošnja** navodi na snažno i usrdno zauzimanje, ali ovdje se misli više na osobite zamolbe za osobite potrebe. Riječ ovdje prevedena kao **molitve** vrlo je općenit pojam koji obuhvaća svaku vrst pristupa Bogu u strahopoštovanju. **Zastupanja** su oni oblici zamolbi u kojima se u korist drugih Bogu obraćamo kao Uzvišenom. **Zahvalnice** su molitve u kojima govorimo o milosti i dobroti našeg Gospodina i izlijevamo mu svoja srca u zahvalnosti.

To bismo sve mogli sažeti i reći da u molitvama za sve ljude moramo biti ponizni, biti u duhu štovanja, spremni pouzdati se i biti zahvalni.

2,2 Ovdje su osobito spomenuti **kraljevi i svi koji su na vlasti**. Oni moraju zauzimati osobito mjesto u našim molitvama. Na drugim nas mjestima Pavao podsjeća da je vlasti koje trenutno postoje postavio Bog (Rim 13,1) i da su one službenici Božji za naše dobro (Rim 13,4).

Ovaj stih ima osobitu težinu kad se prisjetimo da je napisan u doba cara Nerona. Užasni progoni kojima je taj opaki vladar izložio kršćane nisu mijenjali činjenicu da

kršćani trebaju moliti za poglavare koji nad njima vladaju. Novi zavjet naučava da kršćanin treba biti odan vlastima pod kojima živi – osim ako mu te vlasti naređuju nepokornost Bogu. U takvom se slučaju najprije treba pokoravati Bogu. Kršćanin ne smije sudjelovati ni u revolucijama ili pak provoditi nasilje protiv vlasti. Jednostavno može odbiti pokoravati se svakoj odredbi koja je protivna Božjoj riječi i tada smireno i pokorno primiti kaznu za svoju nepokornost.

Razlog koji apostol iznosi u pogledu molitve za vladare jest **da provodimo miran i spokojan život u svoj pobožnosti i čestitosti**. Za naše je dobro ako vlasti budu stabilne i da zemlja bude pošteđena od revolucije, građanskog rata, nemirā i bezvlašća.

2,3 To da trebamo moliti za sve ljude, uključujući tu i i one na vlasti, **dobro je i zgodno pred Spasiteljem našim – Bogom**. Naziv koji Pavao ovdje daje Bogu značajan je. Božja je želja spasenje svih ljudi. Stoga moliti za sve ljude znači promicati volju Božju u tom smislu.

2,4 Ovaj stih nadalje objašnjava ono što smo već istakli u prethodnom stihu. Bog **hoće da se svi ljudi spase** (Ez 33,11; Iv 3,16; 2 Pet 3,9). Zato mi trebamo moliti za sve ljude posvuda.

Ovaj stih jasno razlaže božanski i ljudski vid spasenja. Prva polovica stiha ukazuje na to da se čovjek treba **spasiti**. Glagol "spasiti" u trpnom je obliku; čovjek ne može **spasiti** sam sebe nego mora biti spašen od Boga. To je božanska strana spasenja.

Kako bi bio spašen, čovjek mora **doći do spoznanja istine**. Bog ne spašava ljude protivno njihovoj volji. On ne nastanjuje Nebo buntovnim podanicima. Čovjek mora doći k Njemu koji je rekao: "Ja sam Put, i Istina, i Život." To je ljudska strana.

Iz spomenutog bi trebalo biti jasno da ovaj stih ne naučava sveopće spasenje. Premda Bog **hoće da se svi ljudi spase**,

ipak se neće svi ljudi spasiti. Prvotno nije bila Božja volja za Izraelce da lutaju pustinjom trideset osam godina, no ipak je bilo tako. On im je dopustio, ali to nije bio blagoslovljeni put koji je zamislio za njih.

2,5 Povezanost ovog s prethodnim stihom nije potpuno jasna. Ipak, izgleda da je misao sljedeća: Bog je jedan, stoga je on Bog svih ljudi i treba mu upućivati molitve u korist sviju. Kao jedini Bog, on želi spasenje svih ljudi. Kad bi bio samo jedan od mnogo bogova, mogao bi brinuti samo za svoje vlastite štovatelje.

Drugo: **jedan je posrednik između Boga i ljudi**. Budući da je to tako, nitko ne može doći k Bogu na neki drugi način. **Posrednik** je onaj koji stoji između dvojice i komunicira s obojicom. Kroz Krista, koji je i sam Čovjek, Bog može pristupiti ljudima s oprostjenjem grijeha. Sukladno tome može mu pristupiti bilo koji jadni grešnik i neće biti odbijen.

Pavao otkriva da je taj posrednik **čovjek Krist Isus**. To ne niječe božanstvo Gospodina Isusa. Kako bi mogao biti posrednik između Boga i ljudi, On mora biti i Bog i Čovjek. Gospodin Isus je Bog od same vječnosti, ali se kao Čovjek rodio u Betlehemske staji. On predstavlja cjelokupno čovječanstvo. Na činjenicu da je On i Bog i Čovjek ukazano je imenom **Krist Isus**. Naziv **Krist** opisuje ga kao Božjeg Pomazanika, Mesiju. **Isus** pak je ime koje mu je dano u utjelovljenju.

Ovaj stih učinkovito odgovara na naučavanje, koje je danas tako rašireno, da su blažena djevica Marija ili anđeli ili sveci posrednici između Boga i čovjeka. Samo je jedan **posrednik**, a Njegovo ime glasi: **Krist Isus**.

Ovaj stih sažima poruke Starog i Novog zavjeta. **Jedan Bog** bila je poruka Starog zavjeta povjerena Izraelu; **jedan posrednik** pak je poruka Novog zavjeta povjerena Crkvi. Kao što je Izrael promašio glede svoje odgovornosti štujući idole, tako je i tobožnja Crkva promašila glede svoje od-

govornosti uvevši neke druge posrednike – Mariju, svece, svećenstvo, itd.

2,6 Naglasak je na činjenici da Bog želi spasenje svih ljudi. Ovdje se to nadalje prikazuje činjenicom da je Krist Isus dao **sebe samoga kao otkup za sve**. Otkup je cijena koja se plaća da bi se nekoga odriješilo, to jest, oslobodilo. Primijetite da je taj navedeni **otkup za sve**. To znači da je djelo Gospodina Isusa na križu Golgote bilo dostatno da spasi **sve** grešnike. To ne znači da će svi biti spašeni, jer je u to uključena i ljudska volja.

Ovo je jedan od mnogih stihova koji naučavaju da je Kristova smrt bila zastupnička. On je umro u korist svijetu. Hoće li svi to prihvatiti to je drugo pitanje, ali ostaje činjenica da je Kristovo djelo imalo vrijednost dostatnu **za sve**.

Za svjedočanstvo u svoje vrijeme znači da će se u svoje vrijeme pojaviti svjedočanstvo o Kristovom zastupničkom djelu. Isti Bog koji želi spasenje svih ljudi i omogućio je način spasenja za sve ljude, odlučio je da poruka Evanđelja bude iznesena u ovo doba u koje mi živimo. Sve to zamišljeno je da iskaže golemu čežnju Božju da blagoslovi čovječanstvo.

2,7 Kao konačni prikaz Božje želje za spasenjem svih ljudi, Pavao navodi da je on **postavljen propovjednikom i apostolom poganâ**. Tada, kao i danas, pogani su činili veći dio svjetskog stanovništva. Stoga apostol nije bio poslan nekom malom dijelu čovječanstva, primjerice Židovima, nego poganskim narodima.

On sebe naziva **propovjednikom, apostolom i učiteljem**. Učitelj je doslovce glasnik, navjestitelj Evanđelja. Dužnosti apostola u neku su ruku šire: ne samo da propovijeda Evanđelje nego osniva crkve, upravlja mjesnim crkvama u pogledu reda i discipline, te govori s ovlašću kao poslanik Gospodina Isusa Krista. Učitelj izlaže Božju riječ na način da je ljudi razumiju.

Kako bi dodatno naglasio to što govori, Pavao svoju tvrdnju da je **učitelj poganâ**

u vjeri i istini potvrđuje riječima: istinu govorim u Kristu, ne lažem. Riječi **u vjeri i istini** mogle bi služiti kao opis vjernog i časnog načina na koji je apostol provodio svoju službu naučavanja, ali još više kao opis sadržaja njegovog naučavanja. Drugim riječima, naučavao je pogane glede onoga što se odnosi na **vjeru i istinu**.

B. O muškarcima i ženama (2,8-15)

2,8 Sada se Pavao ponovno vraća javnoj molitvi, s time da ovaj put našu pozornost upravlja na one koji trebaju voditi narod Božji u molitvi. Uvodne riječi **hoću dakle** izražavaju Pavlovu djelatnu i nadahnutu želju glede toga.

U izvornom jeziku Novog zavjeta postoje dvije riječi koje se mogu prevesti kao "čovjek". Jedna od njih jest općeniti naziv za "čovječanstvo", dok druga označava **muškarca**. Ovdje je uporabljena ta druga riječ. Apostolov je naputak da javnu molitvu treba predvoditi **muškarac**, a ne žena; a to znači: svaki muškarac – a ne samo starješine.

Izraz **na svakome mjestu** mogli bismo uzeti da znači kako se svaki pojedini kršćanin može moliti u bilo koje doba, bez obzira gdje se nalazio. Ali kako se ovdje izgleda radi o javnoj molitvi, bit će bolje shvatimo li ove riječi da, gdje god se neka mješovita skupina kršćana okupi na molitvu, nju moraju voditi **muškarci** a ne žene.

Pridodana su tri svojstva koja se odnose na one koji će moliti u javnosti. Kao prvo, trebaju **podizati svete ruke**. Ovdje naglasak nije toliko na položaju tijela molitelja, koliko na njegovom unutarnjem životu. Njegove ruke trebaju biti **svete ruke**. **Ruke** se ovdje odnose na cjelokupni način nečijeg življenja. Drugo: u njemu ne smije biti **srđžbe**. To ukazuje na nedosljednost onoga koji se prepušta iskazivanju gnjeva, a onda ustaje u mjesnoj zajednici kako bi govorio Bogu u ime okupljenih. Na poslijetku, molitelj treba biti bez **sumnji**. To može značiti da mora imati vjeru u Božju sposobnost i Njegovu voljnost da sasluša i

usliša molitvu. Ta svojstva možemo sažeti tako da kažemo da molitelj mora iskazivati svetost i čistoću što se tiče *njega samoga*, ljubav i mir u odnosu *na druge* i neupitnu vjeru u odnosu *na Boga*.

2,9 Ispričavši to o osobnim svojstvima muškaraca koji vode javne molitve, apostol se sada okreće onome što bi trebalo krasiti žene koje se u tim trenucima nalaze u zajednici. Ponajprije tvrdi da bi se trebale **resiti doličnim izgledom: čednošću i razborom**. Ivan Zlatousti, riječima koje bi teško bilo poboljšati, definira što je to **dolični izgled**:

Što je dakle *dolični izgled*? To je kad su potpuno i pristojno odjevene, bez nepotrebnih ukrasa; jer jedno je pristojno, a drugo nije. – Što? Dolaziš li k Bogu da mu se moliš iskićene kose s uresima od zlata? Zar dolaziš na ples? Na svadbu? Na maskenbal? Tamo takvo što može biti prigodno, ovdje ni jedno ni drugo nije potrebno. Došla si se moliti, izmoliti oprost svojih grijeha, preklinjati da ti oprost prijestupe, zaklinjati Gospodina ... Dosta je takvog licemjerja!⁶

Čednost je izbjegavanje svega što bi moglo izazvati sramotu. Ta riječ podrazumijeva skromnost i odmjerjenost. **Razbor** znači da žena neće pokušavati privlačiti pozornost skupom i upadljivom odjećom. To bi moglo izazvati divljenje ili pak ljubomoru onih koji trebaju štovati Boga. S druge pak strane, žena ne bi trebala privlačiti pozornost ni neurednom ni staromodnom odjećom. Pismo izgleda naučava odmjerjenosti i umjerenost u odijevanju.

Neke krajnosti koje treba izbjegavati jesu **pletenice, zlato i biserje te skupocjena oprava**. Pod **pletenicama** se ne podrazumijeva jednostavno isprepletana kosa, što može biti vrlo skromno, nego raskošno urešena glava s gizdavom frizurom. U vrijeme molitve svakako je neprikladno nositi nakit ili skupu opravu, što inače služi samoisticanju.

2,10 U ovom nam je stihu iznesena dobra strana ženskog ukrašavanja. Ukraša-

ji pristaje **ženama koje ispovijedaju pobožnost** iskazuju se u **dobrim djelima**. Takvo "odijevanje" ne ometa druge u zajedništvu s Bogom, nego radije potiče na takvo zajedništvo. Ono ne dovodi do zavisti i ljubomore, nego ohrabruje ostale da slijede isti primjer. **Dobra djela** istaknuta su tema Pastoralnih poslanica te tvore vrlo nužnu ravnotežu zdravom nauku.

2,11 Što se tiče njezine uloge na javnim skupovima, žena treba u **miru učiti sa svom podložnošću**. To je u skladu i s ostalim dijelovima Pisma koji govore o toj temi (1 Kor 11,3-15; 14,34.35).

2,12 Kad Pavao kaže: **ženi pak ne dopuštam poučavati**, on govori po Božjem nadahnuću. To nije, kao što neki kažu, Pavlova osobna predrasuda. Bog je taj koji je odlučio da žena ne može javno naučavati u crkvi. Jedina iznimka u pogledu tog pravila jest da im se dopušta poučavati djecu (2 Tim 3,15) i mlađe žene (Tit 2,4). Žena ne smije **ni vladati nad mužem**. To pak znači da ne smije imati prevlast nad muškarcem **nego da bude na miru, to jest**, šuti. Možda bismo trebali dodati da je drugi dio ovog stiha bez sumnje ograničen na mjesnu zajednicu. Temeljno načelo u Božjem postupanju s čovječanstvom jest to da je muškarcu dan vodeći položaj, a ženi položaj podložnosti. To ne znači da je ona manje vrijedna – to sasvim sigurno nije istina. Ali to znači da je suprotno Božjoj volji ako žena ima vlast ili prevlast nad muškarcem.

2,13 Kako bi dokazao tu tvrdnju, Pavao se – prije svega – vraća stvaranju Adama i Eve; **jer je Adam oblikovan prvi, onda Eva**. Sâm poredak u stvaranju vrlo je značajan. Stvorivši najprije muškarca, Bog je njega odredio da bude glava, onaj koji će upravljati i imati vlast. Činjenica da je žena stvorena druga, znači da se ona treba pokoravati svom mužu. Temeljeći svoju tvrdnju na poretku u stvaranju, Pavao otklanja svaku pomisao da je to stvar lokalne kulture.

2,14 Drugi dokaz odnosi se na dolazak grijeha u ljudski rod. Umjesto da pristupi izravno Adamu, zmija je sa svojim kušnjama i lažima prišla Evi. Po Božjoj namisli, Eva nije trebala postupiti neovisno. Trebala je otići k Adamu i iznijeti stvar pred njega. Umjesto toga dopustila je da je **zavede Sotona i učinila prekršaj**.

U svezi s tim vrijedi primijetiti da danas lažni učitelji najčešće posjećuju domove kad je najvjerojatnije da će žene biti same, to jest, kad su im muževi na poslu.

Adam nije bio zaveden. Izgleda da je on pogriješio otvorenih očiju. Neki tvrde da je, vidjevši kako mu je žena već pala u grijeh, htio održati svoje jedinstvo sa njom pa se i on prepustio grijehu. Ali Pismo to ne govori. Ono jednostavno izjavljuje da je **zavedena žena, a ne Adam**.

2,15 Ovo je jedan od najtežih stihova u Pastoralnim poslanicama, a nude se mnoga objašnjenja njegova značenja. Neki misle kako je to, u stvari, Božje obećanje da će majka kršćanka biti spašena od smrti u trenutku **rađanja**. Ipak, to nije uvijek istina, jer su neke pobožne, odane kršćanke umrle u činu donošenja novog života na svijet. Drugi misle da se **rađanje** (doslovice, *Rađanje*) odnosi na rođenje Mesije, a da se žene spašavaju po Onome koji se rodio od žene.

Ipak, to se jedva uklapa u smisao ovog odjeljka, jer se i muškarci spašavaju na isti način. Nitko razuman ne bi mogao ustvrditi kako taj stih znači da žena prima vječno spasenje po tome što postaje majka djeteta; to bi bilo spasenje djelima – i to djelima vrlo neobične naravi!

Mi, kao najrazumnije tumačenje ovog odjeljka, predlažemo sljedeći odgovor: Ponajprije, spasenje u ovom kontekstu ne odnosi se na spasenje njezine *duše*, nego na spasenje njezina *položaja* u crkvi. Iz svega što je Pavao upravo rekao u ovom poglavlju, u nekim umovima mogla bi se pojaviti misao da za ženu nema mjesta u Božjim naumima i planovima; da je ona

svedena na ništa. Ali Pavao odbacuje takvu tvrdnju. Premda je istina da za nju nije određena nikakva javna služba, ona ipak ima vrlo važnu službu. Bog je odlučio da je ženi mjesto u domu, točnije u službi odgajanja djece – na čast i slavu Gospodina Isusa Krista. Sjetite se samo majki vođa današnjih kršćanskih crkava! Te se žene nikada nisu izišle na podij javno propovijedati Evanđelje, ali odgajajući svoju djecu za Boga istinski su bile spašene glede mjesta i plodnosti za Boga.

Lilley piše:

Ona će biti spašena od posljedica grijeha i osposobljena da održi utjecajan položaj u crkvi prihvaćanjem svog naravnog određenja žene i majke, s time da će to predanje kasnije biti potvrđeno rađanjem ploda posvećenog kršćanskog karaktera.⁷

Sada bismo se mogli pitati: "A što sa ženama koje se nikad ne udaju?" Odgovor je da u ovom poglavlju Bog govori o ženama općenito. Većina kršćanki udaje se i rađa djecu. Što se tiče izuzetaka, za njih postoje mnoge druge korisne službe koje ne uključuju ni javno naučavanje ni vlast nad muškarcima.

Zapazite pobliže određeni zaključak na kraju ovoga stiha: **spasit će se rađanjem djece – ako ona ustraju u vjeri, ljubavi i svetosti s razborom**. Ne radi se baš o bezuvjetnom obećanju. To znači da će ženin položaj biti "spašen" ako muž i žena održe dosljedno kršćansko svjedočanstvo, časte Krista u domu i odgajaju djecu u strahu i stezi Gospodinovoj. Ali ako roditelji žive nepromišljenim svjetovnim životom i zanemare upućivanje svoje djece, tada bi se ta djeca mogla izgubiti za Krista i crkvu. U takvom slučaju žena ne postiže istinski položaj koji je Bog za nju odredio.

Neka nitko ne misli da je ženina služba manje važna od javne zato što se provodi nasamo, u domu. Netko je dobro rekao: "Ruka koja njiše kolijevku, vlada svijetom." U Danu koji dolazi, pred Kristovim

Sudištem, vjernost će biti ono što je važno, a to je nešto što se može iskazivati u domu jednako kao i za propovjedaonicom.

C. O starješinama i đakonima (3,1-13)

3,1 Druga "vjerodostojna riječ" u Prvoj poslanici Timoteju tiče se službe **nadgledništva** u mjesnoj crkvi. Nadglednik (*biskup* u NKJV, nap. prev.) jest kršćanin zreo iskustvom i razumijevanjem, koji pomaže u iskazivanju pobožne skrbi za duhovni život mjesne zajednice vjernika. On ne vlada gospodareći nad Božjom baštinom, nego je vodi svojim duhovnim primjerom.

Danas riječ "biskup" označava crkvenog službenika koji ima vlast nad mnogim mjesnim zajednicama. Ali u Novom zavjetu stalno nalazimo da je u jednoj crkvi bilo po nekoliko biskupa (Dj 14,23; 20,17; Fil 1,1; Jak 5,14).

Biskup je isto što i nadglednik. Ista riječ prevedena ovdje kao "biskup" (u NKJV, nap. prev.), u Dj 20,28 prevedena je kao "nadglednik". Biskup, ili nadglednik, isto je što i starješina. Isti ljudi koji su nazvani starješinama u Dj 20,17, nazvani su nadglednicima u Dj 20,28 (usp. i Tit 1,5 i 1,7). Starješine su isto što i "prezbiteri" pa se, premda te riječi nema u engleskom Novom zavjetu, riječju "starješina" prevodi grčka riječ *presbuteros*. Tako se riječi "biskup", "nadglednik" i "prezbiter" odnose na istu osobu.

U stvari se riječ prevedena kao "starješina" (*presbuteros*) ponekad rabi za opis starijeg čovjeka, i to ne nužno takvoga koji je vođa crkve (1 Tim 5,1, u grčkom). Ali u većini je slučajeva "starješina" čovjek kog mjesna crkva prihvaća kao onog tko vodi pastirsku skrb u Božjem narodu.

Novi zavjet nalazi nadglednike, to jest, starješine, u svakoj mjesnoj crkvi (Fil 1,1). Ipak, ne bi bilo točno reći da crkva ne bi mogla postojati bez nadglednika. Iz Tit 1,5 jasno je da je na Kreti bilo mladih crkava u kojima još nije bilo starješina.

Samo Duh Sveti može nekoga učiniti starješinom. To je jasno iz Dj 20,28. Duh Sveti polaže breme na nečije srce da preuzme taj važan posao i oprema ga za to. Nemoguće je nekoga učiniti nadglednikom i postaviti ga u službu glasovanjem ili zaređivanjem. Odgovornost mjesne crkve jest uočiti u svojoj sredini one muškarce koje je Bog Duh Sveti učinio starješinama (1 Sol 5,12.13). Istina je da u poslanici Titu čitamo o postavljanju starješina, ali ondje je stvar bila samo u tome da Tit izdvoji one koji su imali sposobnosti za starješine. U to doba kršćani nisu imali Novi zavjet u tiskanome obliku kao mi danas, pa nisu znali koja su to točno svojstva starješina. Stoga im je Pavao poslao Tita s tim informacijama i uputio ga da izdvoji one koje je Duh Sveti podigao za to djelo.

Mjesna crkva može posve neslužbeno odrediti tko će u njoj biti starješine. Često kršćani nagonski znaju tko su im starješine jer ih krase svojstva starješina iz 1 Tim 3 i Tita 1. S druge strane, postavljanje starješina može biti i malo službeniji postupak. Mjesna se crkva može okupiti zbog nužne potrebe da javno odredi tko su joj starješine. U tom slučaju obično se pročita odgovarajuće odjeljke Pisma, razjasni ih se i zatim kršćani iz te zajednice odrede koga smatraju starješinama te zajednice. Potom se njihova imena proglašavaju cijeloj zajednici. Ako crkva nema sposobne starješine, tada je jedini izlaz moliti Gospodina da uskoro podigne takve ljude.

Teži li tko za nadgledništvom, dobru službu želi. Ljudi su skloni mišljenju da je to neka uzvišena, crkvena služba koja za sobom povlači malo ili nimalo odgovornosti. No nadgledništvo je, u stvari, ponizno služenje narodu Božjem; to je rad.

3,2 Svojstva biskupa, to jest, nadglednika, iznesena su u stihovima 2-7. Ona ističu glavne preduvjete: osobni karakter, svjedočanstvo života u domu, sposobnost naučavanja i određeno iskustvo. To su Božja mjerila za svakoga tko želi biti duhovni

vođa u mjesnoj crkvi. Neki danas tvrde da nitko ne može udovoljiti tim mjerilima. Ipak, to nije istina. Takvi argumenti lišavaju Sveto pismo njegova autoriteta i dopuštaju da položaj biskupa preuzmu takvi ljudi koje Duh Sveti nikad nije osposobio.

Stoga nadglednik treba biti besprijekoran. To znači da se ne smije održati nikakva ozbiljna optužba protiv njega; što ne znači da je bezgrešan, nego da pogrešku koju počinji riješi i s Bogom i s ljudima. On mora biti besprigovoran ne samo u smislu da je nepomućene reputacije, nego i da to zasluhuje.

Drugo: mora biti **jedne žene muž**. Ovaj se zahtjev shvaća na nekoliko načina. Neki tvrde kako znači da nadglednik mora biti oženjen. Njihov argument je u tome da samac neće imati dostatno iskustvo kako bi se pozabavio obiteljskim problemima kad se oni pojave. Ako taj izraz znači da nadglednik mora biti oženjen, tada bi i navod iz 4. stiha koji kaže da starješina mora imati djecu trebalo podvrći istom načinu shvaćanja.

Drugi misle kako **jedne žene muž** znači da se nadglednik ne može ponovno ženiti ako mu umre žena. Ovo je vrlo strogo tumačenje koje bi moglo baciti sjenu na svetost bračnog zajedništva.⁸

Treće tumačenje jest da nadglednik ne smije biti razveden. To gledište ima golemu vrijednost, premda teško da bi to bilo potpuno objašnjenje.

Jedno drugo gledište kaže da nadglednik ne bi smio skriviti nikakvu nevjeru ili nepravilnost u svom braku. Njegov čudoredni život ne bi smio biti upitan. To je zacijelo istina, bez obzira što bi još taj odjeljak mogao značiti.

I konačno objašnjenje jest da nadglednik ne može imati više žena. To objašnjenje nama možda izgleda čudno, ali je od goleme važnosti. Danas se na misijskom polju često događa da bude spašen neki mnogoženac. Može biti da u trenutku svog obraćenja ima četiri žene. On ubrzo za-

traži da ga se krsti i primi u mjesnu crkvu. Što da učini misionar? Netko kaže da čovjek treba ostaviti tri svoje žene. Ipak, takvo što može dovesti do strašnih poteškoća. Kao prvo: koje tri da ostavi? Sve ih voli i pruža im krov nad glavom. Osim toga, ako ostavi tri žene one neće više imati od čega živjeti pa bi se neka od njih mogla odati prostituciji da namakne sredstva za život. Božje rješenje takvih problema nikada neće biti to da se jedan grijeh izliječi s mnoštvom gorih grijeha. Kršćanski misionari na mnogim mjestima taj problem rješavaju tako da krste čovjeka i prime ga u crkvu, ali on ne može postati starješina crkve tako dugo dok je mnogoženac.

Trijezan se ne odnosi samo na jelo i piće, nego i na izbjegavanje krajnosti u duhovnim stvarima.

Razborit znači da nije prevrtljiv ili lakomislen. On je smiren, ozbiljan, oštrouman i promišljen. Shvaća da "uginula muha usmrđi mirisno ulje, a i malo ludosti jače je od mudrosti i časti" (Prop 10,1).

Nadglednik mora biti **uredan** što se tiče njegovih navika.

Gostoljubiv ukazuje na to da voli nepoznate ljude. Njegov dom otvoren je i spašenima i nespasenima, te pokušava biti na blagoslov svima koji mu dođu pod krov.

Starješina mora biti **sposoban poučavati**. Dok posjećuje one koji su u duhovnim poteškoćama, mora biti sposoban naći biblijske stihove i objasniti volju Božju vezi njihovog problema. Mora biti sposoban hraniti stado Božje (1 Pet 5,2) i pomoću Pisma odbijati one koji donose lažne nauke (Dj 20,29-31). To ne znači da nadglednik nužno mora imati dar naučavanja, nego da u svom služenju od kuće do kuće, kao i u skupštini, može izlagati nauke vjere i pravilno tumačiti Riječ Istine, te da to čini spremno i oduševljeno.

3,3 Izraz ne odan vinu znači da ne bude ovisan o alkoholnim pićima. Nadglednik se ne smije prepuštati vinu i tako počinjati svađe, to jest, grditi i galamiti.

Ne nasilan znači da ne provodi tjelesno nasilje nad nekim. Primjerice, ako je gazda, nikada ne bi smio udariti svog slugu.

Riječi **ni sklon prljavu dobitku** ne nalaze se u nekim starim rukopisima, ali su u većini nađenih rukopisa.⁹ Ljubav prema novcu donijet će zle plodove u crkvi isto kao i u svijetu.

Starješina mora biti **suzdržljiv**. U njegovu radu s crkvom trebat će mu mnogo podnošenja, strpljivosti i duha popustljivosti.

Ne smije biti **svadljiv** ili prgav, niti pak se prepirati zbog svake sitnice. Onaj tko nije svadljiv ne zahtijeva vlastita prava, nego je nepristran i primjeren.

Nadglednik ne smije biti srebroljubiv, to jest, obožavatelj novca. Tu je naglasak na riječi "obožavatelj". On skrbi za duhovni život Božjeg naroda i ne dopušta da ga u tome ometa žudnja za materijalnim stvarima i posjedom.

3,4 Onaj tko želi biti priznat nadglednikom, treba **dobro upravljati svojom kućom i držati djecu u pokornosti**. To svojstvo nužno je tako dugo dok djeca žive u istome domu sa njim. Nakon što odu i počnu podizati vlastitu obitelj, više neće imati prigodu iskazivati istu podložnost. Ako taj čovjek **dobro upravlja svojom kućom** izbjeći će krajnost prekomjerne strogosti i nepravilne popustljivosti.

3,5 Ova je tvrdnja jasna. Ako taj čovjek **ne zna upravljati** vlastitim domom, kako se uopće može očekivati da će za **crkvu Božju brinuti**? U njegovu domu razmjerno je malo osoba. Svi su oni u rodu s njim i većina je njih mnogo mlađa od njega. U crkvi pak je broj ljudi mnogo veći, a to povećanje u broju prati i odgovarajuća razlika u temperamentima. Očigledno je da onaj tko nije sposobna upravljati s manjim brojem ljudi, neće moći ni s većim.

Ovaj je stih važan jer određuje što je posao starješine, a to je **brinuti za crkvu Božju**. Primijetite da ne kaže "vladati" crkvom Božjom. Starješina nije diktator,

pa čak ni dobrohotni vladar, nego onaj koji vodi Božji narod kao što pastir vodi ovce.

Jedini put kad se, osim ovdje, u Novom zavjetu rabi izraz "brinuti", to je u pripovijesti o dobrom Samarijancu (Lk 10,34). Istu nježnu i samilosnu skrb kakvu je iskazao dobri Samarijanac trebao bi iskazivati i starješina koji skrbi za crkvu Božju.

3,6 Neka to **ne bude novoobraćenik**. Onaj tko se tek nedugo obratio na kršćanstvo, to jest, osoba mlada u vjeri, nije sposoban biti nadglednik. Taj posao zahtijeva ljude od iskustva i pune razumijevanja u vjeri. Opasnost je u tome da bi se novajlija mogao **uzoholiti** pa potom pasti u istu **osudu** kao i **đavao**. **Osuda đavlova** nije prokletstvo koje Sotona navlači na čovjeka, nego prokletstvo koje je Sotona navukao na sebe zbog svoje oholosti. Težio je visokom položaju za koji nije bio pozvan, pa je bio zbačen.

3,7 A nadglednik **treba imati i lijepo svjedočanstvo** u društvu. **Od onih vani** odnosi se na nespasene susjede. Bez tog lijepog svjedočanstva on postaje predmetom ljudskog optuživanja i pada u **zamku đavlova**. Optužbe mogu doći i od vjernika i od nevjernika. **Zamka đavlova** je stupica koju Sotona stavlja pred one čiji život nije u skladu s njihovim zanimanjem. Jednom kad uhvati ljude u tu stupicu izlaže ih izrugivanju, preziru i sažaljenju.

3,8 Apostol sada prelazi s nadglednika na **poslužitelje** (đakone). U Novom zavjetu poslužitelj je jednostavno onaj tko služi. Općenito se shvaća da je poslužitelj onaj tko skrbi za svjetovne stvari mjesne crkve, dok nadglednik skrbi za duhovni život. To shvaćanje dužnosti poslužitelja uvelike se temelji na Dj 6,1-5, gdje su neki ljudi bili postavljeni da skrbu o svakodnevnoj podjeli sredstava udovicama u crkvi. U stvari, imenica "poslužitelj" nije uporabljena u tom odjeljku, ali je njezin glagolski oblik uporabljen u 2. stihu: "Ne dolikuje da mi napustimo riječ Božju kako bismo služili kod stolova" (dosl. *posluživali stolove*).

Značajke **poslužiteljâ** uvelike su slične značajkama nadglednikâ, premda zahtjevi za njih nisu toliko strogi. Značajna činjenica jest to da se od poslužitelja ne zahtijeva da budu sposobni naučavati.

Poslužitelji trebaju biti ozbiljni, dostojanstveni i dostojni poštovanja. Ne smiju biti **dvolični**, to jest, ne smiju iznositi suprotna izvješća raznim osobama u različito vrijeme. Trebaju biti dosljedni.

Ne smiju biti **odani mnogom vinu**. Novi zavjet ne zabranjuje uporabu vina u medicinske svrhe, ili kao napitak u zemljama u kojim su vode zagađene; ali premda je dopuštena umjerena uporaba vina, kršćanin mora imati na umu svoje svjedočanstvo u pogledu pijenja. I dok u ponekim zemljama može biti savršeno ispravno ako kršćanin pije vino i to nimalo loše ne utječe na njegovo svjedočanstvo, u drugim bi zemljama moglo dovesti do toga da nevjernik posrne kad vidi kršćanina da uživa u vinu. Dakle, premda uporaba vina može biti dopuštena, nije uvijek korisna.

Poslužitelji ne smiju biti pohlepni na novac. Kao što je spomenuto, jedna od službi poslužitelja moglo bi biti upravljanje sredstvima mjesne crkve. To ga izlaže osobitoj napasti ako žudi za novcem. Juda nije bio jedini i posljednji blagajnik koji je zbog novca izdao svog Gospodina!

3,9 Poslužitelji pak moraju **držati tajnu vjere u čistoj savjesti**. To znači da moraju imati zdrav nauk i življenje. Ne samo da moraju znati istinu, nego je moraju i živjeti. Izraz **tajna vjere** opis je kršćanske vjere. Mnoge doktrine kršćanstva držane su u tajnosti tijekom razdoblja starog Zavjeta, ali su potom otkrivene po apostolima i prorocima novog Zavjeta. Zbog toga je ovdje spomenuta riječ **tajna**.

3,10 Poslužitelje se **najprije iskušava**, kao i starješine. To znači da ih netko vrijeme treba promatrati i možda im dati neke manje odgovornosti u mjesnoj crkvi. Kad se pokažu pouzdani i vjerni mogu napredovati i dobiti nešto odgovornije. Potom

neka poslužuju ili, "neka tada služe kao poslužitelji". Kao i s nadglednicima, naglasak nije toliko na crkvenoj službi koliko na služenju Gospodinu i Njegovom narodu.

Kad god se utvrdi za neke muškarce da su **besprijekorni** u svom osobnom i javnom životu, može im se dopustiti da služe kao đakoni. **Besprijekorni** se ovdje odnosi na upravo spomenuta svojstva.

Sada bi bilo dobro spomenuti neke od muškaraca koje bi se moglo smatrati poslužiteljima u mjesnoj crkvi. Blagajnik bi svakako bio jedan od njih, jednako kao i tajnik crkve i voditelj nedjeljne škole.

3,11 Ovaj se stih očigledno odnosi na **žene poslužiteljâ**, to jest, đakona, ili pak žene i nadglednikâ i poslužiteljâ. **Žene** onih kojima se povjere razne odgovornosti u crkvi, zasigurno trebaju biti žene s dobrim kršćanskim svjedočanstvom i poštenjem, takve koje će svojim muževima pomagati u njihovom važnom poslu.

Ipak, riječ prevedena kao "žene" (udate) može se prevesti i kao "ženske". Takav prijevod dopustio bi i dodatno tumačenje o ženama kao poslužiteljicama. U ranoj je Crkvi bilo takvih žena, primjerice u Rim 16,1 je Feba spomenuta kao poslužiteljica (ista riječ kao i "poslužitelj") crkve u Kenhrejji.¹⁰ Razjašnjenje o tome kako su te žene služile u crkvi nalazimo u Rim 16,2, gdje Pavao za Febu kaže da je "bila pomoćnica" njemu "i mnogima".

Koje god tumačenje prihvatimo, te žene moraju biti **ozbiljne, dostojanstvene** i razborite. Ne smiju biti klevetnice te trošiti vrijeme u ogovaranju ili širenju lažnih i zlonamjernih vijesti smišljenih da naude nečijem dobrom glasu. Moraju biti **triježne**, to jest, svladavati se i suzdržavati.

Na posljetku, moraju biti **vjerne u sve-mu**. To ne znači samo biti vjerne kršćanskoj vjeri, nego i pouzdane, i odane, i dostojne povjerenja. Morale bi biti sposobne čuvati i osobne povjerljive informacije i obiteljske tajne.

3,12 Apostol se sada ponovno vraća **poslužiteljima** i najprije ističe da moraju biti **jedne žene muževi**. Iznesena su razna objašnjenja spomenutog izraza povezana s 2. stihom ovog poglavlja. No ovdje je dostatno reći da poslužitelji, kao i nadglednici, moraju biti bespriječni u pogledu svog bračnog života.

I oni moraju **dobro upravljati djecom i svojim kućama**. Novi zavjet smatra nedostatkom u kršćanskom karakteru promašaj ako se to ne čini tako. To ne znači da ti ljudi moraju biti samodršci i vladari, ali znači da njihova **djeca** trebaju biti poslušna i svjedočanstvo za istinu.

3,13 Svršetak rečenice **jer oni koji dobro poslužuju stječu častan položaj**, dobro je oslikan u slučaju Filipa i Stjepana. U Dj 6,5 ta su dvojica spomenuta među sedmoricom postavljenih poslužitelja. Djelo za koje su bili određeni bilo je upravljanje podjelom novca udovicama u crkvi. Budući da su bili vjerni u toj dužnosti, izgleda da ih je Duh Božji promaknuo na viši položaj službe; jer, kako nastavljaju Djela, Filipa nalazimo gdje služi kao navjestitelj Evanđelja, a Stjepana kao učitelja. **Poslužujući dobro kao đakoni**, bili su promaknuti i dan im je **častan položaj** u očima članova mjesne crkve. Osoba koja vjerno ispunjava naloge, pa i onda kad se radi o nečem malom, uskoro će biti cijenjena i poštovana zbog svoje pouzdanosti i odanosti.

Uza sve to, Filip i Stjepan dobili su i **veliku smjelost u vjeri koja je u Kristu Isusu**. To nesumnjivo znači da im je dana velika sloboda u svjedočenju za Krista, u naučavanju i molitvi. To je zacijelo bilo istina u pogledu Stjepana. Sjetimo se samo njegovog nezaboravnog govora malo prije negoli je pretrpio mučeničku smrt.

D. O ponašanju u crkvi (3,14-16)

3,14 Apostol je dosadašnji tekst napisao nadajući se da će uskoro vidjeti Timoteja. **Ovo** bi se, ipak, moglo odnositi i na prethodno i na ono što slijedi.

4,15 Pavao shvaća da postoji mogućnost da **okasni**, pa čak i da uopće ne dođe u Efez. U stvari, ni ne znamo je li uopće uspio pridružiti se Timoteju u Efezu. I tako, ako se predugo zadrži, htio bi da Timotej zna **kako se vjernici trebaju vladati u kući Božjoj**.

U prethodnim stihovima Pavao je opisao kako se trebaju ponašati nadglednici, poslužitelji i njihove žene. Sada objašnjava kako bi se svi ostali kršćani trebali ponašati **u kući Božjoj**.

Kuća Božja ovdje je određena kao **crkva Boga živoga, stup i temelj istine**. U starom Zavjetu (Savezu) Bog je prebivao u šatoru i u Hramu, ali u novom On prebiva u **crkvi**. Nazvana je crkvom Boga živoga, a to je razlikuje od nekakvog hrama u kojem su beživotni kipovi.

Crkva je nazvana **stupom i temeljem istine**. Stup se nije koristio samo za potporu nekoj građevini, nego je često bio postavljan na javnim mjestima i na njega su pričvršćivani oglasi. Na taj je način bio navjestitelj. Crkva je organizacija koju je Bog izabrao da na Zemlji naviješta i prikazuje Njegovu istinu. Ona je, također, **temelj istine**. Ovdje je temelj ono na čemu građevina leži. Time je crkva prikazana kao organizacija kojoj je povjerena obrana i podupiranje Božje istine.

3,16 Ovo je težak stih. Jedna od poteškoća jest to kako ga uklopiti u prethodni tekst. Jedan od prijedloga jest da tu imamo sažetak te istine kojoj je crkva stup i temelj (st. 15). Druga je da ovaj stih daje primjer i snagu pobožnosti za koju Pavao tvrdi da je sastavni dio podobnog vladanja u kući Božjoj. J. N. Darby je rekao:

Ovaj se stih često navodi i tumači kao da govori o tajni Božanstva, ili pak o tajni Kristove Osobe. Ali to je tajna pobožnosti, to jest, tajna po kojoj dolazi sva istinska pobožnost – božanski izvor svega što se u čovjeku može nazvati pobožnošću ... Pobožnost izvire iz znanja o utjelovljenju, smrti, uskrsnuću i uzašašću Gospodina Isusa Krista ... Na taj se na-

čin upoznaje Boga; a zbog prebivanja u tome znanju nastaje pobožnost.¹¹

Kad Pavao kaže da je **velika tajna pobožnosti**, on ne misli da je ona jako tajanstvena, nego da je ranije nepoznata istina o Osobi i djelu Gospodina Isusa vrlo čudnovata i čudesna.

Riječi **Bog bi očitovan u tijelu** odnose se na Gospodina Isusa, a osobito na Njegovo utjelovljenje. Istinska se **pobožnost** prvi put očitovala u tijelu kad se Spasitelj rodio kao dijete u Betlehemu.

Znači li **opravdan u Duhu** "opravdan u svom ljudskom duhu"; ili pak znači "opravdan po Duhu Svetom"? Mi držimo da znači ovo drugo. Duh Sveti ga je potvrdio u Njegovu krštenju (Mt 3,15-17), uskrsnuću (Rim 1,3,4) i uzašašću (Iv 16,10).

Gospodin Isus je bio **viđen od anđela** tijekom svog rođenja, iskušenja, predsmrtne muke u Getsemanskom vrtu, uskrsnuću i uzašašću.

Od Pedesetnice pa nadalje **propovijedan je među poganima**. To naviještanje nije doseglo samo židovski narod nego i najudaljenije krajeve Zemlje.

Vjerovan u svijetu opisuje činjenicu da se poneko iz skoro svakog plemena i naroda pouzdao u Gospodina Isusa. No ne kaže "vjerovan od svijeta". Premda je naviještanje općesvjetsko, ipak je prihvaćanje bilo samo djelomično.

Uznesen u slavu općenito je prihvaćeno da se odnosi na Njegovo uzašašće u Nebo, na Njegov sadašnji položaj, nakon što je dovršio djelo otkupljenja. Vincent ističe kako piše "primljen u slavi" (a ne u slavu). To znači "uz raskošne i veličanstvene popratne okolnosti, kao što bismo rekli za nekog pobjedničkog generala."

Neki vide kronološki poredak u ovom popisu. Primjerice, kažu da se **očitovan u tijelu** odnosi na utjelovljenje; **opravdan u Duhu** na Kristovu smrt, ukop i uskrsnuće; **viđen od anđela** opisuje Njegovo uzašašće u Nebo; **propovijedan među poganima** i **vjerovan u svijetu** popratni su doga-

đaji nakon Njegova uzašašća i, napokon, **uznesen** (*primljen* u NKJV) **u slavu** odnosi se na budućnost kad će se okupiti svi Njegovi otkupljenici, uskršli od mrtvih, i zajedno s Njim biti prihvaćeni u slavu. Tada će, i samo tada, prema spomenutom gledištu biti potpuna **tajna pobožnosti**.

Ipak, ne vidimo razlog da bi taj poredak *morao* biti kronološki. Neki vjeruju da u ovom stihu imamo ulomak rane kršćanske himne. Ako je tako, onda je ta pjesma dosta slična našoj evandeoskoj pjesmi "Jednog dana":

Živeći me ljubio, umirući spasio;
Pokopan, grijeha mi odstranio;
Uskrsnuvši zauvijek,
besplatno me opravdao:
Jednog dana On će doći
– o slavna li dana!

Charles H. Marsh

IV. OTPADNIŠTVO U CRKVI (4,1-16)

A. Upozorenje protiv predstojećeg otpadništva (4,1-5)

4,1 Dva su načina kako možemo zamisliti Duha da **posve jasno** govori. Ponajprije, ono što će Pavao upravo reći zacijelo mu je dano božanskim otkrivenjem; ali moglo bi, također, značiti da se diljem Pisma, a osobito u Novom zavjetu, **posve jasno** naučava da će **posljednja vremena** karakterizirati otpadanje od vjere. A **posljednja vremena** znači "kasnija vremena" – razdoblje koje je uslijedilo odmah nakon što je apostol pisao.

Neki će **otpasti od vjere**. Riječ **neki** svojstvena je za Prvu poslanicu Timoteju. Ono što je bilo manjina u ovoj poslanici, izgleda da postaje većinom u 2. Timoteju. Činjenica da ti ljudi **otpadaju**, to jest, odlaze **od vjere**, ne znači da su nekad bili spašeni, nego da su samo ispovijedali da su kršćani. Znali su za Gospodina Isusa i bilo im je rečeno da je On Spasitelj. Neko su vrijeme tvrdili da ga slijede, ali su potom otpali od vjere.

Teško da će netko danas pročitati ovaj odjeljak a da ne pomisli na nastanak kultura u naše doba. Ovdje je brižljivo opisan način kako se šire ti lažni sustavi. Golem dio njihova članstva sačinjavaju osobe koje su ranije bile u takozvanim kršćanskim crkvama. Možda su u neko doba te crkve bile zdrave u vjeri, ali tada su zastranile u socijalno evanđelje. Pojavili su se učitelji iz nekih kultova i ponudili pozitivniju poruku te uhvatili u zamku tobožnje kršćane. Ovi su pak se spremno **priklonili prijevarnim duhovima i zlodušovskim naučima. Prijevarnim duhovima** se ovdje rabi u opisnom smislu za opis lažnih učitelja u kojima prebivaju zli dusi, a koji zavode neuke. **Zlodušovski nauči** nisu naučavanje o zlodusima (demonima), nego nauči (doktrine) koji su nadahnuti zlodusima ili su nastali u svijetu zlih duhova.

4,2 Riječ licemjerje ukazuje na "nošenje maske". Kako je to svojstveno ljudima iz lažnih kultova! Oni pokušavaju sakriti svoju pravu osobnost. Ne žele da ljudi doznaju za sustav s kojim su povezani. Maskiraju se tako što se koriste biblijskim pojmovima i pjevaju kršćanske pjesme. No ne samo da su licemjeri, nego su i lažljivci. Njihovo naučavanje nije u skladu s istinom Božje riječi; oni to uglavnom znaju i namjerno zavode ljude.

Oni su **ožigosani u vlastitoj savjesti**. Možda im je ranije u životu savjest bila osjetljiva, ali su je tako često potiskivali i toliko grijeshili protiv Svjetlosti da je sada njihova savjest postala neosjetljiva i kruta. Sada više ne oklijevaju suprotstavljati se Božjoj riječi i naučavati ono za što znaju ili slute da je neistinito.

4,3 Sada su navedene dva zlodušovska nauka. Prvi je naučavanje da je pogrešno **ženiti se**. To je izravno protivno Božjoj riječi. Sâm je Bog ustanovio brak, i to prije negoli je na svijet došao grijeh. Nema ničeg nesvetog u pogledu braka; kad lažni učitelji zabranjuju ženiti se, napadaju ono što je odredio Bog.

Primjer tog naučavanja jest zakon koji svećenicima i časnim sestrama **zabranjuje ženiti**, to jest, udavati se. Ipak, čak izravnije se ovaj stih odnosi na naučavanje spiritista nazvano "duhovna srodnost" po kojem je, prema A. J. Pollocku, "bračna veza sprdnja, a u praktičnom provođenju tog naučavanja muškarci i žene zavedeni da napuste svoje zakonite partnere kako bi sklopili nesvete i nezakonite veze sa svojim, takozvanim, duhovnim srodnicima." Mogli bismo, također, spomenuti i stav Kršćanske znanosti spram braka. Utemeljiteljica tog kulta, gosp. Eddy, koja se triput udavala, piše:

Brak će nastaviti postojati sve dok se ne spozna da je Bog, Otac svima ... Bračna veza, što je nekada bilo nešto čvrsto među nama, mora izgubiti svoju sadašnju prihvaćenost.¹³

Drugi zlodušovski nauk je **suzdržavanje od nekih jelâ**. Na takvo naučavanje nailazimo među spiritistima, koji tvrde da jedenje mesa životinja sprečava osobu u povezivanju s duhovima. I teozofi i Hindusi užasavaju se oduzimati bilo kakvu vrst života jer vjeruju da bi se čovjekova duša mogla vratiti u životinju ili u neko drugo stvorenje i nastaviti živjeti u njemu.

Zamjenica **koji** mogla bi se odnositi i na brak i na jela. Oboje je stvorio Bog da se time koristimo **sa zahvalnošću**. Nije to namijenio samo za neobnovljene ljude, nego za one **koji vjeruju i poznaju istinu**.

4,4 Svako stvorenje (ili tvorevina) Božje je dobro. I jela i brak tvorevine su Božje koje **ne treba odbaciti ako se uzimaju sa zahvalnošću**. Brak je ustanovio Bog za daljnje razmnožavanje ljudskog života (vidi Post 1,28), a jelo za održavanje tog života (Post 9,3).

4,5 Riječ Božja i brak i jelo određuje za ljudsku uporabu. Tako je jelo **posvećeno** u Post 9,3; Mk 7,19; Dj 10,14.15; 1 Kor 10,25.26. Brak je izdvojen u 1. Korinćanima i u Hebrejima 13,4.

Oboje je posvećeno i **molitvom**. Prije negoli počnemo jesti, trebamo sagnuti gla-

ve i zahvaliti se za jelo (vidi Mt 14,19; Dj 27,35). Tim činom molimo Gospodina neka posveti jelo kako bi ono dalo snagu našim tijelima da mu što bolje služimo. Prije negoli uđemo u brak, trebamo moliti Boga da blagoslovi to sjedinjenje na svoju slavu, na blagoslov drugima i za dobro nas i našeg supružnika.

Dobro je svjedočanstvo kad se kršćani zahvaljuju za jelo u nazočnosti nespašenih ljudi. Blagoslivljati ne trebamo ni napadno ni dugo, ali ne trebamo skrivati činjenicu da zahvaljujemo Bogu za svoje jelo.

B. Korisne upute u pogledu predstojećeg otpadništva (4,6-16)

4,6 Upućujući braću o tome što je spomenuto u stihovima 1-5, Timotej će biti **dobar poslužitelj Isusa Krista**. Kao što je već prije spomenuto, riječ poslužitelj znači "sluga". On će biti sluga **hranjen riječima vjere i dobroga nauka za kojim je pošao** i sve do sada išao.

4,7 U ovom odjeljku teksta Pavao o kršćanskom služenju govori kao o atletskom natjecanju. U prethodnom stihu spominje prikladnu ishranu za onoga tko služi Kristu – taj treba biti hranjen riječima vjere i dobrim naukom. U ovom stihu govori o **vježbanju** kojemu je cilj **pobožnost**.

Apostol savjetuje Timoteju neka **otklanja bapske priče**. Ne treba se boriti protiv njih ili trošiti mnogo vremena na njih. Radije ih treba prezirati i ne obzirati se na njih. **Bapske priče** podsjećaju nas na *Kršćansku znanost*, koju je utemeljila žena, a koja naročito privlači starije žene te naučava bajke umjesto istine.

Umjesto da gubi vrijeme na mitove i bajke, trebao bi se **vježbati** u pobožnosti. To vježbanje uključuje čitanje i proučavanje Biblije, molitvu, razmišljanje i svjedočenje drugima. Stock kaže: "Ne postoji 'plutanje' u pobožnosti; 'struja skretanja' nam je protivna". Moramo uložiti **vježbanje** i napor.

4,8 Ovdje su suprotstavljene dvije vrste vježbanja. **Tjelesno vježbanje** donosi ne-

ku korist tijelu, ali je ta korist ograničena i kratkotrajna. **Pobožnost** je, s druge strane, dobra za čovjekov duh, dušu i tijelo, te nije samo za vrijeme nego i za vječnost. Što se tiče ovog **života**, **pobožnost** donosi golemu radost, a što se tiče **budućeg** života, sadrži obećanje slavne nagrade i sposobnosti da se uživa u slavi te nagrade.

4,9 Postoji opće slaganje da se ovaj stih odnosi na ono što je netom rečeno o pobožnosti. Činjenica da je pobožnost od goleme i vječne vrijednosti **vjerodostojna je riječ i vrijedna potpunog prihvaćanja**. Ovo je ona treća **vjerodostojna riječ** u ovoj poslanici.

4,10 **Ta za to se trudimo i podnosimo sramotu**.¹⁴ Spomenuto to jest život pobožnosti. Pavao izjavljuje da je to taj veliki cilj na koji on usmjerava svoje najplemenitije napore. Nevjernicima se to ne čini vrijednim ciljem, ali kršćanin vidi dalje od prolaznosti ovoga svijeta te svoju nadu stavlja u **Boga živoga**. Ta nada nikada neće donijeti razočaranje zbog toga što se pouzdaje u **Boga živoga koji je Spasitelj svih ljudi, osobito vjernikâ**. Bog je **Spasitelj svih ljudi** u tome što ih održava u svakodnevnom životu. Ali On je i **Spasitelj svih ljudi** po onome na što je ukazano ranije – da se na prikladan način pobrinuo za spasenje **svih ljudi**. On je na osobit način Spasitelj onih koji vjeruju zato što su prihvatili Njegovo rješenje. Mogli bismo reći da je **On moguć** Spasitelj svih ljudi, a **stvarni** Spasitelj onih koji vjeruju.

4,11 To se vjerojatno odnosi na ono što je Pavao govorio u stihovima 6-10. Timotej treba zapovijedati i naučavati taj nauk neprestano ga izlažući Božjem narodu.

4,12 U doba pisanja ovog pisma Timotej je vjerojatno imao trideset do trideset pet godina. U usporedbi s nekim od stariješina efeške crkve, bio je razmjerno mlad čovjek. Zato Pavao ovdje kaže: **Nitko neka ne prezire tvoju mladost**. To ne znači da se Timotej mora postaviti na pijedestal i držati se izuzetim od prigovora. To prije

znači da nikom ne daje povoda da ga osuđuje. Time što će biti **uzor vjernicima**, izbjeći će mogućnost opravdanih prigovora.

U riječi se odnosi na Timotejev govor. Njegov govor uvijek treba biti svojstven Božjem djetetu. Ne samo da treba izbjegavati govor kakav je strogo zabranjen, nego i takav koji neće biti na izgradnju njegovim slušateljima.

U vladanju se odnosi na nečije cjelokupno držanje. Ništa u njegovu ponašanju ne smije donijeti sramotu Kristovu imenu.

U ljubavi navodi na to da ljubav treba biti pobuda vladanju, jednako kao i duh u kojem se ono provodi i cilj prema kojem stremi.

U Duhu nedostaje u većini suvremenih izdanja Biblije i komentara koji se drže *Kritičkog teksta*. No te se riječi pojavljuju u tradicionalnim rukopisima koji tvore većinu sačuvanih dokumenata NZ-a.

Guy King prekori jeva da *oduševljenost*, kako on oštroumno shvaća taj izraz, jest:

... kakvoća koja na čudnovat način nedostaje u nakitu mnogih kršćana. Mnogo je oduševljenja za nogometne utakmice, ili za predizbornu promidžbu, a tako malo za služenje BOGU. Kako bi nas samo trebalo postidjeti silno oduševljenje pripadnika Kršćanske znanosti, Jehovinih svjedoka i komunista. O da nam je opet ona goruća oduševljenost koju je Crkva nekoć poznavala. Taj dragocjeni Duh uvelike će pomoći Timoteju dok pokušava učvrstiti svoj položaj i nastavlja napredovati.¹⁵

U vjeri vjerojatno znači "u vjernosti" i uključuje misao o ovisnosti i postojanosti.

U čistoći bi trebalo biti svojstvo i njegovih djela i pobuda.

4,13 Ovaj se stih vjerojatno prvenstveno odnosi na mjesnu crkvu a ne na Timotejev osobni život. On bi se trebao posvetiti javnom čitanju Svetog pisma, **opominjanju** i **poučavanju**. Tu postoji utvrđeni porudak. Pavao ponajprije ističe javno čitanje Božje riječi. To je bilo osobito nužno u to

doba jer je širenje Svetog pisma bilo vrlo ograničeno. Tek je nekolicina posjedovala primjerak Pisma. Nakon čitanja Pisma, Timotej je trebao opominjati ljude na temelju pročitano, a potom naučavati velike istine Božje riječi. Ovaj nas stih podsjeća na Nehemiju 8, osobito na 8. stih: "I čitahu iz knjige Božjeg zakona po odlomcima i razlagahu smisao, da narod može razumjeti što se čita."

Ipak, iz ovog stiha ne bismo smjeli izostaviti privatnu pobožnost. Prije negoli Timotej može opominjati i poučavati druge Božjoj riječi, i sâm to treba ostvariti u vlastitom životu.

4,14 Nije nam rečeno koji je to točno dar bio dan Timoteju – dar evangelizatora, pastira ili učitelja. Općeniti ton ovih poslanica navodi nas na to da je on bio pastor-učitelj. Ipak, znamo da mu je taj dar ... dan po proroštvu s polaganjem ruku starješinstva.

Ponajprije, dan mu je sa ili po proroštvu. To jednostavno znači da je u jednom trenutku ustao prorok mjesne crkve i objavio da je Duh Božji usadio neki dar u Timoteja. Taj prorok nije prenio dar nego ga samo najavio. To je bilo popraćeno polaganjem ruku starješinstva. Ponovno želimo naglasiti da prezbiteri, to jest, starješine nisu imali moć obdariti Timoteja tim darom. Oni su polaganjem svojih ruku na njega samo javno priznali ono što je Duh Sveti već učinio.

Taj postupak nalazimo u Dj 13. U 2. stihu Duh sveti je Saula i Barnabu izdvojio za jedno osobito djelo. Možda je ta riječ prenesena po nekom proroku. Tada su braća iz te crkve postila i molila, položila svoje ruke na Barnabu i Saula te ih otposlala (st. 3).

Isto se čini i danas u mnogim mjesnim crkvama. Kad starješine uvide da je netko dobio dar Duha Svetoga, predaju takvoga djelu Gospodinovu iskazujući mu svoje povjerenje i priznaju da je Duh na djelu u njegovom životu. To što ga predaju nije

obdarivanje nekim darom nego samo priznanje da je Duh Božji to već učinio.

Postoji razlika između onoga što se dogodilo kad su stariješine položile ruke na Timoteja, što je spomenuto ovdje, i kad je Pavao položio ruke na njega, što je opisano u 2 Tim 1,6. U onom prvom slučaju taj čin nipošto nije bio služben, niti je bio uzrokom Timotejevu daru. On je samo iskazivao zajedništvo s njim u njegovom radu. U onom drugom slučaju Pavao je doista bio apostolski kanal po kojem je bio predan dar.

4,15 Riječi o tome razmišljaj mogli bismo prevesti i kao "njeguj" ili "pomučiti se oko toga". To bi moglo biti pravo značenje riječi **u tome budi**. Pavao ohrabruje Timoteja da se potpuno i nepodijeljeno preda Gospodinovom djelu. U svojim nastojanjima mora biti "izvan sebe". Tako će njegov **napredak biti očit svima**. Pavao ne želi da Timotej naiđe na "ravnicu" u svojoj kršćanskoj službi i smiri se u ugodnoj kolotečini. Radije želi da on uvijek napreduje u Gospodinovim stvarima.

4,16 Zapazite koji je poredak riječi u ovom stihu. Timotej najprije treba **pripaziti na samog sebe** a potom **i na nauk**. Time se naglašava važnost osobnog života svakog Kristovog sluga. Ako živi pogrešno, može biti pravovjeran koliko je god to moguće, ali od toga neće biti koristi. A. W. Pink je dobro rekao: "Služenje postaje stupica i zlo ako mu se dopusti da istisne što vanje ili pak njegovanje vlastitog duhovnog života".

Nastavljajući u tome o čemu mu je Pavao pisao, to jest, čitanju, opominjanju i upućivanju, Timotej će **spasiti sebe i one koji ga slušaju**. Tu riječ **spasiti** nema nikakve veze sa spasenjem duše. Poglavlje je započelo s opisom lažnih učitelja koji su pustošili u Božjem narodu. Pavao govori Timoteju da će vjernim prijanjanjem uz pobožni život i Božju riječ **spasiti**, to jest, očuvati sebe od tih lažnih naučavanja, a izbavit će i svoje slušatelje.

V. OSOBITE UPUTE U POGLEDU RAZNIH VRSTA VJERNIKA (5,1 – 6,2)

A. Različite dobne skupine (5,1,2)

5,1 Ovi nas stihovi uvode u odjeljak o Timotejevu ponašanju prema članovima kršćanske obitelji u kojoj će raditi. Kako je bio mlađi i prodorniji, Timotej se mogao naći u napasti da bude nestrpljiv i kivan na neke starije ljude; otud i savjet: **starca oštro ne karaj, nego ga zaklinji kao oca**. Ne bi bilo ispravno da on, kao mlađić, grubim riječima napada stariju osobu.

Mogla bi nastati i opasnost da taj mladi Kristov sluga bude bahat prema mlađićima. Stoga mu Pavao kaže neka s **mlađićima postupa kao s braćom**; treba biti kao jedan od njih i ne prema njima zauzeti stav gospodarenja.

5,2 Starice treba cijeniti kao majke i vladati se prema njima dostojanstveno, s ljubavlju i poštovanjem koje im pripada.

Čistoća bi trebala obilježavati njegovo ponašanje prema **djevojkama**. Ne samo da bi trebao izbjegavati ono što je nesumnjivo grešno, nego i izbjegavati nesmotrene postupke koji bi mogli u sebi sadržavati zrnce zla.

B. Udovice (5,3-16)

5,3 Od 3. do 16. stiha Pavao se prihvaća teme udovica u mjesnoj crkvi i kako se prema njima ponašati.

Kao prvo, crkva treba **poštovati one koje su uistinu udovice**. Poštovati ovdje ne znači samo imati poštovanje nego i novčano pomoći. Prava udovica je ona koja nema sredstva za život nego se glede svog izdržavanja potpuno oslanja na Boga, jer nema živih rođaka koji bi za nju brinuli.

5,4,5 U ovom stihu opisana je i druga vrst udovica. To su one koje imaju **djecu ili unučad**. U takvom slučaju djecu treba naučiti kako da u domu iskažu praktičnu pobožnost tako da uzvrate svojoj majci (ili baki) za sve što je ona učinila za njih. Ovak

stih jasno naučava da **pobožnost** počinje u **domu**. Jako je bijedno svjedočanstvo u korist kršćanske vjere kad se glasno govori o svojoj religiji, a potom se zanemaruje one koji su s nama povezani prirodnim vezama!

U Božjim je očima ugodno kad kršćani skrbe za svoje voljene koji su inače bez sredstava za život. U Ef 6,2 apostol Pavao jasno naučava: "Poštuj oca svojega i majku" prva je zapovijed s obećanjem." Kao što je već spomenuto, prava **udovica** je ona koja nema izvor zarade i koja uvijek mora od Boga očekivati svoj svagdanji kruh.

5,6.7 Kao opreka pobožnoj udovici iz 5. stiha, jest ona koja se predaje **nasladama**. Postoji neslaganje u pogledu toga je li ta žena istinska ili tobožnja vjernica. Vjerujemo da se radi o pravoj kršćanki koja je zastranila. **Umrila** je što se tiče zajedništva s Bogom i korisnosti za Njega. Timotej treba upozoravati takve udovice da ne žive u **nasladama**, jednako kao i naučavati kršćane da skrbe za one s kojima su u rodu, a koje su bez sredstava su za život.

5,8 Ovdje je naglašena ozbiljnost toga ako se **ne skrbi za svoje rođake, osobito za vlastite ukućane**. To je, u stvari, nije-kanje vjere. Kršćanska vjera uvijek ima stajalište da istinski vjernici trebaju skrbiti jedni za druge. Kad kršćanin propusti to činiti, svojim je postupkom zanijekao istine koje kršćanstvo naučava. Takav je **gori od nevjernika** iz jednostavnog razloga, a taj je da mnogi nevjernici skrbe za svoje rođake. Dakle, kršćanin tako može osramotiti Božje ime na način na koji mnogo koji nevjernik to ne može.

5,9 Iz ovog stiha proizlazi da je u svakoj crkvi vođen popis imena onih udovica za koje je crkva skrabila. Pavao ovdje poblizje navodi **neka se u popis ne unosi udovica mlađa od šezdeset godina**.

Izraz **jednog muža žena** stvara jednaku teškoću kao i slična izjava u svezi s nadglednicima i poslužiteljima. Slična tuma-

čenja te izjave već su iznesena. No, to nedvojbeno znači da im je bračni život trebao biti besprijekoran, bez ikakve sumnje u njihovu čudorednost.

5,10 Da bi bila unesena u popis, udovica mora biti i na glasu da je činila takva **dobra djela** koja su svojstvena duhovnim vjernicama.

Riječi **ako je djecu odgojila** nedvojbeno znače da ih je morala odgojiti na takav način da časno odražavaju nju samu i njezin kršćanski dom. Nije nikakva vrlina ako se djeca samo othrane, nego u tome da ih se dobro odgoji.

Sljedeća značajka pobožne udovice jest **gostoljubivost** prema neznancima. Uvijek iznova u Novom zavjetu spominje se i preporučuje milost gostoljubivosti.

Pranje nogu posjetiteljâ bila je dužnost roba. Ovdje se nesumnjivo govori o tome je li udovica radila priproste poslove za kršćane, svoje suvjernike. Ali **prati sveti-ma noge** moglo bi se shvatiti i na duhovan način, "u kupelji vode uz Riječ". Ne radi se tu o javnoj službi, nego jednostavno o pospećivanju u domovima i uporabi Božje riječi na takav način da očisti vjernike od prljavštine koju su skupili u svom svagdanjem hodu.

Pomaganje **nevoljnima** odnosi se na iskazivanje milosrđa onima koji su bolesni, ožalošćeni, ili u nekoj drugoj nevolji.

Ukratko, da bi bila upisana u popis mjesne skupštine, udovica se morala **posvećivati svakom dobrom djelu**.

5,11 Ovo je težak stih, ali izgleda da znači sljedeće: u osnovi, **mlade bi udovice** bilo pogrešno učiniti opterećenjem za mjesnu crkvu. Budući da su mlade, vjerojatno će se ponovno **htjeti udati**. To samo po sebi ne bi bilo pogrešno, ali ta bi želja ponekad mogla postati tako snažna da bi se neka od tih mlađih udovica mogla udati za nevjernika. Apostol to naziva: **požuda protivna Kristu**. Kad bi došlo do toga da izabere hoće li se udati za nekog poganina, ili pak iz ljubavi prema Kristu i poslušno-

sti njegovoj riječi ostati neudana, mlada bi se udovica mogla udati. To bi, naravno, bilo sramota za mjesnu crkvu koja ju je do tada izdržavala.

5,12 Spomenuta **osuda** nije vječna propast, nego da je osuđena što je **odbacila prvu vjeru**. Nekoć je iskazivala veliku odanost i predanje Gospodinu Isusu Kristu, ali sada kad se pružila prigoda za udaju s nekim tko ne voli Krista, zaboravlja svoje prvotne zavjete ili obećanja Kristu te odlazi s nevjernikom, nevjerna nebeskom Zaručniku.

Pavao ne osuđuje mlađe udovice zbog udaje. U stvari, on ih i nuka neka se udaju (st. 14). Ono što on smatra pogrešnim jest njihovo duhovno propadanje, njihovo bacanje duhovnih načela u vjetar samo da bi zgrabile nekog muškarca.

5,13 Kad bi mjesna crkva preuzela potpunu financijsku odgovornost za mlađe udovice, to bi ih moglo potaknuti da budu **besposlene** – sa svim zlima koja to prate. Umjesto da se prihvate svojih odgovornosti, mogle bi postati **brbljave** i **nametljive** te se baviti onim što ih se ne tiče. Nijedan postupak mjesne crkve ne bi smio potaknuti na takvo ponašanje jer, kao što je spomenuto, u lošem svjetlu prikazuje kršćansko svjedočanstvo.

5,14 Ovdje Pavao, kao osnovno načelo, iznosi kako je poželjno da se mlađe **udaju, djecu rađaju** i održavaju kršćanski dom koji mora biti besprigovorani. On, naravno, shvaća da neće uvijek biti moguće da se mlađa udovica ponovno uda. Poticaj na udaju obično mora doći od muškarca. No Pavao jednostavno izlaže osnovno načelo kojeg se treba držati kad god je moguće.

Protivnik – Sotona – uvijek je u potrazi za optužbama kojima bi mogao napasti svjedočanstvo kršćana, stoga Pavao pokušava iznaći zaštitu protiv mogućnosti da se nađu bilo kakvi temelji za **predbacivanje**.

5,15 To što je apostol rekao za mlađe udovice nije samo nagađanje ili naslućivanje, nego se već dogodilo. Neke su već

zastranile za Sotonom u tom smislu da su poslušale njegov glas te se, neposlušne Božjoj riječi, odlučile udati za nevjernika.

5,16 Tema se sada okreće k obvezi rodbine da skrbe za svoje vlastite udovice. **Ako koji vjernik¹⁷ ili vjernica** u obitelji **ima udovice** koje treba izdržavati, tada ti vjernici trebaju preuzeti tu dužnost tako da **crkva** može skrbiti za one koje su stvarno bez sredstava za život i bez bliske rodbine.

Cijeli ovaj odjeljak, stihovi 3-16, govori o tome što crkva u određenim okolnostima *treba* činiti, a ne ono što *može* učiniti kad osjeti da su nastupile olakotne okolnosti pa je odjednom sposobna tako činiti. Duljina odjeljka govori nam da je to važna tema u umu Duha Svetoga, a ipak je to nešto što se danas uvelike zanemaruje u većini crkvenih krugova.

C. Starješine (5,17-25)

5,17 Ostatak ovog poglavlja bavi se starješinama. Kao prvo, Pavao iznosi pravilo da **starješine koji dobro upravljaju** treba smatrati **dostojnim dvostruke časti**. To bi se bolje moglo prevesti kao "oni koji predvode" (Darby). Nije tu u pitanju nadzor, nego primjer. Takvi starješine **dostojni su dvostruke časti**. Ta čast moglo bi biti poštovanje, ali isto tako uključuje i misao o novčanoj naknadi (Mt 15,6). **Dvostruka čast** uključuje oba ta značenja. **Ponajprije**, on je zbog svog rada **dostojan primiti poštovanje Božjih ljudi** ali je i, ako sve svoje vrijeme posvećuje tom radu, **dostojan i novčane pomoći**. **Oni koji se trude oko Riječi i poučavanja** najvjerojatnije su takvi koji toliko vremena provode propovijedajući i naučavajući da ne mogu raditi neki uobičajeni posao.

5,18 Ovdje su kao dokaz da starješina **zaslužuje novčanu naknadu** navedena dva biblijska stiha. Prvi je iz Pnz 25,4, a drugi iz Lk 10,7. Ti su stihovi osobito zanimljivi u pogledu s nadahnućem Svetog pisma. Jednog od njih uzima Pavao iz Starog a drugog iz Novog zavjeta te ih stavlja na istu razinu nazivajući ih **Pismo**. Iz toga je

očigledno da Pavao novozavjetnim spisima pridaje jednaki autoritet kao i starozavjetnim.

Ti stihovi naučavaju da **volu** koji sudjeluje u žetvenim poslovima ne treba uskratiti dio žita. Također, i radnik ima pravo na dio ploda svog rada. Tako je i sa starješinama. Usprkos činjenici da njihov posao nije fizički, oni svejedno zaslužuju potporu od strane Božjeg naroda.

5,19 Budući da starješine zauzimaju odgovorni položaj u crkvi, postali su osobita meta Sotoninih napada. Stoga Duh Božji poduzima korake kako bi starješine zaštitio od lažnih optužaba. Iznoseno je načelo da se **protiv starješine** ne smije poduzimati stegovne mjere – osim ako se optužba može potkrijepiti svjedočanstvom **dva ili tri svjedoka**. U stvari, to načelo primjenjuje se u discipliniranju bilo kojeg člana crkve, ali je ovdje to naglašeno jer postoji osobita opasnost da se starješine nepravedno optužuje.

5,20 U slučaju da se utvrdi krivica starješine – da je **griješio** na način kojim je štetio svjedočanstvu crkve – takvog čovjeka treba javno ukoriti. Takav čin ostavlja dubok dojam na sve vjernike i pokazuje ozbiljnost grijeha povezanog s kršćanskim služenjem te služi kao snažno sredstvo zastrašivanja u životima ostalih.

Neki tumači vjeruju da se ovaj stih ne odnosi samo na starješine, nego na sve kršćane. Posve sigurno je to načelo primjenjivo na sve kršćane, ali kontekst ovog stiha izgleda da ga izravno povezuje sa starješinama.

5,21 Dvije su opasnosti koje treba izbjeći glede stegovnih postupaka u crkvi. Prva je **predrasuda**, a druga **prisanost**. Lako je imati predrasude prema nekome zbog nesklonosti te unaprijed odrediti rješenje slučaja. Također je lako moguće nekome iskazati prisanost zbog njegovog bogatstva, društvenog položaja ili pak njegove osobnosti. Stoga Pavao Timoteju ozbiljno nalaže **pred Bogom i Gospodinom Isu-**

som Kristom, kao i pred **izabranim anđelima**, neka se pokori tim uputama ne prosuđujući stvar prije negoli budu poznate sve činjenice, ili pak da ne bude naklonjen nekome zato što mu je prijatelj ili poznata osoba. Svaki slučaj treba prosuđivati kao **pred Bogom i Gospodinom Isusom Kristom**, i kao pred **anđelima**. Anđeli promatraju svijet na kojem živimo i oni u disciplinskim mjerama crkve moraju vidjeti savršenu pravednost. **Izabrani anđeli** su oni koji nisu bili uključeni u grijeh ili pobunu protiv Boga nego su “održali svoje prvotno stanje”.

5,22 Kad se ugledni ljudi pridruže mjesnoj crkvi, ponekad postoji sklonost da ih se ubrzo promakne na odgovorne položaje. Ovdje se Timoteja upozorava neka ne žuri s prihvaćanjem novajlija. Ne treba se prebrzo povezivati ni s ljudima čiji karakter još ne poznaje kako, čineći to, ne bi postao **dionikom** njihovih **grijeha**. I ne samo da sebe treba čuvati moralno **čistim**, nego i **čistim** u tom smislu da ne bude povezan s grijesima drugih.

5,23 Nije jasno kakve veze ima ovaj stih s prethodnim. Možda je apostol mudro pretpostavio da će Timotejevo bavljenje problemima zajednice i ostale teškoće nepovoljno utjecati na njegov želudac. Ako je tako, Timotej ne bi bio ni prvi ni posljednji koji boluje od takve bolesti! No vjerojatnije je Timotej bio žrtva zagađene vode, što je još uvijek uobičajeno u mnogim dijelovima svijeta. Apostolov savjet: **ne pij više samo vodu**, znači da Timotej ne bi trebao piti vodu bez malo **vina**. Pavao ga savjetuje neka uzima **pomalo vina zbog želuca** i njegovih **čestih slabosti**. Ovaj stih bavi se samo uporabom vina u medicinske svrhe i nikada se ne bismo smjeli njime koristiti kao opravdanjem za prekomjerno uživanje u piću.

Nema sumnje da se tu radi o pravom vinu, a ne soku od grožđa. Dvojbeno je je li u to doba uopće postojao groždani sok, jer se on pravi pasterizacijom, postupkom ko-

ji tada nije bio poznat. Činjenica da se radilo o pravom vinu nalazi se u izrazu **pomalo vina**. Da to nije bilo pravo vino, ne bi imalo smisla ograničavati njegovu uporabu na **pomalo**.

Ovaj stih, također, baca svjetlo na temu božanskog iscjeljenja. Premda je Pavao, kao apostol, imao moć ozdravljati od svih vrsta bolesti, ipak je nije uvijek koristio. Ovdje opravdava uporabu ljekovitih sredstava za liječenje želučanih tegoba.

5,24 U ovom se stihu apostol izgleda vraća raspravi iz 22. stiha gdje je Timoteja upozorio na nepotrebnu žurbu pri polaganju ruku na druge. Ovaj i sljedeći stih to objašnjavaju.

Grijesi nekih ljudi očit su i toliko vidljivi da ih se može usporediti s trubačem koji ide pred čovjekom i proglašava ga grešnikom cijelim putem sve do Božjeg suda. Ali to nije slučaj sa svima. U nekih ljudi koji su grešnici to se očituje tek nakon nekog vremena.

U onu prvu vrstu mogli bismo, primjerice, uvrstiti pijanca koji je kao takav poznat svoj okolini. S druge strane je muž koji u sebi nosi tajnu o ljubavnoj vezi s drugom ženom. Okolina to neko vrijeme ne zna, ali često nakon nekog vremena sablazan izbije na vidjelo.

5,25 Ponekad bude slično i u slučaju dobrih ljudi. Neki odmah izgledaju dobri, drugi pak su povučeni i skromni pa se tek nakon određenog vremena saznaju za njihovu dobrotu. Čak i ako ne možemo vidjeti dobro u nekima, oni će k svjetlu možda doći kasnije. Pouka koju iz svega toga dobivamo jest da nekoga ne trebamo suditi na prvi pogled, nego radije neko vrijeme sačekati da iskažu svoj istinski karakter.

D. Sluge i gospodari (6,1.2)

6,1 Sada nam je izloženo ponašanje robova. Oni se nazivaju **slugama** (u engl. *bondservant*, "kmet", "rob", nap. prev.) koji su pod jarmom, to jest, jarmom ropstva. Na apostol najprije spominje robove koji imaju nespasene **gospodare**. Smiju li

u takvom slučaju robovi biti drski prema svojim gospodarima? Buniti se ili bježati? Zar da rade što manje mogu? Upravo suprotno, svoje **gospodare trebaju smatrati dostojnima svake časti**. To znači da im trebaju iskazati dužno poštovanje, raditi poslušno i vjerno te, općenito, pokušavati biti na pomoć a ne na smetnju. Golema pobuda za takvo marljivo služenje jest to što se radi o svjedočanstvu za Krista. Ako bi se rob kršćanin ponašao neotesano ili pak buntovno, gospodar bi mogao pogrdivati Božje ime i kršćansku vjeru. Zaključio bi da su vjernici bezvrijedni ljudi.

Ovaj nas stih podsjeća da netko, na kojem god mjestu društvene ljestvice bio, ipak ima sve mogućnosti svjedočiti za Krista i donositi slavu Njegovom imenu.

Često je ukazivano na to da u Novom zavjetu nije otvoreno osuđeno postojanje ropstva. Ipak, kako se naučavanje kršćanstva širilo, zloporaba ropstva se ukidala.

Svaki istinski vjernik trebao bi shvatiti da je rob Isusa Krista. Za njega je bila plaćena golema cijena; više ne pripada samome sebi. Isus Krist ga posjeduje – njegovog duha, dušu i tijelo – pa zahtijeva ono najbolje od njega.

6,2 Ovaj stih bavi se robovima koji imaju **gospodare vjernike**. Nesumnjivo bi takvi robovi bili u velikoj napasti da **preziru** svoje gospodare. Nije nemoguće da je na sastanku, kad se mjesna crkva na Gospodinovu dan sastala lomiti kruh (Dj 20,7), oko stola bilo kršćana gospodara i robova kršćana – a svi su bili braća u Kristu Isusu. Ali rob na račun toga nije smio smatrati da su ukinute društvene razlike među njima. Sama činjenica da je gospodar kršćanin nije značila da ga rob nije dužan poštovati i služiti mu. To što je gospodar vjernik i ljubljeni brat trebalo je potaknuti roba da mu što vjernije služi.

Spomenuti gospodari, koji su kršćani, ovdje nisu samo nazvani vjernima (**vjericima**) i **ljubljenima**, nego i onima što **primaju dobročinstva**. Općenito se sma-

tra da to znači kako i oni imaju udjela u blagoslovu spasenja. Ipak, te bismo riječi mogli razumjeti da znače kako i robovi i gospodari, budući da su potaknuti činiti dobro, trebaju služiti zajedno na taj način da jedan pokušava pomoći drugome.

Riječi **to naučavaj i opominji** nesumnjivo se odnose na prethodne upute robovima kršćanima. Danas bismo to, naravno, primijenili na odnos poslodavca i njegovog uposlenika.

VI. LAŽNI UČITELJI I LJUBAV PREMA NOVCU (6,3-10)

6,3 Sada Pavao skreće pozornost na one koji bi u crkvi bili skloni naučavati nove i čudne nauke. Takvi učitelji **ne prijanjaju uza zdrave riječi**. Zdrave se odnosi na one koje donose zdravlje. Takve su riječi koje je **naš Gospodin Isus Krist** govorio kad je bio na Zemlji, a nalazimo ih u evanđeljima. Takvo je i cjelokupno naučavanje koje nalazimo u Novom zavjetu. To je **nauk u skladu s pobožnošću** u tom smislu da potiče i promiče pobožno ponašanje.

6,4 Takvi ljudi su naduti. Tvrde da imaju uzvišenije znanje, ali u stvari ne znaju ništa. Kao što je Pavao već rekao, ne znaju o čemu govore.

Boluju od zapitkivanja i prepiranja oko riječi. Riječ **boluju** znači da su bolesni. Ti ljudi nisu duhovno zdravi i umjesto da naučavaju riječi zdravlja, spomenute u prethodnom stihu, naučavaju riječi od kojih sveti obolijevaju. Postavljaju različita pitanja koja nisu na duhovnu izgradnju i bore se oko pojedinih riječi.

Budući da ono o čemu govore nije stvar biblijskog nauka, ne postoji način kako ih konačno razriješiti. Kao ishod toga, njihovo naučavanje donosi **zavist, svađe, klevete i zla sumnjičenja**. Lenski kaže:

U svojim pitanjima i rječoborstvu zavide jedan drugome zbog njegova umijeća; nastaju sukobi dok se nadmeću i suprotstavljaju jedan drugomu; dolazi do pogrđi-

vanja, naime, optužaba zaodjevenih u na-božne riječi.¹⁸

6,5 Ta rječkanja dolaze od ljudi **iskvarena**, to jest, bolesna **uma**.

Lenski britko tumači:

Bolesno stanje uma očituje se u kvarenju i raspadanju – mentalne snage više ne djeluju uobičajeno na polju čudoređa i duhovnosti. Ne reaguju normalno na istinu. Cjelokupna stvarnost i njezin istiniti prikaz trebala bi navoditi na prihvaćanje, a osobito bi taj učinak trebala imati spasonosna božansko-evanđeoska zbilja; sve laži, krivotvorine i izopačenosti trebale bi navoditi da ih se odbaci, osobito one na polju čudoređa i duhovnosti ... Kad susretne "istinu" iskvaren um vidi i traži samo prigovore; kad naiđe na ono što se razlikuje od te istine, onda vidi i nalazi razloge da tu razliku prihvati.¹⁹

Takvi ljudi su, također, **lišeni istine**. Ne-koć su bili povezani s istinom ali im je, zbog toga što su odbacili svjetlo, oduzeta ona **istina** koju su tada imali.

Takvi ljudi **pobožnost smatraju dobitkom**. Očigledno je da su odlučili biti vjerski učitelji, zaposlenje u kojem su dobro plaćeni za minimalan rad. "Od najsvetijeg poziva napravili su dohodovni obrt."

To ne samo da nas podsjeća na pastire najamnike, koji se prave kršćanskim službenicima ali nemaju pravu ljubav prema istini, nego nas navodi i na pomisao o trgovačkom duhu koji je postao tako uobičajen u onome što se naziva kršćanstvo – prodaja pisama oprosta, crkvene igre na sreću, proštenja i rasprodaje, itd. – **Takvih se kloni!**²⁰ Zapovjedenom nam je da izbjegavamo takve nepobožne "vjernike".

6,6 Kao što je prethodni stih iznio pogrešnu definiciju dobitka, tako ovaj iznosi istinsko značenje te riječi. Sprega **pobožnosti i zadovoljstva onim što imamo, velik je dobitak**. Pobožnost bez zadovoljstva donosi jednostrano svjedočanstvo, a ni zadovoljstvo bez pobožnosti nije nešto prepoznatljivo kršćansko. Imati pravu po-

božnost i istodobno biti zadovoljan s osobnim okolnostima, neprocjenjivo je.

6,7 Ovo poglavlje blisko je i slično naučavanju Gospodina Isusa u Propovijedi na gori. Ondje nas 7. stih podsjeća na Njegovu uputu da se trebamo pouzdati u svog nebeskog Oca da ispuni naše potrebe.

Tri puta u životu prazne su nam ruke – prigodom rođenja, kad dođemo k Isusu i u trenutku smrti. Ovaj stih podsjeća nas na ono prvo i na ono posljednje: **Jer ništa nismo donijeli na svijet, tako da iz njega zasigurno ništa ni iznijeti ne možemo!**

Pred svoju smrt Aleksandar Veliki je rekao: “Kad umrem iznesite me na mrtvačkim nosilima, ali mi nemojte ruke umatati u pojevo – neka svi vide da su *prazne*.”

Bates to komentira:

Da, te ruke koje su jednom držale najponosnije žezlo na svijetu; koje su jednom stiskale mač koji je donio najviše pobjeda; koje su bile prepune srebra i zlata; koje su jednom imale moć život spasiti ili ga otpisati – sada su bile PRAZNE.²¹

6,8 Spomenuto zadovoljstvo odnosi se na zadovoljavanje osnovnih životnih potreba. Naš nebeski Otac zna da trebamo hranu i opravu pa nam je obećao opskrbiti nas time. Većini nevjernika život se vrti oko hrane i odjeće. Kršćanin najprije mora tražiti kraljevstvo Božje i njegovu pravednost, a Bog će se pobrinuti da mu ne nedostaju osnovna sredstva za život.

Riječ koja je ovdje prevedena kao **odjeća** označava pokrov i može značiti mjesto za življenje isto kao i opravu za odijevanje. Trebali bismo biti **zadovoljni** svojom hranom, odjećom i mjestom življenja.

6,9 Stihovi 9-16 izravno se bave onima koji imaju nezasitnu želju **bogatiti** se. Njihov grijeh nije u tome da žele biti dobrostojeći, nego u hlepljenju tome. Oni koji se **hoće bogatiti** jesu oni koji nisu zadovoljni hranom, opravom i stanom, nego su odlučni imati sve više.

Želja da se **bogati** vodi čovjeka u **napast**. Kako bi postigao svoj cilj naveden je

primjenjivati nepoštene, a često i nasilne metode. Neke od tih metoda su kockanje, sumnjivi poslovni pothvati, prijevare, krikovletstvo, krađa, pa čak i umorstvo. Takav čovjek može upasti i u **zamku**, to jest, stupicu. Spomenuta želja postaje tako jaka da je se ne može osloboditi. Možda si obeća da će prestati kad skupi određenu svotu na svom računu, ali ne može. Kad dosegne taj cilj, odmah želi više. Želja za novcem donosi sobom i brige i strahove koji zapletu dušu. Oni koji se odluče obogatiti **upadaju u mnoge nerazumne ... požude**. Kako bi održali svoj društveni položaj, često su prisiljeni žrtvovati neke od zbiljski vrijednih životnih vrednota.

Upadaju i u štetne požude. Žudnja za bogatstvom dovodi ljude do toga da naude svom zdravlju te ugroze svoje duše. U stvari, prema takvom svršetku i streme. Toliko ih obuzme materijalno da potonu u **propast i uništenje**. U svom neprestanom traganju za zlatom zanemaruju svoje besmrtnu dušu. Barnes upozorava:

Propast je potpuna. Potpuno su uništene sreća, vrline, dobar glas i duša. Prevladavajuća želja da se bude bogat vodi u vlak ludosti koji vozi posvuda, i s ove i s one strane. Koliko li je samo obitelji bilo uništeno na taj način!²²

6,10 Jer korijen svih zala jest ljubav prema novcu. Nije istina da sve zlo u univerzumu izvire iz ljubavi prema novcu, ali je to zasigurno jedan od najvećih izvora mnogih vrsta zla. Primjerice, vodi u zavist, svađe, krađu, nepoštenje, neumjerenost, zaboravljanje na Boga, sebičnost, rasipnost, itd.

Nije u pitanju sâm novac, nego **ljubav prema novcu**. Novac se u službi za Gospodina može upotrijebiti na mnoštvo načina koji mogu donijeti samo dobro. Ali tu se radi o pretjeranoj želji za **novcem** koja vodi u grijeh i sramotu.

Sada se spominje jedno osobito zlo povezano s ljubavlju prema novcu, a to je: **zalutati od kršćanske vjere**. U svojoj mah-

nitoj težnji za zlatom, ljudi zanemaruju duhovno pa postaje doista teško reći jesu li ikad uopće bili spašeni.

Ne samo da su izgubili moć shvaćanja duhovnih vrijednosti, nego su se **isprobali mnogim mukama**. Pomislite samo na muke povezane s žudnjom za bogatstvom! Tu je tragedija protraćenog života; muka zbog djece koja su izgubljena u svijetu; žalost kad se preko noći ostane bez bogatstva; kao i strah od dolaska pred Boga – bilo kao nespašen, bilo praznih ruku.

Biskup J. C. Ryle sažimlje:

Od onog što možemo posjedovati novac je, uistinu, nešto što nas najmanje zadovoljava. Nema sumnje da nas rješava nekih briga, ali ih donosi barem toliko koliko je riješio. Tu je teškoća kako ga steći. Tu je muka kako ga sačuvati. Tu su iskušenja u tome kako ga trošiti. Tu je žalost kad ga se izgubi. Tu je nedoumica i kako njime raspolagati. Dvije trećine svih sukoba, svađa i parnica u svijetu imaju jednostavan uzrok – *novac!*²³

Svojevremeno najbogatiji čovjek na svijetu posjedovao je izvore nafte, rafinerije, tankere i naftovode; kao i hotele, tvrtku za osiguranje, novčarsku udrugu i zrakoplovne kompanije. Ali njegov posjed od sedam stotina jutara bio je opkoljen tjelohraniteljima, krvoločnim psima, čeličnim rešetkama, reflektorima, zvonima i sirenama. Uz to što se bojao zrakoplova, brodova i čudaka, bojao se još i bolesti, starosti, bespomoćnosti i smrti. Bio je usamljen i mrzovoljan te priznao da se sreća ne može kupiti novcem.²⁴

VII. ZAVRŠNI NALOZI TIMOTEJU (6,11-21)

6,11 Timoteju se Pavao obraća riječima **čovječe Božji**. Taj je naziv često pridavan starozavjetnim prorocima i označavao je čovjeka božanskog ponašanja. To bi moglo značiti i da je Timotej imao dar proricanja. Opreka **čovjeku Božjem** je "čovjek grijeha" spomenut u 2 Sol 2. Taj čovjek grijeha bit će utjelovljenje grijeha. Sve u

vezi njega podsjećat će ljude na grijeh. Timotej treba biti čovjek Božji koji će činiti da ljudi misle na Boga i proslavljaju ga.

U svom služenju Kristu, Timotej je trebao bježati od uobraženosti (st. 4), nečistoće (st. 5), duha nezadovoljstva (st. 6-8), nerazumnih i štetnih požuda (st. 9) i ljubavi prema novcu (st. 10). Trebao je njegovati kršćanski karakter – jedino što može ponijeti sa sobom u Nebo. Ovdje su kao elementi kršćanskog karaktera spomenuti: **pravednost, pobožnost, vjera, ljubav, postojanost i krotkost**.

Pravednost govori o pravičnosti i poštenju u našem ophođenju s bližnjima. **Pobožnost** je sličnost s Bogom. **Vjera** bi mogla označavati vjernost ili pak pouzdanost. **Ljubav** govori o našoj sklonosti prema Bogu i bližnjima. **Postojanost** se definira kao nepokolebljivost i ustrajnost pod progonom, dok je **krotkost** ljubavno i ponizno ponašanje.

6,12 Timotej nije pozvan samo *bježati i slijediti*, nego i boriti se. Spomenuta riječ **bij** ne znači napadanje, nego takmičenje. Ta riječ ne potječe s bojnog polja nego iz atletskog natjecanja. **Dobar boj** spomenut u ovom stihu jest kršćansko življenje i trka povezana s tim življenjem. Timotej treba dobro trčati u toj trci. Treba **osvojiti vječni život**. To ne znači da treba nastojati dobiti spasenje. On ga već posjeduje. Značenje toga je da u svakodnevici živi svoj **vječni život** – koji mu već pripada.

Timotej je bio pozvan na **vječni život** u trenutku svog obraćenja. Također je **izrekao lijepo svjedočanstvo pred mnogim svjedocima**. To se vjerojatno odnosi na njegovo krštenje, premda bi moglo uključivati i njegovo cjelokupno kasnije svjedočanstvo za Gospodina Isusa Krista.

6,13 Apostol sada predaje ozbiljan nalog Timoteju, a to čini u nazočnosti dva najveća moguća Svjedoka. Ponajprije, nalog je iznesen **pred Bogom koji sve oživljava**. Možda je, pišući Timoteju, Pavao bio svjestan da bi on jednoga dana mogao

položiti svoj život zbog svoje vjere u Gospodina Isusa. Ako je tako, tada je dobro tog mladog ratnika podsjetiti da je Bog Onaj koji sve oživljava. Čak i ako ljudi uspiju usmrtniti Timoteja, njegova je vjera u Onoga koji uskrisuje mrtve.

Drugo: nalog je predan **pred Isusom Kristom**. On je velik primjer dobrog svjedočanstva. On je **pred Poncijem Pilatom posvjedočio lijepo svjedočanstvo**. Premda bi se to moglo odnositi na sve Spasiteljeve riječi i djela pred tim rimskim upraviteljem, vjerojatno se odnosi napose na Njegovu izjavu u Iv 18,37: "Ja sam se zato rodio i zato sam došao na svijet – da svjedočim za istinu. Svatko tko je od istine, sluša moj glas." To odlučno svjedočanstvo izneseno je Timoteju kao primjer koji valja slijediti kad se svjedoči za istinu.

6,14 Timoteju je naloženo da **čuva tu zapovijed**. Neki misle da se to odnosi na ranije spomenutu zapovijed da se nije dobar boj. Drugi predlažu da bi se moglo odnositi na cjelokupan nalog koji je Pavao dao Timoteju u ovoj poslanici. Neki pak misle da je ta zapovijed poruka Evanđelja, ili Božje otkrivenje izneseno u Božjoj riječi. Mi vjerujemo kako je to zapovijed da se očuva kršćanska vjera.

Izraz **neokaljano i besprijekorno** odnosi se na Timoteja, a ne na zapovijed. U pokoravanju toj zapovijedi, Timotej treba očuvati svjedočanstvo koje je **neokaljano** i zbog kojeg neće biti prekoren.

U Novom se zavjetu vjerniku neprestano prikazuje **Gospodina našeg Isusa Krista**. Vjernost Kristu na ovom svijetu bit će nagrađena pred Kristovim Sudištem. Ta će nagrada biti očitovana kad se Gospodin Isus vrati na Zemlju uspostaviti svoje kraljevstvo. Tada će jasno biti razotkriveni rezultati vjernosti ili nevjernosti.

6,15 Biblijski stručnjaci ne mogu se složiti odnose li se zamjenice u ovom i sljedećem stihu na Boga Oca ili na Gospodina Isusa Krista. Uzme li se zasebno, izgleda da se ovaj stihodnosi na Gospodina Isusa;

jer je On u Otkrivenju 17,14 **nazvan Kralj kraljeva i Gospodar gospodara**. S druge strane, izgleda da se 16. stih odnosi na samog Boga Oca.

U svakom slučaju, izgleda da je značenje 15. stiha sljedeće: kad se Gospodin Isus vrati vladati na Zemlji, ljudi će shvatiti tko je **Blaženi i jedini Vladar**. Njegov dolazak će očitovati tko je istinski **Kralj**. U doba kad Pavao ovo piše Timoteju, Gospodin Isus je bio Odbačeni, i još uvijek jest, ali dolazi dan kad će se jasno pokazati da je **On Kralj** nad svima koji vladaju i da je **On Gospodar** nad onima koji vladaju kao **gospodari**.

Blaženi ne znači samo da je dostojan da ga se slavi, nego da je u Njemu punina svih blaženstava, to jest, blagoslova.

6,16 Za dolaska Gospodina Isusa ljudi će, također, shvatiti da Bog **jedini ima besmrtnost**. To znači da je On jedini čija je besmrtnost urođena. Anđeli su primili besmrtnost a, za uskrsnuća, vjernici će primiti besmrtna tijela (1 Kor 15,53.54); ali jedino Bog ima **besmrtnost** u sebi.

Za Boga je nadalje rečeno da **prebiva u nepristupačnoj svjetlosti**. To nam govori o sjajnoj, blještavoj slavi koja okružuje Božje prijestolje. Čovjek u svom prirodnom stanju ispario bi pred tolikim sjajem. Samo onaj tko je prihvaćen u Ljubljenom i savršen u Kristu može prići Bogu a da ne bude uništen.

Takav kakav jest, **nitko od ljudi nije vidio Boga niti ga može vidjeti**. U starozavjetno su doba ljudi vidjeli Božja prikazanja nazvana *teofanije*, a u novozavjetno doba, Bog se savršeno otkrio u Osobi svog ljubljelog Sina, Gospodina Isusa Krista.

Ipak, ostaje istina da je Bog nevidljiv očima smrtnika.

Tom Bogu pripada **čast i vlast vječna** zato Pavao svoj nalog Timoteju zaključuje tim iskazivanjem poštovanja Boga.

6,17 Ranije je Pavao naširoko govorio o onima koji se hoće bogatiti. Ovdje se bavi

s **onima koji već jesu bogati**. Timotej im je trebao zapovjediti **neka ne budu bahati**. To je velika napast bogatih. Skloni su s visoka gledati na one koji nemaju mnogo novca i smatrati ih nespretnima, neotesanima i ne baš pametnima. To, naravno, nije nužno istina. U Novom zavjetu bogatstvo nije znak Božjeg blagoslova kao što je to bilo u Starom. I dok je pod Zakonom bogatstvo bilo znak božanske naklonosti, najveći blagoslov novog razdoblja jest – ljubav.

Bogati se ne bi smjeli **uzdati u**, doslovice, “nesigurnost **bogatstva**”. Novcu “narastu krila” pa on “odleti”. I dok golema sredstva naoko pružaju sigurnost, ostaje činjenica da je jedina sigurnost u ovom svijetu Riječ Božja.

Zato se bogate potiče **neka se pouzdaju u Boga živoga koji nam sve bogato daje na uživanje**. Jedna od golemih zamki bogatstva jest to da je teško imati ga a ne uzdati se u njega; a to je, u stvari, jedan oblik idolopoklonstva. To je poricanje da je Bog onaj **koji nam sve bogato daje na uživanje**. Ovom izjavom ne osuđuje se raskošno življenje, nego se jednostavno tvrdi da je izvor pravog uživanja Bog te da se materijalnim stvarima pravo uživanje ni ne može postići.

6,18 Kršćanina se podsjeća da novac koji posjeduje ne pripada njemu, nego mu je predan kao sluzi. On je odgovoran koristiti se njime na slavu Božju i za dobrobit svojih bližnjih. Treba ga upotrebljavati za činjenu **dobrih djela** te biti **spreman dijeliti** ga s onima koji su u potrebi.

Životno pravilo Johna Wesleya bilo je: “Čini dobra koliko god možeš, svim sredstvima kojima možeš, na svaki način na koji god možeš, na svakom mjestu gdje god možeš, u svako doba u koje možeš, svim ljudima kojima možeš i tako dugo dok možeš.”

Spreman dijeliti iskazuje misao da treba biti voljan upotrijebiti novac gdje god to Gospodin zatraži.

6,19 Ovaj stih naglašava istinu kako je moguće da u ovom životu svoja materijalna sredstva upotrebljavamo na takav način da nam donesu **vječnu dobit**. Koristeći svoja sredstva za djelo Gospodinovo danas, **sabiremo ... sebi lijepu glavnicu za budućnost**. Na taj način možemo **“dohvatiti” pravi život**.

6,20 Sada smo došli do Pavlova konačnog poticaja **Timoteju**. Ohrabruje ga da **čuva što mu je povjereno**. To se vjerojatno odnosi na istinski nauk kršćanske vjere. Dakle, nije u pitanju spasenje Timotejeve duše, nego istina Evanđelja milosti Božje. Poput novca položenog u banku, istina povjerena Timoteju trebala se očuvati “cijela i neokrnjena”.

On se treba kloniti **svjetovnih ispraznih brbljanja i proturječjâ lažne nazo-vispознаje**. **Isprazna brbljanja** ili pak čavrljanja isprazni su razgovori o nečemu što ne donosi korist.

Pavao shvaća da će Timotej naići na mnoga naučavanja koja će biti prikazivana kao istinska spoznaja ali koja će, u stvari, biti protivna kršćanskom otkrivenju.

Biskup Moule piše:

Gnostici Pavlovog doba tvrdili su da oni svoje učenike vode “mimo običnog stada pukih vjernika prema višem i obdarenijem krugu onih koji bi trebali znati tajne postojanja, i koji bi po tom spoznanju trebali živjeti oslobođeni robovanja tvari u svom kretanju prema slobodi u svijetu duha.”²⁵

Svih se takvih Timotej treba kloniti.

Danas bi se to ponajprije moglo odnositi na neke kultove, primjerice, na “Kršćansku znanost” (*Christian Science*). Ta skupina za se tvrdi da je po svojim značajkama kršćanska, kao i da ima istinsku spoznaju; ali taj je naziv **lažan** – taj sustav nije ni *kršćanski*, niti pak je *znanost*!

Ovaj bismo stih mogli primijeniti i na mnoge oblike prirodne znanosti²⁶ kakva se danas naučava u školama. U stvari, nema tog istinskog pronalaska ili znanosti koja će se ikad suprotstavljati Bibliji, jer je

znanstvene tajne u svemiru postavio isti Onaj koji je napisao Bibliju, sâm Bog. Ali mnoge takozvane znanstvene činjenice u zbilji nisu ništa drugo doli nedokazane teorije. Svaku takvu pretpostavku koja se protiv Bibliji treba odbaciti.

6,21 Pavao je shvaćao da su neki koji su tvrdili da su kršćani bili zahvaćeni tim lažnim naučavanjima te **zastranili od vjere**. Ovi zaključni stihovi upozoravaju nas na golemu opasnost od takozvanog intelektualizma te racionalizma, modernizma, liberalizma i svakog drugog "izma" koji omalovažava ili umanjuje Krista.

Milost s tobom! Ovakav blagoslov Pavlov je "zaštitni znak", jer samo Božja milost može održati Njegov narod na "ravnom i uskom" putu. Amen.

BILJEŠKE

Uvod u Pastoralne poslanice

¹Albert Barnes, *Notes on New Testament: Thessalonians, Timothy, Titus, Philemon*, st. 289.

1. Timoteju

¹(Uvod u 1. Timoteju) Navod iz *L'Eglise chretienne*, st. 95. od George Salmona u *A Historical Introduction to the Study of the Books of the New Testament*, st. 413.

²(1,8) Guy King, *A Leader Led*, str. 25.

³(1,16) William Kelly, *An Exposition of the Two Epistles to Timothy*, str. 22.

⁴(1,19) Hamilton Smith, daljnji podaci nepoznati.

⁵(1,20) Grčka riječ *blasphemeo* (*pogrđivati, huliti*) rabe se i za Boga i za čovjeka. Engleska izvedenica te riječi upotrebljava se skoro isključivo za Boga i svetinje.

⁶(2,9) Ivan Zlatousti (Krizostom), naveo Alfred Plummer u *The Pastoral Epistles*, str. 101.

⁷(2,15) Lilley, *The Pastoral Epistles*, str. 94.

⁸(3,2) Kršćani koji drže to gledište navode da je vjernost starješine jednoj ženi uključeno u grčkoj riječi "jednoženac"

⁹(3,3) Budući da poslužitelji nisu smjeli biti srebroljupci (3,8), neobično je da bi Pavao tu kvalitetu izostavio u pogledu starješina koji su mnogo odgovorniji.

¹⁰(3,11) U to rano doba takvo što vjerojatno još uvijek nije postalo *ženskom* crkvenom službom. Vidi bilješke u *Ryrie Study Bible, NKJV*, str. 1850.

¹¹(3,16) J. N. Darby, "Notes of a Lecture on Titus 2,11-14", *The Collected Writings of J. N. Darby*, VII: 333.

¹²(3,16) Sveta imena za Boga, Krista, Duha, itd. u starim su rukopisima kraćena. Grčka katica za *Bog* izgleda točno kao i riječ "tko" uz dodatak kratke vodoravne crtice po kojoj se *theta* razlikuje od *omikrona* i još jedne crtice iznad riječi koja pokazuje da se radi o kratici. U različitim rukopisima piše drugačije: u *TR* i *Većinskom tekstu* "Bog", u *NU* "tko" i "koji". Mi prihvaćamo tradicionalni oblik koji se nalazi u većini rukopisa, a koji slijede i *KJV* i *NKJV*.

¹³(4,3) Mary Baker Eddy, *Science and Health with Key to the Scriptures*, 64. i 65.

¹⁴(4,10) Kritički (*NU*) tekst: "trudimo se i nastojimo".

¹⁵(4,12) King, *Leader*, str. 79.

¹⁶(5,4) I u najstarijim i u većini rukopisa nedostaje "dobro i" ispred "ugodno". Mi ne sumnjamo da je izvoran kraći oblik.

¹⁷(5,16) Izostavljanje riječi "vjernik" u *NU* tekstu vjerojatno je slučajno. Izgleda nevjerojatno da bi Pavao pisao neka za te udovice skrbe samo *vjernice*.

¹⁸(6,4) R. C. H. Lenski, *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Thessalonians, to Timothy, to Titus and to Philemon*, str. 700.

¹⁹(6,5) *Isto*, str. 701 i 702.

²⁰(6,5) *NU* tekst izostavlja ovu rečenicu.

²¹(6,7) Edward Herbert Bates, *Spiritual Thoughts from the Scriptures of Truth*, str. 160.

²²(6,9) Albert Barnes, *Notes on the New Testament: Thessalonians, Timothy, Titus, Philemon*, str. 199.

²³(6,10) J. C. Ryle, *Practical Religion*, st. 215.

²⁴(6,10) Iz novinskih izvješća o pokojnom Howardu Hughesu.

²⁵(6,20) H. C. G. Moule, *Studies in II Timothy*, st. 91.

²⁶(6,20) Latinska riječ *scientia* jednostavno znači "znanje". Engleska izvedenica "science" (u tekstu iz 1611.) sada ima uže značenje, otud i promjena u *NKJV*.

BIBLIOGRAFIJA

(Pastoralne poslanice)

Bates, Edward Herbert. *Spiritual Thoughts from the Scriptures of Truth*, London: Pickering and Inglis, bez datuma.

Bernard, J. H. *The Pastoral Epistles*. Cambridge: University Press, 1899.

Erdman, Charles R. *The Pastoral Epistles of Paul*. Philadelphia: Westminster Press, 1923.

Fairbairn, Patrick. *Commentary on the Pastoral Epistles*. Edinburgh: T. & T. Clark, 1874.

Guthrie, Donald. *The Pastoral Epistles*, (TBC). Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1957.

Hiebert, D. Edmond.

First Timothy. Chicago: Moody Press, 1957.

Second Timothy. Chicago: Moody Press, 1958.

Titus and Philemon. Chicago: Moody Press, 1957.

Ironside, H. A. *Addresses, Lectures, Expositions on Timothy, Titus and Philemon*. New York: Loizeaux Bross., 1947.

Kelly, William. *An Exposition of the Epistle of Paul to Titus*. London Weston, 1901.

An Exposition of the Two Epistles to Timothy, 3. izd. Oak Park, Il.: Bible Truth Publishers, bez datuma.

Kent, Homer A. *The Pastoral Epistles*. Chicago: Moody Press, 1958.

King, Guy H. S. *Leader Led: A Devotional Study of I Timothy*. Fort Washington, Pa.: Christian Literature Crusade, 1944.

Lock, Walter. *A Critical and Exegetical Commentary on the Pastoral Epistles* (ICC). Edinburgh: T. & T. Clark, 1924.

Moule, H. C. G. *Studies in II Timothy*. Grand Rapids: Kregel Publications, 1977.

Plummer, Alfred. *The Pastoral Epistles*. New York: George H. Doran Company, bez datuma.

Smith, Hamilton. *The Second Epistle to Timothy*. Wooler, Northumberland, England: Central Bible Hammond Trust Ltd., bez datuma.

Stock, Eugene. *Plain Talks on the Pastoral Epistles*. London: R. Scott, 1914.

Van Oosterzee, J. J. "The Pastoral Letters". *Lange's Commentary on the Holy Scriptures*. Sv. 23. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, bez datuma.

Vine, W. E. *Exposition of the Epistles to Timothy*. London: Pickering & Inglis, 1925.

Wuest, Kenneth S. *The Pastoral Epistles in the Greek New Testament*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1953.

DRUGA POSLANICA TIMOTEJU

Uvod

Druga poslanica Timoteju ... izraz je njegova (Pavlova) srca, koji je izvan Palestine, pod Božjim vodstvom, utemeljio i izgrađivao Skupštinu Božju na Zemlji, a pisana je zbog njezina neuspjeha i napuštanja načela na kojima ju je on osnovao.

J. N. Darby

I. Jedinstveni položaj u kanonu Svetog pisma

Općenito oni koji su voljeli neke od poznatih ljudi, na osobit način poštuju njihove posljednje riječi. Premda 2. Timoteju ne donosi doslovce posljednje Pavlove riječi, ipak je to njegovo posljednje poznato pismo kršćanima, koje je izvorno bilo poslano njegovom ljubljenom mladom zamjeniku Timoteju.

Sjedeći u mračnoj tamnici u Rimu, osvijetljenoj samo kroz otvor na stropu i očekujući da mu odsjeku glavu, duhovni, razboriti apostol nježna srca, sada već ostario i izmoren od svoje napore trke za Boga, piše konačni zaziv Timoteju da se čvrsto drži istine i načina življenja kojem ga je on naučio.

Kao i ostale "druge poslanice", 2. Timoteju bavi se lažnim učiteljima i otpadnicima posljednjih vremena. Nema druge negoli smatrati da mnoge izravne napade na autentičnost 2. Timoteju (još više 2. Petrove) vode sumnjičavi vjerski vođe koji svoje negativne teorije o toj poslanici iznose zato što su i sami presvjedočeni da se koriste religijom kao krinkom, to jest, čine upravo onaj zločin na koji nas Pavao upozorava (3,1-9).

Bez obzira što neki govore, 2. Timoteju je vrlo potrebna i preautentična poslanica!

II. Autorstvo

U vezi autorstva 2. Timoteju vidi Uvod u Pastoralne poslanice.

III. Vrijeme nastanka

Druga poslanica Timoteju pisana je iz zatvora (taj zatvor još uvijek postoji u Rimu gdje ga pokazuju turistima). Budući da je bio rimski građanin, Pavao nije smio biti bačen lavovima ili pak raspet, nego je "zaslužio" da bude smaknut odsijecanjem glave mačem. Budući da je umoren pod Neronom, koji je umro 8. lipnja 68. po Kristu, vrijeme nastanka 2. Timoteju vjerojatno pada između jeseni 67. i proljeća 68. godine.

IV. Tema

Tema 2. Timoteju dobro je izražena u 2,15: "Marljivo nastoj da se kao prokušani pokažete pred Bogom, kao radnik koji se nema čega stidjeti, koji ispravno razlaže riječ istine." Za razliku od 1. Timoteju, u kojoj je naglašeno skupno, zajedničko vladanje, ovdje je izražena osobna odgovornost i ponašanje. Tu bismo temu mogli nazvati: "Osobna odgovornost u doba zajedničkog neuspjeha."

U ovom pismu navedeno je mnogo zajedničkih neuspjeha tobožnje Crkve. Došlo je do silnog napuštanja vjere i istine. Kako to utječe na vjernika pojedinca? Ima li on opravdanje za to što se ne pokušava držati istine i ne živi pobožnim životom? *Nipošto!* Ta vjerniku je rečeno: "Marljivo nastoj da se pokažete prokušani ..."

To je dobro prikazano onime što se dogodilo mladom Danielu na dvoru u Babilonu (Dn 1). Zbog neprestane zloće Izrae-

laca, njega i mnoge druge Nabukodonozor je odveo u ropstvo u Babilon. Tamo su im bili uskraćeni svi vanjski oblici židovske religije: žrtve, svećenička služba, hramsko štovanje, itd. U stvari, sve je to potpuno ukinuto kad je nekoliko godina nakon toga Jeruzalem uništen, a sav narod odveden u ropstvo. Zar si je tada Daniel rekao: "Jednostavno mogu zaboraviti Zakon i Proroke te se prilagoditi običajima, mjerilima i

moralu Babilona"? Povijest bilježi svjetli, žarki odgovor njegova silnog života vjere u naoko tako neprijateljskim okolnostima.

Tako i poruka 2. Timoteju govori djetetu Božjem koje je utvrdilo da je skupno svjedočanstvo Crkve njegova doba daleko od novozavjetne jednostavnosti i svetosti s kojom je počela. Svaki kršćanin ili kršćanka još uvijek su obvezni "živjeti pobožno u Kristu Isusu" (2 Tim 3,12).

PREGLED

- I. UVODNI POZDRAV TIMOTEJU (1,1-5)
- II. POTICANJE TIMOTEJA (1,6 - 2,13)
  - A. Na vjernost (1,6-18)
  - B. Na postojanost (2,1-13)
- III. VJERNOST NASUPROT OTPADNIŠTVU (2,14 - 4,8)
  - A. Odanost istinskom kršćanstvu (2,14-26)
  - B. Buduće otpadanje od vjere (3,1-13)
  - C. Pomoćna sredstva Božjeg čovjeka suočenog s otpadanjem od vjere (3,14 - 4,8)
- IV. OSOBNE MOLBE I PRIMJEDBE (4,9-22)

Komentar

1,1 Pavao se na samom početku pisma predstavlja kao **apostol Isusa Krista**. Proslavljeni Gospodin povjerio mu je osobitu službu. To postavljanje nije bilo po čovjeku ili od čovjeka, nego izravnom **voljom Božjom**. Osim toga, Pavao za svoje apostolstvo veli da je ono **po obećanju života koji je u Kristu Isusu**. Bog je dao obećanje da će svi koji vjeruju u **Krista Isusa** primiti vječni život. Pavlov poziv na apostolstvo bio je u skladu s tim obećanjem. U stvari, da nije postojalo takvo **obećanje**, ne bi postojala ni potreba za apostolom kakav je bio Pavao.

Kao što Vine piše: "Po Božanskom naumu, koji je u Kristu Isusu bio još u vječnosti, određeno je da nam bude dan život.

Dosljedno tom naumu i Pavao je trebao postati apostolom."¹

V. Paul Flint razmatra pet referenci o životu iz ove poslanice: *obećanje života* (1,1), *provođenje života* (1,10), *sudjelovanje u životu* (2,11), *način života* (3,12) i *svrha života* (4,1).

1,2 **Timotej** je ovdje oslovljen kao **ljubljeni sin**. Nije moguće točno dokazati da se Timotej obratio kroz Pavlovu službu. Njihov prvi zabilježeni susret nalazimo u Dj 16,1 gdje je spomenuto da je Timotej već bio učenik prije Pavlova dolaska u Listru. U svakom slučaju, apostol Pavao ga je smatrao **ljubljenim sinom** u kršćanskoj vjeri.

Kao i u 1 Tim, Pavlov pozdrav uključuje riječi **milost, milosrđe i mir**. Već je u tumačenju 1 Tim istaknuto da je za Pavla, kad bi pisao crkvama, karakteristično bilo to što je spominjao milost i mir. Kad piše Timoteju, dodaje riječ **milosrđe**. Guj King zaključuje da je milost potrebna za svaku službu, milosrđe za svaki promašaj, a mir za svaku okolnost. Netko je rekao: "Milost bezvrijednima, milosrđe bespomoćnima, a mir uznemirenima." Hiebert milosrđe određuje riječima: "ničim potaknuta i neusiljena dobrota Božja koja ga potiče da u sućuti i s nježnom ljubavlju postupa s ljudima i ožalošćenima."²

Svi ti blagoslovi dolaze **od Boga Oca i Krista Isusa, Gospodina našega**. Ovo je još jedan od slučajeva kad Pavao časti Sinu jednako kao i **Oca**.

1,3 Pavao na svoj karakteristični način prelazi u zahvaljivanje. I dok to čitamo moramo se prisjetiti da on piše iz rimskog zatvora. Bio je utamničen zbog propovijedanja Evanđelja i s njime se sada postupalo kao s običnim zločincem. Rimske su vlasti djelatno sprečavale kršćansku vjeru i mnogi su vjernici već bili pogubljeni. Usprkos svim tim neprijateljskim okolnostima, Pavao svoje pismo Timoteju počinje riječima: **zahvaljujem Bogu**.

Apostol sada služi Bogu čiste savjesti, kao i njegovi preci. Premda njegovi preci nisu bili kršćani, vjerovali su u živoga Boga; štivali su ga i pokušavali mu služiti. Imali su "nadu u uskrsnuće mrtvih" kao što je Pavao istaknuo u Dj 26, 6.7a: "A sada stojim ovdje i sudi mi se zbog nade u obećanje (u uskrsnuće) koje je Bog dao ocima, kojemu se nada naših dvanaest plemena noću i danju usrdno mu služeći."

Tako je Pavao o svojoj službi za Gospodina mogao govoriti da je u skladu s primjerom svojih predaka. Riječ koju rabi za **služiti**³ odnosi se na odanost i privrženost. On je priznavao pravoga Boga.

Zatim Pavao govori kako se u **svojim molitvama** neprestano, **noć i dan, spo-**

minje Timoteja. Kad god bi veliki apostol razgovarao s Gospodinom u molitvi, prisjetio bi se svog ljubljenog mladog suradnika pa bi iznio njegovo ime pred Prijestoljem milosti. Pavao je znao da se njegovo vrijeme služenja ubrzano primiče svršetku. Znao je da će, ljudski govoreći, Timotej ostati sâm da nastavi pronositi njegovo svjedočanstvo za Krista. Znao je za teškoće koje će ga snaći pa se stoga neprestance molio za tog mladog ratnika vjere.

1,4 Kako je samo Timotejevo srce moralo biti dirnuto kad je čitao ove retke! Apostol Pavao je, kao što to kaže Moule, imao nostalgličnu želju **vidjeti** ga. To je zacijelo bio pečat osobite ljubavi i poštovanja koji jasno govori o Pavlovoj ljubaznosti, nježnosti i poniznosti.

Možda su suze oblile Timoteja prigodom njihova posljednjeg rastanka. Te su se **suze** duboko dojmile njegova starijeg suradnika. Hiebert smatra da je to bilo onda kad je Pavla "od njega otrgla" policija ili rimski vojnici.⁴ Pavao to nije mogao zaboraviti i sada žudi ponovno biti s Timotejem kako bi se **ispunio radošću**. Ne prekorijeva Timoteja za te **suze**, kao da to nije bilo muški ili kao da u kršćanstvu nema mjesta osjećajima.

J. H. Jowet je znao reći: "Beščutna srca nikada ne mogu biti navjestitelji Muke. Kad u našem suosjećanju nema boli, ne možemo više biti sluge Muke."

1,5 Na neki način Pavao se prisjetio Timotejeve **neprijetvorne** vjere. Njegova je vjera bila iskrena, prava, i nije nosila masku.⁵

Ali Timotej nije bio prvi spašeni iz svoje obitelji. Očigledno je već njegova baka Loida čula dobru vijest spasenja i prihvatila Gospodina Isusa kao Mesiju. I njezina kći Eunika, također Židovka (Dj 16,1), postala je kršćankom. Na taj je način Timotej naučio velike istine kršćanske vjere te je u toj obitelji bio već treći naraštaj koji se pouzdao u Spasitelja. U Pismu nije spomenuto je li se Timotejev otac ikad obratio.

Premda se spasenje ne može baštiniti od vjernih roditelja, zasigurno je istina da u Svetom pismu postoji načelo doma. Izgleda da Bog voli spasiti cijele obitelji. Njegova volja nije da se neki članovi izgube.

Primijetite kako je za vjeru rečeno da je **prebivala u Loidi i Euniki**. Nije bila u njima kao povremeni posjetitelj, nego je prebivala trajno. Pavao je bio **uvjeren** da je to slučaj i s Timotejem. Bila je to prava vjera koju Timotej treba održavati usprkos svim iskušenjima s kojima bi se zbog nje mogao suočiti.

II. POTICANJE TIMOTEJA (1,6 – 2,13)

A. Na vjernost (1,6-18)

1,6 Zbog svog obiteljskog nasljeđa i vlastite vjere, Timoteja se potiče da **raspiruje milosni dar Božji koji je** u njemu. Nije nam rečeno što je bio taj **Božji dar**. Neki misle da se radilo o Duhu Svetom. Drugi drže da se radilo o osobitoj sposobnosti koju mu je Gospodin podario za neku vrst kršćanske službe, primjerice, dar evanđeliste, pastora ili učitelja. Iz teksta jasno proizlazi da je Timotej bio pozvan u kršćansku službu i da je primio neku osobitu sposobnost. Ovdje ga se ohrabruje neka taj **dar rasplamsa**. Ne treba se obeshrabriti općim neuspjehom kojim je okružen. Ne bi smio postati profesionalac u svom služanju Gospodinu te zapasti u ugodnu kolo-tečinu. Radije bi trebao, kako dani postaju sve mračniji, sve više i više upotrebljavati svoj dar.

Taj je **dar** bio u Timoteju **po polaganju** apostolovih ruku. To ne treba brkati sa zaređivanjem koje se danas provodi u klerikalnim krugovima, nego znači upravo ono što kaže – da je **dar** predan Timoteju u trenutku kad je Pavao položio ruke na njega. Apostol je bio kanal po kojem je taj dar bio prenesen.

Tu se odmah javlja pitanje: "Zbiva li se to i danas?" Odgovor je da se ne zbiva. Moć da polaganjem ruku prenese dar bio

je dan Pavlu kao apostolu Isusa Krista. Budući da danas nemamo apostole u ondašnjem značenju te riječi, više nemamo ni moć činiti apostolska čudesa.

Ovaj stih treba proučavati zajedno s 1 Tim 1,18 i 4,14. Složimo li te stihove zajedno, kako je to prikazao Vine, nalazimo sljedeći poredak događanja. Po proročanskom nadahnuću, Pavao je bio vođen do Timoteja kao onog koji je pozvan u osobitu službu. Službenim apostolovim činom, Gospodin je Timoteju predao dar. Starješine su priznale to što je Bog učinio time što su i oni položili ruke na nj. Taj posljednji postupak nije bio čin zaređenja, to jest, predavanja dara ili crkvenog položaja.⁶

Ili, kao što Stock sažimlje: "Taj je dar došao 'kroz' Pavlove ruke, ali 's' rukama starješina."

1,7 Suočen s mučeničkom smrću, Pavao odvaja vrijeme kako bi podsjetio Timoteja da **nam Bog nije dao duha strašljivosti** ili kukavičluka. Nema vremena za bojažljivost ili plašljivost.

Ne, Bog nam je dao duha **snage** i na raspolaganju nam stoji Njegova neograničena snaga. Budući da ga osposobljava Duh Sveti, vjernik može služiti odvažno, podnositi strpljivo, trpjeti pobjedonosno i, ako se ukaže potreba, umrijeti slavno.

Bog nam je dao i duha **ljubavi**. Naša ljubav za Krista izgoni naš strah i čini nas voljnima da se predamo za Krista – koliko god nas to koštalo. Naša ljubav prema bližnjima čini nas spremnim podnijeti sve vrste progona i uzvratiti dobrotom.

Naposlijetku, Bog nam je dao duha **razboritosti**, to jest, discipline. Izraz **razboritost** ne prenosi potpuno tu misao. Mogla bi značiti da kršćanin sve vrijeme treba biti zdrava uma, oslobođen živčanih slomova ili drugih mentalnih slabosti. Ovaj se stih često zlorabio tvrdnjom da naučava kako kršćanina koji živi blisko s Gospodinom nikada ne može mučiti nikakva vrst mentalne bolesti. To nije biblijsko naučavanje. Mnoge mentalne bolesti mogu biti rezultat

urođenih slabosti, mnoge druge pak mogu biti uzrokovane nekim *tjelesnim* stanjem koje ni na koji način nije povezano s nečijim duhovnim životom.

Ono što ovaj stih naučava jest to da nam je Bog dao duha samoobuzdavanja ili samosvladavanja. Stoga trebamo postupati promišljeno a ne brzopleto, pre nagljeno ili glupo. Bez obzira kako neprijateljske bile naše okolnosti, trebamo prosuđivati uravnoteženo i postupati trijezno.

1,8 Timoteju je rečeno neka se **ne stidi**. U 12. stihu Pavao za sebe kaže da se ne stidi, a u šesnaestom stihu čitamo da se Onezifor nije stidio.

Bilo je razdoblja kad se propovijedanje Evanđelja proglašavalo zločinom. Oni koji su pokušavali javno svjedočiti za svog Gospodina i Spasitelja bili su progonjeni. Ali to nije smjelo zastrašiti Timoteja. On se nije trebao **stidjeti** Evanđelja, premda je to uključivalo i trpljenje. Nije se trebao **stidjeti** ni apostola Pavla u zatvoru, kome su neki kršćani već okrenuli leđa. Nema sumnje da su se bojali kako bi veza s njim mogla izazvati progon, a možda i smrt.

Timoteja se potiče neka uzme **udjela u patnjama** koje prate **evanđelje** i podnosi ih **po snazi Boga**. Ne treba pokušavati izbjevati nemilost koja bi to mogla pratiti, nego se radije pridružiti Pavlu u podnošenju te nemilosti.

1,9 Apostol je poticao Timoteja da bude srčan (st. 6 i 7) i smion (st. 8). Sada Pavao objašnjava zašto je to jedini razumni stav; nalazimo ga u Božjem prekrasnom postupanju s nama u milosti. Ponajprije, On nas je **spasio**. To znači da nas je izbavio od kazne za grijeh. On nas neprestance izbavlja od moći grijeha, a u danu koji je sada budućnost izbavit će nas od same prisutnosti, to jest, postojanja grijeha. Također nas je oslobodio od svijeta i od Sotone.

I ponovno, Bog nas je **pozvao pozivom svetim**. Ne samo da nas je oslobodio od zla, nego nas je obdario i svim duhovnim blagoslovima u nebesima u Kristu Isusu.

Kršćaninov sveti poziv opisan je potanko u Ef 1-3, osobito u prvom poglavlju. U njemu saznajemo da smo: izabrani, predodređeni, posinjani, prihvaćeni u Ljubljenu, otkupljeni Njegovom krvlju; da nam je oprošteno, zapečaćeni smo Duhom Svetim i dan nam je zalog naše baštine. (Uz taj sveti poziv, imamo i uzvišeni poziv, u Fil 3,14, i nebeski poziv, u Heb 3,1.)

To spasenje i poziv nisu **po našim djelima**. Drugim riječima, predani su nam po Božjoj milosti. To znači da to nismo zaslužili, nego da smo zaslužili upravo suprotno. Nismo ih mogli zaraditi, a nismo ih ni tražili. Bog nam ih je besplatno dao bez ikakva uvjeta ili cijene.

To je nadalje objašnjeno riječima: **po svom naumu i milosti**. Zbog čega je Bog toliko ljubio bezbožne grešnike da je bio voljan poslati svog jedinog Sina da umre za njih? Zašto je platio toliku cijenu da ih spasi od pakla i dovede u Nebo kako bi mogli provesti vječnost s Njime? Jedini mogući odgovor jest: **po svom naumu i milosti**. Razlog njegova postupka nije bio u nama, nego u Njegovom velikom srcu punom ljubavi. On nas je ljubio – jer nas je ljubio!

Njegova naklonost nam je **dana u Kristu Isusu prije postanka svijeta**. To znači da se još u vječnosti Bog odlučio na taj prekrasni naum spasenja. Odlučio je spasiti grešnike po zamjeničkom djelu svog dragog Sina. On je odlučio žrtvovati, to jest, prinijeti svoj vječni život za sve one koji će prihvatiti Isusa Krista kao Gospodina i Spasitelja. Taj jedini način na koji se možemo spasiti ne samo da je isplaniran prije našeg rođenja, nego čak i **prije postanka svijeta**.

1,10 To isto Evanđelje koje je izmišljeno u vječnosti **očitovalo se u vremenu**. Očitovalo se **dolaskom Spasitelja našega, Isusa Krista**. U danima kad je bio u tijelu, javno je naviještao dobru vijest spasenja. Naučavao je ljude da mora umrijeti, biti pokopan i uskrsnuti od mrtvih kako bi

Bog mogao opravdati i spasiti bezbožne grešnike.

Uništio je smrt. Ali kako to, kad znamo da je smrt još uvijek prisutna na svijetu? To znači da je ukinuo smrt, to jest, oduzeo joj moć. Prije Kristova uskrsnuća smrt je vladala nad ljudima poput okrutnog tiranina. Bila je zastrašujući neprijatelj. Strah od smrti držao je ljude u ropstvu. Ali uskrsnuće Gospodina Isusa jamstvo je da će svi koji se pouzdaju u Njega uskrsnuti od mrtvih i više neće umrijeti. U tom je smislu on ukinuo smrt. Oduzeo joj je žalac. Sada je smrt Božji navjestitelj koji duše vjernika odvodi u Nebo. Ona je naš sluga, a ne gospodar.

Ne samo da je Gospodin Isus ukinuo smrt nego je dao da, **po evanđelju, zasja život i neraspadljivost.** U starozavjetnom razdoblju većina je ljudi o životu nakon smrti imala vrlo neodređeno i maglovito shvaćanje. Držali su da su njihovi voljeni pokojnici u Šeolu, što je jednostavno označavalo nevidljivo stanje u kojem su se nalazili duhovi pokojnika. Premda su pred sobom imali nebesku nadu, ipak većina njih nije to jasno shvaćala.

Otkad je došao Krist nama je to mnogo bolje rasvijetljeno. Primjerice, mi znamo da vjernika, kad umre, napušta duh i odlazi kako bi bio s Kristom, što je mnogo bolje. Iseljen iz tijela u domu je Gospodinovu; ulazi u vječni život u svoj njegovoj punini.

Krist nije samo dao da **zasja život**, nego i **neraspadljivost.** Neraspadljivost se odnosi na uskrsnuće tijela. Kad u 1 Kor 15, 53 čitamo da se "ovo raspadljivo treba" odjenuti "u neraspadljivost", znamo da će tijelo, usprkos tome što se polaže u grob i vraća u prah, za Isusova dolaska biti podignuto iz groba te preoblikovano u slavno tijelo slično tijelu samog Gospodina Isusa. Starozavjetni sveti nisu imali tu spoznaju; ona nam je dana **dolaskom Spasitelja našega, Isusa Krista.**

1,11 Pavao je postavljen propovjednikom, i apostolom, i učiteljem poganâ ka-

ko bi naviještao upravo to veličanstveno Evanđelje. **Propovjednik** je glasnik čija je dužnost javno naviještati neku poruku. **Apostol** je onaj tko je božanski poslan, božanski opremljen i božanski opunomoćen. **Učitelj** pak je onaj kome je dužnost poučavati druge; on objašnjava istinu na razumljiv način, tako da se ljudi mogu odazvati u vjeri i poslušnosti. Izraz **poganâ** naglašava njegovo osobito poslanje k nežidovskim narodima.

1,12 Zbog svog vjernog vršenja dužnosti, Pavao je trpio utamničenje i usamljenost. On nije oklijevao naviještati Božju istinu; strah za osobnu sigurnost nije mu začepio usta. Ni sada kad je bio uhićen i utamničen nije se žalio. Nije se **stidio**, a ni Timotej se ne treba stidjeti. Premda Pavao nije mogao imati pouzdanje glede svoje osobne sigurnosti, ipak se potpuno pouzdavao u Onoga u koga je i **povjerovao.** Premda je Rim mogao uspjeti u nakani da usmrti apostola, ljudi nisu mogli nauditi njegovom Gospodinu. Pavao je znao da je onaj u koga je povjerovao **moćan.** A što je On moćan učiniti? **Moćan je povjereno mi sačuvati za onaj Dan.** Tumači Pisma podijeljeni su glede toga na što to Pavao misli. Neki drže da se radi o spasenju njegove duše. Drugi smatraju da se to odnosi na Evanđelje. Drugim riječima, ako bi Pavao i bio ubijen, to ipak ne bi zaustavilo Evanđelje. Što će mu se ljudi više protiviti, to će ono više napredovati.

Možda je najbolje promotriti tu izjavu u širem smislu. Pavao je bio uvjeren da je njegov slučaj u najboljim rukama. Premda je bio suočen sa smrću, nije sumnjao u to. Isus Krist je njegov Svemogućí Gospodin, a sa Njim ne može biti poraza ili promašaja. Nije bilo razloga za zabrinutost. Pavlovo je spasenje bilo zajamčeno, jednako kao i konačni uspjeh njegova služenja Kristu ovdje na Zemlji. **Onaj Dan** je Pavlov omiljeni izraz; odnosi se na dolazak Gospodina Isusa Krista, a osobito na sud pred Kristovim sudištem kad će se preispitati

služenje za Njega i kad će Bog po svojoj dobroti nagraditi ljudsku vjernost.

1,13 Ovaj stih moguće je razumjeti dvójako. Prvo: Timoteja se ohrabruje da za **uzor ima zdrave riječi**. Ne samo da treba biti odan istini Božje riječi, nego da prione i uz same izraze kojima je ta istina prenesena. Tu bi nam možda pomogao jedan prikaz. U naše se doba ponekad predlaže da izbjegavamo zastarjele izraze kao što su “nanovo se roditi” ili “krv Kristova”. Ljudi se žele služiti jezikom intelektualaca, ali u tome je skrivena opasnost. Izbjegavanjem biblijskog načina izražavanja, ljudi često propuste i značenjâ same istine koja nam ti izrazi prenose. Stoga Timotej treba čvrsto prionuti uz te **zdrave riječi**.

Ali ovaj stih navodi i na to da su Timoteju Pavlove riječi trebale služiti kao model, to jest, uzorak. Sve što je Timotej naučavao nakon što ih je čuo, trebalo bi biti usklađeno sa skicom koja mu je bila dana. Svoju službu Timotej treba provoditi u **vjeri i ljubavi koja je u Kristu Isusu**. **Vjera** nije samo povjerenje, nego i pouzdanje. **Ljubav** ne uključuje samo ljubav prema Bogu, nego i ljubav prema našim suvjernicima i prema svijetu koji ide u propast.

1,14 Ono dobro odnosi se na Evanđelje. Timoteju je bila **povjerenâ** poruka o otkupljujućoj ljubavi. Nije mu rečeno da joj što doda ili da je na bilo koji način poboljša. Bio je odgovoran čuvati je **po Duhu Svetome koji prebiva u nama**. Pavao je pišući ovo pismo bio svjestan raširenog otpadanja od vjere koje je prijetilo Crkvi. Na kršćansku će se vjeru sručiti napadi iz različitih izvora. Timoteja on hrabri neka ostane vjeran Božjoj riječi. To neće trebati činiti u vlastitoj snazi, Duh Sveti koji prebiva u njemu opremić će ga svime što mu treba za tu zadaću.

1,15 I dok apostol razmišlja o tamnim oblacima koji se skupljaju nad Crkvom, prisjeća se kako su se od njega odvratili kršćani u Aziji. Budući da je u doba kad je

pisano ovo pismo Timotej vjerojatno bio u Efezu, dobro je znao o čemu apostol piše.

Moguće je da su kršćani iz Azije prekinuli svoje veze s Pavlom kad su saznali da je uhićen i utamničen. Ostavili su ga na cjedilu upravo kad ih je najviše trebao. Vjerojatno je razlog tome bila njihova bojazan za vlastitu sigurnost. Rimske vlasti bile su u potrazi za svima koji su pokušavali promicati kršćansku vjeru. Apostol Pavao je bio jedan od najpoznatijih predstavnika kršćanstva. Svatko tko bi mu se usudio javno priključiti bio bi obilježen kao pristaša njegove stvari.

Nigdje nije navedeno niti se ne podrazumijeva da su ti kršćani napustili Gospodina ili pak crkvu. No svejedno, bilo je kukavički i vjerolomno napustiti Pavla u tom kritičnom trenutku.

Možda su Figel i Hermogen bili vođe u pokretu koji se bio ogradio od Pavla. U svakom slučaju, na sebe su navukli vječnu sramotu i prezir jer su odbili nositi sramotu Kristovu u zajedništvu s Njegovim slugom. Guy King komentira da “nisu mogli promijeniti svoja ružna imena, ali su mogli promijeniti svoj ružni karakter.”

1,16 Dva su mišljenja glede **Onezifora**. Neki drže da je i on napustio Pavla pa je to razlog zašto on moli **neka ga Gospodin podari milosrđem**. Drugi pak smatraju da ga spominje kao krasnu iznimku u odnosu na one koje je netom opisao. Mi vjerujemo da je ispravno ovo drugo gledište.

Pavao ište da **Gospodin podari milosrđem Oneziforov dom**. **Milosrđe** je (prema Mt 5,7) nagrada onima koji su bili milosrdni. Nije rečeno na koji je način Onezifor **osvježio** Pavla. Možda je mislio na hranu i odjeću za vlažan i mračan rimski zatvor. No on se **nije stidio** posjetiti Pavla u zatvoru. Nije bilo te bojazni za osobnu sigurnost koja bi tog korisnog prijatelja zaustavila u trenutku potrebe.

Jowett je to izvanredno izrazio:

Prekrasna je ta Oneziforova osebnost koju Pavao opisuje riječima “mojih se

okova nije stidio" ... Onaj tko je u okovima često ima sve manje prijatelja. Lanci siromaštva odvrćaju mnoge ljude, isto kao i lanci neomiljenosti. Kad je netko jako poznat, ima mnogo prijatelja. Kad se nađe u okovima, prijatelji polako otpadaju. Ali službenici jutarnjeg povjertarca vole dolaziti u sjeni noći. Milina im je služiti u području beznadnosti i tamo gdje je duša najteže opterećena okovima. – "Mojih se okova nije stidio." Okovi su mu, u stvari, bili ukras. Poticali su Onezifora i davali uvjerljivost njegovoj službi."8

Ovaj su stih poneki zlorabili kao potporu molitvama za mrtve. Tvrđilo se da je Onezifor već bio mrtav kad je Pavao ovo pisao, te da je tu molio Boga da mu iskaže milosrđe. No nema ni najmanje naznake da Onezifor nije bio živ. Pobornici tog gledišta su besposleni brbljavci koji se love za slamku ne bi li uveli neku nebiblijsku praksu.

1,17 Kad je Onezifor stigao u Rim, mogao je birati između trojeg. Prvo: mogao je izbjegavati svaki susret s kršćanima. Drugo: s kršćanima se mogao sretati potajice. I konačno, mogao se smjelo izložiti opasnosti tako da posjeti Pavla u zatvoru. To bi ga dovelo u izravan dodir s rimskim vlastima. Na vječnu čast služi mu to što je izabrao ovo posljednje. **Brižno je potražio Pavla i našao ga.**

1,18 Apostol se moli da njegov vjerni prijatelj **nađe milosrđe kod Gospodina u onaj Dan.** Milosrđe ovdje ima smisao nagrade. Onaj Dan, kao što je već rečeno, odnosi se na vrijeme kad će se dijeliti nagrade, naime, sud pred Kristovim sudištem.

Na svršetku ovog odjeljka, apostol Pavao podsjeća Timoteja kako mu je Onezifor na različite načine služio u Efezu.

B. Na postojanost (2,1-13)

2,1 Biti jak u milosti koja je u Kristu Isusu znači biti hrabar u snazi koju donosi Njegova milost, te nastupati vjerno za Gospodina s nezasluženom sposobnošću koja potječe od jedinstva s Njime.

2,2 Ne samo da se Timoteja hrabri, nego i on mora skrbiti za duhovno jačanje drugih vjernika. On je odgovoran i drugima prenijeti nadahnuto naučavanje koje je bio primio od apostola. Pavao, koji je uskoro trebao otići sa scene, vjerno je **pred mnogim svjedocima** poučavao Timoteja. I Timotejevo bi vrijeme služenja moglo biti kratko, stoga i on treba voditi svoju službu tako da druge pripravlja da nastave služiti kao učitelji.

Ovaj stih uopće *ne* podupire nauk o apostolskom nasljeđu, a ne odnosi se ni na suvremeni običaj zaređivanja crkvenih službenika. To je, u stvari, Gospodinova jednostavna uputa Crkvi da se pobrine očuvati niz sposobnih učitelja.

Često je isticano da se u ovom stihu spominju četiri naraštaja vjernika:

1. Apostol Pavao.
2. Timotej i mnogi svjedoci.
3. Vjerni ljudi.
4. Drugi.

Sveto pismo naglašava važnost toga da svaki član crkve naviješta Evanđelje. Kad bi svaki vjernik predano činio svoj dio posla, sav bi svijet bio evangeliziran tijekom jednog naraštaja. Ipak, to je samo pretpostavka uzme li se u obzir ljudska iskvarena volja, suparničko "evangeliziranje" velikih svjetskih religija i kultura, te mnoštvo drugih prepreka. Svejedno, jedno je sigurno: kršćani bi mogli djelovati mnogo bolje negoli su to činili dosad!

Primijetite da Timotej treba **predati** tu istinu **vjernim ljudima**, to jest, onima koji su vjernici i dostojni su povjerenja. Ti bi ljudi trebali biti sposobni **poučiti i druge**. To pretpostavlja da su sposobni za službu naučavanja.

2,3 Često puta je isticano da se Pavao u ovom poglavlju bogato koristi poredbama kako bi opisao Timoteja: (1.) sin (st. 1); (2.) vojnik (st. 3 i 4); (3.) natjecatelj (st. 5); (4.) poljodjelac (st. 6); (5.) radnik (st. 15); (6.) posuda (st. 21); (7.) sluga (st. 24).

Kao **dobar vojnik Isusa Krista**, Timotej je trebao podnositi⁹ patnje i poteškoće. (Popis mnogih teškoća koje je sâm Pavao prolazio nalazi se u Drugoj Korinćanima 11,23-29.)

2,4 Vojnik opisan u ovom stihu jest onaj koji je u djelatnoj službi. I ne samo to, on je u najtežim borbama. **Ni jedan vojnik** u tako strašnim okolnostima **ne zapleće se u stvari svagdanjeg života.**

Znači li to da se oni koji su u Gospodinoj službi ne bi smjeli baviti svjetovnim zanimanjem? – Naravno da ne znači! Sâm Pavao radio je kao šatorar istodobno kad je propovijedao Evanđelje i osnivao crkve. Svjedočio je da je vlastitim rukama zarađivao za svoje potrebe.

Tu je naglasak na riječi **zapleće**. Vojnik ne smije dopustiti da svakodnevni poslovi ovoga života postanu glavna svrha njegovoga postojanja. Primjerice, pribavljanje hrane i odjeće ne smije mu postati glavni cilj u životu. Služenje Kristu mora uvijek zauzimati istaknuto mjesto, dok ono što pripada ovom životu treba držati u pozadini. Kelly kaže: "Zaplesti se u poslove ovog svijeta, u stvari, znači prestati odvajati se od svijeta i uortačiti se s njim time što sudjelujemo u izvanjskim poslovima."¹⁰

Vojnik na dužnosti spremno iščekuje naredbe iz glavnog stožera. Njegova je želja **ugoditi onome tko ga je izabrao za vojnika.** Nas vjernike je, naravno, izabrao Gospodin i naša ljubav prema Njemu trebala bi učiniti da se ne držimo grčevito stvari ovoga svijeta.

2,5 Poredba sada prelazi na atletičara koji se natječe u trkama. Kako bi primio nagradu, mora se držati pravila igre. Tako je i u kršćanskoj službi. Koliki samo padnu prije negoli stignu do cilja, to jest, budu isključeni zato što se nisu bezuvjetno pokoravali Božjoj riječi!

Koja su to pravila povezana s kršćanskim služenjem? (1.) Kršćanin se mora obuzdavati (1 Kor 9,27). (2.) Ne smije se boriti tjelesnim, nego duhovnim oružjem

(2 Kor 9,27). (3.) Mora se čuvati čistim. (4.) Ne smije se svađati nego biti strpljiv.

Netko je rekao: "Kršćanin dokoličar jest sâm po sebi proturječe; cjelokupni život kršćanina trebao bi biti neumorno nastojanje da živi svoj kršćanski život u svakom trenutku i na svakom području življenja."

2,6 Ratar koji se trudi treba prvi primiti od uroda. Prema svim načelima pravednosti, onaj tko se trudi ostvariti urod ima prvenstvo na udio u njemu.

Premda se Darby slaže da je vjerojatno značenje to koje smo spomenuli, predlaže da bi smisao tog odjeljka bio da poljodjelac mora raditi kako bi **primio od uroda.** Stoga on to prevodi ovako: "Ratar mora raditi prije negoli primi od uroda." Time je očuvana misao o nužnosti: vojnik mora izdržati; natjecatelj se mora držati pravila; poljodjelac mora teško raditi.

2,7 U ova tri prikaza ima više stvari negoli to što se pojavljuje na površini. Timoteja se potiče da ih razmatra i razmišlja o njima. Pavao se moli¹¹ da mu **Gospodin**, dok to bude činio, dade **razumijevanje u svemu.** Shvatit će da je kršćanska služba nalik na ratovanje, atletiku i poljodjelstvo. Svako od tih zanimanja donosi svoju odgovornost i svoju nagradu.

2,8 Na ovom mjestu apostol dolazi do svog najvišeg postignuća u tom nizu ohrabrenja koja iznosi mladom Timoteju. Dolazi do primjera Gospodina Isusa od čega ne može nikud više. On je primjer trpljenja popraćenog slavom: **Spominji se Isusa Krista uskrslog od mrtvih, od potomstva Davidova – po mojem evanđelju.** Smisao nije u tome da se Timotej podsjeti nekih stvari o Gospodinu Isusu, nego da se podsjeti na samu Osobu – na Njega oživljenog **od mrtvih.**

Ovaj je stih na neki način kratak sažetak Evanđelja koje je propovijedao Pavao. Vrhunac njegovog evanđelja jest Spasiteljevo uskrsnuće. Hiebert piše: "Timoteju se ne oslikava raspetog Isusa, nego mu se prikazuje uskrslog Gospodina."¹²

Izraz od **potomstva Davidova** jednostavna je tvrdnja da Isus jest Krist, to jest, Davidov potomak u kojem su ispunjena Božja mesijanska obećanja.

Trajno prisjećanje na Spasiteljevu Osobu i djelo bitno je za sve koji mu žele služiti. Osobito golemo ohrabrenje onima koji su suočeni s trpljenjem i mogućom smrću jest kad se prisjete da je i sâm Gospodin Isus nebesku slavu postigao preko križa i groba.

2,9 Pavao je sada bio okovan u rimskom zatvoru zbog naviještanja Evandjelja kao što je opisano u prethodnom stihu. Smatralo ga se **zločincem**, običnim kriminalcem. U svemu tome bilo je mnogo obehtrabrujućeg. Rimske su ga vlasti odlučile smaknuti, a neki njegovi prijatelji kršćani okrenuli su mu leđa.

Ipak, usprkos gorkim okolnostima, Pavlov se radosni duh vinuo visoko nad tamničke zidove. Zaboravio je na vlastiti zlosretni položaj spomenuvši se da **riječ Božja nije okovana**.

Lenski je to dobro iskazao kad je rekao: "Glas živog apostola mogli su ugušiti njegovom vlastitom krvlju, ali ono što Bog po njemu govori, još uvijek odjekuje širom svijeta." – Niti sve vojske ovoga svijeta ne mogu spriječiti napredovanje Božje riječi. To im je isto kao da pokušavaju učiniti da ne pada kiša ili snijeg (Iz 55,10.11).

Harvey kaže: "S neodoljivom, božanskom energijom ona napreduje na svom pobjedonosnom putu, čak i kad njezini promicatelji završe u tamnici i umru mučeničkom smrću. Ljudi umiru, ali Krist i njegovo Evandjelje žive i pobjeđuju kroz sva stoljeća."¹³

2,10 Zbog neuništive naravi Evandjelja, Pavao je spreman **podnositi sve radi izabranih**. Izabranih se ovdje odnosi na sve koje je Bog izabrao za vječno spasenje. Premda Biblija naučava da Bog izabire ljude za spasenje, nigdje ne kaže da neke izabire za prokletstvo. Oni koji su primili

spasenje, spašeni su po suverenoj Božjoj milosti. Oni koji su izgubljeni, propali su jer su sami to izabrali.

Nitko se ne bi trebao svađati s Bogom glede nauka o izabranju. Taj nauk jednostavno dopušta Bogu da bude Bog, Vladar univerzuma koji djeluje u milosti, pravdi, pravednosti i ljubavi. On nikada ne čini nešto nepošteno ili pak bezobzirno, nego često iskazuje svoju naklonost koju mi primamo potpuno nezasluzeno.

Apostol je shvaćao da se zbog njegova trpljenja za Evandjelje spašavaju duše i da će te iste duše jednoga dana imati udjela u **vječnoj slavi zajedno s Kristom Isusom**. Ta vizija grešnikâ spašenih Božjom milošću i proslavljenih zajedno s Kristom Isusom bila je Pavlu dostatna kao nadahnuće da sve podnese. To nas podsjeća na riječi koje pripisuju pobožnom Rutherfordu:¹⁴

Ah, ako i jednu dušu iz Anwotha
Susretnem zdesna Bogu,
Moje Nebo bit će kao dva
U zemlji mog Emanuela.

2,11 Neki naučavaju da stihovi 11-13 potječu iz nekog ranokršćanskog hvalospjeva. Bilo to tako ili ne, ti stihovi sigurno iznose neka nepokolebljiva načela u pogledu ljudskog odnosa s Gospodinom Isusom Kristom. Hiebert piše: "Središnja istina tih sadržajnih tvrdnji jest da se vjernik vjerom u Krista u svemu poistovjećuje s Njim, dok nevjera jednako tako izvjesno odvaja čovjeka od Njega."¹⁵ To je četvrta **vjerodostojna riječ** u Pavlovim pismima Timoteju.

Prvo načelo je da **ćemo s Kristom živjeti ako smo s njim umrli**. To je istina u pogledu svakog vjernika. U duhovnom smislu smo s **njim umrli** onog trenutka kad smo se pouzdali u Njega kao u Spasitelja. S Njim smo bili ukopani i zajedno s Njim ustali od mrtvih. Krist je umro kao naš Predstavnik i Zamjenik. Mi smo trebali umrijeti zbog svojih grijeha, ali je Krist umro umjesto nas. Bog nam uračunava da

smo s njim umrli, a to znači da ćemo i živjeti s njim u Nebu.

Vjerojatno je ovaj stih bio prikladan za one koji su umirali kao kršćanski mučenici. Oni koji su Njega nasljedovali smrću, nasljedovat će ga i uskrsnućem.

2,12 Na neki je način istina da će svi kršćani ustrajati te **kraljevati** zajedno s Kristom. Prava vjera uvijek sadrži kakvoću trajnosti i u tom će smislu svi vjernici **ustrajati**.

Ipak, valja istaknuti da neće svi vladati s Kristom u istoj mjeri. Kada On dođe vladati na Zemlji, s njime će se vratiti njegovi sveti i sudjelovati u toj vladavini; ali mjeru nećeje vladavine odredit će vjernost koju je iskazao tijekom ovog života.

Krist će se odreći onih koji se **odreknu** Njega. Tu se ne misli na privremeno odricanje Spasitelja pod pritiskom, kao u Petrovu slučaju, nego na trajno i okorjelo odricanje od Njega. Te riječi opis su nevjernika – onog koji nikada nije vjerom prihvatio Gospodina Isusa. Gospodin će se odreći svih takvih u Danu koji dolazi – bez obzira kako je pobožno bilo njihovo ispovijedanje vjere.

2,13 I ovaj stih opisuje nevjernike. Dinsdale Young ga objašnjava: "Bog ne može biti nedosljedan sâm sebi. Ne bi bilo u skladu s njegovim karakterom da jednako postupi s vjernicima i s nevjernicima. On je uvijek dosljedno pravedan, kakvi god mi bili."¹⁶

Ne bismo trebali tumačiti da ovaj stih naučava kako će Božja vjernost biti iskazana time što će On podržati nevjernike. To nije slučaj. Ako su ljudi nevjerni, **On** mora ostati **vjeran** vlastitom karakteru i u skladu s njim treba postupiti s njima.

Kao što kaže Van Oosterzee: "On je u svom postupanju vjeran jednako kao i u svojom obećanjima."¹⁷

III. VJERNOST NASUPROT OTPADNIŠTVU (2,14 – 4,8)

A. Odanost istinskom kršćanstvu (2,14-26)

2,14 Timotej ih treba **podsjecati na to**, to jest, **na to** iz stihova 11-13. Ali na koga misli Pavao kad mu to govori? Vjerojatno misli općenito na sve Timotejeve slušatelje, a osobito na one koji su unosili strane nauke u crkvu. To je očigledno iz drugog djela stiha gdje se one koji su očigledno zauzimali položaj učitelja ili propovjednika upozorava neka **ne bude prepiranja**. Izgleda da je u Efezu bilo takvih koji su preuveličavali tehničko značenje nekih riječi. Umjesto da izgrađuju svete u istini Božje riječi, rušili su vjeru u nekima koji su ih slušali. Dinsdale Young upozorava:

Tako je lako postati teološki čudak – tako smo spremni udubiti se u pitanja koja trenutno nisu važna. No život nam je prekratak i prezauzeti smo da bismo trošili mozak i srce na ono što je po naravi takvo da ne izgrađuje.

Kad svijet od nas očekuje evangelizaciju, to zlo čini da uvijek tumaramo ili brzamo sporednim doktrinarnim putovima. Ostanimo na glavnom putu. Budi-mo odani važnijoj stvarnosti. Naglašavajmo ono bitno, a ne ono uzgredno. Nemojmo biti kao oni paničari u dane Šamgara i Jaele koji su napustili glavne putove i probijali se sporednima.¹⁸

2,15 Timotej treba **marljivo nastojati pokazati se prokušanim pred Bogom**. Svoje napore treba usredotočiti na to da postane **radnik koji se nema čega stidjeti**. To može učiniti tako da **ispravno razlaže riječ istine**. Ova posljednja izjava znači da sa Svetim pismom treba postupati na ispravan način, "tesati" ili, kao što kaže Alford: "ispravno rukovati, to jest, ne kivotvoriti istinu".¹⁹

2,16 Svjetovni i isprazni razgovori su zla i beskorisna naučavanja bez poštovanja. Takvo što ne koristi Božjem narodu i

to treba izbjegavati. Timoteja se ne upuću- je da napada takva naučavanja, nego da ih prezire i ne ukazuje im čast svojom pozor- nošću.

Ono što zabrinjava u vezi tih brbljavaca jest da oni nikad ne miruju nego uvijek **na- preduju u bezbožnosti**. Tako je sa sva- kom vrstom zablude. Oni koji naučavaju neku zabludu moraju joj uvijek nešto do- davati. To nam je objašnjenje zašto lažni vjerski sustavi neprestance donose nove dogme i proglose. Nepotrebno je reći da te doktrinarne zablude, što se više šire, dono- se sve više **bezbožnosti**.

2,17 Način na koji se širi zlo naučavanje uspoređeno je s **rak-ranom**. Većina od nas i predobro zna kako se ta zastrašujuća bolest nezaustavljivo širi ljudskim tijelom uništavajući tkivo gdje god dopre.

Riječ *rak-rana* mogla bi se izraziti i rije- čju "gangrena".²⁰ Gangrena je odumiranje dijela tijela koji je ostao bez uobičajene opskrbe krvlju i hranom.

Posvuda se po Novom zavjetu zli nauk prikazuje kao kvasac koji, ako mu se do- pusti širenje, na koncu zahvati sve tijesto. Navedena su dvojica čija su naučavanja kvarila mjesnu crkvu. To su bili **Himenej i Filet**. Budući da oni nisu pravilno postu- pali s riječju istine, zauzeli su svoje mjesto među ostalima u Božjoj dvorani srama.

2,18 Ovdje je izneseno njihovo lažno naučavanje. Ljudima su govorili **da se us- krsnuće već zbilo**. Može biti da su time mislili kako je jedino uskrsnuće koje netko može očekivati ono kad je spašen te tako podignut na novi život s Kristom. Drugim riječima, uskrsnuću su pripisivali duhov- no značenje i ismijavali su zamisao o do- slovnom ustajanju tijela iz groba. Pavao je u tome prepoznao ozbiljnu prijetnju toj kršćanskoj istini. Hamilton Smith kaže:

Ako je uskrsnuće već prošlo, očigledno su sveti već na Zemlji postigli svoje konačno stanje. To bi dovelo do toga da Crkva prestane iščekivati Gospodinov dolazak, izgubi istinu o svom nebeskom

određenju i odbaci svoj karakter tuđina i putnika. Izgubi li te svoje nebeske zna- čajke, Crkva se ustaljuje na Zemlji te postaje dio sustava za preobrazbu svijeta i vladavinu nad njim.²¹

Rušeći vjeru u nekima, ti su ljudi za- služili nepoželjno mjesto u Božjoj vječnoj knjizi.

2,19 I dok Pavao razmišlja o Himeneju i Filetu i njihovom lažnom naučavanju, iz- nova shvaća da za crkvu dolaze mračni da- ni. U mjesne su crkve primani nevjernici. Duhovni život je na tako niskoj razini da je često teško razlikovati prave od tobožnjih vjernika. Kršćanstvo je miješano mno- štvo, a zbrka do koje to dovodi razorna je.

Usred takvih uvjeta Pavao nalazi utjehu u izvjesnosti da **čvrsti temelj Božji stoji**. To znači da će se sve ono što je utemeljio Bog održati usprkos svim zastranjenjima tobožnje crkve.

Što je to **čvrsti temelj Božji** objašnjava se na različite načine. Neki predlažu da se tu radi o Crkvi. Drugi tvrde da se to odnosi na Božje obećanje, ili na kršćansku vjeru, ili pak na nauk o izabranju. Ali, nije li ja- sno da se **temelj Božji** odnosi na *sve ono što Bog čini*? Ako On pošalje svoju riječ, nju ništa ne može zaustaviti.

Hamilton Smith veli: "Nema te ljudske pogreške koja može ukloniti temelj koji je Bog postavio, ili pak spriječiti Boga da ne dovrši što je započeo ... Oni koji su Gospo- dinovi, premda i skriveni u mnoštvu dru- gih, ne mogu se na koncu izgubiti."²²

Temelj Božji pod dvostrukim je **peča- tom**. U tome postoji božanska kao i ljud- ska strana. Što se tiče božanske, **Gospodin poznaje one koji su njegovi**. On ih ne poznaje samo u smislu pukog prepozna- vanja, nego i u tome što ih priznaje svoji- ma i smatra dostojnima. Lenski kaže da ih Bog poznaje "posvojnomo i učinkovito ljubavlju".²³ Ljudska strana tog pečata jest to da se treba **kloniti opačine** svatko tko **imenuje Kristovo**²⁴ **ime**. Drugim riječi- ma, oni koji za sebe tvrde da su kršćani,

stvarnost svoje vjere trebaju potvrditi svetim i pobožnim življenjem. Pravi kršćanin neće imati posla s nepravednošću.

Pečat je oznaka vlasništva, kao i simbol jamstva i sigurnosti. Stoga pečat na Božjem temelju simbolizira da je On vlasnik pravih vjernika i jamac da će svi koji su se obratili stvarnost svog novog života dokazati napuštanjem nepravednosti.

2,20 Smatramo da se u ovom prikazu velika kuća odnosi na sve ono što se naziva kršćanstvom. U širem smislu kršćanstvo uključuje i prave i tobožnje vjernike, to jest, one koji su uistinu nanovorođeni i one koji se samo nazivaju kršćanima. Stoga se zlatne i srebrne posude odnose na prave vjernike.

Drvene i glinene posude nisu općenito nevjernici, nego opaki radnici koji su naučavali lažne nauke (doktrine); ljudi poput Himeneja i Fileta (st. 17).

Valja zapaziti nešto u vezi tih posuda. Ponajprije, tu je važno razlikovati od kojih su stvari one bile izrađene. Zatim je tu razlika u njihovoj uporabi. I, konačno, razlika je u njihovoj konačnoj sudbini. Posude od drveta i gline nakon nekog se vremena bacaju, dok se zlatne i srebrne zadržavaju zbog njihove vrijednosti.

Izraz jedne su časne, druge pak nečasne tumači se na razne načine. Neki tvrde da nečasne znači manje časne. U tome slučaju sve bi posude predstavljale prave vjernike od kojih se jedne upotrebljava za najviše, a druge za najniže ciljeve. Drugi drže da časne posude predstavljaju ljude poput Pavla i Timoteja, dok se one nečasne odnose na ljude kao što su bili Himenej i Filet.

2,21 Tumačenje ovog odjeljka uvelike ovisi o tome kako netko shvaća značenje riječi *toga* u izrazu: ako se dakle tko očisti od toga.

Odnosi li se *toga* na drvene i glinene posude? Odnosi li se na lažna naučavanja već spomenuta u ovom poglavlju, ili pak općenito na opake ljude?

Izgleda da bi najprirodnije značenje bilo poveže li se *toga* sa spomenutim nečasnim posudama. Timotej je upućen da se odvoji od opakih ljudi, osobito od zlih učitelja poput onih koje je spomenuo Pavao – Himeneja i Fileta.

Timoteju nije savjetovano neka napusti crkvu. Nije mu rečeno ni da napusti kršćanstvo kao takvo. Bilo bi nemoguće da to učiniti a da ne odbaci svoje kršćansko vjeroispovijedanje, jer kršćanstvo uključuje svakoga tko ispovijeda da je vjernik. Prije se tu radi o odvajanju od zločinatelja i o izbjegavanju zaraze opakim naukom.

Ako se čovjek čuva od povezanosti sa zlom, bit će posuda časna. Bog u svojoj svetoj službi može koristiti samo čiste posude: "Očistite se, vi koji nosite posude Jahvine!" – rekao je u Izaiji 52,11. Takvi će ljudi biti posvećeni i u tom smislu što će biti odvojeni od zla – za služenje Bogu. Bit će korisni gospodaru, a to je kakvoća koju bi itekako trebali željeti svi koji ljube Gospodina. I, na posljetku, svaki takav bit će prikladan za svako dobro djelo. U svako će doba biti pripravan u svemu i za sve što mu njegov Gospodar zapovjedi.

2,22 Ne samo da se Timotej mora odvojiti od pokvarenih ljudi, nego i od tjelesnih strasti. Mladenačke strasti ne moraju biti samo tjelesni nagoni, nego i požuda za novcem, glasovitošću i uživanjem. Također mogu uključivati samovolju, nestrpljivost, oholosti i lakoumnost. Kao što smo već rekli, Timotej je u to doba mogao imati oko trideset pet godina. Stoga mladenačke strasti ne moraju nužno biti one strasti koje osobito obilježavaju tinejdžere, nego to uključuje sve nesvete želje koje se nameću mladom Gospodinovom slugi i pokušavaju ga odvratiti od života u čistoći i pravednosti.

I ne samo da se Timotej mora kloniti; on mora i slijediti. Dakle, tu postoji i dobra i loša strana.

Veli mu se neka slijedi pravednost. To jednostavno znači da bi njegovo postup-

nje s bližnjima, i spašenima i nespasenima, uvijek trebala obilježavati iskrenost, pravednost i poštenje.

Vjera bi tu mogla značiti vjernost ili potpunu čestitost. S druge strane, mogla bi značiti i neprestanu ovisnost o Gospodinu. Hiebert je definira kao "iskreno i snažno povjerenje u Gospodina".²⁵

Ljubav ne možemo ograničiti samo na ljubav prema Bogu, nego ona mora uključivati i ljubav prema braći i svijetu izgubljenih grešnika. Ljubav se uvijek obazire na druge; u svojoj biti ona je nesebična.

Mir sadrži misao o skladu i snošljivosti.

Te vrline treba provoditi **zajedno s onima što iz čista srca zazivlju Gospodina**. Kao što je u 21. stihu Timotej upozoren neka se odvoji od opakih ljudi, tako ga se ovdje naučava neka se druži s kršćanima koji žive u čistoći pred Gospodinom. Vrline kršćanskog života neka ne provodi izdvojeno, nego neka zauzme svoje mjesto kao ud Tijela i zajedno s drugim udovima pokuša djelovati na dobrobit Tijela.

2,23 Tijekom svoje kršćanske službe Timotej će često slušati tričava i glupa pitanja. Takva će mu pitanja upućivati neznalice i neobrazovani ljudi pa od njih neće biti neke stvarne koristi. Takve **raspre** treba odbijati jer samo **rađaju svađama**. Nepotrebno je reći da to neće biti pitanja povezana s velikim temeljnim postavkama kršćanske vjere nego o nekim smiješnim problemima, a služiti će samo za gubljenje vremena te dovoditi do zbrke i rječkanja.

2,24 Spomenuti sluga Božji doslovce je Gospodinov *rob*. Prikladno je da se u stihu koji potiče na blagost i strpljivost upotrijebi taj naziv.

Premda se Gospodinov sluga mora boriti za istinu, ipak ne smije biti ni svadljiv ni sklon prepiranju. Mora **blag biti prema svima** i k ljudima pristupati sa namjerom da ih pouči, a ne da pobijedi u rječkanju. Mora biti **strpljiv** s onima koji sporije shvaćaju, kao i s onima koji naoko ne prihvaćaju istinu Božje riječi.

2,25 Gospodinov sluga mora iskazivati krotkost i **blagost** kad naiđe na **protivnike**. Tko se ne želi pokoriti Božjoj riječi, nanosi štetu svojoj duši. Takve ljude treba ispravljati kako u svom neznanju ne bi ustrajali u pogrešnom shvaćanju da su njihova gledišta u skladu s Pismom.

Ne bi li im Bog podario pokajanje da spoznaju istinu. Na prvi bi pogled ovo moglo navoditi na to da je u pitanju Božja spremnost da podari pokajanje tim ljudima. No, to nije slučaj. Činjenica je, u stvari, da ih Bog čeka kako bi im oprostio, ako samo dođu k Njemu te ispovjede svoje grijehe i pokaju se. Bog nikome ne uskraćuje pokajanje, ali ljudi često nisu voljni priznati da su u krivu.

2,26 Sluga Božji sa zabludjelim ljudima mora postupati tako da se **otrijezne izvan zamke đavla**. On ih **drži zarobljenima po svojoj volji**, a oni kao da su opčinjeni ili zatrovani njime.

B. Buduće otpadanje od vjere (3,1-13)

3,1 Sada apostol Timoteju opisuje stanje koje će vladati na svijetu prije negoli dođe Gospodin. Često se isticalo da je popis grijehâ u ovom odjeljku vrlo sličan opisu bezbožnih pogana u Rimljanima 1. Zaprepasavajuće je da će isto stanje koje postoji među nevjernicima, u njihovu divljaštvu i neciviliziranosti, u **posljednjim danima** obilježavati i one koji se smatraju vjernicima. – Kako je to strašno!

U **posljednjim danima** se odnosi na dane između razdoblja apostola i Kristovog ponovnog dolaska kad On dođe uspostaviti svoje kraljevstvo.

3,2 Nije moguće proučavati ove stihove a da ne zapazimo ponavljanje riječi **ljubitelji**. Primjerice, u ovom stihu nalazimo **sebeljupce** i **srebroljupce**. U 3. stihu nalazimo "neljubitelje dobrih", a u 4. stihu spomenuti su "ljubitelji užitaka više nego ljubitelji Boga".

U stihovima 2-5 navedeno je devetnaest značajki koje će obilježavati čovječanstvo

tijekom posljednjih dana. Jednostavno ćemo ih nabrojiti i pridodati im istoznačnice koje objašnjavaju njihovo značenje:

- Sebeljupci** – samoživi, uobraženi, sebični.
- Srebroljupci** – pohlepni na novac, škrti.
- Hvalisavci** – razmetljivi, puni velikih riječi.
- Oholice** – osorni, bahati, naduti.
- Hulitelji** – oni koji govore zlo, prostaci, pogrdivači, neotesanci, preziratelji, uvreditelji.
- Roditeljima nepokorni** – buntovni, neposlušni, neobuzdani.
- Nezahvalnici** – neuviđavni, podcjenjivači.
- Nesveti** – nepobožni, svjetovni, ništa ne poštuju i ništa im nije sveto.
- 3,3
- Beščutnici** – kruta srca, okorjeli, beščutni.
- Nepomirljivci** – neumoljivi, nesmiljeni.
- Klevetnici** – šire lažne i zlonamjerne vijesti.
- Neobuzdani** – ljudi neobuzdanih strasti, razuzdani i raskalašeni.
- Goropadnici** – divljaci, nekarakterni.
- Neljubitelji dobrih** – mrzitelji svega i svakoga tko je dobar; krajnji protivnici svega što je dobro u bilo kom obliku.
- 3,4
- Izdajnici** – podmukli, vjerolomni.
- Brzopletnici** – lakomisleni, samovoljni, brzopleti.
- Bahati** – isprazni, umišljeni.
- Ljubitelji užitaka više nego ljubitelji Boga** – oni koji vole čulno uživanje, a ne Boga.

3,5 Izvana takvi ljudi izgledaju pobožni. Za sebe tvrde da su kršćani, ali njihovi postupci govore glasnije od njihovih riječi.

Svojim nepobožnim ponašanjem pokazuju da žive u laži. Nema dokaza da u svojim životima imaju snagu Božju. Može biti da su doživjeli *promjenu*, ali ne i *preobrazbu*. Weymouth ovako prevodi ovaj stih: "I dalje će živjeti glumeći pobožnost, no svejedno će odbaciti njezinu snagu." Isto tako i Moffatt: "Premda održavaju neki oblik religije, nemaju veze s njom kao sa silom." Phillips pak veli: "Zadržat će fasadu 'religije', ali će se svojim ponašanjem poricati njezinu valjanost." Žele biti pobožni i istodobno si zadržati svoje grijeha (usp. Otk 3,14-22). Hiebert upozorava: "To je zastrašujući prikaz otpalog kršćanstva, novo poganstvo prurušeno u ruho kršćanstva."²⁶

Timotej je upozoren da ih se **kloni**. To su posude opisane u prethodnom poglavlju od kakvih se on treba očistiti.

3,6 Od pokvarenih ljudi iz "posljednjih dana", Pavao izdvaja jednu osobitu skupinu, naime, vođe i učitelje lažnih kultura.

Ponajprije čitamo da se oni **uvlače** ili gnižu u kuće. Nije slučajno da nas ovaj opis podsjeća na kretanje zmije. Kad bi otkrili svoj pravi identitet, ne bi uspjeli ući u mnoge od tih domova. Stoga se služe raznim prepređenim načinima: govore o Bogu, Bibliji i Isusu (premda ne vjeruju što Pismo naučava o svemu tome).

Nadalje kaže da **zarobljaju lakovjerne** (u NKJV, prim. prev.) **ženice**. To je nešto svojstveno. Svoje posjete planiraju kad pretpostavljaju da muževi rade ili nisu kod kuće. Povijest se uvijek ponavlja. Sotona je u Edenskom vrtu pristupio Evi i zaveo je. Ona si je prisvojila autoritet svog muža i donijela odluku, a to je trebala prepustiti njemu. Sotonine metode se nisu promijenile. On još uvijek pristupa ženama sa svojim lažnim naučavanjem i zarobljava ih. Te su žene bile lakovjerne u tom smislu što su bile slabe i nepostojane. Nije im toliko nedostajao razum, nego snaga karaktera.

Opisane su kao **natovarene grijesima, vođene raznovrsnim strastima**. To, po-

najprije, navodi na to da su se mučile pod teretom grijeha i osjećale golemu potrebu u svojim životima. A to je ono glavno na što pripadnici kultova nailaze. Kako je to žalosno da oni koji znaju istinu nisu gorljiviji u dosizanju tih izmučenih duša. Nadalje, čitamo da su **vođene raznovrsnim strastima**. Weymouth je držao da to znači “vođene nestalnim hirovima”. Moffatt ih naziva “zastranjelim nagonskim stvorenjima”. Izgleda kako je stvar u tome da su, svjesne tereta svog grijeha kojeg su se htjele osloboditi, bile spremne izložiti se svakom prolaznom vjetru nauka i svakoj vjerskoj novotariji.

3,7 Izraz **uvijek uče** ne znači da neprestance uče sve više o Gospodinu Isusu i Božjoj riječi. To znači da neprestance istražuju idući od kulta do kulta, ali **nikako ne mogu doći do spoznaje istine**. Sâm Gospodin Isus je Istina. Izgleda da su mu se te žene tu i tamo približile, ali ih je neprijatelj njihovih duša zarobio pa nikada nisu dosegle počinak koji se nalazi samo u Spasitelju.

Tu treba navesti da članovi raznih kultova uvijek govore: “Ja učim _____” spominjući svoj sustav imenom. O tome što uče nikada ne mogu govoriti da je dovršeno – što je inače slučaj s otkupljenjem po vjeri u Isusa Krista koje je dovršeno.

Ovaj nas stih, također, potiče da se prisjetimo današnjeg golemog porasta znanja na svakom području ljudskog nastojanja, na strahovit naglasak na izobrazbi koji je tako jak u suvremenom životu, ali i na krajnji promašaj svega toga da ljude dovede do spoznanja istine.

3,8 U ovoj su poslanici spomenuta tri para vjernika:

Figel i Hermogen (1,15) – koji su se *stidjeli* istine.

Himenej i Filet (2,17.18) – koji su *zastranili* glede istine.

Janes i Jambres (3,8) – koji su se *suprotstavljali* istini.

U ovom stihu Pavao se vraća vođama i učiteljima lažnih kultova. Uspoređuje ih s **Janesom i Jambresom** koji su se **suprotstavili Mojsiju**. Tko su bili ti muškarci? U stvari, u Starom zavjetu nisu spomenuta njihova imena, ali se općenito smatra da su to bila dvojica glavnih egipatskih čarobnjaka koje je faraon pozvao da i oni izvedu čudesa koja je izveo Mojsije.

Postavlja se pitanje kako je Pavao znao njihova imena. To ne bi smjelo predstavljati teškoću, jer ako ta imena nisu sačuvana u židovskoj predaji, nije pretjerano reći da su mu bila otkrivena božanskim otkrivenjem.

Ono što je važno jest to da su se suprotstavljali Mojsiju oponašajući njegova djela time što su patvorili čudesa. To je upravo slučaj s pripadnicima lažnih kultova. Oni se opiru Božjem djelu tako da ga oponašaju. Imaju vlastite Biblije i vlastiti način spasenja – ukratko, imaju nadomjestak za sve u kršćanstvu. Odupiru se Božjoj istini pružajući nešto jeftino i iskrivljeno, a ponekad se utječu i vradžbinama.

To su **ljudi pokvarenoga uma**. Arthur Way ovaj izraz prevodi: “umovi su im truli do srži”. Njihovi su umovi poremećeni, pokvareni i izopačeni.

Kad ih se preispita u pogledu kršćanske vjere, utvrdi se da su **neprokušani i lažni**. Najbolja provjera kojoj ih se može izložiti jest upitati ih: “Je li Isus Krist Bog?” Mnogi od njih pokušat će prikriti svoj lažni nauk priznanjem da Isus jest Sin Božji, ali pritom misle da je On *sin* Božji isto kao što su i drugi ljudi *djeca* Božja. Ali kad ih se suoči s pitanjem: “Je li Isus Krist Bog?” tada pokažu pravo lice. Ne samo da poreknu božanstvo Isusa Krista, nego se obično razgnjeve kad ih se na taj način izazove. Tako je s pripadnicima Kršćanske znanosti, spiritistima, Kristadelfijancima, Jehovinim svjedocima i pripadnicima “Puti” (The Way).

3,9 Pavao uvjerava Timoteja da ti lažni učitelji **neće više napredovati**. No u tome

ima jedna poteškoća: izgleda da oni u svakom razdoblju u svemu uspijevaju i ništa ih ne sprečava u njihovu napredovanju u svijetu!

Najvjerojatnije značenje Pavlova uvjerenja jest da će na posljetku svaki zabludjeli sustav biti raskrinkan. Lažni sustavi dolaze i odlaze jedan za drugim. I premda izgleda da silno uspijevaju, pa i na dulje vrijeme, ipak dolazi vrijeme kad će njihova lažnost biti očigledna svakome. Oni čovjeka mogu dovesti do jedne točke, čak mu i ponuditi određenu mjeru poboljšanja; ali ne uspijevaju jer ne donose duhovni preporod. Mogu ponuditi oslobođenje od kazne i moći grijeha, ali ne mogu dati život.

Janes i Jambres su svojim čarobnjaštvima donekle mogli oponašati Mojsija, ali kad je trebalo dozvati život iz smrti bili su krajnje bespomoćni. Upravo u tome lažni kultovi doživljavaju svoj poraz.

3,10 Pavlov život i služba bili su u golemoj opreci s tim lažnim učiteljima. Timotej je itekako bio svjestan devet izrazitih značajki koje su karakterizirale tog Gospodinovog slugu. Tako blisko je slijedio Pavla da je mogao biti svjedokom činjenice kako se radi o čovjeku koji je vjeran Kristu i Njegovoj riječi.

Apostolov je **nauk**, to jest njegovo naučavanje, bio u skladu s Božjom riječju i odan Osobi Gospodina Isusa Krista. Njegov način življenja, to jest **ponašanje**, bio je dosljedan poruci koju je propovijedao. Njegov **naum** u životu bio je odvojiti se od moralnog i doktrinarnog zla. **Vjera** se u ovom stihu odnosi na Pavlovo pouzdanje u Gospodina, ili pak na njegovu osobnu vjernost. Timotej je Pavla poznavao kao čovjeka krajnje ovisnog o Gospodinu, koji je istodobno bio i pošten i dostojan povjerenja. Apostolova **strpljivost** bila je očigledna u njegovu stavu u pogledu njegovih progonitelja i kritičara, kao i u pogledu tjelesnih nevolja. Što se tiče **ljubavi**, bio je nesebično posvećen Gospodinu i svojim

bližnjima. Što su ga drugi manje voljeli, to odlučnije ih je ljubio. **Postojanost** doslovce znači "izdržavanje", to jest, "odvažno podnošenje".

3,11 Neka od tih **progonstava** i nevolja, to jest **patnji**, Pavao je opisao u 2 Kor 11,23-28. Ipak, sada prvenstveno misli na progonstva koja su Timoteju bila osobno poznata. Budući da je Timotej bio iz **Listre**, mora da je znao za progonstva koja su Pavla snašla ondje i u susjednim gradovima, **Antiohiji** i **Ikoniju**. Nadahnuto izvješće o tim patnjama nalazi se u Djelima: Antiohija, Dj 13,45.50; Ikonij, Dj 14,3-6; Listra, Dj 14,19.20.

Pavao je bio oduševljen činjenicom što ga je **Gospodin izbavio iz svih tih nevolja**. Gospodin ga nije sačuvao *od* nevolje, ali ga je izbavio *iz* nevolja. To nas podsjeća da nam nije obećano oslobođenje od teškoća, nego da će Gospodin biti s nama i provesti nas kroz njih.

3,12 **Progoni** su sastavni dio predanog kršćanskog življenja. Dobro je da se svaki mladi Timotej podsjeti na to. Inače bi, kad bude pozvan da prijeđe duboke vode, mogao biti u napasti pomisliti da je iznevjerio Gospodina ili da je zbog nekog razloga Gospodin nezadovoljan njime. Činjenica je da će neizostavno **biti progonjeni svi koji budu živjeli na pobožan način**.

Razlog za to progonstvo je jednostavan. Pobožnim življenjem razotkriva se pokvarenost drugih ljudi, a ljudi ne vole da ih se raskrinkava. Umjesto da se pokaju zbog svoje nepobožnosti i okrenu Kristu, oni pokušavaju uništiti onoga tko im pokazuje kakvi u stvari jesu. To je, naravno, posve nerazumno ponašanje; ali to je značajka palog čovjeka.

3,13 Pavao se nije zanosio time da će svijet postupno postajati sve boljim dok se konačno svi ljudi ne obrate. Po božanskom otkrivenju znao je da će biti upravo suprotno: **zli će ljudi i zavodnici napredovati iz zla u gore**. Postajat će sve lukaviji u svojim metodama i sve smjeliji u na-

padima. Ne samo da će zavoditi druge, nego će se i sami uhvatiti u zamku svojih lažnih naučavanja kojima pokušavaju uloviti svoje slušatelje. Nakon što tako dugo budu raznosili svoje laži, i sami će povjerovati u njih.

C. Pomoćna sredstva Božjeg čovjeka suočenog s otpadanjem od vjere (3,14 – 4,8)

3,14 Uvijek iznova Timoteja se podsjećala da **ostane čvrsto** u naučavanju Božje riječi. To će mu biti golemo blago u danima kad na sve strane bude vrvjelo od lažnih nauka. Ako bude poznao Pismo i pokoravao mu se, neće biti zaveden tim lukavim zabludama.

Ne samo da je Timotej **naučio** velike istine vjere, nego se i osobno **uvjerio** u njih. Nema sumnje da su mu govorili kako je naučavanje Biblije zastarjelo i nedovoljno učeno ili intelektualno, ali on nije htio odbaciti istinu zbog pukih teorija i ljudskih spekulacija.

Apostol ga savjetuje neka se sjeti **od koga je naučio** te istine. Postoje razlike u mišljenjima odnosi li se **od koga** na samog Pavla, Timotejevu majku i baku, ili općenito na apostole. U svakom slučaju, misao jest ta da su ga poučili oni čiji su životi svjedočili o stvarnosti njihove vjere. To su bili pobožni ljudi koji su živjeli samo na slavu Božju.

3,15 Ovo je najsugestivniji stih. Misao jest ta da je Timotej **od malena** poznao svete spise, to jest, pisma. Tu se daje naslutiti da je njegova majka, kad ga je učila osnovama vjere, upotrebljavala dijelove starozavjetnog **Svetog pisma**. Od djetinjstva je bio pod utjecajem nadahnutih spisa i ni u kakvim okolnostima nije mogao zaboraviti tu blagoslovljenu knjigu koja je njegov život oblikovala za Boga i dobro.

Sveta pisma su spomenuta kao ono što uvijek može **učiniti** čovjeka mudrim za spasenje. To, ponajprije, znači da ljudi o načinu **spasjenja** uče iz Biblije; ali može

značiti i da sigurnost spasjenja, također, dolazi preko Božje riječi.

Spasenje je po vjeri koja je u **Kristu Isusu**. To moramo dobro naglasiti, jer spasenje se ne dobiva zbog učinjenih dobrih djela, krštenja, članstva u crkvi, vršenja Deset zapovijedi, držanja Zlatnog pravila, ili na bilo koji drugi način koji uključuje ljudske napore ili zasluge. **Spasenje je po vjeri u Sina Božjega**.

3,16 Kad Pavao kaže **sve Pismo**, on izričito misli na cijeli Stari zavjet, ali i na dijelove Novog zavjeta koji su tada već postojali. U 1. Timoteju 5,18 on Lukino evanđelje (10,7) navodi kao Pismo. I Petar o Pavlovim poslanicama govori kao o Pismu (2 Pe 3,16). Danas je opravdano primijeni li se ovaj stih na cijelu Bibliju.

Ovo je jedan od najvažnijih stihova Biblije glede njezina nadahnuća. On naučava da je Sveto pismo od Boga izdahnuo.²⁷ Na čudesan način Bog je svoje riječi prenio ljudima i vodio ih da ih zapišu kako bi se trajno sačuvala. To što su oni zapisivali bila je izravna, nadahnuti i nepogrešiva Božja riječ. I dok je istina da nije uništen osobeni način pisanja svakog od autora, također je istina da su riječi koje su oni zapisivali bile riječi koje im je davao Duh Sveti. Tako u 1 Kor 2,13 čitamo: "To i govorimo – ne riječima naučenim od ljudske mudrosti, nego naučenim od Duha Svetoga – duhovno s duhovnim uspoređujemo." Ako nam taj stih uopće nešto govori, tada nam govori da su nadahnuti pisci zapisivali **RIJEČI** koje je naučavao Duh Sveti. To se naziva *doslovno* nadahnuće.

Pisci Biblije nisu iznosili vlastito tumačenje nečega, nego su zapisivali poruku koju im je predavao Bog: "Prije svega znajte ovo: ni jedno proroštvo Pisma nije stvar samovoljnog tumačenja, jer nikada proroštvo ne bi ljudskom voljom doneseno, nego su Duhom Svetim ponoseni sveti ljudi od Boga govorili" (2 Pe 1,20.21).

Pogrešno je reći da je Bog jednostavno umetao misli piscima te im dopustio da te

misli izraze svojim vlastitim riječima. Istina na kojoj se u Pismima ustrajava jest da su izvorne riječi koje je Bog dao tim ljudima bile **od Boga** izdahnuće.

Budući da je Božja riječ, Biblija je **korisna**. Svaki je njezin dio koristan. Premda bi se netko mogao čuditi čemu neka rodoslovlja ili nerazumljivi odjeljci, um kojeg Duh poučava ipak shvaća da je hranjiva svaka riječ koja je izišla iz Božjih usta.

Biblija je **korisna za nauk** (doktrinu), to jest, naučavanje. Ona iznosi Božje misli o temama kao što su: Trojstvo, anđeli, čovjek, grijeh, spasenje, posvećenje, crkva i budući događaji.

Nadalje, korisna je za **uvjeravanje**. Dok je čitamo, Biblija nam ukazuje na ono čime činimo Boga nezadovoljnim. Osim toga, korisna je za pobijanje zabluda i odgovaranje napasniku.

I ponovno, korisna je za **popravljanje**. Ne samo da ukazuje na ono što ne valja, nego pokazuje i način na koji je to moguće ispraviti. Na primjer, ne samo da Sveto pismo kaže: "tko je krao, neka više ne krađe", nego dodaje: "Neka se radije trudi raditi svojim rukama što je dobro – da bi mogao dati onomu tko je u potrebi". Prvi dio navedenog stiha mogli bismo smatrati **uvjeravanjem**, dok drugi dio spada u **popravljanje**.

I, na posljetku, Biblija je korisna za **odgajanje u pravednosti**. Milost Božja uči nas da živimo pobožno, ali Božja riječ do potankosti razjašnjava što nam je činiti da bismo pobožno živjeli.

3,17 Po Božjoj riječi **čovjek Božji** može biti **savršen**, to jest, zreo. On je **posve opremljen** sa svime potrebnim kako bi ostvarivao **svako dobro djelo**, što i jest cilj njegovog spasenja (Ef 2,8-10). To pak je u snažnoj opreci sa suvremenim shvaćanjem da trebamo biti opremljeni akademskim naslovima.

Lenksi piše:

Stoga je Sveto pismo apsolutno neusporedivo; nema nijedne druge knjige, knji-

žnice ili bilo čega drugog na svijetu što bi izgubljenog grešnika moglo učiniti mudrim za spasenje; niti ikakvi drugi spisi – ma kakvu god korist inače donosili. Budući da im nedostaje Božje nadahnuće ne mogu biti korisni u smislu ovoga: da nas nauče istinskim spasonosnim činjenicama – na taj način da pobiju laži i zablude koje poriču te činjenice – te obnove i podignu grešnika ili palog kršćanina time što izobrazu, uvježbaju i poučavaju nekoga u istinskoj pravednosti.²⁸

4,1 Sada Pavao počinje davati svoje završne naloge Timoteju. To pak čini **pred Bogom i Gospodinom Isusom Kristom**. Svoju službu trebamo provoditi sa shvaćanjem da nas promatraju Božje oči koje sve vide.

U ovom se stihu za Gospodina Isusa kaže da je On taj **koji će suditi žive i mrtve** u doba svog dolaska i u svom kraljevstvu. Tako to proizlazi iz engleskog prijevoda koji navodi na to da će Spasitelj, kad se vrati na Zemlju, uspostaviti svoje kraljevstvo pa će nastati sveopće uskrsnuće i sveopći sud. Ali u izvorniku tu dolazi riječ *kata*²⁹ koja doslovce znači "prema" ili "u skladu s" **Dolaskom njegovim i njegovim kraljevstvom**.

Gospodin Isus je onaj **koji će suditi žive i mrtve**, ali nije navedeno *kada* će to biti. Pavao Kristov **Dolazak i njegovo kraljevstvo** iznosi tek kao pobudu za vjerno služenje.

Iz drugih stihova Pisma znamo da Drugi Kristov dolazak *nije* vrijeme kada će On suditi živima i mrtvima. *Zlim mrtvima*, prema Otk 20,5, neće se suditi sve do svršetka Kristova tisućgodišnjeg kraljevanja.

Služenje *vjernika* bit će nagrađeno pred Kristovim sudištem, ali te će se nagrade očitovati u doba Kristova Dolaska, u Njegovom kraljevstvu. Izgleda da su te nagrade povezane s vladanjem ili upravljanjem tijekom Tisućgodišnjeg kraljevstva. Primjerice, oni koji su bili vjerni vladat će nad deset gradova (Lk 19,17).

4,2 Imajući u vidu to što Bog neprestano promatra svoje sluge, kao i Njegovu buduću nagradu, Timotej bi trebao naviještati **Riječ**. To bi trebao činiti s osjećajem hitnosti te koristiti svaku prigodu. Ta poruka **zgodna** je u svako doba, čak i kad neki misle da je **nezgodno**. Kao Kristov sluga, Timotej je pozvan **uvjeravati**, to jest, dokazivati ili pobijati. Treba **opominjati** zbog onog što je pogrešno. Od njega se zahtijeva da **ohrabruje**, to jest, potiče grešnike kako bi povjerovali i svete kako bi i dalje napredovali za Gospodina. U svemu tome mora biti pouzdan te sa **strpljivošću** sve podnositi i vjerno iznositi zdravu pouku.

4,3 Od ovog pa sve do šestog stiha apostol navodi dva snažna razloga za nalog koji je upravo iznio. Prvi je da će natupiti opće odvracanje od **zdravog nauka**. Drugi je taj da se približio trenutak Pavlova odlaska.

Apostol unaprijed vidi vrijeme kad će ljudi iskazati prezir prema zdravom naučavanju i tvrdoglavo se odvratiti od onih koji naučavaju istinu Božje riječi. Uši će im biti željne ugodnog naučavanja. Kako bi zadovoljili svoju požudu za novim i ugodnim naucima, **sami će sebi nagomilati** skupinu učitelja koji će im govoriti ono što oni žele slušati.

4,4 Strast za bezazlenim propovijedanjem učinit će da **odvrte uši od istine i okrenu se** mitovima. Slaba je to zamjena – žrtvovati istinu za **bajke** – ali to je bijedna nagrada onih koji odbijaju zdrav nauk.

4,5 Biti budan (u NKJV, prim. prev.) u **svemu**, u stvari, znači biti u **svemu trijezan**. Timotej treba u svom poslu biti ozbiljan, umjeren i uravnotežen. Ne bi trebao izbjegavati **nevolje** nego sa spremnošću pretrpjeti svaku teškoću koja ga snađe u njegovu služenju za Krista.

Postoje neke razlike u mišljenjima glede izraza **vrši djelo navjestitelja evanđelja**. Neki drže da je Timotej, u stvari, bio evangelizator i da mu Pavao jednostavno nalaže neka nastavi s tom službom. Drugi

misle da Timotej, budući da je bio pastor i učitelj, nije imao dar evangelizatora ali neka ga to ne sprečava propovijedati Evanđelje ako se nađe u prigodi za to. Izgleda vjerojatnim da je Timotej bio **navjestitelj evanđelja** i da su Pavlove riječi jednostavno ohrabrenje neka bude sve ono što jedan evangelizator treba biti.

U svakom slučaju, on treba **posve ispuniti** svoje **služenje** tako da svoje najbolje talente posveti svemu što služba zahtijeva od njega.

4,6 Drugi razlog Pavlova ozbiljnog naloga Timoteju bila je njegova bliska smrt. Uskoro se trebao **izlijati na žrtvu**. Prolijevanje svoje krvi u mučeničkoj smrti usporio je s izlivanjem žrtve ljevanice na žrtvu (vidi Izl 29,40; Br 15,1-10). Pavao je svoju smrt usporedio sa žrtvom ljevanicom već u Fil 2,17. Hiebert kaže: "Sav njegovo život bio je prinesen Bogu kao živa žrtva; sada će njegova smrt, uspoređena s izlivanjem vina u posljednjem činu žrtvenog obreda, upotpuniti njegovu žrtvu."³⁰

Vrijeme mog odlaska je već prispjelo. Grčka riječ *analysis* (dosl. riječ "razrješjenje" od koje potječe riječ "analiza"), kojom ovdje Pavao opisuje svoj **odlazak**, jedna je od najizražajnijih riječi i prenosi najmanje četiri misli. Bila je to riječ: (1.) iz pomorstva za "odriješiti" brod sa sidrišta; (2.) iz poljodjelstva za "odjarmljivavanje" umornog para životinja nakon naporog radnog dana; (3.) putnički izraz koji je označavao "rušenje" i spremanje šatora prije kretanja na put; (4.) izraz iz filozofije koji je označavao "rješenje" (analizu) nekog problema. U navedenom ponovno vidimo bogatstvo misli velikog apostola.

4,7 Na prvi bi pogled moglo izgledati da se Pavao u ovom stihu hvasta. Ipak, to nije slučaj. Misao nije toliko da je **vojevao ne-ki** dobar boj, nego da je vojevao i još uvijek vojuje **isti dobar boj**, naime, boj vjere. Svoju je energiju trošio u dobrom natjecanju. Vojevati ovdje ne znači nužno tući

se, nego isto tako može značiti i atletsko natjecanje.

Već dok je pisao, on je shvaćao da je njegova naporna trka pri samom svršetku. Pretrčao je njezin najveći dio i sada mu je cilj već bio na vidiku.

Osim toga je Pavao, također, sačuvao vjeru. To znači: ne samo da je Pavao nastavio vjerovati i pokoravati se velikim naučima kršćanske vjere nego i da je, kao upravitelj, obranio nauk koji mu je bio predan i sâm ga predao drugima u njegovoj izvornoj čistoći.

4,8 Ovdje apostol izražava sigurnost da će pravedni Gospodin pred Kristovim sudištem nagraditi **pravednost** koju je on iskazao u službi za Njega.

Gospodin je ovdje spomenut kao pravedan sudac, ali se pritom ne misli na suca koji sudi zločincima, nego na suca s atletskih natjecanja. Za razliku od zemaljskih sudaca, On će imati potpuno znanje o svakome te neće biti pristran nego će i pobude procjenjivati na isti način kao i djela; njegove presude bit će točne i nepristrane.

Spomenuta *kruna* (u NKJV, prim. prev.) **pravednosti** ovdje je **vijenac** koji će se dati onim vjernicima koji su u svojoj službi iskazivali **pravednost**. U stvari, dobit će je svi koji su s ljubavlju **žudjeli za Kristovim dolaskom**. Ako netko doista s ljubavlju čezne za Kristovim dolaskom i živi u svjetlu tog događaja, njegov će život biti pravedan i on će u skladu s time biti nagrađen. To nam je svježi podsjetnik da Drugi Kristov dolazak, kad u nj istinski vjerujemo i s ljubavlju ga iščekujemo, djeluje posećujuće na naš život.

IV. OSOBNE MOLBE I PRIMJEDBE (4,9-22)

4,9 Pavao, sada već starac, žudi za suradnjom sa svojim mlađim bratom u Gospodinu. Stoga ga požuruje da učini najbolje što može kako bi uskoro mogao **doći** u Rim. Apostolu je teško padala usamljenost zbog njegova utamničenja u Rimu.

4,10 Jedno od najgorkijih iskustava u kršćanskoj službi jest biti napušten od prijašnjih suradnika. **Dema** je bio Pavlov prijatelj, suvjernik i suradnik. Ali sada je Pavao bio u zatvoru, kršćani proganjani, a politička klima izrazito nezdrava za kršćane. Umjesto da s ljubavlju iščekuje Gospodinov dolazak, **Dema** se zaljubio u **sadašnji svijet te napustio Pavla i otišao u Solun**. To ne mora značiti da je Dema prestao biti kršćaninom i postao otpadnik. To ne znači ni da nije bio istinski vjernik. Najvjerojatnije ga je strah za osobnu sigurnost naveo da posrne.

Zatim apostol dodaje da je **Krescencije** otišao u **Galaciju**, a **Tit** u **Dalmaciju**. U ovim riječima nema ni naznake optuživanja; možda su oni otišli u te krajeve zbog svoje kršćanske službe. Tu se jedini put u Bibliji spominje **Krescencije** (to ime znači "rast"). O njemu ne znamo ništa više. To bi trebalo biti ohrabrenje svim vjernicima: bez obzira kako ponizno mjesto u životu zauzimamo – čak ni ako radimo za Gospodina kao trčkaralo – to neće ostati nezapaženo ili pak nenagrađeno.

4,11 Ljubljeni liječnik **Luka** bio je jedini koji je još održavao veze s Pavlom u Rimu. Koliko li je samo apostolu značilo to što je imao na raspolaganju duhovno ohrabrenje i profesionalne sposobnosti tog velikog Božjeg čovjeka!

A kako samo mi možemo biti zahvalni za drugi dio ovog stiha! On sadrži ohrabrenje za svakoga od nas: ako ikad razočaramo Gospodina u svojoj službi, on će nam dati novu mogućnost da mu služimo. **Marko** je zajedno s Pavlom i Barnabom pošao na njihovo prvo misijsko putovanje, ali ih je u Pergi napustio i vratio se kući. Kad je došlo vrijeme da pođu na Drugo misijsko putovanje, Pavao nije htio povesti Marka zbog toga što ih je mladić za prvog putovanja bio napustio. Kad je Barnaba zahtijevao da im se Marko pridruži, sve je završilo time da je Pavao pošao u Siriju i Ciliciju, dok su Barnaba i Marko

otišli na Cipar. Kasnije su se Pavao i Marko pomirili pa ovdje apostol osobito želi da mu dođe Marko koji mu je koristan za posluživanje.

4,12 Oni koji vjeruju da je Timotej bio u Efezu kad je Pavao pisao ovo pismo, tvrde da je apostol poslao **Tihika u Efez** kako bi zamijenio Timoteja tijekom njegove skore odsutnosti. Predlažu da je ovim stihom Pavao mislio reći: "A **Tihika** sam opunomoćio da ode u Efez."

4,13 Spomenuta **kabanica** mogla bi biti ogrtač ili pak torba za nošenje knjiga. Općenito se drži da se radilo o ogrtaču.

Postoji neslaganje glede razlike između **knjiga i pergamenata**.³¹

Jesu li to bili dijelovi Svetog pisma, ili su to bila neka od Pavlovihih pisama? – Jesu li to bili dokumenti kojima će se koristiti tijekom suđenja, ili pak čisti listovi papirusa ili pergamenta koje je trebao za pisanje? To je nemoguće točno odrediti, ali ostaje nam snažan utisak da je apostol čak i u zatvoru htio biti zaposlen pisanjem i čitanjem.

Čuo sam zanimljivu istinitu pripovijest u vezi tog naoko nevažnog biblijskog stiha. F. W. Newman, mlađi brat kardinala Newmana, jednom je zapitao J. N. Darbya bismo li bili imalo siromašniji da tog stiha nema u Bibliji. Nije li on imao vrijednost samo u ono doba? Bi li išta bilo izgubljeno da ga Pavao nikada nije napisao? Darby mu je spremno odgovorio: "Ja bih svakako nešto izgubio; jer je to stih zbog kojeg nisam rasprodao svoju knjižnicu. Svaka riječ u Bibliji, u to možeš biti siguran, dolazi od Duha i za vječnu je korist."³²

4,14 Aleksandar, kovač, mogao bi biti onaj isti za koga Pavao u 1 Tim 1,20 veli da je doživio brodolom vjere. U svakom slučaju, taj je **nanio mnogo zla** apostolu. Možemo samo nagađati o naravi tog zla. Povežemo li ovaj stih sa sljedećima, moguće je da je **Aleksandar** svjedočio protiv apostola i iznio lažne optužbe protiv njega. Conybeare i Howson prevode: "Aleksandar, kovač, optužio me s mnogo zla."

Apostol je uvjeren da će **mu Gospodin** uzvratiti **po njegovim djelima**.

4,15 Ovaj stih pretpostavlja Timotejev dolazak u Rim. I on se mora čuvati tog opakog Aleksandra kako ne bi i on nastradao od njegovih ruku. Za pretpostaviti je da se Aleksandar **veoma protivio** Pavlovim riječima suprotstavivši se njegovom svjedočanstvu na javnom saslušanju.

4,16 Pavao vjerojatno još uvijek misli na ono što se događalo u nekoliko proteklih dana. Njegova **prva obrana** bila je prva mogućnost koja mu je pružena da se obrani na tom svom posljednjem suđenju.³³ Žalosno je da **nitko nije stao uza** nj kako bi kazao koju riječ u korist tog smjelog apostola čiji su spisi obogatili iduća stoljeća. Nitko nije preuzeo njegovu obranu, ali u njegovu srcu uopće nema gorčine zbog svega toga. Isto kao i njegov Spasitelj prije njega, on se moli da im se to **ne bi uračunalo**.

4,17 Ljudi su ga napustili, **ali je Gospodin stajao uza** nj. I ne samo to, bio je božanski ojačan da propovijeda Evanđelje na svom suđenju. Svoju je poruku iznio bez zapreka i poganski je sud čuo poruku spasenja. Stock se divi:

Svi pogani – koliko mnoštvo viđenijih Rimljana možemo samo uključiti u taj jednostavni izraz! – toga su dana čuli Božju poruku čovječanstvu; svi su slušali izlaganje o Raspetom i Uzvišenom Isusu kao o jedinom Spasitelju. To je nevjerojatna misao; teško je i zamisliti taj kolosalni prizor; mora da je to bio jedan od najvećih trenutaka u povijesti; što nam sve neće Vječnost otkriti o ishodu tog događaja?³⁴

Izraz **krijepio** spomenuta u ovom stihu nije uobičajena; nalazimo je samo osam puta u Novom zavjetu. Navedena je u Dj 9,22, na početku Pavlova javnog poslanja, gdje je prevedena kao: on "je bio sve silniji". Ovdje je ponovno spomenuta, ali sada je to svršetak njegovog javnog poslanja – kao dirljivi podsjetnik na okrepiljujuću

Gospodinovu snagu tijekom života Njegovog sluge.

Izraz **izbavljen sam iz usta lavljih** znači da je za Pavla nastupila samo privremena stanka i da je suđenje nastavljeno. Opasnost je bila otklonjena samo privremeno. Bilo je pokušaja da se lava prikaže kao Nerona, kao đavla, ili pak prave zvijeri; ali vjerojatno tu riječ valja razumjeti da označava opasnost u općenitom smislu.

4,18 Kad je apostol rekao da će ga **Gospodin izbaviti od svakog zlog djela**, nije time htio reći da će neizostavno biti očuvan od smaknuća. Znao je da se približilo vrijeme njegove smrti (st. 6). Pa na što je onda mislio? Nesumnjivo je mislio da će ga Gospodin očuvati od toga da učini nešto što bi bacilo ljagu na posljednje dane njegove službe. Gospodin će ga očuvati od odreknuća, nijekanja Njegova imena, od kukavičluka, ili pak od svakog oblika moralnog neuspjeha.

I ne samo to, Pavao je bio siguran da će ga **Gospodin očuvati za svoje nebesko kraljevstvo**. **Nebesko kraljevstvo** ne odnosi se na Kristovu tisućgodišnju vladavinu na Zemlji, nego na samo Nebo gdje se savršeno priznaje Gospodinova vlast.

Ovdje apostol Bogu ushićeno pripisuje **slavu zauvijek** (u NKJV, nap. prev.). **Zauvijek** doslovce znači **u vjeka vjekova** i te su riječi najsnažniji izraz za vječnost koji postoji u grčkom jeziku. Naravno, u vječnosti nema "vjekova", ali budući da ljudski um ne može pojmiti bezvremenost, primoran je upotrebljavati izraze koji su povezani s vremenom.

4,19 Pavao šalje pozdrave bračnom paru koji je zajedno sa njim često služio u širenju Evandjelja. **Priska** (to jest, Priscila) i **Akvila** prvo su sreli Pavla u Korintu pa potom otišli sa njim u Efez. Neko su vrijeme živjeli u Rimu (Rim 16,3); a bili su šatorari kao i Pavao.

Onezifor je već bio spomenut u 1,16 kao onaj koji je često osvježivao Pavla i nije se stidio njegova utamničenja.

4,20 Erast je vjerojatno bio onaj gradski blagajnik iz **Korinta** (Rim 16,3).

Trofim je već bio spomenut u Djelima 20,4 i 21,29. Obratio se u Efezu i pridružio apostolu Pavlu na putu za Jeruzalem. Tamo su Židovi mislili da ga je Pavao uveo u Hram. Ovdje čitamo da ga je Pavao ostavio **bolesnoga u Miletu**. Taj je podatak važan jer pokazuje kako apostol, premda je imao čudesnu moć ozdravljivanja, nije uvijek ozdravljivao ljude. Čudo ozdravljivanja nikada nije služilo za osobno uvjerenje, nego kao svjedočanstvo nevjernim Židovima u pogledu istine Evandjelja.

4,21 Timoteju bi trebao **nastojati doći prije** negoli mu zimsko vrijeme oteža ili pak onemoguću putovanje. Njegov prijatelj utamničen u Rimu trebao je njegovu nazočnost i čekao je na nj. Opetovani poticaji Timoteju da dođe vrlo su dirljivi (vidi 1,3,4; 4,9).

Sada sljede pozdravi Timoteju od **Eubula, Pudencija, Lina, Klaudije i sve braće**. Ta imena možda izgledaju nevažna, ali su svejedno dirljivi podsjetnik, kao što kaže Rodgers, da je "dio osobitih radosti i povlastica kršćanske službe način na koji se stvaraju i obogaćuju prijateljstva".

4,22 Ovime Pavao dovršava svoju posljednju poslanicu. Govoreći napose Timoteju, on kaže: **Gospodin Isus Krist³⁵ s duhom tvojim!** Potom, obraćajući se svima ostalima koji su bili s Timotejem kad je primio to pismo, apostol dodaje: **Milost s vama! Amen.**

Zatim odlaze svoje pero. Pismo je napisano. Njegova služba je završila. No miomiris njegova života i svjedočanstva i dalje ostaje s nama; i ponovno ćemo ga sresti te razgovarati s njim o golemim temama Evandjelja i Crkve.

BILJEŠKE

¹(1,1) W. E. Vine, *Exposition of the Epistles to Timothy*, str. 60 i 61.

²(1,2) D. Edmond Hiebert, *Second Timothy*, str. 26.

³(1,3) U grč. je to riječ *latreuo* srodna s riječju *latreia*, "štovanje" (nalazimo je i u riječi "MariolatRIA", štovanje Marije).

⁴(1,4) Hiebert, *Second Timothy*, str. 31.

⁵(1,5) Grč. za "neprijetvorno" doslovce je "nelicemjerno". Riječ "licemjer" (*hipokrit*) dolazi od glumca koji bi odgovarao ispod (*hupo*) maske.

⁶(1,6) Vine, *Exposition*, pod navedenim stihovima.

⁷(1,11) Kritički (NU) tekst izostavlja "pogaNā".

⁸(1,16) J. H. Jowett, *Things that Matter Most*, str. 161.

⁹(2,3) NU tekst donosi "dijeli".

¹⁰(2,4) William Kelly, *An Exposition of the Two Epistles to Timothy*, str. 213.

¹¹(2,7) Kritički (NU) tekst kaže "Gospodin će ti dati" (futura indikativ, a ne molitva).

¹²(2,8) Hiebert, *Second Timothy*, str. 59.

¹³(2,9) Harvey, naveo D. Edmond Hiebert u *Second Timothy*, str. 60.

¹⁴(2,10) Omiljeni hvalospjev "Emanuelova zemlja" napisala je Anne Ross Cousin, ali vele da je pritom upotrijebila riječi iz spisā Samuela Rutherforda.

¹⁵(2,11) Hiebert, *Second Timothy*, str. 62.

¹⁶(2,13) Dinsdale T. Young, *Unfamiliar Texts*, str. 253.

¹⁷(2,13) J. J. Van Oosterzee, "The Pastoral Letters", *Lange's Commentary on the Holy Scriptures*, XI:95.

¹⁸(2,14) Dinsdale T. Young, *The Enthusiasm of God*, str. 154.

¹⁹(2,15) Henry Alford, *The Greek Testament*, III:384.

²⁰(2,17) Na grčkom je to *gangraina*, ali to ne znači da je engl. izvedenica te riječi baš najbolji prijevod.

²¹(2,18) Hamilton Smith, *The Second Epistle to Timothy*, str. 26.

²²(2,19) Hamilton Smith, *The Second Epistle to Timothy*, str. 27.

²³(2,19) R. C. H. Lenski, *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Colossians, to the Thessalonians, to Timothy, to Titus and to Philemon*, str. 804.

²⁴(2,19) I NU i *Većinski tekst* imaju "Gospodin" umjesto "Krist" što je bliskije s Br 16,5.

²⁵(2,22) Hiebert, *Second Timothy*, str. 76.

²⁶(3,5) Hiebert, *Second Timothy*, str. 86.

²⁷(3,16) U grč. je to riječ *theopneustos*.

²⁸(3,17) Lenski, *Epistles*, str. 841.

²⁹(4,1) Kritički tekst donosi *kai* ("i") umjesto *kata*.

³⁰(4,6) Hiebert, *Second Timothy*, str. 109 i 110.

³¹(4,13) Grč. *membranas*. Ti skupi rukopisi vjerojatno su bile knjige Biblije ili možda njezina tumačenja.

³²(4,13) Navod H. A. Ironsidea, *Timothy, Titus and Philemon*, str. 255.

³³(4,16) Vjerojatno se misli na suđenje uoči svršetka Pavlova *prvog* utamničenja.

³⁴(4,17) Eugene Stock, *Plain Talks on the Pastoral Epistles*, bez podataka o paginaciji.

³⁵(4,22) NU tekst izostavlja *Isus Krist*.

BIBLIOGRAFIJA

Vidi *Bibliografiju* pri svršetku tumačenja 1. Timoteju.

POSLANICA TITU

Uvod

Ovo je kratka poslanica ali je u njoj suština kršćanskog nauka i tako je majstorski sastavljena da sadrži sve što je potrebno za kršćansku spoznaju i življenje.

Martin Luther

I. Jedinstveni položaj u kanonu Svetog pisma

Tri kratka poglavlja koja je ostarjeli misionar prije nekih devetnaest stoljeća napisao slabo poznatom misionaru na jednom neuglednom otoku – kakvu bi to važnost moglo imati za kršćane “prosvijećenog” dvadesetog stoljeća? Jamačno je jedno: da su to *samo* Pavlove riječi (a mnogi liberalni teolozi ne *dopuštaju* ni to!) one bi mogle zanimati samo one koji se zanimaju za povijest Crkve ili one koji proučavaju ranokršćansku misao.

Ali to su i “riječi koje naučava Duh Sveti”, a kao takve imaju u sebi nešto što ne može dati *ni jedna druga knjiga*. Bavljenje temom starješina jača i podupire slično naučavanje koje nalazimo u 1. Timoteju. To ponavljanje nije suvišno nego kao i drugi paralelni biblijski tekstovi, osobito u Starom zavjetu, samo naglašava koliko Bog želi da njegovi ljudi čvrsto prihvate određena načela.

Jamačno najcjenjeniji odjeljak iz Poslanice Titu jest 2, 11-14, a napisan je krasnim i uravnoteženim stilom koji uzdiže nauk o Božjoj milosti.

II. Autorstvo

Raspravu o autorstvu Poslanice Titu iznijeli smo u uvodu u Pastoralne poslanice.

III. Datum nastanka

Zbog sličnosti u temama i načinu izražavanja, konzervativni stručnjaci drže da

je poslanica Titu napisana nekako u isto doba kad i 1. Timoteju ili pak neposredno nakon nje. U svakom slučaju, nastala je između 1. i 2. Timoteju, a ne nakon 2. Timoteju. Premda je nemoguće znati točan datum, vjerojatno je napisana između 64. i 66. godine po Kristu. Mjesto nastanka najvjerojatnije je Makedonija.

IV. Tema

Uz općenite teme koje su zajedničke ovoj poslanici i drugim dvjema Pastoralnim poslanicama (vidi Uvod u Pastoralne poslanice), Poslanica Titu iznosi potanki sažetak o tome kako vjernik može nauk milosti uresiti svojom pobožnošću i dobrim djelima. Danas mnoge koji su izgleda zadovoljni s naukom o milosti očigledno ne zanima da ga prikažu svojim dobrim djelima ili pobožnošću. Takav stav nije ispravan i ukazuje na to da se radi o pogrešnom shvaćanju istinske milosti.

Pavao savršeno sažimlje tu temu: “Vjerodostojna je ova riječ i hoću da to uporno tvrdiš da oni koji su povjerovali Bogu nastoje prednjačiti dobrim djelima” (3,8a).

PREGLED

- I. POZDRAV (1,1-4)
- II. STARJEŠINE CRKVE (1,5-9)
- III. ZABLUDE U ZAJEDNICI (1,10-16)
- IV. ŽIVOT ZAJEDNICE (2,1-15)
- V. POTICANJE U ZAJEDNICI (3,1-11)
- VI. ZAKLJUČAK (3,12-15)

Komentar

I. POZDRAV (1,1-4)

1,1 Pavao je bio sluga (u NKJV *bond-servant*, "kmet" ili "rob", nap. prev.) **Božji i apostol Isusa Krista**. Prvo ga se prikazuje kao roba Vrhovnog Gospodara, a zatim kao poslanika Suverenog Gospodina. Prvi prikaz govori o podložnosti, a drugi o ovlasti. **Sluga** je postao osobnim predanjem, a **apostol** Božanskom odredbom.

Cilj njegove službe bio je unapređivanje **vjere izabranika Božjih i spoznanja istine**. Unapređivanje njihove **vjere** moglo bi značiti dovesti ih najprije *do vjere*, to jest do obraćenja, ili voditi ih *u vjeri* nakon njihova spasenja. Budući da izraz **spoznanje istine** izgleda znači ovo drugo, mi držimo da je apostol svojim glavnim ciljevima smatrao: (1.) naviještanje Evanđelja – promicanje **vjere izabranika Božjih**; (2.) poučavanje – promicanje njihova **spoznanja istine**. To je odjek riječi iz Mt 28,20 – propovijedati Evanđelje svim narodima učeći ih da obdržavaju sve što je Krist zapovjedio. Navodeći bez ikakva ispričavanja da je ono što je pozvan promicati **vjera izabranika Božjih**, apostol nas suočava s naukom o izabranju. Malo koji nauk Svetog pisma pretrpio je više nerazumijevanja, izazvao više raspri i napregnuo više umova negoli nauk o izabranju. Ukratko, to je nauk da je Bog neke ljude izabrao u Kristu prije utemeljenja svijeta, i to s konačnom namjerom da budu sveti i besprijekorni pred Njim (Ef 1,4).¹

Rekavši da je apostolstvo primio zbog **vjere izabranika Božjih** i njihovog **spoznanja istine**, Pavao sada dodaje da je ta istina u skladu s **pobožnošću**. To znači da je kršćanska vjera u suglasju s istinskom svetošću, kao i da je prikladna za to da ljude dovede do praktične **pobožnosti**. Zdrava vjera zahtijeva čistoću življenja. Nema ničeg neprimjerenijeg od propovjednika za kojeg su rekli: "Kad je bio za propovjedaonicom, htjeli su da je nikad ne napusti; kad nije bio za propovjedaonicom, htjeli su da nikad ne stane za nju!"

1,2 Pavlovo poslanje povezano s Evanđeljem naglašava i treći vid njegove službe. Ono se ne tiče samo: (1.) evangeliziranja – promicanja vjere Božjih izabranika (prošlost); (2.) poučavanja – promicanja spoznanja istine (sadašnjost); nego i (3.) očekivanja – u **nadi života vječnoga** (budućnost).

Novi zavjet o **vječnom životu** govori kao o nečem što posjedujemo sada i kao o budućoj nadi. Izraz **nada** ne uključuje neizvjesnost. U trenutku kad se pouzdamo u Krista kao u Spasitelja, primamo vječni život kao nešto što već sada posjedujemo (Iv 5,22) te postajemo baštinici svih povlastica koje donosi Njegovo otkupiteljsko djelo; ali sve to nećemo iskusiti u praksi tako dugo dok ne stignemo u svoj vječni dom. Mi se **nadamo** u tom smislu da iščekujemo vječni život u njegovu konačnom obliku kad dobijemo proslavljena

tijela i zauvijek budemo oslobođeni od grijeha, bolesti, žalosti, patnje i smrti (Fil 3,20.21; Tit 3,7).

Ta nada je izvjesna, jer je tako obećao **Bog**. Ništa nije izvjesnije negoli riječ **Boga koji ne laže**, koga se ne može zavesti i koji neće zavesti nikoga. Ništa ne stavljamo na kocku kad vjerujemo onome što On kaže. U stvari, ništa nije razumnije negoli da stvorenje vjeruje svom Stvoritelju.

Bog je vječni život obećao već prije **postanka svijeta**. To se daje shvatiti na dva načina. Prvo: Bog je još u vječnosti odlučio dati vječni život svima koji budu vjerovali u Gospodina Isusa, a kad On nešto odluči to je isto kao da obeća. Ili bi to moglo značiti da su sva obećanja spasenja bila sadržana kao klica u obećanju o Mesiji, koje nalazimo u Post 3,15. To je bilo prije negoli su uopće nastala vremenska razdoblja.

1,3 U svoje doba Bog je obznanio veličanstveni program vječnog života na koji se odlučio u prošlim vremenima. No u Starom ga zavjetu nije u potpunosti razotkrio. U ono su doba vjernici imali dosta maglovito shvaćanje o životu nakon smrti; ali dolaskom Spasitelja nestala je svaka nejasnoća. On je dao "da zasja život i neraspadljivost, po Evanđelju" (2 Tim 1,10). Tu dobru vijest širili su Pavao i ostali apostoli postupajući tako **po zapovijedi Spasitelja našega, Boga**, u poslušnosti Njegovom Velikom poslanju.

1,4 Ovo pismo upućeno je **Titu**, Pavlovom **pravome sinu po zajedničkoj vjeri**. – No tko je bio taj Tit?

Njegov životopis trebamo skrpati od šturih podataka koje o njemu nalazimo u tri Pavlova pisma. Rođenjem Grk (Gal 2,3), nanovo se rodio vjerom u Gospodina Isusa, vjerojatno po Pavlovoj službi (Tit 1,4). U to doba vodila se bitka glede toga što je pravo Evanđelje. S jedne strane bili su Pavao i svi oni koji su naučavali da je spase-nje po milosti kojoj se ništa više ne može dodati, s druge su pak strane bili judaizanti

koji su tvrdili da je obrezanje (kao i držanje Zakona) zahtjev za prvorazredno građanstvo u Božjem kraljevstvu. Tit je postao pokusni kunić u tom sukobu. Pavao i Barnaba povelili su ga u Jeruzalem (Gal 2,1) na vijećanje s apostolima i starješinama. Odluka tog vijeća bila je da se poganim kao što je Tit ne treba podvrgnuti židovskim zakonima i obredima kako bi bio spašen (Dj 15,11). Pogani ne trebaju postati Židovima, a Židovi ne trebaju postati poganima. U stvari, i Židovi i pogani postaju nova stvorenja kad povjeruju u Isusa.

Stoga je Tit postao jedan od najvrednijih Pavlovih pomoćnika i služio je kao stručnjak za rješavanje problema u Korintu i na Kreti. Najprije ga je apostol poslao iz Efeza u Korint, vjerojatno da ispravi doktrinarnu i moralnu nepravilnosti u tamošnjoj zajednici. Kad se Tit kasnije ponovno pridružio Pavlu u Makedoniji, Pavao je bio presretan čuvši da su se Korinćani dobro ponijeli prema njegovu apostolskom ukoru (2 Kor 2,12.13; 7,5-7 i 13-16). Iz Makedonije je Pavao ponovno poslao Tita u Korint, ovaj put da prati sredstva skupljena za siromašne svete u Jeruzalemu (2 Kor 8,6. 16.17; 12,18). Pavao ga je nazvao: "moj drug i suradnik za vas" (2 Kor 8,23). Ne znamo točno kada je Pavao bio s Titom na Kreti, ali se općenito vjeruje da je to bilo nakon njegova prvog tamnovanja u Rimu.

Tit se posljednji put spominje u 2 Tim 4,10. Bio je neko vrijeme s Pavlom, tijekom njegova drugog tamnovanja, ali tada Pavao veli za nj da je otišao u Dalmaciju, današnju Hrvatsku. Možda ga je tamo poslao Pavao, ali prevladavajući u tom stihu jest glas usamljenog i napuštenog čovjeka.

Apostol o Titu govori kao o **pravome sinu po zajedničkoj vjeri**. To bi moglo značiti, ali ne nužno, da je Pavao bio posrednik u Titovu obraćenju. Pavao i Timoteja oslovljava kao svog pravog sina u vjeri (1 Tim 1,2), no moguće je da je Timotej već bio učenik kad ga je Pavao prvi put sreo (Dj 16,1). Stoga bi taj izraz mogao

značiti da su ti mladići iskazivali duhovne značajke slične Pavlovim te da su s njim bili sinovski povezani u kršćanskoj službi.

Svom mladom zamjeniku Pavao je poželio **milost, milosrđe i mir**. U kontekstu **milost** označava božansku snagu potrebnu za život i služenje. **Milosrđe** je sažaljenje zbog dubokih ljudskih potreba. **Mir** pak je oslobođenje od napetosti, straha i smetenosti – usprkos neprijateljskim okolnostima. Sve to zajedno dolazi **od Boga Oca i Gospodina Isusa Krista, Spasitelja našega**. Povezavši tako Oca i Sina kao izvore **milosti, milosrđa i mira**, Duh Božji iskazuje njihovu potpunu jednakost.

II. STARJEŠINE CRKVE (1,5-9)

1,5 Kad je Pavao otišao s Krete, ostalo je još ponešto što je trebalo urediti. Bilo je lažnih učitelja koje je trebalo ušutkati, a u zajednicama je postojala hitna potreba da se postave prihvaćeni duhovni vođe. Tita je ostavio da to obavi.

Ne znamo kako je kršćanska vjera uopće došla na Kretu. Možda su se Krećani koji su na Pedeseticu bili u Jeruzalemu (Dj 2,11) vratili s Evanđeljem pa su odmah nastale mjesne crkve.

Nismo sigurni ni kada je Pavao bio s Titom na Kreti. Znamo da je samo pristao na Kretu kad je putovao u Rim kao uznik (Dj 27,12), ali teško da su mu tadašnje okolnosti dopustile da djelatno služi u crkvama. Budući da Djela apostolska ne spominju neki drugi Pavlov boravak na Kreti, općenito se drži da je na Kretu otišao nakon svog prvog tamnovanja u Rimu. Poduzmemo li malu biblijsku detektivsku istragu, pomoću raznih navoda iz Pavlovih spisa možemo rekonstruirati sljedeći putopis.

Na svom putu u Aziju (današnju zapadnu Tursku) Pavao je najprije doplovio na Kretu. Ostavivši Tita na Kreti (Tit 1,5), otputovao je u Efez, glavni grad Azije. U Efezu je ovlastio Timoteja da ispravi doktrinarne zablude koje su se tamo uvukle (1

Tim 1,3,4). Potom je preplatio Egejsko more i pristao u Makedoniji kako bi ostvario svoj raniji naum iz zatvora, to jest, da čim bude slobodan posjeti Filipe (Fil 1, 26). Na posljeticu je proputovao Grčkom prema jugozapadu do Nikopola gdje je namumio prezimiti i gdje je čekao Tita da mu se pridruži (Tit 3,12).

Prema Homeru, već je u njegovo doba na Kreti bilo između devedeset i sto gradova. Izgleda da su u nekoliko tih gradova nastale crkve. U svakoj od njih trebalo je postaviti odgovorne **starješine**.

STARJEŠINE

Starješine su u Novom zavjetu bili zreli kršćani čestita karaktera koji su trebali duhovno voditi mjesnu skupštinu. Sâm naziv *starješina*, koji se odnosi na duhovnu zrelost nekog muškarca, prijevod je grčke riječi *presbuteros* (na hrvatskom *prezbiter*). Grčka riječ *episkopos* koja se prevodi kao *biskup, nadglednik* ili *čuvar*, također se upotrebljava za starješine i opisuje njihovu djelatnost podpastirâ Božjeg stada.

Općenito se smatra da se nazivi "starješine" i "biskupi" odnose na iste osobe, i to zbog sljedećih razloga. U Dj 20,17 Pavao je sazvao starješine (*presbuteroi*) iz Efeza, a u 28. stihu obraća im se kao čuvarima (*episkopoi*). U 1 Pet 5,1,2, Petar slično upotrebljava te nazive za jedne i za druge. Značajke biskupa (*episkopoi*) u 1 Tim 3 i značajke starješina (*presbuteroi*) u Titu 1 u suštini su iste.

U suvremenoj uporabi, "biskup" označava visokog crkvenog dostojanstvenika, premeta, koji nadgleda biskupiju ili skupinu crkava na nekom području. Ali ta riječ u Novom zavjetu nikada nije podrazumijevala nešto takvo. Biblijski uzorak prije bi bio: imati *više* biskupa u *jednoj* crkvi negoli *jednog* biskupa nad *više* crkava.

Starješinu ne bi trebalo brkati ni sa suvremenim pastorom, koji je prvenstveno odgovoran za propovijedanje, naučavanje i podjeljivanjem sakramenata u mjesnoj

crkvi. Općenito se prihvaća da u ranoj crkvi nije bilo takve osobe. Prvotne skupštine sačinjavali su sveti, biskupi i đakoni (Fil 1,1) – i to je sve. Svećenički sustav nije postojao sve do drugog stoljeća.

Pastor u novozavjetnom smislu jest jedan od darova za osobito služenje, dar koji je uzašli Krist dao za izgrađivanje svetih za djelo služenja (Ef 4,11.12). Rad pastora i starješine u mnogočemu je sličan; obojica su pozvani njegovati i hraniti stado Božje. Ali nikada ih ne treba poistovjećivati. Moguće je da je pastor imao putujuću službu, dok je starješina obično povezan s jednom mjesnom skupštinom.

Djelatnosti starješinâ vrlo su potanko opisane:

1. Oni pasu Gospodinovu crkvu i skrbe za nju (Dj 20,28; 1 Tim 3,5; 1 Pet 5,2).
2. Na oprezu su kako bi crkvu zaštitili od napada, iznutra i izvana (Dj 20,29-31).
3. Vode i upravljaju, ali ne tako da tjeraju – nego predvode (1 Sol 5,12; 1 Tim 5,17; Heb 13,7.17; 1 Pet 5,3).
4. Propovijedaju Riječ, naučavaju zdravi nauk i pobijaju one koji se tome suprotstavljaju (1 Tim 5,17; Tit 1,9-11).
5. Preispituju i presuđuju u pitanjima doktrine i ćudoređa (Dj 15,5.6; 16,4).
6. Svojim životom primjer su stadu (Heb 13,7, 1 Pet 5,3).
7. Pokušavaju povratiti vjernike koji se za teknu u kakvom prijestupu (Gal 6,1).
8. Bdiuju nad dušama kršćana u mjesnoj skupštini kao oni koji će za to dati račun Bogu (Heb 13,17).
9. Provode službu moljenja, osobito u pogledu bolesnih (Jak 5,14.15).
10. Uključeni su u skrb za siromašne svete (Dj 11,30).
11. Oni sudjeluju u preporučivanju nadarenih muškaraca djelu na koje ih je Bog pozvao (1 Tim 4,14).

Jasno je da su u prvim crkvama starješine postavljali apostoli i njihovi predstav-

nici (Dj 14,23; Tit 1,5). No to ne znači da su apostoli i njihovi poslanici imali moć nekoga učiniti starješinom. Da bi netko postao nadglednik, u njemu je trebalo biti božanske osposobljenosti i ljudske voljnosti. Samo Duh Sveti može čovjeka učiniti nadglednikom ili čuvarom (Dj 20,28), ali takav čovjek mora težiti za službom (1 Tim 3,1). Mora u tome postojati ta mješavina božanskog i ljudskog.

Kad su u doba apostola bile osnivane mjesne crkve, u njima nije bilo starješina; svi vjernici bili su novajlije. Ali kako je vrijeme prolazilo, Gospodin je neke od njih opremio za tu važnu službu. Budući da Novi zavjet još nije bio dostupan u pisanom obliku, kršćani općenito nisu znali za značajke i dužnosti starješina. To su znali samo apostoli i njihovi pomoćnici. Oni su, na temelju tog znanja, izdvajali muškarce koji su zadovoljavali božanska mjerila te ih javno proglašavali starješinama crkava.

Mi danas imamo potpuni Novi zavjet. Znamo kakav treba biti starješina i što on treba činiti. Kad vidimo sposobne ljude koji djelatno služe, prepoznavamo ih (1 Sol 5,12) i poslušni smo im (Heb 13,17). Ne radi se o tome da *mi* izaberemo, nego o tome da prepoznamo one koje je *Bog* podigao za to djelo.

Karakteristike starješina nalazimo u 1 Tim 3,1-7 i ovdje u Titu. Ponekad čujemo primjedbu kako, ako su to zahtjevi, tada danas ne postoje biskupi, to jest, nadglednici. Takva pomisao unizuje autoritet Pisma tvrdeći da ono ne zna što govori. U mjerilima koje donosi Pismo nema ničeg nerazumnog ili nedostižnog. Time što mi Bibliju držimo prekomjerno idealističkom pokazujemo na kako smo niskoj duhovnoj razini.

1,6 Svaki starješina mora biti **besprijekoran**, to jest, neupitnog poštenja. Takav da mu se ne može dokazati nikakva optužba za lažno naučavanje ili nepravilno ponašanje. To ne znači da su bezgrešni ne-

go da, učine li neku manju pogrešku, odmah to isprave tako što se ispovijede Bogu, ispričaju osobi ili osobama kojima su učinili našao te, ako je moguće, vrate sve u prvobitno stanje.

Druga značajka, da svaki od njih bude **jedne žene muž**, shvaća se na najmanje sedam različitih načina: (1.) mora biti oženjen; (2.) ne smije biti razveden; (3.) nakon razvoda ne smije biti ponovno oženjen; (4.) ne smije se ženiti nakon smrti prve žene; (5.) ne smije biti mnogoženac; (6.) ne smije imati prilježnice ili sporedne žene; (7.) općenito, mora biti vjeran muž i primjer strogog čudoređa.

Ako bi izraz **jedne žene muž** značio da mora biti oženjen, po istoj bi logici morao imati i djecu; jer isti stih tvrdi da mu **djeca** moraju biti vjernici. Naravno, poželjno je da starješina ima obitelj; u tom slučaju može mudrije rješavati obiteljske probleme u zajednici. Ali dvojbena je da ovaj stih sprečava bilo kom neoženjenom muškarcu da bude starješina.

To ne znači ni da se ne smije razvesti ni pod kakvim okolnostima, jer je Spasitelj naučavao da je razvod dopustiv u najmanje jednom slučaju (Mt 5,32; 19,9).²

Ne možemo uzeti ni da se radi o potpunom zabrani ponovne ženidbe nakon razvoda. Primjerice, ni krivog ni dužnog vjernika može napustiti žena nevjernica koja se zatim uda za drugoga. U takvom slučaju kršćanin nije odgovoran ni za što. Budući da je prvi brak prekinut razvodom i ponovnom udajom njegove supruge, on je slobodan ženiti se.

Načelo izneseno u 1 Kor 7,39: "Žena je vezana zakonom dokle joj živi muž; ako li muž umre, slobodna je udati se za koga hoće, samo u Gospodinu" poništava tumačenje da netko više nije podoban za djelo starješine ako se nakon smrti svoje prve žene ponovno oženi.

Naravno da izraz **jedne žene muž** znači kako starješina ne smije biti mnogoženac niti imati prilježnicu ili pak ljubavnicu. Sve

u svemu, to znači da njegov bračni život mora biti primjer čistoće "stadu".

Uz to, mora imati **djecu vjernike koja nisu pod optužbom buntovnosti ili nepokornosti**. Mnogo više negoli mi to priznali, Biblija drži roditelje odgovornima za to kakva će im biti djeca (Izr 22,6). Kad se s obitelji dobro upravlja i dobro je se pouči Božjoj riječi, djeca općenito slijede pobožni primjer svojih roditelja. Premda otac ne može odlučiti o spasenju svoje djece, on može pripremiti put Gospodinu korisnim upućivanjem pomoću Riječi, brižnom stegom i tako što izbjegava licemjerje i nedosljednost u vlastitom životu.

Ako li djeca postanu rasipnici i buntovnici protiv očinskog autoriteta, Biblija za to smatra odgovornim oca. Za to valja kriviti njegovo ugađanje i popustljivost. Ako ne može dobro upravljati vlastitom obitelji, teško da će biti dobar starješina – jer u oba slučaja treba primjenjivati ista načela (1 Tim 3,5).

Pitanje je odnosi li se taj zahtjev za **djecu vjernike** samo dok su ona pod roditeljskim autoritetom u domu, ili uključuje i one koji više ne žive s roditeljima. Mi prihvaćamo prvo gledište, imajući ipak na umu da je kućni odgoj jedna od glavnih odrednica nečijeg konačnog karaktera.

1,7 Nadglednik je Božji upravitelj. Nije *njegova* ta zajednica u kojoj pomaže u nadgledanju. On je postavljen da se bavi Božjim poslovima u Božjoj zajednici. I po drugi put se navodi da mora biti **besprijekoran** – zacijelo je to ponavljanje samo zbog toga da se to naglasi. Nema sumnje: on mora biti čovjek kome se nema što prigovoriti – ni glede nauka ni glede morala. Ne smije biti **samovoljan**. Ako je tvrdoglav – uvijek je u pravu on a ne oni koji misle drugačije – ako je nepopustljiv i razdražljiv kad mu se protuslovi, tada nije prikladan za duhovnog vođu. Starješina je umjerenjak, a ne dogmatski autokrat.

Ne smije biti **razdražljiv**. Ako ima naglu narav, mora se naučiti kako je obuzda-

vati. Ako je pretemperamentan, ne smije to nikad iskazivati.

Ne smije biti **sklon vinu**. Što se tiče naše kulture, to je tako poznato da jedva treba i spomenuti. Ali moramo imati na umu da je Biblija pisana za sve kulture. U zemljama gdje kršćani piju vino kao uobičajeni napitak, postoji opasnost od pretjerivanja i nepristojnog ponašanja. U ovom se stihu misli na taj nedostatak samosvladavanja.

Biblija razlikuje uporabu i zlorabu vina. Umjerena uporaba vina bila je dopuštena kad je Isus na svadbi u Kani pretvorio vodu u vino (Iv 2,1-11). Njegovu uporabu u medicinske svrhe pripisuje Pavao Timoteju (1 Tim 5,23, vidi i Izr 31,6). Zloraba vina i opojnih pića osuđena je u Izr 20,1; 23,29-35). Premda se u Riječi ne zahtijeva potpuno odricanje od vina, postoji jedna okolnost u kojoj se poziva na suzdržavanje, naime, ako bi pijenje vina sablaznilo slabijeg brata i navelo ga da se spotakne (Rim 14,21). To i jest najvažniji razlog zbog kojeg se golem broj kršćana u Sjevernoj Americi potpuno odrekao alkoholnih pića.

U slučaju starješine nije u pitanju potpuno suzdržavanje od vina, nego pretjerana uporaba vina koja vodi u raspuštenost.

Ne smije biti ni **svadljiv** (ili *nasilan*, u NKJV, nap. prev.) ni pribjegavati uporabi fizičke sile protiv drugih. Čuli smo za pre-revne svećenike koji su ponekad tukli neposlušne članove svojih župa. Takva vrst pretjeranog zastrašivanja nadgledniku je zabranjena.

Ne smije biti **sklon prljavu dobitku** (*pohlepan za novcem* u NKJV, nap. prev.); to jest, nezasan u želji da se obogati, a nemaran što se tiče načina na koji to ostvariti. Istina je što je rekao Samuel Johnson da je "pohlepa za zlatom, bešćutna i nemilosrdna, najveća pokvarenost izopačenog čovjeka". Pravi starješina može reći zajedno s Pavlom: "Srebra, zlata ili oprave nisam poželio ni od koga" (Dj 20,33).

1,8 Što se tiče pozitivne strane, nadglednik mora biti **gostoljubiv**. Njegov dom mora uvijek biti otvoren za neznance, one s osobnim teškoćama, obeshrabrene i ugnjetavane. Dom mu mora biti mjesto rado-snog kršćanskog zajedništva, gdje se svakog gosta prima kao samoga Gospodina.

Uz to mora biti **ljubitelj dobrih** – i dobrih ljudi i onoga što je dobro. Njegov govor, djelatnosti i veze trebale bi pokazivati da je odvojen od svega što je sumnjivo, upitno ili pogrešno.

Mora biti **razborit**. To znači da je opre-zan, promišljen i da vlada sobom. Ista riječ rabi se u Titu 2,2.5.6 i 12 gdje znači uvi-đavnost, vladanje sobom i trezvenost.

U postupanju s drugima, starješina mora biti **pravedan**. U odnosu na Boga mora biti **svet**. Što se tiče njega samoga, mora biti **suzdržljiv**. To je Pavao spomenuo u Galaćanima 5,22.23 rekavši: "Plod Duha je ... suzdržljivost." To znači da takva osoba vlada nad svakom svojom strašću i nagonom kako bi se pokoravala Kristu. Premda snaga za to može doći jedino od Duha Svetoga, od vjernika se ipak očekuje disciplina i suradnja.

1,9 Nadglednik mora biti zdrav u vjeri. Čvrsto se treba držati duhovno zdravih doktrina koje su naučavali Gospodin Isus i apostoli, a sačuvani su nam u Novom zavjetu. Tek tada će moći dati svetima uravnoteženi obrok **zdravog nauka** i ušutkati one koji govore protiv istine.

To su svojstva duhovnih vođa mjesne skupštine. Valja istaknuti da nije rečeno ništa o duševnim sposobnostima, učeno-sti, društvenom položaju ili poslovnoj pronicavosti. I pogrebljeni smetlar, priprost i nepismen, zbog svog duhovnog uzrasta može imati svojstva starješine. Nije istina, kao što se ponekad tvrdi, da nekoga ista svojstva koja ga čine uspješnim u poslovanju čine prikladnim i za vođenje crkve.

Valja spomenuti još jednu točku. Slika koja nam pokazuje kakav treba biti vođa po Božjoj volji nije slika čovjeka koji po-

ziva govornike, upravlja crkvenim novcem, ugovara popravak crkvene zgrade – i to je sve! Istinski starješina duboko je i vitalno uključen u duhovni život crkve time što je upućuje, izgrađuje, hrabri, kori i ispravlja.

III. ZABLUDE U ZAJEDNICI (1,10-16)

1,10 U prvim crkvama postojala je “sloboda u Duhu”, to jest, muškarci su slobodno mogli davati svoj doprinos na sastancima koje je vodio Duh Sveti. Pavao opisuje jedan takav “otvoreni” sastanak u 1 Kor 14,26: “Što dakle, braćo? Kad se okupite svaki do vas ima hvalospjev, ima jezik, ima otkrivenje, ima tumačenje – sve neka bude na izgradnju.” Idealna je situacija u kojoj Duh Božji može na taj način govoriti preko raznih članova zajednice. Ali ljudska je narav takva kakva jest – gdje god postoji takva sloboda skoro je neizbježno da će tu biti i takvih koji će hrliti da to zlorabe nekim lažnim naukom, cjepidlačenjem koje nimalo ne izgrađuje ili naoko beskrajnim blebetanjem lišenim Duha.

To se događalo u zajednicama na Kreti. Pavao je uviđao da ondje mora postojati snažno duhovno vodstvo koje će obuzdavati zlorabe i očuvati slobodu Duha. Također je uviđao da je potrebno s golemom brižnošću postaviti starješine koji su u potpunosti sposobni za tu službu. Stoga on ovdje podsjeća na uvjete koji pozivaju na hitne poteze, to jest, postavljanje starješina po crkvama.

Javili su se **mnogi nepokorni muškarci** koji su umanjivali autoritet apostola i poricali njihovo naučavanje. Takvi su ljudi bili **praznoriječni i zavodnici**. Njihove riječi nisu donosile nikakvu duhovnu korist, nego su ljude lišavale istine i vodile ih u zabludu.

Glavni izazivači nereda bili su **oni iz obrezanja**, to jest židovski učitelji koji su za sebe tvrdili da su kršćani no ipak su zahtijevali da se kršćani trebaju obrezivati i obdržavati Židovski obredni zakon. To je

bilo praktično poricanje potpune dostatnosti Kristovog djela.

1,11 Takve ljude treba ušutkati. Oni moraju naučiti da skupština vjernika nije demokracija i da sloboda govora ima svoje granice. Prevrćali su **cijele domove**. Ne navodi li nas to na to da su svoje pogubne nauke raznosili iza scene, u privatnim domovima? To je omiljena metoda raznih kultova (2 Tim 3,6). Isto tako valja posumnjati i u njihove pobude. Bili su bez novca i svoju su službu upotrebljavali kao fasadu za unosni posao. Njihova poruka pozivala se na legalističku crtu u čovjeku i poticala ga da vjeruje kako Božju naklonost može dobiti provođenjem nekih religijskih djelatnosti, premda mu je život mogao biti i iskvaren i prljav. Zbog **prljavog su dobitka** naučavali ono što nisu smjeli.

1,12 Ovdje Pavao podsjeća Tita o kakvoj se to vrsti ljudi radi. Njegov neuobičajeno grub i zajedljiv opis lažnih učitelja napose, a Krećana općenito, bio je istinit. On navodi da ih Epimenid, jedan od njihovih vlastitih pjesnika, koji je živio oko šest stotina godina prije Krista, naziva nepopravljivim **lašcima, opakim zvijerima i besposlenim trbusima**. Izgleda da svaki narod ima svoje nacionalne značajke, ali rijetko je koji narod nadmašivao Krećane u pokvarenosti. Oni su bili okorjeli **lašci**. Bili su poput bijesnih životinja i živjeli za ugađanje nepristojnim, divljim strastima. Alergični na posao i predani proždrljivosti, živjeli su kao da je sav život samo kuhinja!

1,13 Apostol potvrđuje da je taj kratak prikaz karaktera točan. Tit je trebao raditi sa sirovinom koja nije mnogo obećavala – dostatno da obeshrabri svakog misionara! Ali Pavao nije otpisao te ljude ni savjetovao Titu da ih odbaci. Zbog Evanđelja postoji nada i za najgore ljude. Stoga Pavao savjetuje svom pomoćniku neka ih **oštro kara da budu zdravi u kršćanskoj vjeri**. Jednoga dana ti bi ljudi mogli biti i primjerni vjernici i pobožni starješine mjesnih

crkava. Ovaj odjeljak obiluje ohrabrenjima kršćanskim djelatnicima koji u svijetu djeluju na teškim poljima rada (a koje to polje rada nije teško?). Usprkos ljudskoj neotesanosti, ograničenosti i ravnodušnosti uvijek postoji nada da će ljudi postati korisni, čisti i vjerni sveti.

1,14 U tom žestokom prijekoru iznesenom protiv lažnih učitelja, Titu je naloženo da upozorava na **židovske bajke i zapovijedi ljudi koji se odvrćaju od istine**. Judaizanti su živjeli u svijetu religijskih utvara i pravila koja su se bavila čistim i nečistim jelima, obdržavanjem danâ i izbjegavanjem obredne onečišćenosti. O tome je Pavao u Kol 2,23 pisao ovako: Sve te stvari "imaju samo izgled mudrosti u samonametnutu štovanju, poniznosti i zanemarivanju tijela, no nisu na neku čast – samo za zadovoljavanje tijela."

1,15 To što je apostol rekao u ovom stihu dovelo je do velikog nerazumijevanja da je zahtijevalo potanko objašnjenje: **Sve je čisto čistima, a okaljanim i nevjernima ništa nije čisto, nego su im okaljani i um i savjest.**

Uzmemo li riječi *sve je čisto čistima* izvan njihova konteksta i shvatimo ih kao *apsolutne* istine u *svim* područjima života, naći ćemo se u problemu! Sve *nije* čisto, čak ni onima koji imaju čiste misli. Ipak ljudi koriste ovaj stih da opravdaju čitanje pornografskih časopisa, gledanje sugestivnih filmova, pa čak i samo nećudoređe. To je ono što Petar naziva iskrivljavanjem Pisma "na vlastitu propast" (2 Pet 3,16).

Moramo shvatiti da ovaj stih nema veze s onime što je samo po sebi grešno i osuđeno u Bibliji. Tu poslovičnu izreku valja razumjeti u svjetlu njezina konteksta. Pavao, naime, *nije* govorio o nečemu što se tiče ćudoređa, a nečemu što je samo po sebi ispravno ili pogrešno. On, u stvari, govori o nečemu što je nevažno u pogledu ćudoređa; a onome što obredno onečišćuje Židova koji živi pod Zakonom, ali je savršeno dopušteno kršćaninu koji živi pod

milošću. Očigledni primjer toga jest jedenje svinjetine. To je bilo zabranjeno u starom Zavjetu, ali je Gospodin Isus sve promijenio rekavši da čovjeka ne može onečistiti ništa što ulazi u njega (Mk 7,15). Kad je to rekao, sva je jela proglasio čistima (Mk 7,19). Pavao ponavlja tu istinu kad veli: "A jelo nas ne privodi k Bogu: niti što dobivamo ako jedemo, niti što gubimo ako ne jedemo" (1 Kor 8,8). Kad kaže: **Sve je čisto čistima**, on misli da su nanorođenom vjerniku čista sva jela, a **okaljanim i nevjernima ništa nije čisto**. Nikoga ne onečišćuje ono što jede, nego ono što mu izlazi iz srca (Mk 7,20-23). Ako je nečiji nutarnji život nečist, ako nema vjeru u Gospodina Isusa, tada mu ništa nije čisto. Obdržavanje pravila prehrane uopće mu neće pomoći. On se prije svega treba obratiti te primiti spasenje kao besplatan dar, a ne da ga pokušava zaraditi obredima i pokoravanjem propisima. Nečistim ljudima iskvareni su i umovi i savjest. Zagađeni su im misaoni procesi i moralna snaga. Nije tu u pitanju izvanjsko obredno onečišćenje koliko nutarnja pokvarenost i izopačenost.

1,16 Govoreći o lažnim učiteljima, to jest judaizantima, Pavao veli da oni **ispovijedaju da Boga poznaju, ali ga djelima niječu**. Prikazuju se kršćanskim vjernicima, ali im postupci nisu u skladu s vjeroispovijedanjem. Ne bi li pojačao svoj ljuti prijekor, apostol ih optužuje da su **odvratni, neposlušni i za svako dobro djelo nepogodni**. Njihovo je vladanje bilo gnusno. U Božjim očima bili su krajnje neposlušni. Što se tiče dobrih djela prema Bogu ili čovjeku, bili su potpuno bezvrijedni. Jesu li snažne riječi koje je za njih upotrebljavao Pavao bile u granicama kršćanske ljubavi? Odgovor je jasno i glasno: DA! Ljubav nikada ne opravdava grijeh. Ti su ljudi iskrivljavali Evanđelje, obeščasćivali Osobu i djelo Gospodina Isusa te zavaravali duše ljudi. Biti obziran prema takvim prevarantima, jest grijeh.

IV. ŽIVOT ZAJEDNICE (2,1-15)

2,1 Životi spomenutih lažnih učitelja bili su pogrdni, a ne biblijski. Svojim su ponašanjem poricali velike istine vjere. Nije moguće procijeniti štetu koju su kršćanskom svjedočanstvu nanijeli takvi koji su ispovijedali veliku svetost – a živjeli laž. Titu (i svim istinskim Božjim slugama) bila je povjerena zadaća naučavati ono što **dolikuje zdravom nauku**. On je trebao ukloniti taj golemi jaz između riječi Božjih ljudi i njihovih života. To je, u stvari, glavna misao ove poslanice – praktično provođenje zdravog nauka u dobrim djelima. Sljedeći stihovi daju praktične primjere kakva bi trebala biti ta dobra djela.

2,2 Najprije se spominju **starci** – naravno, ne starješine u oficijelnom smislu, nego zreli muževi u podmakloj dobi. Oni trebaju biti **trijezni**. Prvenstveno se to odnosi na umjerenu uporabu vina, ali se proteže na sva područja življenja. Trebaju biti **ozbiljni** i dostojanstveni ali, molim lijepo, ne mrki! Drugi ljudi imaju dosta vlastitih problema. Stariji bi muškarcu trebali biti **razboriti**, to jest, uravnoteženi i odmjereni. Trebaju biti i **zdravi u vjeri**. Neki ljudi u starosti postanu beščutni, ogorčeni i bezobrazni. Oni koji su zdravi u vjeri zahvalni su, optimistični i dobro su društvo. Trebaju biti i zdravi u **ljubavi**. Ljubav nije sebična; ona misli na druge i iskazuje se u davanju. Starci trebaju biti odlučni u **postojanosti**. Starost donosi slabosti i nesposobnost, nešto što je teško prihvatiti. Oni koji su zdravi u postojanosti svoje teškoće podnose blagoslovljeno i odvažno.

2,3 I **starice** se trebaju vladati kako **dolikuje svetima**. Neka nas Bog sačuva od glupavih žena čije se misli vrte oko ispraznosti! One ne smiju biti **klevetnice**. Grčka riječ koju Pavao ovdje upotrebljava jest ista ona koja se rabi za đavla (*diabolos*). Ta je riječ prikladna jer je zlonamjerno ogovaranje đavolsko po svom podrijetlu i karakteru. One ne smiju biti ropkinje pića.

U stvari, ne smiju se dati zarobiti nikakvim jelom, napitkom ili lijekom. Premda im nije zadaća javno naučavati u crkvi, starije žene pozvane su propovijedati u domu – a tko bi uopće mogao izmjeriti potencijal takve službe!?!

2,4 Starije žene osobito trebaju **poučavati mlađe**. Godine proučavanja Biblije i praktično iskustvo čine ih sposobnima da daju vrijedne savjete onima koje se tek otiskuju u život. Inače bi svaki novi naraštaj bio osuđen učiti na teži način, tako da ponavlja pogreške iz prošlosti. I dok je ovdje odgovornost za naučavanje na starijim ženama, svaka će mudra mlada osoba prijateljevati s pobožnim starijim kršćankama te od njih iskati savjete i mišljenje.

Mlađa žena treba naučiti da **ljubi** svog muža. Ali to je nešto više negoli poljubiti muža kad odlazi na posao. To uključuje bezbroj načina na koje može pokazati da ga doista cijeni – time što priznaje njegovo vodstvo u domu, bez njega ne donosi nikakve veće odluke, održava red u kući, brine za svoj izgled, živi u skladu s mogućnostima, odmah se ispriča, milostivo oprašta, uvijek ostavlja otvorenim putove za komunikaciju, suzdržava se od kritiziranja ili suprotstavljanja svome mužu pred drugima te mu pruža potporu kad nešto krene po zlu.

Treba ih poučiti da **ljube svoju djecu** – tako da čitaju i mole s njima, budu kod kuće kad se vrate iz škole ili iz igre, postojano i prikladno ih discipliniraju, kao i da ih pripravljavaju za službu Gospodinu a ne svijetu – i paklu.

2,5 Mlađe žene treba poučavati da **budu razborite**. To znači da imaju istančan osjećaj za ono što im pristaje kao kršćankama, kao i da izbjegavaju krajnosti. Trebaju biti **kreposne**, vjerne svojim muževima te izbjegavati nečiste misli, riječi i djela. Trebaju biti dobre **kućanice** i shvatiti da je to božanska služba koju mogu činiti na slavu Božju. Starije žene trebale bi si pokušati utuviti u glavu da je velika čast služiti Go-

spodinu u domu kao žena i majka, a ne raditi u industriji ili se baviti "biznisom" i zapostavljati dom i obitelj. Mlađe žene treba poučavati kako da budu **dobre** – kako da žive za druge; da budu gostoljubive, milosrdne i darežljive, a ne okrenute same sebi i posesivne. Trebaju se podlagati svojim muževima i prihvaćati ih kao glave kuće. Ako je žena nadarenija i sposobnija od muža, umjesto da vlada nad njime trebala bi ga ohrabrivati i pomagati mu da bude djelatniji u vođenju doma i služenju u mjesnoj crkvi. Ako je u napasti da prigovara, treba se oduprijeti tome i umjesto toga ga hvaliti. Sve je to zato da se **ne bi riječ Božja hulila** ili omalovažavala. Diljem ovoga pisma vidimo kako je Pavao svjestan sramote koju Gospodinovoj stvari nanose nedosljednji životi Njegovih ljudi.

2,6 Pavao nije poticao Tita da naučava mlađe žene. Zbog opreznosti je ta služba prepuštena starijim ženama. Ali Titu je rečeno neka **opominje mladiće**, a osobita opomena njima jest da budu **razboriti** i da vladaju sobom. To je prikladna riječ jer je mladost doba pretjerane oduševljenosti, uskomešane energije i rasplamsalih nagona. Trebaju se naučiti umjerenosti i uravnoteženosti u svakom području života.

2,7 Apostol Pavao ima osobiti savjet i za Tita. Kao onaj kome je povjerena javna služba u crkvama, Tit je trebao biti dosljednim **uzorom u dobrim djelima**. Ono što naučava i kako se ponaša trebalo je biti u skladu jedno s drugim. Poučavanje mu je trebala krasiti **nepokvarenost, ozbiljnost i poštenje**. **Nepokvarenost** znači da je njegovo naučavanje trebalo biti u skladu s vjerom "jedanput zauvijek predanom svetima". Kad spominje ozbiljnost, Pavao zahtijeva da njegovo naučavanje bude dostojno poštovanja i dojmljivo. **Poštenje** je vrlina spomenuta u ovom stihu koja je nesretno izostavljena u većini suvremenih prijevoda Biblije,³ a odnosi se na iskrenog učitelja koji se ne da samo tako iskvariti i odvesti s puta istine.

2,8 Riječ zdrava, besprijekorna, treba biti lišena svega. Lišena sporednih pitanja, doktrinarnih novotarija, hirova, sirovosti i svega tome sličnog. Takvoj vrsti službe nemoguće je odoljeti. Oni koji se opiru zdravom naučavanju izloženi su sramoti, jer ne mogu pronaći pukotinu u vjernikovu oklopu. Nema argumenta koji bi bio djelotvoran kao što je to sveto življenje!

2,9 Sada se iznose osobite upute slugama (*robovima* u NKJV i nekim drugim prijevodima, nap. prev.). Trebamo se sjetiti da Biblija prihvaća postojanje ustanova s kojima se ne slaže. Primjerice, Stari zavjet spominje mnogoženstvo mnogih patrijarha, no to nikada nije bilo Božja volja za njegov narod. Bog nikada nije odobravao nepravednost i okrutnost ropstva. U Danu koji dolazi pozvat će gospodare na odgovornost. No, istodobno, Novi zavjet ne zastupa ukidanje ropstva nasilnom revolucijom. On radije snagom Evanđelja osuđuje i uklanja zloporabu ropstva. Povijest pokazuje da je zlo ropstva nestajalo gdje god se propovijedala i naučavala Božja riječ.

Ali u međuvremenu, gdje god postoji ropstvo, rob nije uskraćen za ono najbolje u kršćanstvu. I on može biti svjedokom Kristove preobražavajuće snage i može biti "ures nauku Boga našeg Spasitelja". U Novom je zavjetu više mjesta posvećeno robovima negoli vladarima nad narodima! To bi mogao biti ključ njihove važnosti u kraljevstvu Božjem. Robovi kršćani moraju biti pokorni, osim kad bi ta pokornost značila nepokornost Gospodinu. U tom bi se slučaju trebali odbiti pokoriti i strpljivo kao kršćani podnositi posljedice svoje nepokornosti. Svoje bi gospodare trebali zadovoljiti u svemu, to jest, biti plodonosni što se tiče traganja i kakvoće rada.

Sve to služenje može se činiti kao Kristu i On će to u potpunosti nagraditi. Ne smiju im **proturječiti** ili biti drski. Mnogi robovi u doba prvobitnog kršćanstva imali su tu povlasticu da svoje gospodare dovedu Gospodinu Isusu, uvelike i zbog upadljive

razlike između njihovog načina življenja i življenja robova pogana.

2,10 Jedna od najočiglednijih razlika bila je ta da kršćani nisu podlegli neiskorjenjivom grijehu ostalih slugu, naime, potkradanju. Kršćanska etika strogo ih je obvezivala na poštenje. Zar je onda čudo da su robovi kršćani postizali veću cijenu na tržnicama robova?

Ukratko, oni su bili naučeni iskazivati potpunu i istinsku **vjernost**. Trebali su biti posve dostojni povjerenja i biti **ures nauku Spasitelja našega, Boga**, u svakom vidu svog života i služenja. Ono isto što se nekada zahtijevalo od robova kršćana, danas se zahtijeva od svakog zaposlenog kršćanina.

2,11 Iduća četiri stiha tvore prekrasnu vinjetu našeg spasenja. Ali diveći se tom literarnom dragulju, ne smijemo ga odvojiti od njegova konteksta. Pavao je od svih članova Božje obitelji zahtijevao dosljedno ponašanje. Sada pokazuje da je jedan od najvećih ciljeva našeg spasenja stvarati živote nepatvorene svetosti.

Jer **pojavi se milost Božja**. Ovdje je **milost Božja** praktički isto što i Sin Božji. Božja milost **pojavi se** onda kad je Gospodin Isus posjetio naš planet, a osobito kad je predao sebe zbog naših grijeha. On se pojavio da donese **spasenje svim ljudima**. Njegovo djelo zamjene dostatno je za otkupljenje svih ljudi. *Bona fide* ponuda pomilovanja i oprosta ponuđena je svima, ali spašavaju se samo oni koji ga istinski prihvate kao Gospodina i Spasitelja. Nigdje u Bibliji nema ni nagovještaja da će na posljertku svi ljudi biti spašeni. Sveopće spasenje đavlova je laž.

2,12 Ista milost koja nas spašava, poučava nas u školi svetosti. U toj školi moramo naučiti odbacivati neke stvari. Prva od njih je **bezbožnost**, to jest, bezvjerje. Drugo su **svjetovne požude** – ne samo spolni grijesi, nego i požuda za bogatstvom, moći, užicima, glasovitosti, ili bilo što svjetovne naravi.

Ona dobra strana kojoj nas poučava milost jest da **živimo razborito i pravedno** u odnosu na druge, i **pobožno** u svjetlu Njegovе prisutnosti. To su vrline koje nas moraju krasiti na ovom svijetu gdje će se sve što nas okružuje raspasti. Ovaj svijet je samo mjesto našeg proputovanja, a ne naš konačni dom.

2,13 I dok živimo na ovom svijetu kao stranci, nadahnjuje nas veličanstvena nada, to jest, **pojavlivanje slave velikoga Boga i Spasitelja našega, Isusa Krista**. Treba li pod time podrazumijevati Uzeće (1 Sol 4,13-18), trenutak kad će se Krist u slavi prikazati Crkvi i prenijeti je u Nebo? Ili se to odnosi na trenutak kad Krist dolazi vladati (Otk 19,11-16), kad se u slavi pokaze svijetu, sruši svoje neprijatelje i uspostavi svoje kraljevstvo? U osnovi vjerujemo da Pavao govori o onom prvom – o Kristovu dolasku po svoju Zaručnicu, Crkvu. Ali svejedno je dolazi li On kao Mladoženja ili kao Kralj: vjernik treba biti pripravan i iščekivati njegov slavni dolazak.

2,14 Dok očekujemo Njegov povratak, ne smijemo zaboraviti ni svrhu Njegova prvog dolaska i Njegovo prinošenje samog sebe na žrtvu. On nije **dao sebe** samo zato da nas spasi od krivice i kazne grijeha, nego **da nas otkupi od svakog bezakonja**. Da nam je samo ukinuta kazna za grijeh i ostavljeno da grijeh i dalje vlada u našim životima, bilo bi to samo polovično spasenje.

On je, također, dao sebe da nas **očisti sebi za narod izabrani**. Prijevod *King James* iz 1611. godine tu prikladno⁴ kaže: "osobit narod". Mi prečesto i *jesmo* osobit narod, ali ne onako kako je On to naumio! On nije umro da bi nas načinio čudnim ili neobičnim ljudima, nego ljudima koji na osobit način pripadaju Njemu a ne svijetu ili sebi samima. I **dao je sebe** za nas da možemo biti **revni u dobrim djelima**. S oduševljenjem bismo trebali činiti dobra djela u Njegovo ime i na Njegovu slavu. Kad se samo sjetimo ljudske revnosti u

sportu, politici i poslu, to nas treba izazvati na ljubomoru i nadahnuti na dobra djela.

2,15 To je povjereno Titu da naučava; naime, sve ono što je spomenuto u prethodnim stihovima, a osobito spomenuti ciljevi Spasiteljeva trpljenja. On je trebao **ohrabrivati** svete da žive u praktičnoj pobožnosti i **uvjeravaju** svakoga tko proturječi apostolskom naučavanju bilo riječju bilo življenjem. I nije se trebao ispričavati u provođenju te silne službe; činio je to sa **svom vlašću** i smjelošću Duha Svetoga. **Nitko neka te ne prezire** znači da se Tit nije trebao ustručavati zbog svoje mladosti, svog poganskog podrijetla, ili bilo kakve urođene nesposobnosti. On je govorio Božju riječ, a to je bilo nešto posve drugo.

V. POTICANJE U ZAJEDNICI (3,1-11)

3,1 Tit je, također, trebao **podsjecati** vjernike u kretskim crkvama na njihovu odgovornost pred vlastima. Kršćanski pristup tome jest da su sve vlasti od Boga postavljene (Rim 13,1). Neki režim može biti vrlo protukršćanski, ali *bilo kakva* vlast bolja je negoli nikakva vlast. Nepostojanje vlasti jest bezvlašće, *anarhija*, a narod ne može predugo opstati u stanju bezvlašća. Čak i kad vladar ne poznaje Boga osobno, još uvijek je "pomazanik Božji" što se tiče njegova službenog položaja, i kao takvog ga treba poštovati. Kršćani se trebaju pokoravati **vladarima i vlastima**; ali ako vlasti napuste područje koje im je Bog odredio te prisiljavaju vjernika na nepokornost Bogu, tada to vjernik mora odbiti na temelju načela iz Dj 5,29: "Valja nam se više pokoravati Bogu negoli ljudima." A ako bi za to bio kažnjen, svoju bi kaznu morao podnijeti krotko kao u Gospodinovo ime. Nikada se ne bi smio uključiti u pobunu protiv vlasti niti je pokušavati silom svrgnuti.

KRŠĆANIN I SVIJET

Vjernici bi trebali poštovati zakone, uključujući i prometne propise, te plaćati po-

reze i ostale namete. Općenito bi trebali biti pokorni podanici koji poštuju vlasti i drže se zakona. Ipak, postoje tri područja na kojima se kršćani uvelike razmimoilaze u pogledu svoje odgovornosti. To su: glasovanje, kandidatura na izborima i ratovanje u oružanim snagama. Što se tiče prva dva područja, u Bibliji su iznesene neke korisne smjernice:

1. Kršćani su u svijetu ali nisu od svijeta (Iv 17,14,16).
2. Cjelokupni svjetski sustav u rukama je Zloga i pod Božjim prokletstvom (1 Iv 5,19b; 2,17; Iv 12,31).
3. Poslanje kršćana nije poboljšati svijet, nego spašavati ljude iz njega.
4. I dok je vjernik neizbježno i građanin neke zemaljske države, njegovo glavno građanstvo je ono nebesko – i to u tolikoj mjeri da sebe ovdje dolje smatra samo prolaznikom i strancem (Fil 3,20; 1 Pet 2,11).
5. Nijedan vojnik u djelatnoj službi ne bi se smio upletati u stvari ovoga života, jer inače neće ugoditi onome tko ga je unovačio (2 Tim 2,4).
6. Gospodin Isus Krist je rekao: "Kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta" (Iv 18,36). Kao njegovi veleposlanici mi trebamo prikazivati tu istinu svijetu.
7. Političari po svojoj naravi naginju tome da se pokvare. Kršćani se trebaju odvajati od pokvarenosti (2 Kor 6,17,18).
8. Kad kršćani glasuju, oni će glasovati za onoga koga smatraju ispravnim i poštenim. Ali ponekad je Božja volja da uzvisi najnižeg među ljudima (Dn 4,17). Kako u takvim slučajevima možemo znati Božju volju i pokoravati joj se?

Treće pitanje jest treba li vjernik ići u rat kad mu to njegova zemlja naredi. Obje strane imaju snažne argumente, ali izgleda da pretežu dokazi protiv sudjelovanja u ratu. Navedena načela rađaju jedan problem, ali postoje i dodatna načela. (1.) Naš je Gospodin rekao: "Kad bi moje kraljevstvo

bilo od ovoga svijeta, moje bi se sluge borile..." (Iv 18,36); rekao je i: "Koji se mača laćaju od mača će i poginuti" (Mt 26,52); zamisli o oduzimanju ljudskog života protiv se Onaj koji je rekao: "Ljubite svoje neprijatelje" (Mt 5,44). – Oni koji odbijaju primiti oružje mogu biti zahvalni ako žive u zemlji u kojoj im se dopušta da zbog savjesti odbiju primiti oružje ili boriti se.

S druge strane, mnogi kršćani časno su vojevali. Takvi su isticali da Novi zavjet prikazuje stotnike (primjerice Kornelija i Julija) u vrlo dobrom svjetlu. U prikazivanju kršćanskog ratovanja uporabljani su izrazi iz vojničkog života (primjerice u Ef 6,10-17). Ako je vojevanje samo po sebi loše, teško je shvatiti kako to da nas je Pavao pozivao da budemo dobri "vojnici Isusa Krista". Koji god od tih stavova netko držao, ipak ne bi trebao osuđivati one koji se ne slažu s njime. Uvijek postoji mjesto za različita mišljenja.

Dodatna obveza kršćanâ učenikâ jest da budu **na svako dobro djelo spremni**. Nisu svi poslovi časni: suvremena je promidžba uvelike izgrađena na lažima a neke tvrtke prodaju proizvode koji štete ljudskom duhovnom, mentalnom i tjelesnom zdravlju. Ako smo savjesni trebali bismo izbjegavati takva zanimanja.

3,2 Kršćani ne smiju **nikoga pogrdivati**. Na drugim mjestima Biblija izričito zabranjuje pogrdivanje vladara (Izl 22,28; Dj 23,5) – a to je zapovijed koju kršćani moraju imati na umu u žaru političke promidžbe ili u razdobljima protivljenja i progona. Ali ovdje je ta zabrana proširena tako da svakoga štiti od ruganja, klevetanja, vrijeđanja ili psovanja. Koliko bi se more žalosti i problema moglo izbjeći kad bi kršćani bili poslušni ovom jednostavnom pravilu: da **nikoga ne pogrdju**.

Trebamo biti **nesvadjlivi** i miroljubivi. Za svađu je uvijek potrebno dvoje. Kad bi se s poznatim propovjednikom, doktorom Ironsideom, netko pokušao zavaditi u vezi nečeg ne tako važnog iz njegove propovi-

jedi, on bi mu odgovorio: "Dobro, dragi brate, kad stignemo u Nebo utvrdit će se da je jedan od nas bio u krivu – a to ću možda biti ja." Takav duh oduzeo bi svaki argument protivniku.

Trebamo biti **obazrivi**. Teško je razmišljati o toj odlici a da ne pomislimo na Gospodina Isusa. On je bio blage naravi, ljubazan, miroljubiv i pomirljiv. I mi trebamo iskazivati **svaku blagost** i učtivost **prema svim ljudima**. Dobro je naučavati učtivost kao jednu od kršćanskih vrлина. U biti to znači ponizno razmišljati o drugima, davati im prvenstvo te govoriti i činiti ono što je na korist. Učtivost je poslužiti druge prije negoli sebe, tražiti prigode da im pomazemo i odmah iskazivati zahvalnost za ono što od njih primimo. Učtivost nikada nije sirova, prosta ili neotesana.

3,3 I ponovno, usred snažnog odjeljka o etici, apostol Pavao uvodi klasični doktrinarni prikaz o našem spasenju s naglaskom da je cilj spasenja život dobrih djela. Njegova misao teče ovako: (1.) naše stanje prije spasenja, st. 3; (2.) narav našeg spasenja, st. 4-7; (3.) praktičan ishod spasenja, st. 8. Božja slika o nama prije spasenja nije baš laskava. Tvrdi da znamo sve odgovore, u stvari smo bili **nerazumni**, nesposobni shvatiti duhovne istine i bez imalo mudrosti u odlučivanju i ponašanju. Bili smo **nepokorni** Bogu i, najvjerovatnije, roditeljima, kao i ostalim autoritetima. Bili smo **zavedeni** od strane đavla i vlastitih iskvarenih prosudbi te uvijek promašivali pravi put i završavali u slijepim ulicama. **Robovali smo raznim nečistim navikama** te bili sputani opakim mislima i svakovrsnim neiskorjenjivim grijesima. Život nam je neprestano bio zatvoreni krug **zla i zavisti** prema drugima. Neljubazni i sebični, bili smo bijedni i druge činili bijednima. **Odvratni, mrzili smo jedni druge**. Koliko li je samo tužnih priča o životu među posvađenim susjedima, zaraćenim suradnicima, omraženim poslovnim suparnicima i zavađenim obiteljima!

3,4 Taj turobni prikaz ljudske izopačenosti prekinut je jednim od onih velikih *ali* Svetoga pisma. – Kako samo možemo biti zahvalni Bogu za te pravodobne veznike koji ukazuju na Njegov čudesni zahvat kojim je spasio čovjeka da ne uništi samog sebe! Netko ih je nazvao: “Božje cestovne zapreke na čovjekovu putu u pakao”.

Ali kad se pojavila dobrostivost i čovjekoljublje Spasitelja našega, Boga. To se dogodilo prije devetnaest stoljeća kad se na svijetu pojavio Gospodin Isus. U jednom drugom smislu Božja nam se dobrota i obzirnost **pojavila** tada kad smo bili spašeni. To što je poslao svog ljubljenog Sina da umre za svijet buntovnih grešnika bilo je očitovanje spomenutih značajki. Riječ koju je upotrijebio, “čovjekoljublje”, grčka je riječ od koje potječe poznati izraz *filantropija*; ona uključuje misao o ljubavi, susretljivosti i sažaljenju. Naziv **Spasitelj naš, Bog**, odnosi se na Oca – našeg Spasitelja po tome što je On poslao svog Sina na svijet kao Žrtvu za naše grijehе. I Gospodina Isusa se naziva **Bogom našim Spasiteljem** (2,13) zato što je platio za neizbježnu kaznu kako bi nama moglo biti otpušteno i oprošteno.

3,5 On nas je spasio od krivice i kazne za sve naše grijehе – prošle, sadašnje i buduće. U doba kad je Spasitelj umro naši su grijesi bili tek budućnost, no njegova ih je smrt sve prekrila. Ali jednu od najjednostavnijih i najjasnijih istina Evanđelja ljudi najteže prihvaćaju, a to je istina da se spasenje **ne temelji na dobrim djelima**. Ne postaje se kršćaninom tako da se živi kršćanskim životom. Nisu dobri ljudi oni koji idu u Nebo. Trajno svjedočanstvo Biblije jest da čovjek ne može ni zaraditi ni zavrijediti spasenje (Ef 2,9; Rim 3,20; 4,4,5; 9,16; Gal 2,16; 3,11). Čovjek ne može spasiti sâm sebe dobrim djelima; sva njegova pravedna djela u Božjim su očima nalik prljavim dronjcima (Iza 64,6). Življenjem kršćanskog života ne može postati kršćanin iz jednostavnog razloga – u sebi samo-

me nema snage da bi živio kršćanskim životom. Nisu, dakle, dobri ljudi oni koji idu u Nebo, nego grešnici koji su spašeni po Božjoj milosti!

Dobra djela ne donose spasenje; ona su *rezultat* spasenja. Gdje god postoji istinsko spasenje bit će i dobrih djela. Stoga i čitamo da nas Bog nije spasio **po djelima koja u pravednosti mi učinismo, nego po svojoj milosti**. Spasenje je djelo milosti, a ne pravednosti. Pravednost zahtijeva da se plati zaslužena kazna; milost pribavlja pravedni način kako kaznu otkloniti.

Bog nas je spasio **kupelju ponovnog rođenja**. Obraćanje je stvarno postajanje novim stvorenjem (2 Kor 5,17), a ovdje je to novo stvaranje prikazano slikom kupke. To je isti prikaz koji je Gospodin Isus primijenio kad je svoje učenike poučavao da postoji samo jedna kupka ponovnog rođenja i velika potreba za pranjem od onečišćenja (Iv 13,10). Ta kupka ponovnog rođenja nema veze s krštenjem. To nije tjelesno pranje vodom, nego moralno očišćenje Božjom riječju (Iv 15,3). Krštenje čak nije ni simbol te kupke; ono prikazuje ukop u smrt s Kristom (Rim 6,4).

Naše novo rođenje nazvano je **i obnovom Duha Svetoga**. Duh Božji ostvaruje čudesni preobražaj u nama: ne navlačenje nove odjeće na starog čovjeka, nego odijevanje novog čovjeka u odjeću! Duh Sveti je *Posrednik* u toj obnovi, a Božja riječ *sredstvo*.

3,6 Bog je bogato izlio na nas Duha Svetoga. U svakom se vjerniku u trenutku kad je nanovo rođen nastanio Duh. Duh je dostatan da ostvari veličanstvenu obnovu o kojoj govorimo. Duh je dan **po Isusu Kristu, Spasitelju našem**. Kao što je Josip Jakovljevim sinovima pribavio obilje faraonovog dvora, tako je i nama Gospodin Isus pribavio Božje blagoslove, uključujući i neizrecivi blagoslov svojega Duha. Isus je naš Josip.

Sve su tri Osobe blaženog Trojstva spomenute u svezi s našim spasenjem: Bog

Otac (st. 4), Bog Duh Sveti (st. 5) i Bog Sin (st. 6).

3,7 Neposredni rezultat našeg ponovnog rođenja jest **da opravdani milošću njegovom po nadi budemo baštinici života vječnoga**. Po otkupljenju koje je u Kristu Isusu Bog nam uračunava pravednost svojim činom začuđujuće milosti. Mi postajemo baštinici svega što je Bog pripremio za one koji ga ljube. Naša je nada sve što je uključeno u sljedeće: biti s Kristom i biti poput Njega – svu vječnost.

3,8 Kad Pavao kaže: **Vjerodostojna je ova riječ**, odnosi li se to na prethodni odjeljak ili pak na ostatak stiha? Izgleda da je naglasak njegova argumenta na tome da, spašeni od toliko toga takvim velikim spasenjem, živimo na način dostojan našeg višnjeg poziva.

Tit je trebao insistirati na svemu tome (spomenutom u st. 1-7) u svojoj službi na Kreti, tako da vjernici **nastoje prednjačiti dobrim djelima**. Premda bi izraz **dobrim djelima** mogao označavati časna zanimanja, najvjerojatnije je ispravno njegovo šire značenje – dobra djela uopće. Naučavanje koje poziva na ponašanje koje je u skladu s nečijim kršćanskim vjeroispovijedanjem izvanredno je i **korisno**. Svako naučavanje valja primijeniti u osobnom i praktičnom smislu.

3,9 Naravno, u kršćanskoj službi uvijek ima zamki koje treba izbjegavati. U Pavlovo doba bilo je **ludih zapitkivanja** o čistim i nečistim jelima, propisima o suboti i o obdržavanju svetih dana. Nastajale su raspre glede **rodoslovlja**, i anđeoskih i ljudskih. Bilo je rječkanja o zamršenim propisima kojima su protkali Zakon. Pavao se toga gnušao jer je bilo i **beskorisno i isprazno**.

Današnji Gospodinovi sluge mogu prihvatiti Pavlov savjet tako da izbjegavaju:

- Zaokupljenost metodama, a ne duhovnom stvarnošću. Primjerice, nekada su ljudi raspravljali treba li uzimati prevrelo vino ili sok od grožđa (mošt), beskva-

sni kruh ili kruh s kvascem, zajedničku čašu ili svaatko svoju – kao da su to za Bibliju važna pitanja!

- Petljanje oko nekih riječi.
- Uveličavanje jedne istine, ili čak jednog vida istine, na račun sveg ostalog.
- Alegoriziranje Pisma sve dok ono nije postalo apsurdno.
- Teološko sitničarenje koje nikoga ne izgrađuje.
- Odlutati od Riječi na političke stranpu-tice i križarske pohode protiv nekoga.

Koje li tragedije trošiti dragocjeno vrijeme na te stvari dok, u međuvremenu, svijet propada!

3,10 **Krivovjerac** je svaki onaj tko uveličava te sitnice.⁵ Takav obično zna svirati samo jednu notu na svojoj violini – i svira je do smrti. On ubrzo okupi oko sebe kliku ljudi s negativnim pogledima, a ostale rastjera. Radije će napraviti razdor u zajednici negoli odbaciti svoju igračku. Nijedna crkva ne bi trebala podnositi takvu glupost. Ako se taj ne okani toga nakon jednog ili dva upozorenja, treba ga isključiti iz zajedništva mjesne crkve, a vjernici trebaju izbjegavati svaki društveni kontakt s njime. Za nadati se je da će ga to izopćenje dovesti do pokajanja i do uravnoteženijeg postupanja s Božjom riječju.

3,11 Kako netko ne bi pomislio da **takav** nije ozbiljna prijetnja za crkvu, Pavao ga strogo kori **da je izopačen i da griješi**, te da **sâm sebe osuđuje**. Njegovo je ponašanje izopačenost a ne nekakva druga vrst kršćanstva. Takav **griješi** time što stvara sljedbu (sektu) ili stranku. **Sâm sebe osuđuje** zato što on, i nakon što ga odgovorni kršćani na to upozore, tvrdoglavo prijanja uz svoju zloću.

VI. ZAKLJUČAK (3,12-15)

3,12 Poslanica završava s nekoliko kratkih smjernica Titu. Pavao je namjeravao poslati **Artema ili Tihika** na Kretu da pomognu Titu. **Tihika** smo već susreli ranije

(Dj 20,4; Ef 6,21; Kol 4,7), ali **Artema** nismo. Iz 2. Timoteju 4,12 proizlazi da je **Tihik** bio poslan u Efez a ne na Kreti; stoga je vjerojatno **Artem** trebao biti ta zamjena na Kreti. Čim on stigne, Tit treba poći u **Nikopol** gdje je Pavao odlučio prezimiti. U to doba postojalo je najmanje sedam gradova pod imenom **Nikopol**, ali većina komentatora vjeruje da je Pavao odabrao onaj u Epiru, na zapadu Grčke.

3,13 Tit će dobiti goste – **Zenu, pravnika, i Apolona**. Ta su dvojica vjerojatno Pavlu donijela pismo od Tita. U to doba postojale su dvije vrste pravnika – pismoznanci, koji su izlagali vjerski zakon, i odvjetnici, koji su se bavili građanskim zakonom. Nama je prepušteno da odredimo kojoj je vrsti pripadao Zeno. Ja glasujem za ono prvo, jer mislim da je vjerojatno bio pozvan pomoći Titu suzbije beskrajne tričave svađe o Mojsijevom zakonu (st. 9). Ako je bio građanski odvjetnik, tada je bio onaj od poštenih! Jedini **Apolon** o kojem čitamo u Novom zavjetu jest onaj spomenut u Djelima 18,24-28 i u 1. Korinćanima. Vjerojatno je to bio isti čovjek. Kad je Pavao rekao Titu da ih **brizno opremi**, mislio je na to da im ukaže gostoljubivost tijekom njihova boravka na Kreti kao i da ih opremi svime nužnim za njihovo daljnje putovanje.

3,14 Tit je druge kršćane (**naše**) trebao učiti da ukazuju gostoprimstvo, da skrbe za bolesne i one u nevolji, kao i da budu darežljivi onima koji su u potrebi. Umjesto da rade samo za podmirenje vlastitih potreba i prohtjeva, trebali su imati osobitu kršćansku viziju zarađivanja novca kako bi ga mogli dijeliti s potrebitima (vidi Ef 4,28b). To će ih očuvati od bijedne sebičnosti i tragedije protraćenog, besplodnog života.

3,15 Ovaj završni pozdrav ne bi trebalo smatrati otrcanim i nevažnim. U zemljama gdje je malo kršćana, gdje su prezreni i progonjeni, takve riječi prenose golemu količinu ljubavi, prijateljstva i ohrabrenja.

Svi koji su bili s apostolom šalju pozdrave Titu, a Tit je zamoljen da ih prenese svima koji su voljeli Pavla i njegovu momčad u vjeri. I konačno, Pavao završava pismo temom koja je ovladala njegovim životom – **milošću Gospodinovom:**

Milost sa svima vama! Amen.

BILJEŠKE

¹(1,1) Za potpuniju obradu izabranja vidi komentar Efežanima 1 i Rimljanima 9.

²(1,6) Mnogi vjeruju da, premda razvod ponekad može biti valjan, *službenik* crkve ne bi smio biti razveden.

³(2,7) Kao što je to često slučaj (vidi NKJV bilješke), kritički tekst (NU) voli izostavljati neke stihove i riječi, a to se uvelike temelji na, kako neki misle, najstarijim postojećim rukopisima koji uglavnom potječu iz Egipta. KJV i NKJV daju prednost tradicionalnom, to jest, *Prihvaćenom tekstu* (Textus Receptus) koji je, nesumnjivo, uvijek potvrđen većinom postojećih rukopisa Novoga zavjeta (*Većinskim tekstom*).

⁴(2,14) KJV je osobito točan prijevod. Većina takozvanih “pogrešaka” u njemu duguje tu reputaciju promjenama u engleskom jeziku, koje su nastale tijekom posljednja četiri stoljeća.

⁵(3,10) Riječ “krivovjerac” (*heretik* u KJV) potječe od grčke riječi koja znači “strančarenje” ili *razdor* (NKJV). Osoba koja razara crkve obično naučava lažan ili “krivovjermički” nauk, ali to spada u kasniji razvoj same riječi *hairetikos*.

BIBLIOGRAFIJA

Vidi Bibliografiju na svršetku komentara 1. Timoteju.

POSLANICA FILEMONU

Uvod

Itinsko remek djelo umjetnosti pisanja pisama. – Ernest Renan

Svi smo mi (Gospodinovi) Onezimi. – Martin Luther

I. Jedinstveni položaj u kanonu Svetog pisma

Netko bi mogao reći da bismo mogli biti i bez tog Pavlovog pisamca, no takav bi bio potpuno u krivu. Kao prvo, ono je općenito prihvaćeno kao autentično osobno pismo koje potječe izravno iz apostolova srca. Kao takvo, ono je dragulj. Često ga se uspoređivalo s jednim svjetovnim pismom na istu temu – na temu odbjeglog roba – koje je rimski pisac Plinije Mlađi napisao nekom svom prijatelju. Osim na području uglađena govorničtva, Pavlovo ga pismo uvelike nadmašuje.

Ta kratka poslanica pokazuje uljudnost, tankoćutnost – s pomalo humora – i Pavlovo srce puno ljubavi. Premda ne iznosi neki nauk izravno, ona je zbog Pavlova naloga “stavi to na moj račun” savršeni prikaz nauka o “pripisivanju” (imputaciji). Jednako kao što su Onezimove slabosti bile stavljene na Pavlov “račun”, a Pavlova sposobnost da plati primijenjena na Onezimovu bespomoćnost, tako su i grijesi kršćanina “pripisani”, to jest, stavljani na račun našeg Gospodina, a Gospodinove spasenjske zasluge stavljene na račun kršćanina. Stoga nije čudno ovo što je napisao veliki reformator Martin Luther:

Tu vidimo kako se sveti Pavao izlaže za jadnog Onezima i sa svim svojim sredstvima zauzima za njegov slučaj pred njegovim gospodarom: na taj način on sebe prikazuje kao da je Onezim i kao da je on sâm učinio našao Filemonu. Upravo kao što je Krist učinio za nas pred Bogom Ocem, jednako i Pavao čini za

Onezima pred Filemonom ... Svi smo mi, po mom mišljenju, Njegovi Onezimi.¹

II. Autorstvo

Svatko osim najzadrtijih kritičara prihvaća Pavlovo autorstvo poslanice Filemonu. U stvari, Renan je bio toliko uvjeren u njezinu autentičnost da ga je to navelo da preispita vlastito odbacivanje autentičnosti njoj vrlo bliske poslanice Kološanima.

Budući da je poslanica Filemonu tako kratka i osobna, ne začuđuje što u njoj nema mnogo ranih navoda iz Pisma.

Vanjski dokazi. Iz poslanice Filemonu navodi se ili se ona sama spominje u spisima Ignacija, Tertulijana i Origena. Euzebij je rekao da je to jedna od knjiga koju su prihvaćali svi kršćani (*homologoumena*). Marcion ju je uključio u svoj “kanon”, a prihvaćena je i u Muratorijevu kanonu.

Unutarnji dokazi. Čak i u tom kratkom pismu Pavao sâm sebe spominje tri puta po imenu (st. 1.9.19). Stihovi 2.23.24 usko su povezani s Kološanima 4,10-17 pa tako te dvije poslanice potvrđuju autentičnost jedna drugoj. Na taj se način unutarnji dokazi slažu s vanjskima.

III. Datum nastanka

Ovo pismo bilo je poslano istodobno kad i Poslanica Kološanima (oko 60. god. po Kristu), to jest, tridesetak godina nakon uzašašća našega Gospodina.

IV. Pozadina i teme

Iz sadržaja samog pisma, kao i iz Pavlova pisma Kološanima, trebamo složiti pri-

povijest koja mu služi kao podloga. Tako izgleda da je Filemon stanovao u Kolossi (usp. Kol 4,17 i Flm, st. 2), a da se obratio se preko apostola Pavla (st. 19). Jedan od njegovih robova, Onezim, pobjegao mu je (st. 15,16) te izgleda da si je pritom pomogao tako što je ukrao nešto od imetka svog gospodara (st. 18).

Bjeginac je stigao u Rim dok je Pavao bio ondje utamničen (st. 9). Nije izvjesno je li to bilo dok je apostol još bio iza rešetaka ili pak tijekom razdoblja kad mu je bilo dopušteno stanovati samom u unajmljenoj kući (Dj 28,30). Neobičnim spletom okolnosti, Onezim je sreo Pavla u zahuk-

taloj metropoli te po njegovoj službi bio doveden Kristu (st. 10). Uskoro se između njih rodila istinska prijateljska ljubav (st. 12) i Onezim se apostolu pokazao kao vrijedan pomoćnik (st. 13). Ali obojica su se složila kako je najbolje da se Onezim vrati Filemonu i ispravi ono što mu je u prošlosti skrivio. Stoga je Pavao napisao ovo pismo Filemonu zauzevši se u njemu za Onezima i iznio snažne razloge zašto bi ga njegov gospodar trebao prihvatiti s obnovljenom naklonošću (st. 17). U to doba je Pavao pisao i poslanicu Kološanima. Tihi-ka je odredio za listonošu, a Onezima poslao zajedno s njim u Kolossu (Kol 4,7-9).

PREGLED

- I. POZDRAV (st. 1-3)
- II. PAVLOVA ZAHVALA I MOLTVA ZA FILEMONA (st. 4-7)
- III. PAVLOVO ZAUZIMANJE ZA ONEZIMA (8-20)
- IV. ZAVRŠNE NAPOMENE (21-25)

Komentar

I. POZDRAV (st. 1-3)

1 Pavao se radije predstavlja kao sužanj a ne kao apostol. Mogao se okoristiti tim autoritetom, ali se radije pozvao na nako nizak i nepovoljan položaj. Ipak, apostol pozlaćuje taj položaj nebeskom slavom – on je sužanj Isusa Krista. Ni na trenutak ne puži kao sužanj Rima! On vidi dalje od cara, vidi Kralja kraljeva. **Timo-tej** je bio uza nj dok je pisao ovo pismo pa tog vjernog učenika povezuje sa sobom, premda je pismo očigledno Pavlovo.

Glavni primatelj pisma je Filemon. Njegovo ime znači "ljubazni" i on je očigledno bio vjeran svom imenu, jer ga Pavao opisuje kao **ljubljenog Filemona, suradnika našega**.

2 Budući da je Apija žensko ime, većina stručnjaka pretpostavlja da se radi o Filemonovoj ženi. Činjenica da je pismo dje-

lomice naslovljeno i na nju, podsjeća nas da kršćanstvo uzvisuje dostojanstvo žene.² Kasnije ćemo vidjeti kako uzvisuje i robove. Mašta svetih ljudi skoro neizostavno je Arhipa proglašavala Filemonovim sinom. U to ne možemo biti sigurni, ali znamo da je bio djelatno uključen u kršćansko vojevanje. Pavao mu odaje čast nazvavši ga **suborcem**. Možemo ga zamisliti kao posvećenog učenika Gospodina Isusa, zapaljenog svetom strašću. U Kološanima ga je Pavao s osobitom pozornošću izdvojio rekavši: "I recite Arhipu: 'Pazi na službu koju si primio u Gospodinu; da je izvršiš'" (Kol 4,17).

Ako nam Filemon, Apija i Arhip prikazuju novozavjetnu kršćansku obitelj, izraz **crkva u tvojoj kući** poziva nas da si zamislimo novozavjetnu crkvu. Iz spomenutog jasno proizlazi da je Filemonova kuća bila

sastajalište skupine vjernika. Ondje su se okupljali na bogoštovlje, na molitvu i proučavanje Biblije. Odande su izlazili svjedočiti za Krista u svijet koji nikada neće s dobrodošlicom prihvatiti njihovu poruku, ali je nikad neće ni zaboraviti. Dok su se okupljali u Filemonovom domu, kršćani su bili jedno u Kristu Isusu. Bogati i siromašni, muškarci i žene, gospodari i robovi – svi su bili punopravni članovi Božje obitelji. Čim bi se vratili u svijet i svakodnevicu, ponovno bi se javile njihove društvene osobitosti. Ali za Gospodnje Večere, primjerice, svi bi bili na istoj razini – i to kao sveto svećenstvo. Tada Filemon nije imao nikakvu prednost pred Onezimom.

3 Pavlov osebjuni pozdrav izgleda da utjelovljuje ono najbolje što je on mogao poželjeti onima koje je volio. **Milost** uključuje nezasluzenu naklonost koju Bog izliva na svoje ljude. Spomenuti **mir** jest duhovna smirenost i uravnoteženost koja ustaljuje živote onih koje poučava Njegova milost. Oba ta blagoslova dolaze od **Boga, Oca našega, i Gospodina Isusa Krista**. Ta je rečenica bremenita značenjima. Ona nam govori da je Gospodin Isus u davanju milosti i mira izjednačen s Bogom Ocem. Bila bi hula iskazivati takvu čast Kristu kad On ne bi uistinu i potpuno bio Bog.

II. PAVLOVA ZAHVALA I MOLITVA ZA FILEMONA (st. 4-7)

4 Kad god bi se Pavao molio za Filemona, zahvaljivao bi **Bogu** za tog plemenitog brata. Imamo dovoljno razloga za vjerovati da je on bio izabrani trofej milosti Božje – takva vrst čovjeka kakvu bi i ti rado imao za prijatelja i brata. No neki komentatori tvrde da je Pavao u ovim početnim stihovima nastupio diplomatski, to jest, da mu je namjera bila “smekšati” Filemonovo srce kako bi on ponovno primio Onezima. To apostolu pripisuje nedostojnu pobudu i baca sjenku na nadahnuti tekst. Pavao ne bi to rekao da nije mislio iskreno.

5 Filemonov karakter krasile su dvije kvalitetne značajke koje su uvelike radovala Pavla – njegova **ljubav i vjera koju je imao prema Gospodinu Isusu i prema svima svetima**. Njegova vjera u Krista ukazivala je na to da u njemu jest korijen božanskog života, a njegova ljubav **prema svima svetima** pokazivala je da ima i plodove. – Vjera mu je bila plodonosna.

U Ef 1,15 i 16 te Kol 1,3,4, Pavao je izrazio sličnu zahvalu za svete na koje su bila naslovljena ta pisma. Ipak, na tim je mjestima vjeru naveo ispred ljubavi. Ovdje pak ljubav navodi prije vjere. Zbog čega ta razlika? Maclaren odgovara: “Tu je poredak analitički – poredak koji se spušta od očitovanja do uzroka. Poredak u usporednim odjeljcima poredak je plodonošenja, koji se diže od korijena do cvijeta.”

U ovom Pavlovom poretku ima još nešto zanimljivo. Izraz “ljubav prema svima svetima” on razdvaja tako što u nj umeće **ljubav ... prema Gospodinu Isusu**. Predmet ljubavi su sveti, ali Pavao zamata vjeru u ljubav, kao da unaprijed upozorava Filemona da će uskoro imati osobitu mogućnost očitovati stvarnost svoje vjere tako da iskaže ljubav robu Onezimu. Tako tu postoji osobit naglasak na riječi **svima – svima svetima**.

6 Prethodna dva stiha iskazala su Pavlovu zahvalnost za Filemona, ovaj pak iznosi na vidjelo narav apostolove molitve za nj. **Zajedništvo tvoje vjere** jest praktična ljubaznost koju je Filemon pokazivao drugima. Svoju vjeru možemo dijeliti ne samo propovijedanjem Krista, nego i tako da nahranimo gladne, odjenemo one u potrebi, utješimo žalosne, pomognemo onima u nevolji – da, i tako da oprostimo odbjeglom robu. Tada se Pavao pomolio da bi Filemonov život ispunjen dobročinstvima mnoge doveo do toga da prepoznaju kako sva njegova dobra djela potječu od **Krista Isusa**. Golema je snaga i utjecaj života u kojem je očitovana Božja ljubav. Jedno je čitati o ljubavi u knjizi – ali kako je poti-

čajno vidjeti Riječ gdje postaje tijelom u ljudskom življenju!

7 Vijest o Filemonovoj izobilnoj darežljivosti i požrtvovnoj ljubavi stigla je iz Kolosse do Rima donoseći **veliku radost** i (*zahvalnost*, NKJV margina) utjehu Kristovu sužnju. Za Pavla je bila golema povlastica to što je Filemona doveo Gospodinu, ali kolika li mu je samo bila nagrada čuti da njegovo dijete u vjeri nastupa dobro za Gospodina. Kako li je samo bilo dobro znati da je taj **brat uvelike okrijepio srca svetih**, osobito svojom ljubavlju. Nitko ne živi samom sebi, nitko ni ne umire samom sebi. Naši postupci utječu na druge i mi ne možemo izmjeriti doseg svog utjecaja. Osim toga, imamo bezgraničan potencijal za dobro ili za zlo.

III. PAVLOVO ZAUZIMANJE ZA ONEZIMA (8-20)

8 Sada Pavao dolazi do glavne namjere s kojom je pisao pismo. Sprema se zastupati Onezima. Ali kako da pristupi toj temi? Kao apostol, mogao je opravdano reći Filemonu: "A sada, brate, tvoja dužnost kao vjernika jest da oprostiš i ponovno prihva tiš tog bjegunca – i upravo ti to nalažem da učiniš." Pavao mu je mogao zapovjediti da to učini i Filemon bi ga nedvojbeno poslušao. Ali u tom slučaju bila bi to isprazna pobjeda.

9 Da apostol nije bio zadobio Filemonovo srce, tada bi Onezim mogao naići na hladan doček. Samo je poslušnost pobuđena ljubavlju mogla učiniti prihvatljivim položaj tog roba u kući. Možda je Pavao pišući te retke mislio na poznate Spasitelje riječi: "Ako me ljubite, zapovijedi moje vršite" (Iv 14,15). Stoga je, **zbog ljubavi**, radije zamolio a ne zapovjedio. Hoće li Filemonova ljubav doprijeti na drugu stranu mora gdje je ostarjeli Kristov veleposlanik⁴ bio sužanj zbog Gospodina Isusa? Hoće li ga dirnuti dvoje – Pavao **starac**, a sada i **sužanj**? Ne znamo točno koliko je apostol bio star u to doba. Procje-

ne se kreću od pedeset tri do šezdeset tri godine. Danas to možda ne zvuči prestaro, ali on je najvjerojatnije rano ostario zbog toga što je sagorio sebe u službi za Krista. A sada je bio **sužanj za Isusa Krista**. Spomenuvši to, on nije iskao sućut nego se nadao da će Filemon odvagnuti te čimbenike kad bude donosio svoju odluku.

10 I u izvorniku se ime Onezim spominje na svršetku rečenice: **Molim te za sina svoga koga rodih u okovima svojim, za Onezima**. Kad je Filemon čitajući stigao do imena svog odbjeglog roba, bio je potpuno razoružan. Zamisli njegovo iznenađenje kad je saznao da se taj "podlac" obratio i, još neobičnije, da ga je Kristu doveo Pavao – utamničnik!

Jedna od skrivenih slasti kršćanskog življenja jest gledati kako Bog djeluje na čudnovate i čudesne načine te se otkriva u stjecaju okolnosti koje nije moguće objasniti slučajnošću ili podudarnošću. Najprije je Pavao doveo Filemona Gospodinu. Potom je bio uhićen i odveden na sud u Rim. U Rim je stigao i Filemonov odbjegli rob. Na neki način sreo je Pavla i obratio se. I gospodar i rob nanovo su se rodili preko istog propovjednika, ali u vrlo udaljenim mjestima i pod posve različitim okolnostima. Je li to bila slučajnost?

11 Ime Onezim znači **koristan**. Ali kad mu je pobjegao, Filemon je možda bio u napasti nazvati ga bezvrijednim lupežom. Pavao, u biti, kaže: "Da, što se tiče tebe jest da je bio beskoristan, ali sada je koristan i **tebi i meni**." Rob koji se Filemonu vraćao bio je bolji negoli onaj koji mu je pobjegao. Spomenuli smo da su u novozavjetno doba robovi kršćani postizali veće cijene na tržnicama negoli ostali. Danas bi uposlenici kršćani trebali biti vredniji kao radnici negoli su to nevjernici.

12 U ovoj poslanici u žarište dolazi stav Novog zavjeta u pogledu ropstva. Primijetili smo da Pavao ne osuđuje ropstvo niti ga zabranjuje. U stvari, Onezima je poslao natrag njegovu gospodararu. Ali diljem No-

vog zavjeta osuđuju se i zabranjuju zloporabe povezane s ropstvom.

Maclaren piše:

Novi zavjet ... izravno se ne upleće u političko ili društveno uređenje, ali postavlja načela koja na nj jako utječu te ih pušta da prožmu sveopću misao.⁵

Nasilna revolucija nije biblijski način ispravljanja društvenih zala. Uzrok ljudske nečovječnosti leži u čovjekovoj paloj naravi. Evanđelje napada taj temeljni uzrok i nudi novo stvorenje u Kristu.

Shvatljivo je da rob koji ima dobrog gospodara može biti bolji negoli da je neovisan. To je, primjerice, istina za vjernike koji su sluge Gospodina Isusa. Oni koji su Njegovi robovi, uživaju istinsku slobodu. Šaljući Onezima natrag njegovu gospodaru, Pavao nije postupio nepravedno prema tom robu; i gospodar i rob bili su vjernici. Filemon će biti obvezan postupati s njime s kršćanskom ljubaznošću, a od Onezima se očekivalo da služi s kršćanskom vjernošću. Duboka ljubav koju je apostol imao za Onezima izražena je riječima **otposlah ... moju nutrinu**. Pavao se osjećao kao da gubi dio sebe.

Valja nam primijetiti da je tu izloženo važno načelo popravljivanja stvari. Je li potrebno da se Onezim, sada kad je spašen, vrati svom prijašnjem gospodaru? Odgovor je jasno "da". Spasenje uklanja kaznu i moć grijeha, ali *ne* briše dugove. Od novog kršćanina se očekuje da podmiri sve neplaćene račune i ispravi sve nepravilnosti, koliko je to u ljudskoj moći. Onezim je bio obvezan vratiti se u službu svom gospodaru i nadoknaditi sav novac koji je možda ukrao.

13 Apostol bi najradije **zadržao** Onezima kod *sebe* u Rimu. Obraćeni je rob mogao činiti mnogo toga za Pavla dok je ovaj bio utamničen zbog Evanđelja. I to bi za Filemona mogla biti prigoda da poslužuje apostolu – tako da mu Onezima prepusti kao pomoćnika. Ali ne bi bilo dobro učiniti to bez Filemonova znanja ili dopuštenja.

14 Pavao nije htio nasilno zadobiti susretljivost robovog gospodara tako da zadrži Onezima kod sebe u Rimu. **Bez** Filemonova slaganja nije htio **učiniti ništa** glede Onezima. Susretljivost bi bila lišena svoje krasote kad **bi bila od prisile** a ne od slobodne volje koja proizlazi iz ljubavi.

15 Biti sposoban gledati dalje od trenutnih nepovoljnih okolnosti te vidjeti Boga kako čini da sve ide na dobro onima koji ga ljube (Rim 8,28) znak je duhovne zrelosti. Kad je Onezim pobjegao, Filemon je vjerojatno bio obuzet gorčinom i osjećajem financijskog gubitka. Hoće li ikad ponovno vidjeti tog roba? Sada Pavao ukazuje na dugu koja se probija kroz tamne oblake. Onezim je za obitelj iz Kolosse bio izgubljen na **neko vrijeme** kako bi ga mogli imati **natrag zauvijek**. To bi trebalo utješiti kršćane kojima umru vjerni rođaci i prijatelji. Odvojenost je privremena, ponovno sjedinjenje bit će vječno.

16 Filemon nije samo dobivao natrag Onezima, nego ga je primao pod boljim uvjetima negoli ono ranije. Između njih neće više vladati ustaljeni odnos gospodar – sluga. Sada je Onezim bio nešto **više od sluge**: bio je **ljubljeni brat u Gospodinu**. Odsad će pobudu straha zamijeniti pobuda ljubavi. Pavao je već uživao u zajedništvu s njim kao s **ljubljenim bratom**, ali ga sada više neće imati u Rimu. Apostolov gubitak bit će Filemonov dobitak. Sada će on Onezima poznavati kao brata i u **tijelu i u Gospodinu**. Prijašnji rob opravdat će Pavlovo povjerenje i u **tijelu**, to jest, svojim odanim služenjem u tjelesnom smislu, i u **Gospodinu** – kao vjernik u zajedništvu.

17 Apostolova molba zapanjuje i svojom smjelošću i svojom nježnošću. On moli Filemona da **prihvati** Onezima kao što bi prihvatio njega samoga: **Ako me dakle smatraš drugom, prihvati ga kao mene**. Te riječi podsjećaju nas na tvrdnju samog Spasitelja: "Tko prima vas, mene prima; a tko prima mene, prima onoga koji mene posla" (Mt 10,40) i: "Zaista, kažem

vam, što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste" (Mt 25, 40). Također nas podsjećaju da nas je Bog prihvatio u Osobi svog Sina te da smo bliski i dragi Bogu kao i Krist.

Ako je Filemon smatrao Pavla **drugom**, nekim s kim je u zajedništvu, tada ga apostol moli da na istoj osnovi prihvati i Onezima. To nije bio zahtjev da se s Onezimom postupa kao sa stalnim gostom u obitelji, koji neće biti obvezan raditi. On će i dalje biti sluga u domu – ali kao onaj koji pripada Kristu i stoga je brat u vjeri.

18 Apostol ne kaže da je Onezim Filemonu bilo što ukrao, ali ovaj stih navodi na takvu mogućnost. Krađa je zacijelo bila jedan od najvećih grijeha među robovima. Pavao je voljan prihvatiti odgovornost za svaki gubitak koji je Filemon pretrpio. On shvaća da se ukradeno treba nadoknaditi. Onezimovo obraćenje nije izbrisalo njegova dugovanja ljudima. Stoga Pavao veli Filemonu da **to stavi njemu na račun**.

Ne možemo čitati ovaj stih a da se ne prisjetimo golemog duga koji smo navukli na sebe kao grešnici, i kako je na Golgoti sve to prebačeno na račun Gospodina Isusa. On je u potpunosti isplatio taj dug kad je umro kao naš Zamjenik. Ovdje nas se, također, podsjeća da Krist služi za nas kao Branitelj. Kad Sotona, optuživač braće, iznosi optužbe protiv nas zbog pogrešaka koje smo počinili, naš blagoslovljeni Gospodin, u biti, kaže: "Stavi to na moj račun." U ovoj je poslanici prikazan nauk o pomirenju. Onezim se otuđio od Filemona zbog svog pogrešnog postupka. Po Pavlovoj službi (sve ukazuje da je to tako) uklonjena je udaljenost i "neprijateljstvo", i rob se pomirio sa svojim gospodarom. Tako smo i mi zbog svog grijeha bili otuđeni od Boga; ali po Kristovoj smrti i uskrsnuću bio je izbrisan uzrok neprijateljstva pa smo, kao vjernici, izmireni s Bogom.

19 Obično bi Pavao svoje pismo kazivao u pero nekome drugome, a **svojom bi rukom** dopisao samo završne retke. Ne

možemo biti sigurni je li cijelo ovo pismo napisao svojom rukom, ali barem u ovim recima uzima pero u ruku i, svojim poznatim "škrakopisom", izjavljuje da će platiti bilo koji Onezimov dug. To želi učiniti usprkos činjenici da Filemon ima golem dug prema njemu – ta Pavao ga je doveo k Gospodinu. Svoj duhovni život, što se tiče ljudskog udijela, dugovao je apostolu. Ali Pavao ga nije prisiljavao da mu isplati taj dug.

20 Oslovljavajući Filemona kao brata, ostarjeli Pavao ište samo korist u Gospodinu, okrepu u Kristu. Zauzima se za Onezima da bude prihvaćen, da mu bude oprosteno i da mu se ponovno dodijeli njegovo mjesto službe u tom domu – no ne više kao robu nego bratu u Božjoj obitelji.

IV. ZAVRŠNE NAPOMENE (21-25)

21 Apostol je bio **uvjeren** da će Filemon učiniti **još više** negoli ga on moli. I njemu samome Krist je darežljivo oprostio. Ni on, zacijelo, ne bi trebao učiniti manje za Onezima. U tome imamo živopisan opis Ef 4,32: "I budite jedni prema drugima ljubazni, milosrdni: opraštajte jedni drugima kao što je Bog u Kristu oprostio vama."

22 Ali kako će Pavao saznati na koji je način Filemon postupio s Onezimom? Nadoao se posjetiti Kolossu i biti gost u Filemonovu domu. Na temelju **molitava** kršćana očekivao je da će ga civilne vlasti osloboditi, pa moli Filemona da mu **pripravi stan**. Možda je jedna od prvih Onezimovih zadaća trebalo biti: "Pripravi gostinsku sobu za našeg brata Pavla." Ne znamo je li Pavao ikada došao u Kolossu. Jedino možemo pretpostaviti da ga je čekao pripravljen **stan** i da su svi članovi tog doma, srdaca povezanih u ljubavi, jedva čekali da ga vide.

23 Epafra je mogao biti čovjek koji je započeo zajednicu u Kolossi (Kol 1,7.8; 4,12.13). Sada je bio Pavlov **suuznik** u Rimu pa i on zajedno s njim pozdravlja Filemona.

24 S Pavlom su u to doba bili **Marko**, **Aristarh**, **Dema** i **Luka**. Ta su imena spomenuta i u Kol 4,10.14. U Kol 4 spomenut je i Isus, zvani Just, koji je ovdje zbog nečega izostavljen. **Marko** je bio pisac drugog evanđelja. Nakon svoje nekadašnje pogreške dokazao se kao vjerni Gospodinov sluga (2 Tim 4,11; usp. Dj 13,13; 15, 36-39). **Aristarh**, vjernik iz Soluna, pratio je Pavla na nekoliko putovanja, uključujući i putovanje u Rim. U Kol 4,10 Pavao ga naziva "moj suuznik". **Dema** je kasnije, zaljubljen u ovaj svijet, napustio Pavla (2 Tim 4,10). **Luka**, ljubljani liječnik, iskazao se kao vjerni sudrug i pomoćnik sve do svršetka (2 Tim 4,11).

25 Pismo završava Pavlovim osebnim blagoslovom. On želi da **milost Gospodina našeg Isusa Krista** bude s Filemonovim **duhom**. U životu nema većeg blagoslova negoli je nezaslužena Spasiteljeva naklonost koju je moguće iskusiti svakog trenutka. Sve što srce može poželjeti jest živjeti neprestance u shvaćanju i uživanju Njegove Osobe i djela.

Pavao je odložio svoje pero i pismo predao Tihiku da ga isporuči Filemonu. Teško da je shvaćao u kolikoj će mjeri poruka te poslanice utjecati na ponašanje kršćana u budućim stoljećima. To njegovo pismo je klasično djelo ljubavi i uljudnosti, primjenjivo danas kao i onda kad je napisano. **Amen.**

BILJEŠKE

¹(Uvod) Martin Luther, navod od J. B. Lightfoota u *Saint Paul's Epistles to Colossians and to Philemon*, str. 317., 318.

²(St. 2) Usporedimo li položaj kršćanki s položajem žena poganâ ili pak muslimana, složiti ćemo se da je Gospodin Isus Krist zaista istinski "Osloboditelj žena".

³(St. 7) U većini rukopisa tu dolazi riječ "zahvalnost" (*harin*) umjesto riječi "radost" (*haran*).

⁴(St. 9) U grčkom su riječi "starac" (*presbutes*) i "veleposlanik" (*presbeutes*) toliko slične da Bentley pretpostavlja kako je Pavao napisao "veleposlanik". Tradicionalni rukopisi potpuno se protive toj pretpostavci, koliko god se ona uklapala u kontekst.

⁵(St. 12) Alexander Maclaren, "Colossians and Philemon", *The Expositor's Bible*, st. 461.

BIBLIOGRAFIJA

Vidi Bibliografiju na svršetku komentara Poslanice Kološanima.

POSLANICA HEBREJIMA

Uvod

Nema dijela Svetog pisma čije je autorstvo toliko sporno, ni takvoga čije je nadahnuće toliko neosporno.

Conybeare i Howson

I. Jedinstveni položaj u kanonu Svetog pisma

Poslanica Hebrejima po mnogo čemu je jedinstvena knjiga Novog zavjeta. Premda ne započinje kao pismo, ipak kao pismo završava; a jasno je da je naslovljena iz Italije ili u Italiju (13,24) i to nekoj osobitoj skupini, vjerojatno kršćanima židovskog podrijetla. Smatralo se da je najprije bila naslovljena nekoj maloj crkvi koja se okupljala u kući; stoga nije imala veze s nekom od većih poznatih zajednica kako bi odražavala povijest njezina nastanka i određenja. Stil ove poslanice najknjiževniji je među novozavjetnim spisima. Pjesnički je i prepun je navoda iz Septuaginte. Rječnik joj je bogat, a što se tiče glagolskih doba i drugih potankosti grčkim se jezikom služi vrlo precizno.

Premda je u nekom smislu vrlo *židovska* (uspoređuju je s Levitskim zakonikom), upozorenja protiv odlaženja od stvarnosti Kristove smrti u vjerske obrede uvijek su potrebna u kršćanstvu. Otud potječe goleme važnost te poslanice.

II. Autorstvo

Pisac poslanice Hebrejima nepoznat je, premda se u nekim ranijim izdanjima *King James* prijevoda kao dio njezina naslova navodilo Pavlovo ime. Rana Istočna crkva (Dionizije i Klement, obojica iz Aleksandrije) njezinim su piscem proglašavali Pavla. Nakon mnogo dvojbi, od Atanzija pa nadalje, prevladalo je to gledište tako da se s time konačno složio i Zapad. Ipak, danas su rijetki oni koji prihvaćaju Pavlovo au-

torstvo. Origen se složio da *sadržaj* jest pavlovski i da u poslanici ima nekih pavlovskih karakterističnih crta, ali se stil izvornika jako razlikuje od Pavlovog. (To ne isključuje Pavlovo autorstvo, jer književni genije može izmijeniti svoj stil.)

U povijesti se, inače, predlagalo nekoliko mogućih autora: Luku (koji piše na sličan način, a bilo mu je blisko Pavlovo propovijedanje), Barnabu, Silu, Filipa, pa čak i Akvilu i Prisku.

Luther je predlagao Apolona, čovjeka koji se uklapa u stil i sadržaj te poslanice: silno je poznavao starozavjetna Pisma i bio vrlo rječit (Aleksandrija, njegov rodni grad, bila je na glasu zbog govorničtva). Argument protiv Apolona jest taj da ne postoji aleksandrijska predaja koja bi sačuvala takvu teoriju, što bi bilo nevjerojatno ako bi je pisao rođeni Akeksandrijac.

Iz nekog je razloga Gospodin smatrao prikladnim ne otkriti identitet pisca. Jedna od tvrdnji je da Pavao *jest* pisac, ali je namjerno prikrrio svoje autorstvo zbog predrasuda koje su Židovi imali protiv njega. I premda je to moguće, nikada nisu nadmašene Origenove riječi: "Samo Bog zna sa sigurnošću tko je napisao tu poslanicu."

III. Datum nastanka

Usprkos nepoznanici u pogledu njezina *autorstva*, Poslanicu je ipak moguće približno *datirati*.

Vanjski dokazi govore da se radi o spisu iz prvog stoljeća, jer se tom poslanicom služio Klement Rimski (otprilike 95. godi-

ne po Kristu). Polikarp i Justin Mučenik navode iz Poslanice, premda ne imenuju njezina pisca. I Dionizije Aleksandrijski navodi iz Poslanice Hebrejima proglašavajući je Pavlovom, a Klement Aleksandrijski spominje da ju je Pavao napisao a Luka preveo. (Ipak, Poslanica ne djeluje kao prijevod.) Irenej i Hipolit držali su da Pavao nije napisao Hebrejima, a Tertulijan je smatrao da je to učinio Barnaba.

Gledano *iznutra*, izgleda da je pisac Poslanice Hebrejima bio neki kršćanin drugog naraštaja (2,3; 13,7). Budući da se ne spominje Židovski rat (koji je započeo 66. godine po Kristu), a i hramske su se žrtve još uvijek prinosile (8,4; 9,6; 12,27; 13,10), to ukazuje na njezin nastanak prije 66. godine i, *sasvim sigurno*, prije razorenja Jeruzalema (70. po Kristu). Spomenuti su progoni (12,4), ali vjernici se još nisu "do krvi oduprli". Ako je odredište tog pisma bila Italija, tamošnji Neronov krvavi progon (64. po Kristu) u najmanju bi ruku nastanak Poslanice pomaknuo u sredinu 64. godine. No najvjerojatniji datum njezina nastanka jest između 63. i 65. godine po Kristu.

IV. Pozadina i teme

Poslanica Hebrejima općenito se bavi golemom borbom koja nastaje kad netko napušta jedan vjerski sustav i mijenja ga drugim. Tu dolazi do žestokog raskidanja starih svezja, te do stresa i napetosti zbog udaljevanja, kao i strahovitih pritisaka kojim se prebjega želi navesti na povratak.

Ali u ovoj poslanici problem nije bio samo napuštanje starog sustava i pristupanje jednakovrijednom novom sustavu. Tu se radilo o napuštanju Židovstva i pristupanju Kristu a to je, kao što pisac prikazuje, uključivalo napuštanje sjenâ u zamjenu za bit, obredâ za stvarnost, prijašnjeg za konačno, privremenog za trajno – ukratko, dobroga za najbolje.

Teškoća je bila i u tome što se napuštalo omiljeno u zamjenu za neomiljeno, većinu za manjinu i tlačitelje u zamjenu za tlače-

ne, a to je pretpostavljalo mnoge ozbiljne teškoće.

Sama poslanica pisana je ljudima židovskog podrijetla. Ti su Hebreji čuli Evanđelje koje su apostoli i drugi vjernici propovijedali u ranim danima Crkve i vidjeli silna čudesa Svetog Duha koji je potvrdio Poruku. Prema Radosnoj vijesti ponijeli su se trojako:

Neki su povjerovali u Gospodina Isusa Krista i istinski se obratili.

Neki su za se tvrdili da su postali kršćanima, krstili se i priključili mjesnoj skupštini; ipak, nikad se nisu nanovo rodili po Božjem Svetom Duhu.

Drugi su glatko odbili poruku spasenja.

Ova poslanica bavi se s prve dvije vrste ljudi – s istinski spašenim Hebrejima i s onima koji su samo izvanjski izgledali kao kršćani.

Kad bi Židov napustio vjeru svojih otaca, smatralo ga se prodanom dušom i otpadnikom (*meshummed*) te bi često bio kažnjen na jedan od sljedećih načina:

- Obitelj bi ga razbaštinila.
- Isključenje iz zajednice Izraelaca.
- Gubitak zaposlenja.
- Zapljenjena posjeda.
- Mentalno i tjelesno mučenje.
- Javno ismijavanje.
- Zatvor.
- Mučeništvo.

Naravno, uvijek je postojala mogućnost bijega. Ako bi zaniijekao Krista i vratio se židovstvu, bio bi pošteđen od daljnjih progona. Čitamo li ovu poslanicu između redaka, otkrit ćemo neke od snažnih argumenata kojima se takvoga uvjeravalo da se vrati u židovstvo:

- Bogato nasljeđe prorokâ.
- Vrlo značajna služba anđelâ u povijesti Božjeg drevnog naroda.
- Povezanost s glasovitim zakonodavcem Mojsijem.

- Nacionalne veze sa sjajnim vojnim zapovjednikom Jošuem.
- Slava Aronovog svećeništva.
- Sveti Hram u kojem je Bog odlučio prebivati među svojim narodom.
- Savez u Zakonu koji je Bog dao po Mojsiju.
- Božanski određeni predmeti u Svetištu i veličanstveni zastor.
- Službe u Svetištu, osobito obred velikog Dana pomirenja (Yom Kippur, najvažniji dan židovskog kalendara).

Kao da čujemo Židove prvog stoljeća kako prikazuju sve te krasote svoje drevne, ritualističke religije pa podrugljivo pitaju: "A što imate vi kršćani? Mi imamo sve to. Što imate vi? – Ništa osim obične Gornje sobe, stol i nešto kruha i vina na stolu! Hoćete reći da ste zbog *toga* napustili sve ono?"

Poslanica Hebrejima doista je odgovor na pitanje "Što vi imate?" Odgovor, jednom riječju, jest: Krist. U Njemu imamo:

- Jednoga koji je veći od prorokâ.
- Jednoga koji je veći od anđela.
- Jednoga koji je veći od Mojsija.
- Jednoga koji je veći od Jošue.
- Jednoga čije je svećeništvo nadišlo Aronovo.
- Jednoga koji služi u boljem svetištu.
- Jednoga koji je uveo bolji Savez.
- Jednoga koji je predprikaz slikovitih hramskih predmeta i zastora.
- Jednoga čija, jednom zauvijek prinesena, žrtva nadilazi neprestano žrtvovanje bikova i jaraca.

Jednako kao što se zvijezde gube s vida zbog veće slave sunca, tako i prikazi i sjene židovstva blijede do beznačajnosti pred većom slavom Osobe i djela Gospodina Isusa.

Ipak, još je uvijek postojao problem progonstva. Oni koji su se izdavali za sljedbenike Gospodina Isusa naišli su na žestoko i pomamno protivljenje. Prave je vjernike

to moglo odvesti u opasnost razočaranja i očajavanja. Stoga ih je trebalo ohrabriti da vjeruju u Božja obećanja. Trebala im je strpljivost i u pogledu buduće nagrade.

Za one koji su samo imenom bili kršćani, postojala je opasnost od otpadništva. Nakon što su izjavili da su primili Krista, mogli su ga se potpuno odreći i vratiti se ritualističkoj religiji. To bi bilo kao da pogaze Sina Božjega, Njegovu krv smatraju kao i svaku drugu i uvrijede Duha Svetoga. Za taj hotimični grijeh nije bilo pokajanja ili oprostjenja. U Poslanici Hebrejima ponavljaju se upozorenja protiv tog grijeha. U 2,1 opisan je kao *promicanje* poruke o Kristu. U 3,7-19 to je grijeh *pobune* ili otvrdnuća srca. U 6,6 to je *otpadanje* ili apostazija. U 10, 25 *propuštanje svojih sastanaka*. U 10,26 *svojevoljno* grijеšenje. U 12,16 spominje se *prodavanje* prava *prvorodstva* za jedan jedini obrok. I konačno, u 12,25 naziva se *odbijanjem* da se poslušati Onoga koji govori s Neba. Ali sva su ta upozorenja usmjerena protiv različitih vidova istoga grijeha – grijeha otpadništva.

Poruka Poslanice Hebrejima suvremena je danas kao i u prvom stoljeću postojanja Crkve. Trajno nas treba podsjećati na vječne povlastice i blagoslove koji nam pripadaju u Kristu. Treba nam ohrabrenje da izdržimo usprkos protivljenju i teškoćama, a sve koji se nazivaju vjernicima treba upozoravati na to da se, nakon što su okusili i uvidjeli kako je dobar Gospodin, ne vraćaju ceremonijalnoj religiji.

PREGLED

- I. KRIST UZVIŠEN KAO OSOBA (1,1 – 4,13)
  - A. Krist uzvišeniji od prorokâ (1,1-3)
  - B. Krist uzvišeniji od anđelâ (1,4 – 2,18)
  - C. Krist uzvišeniji od Mojsija i Jošue (3,1 – 4,13)
- II. KRIST UZVIŠEN KAO SVEĆENIK (4,14 – 7,28)
  - A. Krist kao Veliki svećenik uzvišeniji od Arona (4,14 – 7,28)
  - B. Kristova služba uzvišenija od Aronove (pogl. 8)
  - C. Kristova žrtva uzvišenija od starozavjetnih žrtava (9,1 – 10,18)
- III. UPOZORENJE I POTICAJI (10,19 – 13,17)
  - A. Upozorenje da se ne prezire Krista (10,19-39)
  - B. Poticaj na vjeru pomoću starozavjetnih primjera (pogl. 11)
  - C. Poticaj na nadu u Krista (pogl. 12)
  - D. Poticaj na različite kršćanske milosti (13,1-17)
- IV. ZAVRŠNI BLAGOSLOV (13,18-25)

Komentar

I. KRIST UZVIŠEN KAO OSOBA (1,1 – 4,13)

A. Krist uzvišeniji od prorokâ (1,1-3)

1,1 Nijedna druga novozavjetna poslanica ne prelazi na stvar tako brzo kao ova. Pisac bez ikakva pozdrava ili uvoda prelazi na svoju temu. Izgleda kao da ga je sveta nestrpljivost prisilila da izloži nenadmašivu slavu Gospodina Isusa Krista.

On najprije uspoređuje Božje otkrivenje **po prorocima** s Njegovim otkrivenjem u Njegovom Sinu. Proroci su bili božanski nadahnuti govornici za Boga. Bili su to časnici sluge Jahvini. Duhovno bogatstvo njihove službe sačuvano je u Starom zavjetu.

Ipak je njihova služba bila samo djelomična i nepotpuna. Svakom od njih bila je povjerena određena mjera otkrivenja, ali je u svakom slučaju ono bilo nepotpuno.

Ne samo da im je istina bila dijeljena u obrocima; upotrebljavali su **više** različitih načina kako bi je prenijeli ljudima. Bila je

prisutna u zakonu, povijesti, pjesništvu i proročanstvima. Ponekad je bila usmena, ponekad pisana. Ponekad je predavana viđenjima, snovima, simbolima ili tjelesnim pokretima i mimikom. Ali koji god način prenošenja, stvar je u tome da su Božja ranija otkrivenja židovskom narodu bila samo priprema, podložna razvoju i različita što se tiče načina prikazivanja.

1,2 Povremena, djelomična i međusobno različita otkrivenja Starog zavjeta sada su bila zasjenjena Božjim glavnim i konačnim otkrivenjem u osobi vlastitog Sina. Proroci su bili samo kanali kojima je prenošena božanska riječ. Sâm Gospodin Isus Krist je konačno Božje otkrivenje ljudima. Kao što je Ivan Krstitelj rekao: "Boga nitko nikada nije vidio, jedinorođeni Sin koji je u krilu Očevu, on ga je objavio" (Iv 1,18). Gospodin Isus pak je za sebe rekao: "Tko je vidio mene, vidio je Oca" (Iv 14,9). Krist ne govori samo *za* Boga, nego *kao* Bog.

Kako bi naglasio beskrajnu prednost Sina Božjega u odnosu na proroke, pisac ga najprije predstavlja kao **baštinika svega**. To znači da Njemu po božanskoj odredbi pripada univerzum i da će On uskoro nad njim vladati.

Po Njemu je Bog **sazdao svjetove**. Isus Krist je bio djelatni Posrednik u stvaranju. On je stvorio zvjezdano nebo, atmosfersko nebo, zemlju, ljudski rod i božanski plan o vjekovima. On je sačinio sve stvoreno, i duhovno i tjelesno.

1,3 On je odblesak Božje **slave**, to jest, sva savršenost koja se nalazi u Bogu Ocu nalazi se i u Njemu. On je sjaj ili blještavilo **slave Njegove**. U Njemu je očigledna sva moralna i duhovna slava Božja.

Nadalje, Gospodin Isus je točni **otisak** Božjeg suštinskog bića. To se, naravno, ne može odnositi na tjelesnu sličnost jer je Bog, u svojoj biti, Duh. To znači da Krist na svaki zamislivi način točno predstavlja Oca. Veća sličnost od te nije moguća. Sin, budući da je Bog, svojim riječima i postupcima otkriva ljudima točno ono što i kakav Bog jest.

On **svojom snažnom riječju** održava i svemir. U početku je samo progovorio kako bi stvorio svjetove (Heb 11,3). On još uvijek govori i Njegova moćna **riječ** održava život, drži tvar na okupu i održava svemir u pravilnom poretku. Po Njemu se sve drži zajedno (Kol 1,17). U tome je jednostavno objašnjenje dubokog znanstvenog problema. Znanstvenici se muče kako bi otkrili što molekule drži zajedno. Ovdje saznajemo da je Isus veliki Svedržitelj i da sve održava svojom moćnom **riječju**.

Ali sljedeća slava našeg Spasitelja najčudesnija je od svih ostalih – **sâm je ostvario očišćenje naših grijeha**. Stvoritelj i Svedržitelj postao je Grijehonositelj. Da bi stvorio svemir, trebao je samo progovoriti. Da održava i vodi svemir, treba samo govoriti jer u to nije uključen moralni problem. Ali da jednom zauvijek ukloni naš grijeh, trebao je umrijeti na križu Golgote.

Zapanjujuće je kad pomislimo da je vrhovni Gospodar sišao s Neba kako bi postao žrtveno janje. "Ljubav tako čudnovata, tako božanska, zahtijeva moju dušu, moj život, moje sve" – kaže u svom hvalospjevu Isaac Watts.

Na poslijetku imamo Njegovo uzvišenje kao ustoličenoga Gospodina: On je **sjeo zdesna Veličanstvu u visinama**. Sjedenje je položaj koji predstavlja počinak. No tu se ne radi o počinku nakon napornog posla, nego o počivanju u zadovoljstvu s dovršenim djelom. Taj položaj prikazuje da je dovršeno djelo otkupljenja.

Zdesna Veličanstvu u visinama častan je i povlašten položaj (Heb 1,13). Zbog Njegova slavnog trijumfa, Bog ga je nadavse uzvisio. Zdesna je, također, položaj snage (Mt 26,64) i blaženstva (Ps 16,11). Čavlina probijena Spasiteljeva ruka drži žezlo sveopće vlasti (1 Pet 3,22).

Slijedeći put našeg Gospodina od stvaranja pa sve do Golgote, a odande do slave, izgleda da smo iz vida izgubili proroke. Premda su oni svijetao primjer, ostali su u sjeni. Svjedočili su o budućem Mesiji (Dj 10,43), a sada kad je On došao, oni su se radosno povukli iz vidokruga.

B. Krist uzvišeniji od anđela (1,4 – 2,18)

1,4 Sljedeći korak u izlaganju ove poslanice prikazuje da je Krist **uzvišeniji od anđela**. To je bilo nužno istaknuti jer je židovski narod nadasve cijenio službu anđela. Napokon, i Zakon je bio predan po anđelima (Dj 7,53; Gal 3,19), a anđeoska bića često su se pojavljivala tijekom povijesti drevnog Božjeg naroda. Možda se tvrdilo da će onaj tko zbog Krista napusti židovstvo biti odvojen od te nacionalne i religijske baštine. Istina je upravo suprotna, tko dobije Krista, dobio je Onoga koji je uzvišeniji od anđela u dvojakom smislu: prvo kao Sin Božji (1,4-14), a potom kao Sin čovječji (2,5-18).

Krist **postade toliko uzvišeniji od anđela koliko je uzvišenije nego oni baštinitio ime**. To nam najprije govori o Njego-

voj stečenj, a zatim i o Njegovoj urođenoj uzvišenosti.

Stečena uzvišenost potječe od Njegovog uskrsnuća i uzašašća, te od toga što je uzvišen kao Gospodin i Krist. Utjelovljenjem je učinjen malo nižim od anđelâ kako bi mogao pretrpjeti smrt (2,9), ali Bog ga je uzvisio i ustoličio u najvišoj slavi.

Njegova urođena uzvišenost povezana je s Njegovim vječnim odnosom koji kao Sin ima s Ocem. Spomenuto **uzvišenije ime** jest ime Sin.

1,5 Sada su navedena dva stiha iz Starog zavjeta koji govore da je Mesija Božji Sin. Prvi je iz Ps 2,7 gdje mu se Bog obraća kao Sinu: **“Ti si Sin moj, ja te danas rodih.”** U jednom smislu Krist je vječno rođeni Sin. U drugom smislu, rodio se kad je bio utjelovljen. U trećem smislu, rodio se kad je uskrsnuo – kao prvorodeni od mrtvih (Kol 1,18). Pavao je ovaj stih naveo u sinagogi u Antiohijskoj Pizidiji i primijenio ga na Kristov prvi dolazak (Dj 13,33).

Ali glavna je misao da Bog nikada nije nekog anđela nazvao svojim Sinom. Anđeli su skupno nazvani sinovima Božjim (Job 1,6; Ps 89,6, KJV margina), ali to ne znači da su nešto više negoli stvorenja. Kad pak se Gospodina Isusa naziva Sinom Božjim, to ukazuje na Njegovu jednakost s Bogom.

Drug stih je iz 2 Sam 7,14: **“Ja ću njemu biti Otac, a on će meni biti Sin.”** Premda bi moglo izgledati da se te riječi odnose na Salomona, Duh Sveti ukazuje da se ipak odnose na jednog većeg Davidovog Sina. I tu nalazimo argument da Bog o anđelima nikada nije govorio na taj način.

1,6 I treće zbog čega je Krist veći od anđelâ jest to što je On predmet njihova štovanja, dok su oni samo Njegovi vjesnici i sluge. Kako bi to dokazao, pisac navodi Pnz 32,43 (LXX i SMM) kao i Ps 97,7 (vidi NKJV marginu).

Stih iz Ponovljenog zakona gleda na vrijeme kad će Bog ponovno uvesti **Prvoro-**

đenca u svijet. Drugim riječima, to se odnosi na Drugi Kristov dolazak. U to doba **anđeli** će javno pasti **ničice** pred Njim. To može značiti samo da On jest Bog. Idolopoklonstvo je kad se štuje nekog drugog osim pravoga Boga. Ipak, ovdje Bog zapovijeda da se **anđeli** poklone Gospodinu Isusu Kristu.

Naziv **Prvorodenc** mogao bi značiti da je On prvi što se tiče vremena (Lk 2,7), ili pak prvi što se tiče položaja ili časti (Ps 89,27). U ovom stihu kao i u Rimljanima 8,29 te Kol 1,15.18 radi se o ovom drugom značenju.

1,7 Za razliku od svog nadmoćnog Sina, Bog **anđele svoje čini duhovima** (ili *vjetrovima*) i **sluge svoje plamenom ognjenim.** On je Stvoritelj i Ravnatelj anđelâ, a oni se pokoravaju Njegovoj volji brzinom vjetra i žestinom ognja.

1,8 Sada slijedi golem popis blaženstava po kojima je Sin neusporediv. Bog mu se najprije obraća kao Bogu. U Ps 45,6 Bog Otac pozdravlja Mesiju riječima: **“Prijestolje je tvoje, o Bože, u vijeke vjekova.”** Ovdje je ponovno neporecivo prikazano Kristovo božanstvo, a taj argument dolazi iz tradicionalnog teksta hebrejske Biblije. (U svakom poglavlju Poslanice Hebrejima postoji najmanje po jedan navod iz Starog zavjeta.)

On je i vječni Svevladar; Njegovo prijestolje stoji u vijeke vjekova. Njegovo će se kraljevstvo “protezati od mora do mora” sve dok Mjesec ne izgubi svoj sjaj.

On je pravedni Kralj. Psalmist za Njega kaže da drži **žezlo pravednosti**, što je pjesnički način da se kaže kako On kao Kralj vlada u apsolutnom poštenju i apsolutnoj čestitosti.

1,9 Njegova osobna čestitost očigledna je u činjenici da je On neprestance **ljubio pravednost i mrzio bezakonje.** To se, nesumnjivo, prvenstveno odnosi na Njegove trideset tri godine života na Zemlji, tijekom kojih Božje oko nije našlo nikakvu mrlju u Njegovom karakteru ni pogrešku u

Njegovu ponašanju. Dokazao je da je prikaldan za vladanje.

Zbog Njegove osobne savršenosti **Bog** ga je **pomazao uljem radosti kao nikog od Njegovih drugova**. To znači da je Krista uzdigao iznad svih ostalih bića. Ulje bi se ovdje moglo odnositi na Duha Svetoga; Krist je bio obdaren Duhom više negoli svi drugi (Iv 3,34). Njegovi **drugovi** su svi oni s kojima se družio, ali taj izraz ne znači da su mu bili ravni. Moguće je da to uključuje i anđele, ali se vjerojatnije odnosi na Njegovu braću Židove.

1,10 Gospodin Isus Krist je Stvoritelj neba i Zemlje. To je prikazano u Psalmu 102,25-27. U tom psalmu Mesija se moli: "Bože moj nemoj me uzeti" (st. 25). Na tu molitvu iz Getsemanskog vrta i s Golgote Bog Otac odgovorio je: Ti si "u početku utemeljio Zemlju, i nebo je djelo ruku tvojih."

Valja naglasiti da se Bog u ovom stihu obratio svom Sinu kao **GOSPODINU**, to jest, Jahvi. Nizbježiv je sljedeći zaključak: Isus Novog zavjeta jest Jahve Starog zavjeta.

1,11.12 U ova dva stiha prolaznost svega stvorenog uspoređena je sa Stvoriteljevom trajnošću. Njegova će djela **propasti**, ali će On **sâm ostati**. Premda izgleda da Sunce, Mjesec, zvijezde, planine, mora i rijeke izgledaju trajni, istina je da im je urođeno starenje. Psalmista ih prikazuje slikom **plašta**, koji prvo postaje iznošen, zatim ga se smota jer više nije za nošenje, a potom ga se **promijeni** za nešto bolje.

Pogledaj na snijegom pokriveno vrhunce planina, veličanstvene zalaske Sunca, i nebo posuto zvijezdama, a zatim poslušaj veličanstvenu melodiju ovih riječi: "**Kao plašt ćeš ih smotati i promijeniti, a ti isti ostaješ i godinama tvojim nema kraja.**"

1,13 I sljedeći navod (Ps 110,1) dokazuje Sinovu uzvišenost. U tom psalmu Bog poziva Mesiju: "**Sjedi mi zdesna dok ne položim neprijatelje tvoje za podnožje nogama tvojim!**" Postavljeno je i pitanje:

"Kojemu je od anđela ikad rekao nešto takvo?" Odgovor je, naravno: ni jednom.

Sjediti **zdesna** Bogu ukazuje na položaj najviše časti i bezgranične moći. Imati sve svoje neprijatelje kao **podnožje** nogama, ukazuje na sveopću podložnost i sveopću vladavinu.

1,14 Služba anđelâ nije vladati nego služiti. Oni su duhovna bića koja je Bog stvorio **da služe onima koji će baštiniti spasenje**. To možemo shvatiti dvojako: kao prvo, anđeli služe onima koji još nisu obraćeni; ili, kao drugo, služe onima koji su spašeni od kazne i moći grijeha ali još nisu spašeni od nazočnosti grijeha, to jest, vjericima koji su još uvijek na Zemlji.

To znači da su oni "anđeli čuvari". Zašto bismo se trebali čuditi toj istini? Sigurno je da postoje zli duhovi koji neprestance ratuju protiv Božjih izabranika (Ef 6,12). Zar nas treba čuditi da postoje i sveti anđeli koji bdiju nad onima koji su pozvani k **spasenju**?

Ali moramo se vratiti na glavnu točku ovog odjeljka – ne k tome da postoje anđeli čuvari, nego činjenici da su anđeli niži od Sina Božjega isto kao što su sluge niži od Sveopćeg Svevladara.

2,1 Pisac je upravo upotpunio tvrdnju da je Krist, zato što je Sin Božji, nenadmašivo bolji od anđelâ. Prije negoli pokaže da je On uzvišeniji i kao Sin čovječji, zauzavlja se kako bi umetnuo nekoliko ozbiljnih upozorenja protiv napuštanja poruke Evandjelja.

Zbog veličine samog Darovatelja i zbog veličine Njegovog dara, oni koji slušaju Evandjelje moraju mu pridati **svesrdniju** pozornost. Uvijek postoji opasnost da napustimo Osobu i otklizimo u religiju slika i predprikaza. To tonjenje u otpadništvo – **apostaziju** – u grijeh je za koji nema pokajanja.

2,2 Već smo spomenuli da su Židovi pridavali osobitu važnost službi anđela koju su ovi imali u njihovoj povijesti. Glavni primjer toga nalazimo u davanju Zakona,

pri čemu je bilo nazočno bezbroj anđeoskih bića (Pnz 33,2; Ps 68,17). Istina je da je Zakon bio **izrečen po anđelima** i istina je da je bio važeći. Istina je da se svako odstupanje od zapovijedi dosljedno kažnjavalo. Sve to treba priznati.

2,3 Ali sada argument prelazi s niže na višu razinu. Ako su oni koji su prekršili Zakon bili kažnjeni, što će biti s onima koji **zanemare** Evanđelje? Zakon govori ljudima što trebaju činiti, a Evanđelje im govori što je Bog učinio. Po Zakonu dolazi spoznaja grijeha, po Evanđelju pak spoznaja **spasenja**.

Zanemariti toliko spasenje mnogo je ozbiljnije negoli prekršiti Zakon. Bog je po anđelima dao Zakon Mojsiju, a potom i ostalom narodu. Ali Evanđelje je izrekao sâm Gospodin Isus. I ne samo to, **potvrdili** su ga i drugi koji su slušali Spasitelja.

2,4 I sâm Bog potvrdio je Poruku **znamenjima i čudesima, raznovrsnim silnim djelima i darivanjima Duha Svetoga**. Ta **znamenja** su čudesa Gospodina i apostolâ kojima su prikazivane duhovne istine. Primjerice, to što je Isus nahranio pet tisuća ljudi (Iv 6,1-14) tvorilo je osnovu za raspravu o Kruhu Života koja je uslijedila nakon toga (Iv 6,25-29). **Čudesa** su bila namijenjena tome da izazovu zadivljenost u očevicima, što nam je prikazano u oživljavanju Lazara (Iv 11,1-44), a **silna djela** bila su svako iskazivanje nadnaravne snage koje je bilo u opreci s utvrđenim zakonima prirode. **Darivanja Duha Svetoga** bile su osobite sposobnosti dane ljudima da govore i djeluju na način koji je potpuno nadilazio njihove prirodne sposobnosti.

Svrha svih tih čudesa bila je potvrđivanje istine Evanđelja, osobito židovskom narodu koji je obično zahtijevao znamenja prije negoli povjeruje. Postoje neki dokazi da je potreba za čudesima koja bi potvrđivala istinu prestala kad je Novi zavjet postao dostupan u pisanom obliku. Ali nije moguće uvjerljivo dokazati da Duh Sveti

nikada nije ponavljao ta čudesa u drugim povijesnim razdobljima.

Riječi **po svojoj volji** pokazuju da je te čudesne moći davao Duh Sveti po svom izboru. To su bili suvereni Božji darovi. Ljudi ih nikad ne mogu zahtijevati ili pak tražiti kao odgovor na svoje molitve, zato što ih Bog nikada nije obećao svakome.

2,5 U prvom smo poglavlju vidjeli da je Krist uzvišeniji od anđelâ jer je Sin Božji. Sada ćemo pokazati da je uzvišeniji i kao Sin čovječji. Kad slijedimo tijek misli bit će nam korisno prisjetiti se da je židovskom umu misao o Kristovom utjelovljenju bila nevjerojatna, a činjenica Njegova poniženja sramotna. Za Židove je Isus bio samo čovjek i stoga je spadao u niži red negoli anđeli. Sljedeći stihovi pokazuju da je Isus čak i kao čovjek bio bolji od anđela.

Prvo: istaknuto je da Bog nije odlučio da bi nastanjeni **svijet** budućnosti trebao biti pod upravom anđelâ. **Budući svijet** se odnosi na zlatno razdoblje mira i napretka koje su proroci tako često spominjali. Mi to nazivamo Milenijem.

2,6 Naveden je Ps 8,4-6 da pokaže kako konačna vladavina nad Zemljom nije dana anđelima nego čovjeku. Čovjek je, na neki način, **beznačajan** no Bog ga se ipak **spominje**. U određenom smislu čovjek je **nevažan**, no Bog ga ipak **pohodi**.

2,7 Na ljestvici stvaranja čovjeku je određen **niži** položaj negoli **anđelima**. On je ograničeniji što se tiče znanja, pokretljivosti i snage. Osim toga, podliježe smrti. Ipak, u Božjem naumu, čovjek je određen da bude **ovjenčan slavom** i **čašću**. Ograničenja njegova tijela i uma uvelike će biti uklonjeni i On će biti uzvišen na Zemlji.

2,8 U Dan koji dolazi sve će biti podloženo čovjekovom autoritetu – anđeoske vojske, životinjski svijet, ptice i ribe, sustav planetâ – u stvari, svaki će dio stvorenog univerzuma biti stavljen pod njegov nadzor.

To je bio Božji prvotni naum za čovjeka. Primjerice, rekao mu je da “napuni Zemlju

i sebi je podložni. Neka vlada ribama u moru i pticama u zraku, i svim živim stvorovima što puze po zemlji" (Post 1,28).

Zašto onda ne vidimo da **mu je sve položeno**? Odgovor je: čovjek je izgubio tu vlast zbog svog grijeha. Adamov je grijeh donio prokletstvo na sve stvoreno. Pitoma stvorenja su podivljala. Tlo je počelo rađati trnjem i korovom. Čovjekova uprava nad prirodom osporena je i ograničena.

2,9 Ipak, kad se Sin čovječji vrati vladati nad Zemljom, ljudska će vlast biti obnovljena. Isus će, kao Čovjek, obnoviti ono što je Adam izgubio, i još više uz to. Premda ne vidimo da je sada sve pod čovjekovim nadzorom, **vidimo Isusa** a u njemu nalazimo ključ za konačnu ljudsku vladavinu nad Zemljom.

Na kratko je vrijeme Isus učinjen nižim od anđela, osobito tijekom trideset tri godine svoje zemaljske službe. Njegov silazak s Neba u Betlehem, u Getsemani, na Gabatu, na Golgotu i u grob, stupnjevi su Njegovog poniženja. Ali sada je **ovjenčan slavom i čašću**. Njegovu uzvišenje ishod je Njegove muke i smrti; križ ga je doveo do kruna.

Božji milosni naum u svemu tome bio je da Krist **okusi smrt za svakoga**. Spasitelj je umro kao naš Zastupnik i naš Zamjenik; to jest, umro je kao čovjek i umro je za čovjeka. U svojem je tijelu ponio na križ svaku Božju osudu protiv grijeha, stoga je oni koji u Njega vjeruju nikada neće trebati nositi sami.

2,10 Posve u skladu s pravednim Božjim karakterom bilo je to da kroz Spasiteljevo poniženje bude obnovljena čovjekova vlast. Grijeh je poremetio Božji poredek. Prije negoli se uredila ta zbrka trebalo je na pravedan način riješiti problem grijeha. To da je Krist morao trpjeti, krvariti i umrijeti da ukloni grijeh bilo je u skladu s Božjim svetim karakterom.

Mudri Planer opisan je kao Onaj za kojega je sve i po kojemu je sve. On je, ponajprije, svrha ili cilj svega stvorenog; sve

je sačinjeno za Njegovu slavu i užitak. Ali On je i Izvor ili Začetnik svega stvorenog – ništa nije učinjeno bez Njega.

Njegova velika nakana bila je da **mnoge sinove privede slavi**. Kad samo promotrimo svoju bezvrijednost, začuđuje nas da se On uopće pozabavio nama; ali zato što je On Bog svake milosti, pozvao nas je na svoju vječnu slavu.

Kolika je bila cijena našeg proslavljenja? **Začetnik našeg spasenja** morao je **patnjama biti učinjen savršenim**. Što se tiče Njegova moralnog karaktera, Gospodin Isus je uvijek bio bezgrešan i savršen. On nikada nije mogao postati savršeniji, ali je trebao biti učinjen savršenim *kao naš Spasitelj*. Kako bi mogao kupiti vječno otкупljenje za nas, On je trebao pretrpjeti cjelokupnu kaznu koju smo mi zaslužili svojim grijesima. Nismo se mogli spasiti samo Njegovim bespriječornim životom; Njegova zamjenska smrt bila je apsolutno nužna.

Bog je pronašao način spasenja koji je bio dostojan Njega samoga. Poslao je svog jedinorođenog Sina da umre umjesto nas.

2,11 Sljedeća tri stiha ističu savršenstvo Isusova čovještva. Ako On želi povratiti prevlast koju je Adam izgubio, tada mora prikazati da je pravi Čovjek.

Prvo je iznesena činjenica: **Jer i onaj koji posvećuje i posvećeni – svi su od jednoga**, to jest, svi posjeduju čovještvo. Ili "... isti im je izvor" (RSV), što znači da u svom čovještvu svi imaju jednoga Boga i Oca.

Krist je **onaj koji posvećuje**, to jest, On od svijeta odjeljuje ili odvaja ljude za Boga. – Blaženi oni koje On tako odijeli!

Blažena osoba ili stvar jest ona koju se odvoji od njezine uobičajene uporabe kako bi bila Bogu za posjedovanje, uporabu i uživanje. Suprotno posvećenju, *sanktifikaciji*, jest *profanacija*, to jest, oskvrmuće.

U Bibliji nalazimo četiri vrste posvećenja: *predobraćeničko posvećenje*, *položaj-*

no posvećenje, praktično posvećenje i savršeno posvećenje. Te su vrste posvećenja potanko opisane u raspravi o 1 Sol 5,23, što bi trebalo pozorno pročitati.

Čitatelj bi u Poslanici Hebrejima trebao pronaći različite odjeljke u kojima se spominje posvećenje te pokušati odrediti na koju se vrst posvećenja u njima misli.

Zbog toga što je **On** postao istinski Čovjek, **ne stidi se** nazivati svoje sljedbenike **braćom**. Zar je moguće da je Vječni Svevladar univerzuma postao čovjekom i tako se blisko poistovjetio sa svojim stvorenjima da ih je nazvao braćom?

2,12 Odgovor nalazimo u Ps 22,22 gdje ga čujemo kako govori: **Naviještat ću ime tvoje braći svojoj**. Isti taj stih prikazuje da se sa svojim narodom poistovjetio i u uobičajenom bogoštovlju – **usred skupštine pjevat ću ti hvale**. U svojoj predsmrtnoj mucii gledao je na dan kad će otkupljeno mnoštvo predvoditi u slavljenu Boga Oca.

2,13 Kao dokaz Kristovog čovještva navedena su još dva stiha iz židovskog Svetog pisma. U Izaiji 8,17 (LXX), **On** govori o svojem pouzdanju u Boga. Bezuvjetno povjerenje u Boga Jahvu jedno je od najvećih obilježja istinskog čovještva. Potom – iz Izaije 8,18 – navodi se da Gospodin govori: **Evo, ja i djeca koju mi dade Bog!** Tu je uključena misao da su svi oni članovi zajedničke obitelji koji priznaju zajedničkog Oca.

2,14 Oni koji smatraju da je poniženje Sina čovječjeg sramotno, neka razmotre četiri važna blagoslova koji proistječu iz Njegove muke.

Prvi blagoslov jest Sotonino uništenje. Kako se to dogodilo? Bog je u osobitom smislu dao svoju djecu Kristu da ih **On** posveti, spasi i oslobodi. Budući da su ta djeca imala ljudsku narav, sâm Gospodin Isus preuzeo je na sebe tijelo od mesa i krvi. Odloživši vanjsko obličje svoje božanske, zaodjenuo je svoje Božanstvo u "glineu opravu".

Ali nije se zaustavio u Betlehemu: "Toliko me volio da je cijeli put do Golgote prošao."

Svojom smrću uništio je **onoga koji je imao moć smrti, to jest đavla**. Spomenuto uništenje znači gubitak blagostanja, a ne gubitak postojanja; obeskrepljenje, to jest, poništenje. Sotona se još uvijek djelatno opire Božjim naumima u svijetu, ali kod križa je zadobio smrtnu ranu. Njegovo je vrijeme kratko a propast izvjesna. On je poraženi neprijatelj.

U kom smislu davao ima **moć smrti**? Vjerojatno je glavni smisao u tome da **zahtijeva smrt**. grijeh je prvo ušao u svijet po Sotoni. Božja svetost zahtijeva smrt svakoga tko je sagriješio. U svojoj ulozi protivnika, đavao može zahtijevati da se ta kazna naplati.

U poganskim zemljama njegova se moć očituje u sposobnosti njegovih zastupnika, vračeva ili čarobnjaka, da izriču prokletstvo na ljude koji onda umiru bez ikakva prirodnog uzroka.

U Pismu nema ni spomena da bi đavao bez Božjeg dopuštenja mogao prouzročiti smrt vjernika (Job 2,6) pa stoga on ne može odrediti trenutak vjernikove smrti. Ponekad mu je dopušteno da preko opakih ljudi ubije vjernika; ali Isus je upozorio svoje učenike neka se ne boje onih koji mogu uništiti tijelo, nego Boga koji može i dušu i tijelo uništiti u paklu (Mt 10,28).

U starozavjetno doba su Enoh i Ilija otišli u Nebo ne umrijevši. Nema sumnje da je to bilo zato što su, kao vjernici, bili smatrani mrtvima u, još uvijek budućoj, Kristovoj smrti.

Kad Krist dođe tijekom Uzeća, svi živući vjernici poći će u Nebo ne umrijevši. Ali i oni će izbjeći smrt samo zato što je Božja svetost u pogledu njih bila zadovoljena Kristovom smrću. Sada uskrslu Krist ima "ključeve pakla i smrti" (Otk 1,18), to jest, ima potpunu vlast nad njima.

2,15 Drugi blagoslov koji pripisujemo Kristovom poniženju jest oslobođenje od

straha. Prije Križa, **strah pred smrću** držao je ljude u doživotnoj podčinjenosti. Premda je u Starom zavjetu bilo povremenih naznaka o životu nakon smrti, opći utisak bio je nesigurnost, strah i sumornost. Ono što je tada bilo zamagljeno sada je jasno, jer je Krist po Evanđelju na svjetlo izveo život i besmrtnost (2 Tim 1,10).

2,16 Treći golemi blagoslov je okajanje grijeha. Dolazeći na svijet Gospodin se **ni je zauzeo za anđele, nego za sjeme Abrahamovo. Zauzeo se** jest prijevod izraza *epilambano*, "uzeti, zahvatiti ili zgrabiti" (otud i prijevod u KJV: "nije uzeo na [sebe narav] anđela; nego je uzeo na [sebe] sjeme Abrahamovo"). I dok ovdje spomenuti glagol ne prenosi misao o nasilnom prigrablivanju, to jest, značenje koje ima na nekim drugim mjestima, njegova uporaba u ovom stihu navodi na pomaganje i izbjavljanje.

Sjeme **Abrahamovo** moglo bi se odnositi na Abrahamove potomke *po tijelu*, ili pak na njegovo *duhovno* potomstvo – vjernike iz svakog povijesnog razdoblja. Važno je to da se radilo o ljudskim, a ne anđeoskim bićima.

2,17 Budući da je to tako, postalo je nužno da u svakom pogledu **postane braći sličan.** Preuzeo je pravo i savršeno čovječstvo. Postao je podložan ljudskim željama, mislima, osjećajima i sklonostima – s jednom važnom iznimkom: bio je bez grijeha. Njegovo čovječstvo bilo je savršeno; naše je napadnuto stranim elementom – grijehom.

Njegovo savršeno čovječstvo čini ga prikladnim **da bude milosrdan i vjeran Veliki svećenik u odnosu prema Bogu.** On može biti milosrdan ljudima i vjeran Bogu. Njegova glavna zadaća koju ima kao **Veliki svećenik** jest **okajati** (dati zadovoljštinu za) **grijehe naroda.** Kako bi to ostvario, on je učinio ono što nijedan Veliki svećenik nikada nije ni učinio ni mogao učiniti – prinio je *sâm sebe* kao bezgrešnu žrtvu. Dragovoljno je umro umjesto nas.

2,18 Četvrti blagoslov jest pomoći **onima u iskušenju.** Zato što je **sâm trpio** i bio u iskušenju, **može pomoći onima koji** prolaze kroz kušnje. On može pomoći drugima koji to prolaze jer je i **sâm bio u tome.**

Tu ponovno moramo nešto razjasniti. Gospodin Isus je bio iskušavan izvana – nikada iznutra. Iskušenje u pustinji pokazuje da je bio **iskušan** izvana. Sotona, koji mu se ondje prikazao, pokušao ga je privući vanjskim podražajima. Ali Spasitelja se nije moglo navesti na grijeh unutarnjim požudama i strastima, jer u Njemu nije bilo grijeha niti ičega što bi se grijehu odazvalo. On je **iskušan trpio.** I dok nas boli odupiranje iskušenju, njega je boljelo to što je uopće iskušavan.

C. Krist uzvišeniji od Mojsija i Jošue

(3,1 – 4,13)

3,1 Mojsije je bio jedan od Izraelovih najvećih nacionalnih junaka. Stoga je treći glavni korak u autorovoj strategiji prikazati Kristovu neograničenu uzvišenost nad Mojsijem.

Ova poruka upućena je **svetoj braći, dionicima nebeskoga poziva.** Svi istinski vjernici su sveti što se tiče njihova položaja te trebaju biti sveti i u svojim postupcima. U Kristu već jesu sveti, a u sebi bi trebali biti sveti.

Nebeski poziv oprečan je Izraelovu zemaljskom pozivu. Starozavjetni sveti bili su pozvani na materijalne blagoslove u Obećanoj zemlji (premda su i oni imali nebesku nadu). U razdoblju Crkve, vjernici su pozvani na duhovne blagoslove u nebesima sada, a nebesku baštinu u budućnosti.

Promotrite Isusa. On je nadasve dostojan naše pozornosti kao **Apostol i Veliki svećenik naše vjere.** Priznavajući ga za **Apostola**, smatramo ga Božjim zastupnikom pred nama. Priznavajući ga **Velikim svećenikom**, smatramo ga svojim zastupnikom pred Bogom.

3,2 Postoji jedan vid u kojem je On, po općem priznanju, sličan Mojsiju. On je bio

vjeran Bogu jednako kao što je **Mojsije** bio vjeran u **Božjoj kući**. Ta kuća ne odnosi se samo na tabernakul – hram – nego na cjelokupni djelokrug u kojem je Mojsije zastupao Božje interese. To je kuća ili dom Izraela, Božjeg drevnog naroda.

3,3 Ali tu prestaje svaka sličnost. U svakom drugom pogledu prisutna je ne neporeciva nadmoćnost. Ponajprije, Gospodin Isus jest **dostojan toliko veće slave od Mojsija** zbog toga što veću čast od kuće ima onaj tko ju je sagradio. Gospodin Isus je bio Graditelj kuće Božje; Mojsije je bio samo dio te kuće.

3,4 Drugo: Isus je veći zato što je Bog. Svaka kuća mora imati svog graditelja, a onaj tko je sve sagradio jest Bog. Iz Iv 1,3; Kol 1,16 i Heb 1,2.10 saznajemo da je Gospodin Isus bio djelatni Zastupnik u stvaranju. Iz toga slijedi nezaobilazni zaključak – Isus Krist jest Bog.

3,5 Treća točka jest to da je Krist veći zato što je Sin. Mojsije je bio vjeran ... službenik u svojoj kući Božjoj (Br 12,7), koji je ukazivao ljudima na budućeg Mesiju. On je svjedočio za ono što će kasnije biti rečeno, to jest, dobru vijest o spasenju u Kristu. Zato je Isus jednom rekao: "Jer da ste vjerovali Mojsiju, i meni biste vjerovali" (Iv 5,46). U razgovoru s učenicima na putu za Emaus, Isus je počevši od Mojsija i svih proroka protumačio "što u svim Pismima ima o njemu" (Lk 24,27).

3,6 Ali Krist je bio vjeran nad kućom Božjom u svojstvu Sina, a ne u svojstvu sluga; a u Njegovu slučaju sinovstvo označava jednakost s Bogom. Božja kuća jest Njegova vlastita kuća.

Ovdje pisac objašnjava ono što se danas smatra Božjom kućom. Nju sačinjavaju svi pravi vjernici u Gospodina Isusa: a njegova smo kuća mi, samo ako smjelost i ponos nade čvrsto sačuvamo do svršetka.¹ Na prvi pogled ovo kao da navodi na to da naše spasenje ovisi o tome koliko ga se čvrsto držimo. U tom slučaju spasenje bi ovisilo o našoj izdržljivosti, a

ne o Kristovom dovršenom djelu na križu. To, u stvari, znači da mi time što se toga čvrsto držimo dokazujemo da jesmo Božja kuća. Postojanost je dokaz zbiljnosti. Oni koji izgube povjerenje u Krista i u Njegovu obećanja te se vrate obredima i ritualima, pokazuju da nikada nisu bili nanovo rođeni. Sljedeće upozorenje ukazuje upravo na takvo zastranjenje.

3,7 Na ovom mjestu pisac umeće drugo upozorenje ove poslanice, a to je upozorenje protiv otvrdnuća srca. To je zadesilo Izraela u pustinji, a može se dogoditi ponovno. Stoga **Duh Sveti** po Ps 95,7-11 još uvijek govori kao što je govorio tada kad ga je nadahnuo: **Danas, ako glas njegov čujete.**

3,8 Kad god Bog govori, mi moramo biti brzi na slušanje. Sumnjati u Njegove riječi znači nazivati ga lašcem te zazivati Njegovu srdžbu.

Ipak, to se dogodilo Izraelu u pustinji. Njihova povijest turoban je zapis o prigovaranju, požudi, idolopoklonstvu, nevjeri i buntovništvu. Primjerice, u Refidimu su prigovarali što nemaju vode i sumnjali u Božju nazočnost u njihovoj sredini (Izl 17,1-17). U pustinji Paran, kad su se ono nevjerni uhođe vratili s nepovoljnim izvješćem obeshrabrenja i sumnje (Br 13, 25-29), ljudi su se odlučili vratiti u Egipat, u zemlju njihova ropstva (Br 14,4).

3,9 Boga je to toliko razbjesnilo da je odlučio da narod luta pustinjom sljedećih četrdeset godina (Br 14,33-34). Od svih za borbu sposobnih muškaraca koji su izišli iz Egipta, a imali su dvadeset ili više godina, samo su njih dvojica ušla u zemlju Kanaan – Kaleb i Jošua (Br 14,28-30).

Znakovito je to što se Duh Božji, isto kao što je Izrael proveo četrdeset godina u pustinji, bavio s narodom Izraela još otprilike četrdeset godina nakon Kristove smrti. Taj narod otvrdnuo je svoje srce odbivši Kristovu poruku. U 70. godini po Kristu Jeruzalem je bio uništen, a narod raštrkan među poganske narode.

3,10 Božje žestoko nezadovoljstvo s Izraelom u pustinji navelo je na njih tu nemiluju prijetnju. Bog ih je optužio za trajnu sklonost da ga napuštaju i da svojevrijedno zanemaruju Njegov **putove**.

3,11 U svom gnjevu zakleo se da neće ući u Njegov **Počinak**, to jest, u zemlju Kanaan.

3,12 Stihovi 12-15 prikaz su koji nam Duh Sveti daje na temelju Izraelova iskustva. Kao i posvuda u Poslanici Hebrejima, čitatelje se naziva **braćom**. To ne znači da su svi oni bili pravi kršćani. Stoga svi koji tvrde da su vjernici trebaju neprestano bdjeti da im **srce ne bi bilo opako, nevjerno**, i navelo ih da otpadnu od **Boga ži-voga**. To je trajna prijetnja.

3,13 Jedan od protuotrova jest i međusobno hrabrenje. Božji ljudi trebaju **svaki dan** poticati jedni druge da ne napuste Krista zbog nekih drugih religija koje ne mogu učinkovito riješiti pitanje grijeha.

Zapazite da to ohrabivanje nije ograničeno samo na crkvene službenike, nego je dužnost svakoga brata. Treba ga provoditi sve **dok još traje** ovo što nazivamo "**dan-as**", to jest, tako dugo dok traje Božja ponuda spasenja po milosti. "**Danas**" je doba prihvaćanja; to je dan spasenja.

Otpasti znači **otvrdnuti zavodljivošću grijeha**. Grijeh na početku često izgleda prekrasno. On nudi izbjegavanje Kristove sramote, niže mjerilo svetosti, obrede koji ugađaju osjetilima za ljepotu (estetiku) i obećaje zemaljski dobitak. Ali na poslijetku je odvratn. Ostavlja čovjeka neoprostjenih grijeha, bez nade u život nakon smrti i s nemogućnošću pokajanja.

3,14 Ponovno nas se upozorava da **smo postali sudionici Kristovi ako do svršetka čvrsto zadržimo svoje prvotno pouzdanje**. Stihove kao što je ovaj često se zlorabi tvrdnjama kako oni naučavaju da čovjek može biti spašen pa opet izgubljen. No takvo je tumačenje nemoguće zbog preobilnog svjedočanstva Biblije da se spasenje daje besplatno, po Božjoj milosti; da je

kupljeno Kristovom krvlju; da se prihvaća vjerom i dokazuje dobrim djelima. Istinska vjera uvijek ima u sebi kakvoću trajnosti. Mi se ne držimo čvrsto kako bismo zadržali svoje spasenje, nego kao dokaz da smo spašeni na pravi način. Vjera je korijen spasenja; postojanost je njegov plod. Tko su Kristovi sudionici? Odgovor jest: "Oni koji svojom postojanošću u vjeri dokazuju da doista pripadaju Njemu."

3,15 Sada pisac zaključuje prikaz Izraelova žalosnog iskustva ponavljajući riječi Psalma 95,7-8: **Danas ako glas njegov čujete, ne otvrdnite srca svoja kao u Pobuni!** Ovaj jetki apel, nekoć upućen Izraelu, sada je upućen svakome tko bi mogao biti u kušnji da ostavi Dobru vijest i vrati se Zakonu.

3,16 Ovo poglavlje završava povijesnim tumačenjem Izraelova otpadnuća. U nizu od tri pitanja i odgovora pisac prikazuje Izraelovu pobunu, izazivanje Boga i odmazdu. Potom izvodi zaključak.

Pobuna. Pobunjenici su **svi koji su pod Mojsijem izišli iz Egipta**. Jedina iznimka bili su Kaleb i Jošua.

3,17 *Izazivanje.* Spomenuti pobunjenici izazivali su Jahvu četrdeset godina. Bilo ih je oko 600,000 – i za četrdeset godina pustinja je bila prošarana s oko 600,000 grobova.

3,18 *Odmazda.* To su bili isti oni koji zbog svoje neposlušnosti nisu bili pušteni u zemlju Kanaan.

Jednostavno nabranje tih pitanja i odgovora trebalo bi duboko utjecati na one koji bi se našli u napasti da napuste prezrenu manjinu pravih kršćana zbog goleme većine onih koji imaju vanjsko obličje religije ali su se odrekli snage pobožnosti. Je li većina uvijek u pravu? U ovom poglavlju iz povijesti Izraela samo su dvojica bila u pravu – a njih oko pola milijuna u krivu!

A. T. Pierson ovako naglašava ozbiljnost Izraelova grijeha:

Njihova nevjera bila je četverostruko izazivanje:

1. Napad na Božju istinu – time se Njega činilo lašcem.
2. Napad na Božju moć – jer ga se smatralo preslabim i nesposobnim da ih uvede u Kanaan.
3. Napad na Njegovu nepromjenjivost; jer je, premda to nisu rekli, njihovo ponašanje pokazivalo da je On Bog koji se mijenja i ne može više činiti čudesa koja je nekoć činio.
4. Napad na Njegovu očinsku vjernost – kao da bi On nekoga poticao na očekivanja koja ne namjerava ispuniti.²

Za razliku od toga, Kaleb i Jošua odali su čast Bogu držeći Njegovu riječ apsolutno istinitom, Njegovu moć bezgraničnom, Njegove odredbe nepromjenjivima, a Njegovu vjernost takvom da On ne bi pobudio nikakvu nadu koju ne bi ostvario.

3,19 Zaključak. Zbog nevjere buntovna djeca Izraelova nisu puštena u Obećanu zemlju. Zbog nevjere ljudi u bilo kojem povijesnom razdoblju nisu zadobili Božju baštinu. Moralna poruka je jasna: čuvajte se opakog srca nevjere.

Sljedeći stihovi tvore jedan od najtežih odjeljaka u cijeloj poslanici. Tumači se u potpunosti ne slažu glede točnog tijeka iznošenja, premda je sveukupno naučavanje odlomka dosta jasno.

Tema stihova 1-13 jest Božji Počinak i potreba revnosti u postizanju istog. Bit će korisno na samom početku spomenuti sedam vrsta počinaka spomenutih u Bibliji:

1. Bog je bio počinuo poslije šest dana stvaranja (Post 2,2). Taj počinak nije ukazivao na umor nakon napora, nego na zadovoljstvo dovršenim djelom. Bio je to počinak samozadovoljstva (Post 1,31). Božji počinak bio je narušen dolaskom grijeha na svijet. Otada On ne prestance radi. Kao što je Isus rekao: "Moj Otac radi sve do sada, stoga i ja radim" (Iv 5,17).
2. Kanaan je određen da bude zemlja počinaka za djecu Izraela. Većina njih nika-

da nije ušla u tu zemlju, a oni koju jesu nisu uspjeli postići počinak koji im je Bog namijenio. Kanaan je ovdje primijenjen kao pralik ili slika Božjeg konačnog, vječnog počinaka. Mnogi od onih koji nisu uspjeli stići u Kanaan (primjere: Korah, Datan i Abiram) prikaz su suvremenih otpadnika koji zbog svoje nevjere ne uspijevaju zadobiti Božji počinak.

3. Danas vjernici uživaju počinak savjesti znajući da je kazna za njihove grijeha plaćena dovršenim djelom Gospodina Isusa. To je počinak koji je Spasitelj obećao riječima: "Dođite k meni ... i ja ću vas odmoriti" (Mt 11,28).
4. Vjernik, također, uživa u počinaku tako što služi Gospodinu. I dok je ono prijašnje bio počinak spasenja, ovo je počinak služenja: "Uzmite jaram moj na sebe, i učite od mene ... i naći ćete spokoj dušama svojim" (Mt 11,29).
5. Na posljetku, tu je i vječni počinak koji očekuje vjernika u Očevom domu u Nebu. Taj budući počinak, nazvan i subotni počinak (Heb 4,9), konačni je počinak kojeg su oni drugi ili pred slike ili predokus. Taj počinak je glavna tema (Heb 4,1-13).

4,1 Nitko ne bi trebao držati da obećanje o tom počinaku danas više ne vrijedi. U prošlosti još nikad nije bilo potpuno i konačno ispunjeno; stoga je ta ponuda još uvijek važeća.

Ali svi koji za se tvrde da su vjernici trebali bi biti sigurni da neće promašiti cilj. Ako je njihovo vjeroispovijedanje isprazno, uvijek postoji opasnost da će se odvratiti od Krista i prigrliti neki vjerski sustav koji nema moć spasiti.

4,2 Mi imamo Dobru vijest koja nam je naviještena – Dobru vijest o vječnome životu po vjeri u Isusa Krista. I Izraelcima je propovijedana Dobra vijest – Dobra vijest o počinaku u zemlji Kanaanu. Ali oni se nisu okoristili počinakom te Dobre vijesti – Evandjelja.

Dva su moguća objašnjenja njihova promašaja, ovisno o tome koji rukopis prihvatimo kao mjerodavnim za ovaj stih. Prema NKJV, razlog njihova promašaja jest to da **Poruku nisu združili s vjerom ti koji su čuli**. Drugim riječima, nisu vjerovali u nju niti poduzeli nešto u pogledu nje.

Drugo značenje (NKJV bilješka) jest da oni "nisu bili vjerom združeni s onima koji su za nju marili". To bi značilo da većina Izraelaca nije bila vjerom ujedinjena s Kalebom i Jošuem, dvojicom uhoda koji su vjerovali u Božje obećanje.

U oba slučaja glavna misao jest ta da ih je nevjera odvojila od počinka koji je Bog za njih pripravo u zemlji obećanja.

4,3 U ovom stihu narušava se tijekom misli. Izgleda da tu nalazimo tri međusobno razjedinjena i nepovezana rečenična dijela, no ipak vidimo da postoji nit koja svaki taj dio povezuje – tema Božjeg Počinka.

Najprije saznajemo da u Božji Počinak ulazimo mi koji smo povjerovali. Vjera je ključ koji otvara vrata. Kao što je već ranije istaknuto, danas vjernici uživaju počinak savjesti jer znaju da nikada neće biti izvedeni pred sud zbog svojih grijeha (Iv 5,24). Ali također je istina da su ti koji vjeruju jedini koji će ikada ući u konačni Božji počinak u slavi. Vjerojatno se ovdje misli na taj budući počinak.

Sljedeći dio stiha podupire tu zamisao na negativan način: ... kao što reče: "Tako se zakleh u gnjevu svome: 'Neće ući u moj Počinak!'" (navod iz Ps 95,11). Kao što vjera dopušta ulazak, tako ga nevjera isključuje. Mi koji se uzdamo u Krista sigurni smo glede Božjeg počinka; nevjerni Izraelci nisu u to mogli biti sigurni jer nisu vjerovali Božjoj riječi.

Treći dio predstavlja najveću poteškoću izjavom: ... iako su djela od utemeljenja svijeta dovršena. Vjerojatno je to jednostavno objašnjenje povezano s prethodnim dijelom. U njemu je Bog o svom Počinku govorio u budućem vremenu rekavši: **Neće ući u moj Počinak!** Uporaba budućeg

vremena upućuje na to da je Božji Počinak, premda je nekima promakao zbog nepokornosti, još uvijek otvorena mogućnost te da je u nj još uvijek moguće ući, usprkos tome što su djela od utemeljenja svijeta dovršena.

4,4 Ovim se stihom želi pomoću Pisma dokazati da je **Bog počينو** nakon što je dovršio djelo stvaranja. Autorova neodređenost u pogledu navedenog retka ne ukazuje na njegovo neznanje. To je samo način navođenja stiha iz knjige koja u to doba još nije bila podijeljena na poglavlja i stihove. Taj stih preuzet je iz Postanka 2,2: "I počinu (Bog) u sedmi dan od svega djela koje učini."

Ovdje je uporabljeno *prošlo* glagolsko vrijeme, pa to nekima izgleda kao da Božji počinak pripada samo povijesti a ne proročanstvu, to jest, da nema značenja za nas danas. Ali to nije tako.

4,5 Kako bi pojačao misao da spominjanje Božjeg počinka nakon stvaranja ne znači da je to prošla stvar, pisac ponovno s laganom izmjenom navodi Ps 95,11, gdje je uporabljeno buduće glagolsko vrijeme: **Neće ući u moj Počinak!** On, u stvari, kaže: "Nemoj u svom razmišljanju ograničavati Božji počinak na ono što se dogodilo u Postanku 2; sjeti se da je Bog kasnije o svom počinku govorio kao o nečem što je još uvijek ponuđeno."

4,6 Sve do ove točke u dokazivanju vidjeli smo da je, sve tamo od stvaranja, Bog nudio počinak čovječanstvu. Ulazna vrata još su uvijek otvorena.

Izraelci su u pustinji propustili **ući zbog svoje nepokornosti**. Ali to ne znači da obećanje više ne vrijedi!

4,7 Sljedeći korak treba pokazati kako i u **Davidovu** slučaju, nekih pet stotina godina nakon što je Izraelcima uskraćen ulazak u Kanaan, Bog još uvijek rabi riječ **danas** u smislu "prigodnog dana". Pisac je već navodio Ps 95,7.8 u Heb 3,7.8.15, a sada ga navodi ponovno kako bi dokazao da Božje obećanje o Počinku nije nestalo s

Izraelcima u pustinji. U Davidovo doba, On se još uvijek zalagao za ljude da mu vjeruju i **ne otvrđnu svoja srca**.

4,8 Neki Izraelci su, naravno, ušli u Kanaan s **Jošuaom**. Ali čak ni ti nisu uživali konačni **Počinak** koji je Bog pripremio za one koji ga ljube. U Kanaanu je bilo borbi, grijeha, bolesti, žalosti, patnje i smrti. Da su iscrpili Božje obećanje o Počinku, ne bi im ga nudio ponovno u Davidovo doba.

4,9 Prethodni stihovi vodili su do ovog zaključka: **Dakle, preostaje neki subotni počinak narodu Božjemu**. Ovdje pisac upotrebljava drugačiju grčku riječ za **počinak** (*sabbatismos*), koja potječe od riječi *sabbath* (subota, nap. prev.). Ona se odnosi na vječni počinak koji će uživati svi koji su bili otkupljeni dragocjenom Kristovom krvlju. To je držanje "subote" kojem neće biti kraja.

4,10 Tko god uđe u Božji Počinak uživa u prestanku napora, baš kao i ono **Bog** sedmoga dana. Prije negoli smo bili spašeni možda smo pokušavali zaraditi svoje spasenje, no kad smo shvatili da je Krist dovršio djelo na Golgoti, napustili smo vlastite bezvrijedne napore i prepustili se uskrsnom Otkupitelju.

Nakon spasenja mi se trošimo u naporom radu iz ljubavi prema Onome koji nas je ljubio i samoga sebe dao za nas. Naša dobra djela plod su u nama nastanjenog Duha Svetoga. Često se umorimo u službi za Njega, premda se ne umorimo od same službe.

U Božjem vječnom Počinku prestat će naš zemaljski trud. To ne znači da u Nebu nećemo biti djelatni. Još ćemo se uvijek klanjati Bogu i služiti mu, ali ondje neće biti iscrpljenosti, jada, progona ili nevolje.

4,11 Prethodni stihovi pokazuju to da je Božji Počinak još uvijek moguć. Ovaj stih kaže da je za **ući u taj Počinak** nužna marljivost. Moramo se **potruditi** da budemo sigurni kako je naša jedina nada Krist – Gospodin. Marljivo se moramo oduprijeti svakom iskušenju da samo ispovijedamo

vjeru u Njega, a potom ga u žaru trpljenja i progona zaniječemo.

Izraelci su bili nemarni. Olako su se ponašali prema Božjim obećanjima. Čeznuli su za Egiptom, zemljom njihova robovanja. Nisu bili marljivi u tome da vjerom primijene Božja obećanja. Kao ishod toga, nikada nisu stigli u Kanaan. Njihov bi nam primjer trebao služiti kao upozorenje.

4,12 U sljedeća dva stiha je ozbiljno upozorenje da nevjera nikad ne ostaje neotkrivena. Najprije je razotkriva **Riječ Božja**. (Pojam koji se ovdje rabi za *riječ* jest *logos*, omiljena riječ koju Ivan upotrebljava u prologu svog evanđelja. No ovaj stih ne odnosi se na Živu Riječ, Isusa, nego na napisanu riječ, Bibliju.) **Riječ Božja je:**

- **živa** – neprestano i djelatno živa.
- **djelotvorna** – ispunjena energijom.
- **prodorna** – **oštrija od svakog dvosjeklog mača**.
- **razdvaja** – **prodire do rastavljanja duše i duha**, dva nevidljiva, nematerijalna dijela ljudskoga bića. Probada sve do **zglobova i moždine**; zglobovi omogućuju vanjsko kretanje, moždina pak je skriveni ali životno važni dio kostiju.
- **razlučuje** – **razlikuje i prosuđuje misli i nakane srca**. Riječ je ta koja prosuđuje nas, a ne da mi prosuđujemo Riječ.

4,13 Drugo: živi Gospodin razotkriva nevjeru. Zamjenica tu prelazi s neosobnog na osobno: **I nema stvorenja njemu skrivena**. Njegovu opažanju ništa ne promiče. On je apsolutno sveznajuć, neprestano je svjestan svega što se zbiva u univerzumu. Naravno, u tom kontekstu važno je to da On zna gdje je stvarna vjera, a gdje je samo intelektualno prihvaćanje činjenica.

II. KRIST UZVIŠEN KAO SVEĆENIK (4,14 – 7,28)

A. Krist kao Veliki svećenik uzvišeniji od Arona (4,14 – 7,28)

4,14 Ovi stihovi ponovno pokreću snažnu struju autorovih misli koje je počeo iz-

lagati u 3,1 – Krist kao **uzvišeni Veliki svećenik** svog naroda. Prikazuju ga kao golemu pomoć svom potrebitom narodu, sposobnom da ih očuva od pada. Oni i mi-jenjaju naglasak “s Riječi kao isljednika k Gospodinu kao Simpatizeru”. Kad nas Riječ potpuno razotkrije (st. 12, 13), možemo k Njemu po milosrđe i milost.

Zapazite koje su vrline našeg prekrasnog Gospodina:

1. On je **uzvišeni Veliki svećenik**. Bilo je mnogo velikih svećenika u Mojsijevom poretku, ali nikada ni jedan nije nazvan uzvišenim.
2. On je **prodro** kroz atmosfersko i zvjezdano nebo sve do trećeg neba, Božjeg prebivališta. To, naravno, govori o Njegovom uzašašću i proslavljenju zdesna Bogu Ocu.
3. On je ljudsko biće. Ime **Isus** primio je prigodom rođenja i to je ime osobito povezano s Njegovim čovječtvom.
4. On je božanski. Kad za Krista kažemo da je **Sin Božji**, to znači da je potpuno jednak s Bogom Ocem. Njegovo čovječtvo važno je zbog nas; a Njegovo božanstvo važno je zbog Boga. Nije ni čudo što je nazvan **uzvišenim Velikim svećenikom**.

4,15 Zatim moramo uzeti u obzir i Njegovo iskustvo. Nitko ne može istinski suosjećati s nekim osim ako je i sâm prošao kroz slično iskustvo. Kao čovjek, naš Gospodin je imao udjela u našim iskustvima pa stoga može razumjeti provjere koje moramo podnositi. (No On ne može suosjećati u zlodjelima jer ih nikad nije iskusio.)

U svakoj boli što raskida srce,

Čovjek boli svoj dio ima.

On je bio **iskušavan u svemu poput nas – no bez ijednog grijeha**. Sveto pismo ljubomorno bdije nad bezgrešnom savrшеноšću Gospodina Isusa – a i mi bismo trebali. On nije upoznao grijeh (2 Kor 5, 21), On nije sagriješio (1 Pet 2,22) i u Njemu nema grijeha (1 Iv 3,5).

Bilo je nemoguće da On sagriješi, bilo kao Bog bilo kao čovjek. Kao savršeni čovjek, nije mogao učiniti ništa na svoju ruku; ta bio je potpuno poslušan Ocu (Iv 5,19), a Otac ga sigurno nikada ne bi naveo da griješi.

Tvrđnja da Njegovo iskušenje nije imalo smisla ako nije mogao sagriješiti, varljiva je. Jedan od ciljeva Njegova iskušenja bio je da uvjerljivo prikaže kako On ne može griješiti.³

Ako kušaš zlato, ta provjera nije manje vrijedna zato što je zlato čisto. Kad bi u njemu bilo nečistoće, provjera bi to pokazala. Jednako tako nije u redu tvrditi da On, ako nije mogao sagriješiti, nije bio u potpunosti čovjek. *Grijech niti nije suštinski element čovječstva*, nego strani uljez. Naše čovječtvo prožeto je grijehom; Njegovu je čovječtvo bilo savršeno.

Da je Isus mogao sagriješiti kao čovjek na Zemlji, što bi ga sprečavalo da griješi kao Čovjek u Nebu? Kad je uzašao zdesna Ocu, nije ostavio za sobom svoje čovječtvo. Bio je besprijekoran na Zemlji i besprijekoran je u Nebu.

4,16 Sada nam se nudi milosni poziv: približite se s pouzdanjem **Prijestolju milosti**. Naše pouzdanje zasniva se na spoznaji da je On umro kako bi nas spasio i da živi kako bi nas očuvao. Možemo biti sigurni da ćemo biti srdačno primljeni, jer nam je On rekao da **pristupimo**.

U doba starog Zavjeta ljudi mu se nisu mogli približiti. Samo mu je veliki svećenik smio pristupiti, i to samo jedan dan u godini. Mi u Njegovu prisutnost možemo u bilo koje doba dana ili noći te **primiti milosrđe i naći milost za pravodobnu pomoć**. Njegovo **milosrđe** pokriva sve što nismo smjeli učiniti, a Njegova milost daje nam snagu da činimo ono što bismo trebali činiti ali nemamo za to snage.

Morganove riječi od velike su pomoći:

Nikada se ne umorim ukazujući na to da je grčki izraz preveden kao “pravodobna pomoć” kolokvijalizam kojem je istoz-

načnica "u pravi čas". "Da primimo milosrđe i nademo milost za pomoć u pravi čas" – dakle, milost upravo tada i upravo tamo gdje je trebam. Recimo da te spopadne napast. U trenutku napada pogledaš na Njega i – eto ti milosti za pomoć u pravi trenutak. Odgovor na tvoju molbu ne odlaže se do večernje molitve. Pa ako si i na ulici usred grada, a pred tobom je žestoka kušnja, obrati se Kristu pozivom u pomoć i milost će biti ondje – u pravi čas.⁴

Sve do ovog mjesta Isus je bio prikazan kao uzvišeniji od prorokâ, od anđela i od Mojsija. Sada ćemo se okrenuti važnoj temi svećeništva kako bismo uvidjeli da je Kristovo velikosvećeništvo uzvišenije od Aronovog.

Kad je Bog Mojsiju dao Zakon na brdu Sinaju, utemeljio je ljudsko svećenstvo po kojem su mu ljudi mogli pristupati. Odlučio je da svećenici moraju potjecati od Aronove obitelji iz Levijeva plemena. Taj red poznat je kao levitsko ili aronsko svećenstvo.

U Starom zavjetu spomenuto je još jedno božanski postavljeno svećenstvo, ono praoca Melkisedeka. Taj je čovjek živio u doba Abrahama, mnogo prije negoli je bio predan Zakon, te služio i kao kralj i kao svećenik. U odjeljku koji je pred nama, pisac će pokazati da je Gospodin Isus Krist svećenik po redu Melkisedekovu, a taj je red uzvišeniji od aronskog svećenstva.

U prva četiri stiha nalazimo opis aronskog svećenstva. Potom u st. 5-10 razrađuje se Kristova prikladnost za svećenika, većinom pomoću usporedaba.

5,1 Prva značajka aronskog svećenika bila je ta da je on trebao biti izabran između ljudi. Drugim riječima, on sâm trebao je biti čovjek.

On je bio postavljen da zastupa ljude pred Bogom. Pripadao je osobitom soju ljudi koji su služili kao posrednici između ljudi i Boga. Jedna od njegovih glavnih zadaća bila je **prinositi darove i žrtve za grijeha**. Darovi su mogli biti bilo kakvi

prinosi koji su se donosili pred Boga. **Žrtve** su bile osobiti prinosi kod kojih je kao pomirnica za grijeh prolijevana krv.

5,2 Trebao je suosjećati s ljudskim slabostima i blago postupati s neupućenim i zabludjelim ljudima. Vlastito slabo tijelo pomagalo mu je da razumije teškoće ljudi s kojima se bavio.

To što se u ovom stihu spominju oni u **neznanju** i zabludjeli, podsjeća nas na to da su se starozavjetne žrtve prinosile za nenamjerne grijeha. U Zakonu nije bilo odredbe glede namjerno učinjenih grijeha.

5,3 I dok je svećeniku to što je bio čovjek koristilo, jer se mogao poistovjećivati s ljudima, njegova grešna ljudskost bila mu je nedostatak. Trebao je **prinositi žrtve i za sebe i za grijeha naroda**.

5,4 Svećenička služba nije bila zanimanje koje su ljudi sami birali. Na to djelo čovjeka je morao **pozvati Bog, baš kao i Arona**. Božji je poziv bio ograničen na Arona i njegove potomke. Nitko tko ne pripada toj obitelji nije mogao služiti u Šatoru sastanka ili u Hramu.

5,5 Pisac se sada okreće Kristu te pokazuje da je On bio podoban za svećenika: zbog božanskog imenovanja, zbog čovječtva koje je očitovao, kao i zbog svojstava koje je stekao.

Što se tiče Njegova imenovanja, ono je dolazilo od samog Boga. Bio je to suvereni poziv koji uopće nije imao veze s ljudskim rodoslovljem, a uključivao je bolji odnos negoli je bilo koji zemaljski svećenik ikad imao. Naš **Svećenik** je jedinstveni **Sin Božji**, rođen u vječnosti, rođen u utjelovljenju i rođen u uskrsnuću.

5,6 Zatim, Kristova je svećenička služba po boljem redu jer ga u Psalmu 110,4 Bog proglašava **svećenikom zauvijek, po redu Melkisedekovu**. Ta Njegova nadmoćnost bit će potpunije objašnjena u sedmom poglavlju. Ovdje je glavna misao to da je ta svećenička služba, za razliku od Aronove, **zauvijek**.

5,7 Krist nije samo bezgrešni Sin Božji, On je i pravi čovjek. Pisac, da bi to dokazao, podsjeća na raznolika ljudska iskustva kroz koja je On prošao **u dane dok još bijaše u tijelu**. Zapazite kojim je riječima opisao Njegov život i, osobito, Njegovu iskustvo u Getsemanskom vrtu: **sa silnim je vapajem i suzama prinosiso molitve i prošnje**. Sve nam to govori da je bio ovisan čovjek koji je živio u pokornosti Bogu te imao svaki ljudski osjećaj koji nije povezan s grijehom.

Krist se nije molio da bude sačuvan od smrti; na poslijetku, svrha zbog koje je došao na svijet bila je da umre za grešnike (Iv 12,27). On se molio da bi mogao biti izbačen iz smrti (JND), to jest, da mu duša ne ostane u *hadu*. Na tu je molitvu primio odgovor kad ga je Bog uskrisio od mrtvih. Bio je **uslišan zbog strahopoštovanja**.

5,8 Sada se ponovno suočavamo s dubokom tajnom utjelovljenja, koja glasi: kako Bog može postati čovjekom da bi umro za ljude.

Premda bijaše Sin – ali ne “sin” kao jedan od mnogih sinova, nego jedinorođeni Sin Božji. Usprkos toj golemoj činjenici, **iz onoga što je propatio, naučio se poslušnosti**. Njegov dolazak na svijet u tijelu čovjeka uveo ga je u iskustva koje ne bi upoznao nikada da je ostao u Nebu. Svakog jutra spremno je poslušao upute svog Oca za taj dan (Iza 50,4). **Poslušnosti se naučio** na temelju iskustva kao Sin koji se uvijek pokoravao volji svog Oca.

5,9 **I postigavši savršenstvo** ne može se odnositi na Njegov osobni karakter, jer je Gospodin Isus bio apsolutno savršen. Njegovu riječi, Njegova djela i Njegovi putovi bili su apsolutno besprijekorni. U kojem je onda smislu **postigao savršenstvo**? Odgovor je: u svojoj službi kao Spasitelj. Da je ostao u Nebu, nikada ne bi postao naš savršeni Spasitelj. Ali po svom utjelovljenju, smrti, ukopu, uskrsnuću i uzašašću dovršio je djelo koje je bilo nužno da bi nas spasio od naših grijeha. Stoga je sada

zadobio tu slavu da je savršeni Spasitelj svijeta.

Vrativši se u Nebo, **postao je Začetnik vječnoga spasenja svima koji mu se pokoravaju**. On je Izvor spasenja za sve, ali spašavaju se samo oni **koji mu se pokoravaju**.

Ovdje je **spasenje** uvjetovano pokoravanjem Njemu samom. U mnogim drugim odjeljcima spasenje je uvjetovano vjerom. Kako možemo pomiriti to tobožnje protuslovlje? Ponajprije, to je pokornost ili poslušnost vjere (Rim 1,5; 16,25-27): poslušnost koju Bog zahtijeva jest vjera u Njegovu riječ. Ali istina je, također, da spasonosna vjera dovodi do poslušnosti. U istinskom, novozavjetnom smislu, nemoguće je vjerovati bez poslušnosti.

5,10 Nakon što je na veličanstven način dovršio temeljno svećeničko djelo, Gospodin Isus Krist je **proglašen od Boga Velikim svećenikom po redu Melkisedekovu**.

Valja napomenuti da su Kristove svećeničke djelatnosti, premda je Njegova svećenička služba bila po redu Melkisedekovu, nalikovale onima koje je provodilo aronsko svećenstvo. U stvari je služba židovskih svećenika bila sjena ili predlika djela koje je Krist trebao ostvariti.

5,11 Na ovom se mjestu pisac morao udaljiti od teme. Rado bi nastavio s temom o Kristovom svećeništvu koje je po redu Melkisedekovu, ali ne može. Našao se pod božanskom prisilom da ukori svoje čitatelje za njihovu nezrelost i istodobno ih ozbiljno upozori na opasnost otpadanja od vjere.

Žalosna istina jest da je naše shvaćanje božanske istine ograničeno našim duhovnim stanjem. **Lijene uši** ne mogu primati duboke istine! Kako često je tako i s nama, učenicima: Gospodin ima mnogo toga za reći, ali mi to ne možemo nositi (Iv 16,12).

5,12 Pisac podsjeća Hebreje da pouku primaju već tako dugo da bi sada oni mogli poučavati druge. Ali njihova tragedija

je bila u tome da je njima još uvijek **trebao netko da ih poučava** početni nauk – abecedu riječi Božje.

Trebalo bi da već budete učitelji. Božja je odredba da svaki vjernik dozreli u tolikoj mjeri da poučava druge. Svaki pojedinac trebao bi nekoga poučavati! Premda je istina da neki imaju osobit dar poučavanja, istina je i da bi se svaki vjernik trebao uključiti u neku službu poučavanja. Božja namjera nikada nije bila da to djelo bude ograničeno na nekolicinu vjernika.

Postadoste takvi da vam mlijeka treba, a ne čvrste hrane. U tjelesnom smislu, dijete koje nikada ne prijeđe s mlijeka na čvrstu hranu zaostaje u razvoju. I u duhovnom smislu, također, postoji takav oblik zakržljalosti (1 Kor 3,2).

5,13 Takvi koji ispovijedaju da su vjernici a ostaju pri ishrani mlijekom, **ne znaju ništa o nauku pravednosti.** Oni su slušatelji, ali ne i vršitelji Riječi. Gube ono što ne upotrebljavaju te trajno ostaju nedorasli.

Nemaju oštra osjetila za prosuđivanje u pogledu duhovnih stvari te su "gonjeni uokolo svakim vjetrom nauka u prepredenosti ljudskoj, u lukavosti koja sustavno vodi k zabludi" (Ef 4,14).

5,14 Čvrsta duhovna hrana je za odrasle, za one koji imaju iskustvom izvježbana osjetila za rasuđivanje dobra i zla. Pokornošću svjetlu koje primaju iz Božje riječi, ti su ljudi sposobni donositi duhovne prosudbe te se očuvati od moralnih i doktrinarnih opasnosti.

U kontekstu ovih riječi, osobito podružje na kojem se potiče vjernike da rasuđuju što je dobro a što zlo, jest razlika između kršćanstva i židovstva. No židovstvo nije bilo samo po sebi zlo; levitski sustav uveo je sâm Bog – ali njegova je zadaća bila da ukazuje na Krista, a On pak je ispunjenje obrednih predlika i sjenâ. Sada kad je Krist došao, grijeh je vraćati se Njegovim prikazima. Zlo je sve ono što se s Kristom nadmeće za ljubav i odanost ljudi. Duhov-

no zreli vjernici bili su sposobni prosuditi kako aronsko svećeništvo zaostaje za Kristovim uzvišenijim svećeništvom.

6,1 S upozorenjem spomenutim u 5,11 nastavlja se i u ovom poglavlju. To je jedan od najkontroverznijih odjeljaka u cijelom Novom zavjetu. Budući da se mnogi pobožni kršćani ne slažu u pogledu njegova tumačenja, ne trebamo mu pristupiti dogmatski. Iznijet ćemo objašnjenje koje se naoko najbolje uklapa u kontekst i ostatak Novog zavjeta.

Čitatelje se najprije potiče neka **zasad puste početni nauk o Kristu**, doslovce "riječ o početku Kristovom" (FWG), ili "početnu riječ Kristovu" (KSW). Držimo da se tu radi o osnovnim doktrinama vjere koje se naučava u Starom zavjetu, a koje su trebale pripraviti Izraela za Mesijin dolazak. Ti nauci nabrojani su u drugom djelu 1. i 2. stiha. Kao što ćemo pokušati pokazati, ne radi se o temeljnim doktrinama kršćanstva, nego o naucima elementarne naravi koji su tvorili temelj za kasniju izgradnju. Ti su nauci zaostajali za uskrslim i proslavljenim Kristom. Čitatelje se potiče da ostave te osnove, ali ne u tom smislu da ih se odbaci kao beskorisne, nego da se napreduje od njih prema zrelosti. Želi se, u stvari, reći da je razdoblje židovstva bilo vrijeme duhovne nezrelosti – kršćanstvo pak predstavlja potpuni rast.

Jednom kad je temelj već postavljen, sljedeći je korak graditi na njemu. U Starom zavjetu postavljen je doktrinarni **temelj** koji je uključivao šest temeljnih nauka (doktrina) koje ćemo sada navesti. Oni predstavljaju početnu točku. Velike istine Novog zavjeta u pogledu Krista, Njegove Osobe i Njegovog djela predstavljaju službu zrelosti.

Prvi starozavjetni nauk jest **obraćenje od mrtvih djela.** O tome su neprestance propovijedali proroci kao i Mesijin preteča, Ivan Krstitelj. Svi su oni pozivali ljude da se odvrte od **djela** koja su **mrtva** u tome što im nedostaje vjere.

Spomenuta **mrtva djela** mogu se odnositi na djela koja su ranije bila ispravna i živa, ali su sada mrtva zato što je došao Krist. Primjerice, zbog Kristovog dovršenog djela zastarjele su sve službe povezano s hramskim bogoštovljem.

Drugo: pisac spominje **vjeru u Boga**. I to je opet starozavjetni izraz. U Novom zavjetu Krista se skoro uvijek prikazuje kao onog u koga treba vjerovati. Ne da to nadomješta vjeru u Boga, nego vjera u Boga koja izostavlja Krista sada je manjkava.

6,2 Upute o krštenjima ne odnose se na kršćansko krštenje, nego na obredna pranja koja su igrala tako važnu ulogu u religijskom životu svećenika i naroda Izraela (vidi i 9,10).

Obred **polaganja ruku** opisan je u Lev 1,4; 3,2; 16,21. Prinositelj žrtve, ili pak svećenik, polagao bi ruke na glavu životinje u znak poistovjećenja s njom. U simboličnom smislu, životinja bi odnijela grijeh ljudi koji su u to bili uključeni. Taj obred predstavljao je zastupničko pomirenje. Vjerujemo da se ovdje uopće ne misli na polaganje ruku koje su provodili apostoli i drugi u ranoj Crkvi (Dj 8,17; 13,3; 19,6).

Uskrsnuće mrtvih naučavano je u Job 19,25-27 i Ps 17,15, a podrazumijevalo se u Iza 53,10-12. Ono što se u Starom samo naziralo, u Novom je zavjetu jasno otkriveno (2 Tim 1,10).

Posljednja temeljna istina Starog zavjeta jest **vječni sud** (Ps 9,17; Iza 66,24).

Ta prva načela predstavljala su židovstvo i bila su samo priprema za Kristov dolazak. Kršćani se ne bi trebali zadovoljavati s time, nego hrliti u punije otkrivenje koje sada imaju u Kristu. Čitatelje se potiče da prijeđu "od sjene do biti, od simbola do stvarnosti, od ljuske do jezgre, od mrtvih oblića religije svojih predaka do žive stvarnosti u Kristu".

6,3 Pisac izražava želju da im pomogne to učiniti, ako⁶ ... dopusti Bog. Ipak, ograničavajući čimbenik doći će s njihove, a

ne s Božje strane. Bog će ih osposobiti da napreduju do potpune duhovne muževnosti, ali oni se moraju odazvati Riječi tako da iskažu pravu vjeru i postojanost.

6,4 Sada dolazimo u samu srž upozorenja protiv otpadništva. Ono se odnosi na onu vrst ljudi koje je **nemoguće** obnoviti na pokajanje. Ti su se ljudi, očigledno, već jednom pokajali (premda se tu uopće ne spominje njihova vjera u Krista). Sada je jasno ustvrđeno da im je nemoguće ponovno pokajanje.

Tko su ti ljudi? Odgovor nalazimo u stihovima 4 i 5. Valja naglasiti da proučavanjem golemih povlastica koje su uživali, zaključujemo kako sve to može biti istina i za nespasene. Nigdje se uopće ne navodi da su bili nanovorodeni. Uopće se ne spominju ni bitni elementi spasonosne vjere: otkupljenje Njegovom krvlju ili vječni život.

Jednom su bili prosvijetljeni. Čuli su Evanđelje milosti Božje. Što se tiče puta spasenja, nisu bili u tami. Juda Iskariotski je bio prosvijetljen ali je odbacio svjetlo.

Okusili su dar nebeski. Taj je nebeski Dar: Gospodin Isus. Okusili su Njega, ali nikada ga nisu primili konačnim činom vjere. Moguće je okusiti jelo ili piće a da ga se ne pojede, to jest, ne popije. Kad su Isusu na križu ponudili vino pomiješano sa žući, On je okusio ali nije htio piti (Mt 27,34). Nije dovoljno samo okusiti Krista; ako ne jedemo tijelo Sina čovječjeg i ako ne pijemo Njegovu krv, to jest, ako ga ne primimo istinski kao Gospodina i Spasitelja, nemamo života u sebi (Iv 6,53).

Takvi su **postali dionici Duha Svetoga**. Prije negoli prebrzo zaključimo da takvo što uključuje obraćenje, valja nam se prisjetiti da Duh Sveti provodi predobraćeničko djelo u životima ljudi. On posvećuje nevjernike (1 Kor 7,14) dajući im neke vanjske povlastice. Nevjernike uvjerava u grijeh, pravednost i sud (Iv 16,8). Dovodi ljude k pokajanju i ukazuje im na Krista kao jedinu nadu. Tako mogu ljudi biti dio-

nicima blagodatni Duha Svetoga, a da On uopće ne prebiva u njima.

6,5 Okusili su dobru riječ Božju. Kad im je propovijedana Božja riječ, na čudan ih je način dirnula i privukla. Bili su kao ono sjeme što je palo na kamenito tlo; čuli su Riječ i odmah je s radošću primili, ali nisu u sebi imali korijena. Neko su vrijeme izdržali, ali kad je nastala nevolja ili progonstvo zbog Riječi, odmah su otpali (Mt 13,20.21).

Okusili su i **snage budućega svijeta.** Snage ovdje znače "čudesa". Budući svijet je Tisućogodišnje kraljevstvo, Milenij, buduće doba mira i napretka kad će Krist vladati nad Zemljom tisuću godina. Čudesa koja su pratila propovijedanje Evanđelja u ranim danima Crkve (Heb 2,4) bila su predokus znamenja i čudesa koja će se izvoditi u Kristovom kraljevstvu. Ti su ljudi bili svjedoci tih čudesa već u prvom stoljeću; u stvari, možda su i sudjelovali u njima. Uzmimo čudo s kruhovima i ribicama. Nakon što je Isus nahranio pet tisuća ljudi, mnogi od njih pošli su za njim na drugu stranu jezera. Spasitelj je znao da, premda su okusili čudo, oni u stvari ne vjeruju u Njega. Zato im je i rekao: "Zaista, zaista, kažem vam: tražite me, ne stoga što vidjeste znamenje, nego zato što ste jeli kruha i nasitili se" (Iv 6,26).

6,6 Ako su otpali⁷ nakon što su uživali spomenute povlastice, nemoguće ih je **ponovno obnoviti na pokajanje.** Počinili su grijeh otpadništva. Na putu za pakao stigli su do mjesta gdje se svjetla gase.

Golema krivica otpadnika iskazana je u riječima: **kad sami razapinju Sina Božjega i javno ga ruglu izlažu** (st. 6b). To ukazuje na svojevóljno i zlonamjerno prezirno odbijanje, a ne samo nehajno nepoštivanje Krista. To, također, ukazuje na izričito vjerolomstvo i pridruživanje silama koje su Njemu protivne, kao i ismijavanje Njegove Osobe i djela.

OTPADNIŠTVO (APOSTAZIJA)

Apostate ili otpadnici su oni koji su čuli Evanđelje, proglasili se kršćanima, poistovjetili se s Kristom i s nekom kršćanskom crkvom pa zatim odbacili ispovijedanje vjere, odlučno se odrekli Krista te napustili kršćansko zajedništvo i svrstali se uz neprijatelje Gospodina Isusa Krista. Otpadništvo je grijeh koji mogu počinuti samo nevjernici, ali ne oni koji su zavedeni nego oni koji se svjesno, dragovoljno i zlonamjerno okrenu protiv Gospodina.

To ne bismo trebali brkati s grijehom prosječnog nevjernika koji čuje Evanđelje ali u pogledu njega ne učini ništa. Primjericice, čovjek se nakon opetovanih poziva Duha Svetog može oglušiti i ne odazvati Kristu; no to ga ne čini otpadnikom. Još uvijek se može spasiti ako se povjeri Spasitelju. Naravno, ako umre u nevjeri izgubljen je zauvijek; ali tako dugo dok je sposoban iskazati vjeru u Gospodina, nije bez nade.

Otpadništvo ne smijemo nikad brkati ni s posrnućem. I pravi vjernik može odlutati vrlo daleko od Krista. Zbog grijeha se poremeti njegov odnos s Bogom. Može čak doseći točku kad ga se više ne smatra kršćaninom. Ali čim ispovijedi i napusti svoj grijeh on može potpuno obnoviti narušeni odnos s Bogom (1 Iv 1,9).

Otpadništvo nije isto što i neoprostivi grijeh spomenut u evanđeljima. To je bio grijeh pripisivanja čudesa Gospodina Isusa knezu zloduhâ. Isus je, u stvari, svoja čudesa činio u snazi Duha Svetoga. Pripisati ih đavlu bilo je isto što i huliti Duha Svetoga. Time se davalo naslutiti da je Duh Sveti – đavao. Isus je rekao da se takav grijeh nikada ne može oprostiti, ni u ovom svijetu ni u budućem (Mk 3,22-30). Otpadništvo je nalik huli protiv Duha Svetoga po tome što je ono vječni grijeh, ali tu prestaje svaka međusobna sličnost.

Vjerujem da je otpadništvo isto što i grijeh koji je na smrt, spomenut u 1 Iv 5,16.

Ivan je pisao o ljudima koji su za sebe tvrdili da su vjernici i uključili se u djelatnosti mjesnih crkava. Tada su prihvatili lažno naučavanje gnostika te kivni napustili kršćansko zajedništvo. Njihovo svojevolumno napuštanje ukazuje na to da se nikada ni nisu istinski nanovo rodili (1 Iv 2,19). Otvorenim poricanjem da Isus jest Krist (1 Iv 2,22), počinili su grijeh koji vodi u smrt te je bilo beskorisno moliti za njihovo obnobljenje (1 Iv 5,16).

Neki ozbiljni kršćani uznemire se kad čitaju Heb 6 i slične odjeljke. Sotona osobito koristi te stihove kako bi poljuljao vjernike koji imaju tjelesne, umne ili emocionalne poteškoće. Takvi se boje da su otpali od Krista i da više nema nade u povratak. Boje se da su zašli predaleko od točke pomirenja. Činjenica da uopće brinu o tome dokaz je da *nisu* otpadnici! Otpadnika ne muče takvi strahovi; on drsko odbacuje Krista.

Ako se grijeh otpadništva ne odnosi na vjernike, na koga se on danas odnosi? Primjerice, odnosi se na mladića koji ispovijedi vjeru u Krista te izgleda da neko vrijeme sjajno napreduje, ali tada se dogodi nešto u njegovom životu. Možda doživi gorke progone; možda zaglubi u golem nemoral; ili se možda upiše na neko sveučilište pa ga uzdrmaju protukršćanski argumenti bezbožnih predavača. Premda zna svu istinu, svojevolumno je napusti. Potpuno se odrekne Krista te zlobno pogazi svaki temeljni nauk kršćanske vjere. Biblija kaže da je takvoga nemoguće obnoviti na pokajanje, a iskustvo potvrđuje tu njezinu tvrdnju. Poznawali smo mnoge koji su otpali od Krista, ali nikada nismo upoznali nekoga tko bi mu se vratio.

Dok se približavamo svršetku ovog razdoblja, možemo očekivati sve veću plimu otpadništva (2 Sol 2,3; 1 Tim 4,1). Stoga upozorenja protiv otpadanja postaju iz dana u dan sve važnija.

6,7 Sada se pisac okreće svijetu prirode tražeći u njemu prikaz istinskog vjernika

(st. 7) i otpadnika (st. 8). U oba je slučaja takva osoba prikazana zemljom. Povlastice navedene u st. 4 i 5 uspoređene su s osvježavajućom **kišom**. Rast bilja govori o osnovnom odgovoru osobe koja prima te povlastice. Taj odgovor određuje hoće li zemlja biti blagoslovljena ili prokleta.

Pravi vjernik je kao **zemlja koja se napije kiše** te donosi korisno bilje i prima Božji blagoslov.

6,8 I otpadnik je kao dobro navodnjavana zemlja, ali ne **donosi** ništa osim **trnja i korova** – plodove grijeha. Ona prima sve potrebno, ali nikada ne donosi korisno bilje. Takva je zemlja bezvrijedna i već je prokleta. Njezina sudbina je – spaljivanje.

6,9 Dva su snažna razloga (u st. 9 i 10) za tvrdnju da su otpadnici opisani u prethodnim stihovima nevjernici. Prvo: odsječna promjena u zamjenicama. Govoreći o otpadnicima, pisac ih spominje kao "oni". Sada, kad se obraća pravim vjernicima, upotrebljava zamjenice **vas** i **vi**.

Drugi pokazatelj još je jasniji. Govoreći vjernicima, on kaže: **No uvjereni smo za vas, ljubljani, premda ovako i govorimo, da ste vi uz ono bolje, ono što spada u spasenje**. Zaključak je da ono što je opisano u st. 4-6 *ne* prati spasenje.

6,10 Dvoje što spada u spasenje očitovalo se u životima svetih – njihovo **djelo i požrtvovnost ljubavi**. Njihova vjera očitovala se u životu činjenja dobrih djela i oni su imali obilježje pravog kršćanstva – djelatnu **ljubav** za "ukučane" u vjeri. I dalje su služili Gospodinovim ljudima – zbog Njega.

6,11 Sljedeća dva stiha izgleda da su upućena ljudima različitih staleža, naime, onima za koje pisac nije bio siguran. Bili su to oni koji su, izgleda, bili u opasnosti da se vrate u židovstvo.

Ponajprije, on želi **da pokazuju** istu onu revnost kakvu su iskazali pravi vjernici u pogledu **potpunog ispunjenja nade do samog svršetka**. On želi da nepokolebljivo idu za Krista sve dok se u Nebu konač-

no ne ostvari kršćanska nada. To je dokaz stvarnosti.

6,12 Ne bi smjeli biti **lijeni** dopuštajući da im se “noge vuku po zemlji a duh zaoštaje”. Trebali bi hrliti oponašajući sve prave vjernike **koji po vjeri i strpljivosti baštine obećanja**.

6,13 Zaključni dio ovog poglavlja povezan je s ohrabrenjem iz 12. retka da se hrliti s povjerenjem i strpljivošću. Kao poticaj prikazan je **Abrahamov** primjer i potvrđena je izvjesnost vjernikove nade.

U neku ruku izgleda kao da je kršćanin na gubitku. Predao je sve zbog Krista, a nema ništa opipljivo da bi to prikazao. Sve je u budućnosti. Kako može biti siguran da njegova nada nije isprazna?

Odgovor je u Božjem **obećanju Abrahamu**, obećanju koje poput neke klice uključuje sve što će kasnije biti darovano u Kristovoj Osobi. Kad je Bog davao to obećanje **zakleo se samim sobom jer se nije imao kime većim zakleti**.

6,14 To obećanje nalazi se u Post 22, 16.17: “Kunem se samim sobom, izjavljujem Jahve ... svoj ću blagoslov na te izliti i učiniti tvoje potomstvo brojnim ...” Bog je samim sobom zajamčio da će ispuniti to obećanje; stoga je ispunjenje sigurno.

6,15 Abraham je povjerovao Bogu; **strpljivo** je ustrajao te doživio ispunjenje. U stvari, Abraham nije riskirao time što je vjerovao u Boga. U tome nije bilo neizvjesnosti. Božja riječ nešto je najsigurnije u univerzumu. Svako Božje **obećanje** sigurno će biti ispunjeno – kao da već jest.

6,16 Kad ljudi nešto žele potvrditi, **zaklinju** se nekim većim od sebe. Na sudovima, primjerice, obećaju da će govoriti istinu te dodaju: “Tako mi pomogao Bog!” Time se, kako bi potvrdili da će ono što kažu biti istina, pozivaju na Boga.

Kad se ljudi **zaklinju** kako bi potvrdili svoje obećanje, to obično završava svaku **raspru**. To podrazumijeva da će održati obećanje.

6,17 Bog želi da Njegov vjerni narod bude potpuno uvjeren da će se zbiti ono što je On bio obećao. U stvari, dostatno bi bilo već i samo Njegovo obećanje, ali je On to htio pokazati još snažnije negoli samo obećanjem. Stoga je obećanju dodao **zakletvu**.

Baštinici obećanja jesu svi koji su po vjeri djeca vjernog Abrahama. To obećanje jest obećanje vječnog spasenja za sve koji vjeruju u Njega. Bog je Abrahamu dao obećanje o potomstvu i to se obećanje potpuno ispunito u Kristu; stoga su u to obećanje bili **uključeni** i svi blagoslovi koji potječu iz sjedinjenja s Kristom.

6,18 Sada vjernik ima **два nepromjenjiva čina** na koje se može osloniti – Njegovu riječ i Njegovu zakletvu. Nemoguće je zamisliti nešto sigurnije ili izvjesnije.⁸ Bog obećaje da će spasiti sve one koji vjeruju u Krista; zatim zakletvom potvrđuje to obećanje. Zaključak je neizbježiv: vjernik je vječno siguran.

U ostatku poglavlja pisac daje četiri slike kako bi prikazao krajnju pouzdanost kršćanske nade: (1.) grad-utočište, (2.) sidro, (3.) preteču i (4.) Velikog svećenika.

Najprije su tu istinski vjernici prikazani kao prebjezi koji bježe s ovog prokletog svijeta u nebeski grad-utočište. Kako bi ih ohrabrio u njihovom bijegu, Bog im daje neprolaznu **nadu** zasnovanu na Njegovoj riječi i Njegovoj zakletvi.

6,19 U olujama i kušnjama života ta **nada** služi kao **sidro duše**. Spoznaja da je naše proslavljenje zajamčeno i da se već dogodilo, čuva nas da nas ne otplavi bijesno valovlje sumnje i očaja.

To sidro ne baca se na nepouzdana pijesak ovoga svijeta, nego se učvršćuje u nebeskom svetištu. No budući da je to sidro naša **nada**, to znači da nam je nada zajamčena u samoj Božjoj Prisutnosti **iza zastora**. Kao što je sigurno da je to sidro tamo, tamo ćemo biti i mi.

6,20 Isus je, također, otišao u unutrašnjost svetišta kao naš **preteča**. Njegova

nazočnost ondje osigurava ulazak svima koji mu pripadaju. Nije pretjerano kažemo li da je najobičniji vjernik na Zemlji siguran u Nebo kao i sveti koji su već tamo.

D. Anderson-Berry piše:

Riječ prevedenu kao "preteča" ne nalazimo nigdje drugdje u Novom zavjetu. Ona izražava misao o kojoj se u levitskoj rasporedbi (ekonomiji) nikada nije razmišljalo, jer je svećenik u Svetinju nad svetinjama ulazio samo kao zastupnik. On bi ulazio tamo kamo nitko drugi nije smio. Ali naš Preteča je jamac: gdje je On, bit ćemo i mi. Kao Preteča On je (1.) najavio naš budući dolazak tamo; (2.) u našu korist preuzeo nebesku slavu; (3.) otišao je tamo kako bi svojim ljudima izrazio dobrodošlicu kad stignu, kao i da ih predstavi Veličanstvu u nebesima.⁹

Četvrti prikaz jest onaj o Velikom svećeniku. Naš Gospodin postao je **zauvijek Veliki svećenik po redu Melkisedekovu**, a to Njegovo vječno svećeništvo jamstvo je našeg vječnog očuvanja. Kao što je izvjesno to da smo bili izmireni s Bogom Njegovom smrću, izvjesno je i da smo spašeni Njegovim životom koji On ima kao Svećenik koji je zdesna Bogu (Rim 5,10).

To što je **Isus** spomenut kao **Veliki svećenik po redu Melkisedekovu** podsjeća nas da je ta tema bila prekinuta u Heb 5,10 kad je pisac prešao na upozoravanje protiv otpadništva. Sada je opet spreman vratiti se svojoj temi: Kristovo velikosvećeništvo uzvišenije je od Aronovog. Stoga se vješto vraća k glavnoj misli.

7,1 Melkisedek je bio zagonetni lik koji se tek nakratko pojavio pa zatim nestao s pozornice ljudske povijesti (Postanak 14, 18-20). Mnogo stoljeća kasnije David ga spominje imenom (Ps 110,4). Zatim se, nakon razmaka od još podosta stoljeća, ponovno pojavljuje u Poslanici Hebrejima. Jedno je jasno: Bog je tako uredio potankosti njegova života da je on bio sjajan prikaz našeg Gospodina Isusa Krista.

U prva tri stiha ovog poglavlja nalazimo neke povijesne činjenice o njemu. Podsjećajući nas se da je u njegovoj osobi bila objedinjena služba **kralja i svećenika**. Bio je **kralj Salema** (kasnije nazvanog Jeruzalem) i **svećenik Boga Svevišnjega**. Bio je politički i duhovni vođa svog naroda. To je, naravno, Božji ideal – neodvojenost svjetovnog i svetog. Ali kad vlada grešni čovjek, nužno je odijeliti crkvu od države. To dvoje bit će moguće ujediniti samo kad Krist bude vladao u pravедnosti (Izaija 32,1.17).

Melkisedek je izišao u susret **Abrahamu** kad se ovaj vraćao iz borbe kao pobjednik, i **blagoslovio ga**. Značaj tog čina objašnjen je u 7. stihu. Da posjedujemo samo Stari zavjet, nikada ne bismo shvatili duboko značenje tih naoko nevažnih potankosti.

7,2 Tom tajanstvenom kralju-svećeniku **Abraham je odijelio desetinu** od plijena. Moramo sačekati dok dođemo do stihova 4, 6 i 8-10, kako bismo saznali skriveno značenje tog Abrahamovog desetka.

U Svetom pismu nečije ime stoji za ono što on jest. Ovdje saznajemo što znači njegovo ime i naziv: ime mu znači **Kralj pravédnosti**, a njegov naziv (**Kralj Salema**) znači **Kralj mira**.

Nije beznačajno što se najprije spominje **pravédnost** a potom **mir**. Mira ne može biti ako najprije ne postoji pravédnost. To jasno vidimo u Kristovom djelu. Na križu se "milosrđe i istina ... sastala, pravda i mir poljubila" (Ps 85,10, NKJV, nap. prev.). Mir s Bogom možemo imati samo zato što Spasitelj zadovoljava sve Božje pravédne zahtjeve u pogledu naših grijeha.

7,3 Zagonetka o Melkisedeku produbljuje se kad pročitatmo da je bio **bez oca, bez majke, bez podrijetla, bez rođenja i bez smrti**. Odvojimo li ove tvrdnje od njihova konteksta, ostaje nam da zaključimo kako je on bio posjetitelj s Neba ili s drugog planeta, ili pak neko osobito Božje stvorenje.

Ali ključ razumijevanja jest u tome da spomenute tvrdnje shvatimo u njihovom kontekstu. Glavna tema jest svećenička služba, no pisac tu pravi razliku između Melkisedekove i aronske svećeničke službe. Ako bi netko htio imati pravo na aronsko svećeništvo, trebao se roditi u Levijevu plemenu, u Aronovoj obitelji. Podrijetlo je tu bilo nadasve važno. Te njegove značajke, dakle, započele bi s rođenjem a nestale sa smrću.

Melkisedekovo svećeništvo bilo je potpuno drugačije. On nije naslijedio svoje svećeništvo rođenjem u svećeničkoj obitelji. Bog ga je jednostavno uzeo i postavio za svećenika. Dakle, zapisa o njegovom **ocu, majci i podrijetlu** nema *samo u pogledu njegovog svećeništva*. U njegovu slučaju to nije ni bilo važno i, *što se tiče zapisa*, ne spominje se ni njegovo rođenje ni smrt; zbog toga se njegovo svećeništvo nastavlja i dalje.

Ne bismo trebali zaključiti da Melkisedek nije imao roditelje, da se nikada nije rodio i da nikada nije umro. Nije stvar u tome. Misao je ta da zapisa o tim važnim podacima, *koji se tiču njegovog svećeništva*, nema – zato što njegova služba kao svećenika nije ovisila o njima.

On nije bio Sin Božji, kao što su to neki pogrešno zaključili, nego je bio učinjen **sličan Sinu Božjemu** u smislu da njegovo svećeništvo traje bez ikakva prekida.

Sada pisac želi pokazati kako je Melkisedekovo svećeništvo uzvišenije od Aronovog. Tri su argumenta u dokaz toga: (1.) argument o desetku i blagoslovima; (2.) argument u pogledu nastale promjene, to jest, zamjene aronskog svećeništva; i (3.) argument u pogledu trajnosti Melkisedekovog svećeništva.

7,4 Prvi argument nalazimo u stihovima 4-10. On započinje s neobičnom primjedbom time što čitatelje navodi da **promotrite** Melkisedekovu veličinu. Njemu je čak i **Abraham dao desetinu ratnoga plijena**. Budući da je Abraham bio jedna od najve-

ćih zvijezda na hebrejskom nebu, iz spomenutog proizlazi da je Melkisedek morao biti *veća* zvijezda od njega.

7,5 Što se tiče levitskih svećenika, njih je **Zakon** opunomoćio **da ubiru desetinu** od svojih sunarodnjaka Hebreja. I svećenici i narod potjecali su od Abrahama, oca vjernih.

7,6 **Ali** kad je Melkisedek primio **desetinu od Abrahama**, to je bilo nešto neobično i nesvakidašnje. Abraham, pozvan da bude ocem naroda od kojega će doći Mesija, platio je namet nekome tko uopće nije imao veze s izabranim narodom. Melkisedekovo svećeništvo nadilazilo je nacionalne prepreke.

Druga značajna činjenica jest to što je tada Melkisedek blagoslovio Abrahama. Rekao je: “Od Boga Svevišnjega, Stvoritelja neba i zemlje, neka je Abram blagoslov” (Post 14,19,20).

7,7 Kad netko nekoga blagoslovi, pretpostavlja se da to veći blagoslivlja manje. To, naravno, ne ukazuje ni na kakvu osobnu ili moralnu podređenost, nego jednostavno na niži položaj.

Dok čitamo o tim argumentima, koji se temelje na Starom zavjetu, pokušajmo zamisliti reakciju hebrejskih čitatelja. Oni su Abraham uvijek obožavali kao jednog od svojih najvećih nacionalnih junaka, i to s pravom. Ali sada saznaju da je Abraham jednog “nežidovskog” svećenika priznao kao sebi nadređenog. – Nevjerojatno! To je sve vrijeme bilo u njihovoj Bibliji, a oni to nikada nisu primijetili.

7,8 U aronskom svećenstvu desetinu su primali smrtnici. Među njima je uvijek postojalo svećeničko nasljeđe; svaki bi svećenik služio u svom naraštaju, a potom bi otišao. Za Melkisedeka se nigdje ne spominje da je umro. Zato on može predstavljati svećeništvo koje je jedinstveno zbog svoje trajnosti.

7,9 Primajući desetinu od Abrahama, Melkisedek ju je praktički primio od **Levi**ja. Budući da je Levi bio poglavar sveće-

ničkog plemena, valja reći da je aronsko svećeništvo dalo **desetinu** Melkisedeku i na taj način priznalo njegovu nadmoć.

7,10 Može li se na temelju takvog razmišljanja reći da je Levi dao desetinu Melkisedeku? Ponajprije, Abraham je bio taj koji je dao desetinu. On je bio Levijev pradjed. Premda se Levi još nije ni rodio, bio je u bokovima očevim, to jest, bilo mu je suđeno da potekne od patrijarha. Abraham je, dajući desetinu Melkisedeku, doista nastupio kao predstavnik svih svojih potomaka. Stoga Levi, kao i svećeništvo koje je od njega poteklo, zauzima drugo mjesto u odnosu na Melkisedeka i njegovo svećeništvo.

7,11 U stihovima 11-20 nalazimo drugi argument koji pokazuje da je Melkisedekovo svećeništvo bilo uzvišenije od Aronovoga. Taj argument jest da je nastala promjena svećeništva. Kristovo svećeništvo uklonilo je i nadomjestilo aronsko svećenstvo. To ne bi bilo potrebno da je aronsko svećeništvo u potpunosti i konačno ostvarilo svoju svrhu.

Činjenica je da **po levitskom** sustavu nije bilo moguće ostvariti **savršenstvo**: grijesi nikada nisu bili uklonjeni, a štovatelji nikada nisu dobili spokojnu savjest. Svećenstvo koje je postavljeno pod Mojsijevim zakonom, nije bilo i ono posljednje.

Sada je na djelu jedna druga vrst svećenstva. Došao je Savršeni Svećenik; a Njegovu svećenstvo nije **po redu Aronovu**, nego **po redu Melkisedekovu**.

7,12 Činjenica da se **mijenja** svećenstvo, prisiljava nas na zaključak da se mijenja i čitav priznati sustav na kojem se to svećenstvo temeljilo. To je vrlo radikalna izjava! Poput zvona odzvonila je stari i najavila novi poredak. Više nismo pod Zakonom.

7,13 To da je nastupila zakonska promjena očigledno je iz činjenice da je Gospodin Isus **pripadao plemenu** kojem je levitski zakon uskratio vršenje svećeničkih dužnosti.

7,14 Naš je Gospodin **potekao od Judina** plemena. Mojsijevi propisi nisu dopuštali mogućnost da netko od spomenutog plemena bude svećenik. Ipak, Isus je Svećenik. Kako je to moguće? – Zato što je izmijenjen Zakon.

7,15 Pisac iznosi i dodatne dokaze da je u Zakonu nastupila golema promjena glede svećenstva. Postavljena je **druga vrst svećenika slična Melkisedeku**, a njegove sposobnosti za tu službu dosta su se razlikovale od sposobnosti Aronovih sinova.

7,16 Levitski svećenici bili su podobni za službu time što su ispunjavali zakonske zahtjeve u pogledu tjelesnog podrijetla. Trebali su biti rođeni u Levijevu plemenu, u Aronovoj obitelji.

Ali ono što našega Gospodina čini podobnim da bude svećenik sličan Melkisedeku jest Njegov **neuništivi život**. Nije tu u pitanju rodoslovlje nego osobna, usađena moć. – On živi zauvijek!

7,17 To je potvrđeno riječima Psalma 110,4, gdje David unaprijed ukazuje na Mesijino svećenstvo riječima: **Ti si svećenik zauvijek po redu Melkisedekovu**. Ovdje je naglasak na riječi **zauvijek**. Njegova služba neće prestati nikada, jer nikada neće završiti ni Njegov život.

7,18 Zakon, koji je uspostavio aronsko svećenstvo, poništen je zbog svoje **nemoći i beskorisnosti**. Ukinut je Kristovim dolaskom.

U kom je smislu Zakon bio nemoćan i beskoristan? Nije li ga dao sâm Bog? Zar je Bog mogao dati nešto što nema snagu i primjenjivost? Odgovor jest da Bog nikada nije namjeravao da to bude konačni zakon svećenstva. Bila je to samo priprava za dolazak Božjeg **savršenog** svećenstva; samo djelomičan i privremeni prikaz nečega što će biti savršeno i konačno.

7,19 Zakon je bio slab i neupotrebljiv u smislu da **ništa nije priveo savršenstvu**. Ljudi uopće nisu mogli u Božju prisutnost u Svetinji nad svetinjama. Ta nametnuta odvojenost između Boga i čovjeka bila je

trajni podsjetnik da pitanje grijeha nije riješeno jednom zauvijek.

Ali sada je uvedena **bolja nada po kojoj se približujemo Bogu**. Ta **bolja nada** jest sâm Gospodin Isus; oni koji ga drže svojom jedinom nadom, u svakom trenutku imaju savršeni pristup Bogu.

7,20 Ne samo da je nastupila promjena u svećeničkom poretku i zakonu o svećeništvu nego i, kao što ćemo vidjeti, promjena u načinu postavljanja svećenika. Ovdje se izlaže Božja **zakletva** glede Kristovoga svećeništva. Ta zakletva označava uvođenje nečega nepromjenjivog i vječnog. Rainsbury kaže: "Učinkovitost i vječnost svećeništva našega blaženoga Gospodina Isusa nije zajamčeno ničim manjim negoli zakletvom Svemogućeg Boga."¹⁰

Svećenici po Aronovu redu postavljeni su **bez zakletve**. Iz toga slijedi zaključak da je njihovo svećeništvo trebalo biti samo nadomjestak, i to ne trajni.

7,21 Ali Kristu se Bog, kad ga je postavljao za svećenika, obratio sa zakletvom. Taj oblik zakletve nalazimo u Ps 110,4: **Zakleo se Gospodin i neće se pokajati: "Ti si svećenik zauvijek – po redu Melkisedekovu."**

Henderson kaže:

Bog Gospodina Isusa Krista opunomoćuje na temelju vječnih istina o svom prijestolju i na temelju nepromjenjivih značajki svoje naravi. Ako se to može promijeniti, može se promijeniti i novo svećeništvo. Inače ne.¹¹

7,22 Iz toga slijedi da je **Isus jamac boljeg Saveza**. Aronsko svećeništvo dio je starog Saveza, a Kristovo svećeništvo povezano je s novim **Savezom**. Savez i svećeništvo ili stoje ili padaju zajedno.

Taj novi Savez neuvjetovani je sporazum milosti koji će Bog Otac učiniti s domom Izraelovim i domom Judinim kad Gospodin Isus uspostavi svoje kraljevstvo na Zemlji (Jer 31,33.34). Današnji vjernici uživaju neke od blagoslova novog Saveza, ali njegovo potpuno ispunjenje neće biti

ostvareno sve dok Izrael ne bude obnovljen i otkupljen kao narod.

Isus je jamac novog **Saveza** u tom smislu da je On sâm Jamstvo. Svojom smrću, ukopom i uskrsnućem osigurao je pravednu osnovu po kojoj Bog može ispuniti uvjete Saveza. Njegovo neprolazno svećeništvo također je životno povezano s neprolaznim ispunjenjem uvjetâ toga Saveza.

7,23 Sada smo došli do trećeg i posljednjeg argumenta u pogledu nadmoćnosti svećeništva po redu Melkisedekovu.

Izraelskih je svećenika bilo **mного**. Rečeno je da je u povijesti tog naroda bilo osamdeset četiri velikih i, naravno, nebrojeno mnogo nižih **svećenika**. Ta služba s vremena na vrijeme prelazila bi u druge ruke zbog **smrti** samih dužnosnika. Služba je, dakle, trpjela zbog tih neizbježivih smetnji.

7,24 U Kristovu svećeništvu nema takvih nedostataka zato što On živi **zauvijek**. Njegovo svećeništvo nikada neće prijeći na nekog drugog, a nema ni smetnji njezinoj učinkovitosti. Ona je **neprolazna** i neprenosiva.

7,25 Zato što živi zauvijek, On **može potpuno spašavati one koji po njemu pristupaju k Bogu**. Općenito držimo da se tu radi o Njegovom djelu spašavanja grešnika od kazne grijeha; premda pisac, u stvari, govori o Kristovom djelu spašavanja svetih od snage grijeha. Dakle, tu nije toliko naglašena Njegova uloga Spasitelja, koliko je naglašena Njegova uloga Velikog Svećenika. Nema opasnosti da bilo tko od vjernika bude izgubljen. Njihova vječna sigurnost temelji se na Njegovom trajnom zastupanju. On ih može i uvijek spašavati zato što smrt uopće ne može prekinuti Njegovo sadašnje služenje za njih zdesna Bogu.

7,26 Kristovo svećeništvo je uzvišenije od Aronovog zbog Njegovih osobnih odlika. On je **svet** pred Bogom i On je **nedužan**, to jest, bezazlen u postupanju s ljudima. **Neokaljan** je u svom osobnom karak-

teru. **Odieljen je od grešnikâ** u svom životu zdesna Bogu. Postao je **uzvišeniji od nebesa** u svom sadašnjem i u svom vječnom sjaju. **Takav nam je naime Veliki svećenik bio potreban.**

7,27 Za razliku od levitskih svećenika, naš Veliki Svećenik **ne treba danomice prinostiti žrtve; jer je to učinio jednom zauvijek.** On **ne treba** prinostiti žrtvu za vlastite grijehe, jer je potpuno bezgrešan. Treća čudesna činjenica po kojoj se On razlikuje od prijašnjih svećenika jest to da je **za grijehe naroda prinio samoga sebe.** Taj Svećenik dao je samog sebe na žrtvu. Predivna je i neusporediva milost Isusova!

7,28 **Zakon je postavio svećenike** koji su bili nesavršeni; značajka im je bilo to što su bili **podložni slabosti** i pogreškama; bili su samo obredno sveti.

Bog je **zakletvom**, koju je dao nakon Zakona, za Svećenika **postavio Sina koji je zauvijek savršen.** Ta se zakletva spominje u 21. stihu ovog poglavlja, a navedena je iz Ps 110,4.

Ovo što smo dosad obrađivali vrlo je značajno. Ljudsko svećeništvo potisnuto je od strane božanskog, vječnog svećeništva. Kako je onda glupo što si ljudi nameću svećeničke sustave po uzoru na stari Zavjet i time ometaju djelatnosti našeg uzvišenog Velikog Svećenika!

B. Kristova služba uzvišenija od Aronove (pogl. 8)

8,1 U sljedećim stihovima prikazano je da je Kristova služba uzvišenija od Aronove zato što On služi u boljem svetišću (st. 1-5) i u vezi boljeg saveza (st. 7-13).

Sada pisac poslanice dolazi do glavnoga u onome što tvrdi. Time ne sažimlje ono što je dosad rekao, nego iznosi glavnu misao do koje nas želi dovesti u Poslanici.

Takvog imamo Velikog svećenika. U riječi **imamo** očituje se pobjedonosni ton. To je odgovor onim Židovima koji su prve kršćane bockali riječima: "Mi imamo Svećeništvo; mi imamo svećenstvo; mi imamo

žrtve; mi imamo obrede; mi imamo Hram; mi imamo prekrasnu svećeničku opravu." Vjernikov odgovor, pun pouzdanja, jest: "Da, vi imate sjene a mi ispunjenje. Vi imate obrede, a mi imamo Krista. Vi imate prikaze, a mi imamo pravu Osobu. Naš je Veliki Svećenik **sjeo zdesna prijestolju Veličanstva u nebesima.** Ni jedan drugi veliki svećenik nikada nije sjeo u znak da je dovršio djelo, i ni jedan nikada nije zauzimao tako častan i silan položaj."

8,2 On služi narodu u **Svetinji** koja je na Nebu. To je **istinski Šator** kojeg je zemaljsko svetište bilo samo *kopija* ili *prikaz*. **Istinski Šator podigao je Gospodin**, a ne čovjek – kao što je to bio slučaj sa zemaljskim šatorom.

8,3 Budući da je jedna od glavnih djelatnosti **velikog svećenika prinostiti darove i žrtve**, iz toga slijedi da to mora činiti i naš Veliki Svećenik.

Darovi su općenit pojam koji pokriva sve vrste prinosa Bogu. **Žrtve** su bili darovi u obliku zaklane životinje. – A što prinosi Krist? Na to pitanje nije odgovoreno izravno sve do 9. poglavlja.

8,4 Ovaj stih preskače pitanje što Krist prinosi i jednostavno nas podsjeća da **na zemlji On ne bi bio** prikladan za prinošenje darova u svetišću ili u Hramu. Naš Gospodin potekao je od Jude a ne iz Levijeve plemena, to jest, Aronove obitelji. Zbog toga On nije ni bio pozvan služiti u zemaljskom svetišću. Kad u evanđeljima čitamo da je Isus otišao u Hram (vidi Lk 19,45), moramo shvatiti da je otišao samo na područje Hrama, a ne u samu Svetinju ili u Svetinju nad svetinjama.

To, naravno, potiče na pitanje je li Krist provodio ikakvu velikosvećeničku djelatnost dok je još bio na Zemlji, ili je svoje svećeničko djelovanje počeo tek nakon što je uzašao na Nebo? Zaključak ovog stiha jest: *na Zemlji On nije bio pozvan služiti kao levitski svećenik te nije mogao služiti u jeruzalemskom Hramu.* Ali to ne znači da nije mogao provoditi djelatnosti *svećenika*

Melkisedeka. Na posljetku, Njegova molitva u Ivanu 17 velikosvećenička je molitva, a Njegovo prinošenje na žrtvu samoga sebe kao jedine savršene žrtve na Golgoti, sasvim sigurno je bio svećenički postupak (vidi 2,17).

8,5 Šator na Zemlji bio je samo vjerni prikaz **nebeskog** svetišta. Njegov je raspored prikazivao način na koji se Bogu u štovanju mogu približiti ljudi koji su s njim u savezu. Kao prvo, tu su vrata vanjskog dvorišta, zatim žrtvenik za žrtvu paljenicu, a potom posuda za pranje. Nakon toga bi svećenici ulazili u Svetinju, a veliki svećenik u Svetinju nad svetinjama gdje se objavljivao Bog.

Šator nije nikada bio zamišljen kao konačno svetište; bio je samo **slika i sjena**. Kad je Bog pozvao **Mojsija** na brdo Sinaj i rekao mu neka napravi šator, prikazao mu je jasan uzorak kojeg se morao držati. Taj je **uzorak** bio slika one više, nebeske, duhovne stvarnosti.

Zašto to pisac tako silno naglašava? Jednostavno zato da utuvi u um svakome tko se nađe u napasti da se vrati u židovstvo da napušta suštinu zbog sjenâ, a trebao bi ići od sjenâ do suštine.

Ovaj stih jasno naučava da su starozavjetne uredbe bile samo prikaz nebeskih stvarnosti; on stoga opravdava naučavanje o slikovitosti – samo kad je ono u skladu s Pismom i kad ne postaje nezbiljsko.

8,6 Ovaj stih tvori prijelaz između teme o uzvišenijem svetištu i rasprave o **boljem Savezu**.

Kao prvo, tu je usporedba: Kristova je služba uzvišenija od službe aronskog svećenstva kao što je i Savez u kojem On posreduje uzvišeniji od onog starog Saveza.

Kao drugo, iznesen je razlog: taj **Savez bolji** je zato što je ozakonjen **na boljim obećanjima**.

Kristova je služba bezgranično bolja jer je On žrtvovao sebe, a ne životinju. Bogu je prikazao vrijednost vlastite krvi, a ne

krvi jaraca i bikova. On je uklonio, a ne samo prekrpio grijehe. Dao je vjernicima savršenu savjest, a ne godišnje podsjećanje na grijehe. Otvorio nam je put u Božju prisutnost da ne stojimo vani – i to izdaleka.

On je **Posrednik boljega Saveza**. Kao **Posrednik**, On stoji između Boga i čovjeka te premošćuje provaliju otuđenja.

Griffith Thomas jezgrovito opisuje te saveze:

Taj savez je “bolji” zato što je apsolutan a ne uvjetan, duhovan a ne tjelesan, sveopći a ne lokalni, vječan a ne privremen, osoban a ne nacionalan, nutarnji a ne izvanjski.¹²

Taj je **Savez bolji** zato što je utemeljen **na boljim obećanjima**. Zakonski Savez obećavao je blagoslov kao nagradu za poslušnost, ali i prijetio smrću u slučaju neposlušnosti. Zahtijevao je pravednost, ali nije davao sposobnost da je se postigne.

Novi Savez je neuvjetovani Savez milosti. On pripisuje pravednost tamo gdje je nema. On naučava ljude da žive pravedno, osposobljava ih da to mogu i nagrađuje ih kad to čine.

8,7 Onaj **prvi** savez nije bio savršen, to jest, nije bio uspješan u stvaranju savršenog odnosa između ljudi i Boga. Nikada nije ni bio zamišljen kao konačni savez, nego kao priprema za Kristov dolazak. Činjenica što je kasnije spomenut **drugi** savez, pokazuje da **prvi** nije bio savršen.

8,8 U stvari, problem nije bio sa samim prvim savezom: “Zakon je svet, i zapovijed je sveta, i pravedna, i dobra” (Rim 7,12). Problem je bio s ljudima kojima je bio predan; Zakon je trebao djelovati na siromašni, sirovi materijal. To je i ustvrđeno ovdje: **Doista, kudeći ih veli ...** On nije kudio Savez, nego ljude koji su na Savez pristali. Prvi je Savez bio utemeljen na čovjekovu obećanju da će se pokoravati (Izl 19,8; 24,7) pa stoga nije bio određen da potraje jako dugo. Novi Savez je, od početka do kraja, popis onoga što Bog želi učiniti; u tome mu je snaga.

Pisac navodi Jeremiju 31,31-34 kako bi pokazao da je Bog u židovskom Svetom pismu obećao **novi Savez**. No ako je stari bio dostatan i zadovoljavajući, čemu onda uvoditi novi?

Ipak, Bog je izričito obećao da će s **domom Izraelovim** kao i s **domom Judinim** sklopiti **novi Savez**. Kao što je ranije rečeno, novi Savez prvenstveno se ticao naroda **Izraela** a ne Crkve. Potpuno će biti ispunjen kad se Krist vrati vladati nad tim raskajanim i otkupljenim narodom. U međuvremenu svi vjernici uživaju neke od blagoslova tog Saveza. Tako je Spasitelj, pruživši svojim učenicima čašu s vinom, rekao: "Ova čaša novi je Savez u mojoj krvi. Ovo činite kad god pijete, meni na spomen" (1 Kor 11,25).

Henderson navodi sljedeće:

Tako mi pravimo razliku između prvotnog tumačenja Izraelu i druge, duhovne primjene za današnju Crkvu. Mi sada u snazi Duha Svetoga uživamo blagoslove novog Saveza pa ipak, prema Božjem obećanju, On će se sve više i više očitovati Izraelu.¹³

8,9 Bog je izričito obećao da Novi Savez neće biti kao **Savez kakav je učinio** s njima kad ih je za **ruku** izvodio **iz Egipta**. Po čemu će on biti različit? On to ne kaže, ali možda je odgovor sadržan u ostatku ovog stiha: "**jer oni ne ustrajahu u mom Savezu pa ih zanemarih**", govori **Gospodin**. Zakonski Savez nije bio uspješan jer je bio uvjetan; pozivao je na pokornost ljude koji pokornost nisu imali. Učinivši Novi Savez *neuvjetovanim savezom* milosti, Bog je izbjegao svaku mogućnost neuspjeha jer sada ispunjenje ovisi o Njemu samom, a On ne može ne uspjeti.

Ovaj navod iz Jeremije spominje odlučnu promjenu. Riječi hebrejskog teksta Jer 31,32 glase: "premda im ja bijah muž". Neki stari prijevodi Jeremije glase: "tako ih zanemarih (ili: *okrenuh se od njih*)". Duh Sveti koji je nadahnuo te Jeremijine riječi i koji je nadgledao očuvanje Biblije,

vodio je pisca Poslanice Hebrejima da izabere to alternativno čitanje.

8,10 Zapazite ponavljanje riječi "ja ću". Stari Savez rekao je čovjeku što treba učiniti; Novi Savez govori što će učiniti Bog. **Nakon danâ** Izraelove nepokornosti, On će **staviti svoje zakone u pamet njihovu** tako da ih znaju, i **u srca njihova** tako da ih vole. Oni će se htjeti pokoravati, i to ne zbog straha pred kaznom nego zbog ljubavi prema Njemu. Zakoni više neće biti napisani na kamenim, nego na tjelesnim pločama srca.

Riječi i **bit ću im Bog**, a oni će biti **moj narod** govore nam o bliskosti. Stari je zavjet govorio čovjeku neka stoji podalje; milost mu govori neka se približi. To nam govori i o nepomućenom odnosu i o bezuvjetnoj sigurnosti. Nikada ništa neće moći prekinuti tu krvlju plaćenu vezu.

8,11 Taj novi Savez uključuje i sveopću spoznaju Gospodina. Tijekom slavne Kristove vladavine neće biti nužno da čovjek **uči bližnjega svojega ili brata svojega da spozna Gospodina**. Svatko, **od malog do velikog**, imat će unutarnju spoznaju Boga; jer "Zemlja će se ispuniti spoznajom Jahvinom kao što se vodom pune mora" (Iza 11,9).

8,12 I, što je najbolje od svega, novi Savez obećaje milosrđe nepravednicima, kao i vječno oprostjenje **njihovih grijeha**. Zakon je bio krut i nepopustljiv: "Svaki je prijestup i neposluh primio pravednu plaću" (Heb 2,2).

Zakon uopće nije mogao učinkovito riješiti problem grijeha. On je omogućio pomirenje glede grijehâ, ali same grijeha nije mogao ukloniti. (Hebrejska riječ za pomirenje dolazi od riječi koja znači *prekriti*.) Zakonom propisane žrtve činile su čovjeka ceremonijalno čistim, to jest, činile su ga sposobnim da se uključi u religijski život naroda. Ali to obredno očišćenje bilo je izvanjsko; nije se doticalo čovjekovog unutarnjeg života. Nije mu priskrbilo moralno očišćenje niti dalo čistu savjest.

8,13 Činjenica da Bog uvodi **novi Savez** znači da je **onaj prvi zastario**. Budući da je to tako, ne treba ni pomišljati na povratak k Zakonu. Ipak je to upravo ono što su neki kršćani u napasti učiniti. Pisac ih upozorava da je zakonski savez zastario i uveden je novi savez. Ljudi trebaju ići ukorak s Bogom.

C. Kristova žrtva uzvišenija

od starozavjetnih žrtava (9,1 – 10,18)

9,1 U 8,3 pisac je ukratko spomenuo činjenicu da je svaki veliki svećenik morao imati nešto za žrtvovati. Sada pak je spreman govoriti o žrtvi našeg uzvišenog Velikog Svećenika te je usporediti sa starozavjetnim žrtvama. Kao uvod toj temi, on iznosi kratak pregled rasporeda u Šatoru sastanka i bogoštovnih odredaba.

9,2 Šator je bio zdanje u kojem je Bog prebivao među Izraelcima od doba njihova logorovanja kod gore Sinaja pa sve do izgradnje Hrama. Područje oko šatora nazivalo se vanjskim dvorištem. Bilo je ograđeno ogradom sastavljenom do brončanih stupova između kojih je bilo razapeto laneno platno.

Kad bi Izraelac ulazio u dvorište Šatora kroz istočna vrata, dolazio bi do žrtvenika za žrtvu paljenicu gdje su se klale i spaljivale žrtvene životinje; potom bi došao do posude za pranje – goleme, vodom ispunjene brončane posude na nogarima – u kojoj su svećenici prali ruke i noge.

Sâm Šator bio je dugačak trinaestak metara, širok oko četiri i pol metra, a toliko je bio i visok. Bio je podijeljen na dva dijela. Prvi, nazvan Svetinja, mjerio je devet metara, a Svetinja nad svetinjama oko četiri i pol metra.

Šator sastanka bio je izgrađen tako da su preko drvene konstrukcije bili prebačeni zastori od kozje dlake i vodonepropusne zavjese od životinjskih koža. Taj pokrov tvorilo je krov, lijevu i desnu te stražnju stranu šatora. Prednju stranu zastirala je vezena zavjesa.

U Svetinji su bila tri predmeta:

- 1. Stol za prinose kruha** na kojem je bilo dvanaest hljebova kruha, što je predstavljalo dvanaest Izraelovih plemena. Te pogače nazivane su "kruh prisutnosti" jer su bile stavljane pred lice Božje, to jest, u Božju prisutnost.
- 2. Zlatni svijećnjak** sa sedam ispruženih krakova na kojima su gorjele uljne svjetiljke.
- 3. Zlatni stol za kađenje** na kojem bi se izjutra i navečer palio sveti kâd.

9,3 Iza drugog zastora bila je **Svetinja nad svetinjama** ili Najsvetije. Tu se Bog očitovao u blještavom oblaku. Bilo je to jedino mjesto na Zemlji gdje mu se moglo pristupiti s krvlju pomirenja.

9,4 U tom drugom odjeljku izvornog svetišta nalazio se **Kovčeg saveza**, velika drvena škrinja sva optočena zlatom. U škrinji je bila **zlatna posuda s manom, štap Aronov koji je nekoć procvao** i **dvi je ploče Zakona**. (Kasnije, kad je podignut Hram, u kovčegu nije bilo ničeg drugog doli ploče Zakona. Vidi 1 Kr 8,9.)

U ovom je stihu spomenuto da je u Svetinji nad svetinjama bio i **zlatni kadionik**. Grčki izraz koji je ovdje uporabljen za **kadionik**¹⁴ može označavati kadioni žrtvenik (za koji je u Izl 30,6 spomenuto da se nalazi u Svetištu) ili **kadionik** u kojem je veliki svećenik nosio kâd. Najbolje objašnjenje jest ovo drugo. Pisac je smatrao da taj kadionik spada u Svetinju nad svetinjama, jer ga je veliki svećenik na Dan pomirenja unosio u nju.

9,5 Zlatni poklopac na Kovčegu saveza bio je poznat kao **Pomirilište**. Povrh njega bila su dva zlatna kipića nazvana **kerubimi**. Licem su bili okrenuti jedan prema drugome, krila su im bila raširena a glave sagnute prema poklopcu Kovčega.

Tu pisac prestaje sa svojim kratkim opisom. Namjera mu nije bila ići u **potankosti**, nego samo ukratko opisati sadržaj Šatora i način pristupanja Bogu koji je Šator prikazivao.

9,6 Budući da će pisac uspoređivati Kristovu žrtvu sa žrtvama židovstva, ponajprije je morao opisati zahtjeve Zakona. Bilo je mnogo toga što je mogao izabrati, ali on odabire ono najvažnije iz zakonskog sustava – žrtvu koja se prinosila na veliki Dan pomirenja (Lev 16). Ako može dokazati da je Kristovo djelo uzvišenije od djela koje veliki svećenik čini na najvažniji dan Izraelovog vjerskog kalendara, tada je postigao svoju svrhu.

Svećenici su imali pristup u vanjski šator, to jest, Svetinju. Onamo bi često ulazili vršiti svoje obredne dužnosti. Običnim ljudima bilo zabranjeno ulaziti u tu prostoriju; morali su ostati vani.

9,7 Samo je jedan čovjek na svijetu mogao ući u Svetinju nad svetinjama – Izraelov **veliki svećenik**. I samo taj jedan čovjek, od jedne rase, od jednog plemena, od jedne obitelji, mogao je ući, i to samo jedan dan u godini – na Dan pomirenja. Kad je ulazio morao je nositi posudu **krvi koju je prinosio za sebe i za u neznanju počinjene grijeha naroda**.

9,8 S time su bile povezane duboke duhovne istine. **Duh Sveti** naučavao je da je grijeh udaljio čovjeka od Boga, da čovjek mora Bogu pristupiti preko posrednika, i da posrednik može Bogu pristupiti samo po krvi prinesene žrtve. To je bila zorna pouka koja je govorila da štovateljima **još nije otvoren put u Božju prisutnost**.

Pristup je bio nesavršen sve **dok ... postoji prvi Šator**. Ovdje je ipak najbolji Darbyev prijevod koji glasi: "Dok je prvi Šator još uvijek postavljen." Šator je nadomješten Hramom tijekom Salomonove vladavine, ali je bio postavljen sve do Kristove smrti, ukopa i uskrsnuća. Načela koja je on naviještao glede pristupa Bogu važila su sve dok hramski zastor nije razderan na dva dijela, odozgo do dolje.

9,9 Taj sustav Šatora bio je **prikaz za sadašnje vrijeme**. Kao prikaz nečeg boljeg što je trebalo doći, bio je nesavršen prikaz Kristova savršenog djela.

Darovi i žrtve nikada nisu mogli usavršiti savjest štovatelja. Da je postignuto potpuno otpuštanje grijeha, tada bi savjest onoga tko prinosi žrtvu bila oslobođena od krivice za grijeh. Ali to se nikada nije dogodilo.

9,10 Činjenica je da su se levitske žrtve bavile samo obrednom nečistoćom. Bile su zaokupljene onim izvanjskim – primjericice, čistim i nečistim **jelima i pićima**, kao i s obrednim **pranjima** koja su trebala ljude osloboditi obredne nečistoće – ali nisu se bavila s moralnom nečistoćom.

Te žrtve ticale su se onih koji su bili u savezu s Bogom. Bile su sačinjene tako da održavaju ljude obredno čistima tako da mogu štovati Boga. Nisu imale veze sa spasenjem ili s očišćenjem od grijeha. Ljudi su se spašavali vjerom u Gospodina, i to na temelju Kristovog djela koje je još uvijek bilo budućnost.

I konačno, te su žrtve bile privremene. One su bile **nametnute do trenutka preustrojstva**. Ukazivala su na Kristov dolazak i na Njegovu savršenu žrtvu. Spomenuti trenutak preustrojstva jest razdoblje kršćanstva.

9,11 Krist se pak pojavio **kao Veliki svećenik budućih dobara**,¹⁵ to jest, golemih blagoslova koje On daje onima koji ga prime.

Njegovo svetište je **veći i savršeniji Šator**. Nije izgrađeno rukama u tom smislu što nije sastavljeno od građevnog materijala ovoga svijeta. To je nebesko svetište; Božje prebivalište.

Nerukotvoreni hram

Mjesto je gdje služi On;

U samom Nebu On služi,

Nebeskim svećeništvom svojim:

U Njem' su sve sjene Zakona

Ispunjene i opozvane.

Thomas Kelly

9,12 Naš Gospodin **ušao je jednom zauvijek u Svetinju**. U trenutku svog užašća, **ostvarivši vječno otkupljenje** na Golgoti, otišao je u Božju prisutnost. Ne

smijemo nikada prestati radovati se riječima **jednom zauvijek**. – Slava Bogu, Djelo je dovršeno!

On je prinio svoju krv a ne krv jaraca i junaca. Životinjska krv nema moć ukloniti grijeh; ona je bila učinkovita samo u slučaju prijestupa protiv religijskih obreda. Ali Kristova je krv beskrajno vrijedna; njezina moć je dostatna da očisti sve grijehe svih ljudi koji su ikad živjeli, svih ljudi koji sada žive i svih ljudi koji će ikad živjeti. Naravno, njezina moć primjenjiva je samo na onima koji Isusu pristupe vjerom – ali njezine mogućnosti su bezgranične.

Svojom žrtvom On je **ostvario vječno otkupljenje**. Raniji svećenici ostvarivali su samo jednogodišnje pomirenje. Između tog dvojeg golema je razlika.

9,13 Kako bi prikazao tu razliku između Kristove žrtve i obredâ Zakona, pisac spominje “obred crvene junice”. Izraelac je, pod Zakonom, ako bi dotaknuo lešinu bio obredno nečist sedam dana. Sredstvo protiv toga bilo je: pomiješati **pepeo juničin** s čistom izvorskom vodom i poškopiti onečišćenog trećeg i sedmog dana. Tada bi postao čist.

Mantle kaže:

Taj pepeo smatran je zbirom suštinskih svojstava žrtve za grijeh, a moglo ga se upotrijebiti u svako doba bez mnogo poteškoća i bez gubljenja vremena.

Jedna crvena junica dostajala je za više stoljeća uporabe. Vele da je tijekom cjelokupne židovske povijesti zaklano tek njih šest; jer je već i najmanja količina pepela bila dostatna da prenese pročišćavajuće djelovanje čistoj izvorskoj vodi (Br 19,17).¹⁶

9,14 Ako je juničin pepeo imao toliku moć da očisti jedan od najozbiljnijih oblika izvanjske onečišćenosti, **koliko li je tek moćnija krv Krista da očistiti od unutar-njih grijeha najgore vrste!**

Njegova je žrtva bila prinjena **po Duhu vječnom**. Različita su mišljenja glede tog izraza. Neki tumače da to znači “po

vječnome duhu”; što znači da je Njegova žrtva, za razliku od nedragovoljnog karaktera životinjskih žrtava, bila u duhu drago-voljnosti. Drugi drže da to znači “po svom vječnom duhu”. Mi svejedno vjerujemo da se radi o Duhu Svetom; On je sebe prinio na žrtvu u snazi **Duha Svetoga**.

Ta je žrtva bila prinjena **Bogu**. Isus je bio besprijekoran i bezgrešan Božji Jaganjac i Njegova ga je moralna savršenost činila sposobnim da ponese naše grijehe. Životinje koje su se prinosile na žrtvu trebale su biti tjelesno besprijekorne, a On je bio bez mane u moralnom smislu.

Njegova nam krv **čisti savjest od mrtvih djela** da služimo **Bogu živome**. To nije samo tjelesno ili obredno čišćenje, nego moralna obnova koja pročišćuje savjest. Ona čisti od onih mrtvih djela koja čine nevjernici kad se trude zaraditi vlastito očišćenje. Oslobađa ljude od tih beživotnih djela da **služe Bogu živome**.

9,15 Prijašnji stihovi isticali su uzvišenost krvi novog Saveza u odnosu na krv onog starog. To vodi do zaključka iznesenog u ovom stihu: **Krist je Posrednik novoga Saveza**.

Wuest objašnjava:

Riječ “posrednik” prijevod je grčke riječi *mesites*, a odnosi se na onoga tko posreduje između dvije strane kako bi postigao ili obnovio mir i prijateljstvo, sačinio sporazum ili pak odobrio savez. Ovdje Mesija djeluje kao posrednik između svetoga Boga i grešnog čovjeka. Svojom smrću na križu On uklanja prepreku (grieh) koja je dovela do otuđenja između čovjeka i Boga. Kad grešnik prihvati zaslugu koju ostvaruje Mesijina žrtva, krivica i kazna za njegov grieh više ne pripada njemu. U njegovom je životu slomljena moć grijeha, prima božansku narav te, zakonski i osobno, nestaje otuđenje koje je vladalo između njega i Boga.¹⁷

Sada oni koji su pozvani mogu primiti obećanu **vječnu baštinu**. Po Kristovom djelu, sveti iz starozavjetnog i oni iz novo-

zavjetnog razdoblja uživaju **vječno** spasenje i **vječno** otkupljenje.

Činjenica koja vjernicima iz predkršćanskog razdoblja omogućuje primanje te baštine jest to da je nastupila **smrt**, to jest, Kristova smrt. Njegova smrt otkupljuje ih od **prekršaja** koje su činili pod Zakonom.

Bog je ljude starog Saveza spasio "na kredit". Bili su opravdani vjerom kao i mi, ali tada Krist još nije umro. Pa kako ih je onda Bog mogao spasiti? Odgovor jest da ih je spasio na temelju onoga što je znao da će Krist ostvariti. Oni su znali malo ili ništa o tome što će Krist učiniti na Golgoti. Ali Bog je znao; On im je pripisao vrijednost tog djela kad su povjerovali Njegovu otkrivenju o sebi, kakvo god ono bilo.

U doba starog Saveza na neki se način, zbog prekršaja, nakupio golemi dug. Krist je vjernike iz prošlog razdoblja svojom smrću otkupio od tih **prekršaja**.

Način na koji ih je Bog spasio po tada još budućem Kristovom djelu, poznato je kao *zanemarivanje grijeha*. O tome se govori u Rim 3,25.26.

9,16 To što je u prethodnom stihu spomenuo baštinu, sada podsjeća pisca na još nešto: prije negoli se **oporuka** može sudski ovjeriti, valja podastrijeti dokaze da je **oporučitelj** umro. Obično za to dostaje potvrda o smrti.

9,17 Može biti da je oporučitelj svoju oporuku napisao prije mnogo godina i držao je pohranjenu na sigurnom, ali ona ne vrijedi sve do njegove smrti. Tako dugo dok je živ, oni koji su navedeni u oporuci ne mogu podijeliti njegovo vlasništvo.

9,18 Sada se tema mijenja; s osobne oporuke prelazi na stari **Savez** koji je Bog dao po Mojsiju. Riječi "savez" i "zavjet" (to jest "testament" ili "oporuka", prim. prev.) obje prijevodi su grčke riječi *diatheke*. I ovdje je trebala nastupiti smrt. Taj je zavjet bio odobren proljevanjem **krvi**.

U drevno doba svaki je savez bio potvrđivan žrtvom, to jest, smrću neke životi-

nje. Krv je bila jamstvo da će uvjeti saveza biti ispunjeni.

9,19 Nakon što je **Mojsije** priopćio zakone Izraelu, uzeo je **krv junaca i jaraca s vodom i grimiznom vunom i izopom, te samu Knjigu zakona, pa poškopio sav narod**. Na taj je način Mojsije uredio obred za svečano potvrđivanje Saveza.

U Izl 24,1-11 čitamo da je Mojsije poškopio žrtvenik i narod, no ne spominje se škropljenje **Knjige, ni voda, ni grimizna vuna i izop**. Najbolje je promatrati ta dva izvješća kao sukladna.

Bog, kojega je predstavljao žrtvenik, i **narod**, bili su ugovorne strane. **Knjiga** je bila Savez. Poškropljena **krv** obvezivala je obje strane da se drže uvjeta Saveza. Narod je obećao da će se pokoravati, a Gospodin je obećao da će ih blagosloviti ako to budu činili.

9,20 Mojsije je, škropeći krvlju, rekao: **Ovo je krv Saveza koji vam je odredio Bog**. Taj postupak obvezivao je narod na obdržavanje Zakona.

9,21 Na sličan način Mojsije je **krvlju poškopio i Šator i sve posude** koje se upotrebljavalo u bogoštovlju. Taj obred ne nalazimo u Starom zavjetu. U Izl 40 gdje se opisuje posvećenje Šatora, nije spomenuta krv. Ipak, taj simbol je dovoljno jasan. Sve što dođe u bilo kakav dodir s grešnim čovjekom, postaje nečisto i treba očišćenje.

9,22 **Gotovo sve se po Zakonu čisti krvlju**, ali je bilo nekih iznimaka. Primjerice, kad bi se neki muškarac upisivao u popis djece Izraelove, trebao bi umjesto krvne žrtve donijeti "otkupni novac", pola šekela srebra (Izl 30,11-16). Ta kovanica bila je zalog koji je simbolizirao pomirenje za čovjekovu dušu kako bi ga se smatralo jednim od Božje djece. Drugu iznimku nalazimo u Lev 5,11, gdje se nekih oblika obredne okaljanosti moglo riješiti prinosem finog brašna.

Te iznimke bile su povezane s *pomirenjem*, ili *pokrivanjem* grijeha premda se,

općenito, čak i za pomirenje zahtijevala krv. Ali što se tiče **oprostjenja** grijehâ, iznimke nema: mora se prolići krv.

9,23 Ostatak ovog poglavlja uspoređuje i stavlja u opreku ta dva Saveza.

Ponajprije, zemaljski je Šator trebalo čistiti krvlju bikova i jaraca. Kao što je istaknuto, to je bilo obredno čišćenje. Bilo je to samo simboličko posvećenje simboličkog svetišta.

Nebesko svetište bilo je zbiljnost kojem je zemaljski Šator bio samo kopija. To je svetište trebalo čistiti **žrtvama boljim od tih**, to jest, **žrtvama** Kristovim. Množina kojom se tu opisuje samo jedna Kristova žrtva, govorna je figura poznata pod nazivom "množina veličanstva".

Možda djeluje iznenađujuće to što treba čistiti i nebeska mjesta. Možda je odgovor na to u Jobu 15,15: "... oku njegovu ni nebesa nisu čista". To je nedvojbeno zato što je Sotona prvo grešno djelo počinio u Nebu (Iza 14,12-14) i zato što još uvijek ima pristup u Božju prisutnost kao optužitelj braće (Otk 12,10).

9,24 Krist nije ušao u svetinju (svetište) izgrađenu ljudskom rukom, koja je bila samo uzorak ili prikaz **one istinske, nego u samo nebo**. Ondje se pojavio **pred licem Božjim za nas**.

Teško je shvatiti zašto bi netko napuštao stvarnost i vraćao se kopiji, kao ni zašto bi netko napuštao uzvišenog Velikog Svećenika koji služi u nebeskom svetištu te se vratio izraelskim svećenicima koji služe u simboličnom šatoru.

9,25 Gospodin Isus nije ponavljao žrtvovanje kao što je to morao aronski **veliki svećenik**. Ovaj drugi ulazio bi u **Svetinju** nad svetinjama jednom godišnje, to jest, na Dan pomirenja i tada ne bi prinosiso svoju krv nego **krv** žrtvovanih životinja.

9,26 Da je Krist ponavljao prinošenje žrtve, to bi bilo ponavljanje trpljenja; jer je Njegova žrtva bila Njegov vlastiti život. Nezamislivo je da bi morao trpjeti muke

Golgote uvijek iznova, sve tamo **od postanka svijeta!** A bilo bi to i nepotrebno.

U novom Savezu postoji:

1. Izričita konačnost – On se **pojavio jedanput** zauvijek. To djelo više ne treba ponavljati.
2. Pogodan trenutak – On se **pojavio na svršetku vjekova**, to jest, nakon što je stari Savez prikazao sav ljudski promašaj i nemoć.
3. Savršeno djelo – On se pojavio **da odstrani grijeh**. Naglasak je tu na riječi **odstrani**. Više se nije radilo o godišnjem pomirenju, nego o vječnom oprostjenju.
4. Osobna žrtva – On je (**svojom žrtvom**) odstranio grijeh žrtvujući samoga sebe. Na vlastitom je tijelu ponio kaznu koju smo mi zaslužili svojim grijesima.

Noseći sramotu i surovo ismijan,
Na mom je mjestu osuđen stajao;
Moje je oprostjenje vlastitom krvlju
zapečatio;
Haleluja! Kakva li Spasitelj!

Philip P. Bliss

9,27 Ovaj i sljedeći stih prikazuju još jednu suprotnost između starog i novog Saveza. Osuda Zakona za grešnike bila je: **jedanput umrijeti, a nakon toga – sud**. Zakon je bio predan ljudima koji su već bili grešnici i koji ga nisu mogli savršeno održati. Zato je postao sredstvo osude svima koji su bili pod njim.

9,28 Novi Savez uvodi beskrajno vrijednu **Kristovu** žrtvu; jer On se **jedanput prinio da grijehe mnogih ponese**. To pak iskazuje blaženu nadu u Njegov skori povratak, jer: **drugi put će se, bez grijeha, ukazati onima koji ga iščekuju**. Ali kad se vrati, to neće biti zato da bi riješio problem grijeha: to je djelo već dovršio na križu. Doći će povesti svoj narod kući u Nebo. To će biti vrhunac njihova **spasjenja**; primit će svoja proslavljena tijela i zauvijek biti izvan dosega grijeha.

Izraz **onima koji ga iščekuju** opis je svih pravih vjernika. Svi Božji ljudi iščekuju Njegov povratak, premda se možda ne slažu glede točnog redosljeda događanja povezanih s Njegovim dolaskom.

Biblija ne naučava da će u Nebo u doba Uzeća biti uzeta samo određena skupina osobito duhovnih kršćana. Ona sudionike Uzeća opisuje riječima "umrli u Kristu" i "mi živi, preostali" (1 Sol 4,16.17); to označava sve prave vjernike, mrtve ili žive. U 1 Kor 15,23 sudionici tog događaja nazvani su "oni koji su Kristovi".

Često se ukazivalo na to da u st. 24-28 imamo tri Kristova pojavljivanja. Moguće ih je sažeti ovako:

St. 26: On se pojavio. To se odnosi na Njegov prvi dolazak kad je došao na Zemlju spasiti nas od kazne grijeha (*prošlost* spasenja).

St. 24: On se pojavljuje *sada*. To se odnosi na Njegovu sadašnju službu u Božjoj prisutnosti, kojom nas spašava od moći grijeha (*sadašnjost* spasenja).

St. 28: On će se pojaviti. To nam govori o Njegovom skorom povratku, kad će nas spasiti od prisutnosti grijeha (*budućnost* spasenja).

10,1 Zakon je bio samo sjena budućih dobara koja su tek trebala doći. Ukazivao je unaprijed na Kristovu Osobu i djelo, ali je bio blijeđi nadomjestak stvarnosti. Pretpostaviti Zakon Kristu isto je što i pretpostaviti fotografiju osobi koju ona prikazuje. – To je *napad* na Njegovo veličanstvo!

Slabost zakonskog sustava očigledna je u činjenici da se žrtve trebalo neprestance ponavljati. To ponavljanje dokazivalo je njihovu potpunu nemoć da udovolje zahtjevima svetoga Boga. Zapazite kojim je izrazima obuhvaćena ta zamisao o ponavljanju: **istim žrtvama koje se iz godine u godinu neprestance prinose**.

Te žrtve bile su krajnje nemoćne da usavrše štovatelje, to jest, nikada nisu ljudima dale savršenu savjest što se tiče grijeha.

Izraelci nikada nisu uživali svijest da im je savjest zauvijek očišćena od krivice grijeha. Nikada nisu imali posve mirnu savjest.

10,2 Ne bi li, da su ih te žrtve potpuno i konačno oslobodile grijeha, **prestali** jednom godišnje hodočastiti u Šator ili pak u Hram? To redovito ponavljanje žrtava žigosalo je te žrtve kao neučinkovite. Tko god treba svaki sat uzeti lijek kako bi preživio, teško može reći da je izliječen.

10,3 Umjesto da umiri savjest, levitski ju je sustav svake godine iznova budio. Iza scene prekrasnog obreda Dana pomirenja vrebalo je godišnje podsjećanje da su grijesi samo pokriveni, a ne uklonjeni.

10,4 Krv bikova i jaraca jednostavno nije imala snage da **odnese grijeh**e. Kao što je već spomenuto, te žrtve bavile su se obrednim pogreškama. Davale su određenu obrednu čistoću, ali su bile do krajnosti neuspješne u pribavljanju zadovoljštine za čovjekovu izopačenu narav ili za njegova zla djela.

10,5 Kao opreci slabosti levitskih žrtava, *sada* dolazimo do snage nenadmašive Kristove žrtve. Kao uvod u to dopušta nam se čuti Spasiteljev monolog izrečen u doba Njegovog utjelovljenja. Navodeći Ps 40, On ističe Božje nezadovoljstvo sa žrtvama i prinosima starog Saveza. Te je žrtve ustanovio Bog, ali one nikad nisu bile Njegova krajnja namjera. Nikada nisu bile određene da uklone grijeh, nego da ukazuju na Jaganjca Božjeg koji će odnijeti grijeh svijeta. Zar je moguće ugoditi Bogu s rijekama životinjske krvi ili s gomilama životinjskih lešina?

Drugi razlog Božjeg nezadovoljstva jest to što su ljudi mislili da mu ugađaju time što provode obrede, premda im je nutarnji život bio grešan i iskvaren. Mnogi od njih prolazili su kroz turobni ciklus žrtvovanja bez pokajanja i bez skrušenosti. Mislili su da Bogu mogu udovoljiti žrtvovanjem životinja – a On je očekivao da mu prinesu svoje slomljeno srce. – Nisu ni shvatili da Bog nije ritualist!

Nezadovoljan ranijim žrtvama, Bog je **pripravio ljudsko tijelo** svome Sinu, koje je bilo sastavni dio Njegovog ljudskog života i naravi. To se, naravno, odnosi na nedokučivo čudo Njegova utjelovljenja, na ono kad je vječna Riječ postala tijelom tako da bi On – kao čovjek – mogao umrijeti za ljude.

Zanimljivo je da riječi **nego si mi tijelo pripravio**, preuzete iz Ps 40,6 (u našem prijevodu st. 7, nap. prev.) i prilagođene, mogu imati još dva značenja. U tom psalmu piše: "... nego si mi uši otvorio", a u bilješci (u NKJV, prim. prev.) "... uši si mi probušio." Otvorene uši, naravno, simboliziraju da je Mesija uvijek bio spreman primiti upute od Boga i odmah im se pokoriti. Probušeno uho mogla bi biti aluzija na hebrejskog roba (Izl 21,1-6) kome se uho bušilo šilom i pribadalo na vrata kao znak da se on svojevolumino i zauvijek obvezao svom gospodaru. U svojem utjelovljenju Spasitelj je, u stvari, rekao: "Ja volim svog Gospodara ... ne želim biti slobodan."

10,6 Nastavljajući navoditi iz Psalma 40, Mesija ponavlja da se Bogu **ne sviđaju paljenice i okajnice**. Životinje su protiv svoje volje bile žrtvama čija krv nije imala snage očistiti. One nikada nisu ni predstavljale Božju konačnu želju. One su bile samo slike i sjene koje su unaprijed ukazivale na Kristovu žrtvu. Kao same sebi svrhom, bile su bezvrijedne.

10,7 Zadovoljstvo Bogu pružala je Mesijina spremnost da, bez obzira na cijenu, čini volju Božju. Svoju dragovoljnu poslušnost dokazao je primijevši samoga sebe na žrtvenik. Dok je naš Gospodin izgovarao te riječi, podsjetio se kako se od početka do svršetka Starog zavjeta svjedoči o Njemu kako je s iskrenim zadovoljstvom odlučio ostvariti Božju volju.

10,8 Od ovog do desetog stiha pisac pri-daje duhovno značenje tom monologu. U njemu vidi nagovještaj odricanja od starog žrtvenog sustava i uvođenje jedine savršene, potpune i konačne žrtve – Isusa Krista.

U sažetom obliku ponavlja navod iz Ps 40 kako bi naglasio Božje nezadovoljstvo sa žrtvama koje se po Zakonu prinose.

10,9 Potom pisac nalazi nešto značajno u činjenici da je – odmah nakon izricanja Božjeg nezadovoljstva sa starim Savezom – Mesija istupio kako bi učinio ono što će zadovoljiti srce Njegovog Oca.

Zaključak je: **Tako uklanja prvo da uspostavi drugo**, to jest, ukida stari sustav prinošenja žrtava koji je zahtijevao Zakon te uvodi svoju vlastitu veliku žrtvu za grijeh. Stari zakonski Savez povlači se na rub pozornice, dok novi Savez stupa na njezinu sredinu.

10,10 **Po toj volji** Božjoj, kojoj je Isus bio krajnje pokoran, **posvećeni smo prinosom tijela Isusa Krista jedanput zauvijek**.

George Landis tumači:

To je položajno posvećenje, kao što je to slučaj diljem cijele Poslanice Hebrejima, s izuzetkom Hebrejima 12,14, a pripalo je svim vjernicima (1 Kor 6,11), a ne samo nekolicini "naprednih kršćana". Ostvareno je Božjom voljom i Kristovom žrtvom. Odijeljeni smo od strane Boga, k Bogu i za Boga. To ne treba brkati s naprednim djelom koje Božji Duh čini u vjerniku – po Riječi (Iv 17, 17-19; 1 Sol 5,23).

10,11 Služba svakog aronskog svećenika sada je oštro uspoređena s Kristovom. Onaj prvi dan za danom bi stajao provodeći svoje dužnosti. Ni u Šatoru sastanka, kao ni u Hramu, nije bilo sjedala. Ondje se nije moglo počivati zato što njihov posao nikada nije bio dovršen: učestalo su prinisili iste žrtve. Bila je to beskrajna kolotečina koja je ostavljala grijeha nedirnutim, a savjest neoslobođenom.

Te žrtve nikada nisu mogle odnijeti grijeha. "Aron", piše A. B. Bruce, "premda važna osoba u levitskom sustavu, na poslijetku je bio samo svećenički težak koji je uvijek izvodio obrede koji nisu imali stvarnu vrijednost."¹⁹

10,12 Naš blagoslovljeni Gospodin pri-
nio je **jednu jedinu žrtvu za grijeh**. Ni-
kada više neće biti potrebna druga!

Više ni krvi, ni žrtvenika,
Svršena je žrtva!
Ni ognja, ni dima što uvis se diže,
Janje više klati ne treba.
Bogatija krv je potekla
Iz plemenitijih vena
Da dušu od krivice očisti,
Da ukloni mrlje najkrvavije.

Horatius Bonar

Dovršivši djelo otkupljenja, On "sjede
za stalno zdesna Bogu" (JND). Ovaj bi se
stih moglo izreći na dva načina: *prinijevši
samo jednu žrtvu za grijeh* zauvijek, *sjede
zdesna Bogu*, ili *zauvijek sjede zdesna Bo-
gu*. Oba su oblika ispravna, no mi smo
skloni vjerovati da je točnije ovo drugo.
On je neometano sjeo jer je strahoviti zah-
tjev grijeha riješen jedanput zauvijek. On
sjede zdesna Bogu, to jest, zauzeo je po-
ložaj časti, moći i privrženosti.

Netko bi mogao reći da On ne može sje-
diti zauvijek, jer će jednoga dana morati
ustati kako bi sudio. No tu nema protu-
slovlja. Što se tiče prinošenja žrtve za gri-
jeh, On je sjeo zauvijek; a što se tiče suda,
nije sjeo zauvijek.

10,13 On čeka sve dok se ne polože ne-
prijatelji njegovi za podnožje nogama
njegovim, to jest do dana kad će mu se pri-
gnuti svako koljeno i svaki ga jezik prizna-
ti Gospodinom, na slavu Boga Oca (Fil
2,10.11). To će biti dan Njegove javne od-
mazde na Zemlji.

10,14 Nenadmašiva vrijednost Njegova
prinosa očigledna je u tome što je **zauvi-
jek** (ili trajno) **usavršio posvećene**. Spo-
menuti **posvećeni** jesu svi oni koje si je
Bog izdvojio iz svijeta, to jest, svi pravi
vjernici. Oni su bili posvećeni dvojako.
Prvo: u savršenom su položaju pred Bo-
gom; stoje pred Ocem potpuno prihvaćeni
u Njegovom ljubljenom Sinu. Drugo: što
se tiče krivice i kazne grijeha, savjest im je

čista; znaju da je cijena isplaćena u potpu-
nosti i da Bog neće po drugi put zahtijevati
plaćanje.

10,15 I Duh Sveti je svjedok činjenice
da će u tom novom Savezu jednom zauvi-
jek biti učinkovito riješen problem gri-
jehâ. On to svjedoči diljem starozavjetnog
Pisma.

10,16 U Jer 31,31 Gospodin je obećao
da će sa svojim izabranim zemaljskim na-
rodom sklopiti novi **Savez**.

10,17 Zatim u tom istom odjeljku doda-
je: **a grijeha se njihovih i bezakonja nji-
hovah neću više spominjati**. Očaravajuće
je to što Jeremija 31,34 sadrži obećanje
potpunog i konačnog oprostjenja grijehâ;
no, ipak, neki od onih što su živjeli u doba
kad se počelo ispunjavati to obećanje bili
su skloni vratiti se beskrajnim žrtvovanji-
ma židovstva!

10,18 Obećanje oprostjenja pod novim
Savezom znači da **nema više prinosa za
grijeh**. Riječima *nema više prinosa za gri-
jeh*, pisac zaključuje ono što bismo mogli
nazvati doktrinarnim dijelom ove poslanice.
Želi da nam te riječi odzvanjaju u srci-
ma i umovima dok nas potiče na naše
praktične obveze.

III. UPOZORENJE I POTICAJI (10,19 – 13,17)

A. Upozorenje da se ne prezire Krista (10,19-39)

10,19 U starozavjetno doba ljudi su bili
držani podalje; sada, u Kristu, mi smo pri-
vedeni blizu po krvi Njegove žrtve. Stoga
nas se potiče da pristupamo.

Taj poticaj pretpostavlja da su sada svi
vjernici svećenici, jer nam je rečeno da se
osmjelimo za **ulazak u Svetinju po krvi
Isusovoj**. U doba židovskog ustroja, obi-
čnim ljudima nije bilo dopušteno ući u Sve-
tinju ili u Svetinju nad svetinjama; u prvu
su prostoriju mogli ulaziti samo svećenici,
a u drugu samo veliki svećenik. Sada je
sve promijenjeno. Bog nema neko osobito
mjesto gdje mu može pristupati samo oso-

bita kasta ljudi. Umjesto toga, svi vjernici mogu vjerom doći pred Njega u bilo koje doba i na bilo kojem mjestu na Zemlji.

Bog me nuka da kroz zastor uđem
Putom novim i živim;
Nije da u drhtavoj se nadi usuđujem –
Već se smjelo Njegovom pozivu podređujem;

Ondje, zajedno sa Kristom – Bogom mojim – Boga na Prijestolju milosti susrećem!

Jedino moje vrijedno što preda'nj iznosim

Jest dragocjena krv Njegova:

Boga kad štujem,

Tad Krista, Prvinu, ja mu prinosim.

Na Njega Bog s radošću gleda;

On zalog moje je prihvaćenosti!

Pisac nepoznat

10,20 Mi mu pristupamo putom koji je **nov i živ**. Nov bi ovdje moglo značiti "tek položen" ili "tek izrađen". Riječ živ izgleda da se odnosi na Isusa u uskrsnuću, dakle, na živog Spasitelja. Taj put otvoren je **kroz zastor, to jest, Njegovo tijelo**. Time se na jasan način naučava da je **zastor između dva dijela Svetišta bio slika tijela našeg Gospodina**. Da bismo mi mogli stupiti pred Boga trebalo je razdrijeti zastor, to jest, smrću je trebalo slomiti Njegovo tijelo. To nas podsjeća da Bogu ne možemo pristupiti na temelju Kristovog bezgrešnog života, nego tek na temelju Njegove zastupničke smrti. Ući možemo tek zbog Jaganjčevih smrtnih rana. Svaki put kad dolazimo pred Boga u molitvi ili štovanju, sjetimo se da nam je ta povlastica omogućena uz golemu cijenu.

10,21 Ne samo da imamo veliku sigurnost kad stupamo pred Boga, nego imamo i **Velikog svećenika nad Kućom Božjom**. Premda smo i mi svećenici (1 Pet 2,9; Otk 1,6), ipak nam je potreban Svećenik. Krist je naš **Veliki svećenik**, a Njegovo sadašnje služenje za nas jamči nam trajnu dobrodošlicu pred Bogom.

10,22 Pristupajmo. Eto, to je vjernikova, krvlju plaćena, povlastica. Neopisivo je to što smo pozvani na prijem, i to ne k glasovitim osobama ovoga svijeta nego k Svevladaru univerzuma! Način na koji se odazovemo tom pozivu prikazuje koliko ga cijenimo.

Iznesen je četverostruki opis kako bismo trebali biti duhovno opremljeni kad ulazimo u prijestolnu dvoranu.

1. Istinita srca. Izraelci su pristupali Bogu svojim ustima i častili ga svojim usnama, ali njihovo srce bilo je daleko od Njega (Mt 15,8). Naš pristup treba biti u potpunosti iskrenosti.

2. U punom pouzdanju vjere. Pristupamo mu s potpunim povjerenjem u Božja obećanja i s čvrstim uvjerenjem da ćemo naići na ljubazan prijem u Njegovoj prisutnosti.

3. Srdaca škropljenjem očišćenih od zle savjesti. To pak je moguće postići samo novim rođenjem. Kad se pouzdamo u Krista, zadobivamo i vrijednost Njegove krvi. Slikovito rečeno, njome škropimo svoja srca; isto kao što su Izraelci poškopili svoja vrata krvlju pashalnog janjeta. To nas izbavlja od zle savjesti. Naše svjedočanstvo jest:

Savjest nas više ne optužuje,
Jer nas je Njegova najdragocjenija krv
Jednom zauvijek oprala i očistila:
Pročistila u Božjom očima.

Frances Bevan

4. I tijela oprana čistom vodom. I to je, ponovno, simbolički jezik. Naša **tijela** predstavljaju naše živote. "Čista voda" mogla bi se odnositi na Božju riječ (Ef 5,25,26), na Duha Svetoga (Iv 7,37-39) ili pak na Duha Svetoga koji se u čišćenju od svakodnevnog okaljanosti služi s Božjom riječju. Kristovom smrću jedanput zauvijek očišćeni od krivice grijeha, ali nas Duh uvijek iznova kroz Božju riječ čisti od onečišćenosti grijehom (Vidi i Iv 13,10).

Stoga bismo ta četiri uvjeta za stupanje pred Boga mogli sažeti kao: iskrenost, sigurnost, spasenje i posvećenje.

10,23 Drugi poticaj jest da čvrsto i nepokolebljivo držimo ispovijedanje naše nade. Ne smijemo ničemu dopustiti da nas odvrti od nepokolebljivog ispovijedanja da je naša jedina nada u Kristu.

One koji su u napasti odreći se budućnosti – zamijeniti nevidljive blagoslove kršćanstva za ovo sadašnje što pripada židovstvu – podsjeća se da je vjeran Onaj koji je obećao! Njegova obećanja ne mogu nikada propasti; nitko tko se u Njega pouzda ne će se razočarati. Spasitelj će doći kao što je i obećao, a Njegovi će ljudi biti s Njim i poput Njega zauvijek.

10,24 Trebali bismo, također, tražiti načine kako ohrabriti suvjernike da iskazuju ljubav i čine dobra djela. U novozavjetnome smislu, ljubav nije osjećaj nego čin volje. Nama je zapovjedom da ljubimo; stoga je to nešto što možemo i moramo činiti. Ljubav je korijen, dobra djela su plodovi. Svojim primjerom i naučavanjem trebali bismo druge vjernike poticati na tu vrst ljubavi.

Srca koja ljube su vrtovi,
Ljubavlju ispunjene misli korijenje,
Riječi pune ljubavi su cvijetovi,
A dobra djela njihovi plodovi.

(Prilagođeno)

10,25 Što se tiče naših sastanaka, trebamo se neprestano sastajati i ne napuštati zajedništvo u mjesnoj crkvi, kao što to neki čine. To možemo smatrati općenitim poticajem svim vjernicima da budu vjerni u pohađanju crkve. Nema sumnje da u zajedničkom štovanju i služenju nalazimo snagu, utjehu, duhovnu hranu i radost.

No mogli bismo to smatrati i osobitim ohrabrenjem za kršćane koji prolaze kroz razdoblje progona. Uvijek postoji iskušenje da se netko odvoji kako bi izbjegao uhićenje, sramotu i trpljenje, pa tako ostaje tajni učenik.

Ali, u osnovi, taj stih jest upozorenje protiv otpadništva. Spomenuto napuštanje mjesne crkve znači okretanje leđa kršćanstvu i povratak u židovstvo. U doba kad je pisano ovo pismo neki su to i činili. Trebamo hrabriti jedni druge, osobito u pogledu skorog Kristovog povratka. Kada On dođe tada će svi progonjeni, izopćeni i prezreni vjernici biti na pobjedničkoj strani. No do tada nam treba postojanosti.

10,26 Sada pisac iznosi svoje četvrto strogo upozorenje. I to je upozorenje, kao i u prethodnim slučajevima, protiv otpadništva, koje je ovdje opisano kao svojevoljni grijeh.

Kao što je već rečeno, među kršćanima postoji silno neslaganje u pogledu stvarne naravi toga grijeha. Ukratko, problem je u tome odnosi li se on na:

1. Prave kršćane koji su se odvrtali od Krista pa su izgubljeni.
2. Prave kršćane koji su zastranili ali su svejedno spašeni.
3. One koji se neko vrijeme proglašavaju kršćanima i priključe se nekoj mjesnoj crkvi, ali se kasnije svojevoljno odvrte od Krista. Takvi se nikada nisu istinski nanovo rodili, a više se ni ne mogu.

Bez obzira koje gledište držali, svako je povezano s poteškoćama. Mi vjerujemo da je ispravno treće gledište jer se najviše slaže s cjelokupnim naučavanjem Poslanice Hebrejima i cijelog Novog zavjeta.

U ovom stihu otpadništvo je određeno kao svojevoljno grešenje nakon primanja spoznaje istine. Takva osoba je, kao i Juda, čula Evanđelje. Poznaje put spasenja – čak se i pretvara da ga je primila – ali ga zatim svojevoljno odbacuje.

Za takvu osobu ne preostaje više žrtva za grijeh. Odlučno je i konačno odbacila jedanput zauvijek prinesenu Kristovu žrtvu pa Bog nema neki drugi način spasenja koji bi joj ponudio.

Na neki način svaki je grijeh svojevoljan, ali ovdje pisac o otpadništvu govori

kao o izvanredno ozbiljnom svojevolumu grijehu.

To što pisac u ovom odjeljku upotrebljava zamjenu mi, ne znači nužno da tu ubraja i sebe. U 39. stihu on sebe i svoje suvjernike izričito *izlučuje* od onih koji se vraćaju natrag u propast.

10,27 Ne ostaje ništa drugo nego **strašno iščekivanje suda**; nema nade u bijeg. Otpadnika je nemoguće obnoviti na pokajanje (6,4). On se svjesno i svojevolumu odsjekao od Božje milosti u Kristu. Njegova je sudbina: **bijes ognja koji će proždrijeti protivnike**. Nema smisla prepirati se označava li to doslovni oganj. Te riječi su, očigledno, namijenjene tome da prikažu strahovitu okrutnost kazne.

Zapazite da Bog otpadnike smatra svojim protivnicima. To ukazuje na to da su stvarni Kristovi neprijatelji, a ne tek neki blagi neutralci.

10,28 Sada je iznesena osuda za prekršitelja u starome Savezu te uspoređena s većom osudom koja očekuje otpadnike. Onaj tko bi **prekršio Zakon Mojsijev** time što je postao idolopoklonik, bio je **progubljen bez samilosti** kad mu se na temelju izjave dvojice ili trojice svjedoka dokazala krivica (Pnz 17,2-6).

10,29 Otpadnik će zaslužiti mnogo **goru kaznu** zato što je imao mnogo veću povlasticu. Golemost njegova grijeha očigledna je u tri optužbe iznesene protiv njega:

1. Pogazio je Sina Božjega. Nakon što je najprije ispovjedio da je Kristov sljedbenik, drsko je ustvrdio da više ne želi imati ništa s Njime. Poriče svaku potrebu za Kristom kao Spasiteljem i izričito ga odbacuje kao Gospodina.

U Japanu su vlasti u doba progona kršćana imale raspelo. Položili bi ga na tlo i svatko bi trebao zgaziti lice raspetome. Nekrešćani nisu oklijevali zgaziti to lice, dok pravi kršćani jesu pa su bili ubijani. Ta pripovijest nadalje spominje kako je Isusovo lice gaženjem bilo izobličeno i izlizano.

2. Takav čovjek **nesvetom smatra krv Saveza** kojom je posvećen. Kristovu krv koja je omogućila novi Savez on smatra beskorisnom i nesvetom. Tom je krvlju bio izdvojen na položaj izvanjske povlaštenosti. Kroz druženje s kršćanima bio je posvećen, jednako kao što je muž nevjernik posvećen svojom ženom vjernicom (1 Kor 7,14); ali to ne znači da je bio spašen.

3. **Pogrdio je Duha milosti**. Duh Božji prosvjetlio ga je u pogledu Radosne vijesti, uvjerio ga u grešnost i ukazao mu na Krista kao jedino Skrovište duše. Ali on je **pogrdio** milostivog **Duha** krajnje prezirući Njega i spasenja koje On nudi.

10,30 Svojevolumu odbacivanje Božjeg ljubljenog Sina neizmjeran je grijeh. Bog će suditi svima koji su taj grijeh skrivili. On je rekao: **Osveta je moja, ja ću naplatiti!** (vidi Pnz 32,35). Spomenuta osveta znači: potpuna pravda. Kad se Bog osvjećuje tu nema ni pomisli na osvetoljubivost ili "izravnavanje duga". To je jednostavno podjeljivanje onoga što netko zaista zaslužuje. Poznavajući Božji karakter, možemo biti sigurni da će On učiniti baš kao što je i rekao: otpadniku će odmjeriti pravednu kaznu.

I još: "Gospodin će suditi narodu svojemu." Bog će osvetiti i opravdati one koji mu uistinu pripadaju; ali u ovom stihu se očigledno govori o sudu nad zlim ljudima.

Ako je nekome teško shvatiti to da Bog otpadnike naziva **svojim narodom**, trebamo se podsjetiti da su oni Njegovi po stvaranju, a neko su vrijeme to bili i svojim ispovijedanjem. On je njihov Stvoritelj, premda ne i Otkupitelj, a oni su nekoć tvrdili da su Njegovi, premda ga nikada nisu osobno poznavali.

10,31 Trajna pouka za nas glasi: ne biti među onima koji će upasti u ruke Boga Živoga – jer je to **strašno!**

U ovom odjeljku nema ničega što bi uznemirilo i smelo umove onih koji istinski pripadaju Kristu. Sâm odjeljak namjerno

je napisan tako oštrim, pronicavim i izazovnim stilom kako bi svi koji vjeruju u Kristovo ime bili upozoreni koje su posljedice odvratanja od Njega.

10,32 U preostalim stihovima ovog poglavlja pisac iznosi tri snažna razloga zašto su prvi kršćani obraćeni iz židovstva trebali neprestance postojano živjeti u privrženosti Kristu.

1. Na to ih je trebalo poticati njihovo ranije iskustvo.
2. Ojačati ih je trebalo to što će uskoro dobiti plaću.
3. Strah pred Božjim nezadovoljstvom trebao ih je sprečavati da se ne odvrte.

Dakle, ponajprije ih je trebalo poticati njihovo ranije iskustvo. Nakon što su ispovjedili da vjeruju u Krista, postali su metom žestokim progonstvima; obitelji su ih se odrekle, napustili su ih prijatelji a neprijatelji navalili. Ali umjesto kukavičluka i straha, te su ih patnje ojačale u vjeri. Nesumnjivo su osjetili nešto od radosti koju donosi to što su se našli dostojnima pretrpjeti sramotu za Njegovo ime (Dj 5,41).

10,33 Ponekad je njihovo trpljenje bilo osobno; bili bi nasamo izvedeni i javno izloženi pogrdama i nevoljama, a ponekad pak bi trpjeli zajedno s drugim kršćanima.

10,34 Nisu se bojali posjećivati one koji su bili u zatvoru zbog Krista, premda je uvijek postojala opasnost da ih se okrievi kao suučesnike.

Kad su im otimali **dobra**, prihvatili su to s **radošću**. Radije su odlučili biti vjerni Isusu negoli zadržati svoja materijalna dobra. Znali su da imaju "baštinu neraspodljivu, neokaljanu i neprolaznu" (1 Pet 1,4). Bilo je to uistinu čudo božanske milosti koja ih je osposobila da ne vrednuju previše svoj zemaljski imetak.

10,35 Drugi veliki razlog jest ovaj: skorašnjost **nagrade** trebala bi ih ojačati. Kad su u prošlosti već toliko toga izdržali, sada ne bi trebali popustiti. Pisac, u stvari, kaže: "Ne propustite žetvu svojih suza" (F. B.

Meyer). Sada su bili bliže ispunjenju Božjeg obećanja negoli ikad ranije. Nije sada bilo vrijeme za okrenuti se natrag.

"Nemojte sada odbaciti svoje pouzdanje – ono donosi bogatu nagradu u budućem svijetu" (JBP).

10,36 Ono što im treba jest **postojanost**, odlučnost da radije ostanu u progonima negoli da ih izbjegnu tako da zaniječu Krista. Tada će, nakon što budu **izvršili Božju volju**, primiti obećanu nagradu.

10,37 Ta buduća nagrada vremenski je usklađena s povratkom Gospodina Isusa; otud i navod iz Habakuka 2,3: **Jer još samo malo: "Onaj koji dolazi doći će i neće zakasnuti."** U Habakukovoj knjizi taj redak glasi: "Jer ovo je viđenje samo za svoje vrijeme: ispunjenju teži, ne vara; ako stiže polako, čekaj, jer odista će doći i neće zakasnuti."

Vincent o toj promjeni piše:

U hebrejskom izvornom tekstu tema te rečenice jest viđenje uništenja Kaldejaca ... Prema tome kako je izneseno u *Septuaginti*, tema mora biti ili Jahve ili Mesija. Kasniji židovski teolozi pripisali su taj odjeljak Mesiji pa ga je kao takvog prihvatio i naš pisac.²⁰

A. J. Pollock komentira:

I izvorni odjeljak iz Starog zavjeta i izmijenjeni navod u Novom zavjetu doslovcu su nadahnuti – i oba su Pismo. OVO u Habakuku odnosi se na viđenje i povezano je s Kristovim dolaskom da zavlada, u Hebrejima prelazi u ONAJ i odnosi se na Uzeće.

Zatim nastavlja nešto općenitije:

Kada nadahnuti pisac navodi nešto iz Starog zavjeta, on od navedenog odjeljka uzima upravo ono što je u skladu s naumom Božanske Misli i ne protuslovi joj; on to često mijenja: ne da bi prenosi-lo točno značenje koje taj tekst ima u Starom zavjetu, nego potpunije značenje koje je Duh Sveti nakanio prenijeti u Novom zavjetu ... No nitko osim Boga ne može tako postupati s Pismom. Činjenica da je činio, i to uvelike, još je

jedna potvrda nadahnuća. Bog je pisac Biblije i On može navoditi VLASTITE riječi mijenjajući ih ili im dodajući kako bi bile u skladu s Njegovom nakanom. Ali ako bilo tko od nas navodi iz Pisma, to mora činiti s pomnjom i točnošću. Mi nemamo pravo promijeniti ni točku ni crticu u njoj. Ali Pisac Knjige može to učiniti. Nije važno čijom se pisaljkom služio, Mojsijevom ili Izajinom, Petrovom ili Pavlovom, Matejevom ili Ivanovom, sve su to Njegovi spisi.²¹

10,38 Konačna pobuda na postojanu strpljivost jest strah pred Božjim nezadovoljstvom. I dalje navodeći iz Habakuka, pisac pokazuje da se Bogu ugađa tek životom **vjere: A pravednik²² će od vjere živjeti.** To pak je život koji cijeni Božja obećanja, vidi ono nevidljivo i ustraje do svršetka.

S druge strane, život kojim se ne ugađa Bogu jest život onoga tko odbaci Mesiju i vrati se zastarjelim hramskim žrtvama. Za nj važi: **ako li se odvrati, neće mu se radovati duša moja.**

10,39 Pisac sebe i svoje suvjernike odmah odjeljuje **od onih koji se odvrćaju u propast.** Na taj način odvaja se otpadnike od pravih kršćana. Otpadnici se **odvrćaju** i bivaju izgubljeni, pravi vjernici **vjeruju** i tako očuvaju svoje duše od sudbine otpadnikâ.

Spominjanjem "vjere" postavljen je temelj za potpuniju raspravu o životu kakvim se ugađa Bogu. Glasovito 11. poglavlje tu dolazi kao prirodni nastavak te teme.

B. Poticaj na vjeru pomoću starozavjetnih primjera (pogl. 11)

11,1 Ovo poglavlje bavi se vizijom i postojanošću **vjere.** Upoznaje nas s muškarcima i ženama iz starozavjetnog doba koji su imali golemu duhovnu viziju i koji su radije izdržali goleme sramote i patnje negoli da se odreknu svoje vjere.

Ovaj stih, u stvari, nije službena definicija vjere, nego opis onoga što **vjera čini** za nas. Ono čemu se nadamo **vjera čini** tako stvarnim kao da to već posjedujemo, te

donosi čvrsti **dokaz** da su nevidljivi, duhovni blagoslovi kršćanstva i izvjesni i stvarni. Drugim riječima, unosi budućnost u sadašnjost i nevidljivo čini vidljivim.

Vjera je povjerenje u Božju vjerodostojnost. Ona je uvjerenje da je ono što Bog kaže istina, a da će se ono što On obećaje zbiti.

U pogledu vjere mora postojati neko otkrivenje od Boga, neko Božje obećanje koje će joj biti temeljem. To nije skok u tamu nego zahtijeva najsigurnije dokaze u univerzumu; i nalazi ih u Božjoj riječi. Nije ograničena na mogućnosti, nego preplavljuje područje nemogućeg. Netko je rekao: "Vjera počinje tamo gdje prestaje moguće. Kad je nešto moguće, u tome nema slave Božje."

Vjera, silna vjera obećanje vidi,
I samo na Boga gleda;
Smije se onom što je nemoguće
i kliče: "To učinjeno bit' će."

Pisac nepoznat

U životu vjere ima teškoća i problema. Bog kuša našu vjeru da vidi je li prava (1 Pet 1,7). Ali, kao što reče George Müller: "Teškoće su jelo kojim se hrani vjera."

11,2 Zato što su živjeli po vjeri a ne po gledanju, starozavjetni uglednici primili su božansku pohvalu. Ostatak ovog poglavlja prikaz je toga kako im je Bog posvjedočio.

11,3 **Vjera** nam donosi jedino činjenično izvješće o stvaranju. Bog je Jedini bio prisutan tijekom stvaranja; On nam govori kako se to dogodilo. Mi vjerujemo Njegovoj riječi pa stoga i mi znamo. McCue govori: "Konceptija o Bogu koji je postojao prije tvari, koju je svojom odlukom pozvao u postojanje, nadilazi domenu razuma ili dokazivanja. To se jednostavno prihvaća činom vjere."

Vjerom spoznajemo. Svijet nam govori: "Vjerujem samo ono što vidim." Bog kaže: "Vjeruj pa ćeš vidjeti." Isus je Marti rekao: "Nisam li ti rekao, budeš li vjerova-

la vidjet ćeš ..." (Iv 11,40). Apostol Ivan je pisao: "Ovo napisah vama koji vjerujete ... da znate" (1 Iv 5 13). U duhovnom vjera prethodi spoznavanju.

Svjetovi su dakle oblikovani riječju Božjom. Bog je rekao riječ i nastala je tvar. To je u savršenom skladu s ljudskim otkrićima da je tvar, u stvari, energija. Kad je Bog progovorio potekla je energija u obliku valova zvuka. Oni su preoblikovani u tvar iz koje je nastao svijet.

Ovo vidljivo nije postalo od nečeg pojavnoga (vidljivog, u NKJV, nap. prev.). Energija je nevidljiva. Golom oku nevidljivi su i atomi, molekule i plinovi, ali u raznim spojevima postaju vidljivim.

Činjenica stvaranja koja je iznesena ovdje u Hebrejima 11,3 – neoboriva je. Nikada nije nadmašena, a nikada neće ni biti.

11,4 Adam i Eva zaobiđeni su na počasnim popisu vjere. Kad je Eva trebala odlučiti tko govori istinu, Bog ili Sotona, odlučila se za Sotonu. Ipak, to ne znači da nakon toga nisu bili spašeni; njihovo je spasenje prikazano odjećom od kože.

Abel mora da je imao neko otkrivenje da grešnik može pristupiti Bogu jedino na temelju prolivene krvi. Vjerojatno je to naučio od svojih roditelja, koji su bili primljeni u Božje zajedništvo tek nakon što ih je Bog zaodjenuo životinjskim kožama (Post 3,21). U svakom slučaju, on je iskazao vjeru time što je Bogu pristupio s krvlju žrtve. Kajinov prinos bilo je povrće i voće, dakle, beskrvna žrtva. Abel je slika istine o spasenju milošću po vjeri. Kajin je slika ljudskog jalovog pokušaja spašavanja dobrim djelima.

George Cutting ističe da "Bog nije pogledao na Abela i uračunao mu pravednost na temelju njegovih osobnih vrлина, nego na temelju savršenosti žrtve koju je prinio i njegove vjere u nju." Tako je bilo i s nama: mi nismo bili opravdani na temelju svog karaktera ili dobrih djela, nego jedino zbog savršenosti Kristove žrtve i zbog toga što smo Njega prihvatili.

Kajin je ubio Abela zato što zakon mrzi milost. Samopravedni čovjek mrzi istinu da ne može spasiti samoga sebe i da se mora prepustiti Božjoj ljubavi i milosti.

Ali Abelovo svjedočanstvo se nastavlja: **po svojoj vjeri on i sada govori.** Na neki način vjera daje da čovjekove glasnice i dalje govore, dugo nakon što mu tijelo već leži u grobu.

11,5 U neko doba tijekom svog života Henok mora da je od Boga primio obećanje da će ići u Nebo a da ne mora umrijeti. Sve dotad svatko je, prije ili kasnije, umro. Ne postoji zapis da je itko ikada bio **prenesen** a da nije umro. Ali Bog je obećao, a Henok povjervovao. Bilo je to najpametnije i najrazumnije što je Henok mogao učiniti; što je razumnije od toga da stvaranje povjeruje svom Stvoritelju?

I bilo je tako! Henok je s nevidljivim Bogom hodao tristo godina (Post 5,21-24) i zatim ušao u vječnost. **No prije prijenosa primio je svjedočanstvo da je ugodio Bogu.** Život vjere uvijek je ugodan Bogu; On voli da se pouzdajemo u Njega.

11,6 A bez vjere nemoguće mu je ugoditi. Nema te množine dobrih djela koja mogu nadoknaditi nepostojanje vjere. Nakon svega što je rečeno i učinjeno, čovjek Boga naziva lašcem time što odbija vjerovati mu: "Tko ne vjeruje Bogu učinio ga je lašcem" (1 Iv 5,10) – a kako može Bogu ugoditi onaj tko ga naziva lašcem?

Vjera je ono jedino čime se Bogu daje Njegovo pravo mjesto, a i čovjeka stavlja na njegovo. "Boga to nadasve proslavlja," piše C. H. Makintosh, "jer dokazuje da se više pouzdajemo u Njegov negoli u svoj vlastiti vid."

Vjera ne vjeruje samo da postoji Bog, nego vjeruje Bogu da će nagraditi **one koji ga revno traže.** Nema ničega o Bogu što bi ljudima bilo nemoguće vjerovati. Poteškoća je samo u ljudskoj volji.

11,7 Noina vjera osnivala se na Božjem upozorenju da će On Potopom uništiti svijet (Post 6,17). Ljudi do tada nikada nisu

iskusili poplavu, u stvari, imamo razloga vjerovati da do tada još uopće nije ni bilo kiše (Post 2,5.6). Noa je povjerovao Bogu i sagradio **korablju**, premda je najvjerojatnije bio jako daleko od plovnih voda. Nesumnjivo je postao predmetom mnogih ljudskih šala i izrugivanja, ali njegova je vjera bila nagrađena: spašen mu je **dom**, njegovim životom i svjedočanstvom **osuđen je svijet i postao je baštinikom pravednosti koja se prima na temelju vjere**.

Vjerojatno su se mnogi od prvih židovskih kršćana kojima je bilo napisano ovo pismo često pitali zašto su, ako su oni u pravu, u tolikoj manjini. Noa iskoračuje sa stranica Starog zavjeta kako bi ih podsjetio da je u njegovo doba bilo pravedno samo osam ljudi, te da je propao sav preostali dio svijeta!

11,8 Abraham je vjerojatno bio idolo-poklonik koji je, kad mu se objavio Bog i rekao mu neka pođe na put, živio u Uru Kaldejskom. U poslušnosti **vjere** napustio je svoj dom i zemlju, **ne znajući** svoje krajnje odredište. Nema sumnje da su ga prijatelji ismijavali zbog takve gluposti, ali njegov je stav bio poput stava ove pjesnikinje:

Radije bih hodala s Bogom u mraku
Negoli u svijetlu sama;
Radije ću hodati s Njime u vjeri
Negoli sama po gledanju svom.

Helen Annis Casterline

Hod vjere često drugima djeluje kao nešto nepromišljeno i nerazborito, ali onaj tko poznaje Boga zadovoljan je i kad ga se vodi povezanih očiju a da on ne poznaje put pred sobom.

11,9 Bog je Abrahamu obećao **zemlju** Kanaan. Ona mu je u stvarnom smislu i pripadala. Ipak, jedina čestica zemlje koju je ikad u njoj kupio, služila mu je za ukop mrtvih. On je bio zadovoljan time što je, umjesto u stalnom prebivalištu, živio **pod šatorima**, simbolu hodočasništva. U to je doba zemlju Kanaan smatrao tuđinom.

Suputnici na njegovom putovanju bili su mu sin i unuk. Njegov pobožni primjer ostavio je svoj biljeg i na njima, premda su bili **subaštinici istog obećanja**, to jest, obećanja da će zemlja biti njihova.

11,10 Zbog čega se Abraham tako slabo držao svog posjeda? Zato što je **iščekivao Grad s temeljima kojemu je tvorca i graditelj Bog**. On nije svoje srce predao onom sadašnjem – materijalnom – nego onome što je vječno. U grčkom izvorniku ovdje se prije riječi **grad i temeljima** nalazi određeni član, pa treba prevoditi kao **Grad i Temelji**. U pogledu vjere, samo je jedan Grad dostojan toga imena; i samo taj Grad ima sigurne Temelje.

Bog je arhitekt tog nebeskog grada, a i njegov **graditelj**. To je uzoran grad bez sirotinjskih četvrti, zagađenog zraka, zagađene vode, i bez ikakvih drugih problema koji muče naše metropole.

11,11 **Vjerom je i Sara** na čudesan način dobila **moć da začne** kad je već imala oko devedeset godina. Zapis jasno kazuje da je bila u **pođmakloj životnoj dobi**, kad više nije mogla rađati. Ali znala je da joj je Bog obećao dijete i da On svoju riječ neće poreći. Imala je nepokolebljivu vjeru da će On učiniti ono što je **obećao**.

11,12 Abrahamu je, kad se rodio Izak, bilo oko devedeset devet godina. Ljudski rečeno, i njemu je bilo nemoguće da postane ocem, no Bog mu je obećao brojno potomstvo i tako je moralo biti.

Po Izaku je Abraham bio postao ocem **nebrojene** zemaljske obitelji, hebrejskog naroda. Po Kristu je postao ocem **nebrojene** duhovne obitelji, to jest, istinskih vjernih svih narednih razdoblja. Izraz **pijesak na obali morskoj** najvjerojatnije je prikaz **zemaljskog** potomstva, dok **zvijezde na nebu** simboliziraju **nebeski** narod.

11,13 Svi su praoci **umrli u vjeri** i nisu doživjeli to da vide ispunjenje božanskih **obećanja**. Primjerice, Abraham nikada nije vidio svoje brojno potomstvo. Hebrejski narod nikada nije zauzeo zemlju koja

mu je bila obećana. Starozavjetni sveti nikada nisu vidjeli ispunjenje obećanja o Mesiji – Kristu, ali njihova je dalekovidnost toliko približila ta obećanja da su prikazani kako ih pozdravljaju u radosnom nadanju.

Shvaćali su da ovaj svijet nije njihov konačni dom. Zadovoljili su se time da budu **stranci i pridošlice** oduprijevši se porivu da se tu udobno smjeste. Želja im je bila da prođu ovim svijetom a da ne preuznu nimalo od njegova karaktera. Njihova srca bila su spremna za svete putove (Ps 84,5).

11,14 Njihovi životi jasno su očitovali da **traže domovinu**. Vjera je u njih usadila nagon za domom, nagon koji užici Kanaana nikada nisu zadovoljili. Uvijek su žudjeli za boljom zemljom koju bi mogli nazvati domom.

11,15 Rekavši da su tražili domovinu, pisac želi razjasniti kako pritom *ne* misli na zemlju u kojoj su rođeni. Da je Abraham imao želju vratiti se natrag u Mezopotamiju, mogao je to učiniti; ali njemu to više nije bio dom.

11,16 Pravo objašnjenje je da su tražili **nebesku domovinu**. To je značajno kad se prisjetimo da se većina obećanja narodu Izraela odnosila na materijalne blagoslove ovdje na Zemlji. Ali oni su imali i nebesku nadu, a ta nada omogućila im je da ovaj svijet smatraju tuđinom.

Taj duh tuđinstva osobito ugađa Bogu. Darby piše: "Njega nije stid nazivati se Bogom onih čije je srce i udio u Nebu." **Pripravio im je Grad** u kojem će naći počinak i zadovoljstvo i savršeni mir.

11,17 Sada dolazimo do najvećeg ispita Abrahamove vjere. Bog mu je rekao neka svog jedinog sina, Izaka, prinese na žrtvenik. Ne oklijevajući se pokoriti, Abraham je krenuo žrtvovati Bogu najveće blago svog srca. – Je li zaboravio na golemo obećanje? Bog mu je obećao nebrojeno potomstvo. Izak mu je bio **jedinorođenac**. Abrahamu je u tom trenutku bilo 117, Sari pak 108 godina!

11,18 Obećanje golemog broja potomaka trebalo se ispuniti u Izaku. Abraham se našao pred teškim izborom: ako ubije Izaka, kako će ikada biti ispunjeno obećanje? Izaku je bilo oko sedamnaest godina, a ni je bio oženjen.

11,19 Abraham je znao što mu je Bog obećao – a to je jedino bilo važno! Zaključio je da će **Bog**, premda je i zaiskao od njega da zakolje Izaka, **od mrtvih uskrisiti** njegovog sina kako bi ispunio obećanje.

Sve do tada nije bilo zapisa o tome da je netko uskrsnuo od mrtvih. Ljudsko iskustvo nije nudilo nikakve podatke o tome. Abraham je, u zbiljskom smislu, uveo zamisao o uskrsnuću. Njegova vjera u Božje obećanje dovela ga je do zaključka da će Bog uskrisiti Izaka.

Na način **usporedbe** primio je Izaka **na trag od mrtvih**. Pomirio se s činjenicom da Izak treba biti ubijen. Bog mu je priznao to djelo. Ali, kao što je Grant bolna srca sročio: Gospodin je "poštedio Abrahamovo srce od boli od koje neće poštedjeti svoje srce." Pribavio je ovna koji je preuzeo Izakovo mjesto; i jednorodenc se vratio srcu i domu svog oca.

Prije negoli odemo s ovog izvanrednog primjera vjere, trebamo spomenuti dvoje. Prvo: Bog, u stvari, nikada nije nakanio da Abraham zakolje svog sina. Žrtvovanje ljudi nikada nije bilo Božja volja za Njegov narod. On je samo preispitivao Abrahamovu vjeru te utvrdio da je prava, a zatim opozvao svoju odredbu.

Drugo: Abrahamova vjera u obećanje o brojnom potomstvu preispitivana je tijekom razdoblja od stotinjak godina. Tom praocu bilo je sedamnaest pet godina kad mu je obećano da će dobiti sina. Dvadeset pet godina čekao je na Izakovo rođenje. Izaku je bilo sedamnaest godina kad ga je Abraham poveo na brdo Moriju kako bi ga prinio Bogu. Izaku je bilo četrdeset godina kad se oženio i bio je u braku dvadeset godina kad su mu se rodili blizanci. Abraham je umro kad mu je bilo sto sedamdeset pet

godina. U to doba sve njegovo potomstvo bio je jedan sin (star sedamdeset pet godina) i dva unuka (oba petnaestogodišnjaci). Ipak, tijekom svog životnog vijeka "nije se dvoumio u nevjeri pred Božjim obećanjem, nego se ojačao u vjeri davši slavu Bogu, posve uvjeren da on može učiniti što je obećao" (Rim 4,20.21).

11,20 Našim je zapadnjačkim umovima teško shvatiti što je bilo tako neobično u vjeri **Izaka, Jakova** i Josipa koji su spomenuti u sljedeća tri stiha. Izak je, primjere, stekao počasno mjesto zbog toga što je zavao buduće blagoslove na **Jakova i Ezava**. Što je u tome tako značajno?

Prije negoli su djeca rođena, Gospodin je Rebeke najavio da će dječaci biti začeti dvaju naroda te da će stariji (Ezav) služiti mlađemu (Jakovu). Ezav je bio Izakov miljenik i, kao stariji sin, od svog je oca trebao primiti najbolji dio blagoslova. Ali Rebeke i Jakov prevarili su Izaka, kojem je oslabio vid, da najbolje blagoslove dađe *Jakovu*. Kad je urota otkrivena, Izak je bio silno potresen; ali sjetio se Božje riječi da će stariji služiti mlađemu te, usprkos osobite sklonosti Ezavu, shvatio da mora prihvatiti Božje odbacivanje njegove vlastite prirodne slabosti.

11,21 Mnogo je neslavnih poglavlja u **Jakovljevu** životu, ali ga se svejedno časti kao junaka vjere. S godinama je njegov karakter bivao sve bolji pa je, na posljetku, umro u slavi. Kad je blagoslivljao Efraima i Manašea, **oba sina Josipova**, prekrizio je svoje ruke kako bi blagoslov koji ide starijeg sina zapao mlađeg Efraima. Usprkos Josipovom prigovoru, Jakov je ustrajao na tome da taj blagoslov mora ostati jer je to poredak koji je odredio Gospodin. Premda mu je tjelesni vid bio pomućen, duhovni je bio oštar. Završni prizor Jakovljeva života jest onaj kad se klanja **oslonjen na vrh svoga štapa**. C. H. Mackintosh sažimlje to na svoj uobičajen način:

Svršetak Jakovljeva života u najvećoj je mogućoj opreci sa svim ranijim prizori-

ma iz njegove povijesti. On podsjeća na smirenu večer nakon olujnog dana: sunce, koje su tijekom dana skrivali oblaci, sumaglica i magla, zalazi u veličanstvenom sjaju zlateći svojim zrakama nebo na zapadu i obećavajući vedar i sjajan sutrašnji dan. Tako je bilo i s tim našim ostarjelim praocem. Sve ono njegovo laktanje, cjenkanje, prepredenost, natezanje, prevrtljivost, nepoštenje, nevjerenički sebični strahovi – svi ti mračni oblaci naravi i svijeta izgleda da su prošli, a on istupa u potpunom, smirenom dostojanstvu vjere, kako bi podario blagoslove i dodijelio položaje u tom svetom iskustvu koje može usaditi samo zajedništvo s Bogom.²³

11,22 I Josipova je vjera bila snažna kad je bio **na umoru**. Vjerovao je u Božje obećanje da će On izbaviti izraelski narod iz Egipta. Vjera ga je osposobila da si već predoči taj izlazak. Bio je tako siguran da će se to zbiti da je uputio svoje sinove neka sa sobom ponesu njegove **kosti** i pokopaju ih u Kanaanu. "Stoga," piše William Lincoln, "dok ga je još okruživao egipatski raskoš i sjaj, njegovo srce uopće nije bilo tamo, nego sa svojim narodom u njegovoj budućoj slavi i blagoslovima."²⁴

11,23 Ovdje se, u stvari, spominje vjera Mojsijevih **roditelja** – a ne vjera samog Mojsija. Pogledavši svoje dijete, oni **vidješe da je krasno** – ali je to bilo nešto više od *tjelesne* ljepote. Vidjeli su da je to dijete sudbine, onaj koga je Bog izabrao za neko osobito djelo. Njihova vjera da će se Božje nakane ispuniti dala im je hrabrost da se odupru **kraljevoj naredbi i tri mjeseca skrivaju dijete**.

11,24 Vjerom je sâm Mojsije imao snage odreći se pogodnosti koje donosi plemstvo. Premda je odrastao u raskoši egipatske palače i osigurao se svim onim za čime ljudi žude, naučio je da "počinak ne donosi posjedovanje, nego odricanje" (J. Gregory Mantle).

Kao prvo, odbio je egipatsku glasovitost. Bio je usvojeni **sin faraonove kćeri**

pa mu je stoga bio zajamčen položaj u društvenoj "kremlj" – a možda je mogao i naslijediti samog faraona. Ali njegovo je krvno srodstvo bilo bolje – pripadao je Božjem Izabranom narodu. Nije moga *poniziti se* te u zamjenu za to plemstvo prihvatiti egipatsko kraljevsko dostojanstvo. Kad je odrastao, donio je sljedeću odluku: neće skrivati svoju pravu nacionalnu pripadnost kako bi zadobio nekoliko kratkih godina zemaljske slave. Do čega ga je to dovelo? Umjesto da se spominje u dvije ili tri rečenice uklesane na nekom neuglednom grobu, proslavljen je u Božjoj vječnoj Knjizi. Umjesto da se kao egipatska mumija nalazi u nekom muzeju, glasoviti je čovjek Božji.

11,25 Drugo: odbacio je **grešno uživanje** Egipta. Skromna povezanost s potlačenim **narodom Božjim** značila mu je više negoli prolaznim udovoljavanjem vlastitim nagonima. Povlastica da zajedno s vlastitim narodom dijeli zlostavljanje pružala mu je veće zadovoljstvo negoli raskalašenost na faraonovu dvoru.

11,26 Treće: okrenuo je leđa svemu **egipatskom blagu**. Vjera mu je dala da uvidi kako su znamenite riznice Egipta bezvrijedne u svjetlu vječnosti. Stoga je izabrao pretrpjeti istu vrst **sramote** kakvu će kasnije pretrpjeti Mesija. Odanost Bogu i ljubav prema svom narodu smatrao je nečim vrednijim negoli sve faraonovo bogatstvo. Znao je da će, u trenutku kad umre, vrijediti samo ta odanost i ljubav.

11,27 Zatim se odrekao i egipatskoga **vladara**. Ohrabren **vjerom**, izašao je iz zemlje ropstva na mareći za **kraljev bijes**. To je bio očigledan prekid s politikom ovog svijeta. Faraona se bojao tako malo zato što se tako jako bojao Boga. Gledao je na Onoga tko je "Blaženi i jedini vladar, Kralj kraljeva i Gospodar gospodara, koji jedini ima besmrtnost i prebiva u svjetlosti nepristupačnoj, koga nitko od ljudi nije vidio niti ga može vidjeti – njemu čast i vlast vječna! Amen." (1 Tim 6,15.16).

11,28 I konačno, odbacio je egipatsku **religiju**. Kad je uveo **Pashu i škropljenje krvlju**, izričito se zauvijek odvojio od egipatskog idolopoklonstva. Prestao je braniti uvriježeni religijski sustav. Za njega je spasenje bilo po krvi janjeta, a ne vodama Nila. Kao rezultat toga, Izraelovi su prvorodenci bili sačuvani dok je Zatonnik poklao prvorodence Egipćana.

11,29 Ispočetka je **Crveno more** izgledalo kao na propast hebrejskim bjeguncima. S neprijateljem na vidiku izgledalo je kao da su upali u stupicu. Ali poslušali su Božju riječ te krenuli naprijed i vode su se razdvojile "dok je Jahve svu noć na stranu valjao vode jakim istočnim vjetrovom i more posušio" (Izl 14,21). Kad su **Egipćani** krenuli za njima, kotači njihovih kola su se zaglibili; vode su se vratile na svoje mjesto, a faraonova se vojska **utopila**. Tako je Crveno more postalo put spasenja Izraelu, ali i slijepa ulica propasti Egipćanima.

11,30 Zidinama utvrđeni grad **Jerihon** bio je prvi vojni cilj u osvajanju Kanaana. Razum nalaže da je takvu neosvojivu tvrđavu moguće osvojiti samo nadmoćnijim snagama; ali metode vjere su drugačije. Bog u ostvarivanju svojih nakana postupa po strategiji koja ljudima izgleda glupo. Rekao je narodu neka sedam dana obilaze oko grada, a sedmoga dana trebali su to ponoviti sedam puta. Svećenici su trebali glasno zatrubiti u svoje trublje, narod povikati, a **zidine** se srušiti. Vojni stručnjaci otpisali bi tu metodu kao smiješnu. – Ali djelovala je! Oružje duhovne borbe nije svjetsko, ali ima božansku snagu da uništi utvrde (2 Kor 10,4).

11,31 Ne znamo kada je **bludnica Rahaba** postala Jahvina štovateljica, ali je jasno da jest. Odbacila je lažnu religiju Kanaana i prešla na židovsku vjeru. Njezina vjera strogo je preispitana kad su ono uhođe došle u njezin dom. Radilo se o tome hoće li biti odana svojoj zemlji i zemljacima, ili će se prikloniti Gospodinu. Odlučila je stati na Gospodinovu stranu, iako je

to značilo izdaju vlastite zemlje. Zbog toga što je ukazala prijateljsku dobrodošlicu **uhodama**, bili su pošteđeni i ona i njezina obitelj, a neposlušni su susjedi propali.

11,32 Na ovom nam mjestu pisac postavlja retoričko pitanje: **I što još da kažem?** – a zatim iznosi poštovanja vrijedani popis muškaraca i žena koji su u starozavjetno doba iskazali vjeru i postojanost. – Koliko ih još mora navesti kako bi dokazao svoju tvrdnju?

Nije mu ponestalo primjera, nego vremena. Predugo bi trajalo da ulazi u potankosti, stoga se zadovoljava time što navodi neke od njih i nabraja neke od pobjeda i ispita vjere.

Tu je **Gideon** čija je vojska smanjena s 32,000 na 300 ratnika. Naprije su kućama poslani oni plašljivi, zatim oni koji su previše mislili na vlastitu ugodu. S najrevnijom skupinom pravih učenika Gideon je potjerao Midijance.

Zatim je tu **Barak**. Kad je bio pozvan da vodi Izraela u bitci protiv Kanaanaca, pristao je jedino pod uvjetom da s njim pođe Debora. Usprkos tom kukavičkom vidu njegova karaktera, Bog je u njemu vidio pravo pouzdanje i ubrojio ga među ljude vjere.

Samson je još jedan od onih čija je slabost bila očigledna. Ipak, usprkos toga, Bog je u njemu otkrio vjeru koja mu je omogućila da rukama ubije mladog lava, ubije trideset Filistejaca u Aškelonu, drugih tisuću Filistejaca poubija magarećom čeljusti, odnese vrata Gaze i, na posljertku, sruši Dagonov hram te poubija više Filistejaca umirući negoli za svog života.

Premda je bio nezakonito dijete, **Jiftah** je pošao osloboditi svoj narod od Amonaca. On prikazuje istinu da vjera omogućuje čovjeku da se uzdigne iznad svog podrijetla i okolnosti te promijeni povijest za Boga.

Davidova vjera iskazuje se u njegovu sukobu s Golijatom, u plemenitom ponašanju prema Saulu, u osvojenju Siona i

brojnim drugim doživljajima. U njegovim psalmima nalazimo njegovu vjeru iskristaliziranu u obliku pokajanja, slavljenja i proricanja.

Samuel je bio posljednji od Izraelovih sudaca i prvi od njegovih proroka. On je bio Božji čovjek poslan svom narodu u doba kad je svećenstvo obilježavala duhovna propast. On je bio jedan od najvećih vođa u povijesti Izraela.

Dodajmo tom popisu **proroke**, plemenitu skupinu Božjih govornika, muškaraca koji su bili utjelovljene savjesti; koji bi radije umrli negoli slagali; koji bi radije u Nebo s čistom savješću, negoli ostali na Zemlji s nečistom.

11,33 Sada se pisac okreće od navođenja imena na junačka djela imenovanih.

Oni su **osvojili kraljevstva**. Ovdje se prisjećamo Jošue, sudaca (koji su, u stvari, bili ratnički vođe), Davida i ostalih.

Odjelotvorili su pravednost. Kraljeva kao što su Salomon, Asa, Jehošafat, Joaš, Hezekija i Jošija sjećamo se po vladavinama koje je, premda nisu bile savršene, obilježavala **pravednost**.

Zadobili su obećanja. To bi moglo značiti da je Bog s njima sklopio savez, kao u Abrahamovu, Mojsijevu, Davidovu i Salomonovu slučaju; ili pak može značiti da su im bila ispunjena obećanja i tako pokazana istina Božje riječi.

Zatvorili su usta lavovima. Izvanredni primjer toga jest Daniel (Dn 6,22); ali trebamo se sjetiti i Samsona (Suci 14,5.6) i Davida (1 Sam 17,34.35).

11,34 Pogasili su žestinu ognja. Ognjena peć naudila im je tek toliko što je spalila okove trojice mladih Hebreja i oslobodila ih (Dn 3,25). Tako se pokazala prikrivenim blagoslovom.

Umakli su oštrici mača. David je izbje-gao sve Saulove zlonamjerne napade (1 Sam 19,9.10), Ilija je izbjegao Izabelinu ubilačku mržnju (1 Kr 19,1-3), a Elizej je umaknuo kralju Sirije (2 Kr 6,15-19).

Snagu su povratili iz slabosti. U povišnim zapisima o vjeri nalazimo mnoge simbole slabosti. Primjerice, Ehud je bio ljevak no ipak je zaklao kralja Moaba (Suci 3,12-22). Jaela je pripadala "slabijem spolu" a ubila je Siseru kolčicom od šatora (Suci 4,21). Gideon se poslužio krhkim zemljanim ćupovima kako bi porazio Midijance (Suci 7,20). Samson je magarećom čeljusti pobio tisuću Filistejaca (Suci 15,15). Svi oni prikazuju istinu da je Bog izabrao slabo ovoga svijeta da posrami ono što je jako (1 Kor 1,27).

Ojačali su u boju. Vjera je opremila muškarce jakošću koja nadilazi prirodnu snagu i osposobila ih da pobijede usprkos nesavladivim okolnostima s kojima su bili suočeni.

Otjerali su vojske tuđinaca. Premda su često bile slabo opremljene i malobrojnije, izraelske bi vojske pobjeđivale napravivši zbrku među neprijateljima i izazvavši čuđenje svih ostalih.

11,35 Žene po uskrsnuću ponovno zadobiše svoje pokojne. Udovica iz Sarepte (1 Kr 17,22) i žena iz Šunama (2 Kr 4,34) dva su takva slučaja.

Ali vjera ima drugo lice. Uz one koji su izvodili zaprepašujuća djela, postoje i oni koji su podnosili teške patnje. Bog ove druge smatra vrijednima kao i one prve.

Neki su, zbog svoje vjere u Gospodina, bili okrutno mučeni. Da su pristali odreći se Jahve, bili bi pušteni; ali radije su odlučili umrijeti pa da budu uskrsnuti na nebesku slavu negoli nastaviti živjeti kao izdajice svog Gospodina. U doba Makabejaca Antioh Epifan dao je smaknuti, naočigled, jedno za drugim, majku i sedmoricu njezinih sinova. Oni su odbili prihvatiti **oslobođenje kako bi postigli što bolje uskrsnuće**, to jest, nešto bolje negoli pukli nastavak života na Zemlji.

Morrison komentira:

To je, također, rezultat vjere; ali *ne* u smislu da čovjeku donosi oslobođenje nego da, ponekad, kad mu se oslobođen-

je nudi, njemu daje plemenitu hrabrost da oslobođenje odbije. Postoje trenuci kad se vjera iskazuje u uzimanju; postoje trenuci kad se ona posvjedočuje odbijanjem. Postoji oslobođenje koje vjera prigrljuje, a postoji i oslobođenje koje vjera odbacuje. Oni su bili mučeni, ali nisu prihvaćali oslobođenje – to im je bio znak i pečat da su vjerni. Postoje trenuci kad je odlučno odbijanje slobode najjači dokaz vjere.²⁵

11,36 Drugi su bili izrugivani i bičevani te bacani u okove i tamnicu. Zbog vjernosti Bogu, Jeremija je podnio sve spomenute kazne (Jer 20,1-6; 37,15). Josip je bio utamničen zato što je radije trpio negoli griješio (Post 39,20).

11,37 Kamenovani su. Isus je podsjetio pismoznance i farizeje da su na taj način njihovi preci umorili Zahariju između svećista i žrtvenika (Mt 23,35).

Piljeni na dvoje. Predaja kaže da je na taj način Manaše smaknuo Izaiju.

Bili su **iskušavani**.²⁶ Ovaj rečenični dio vjerojatno opisuje goleme pritiske kojima se vjernike pokušavalo navesti da popuste, sagriješe, odreknu se ili na bilo koji način zaniječnu svog Gospodina.

Bivali su **umoreni oštricom mača**. Prorok Urija platio je tu cijenu zbog svog vjernog iznošenja Božje poruke kralju Jehojakimu (Jer 26,23); ali spomenuti se izraz odnosi na masovne pokolje do kojih je dolazilo u doba Makabejaca.

Potucali se u ovčjim runima, u kozjim kožama, oskudijevali su, bili tlačeni i zlostavljani.

Moorehead komentira:

Da su se samo odrekli Boga i povjerovali u laž ovoga svijeta, mogli su se odijevati u svilu i baršun te raskošno živjeti u kneževskim dvorima. Umjesto toga potucali su se naokolo u ovčjim i kozjim kožama – i nije ih se smatralo nimalo boljim od koza i ovaca. U stvari su, kao i one, bili pogodni samo za klanje.²⁷ Osim toga, trpjeli su siromaštvo, oduzimanje dobara i progone.

11,38 Svijet je postupao s njima kao da nisu zavrjedili živjeti. Ali Duh Božji primijećuje da je, u stvari, bilo obratno – svijet ne bijaše dostojan njih.

Po pustinjama su lutali, po gorama, i špiljama i pukotinama zemaljskim. Istjerani iz domova, odvojeni od obitelji, progonjeni kao životinje, isključeni iz društva, bili su izloženi vrućini i studeni, nevoljama i teškoćama – ali nikada nisu zanijekali svog Gospodina.

11,39 Bog je potvrdio vjeru tih starozavjetnih junaka, no svejedno su oni pomrli prije negoli im je ispunjeno obećanje. Nisu doživjeli dolazak dugoočekivanog Mesije ni uživali blagoslove koji su potekli od Njegove službe.

11,40 Bog je za nas sačuvao nešto bolje. Sve je uredio tako da oni bez nas ne dođu do savršenstva. Oni nikada nisu imali savršeno čistu savjest u pogledu grijeha, dok potpuno savršeno proslavljeno tijelo u Nebu neće imati sve dok mi ne budemo uzeti na susret s Gospodinom u zraku (1 Sol 4,13-18). Duhovi starozavjetnih svetih već su savršeni u Božjoj nazočnosti (Heb 12,23), ali im tijela neće biti uskrišena od mrtvih tako dugo dok se Gospodin ne vrati po svoje ljude. Tek će tada doživjeti savršenstvo slave uskrsnuća.

Drugim riječima, starozavjetni vjernici nisu bili povlašteni kao što smo mi. A sjetimo se samo njihovih uzbudljivih pobjeda i golemih iskušenja! Prisjetimo se njihovih poduhvata i njihove postojanosti! Živjeli su s one strane Križa, dok mi živimo u potpunoj slavi Križa. Pa kako onda usporediti naše i njihove živote? Po tome je uvjerljiv taj izazov iz Heb 11.

C. Poticaj na nadu u Krista (pogl. 12)

12,1 Moramo imati na umu da je Poslanica Hebrejima pisana ljudima koji su bili progonjeni. Bili su izloženi žestokom protivljenju zato što su zbog Krista napustili židovstvo. Postojala je opasnost da svoje trpljenje protumače kao znak Božjeg nezadovoljstva s njima. Mogli su se obeshra-

briti i predati. I, što je najgore, mogli su se naći u iskušenju da se vrate Hramu i njegovim obredima.

Svoje patnje nisu smjeli smatrati jedinstvenima. Mnogi od svjedoka opisanih u 11. poglavlju žestoko su patili zbog toga što su bili odani Gospodinu, no izdržali su. Ako su oni, premda nisu bili povlašteni kao mi, sačuvali nepokolebljivu postojanost, koliko više to trebamo mi koji smo primili ono bolje što pripada kršćanstvu?

Oni nas okružuju kao golem oblak svjedoka. To ne znači da oni promatraju sve što se zbiva na Zemlji. Oni svjedoče svojim životima vjere i postojanosti te nam postavljaju visoko mjerilo koje trebamo ponoviti.

Ovaj stih postavlja nezaobilazno pitanje: "Mogu li sveti iz Neba vidjeti naše živote na Zemlji ili znati što se događa?" Jedino u što smo sigurni jest to da znaju kada se spasi neki grešnik: "Kažem vam, tako će u Nebu biti veća radost zbog jednog pokajanaog grešnika, negoli zbog devedeset i devet pravednika kojima ne treba pokajanja" (Lk 15,7).

Kršćanski život je trka koja zahtijeva stegu i izdržljivost. Moramo zbaciti sa sebe sve što nam smeta. Tereti su nešto što samo po sebi može biti bezopasno no ipak sprečavati napredovanje; to bi moglo biti nešto materijalno što posjedujemo, obiteljske veze, ljubav prema udobnosti, nepokretljivost, itd. Na olimpijskim trkama ne postoji pravilo koje bi branilo nošenje zalihe hrane i pića tijekom trke, ali trkač na taj način nikada ne bi pobijedio u trci.

Moramo, također, odložiti svaki teret i grijeh koji tako lako prijanja. To bi mogao biti grijeh u bilo kom obliku, ali se osobito odnosi na grijeh nevjere. Moramo imati potpuno pouzdanje u Božja obećanja i potpuno povjerenje da život vjere jest sigurni dobitak.

Moramo se čuvati shvaćanja da je ta trka lagano trčanje i da je sve u kršćanskom životu posuto ružama. Moramo biti

spremni s postojanošću se probijati kroz kuzne i provjere.

12,2 Tijekom te trke trebali bismo skrenuti pogled sa svega i sa svakog drugog te držati oči prikovane za Isusa, najistaknutijeg Trkača.

A. B. Bruce komentira:

Jedan se upadljivo istaknuo i ističe iznad svih ostalih ... To je čovjek koji je prvi savršeno ostvario zamisao o življenju po vjeri ... onaj koji je neustrašivo podnio gorku patnju Križa i prezreo njegovu sramotu, podržan vjerom koja je tako jasno predložila buduću radost i slavu kao što je uništila svijest o trenutnoj boli i sramoti.²⁸

On je **začetnik**, ili preteča, **naše vjere** u tom smislu što nam je pružio jedini savršeni primjer kako izgleda život vjere.

On je i **dovršitelj naše vjere**. On ne samo da je započeo trku, nego ju je i pobjedonosno završio. Njegova je trka tekla od Neba do Betlehema, zatim od Getsemani-ja do Golgote, a potom od groba pa natrag u Nebo. Ni u kom trenutku nije se pokolebao ili vratio natrag. Oči su mu bile uprte u buduću slavu kad će se okupiti svi otkupljeni da budu vječno s Njime. To mu je pomoglo da ne misli na **sramotu** te podnese patnje i smrt. Danas On sjedi **zdesna prijestolja Božjega**.

12,3 Sada se prizor mijenja: s prikaza trke prelazi na prikaz borbe protiv grijeha. Naš neustrašivi vođa jest Gospodin Isus; nikada nitko nije **podnio toliko protivljenje grešnikâ** kao On. Kad god nam dođe premorenost i klonu nam duše, trebamo se sjetiti kroz što je On prošao. U toj usporedbi naša će iskušenja izgledati neznatna.

12,4 Uključeni smo u neprestanu **borbu protiv grijeha**. Ipak, još se uvijek nismo **oduprli do krvi**, to jest, do smrti. – *No On jest!*

12,5 Ovdje je prikazano kršćansko gledanje o patnji. Zbog čega u životu vjernika dolaze progone, provjere, iskušenja, bolesti, boli, žalosti i teškoće? Je li sve to znak

Božjega gnjeva ili nezadovoljstva? Zbiva li se to slučajno? Kako da se prema tome postavimo?

Ovaj stih naučava da je sve spomenuto dio Božjeg odgojnog procesa za Njegovu djecu. Premda ne dolazi od Boga, On to dopušta a zatim nadvladava na svoju slavu, za naše dobro i za blagoslov drugima.

Ništa se kršćaninu ne zbiva slučajno. Tragedije su prikriveni blagoslovi, a razočaranja navode na susretanje sa Njim. Bog obuzdava neprijateljske okolnosti života kako bi nas suobličio Kristovu liku.

Tako se te negdašnje hebrejske vjernike poticalo da se prisjete Izreka 3,11.12, gdje im se Bog obraća kao **sinovima**. Ondje ih upozorava neka ne preziru Njegovu stegu i ne gube hrabrost kad ih On kori. Ako se pobune ili predaju izgubit će tu blagodat da se On bavi njima te propustiti naučiti Njegove pouke.

12,6 Kad čitamo o *stezi* i *šibanju* skloni smo pomisliti na bičevanje; ali ovdje se te riječi odnose na odgajanje ili izobrazbu djeteta. One uključuju pouku, stegu, ispravljanje i upozoravanje. Sve je to sačinjeno da njeguje kršćanske vrline i istjeruje zlo. Kažnjavanje spomenuto u ovom odjeljku nije kazna za neko zlodjelo, nego odgajanje kroz progone.

Navedeni odjeljak iz Izreka jasno govori da je Božja stega dokaz Njegove ljubavi i da ni jedan sin ne može izbjeći Njegovo kažnjavanje.

12,7 Time što se podlažemo Božjoj stegi, dopuštamo da nas ona oblikuje na Njegovu sliku. Ako pak pokušamo izazvati "kratki spoj" u Njegovom postupanju s nama, morat će nas učiti mnogo dulje te primijeniti poučnije i, shodno tome, teže metode. U Božjoj školi postoje ocjene i do promaknuća dolazi samo tada kad naučimo svoje lekcije.

Stoga, kad nastupe provjere, trebamo shvatiti da Bog s nama **postupa kao sa sinovima**. U svakom uobičajenom odnosu otac-sin, otac poučava svog **sina** zato što

ga voli i želi mu najbolje. Bog nas previše voli a da bi pustio da se razvijamo na uobičajen način.

12,8 U duhovnom su području **kopilad, a ne sinovi**, oni koji ne iskuse Božju stegu. Na posljétku, vrtlar ne obrezuje trnje – ali obrezuje trsove. Kako je u naravnom, tako je i u duhovnom smislu.

12,9 Većina nas iskusila je stegu od strane svojih **tjelesnih otaca** i to nismo smatrali znakom da nas oni mrze. Shvatili smo da ih zanima naš boljitak pa smo ih **poštovali**.

Ne bismo li **mного više** trebali poštivati odgajanje **Oca duhova i živjeti**? Bog je **Otac** (ili *izvor*) svih bića koje jesu duh ili posjeduju duh. Čovjek je duh koji prebiva u ljudskom tijelu. Podlaganjem Bogu uživamo život u njegovu najpravijem smislu.

12,10 Stega zemaljskih roditelja nije savršena. Ona traje samo neko vrijeme, to jest, tijekom djetinjstva i mladosti. Ako tada nije bila uspješna, nikada neće ni biti. Provodili su je **kako se njima dobro činilo**, prema tome što su smatrali ispravnim. Ponekad to nije bilo ispravno.

Ali Božja stega je uvijek savršena. Njegova je ljubav beskrajna, a Njegova mudrost nepogrešiva. Njegovo kažnjavanje nikada nije ishod hirovitosti, nego je uvijek na našu korist. Njegov je cilj **da budemo dionici njegove svetosti**. Pobožnost se nikada ne može steći izvan Božje škole.

Jowett objašnjava:

Svrha Božjega kažnjavanja nije samo kažnjavanje, nego kreativnost. On nas kažnjava "da budemo dionici Njegove svetosti". Taj izraz "da budemo dionici" sadrži jednu smjernicu koja ukazuje na pročišćeni i uljepšani život. Taj oganj što gori nije lomača koja bezobzirno i neobuzdano buktí proždirući dragocjenosti; to je ljevačev oganj i Ljevač sjedi kraj njega te pouzdano, strpljivo i blago izvodi svetost iz nemarnosti i postojanost iz slabosti. Bog je uvijek kreativan, čak i kad se služi tamnijom stranom mi-

losti. On je taj koji donosi plodove i cvijetove Duha. Njegova ljubav uvijek trađa za krasotom.²⁹

12,11 Kad se provodi, svaka stega izgleda bolnom; ali **poslije donosi mironosni plod pravednosti onima koji su u njoj uvježbani**. Zbog toga uvijek nailazimo na svjedočanstva poput ovog koje iznosi Leslie Weatherhead:

Kao i svi ljudi, i ja volim i dajem prednost suncem osvjetljenim visoravnima iskustva gdje obiluju zdravlje, radost i uspjeh; ali sam o Bogu, o životu i o sebi mnogo više no ikad naučio u tami straha i neuspjeha negoli na svjetlosti sunca. Postoji nešto što bismo mogli nazvati "blagom tame". No tama, hvala Bogu, prolazi. Ali ono što se nauči u tami, ostaje zauvijek. "Ono čime smo iskušani," govori Bishop Fenelon, "ono što se uvučé između Boga i tebe, postat će poticaj na jedinstvo s Njime – ako to ponizno podnosiš. Nešto takvo što nas nadjača i uznemiri naš ponos donosi više dobra negoli sve ono što nas uzbuđuje i nadahnjuje."³⁰

Ili, razmotrimo sljedeće svjedočanstvo C. H. Spurgeona:

Bojim se da sva blagodät koju sam stekao za ugodnih, lakih razdoblja i radosnih trenutaka možda vrijedi samo jedan novčić. Ali ono dobro koje sam primio u žalosti, bolima i patnjama neizmerno je. Što sve ne dugujem čekiću i nakovnju, ognju i turpiji? Nevolja je najbolji komad namještaja u mojoj kući.³¹

12,12 Vjernici ne bi trebali popuštati kad su u neprijateljskim životnim okolnostima; njihovo posrtanje u vjeri moglo bi se neugodno odraziti na druge. Spuštene bi **ruke** trebalo ponovno okrijepiti da služe živome Kristu. **Koljena klecava** trebalo bi ojačati za ustrajnu molitvu.

11,13 Teturavim **nogama** trebalo bi **poravniti staze** kršćanskog učenitstva.

Williams piše:

Svi oni koji u svemu slijede Gospodina, poravnavaju put slabijoj braći; ali oni

koji ga ne slijede u svemu, uništavaju put pod nogama drugih i stvaraju od njih duhovne bogalje.³²

G. H. Lang iznosi krasan prikaz:

Iscrpljeni putnik, umoran od puta i od udaraca oluje, stoji mlohavo i klonula duha. Pognutih ramena, spuštenih ruku, svinutih koljena koja mu se tresu, spreman je predati se i srušiti na tlo. Takav može postati Božji putnik, kaže naš pisac.

Ali dolazi jedan čije lice zrači povjerenjem, jedan ljubaznog osmjeha i sigurnoga glasa koji mu kaže: "Razvedri se i uspravi, napregni svoje udove i osmjeli se. Već si daleko stigao; ne odbacuj svoj prijašnji trud. Na svršetku putovanja čeka te prekrasan dom. Gle, eno izravnog puta do njega; samo ravno naprijed; zamoli Velikog Liječnika da te iscijeli od sakatosti ... Tvoj je Preteča prošao istim teškim putem do Božje palače; i drugi prije tebe su uspjeli. Ima još ljudi na tom putu, nisi sâm; samo nastavi pa ćeš uskoro stići na odredište i dobiti nagradu."

Sretan je onaj tko zna kako riječima poduprijeti onoga tko je iscrpljen (Izaija 50,4). Sretan je onaj tko prihvaća ohrabrenje (Heb 13,22). Trostruko pak je sretan onaj čija je vjera jednostavna i jaka tako da ne nalazi prigodu za posrtanje u Gospodinu ni kad je Njegova stega žestoka.³³

12,14 Kršćani moraju nastojati za mirnim odnosima sa svima i u svako doba. Ali taj poticaj osobito je potreban kad traje progon, kad neki napuštaju vjeru i kad se izgube živci. U takvim trenucima lako dolazi do toga da potištenost i strahove svalimo na one koji su nam najbliži i najdraži.

Također moramo nastojati za **posvećenjem bez kojega nitko neće vidjeti Gospodina**. – Na kakvu se to svetost misli? Želimo li odgovoriti na to pitanje trebamo se podsjetiti da se *svetost*, koja se ovdje odnosi na vjernike, u Novom zavjetu upotrebljava na najmanje tri različita načina.

Kao prvo, vjernik u doba svog obraćenja postaje svet svojim *položajem*, jer ga Bog

izdvaja iz svijeta (1 Kor 1,2; 6,11). Zauvijek je posvećen zbog svog ujedinjenja s Kristom. Na to je mislio Martin Luther kad je rekao: "Moja svetost je u Nebu." Što se tiče našeg stava pred Bogom, Krist je naša svetost.

Zatim je tu *praktična svetost* (1 Sol 4,3; 5,23). To je ono što trebamo biti iz dana u dan. Trebamo se odvajati od svakog oblika zla. Ta svetost treba biti progresivna, to jest, sve vrijeme moramo sve više i više postajati kao Gospodin Isus.

Na poslijetku, tu je *potpuno ili savršeno* posvećenje. Ono nastaje kad vjernik odlazi u Nebo. Tada se zauvijek oslobađa od grijeha. Uklanja se njegova stara narav i njegovo stanje savršeno odgovara njegovu položaju.

Pa oko koje to svetosti moramo nastojati? Očigledno se tu radi o praktičnoj svetosti. Ne moramo nastojati za položajnom svetošću – nju primamo automatski kad se nanovo rodimo. Ne nastojimo ni za savršenim posvećenjem koje će biti naše kad ugledamo Njegovo lice. Ali praktično, ili progresivno, posvećenje jest nešto što uključuje našu pokornost i suradnju; tu svetost trebamo neprestance njegovati. Činjenica da moramo nastojati za njom jest dokaz da je u ovom životu ne zadobivamo u potpunosti. (U pogledu detaljnijeg opisa različitih vidova posvećenja vidi Bilješke uz Hebrejima 2,11.)

Wuest piše:

Taj poticaj ide one novorođene Židove koji su napustili Hram, i to da žive takvim dosljednim životom i tako prijanjaju uz svoju novopronađenu vjeru da Židovi koji su, također, napustili Hram i izvanjski prigrlili istine Novog zavjeta budu ohrabreni kako bi, umjesto da se vraćaju opozvanim žrtvama levitskoga sustava, u vjeri pristupili Mesiji kao Velikom Svećeniku. Te istinski novorođene Židove upozorava se da bi njihov sakati kršćanski život mogao dovesti do toga da se spomenuti nespaseni Židovi odvrte od tog puta.³⁴

Ali ostaje jedna poteškoća! Je li istina da bez praktičnog posvećenja ne možemo vidjeti Gospodina? – Da, na neki način to jest istina; ali shvatimo da to ne znači kako time što živimo svetim životom možemo zaslužiti pravo da vidimo Boga. Isus Krist je naš jedini pravni temelj za Nebo. Ovaj stih, u stvari, znači da mora postojati praktično **posvećenje** koje je dokaz novog nutarnjeg života. Ako netko ne postaje sve svetiji, tada nije ni bio spašen. Kad se Duh Sveti useli u nekoga, On svoju prisutnost očituje na taj način što ta osoba živi odvojenim životom, to jest drugačije od svijeta. To je stvar uzroka i posljedice: ako je netko prihvatio Krista, tada će iz njega teći rijeke žive vode.

12,15 Izgleda da sljedeća dva stiha prikazuju četiri osobita grijeha koje treba izbjegavati. Ali tu u kontekstu postoji snažna sugestija koja je još jedno upozorenje protiv grijeha otpadništva – a ta su četiri grijeha s otpadništvom i povezani.

Ponajprije, otpadništvo je propust da se zadobi **milost Božja**. Netko možda izgleda kao kršćanin, govori kao kršćanin, tvrdi da je kršćanin – ali nikada se nije nanovo rodio. Došao je jako blizu Spasitelju, ali ga nikada nije primio; tako je blizu, a opet tako daleko.

Otpadništvo je **korijen gorčine**. Neka osoba se ogorči na Gospodina i odbaci kršćansku vjeru. To njegovo napuštanje je zarazno. Drugi se **uznemire** zbog njegova prigovaranja, sumnji i poricanja.

12,16 Otpadništvo je usko povezano s bludnošću. Onaj tko se prikazuje kršćaninom može pasti u golem moralni grijeh. Umjesto da prizna svoju krivicu, on okrivljuje Gospodina i otpadne. Otpadništvo i spolni grijeh povezani su u 2. Petrovoj 2,10.14.18 i Judi 8.16.18.

I konačno, otpadništvo je jedan oblik bezvjerja kakvo je prikazao **Ezav**. On nije zbiljski cijenio svoje pravo prvorođstva; spremno ga je zamijenio za trenutno zadovoljenje svog nagona.

12,17 Kasnije je Ezav požalio zbog toga što je ostao bez dvostrukog dijela koji mu je pripadao kao starijem sinu, ali bilo je prekasno. Njegov otac nije mogao promijeniti taj blagoslov.

Tako je i sa svakim otpadnikom. On, u stvari, ne cijeni duhovne vrijednosti. Svjesno se odriče Krista kako bi izbjegao sramotu, trpljenje ili mučeništvo. Njega se ne može obnoviti na pokajanje. Može se dogoditi to da požali zbog svog grijeha, ali nema kod njega pobožnog kajanja.

12,18 Oni koji se nađu u kušnji da se vrate Zakonu neka se samo sjete zastrašujućih okolnosti koje su pratile davanje Zakona i neka si iz toga izvuku duhovne pouke. Pozornica tog događaja bilo je brdo Sinaj: doslovna, **opipljiva gora** koja je bila sva u **ognju**. Samo brdo bilo je okruženo plaštem ili koprenom koja je učinila da sve izgleda nejasno, zamračeno i mutno. Oko brda je bjesnio žestoki **vihor**.

12,19 Uz te prirodne nepogodnosti bilo je i strašnih natprirodnih pojava. Trubila je **trublja**, a **riječ** je grmjela tako prijeteeće da su ljudi molili neka prestane.

12,20 Potpuno su izgubili hrabrost zbog božanske odluke koja je glasila: **Ako se ma i živinče dotakne brda, neka se kamenuje, ili kopljem probode!**³⁵ Bilo im je jasno jedno: ako to znači smrt nijemoj i nerazumnoj životinji, koliko li će to više značiti smrt onima koji to upozorenje razumiju.

12,21 Sav taj prizor bio je **tako strašan** i odbojan da je i sâm **Mojsije drhtao**. Sve to rječito govori o naravi i službi Zakona. On je otkrivenje Božjih pravednih zahtjeva i Njegove srdžbe na grijeh. Svrha Zakona nije bila da donese spoznaju spasenja, nego da dovede do spoznanja grijeha. On pokazuje kolika je, zbog grijeha, udaljenost između Boga i čovjeka. To je služba osude, tame i potištenosti.

12,22 Vjernici pak nisu pristupili odbojnim strahotama Sinaja, nego k dobrodošlici milosti:

Ognjeno brdo i tajanstvena koprena
 Sa strahom našim i krivicom nestade;
 Savjest nam prožima mir koji nikad
 ne prestaje:

To je Jaganjac na prijestolju uzvišen.

James G. Deck

Sada svako Isusovom krvlju otkupljeno
 dijete Božje može reći:

Strahote Zakona i Boga našega
 Sa mnomo više nemaju ničega;
 Poslušnost i krv mog Spasitelja
 Uklonila je moj prijestup s pogleda.

A. M. Toplady

U načelu *smo* već prispjeli tamo gdje će-
 mo svu vječnost biti u potpunoj stvarno-
 sti. Budućnost je već ovdje; već danas
 posjedujemo sutra. Na Zemlji imamo
 Nebo.

(Izbor)

Mi ne pristupamo nekoj opipljivoj gori
 na Zemlji. Naša je povlastica to što mo-
 žemo ući u nebesko svetište. Vjerom pri-
 stupamo Bogu kad mu se ispovijedamo,
 slavimo ga i molimo mu se. Nismo ograni-
 čeni na jedan dan u godini, nego možemo
 ući u Svetinju u bilo koje doba znajući da
 smo uvijek dobrodošli. Bog više ne kaže:
 "Ne prilazi mi!" – nego: "Priđi mi s povje-
 renjem."

Zakon ima svoju goru – Sinaj – ali vjera
 ima svoju **goru Sion**. Ta nebeska gora
 simbolizira udružene blagoslove milosti –
 sve ono što nam pripada po otkupiteljskom
 djelu Krista Isusa.

Zakon ima svoj zemaljski Jeruzalem, ali
 vjera ima svoj **nebeski** glavni grad odoz-
 gor. Grad Boga živoga je u Nebu, a to je
 grad koji ima neuzdrmljive temelje i čiji je
 Projektant i Graditelj sâm Bog.

I dok ulazimo u Božju prisutnost, okru-
 ženi smo uzvišenim skupom. Tamo je, po-
 najprije, nebrojeno mnoštvo **anđela** koji
 nam se, premda nisu okaljani grijehom, ne
 mogu pridružiti u pjesmi zato što ne poz-
 naju "radost koju donosi spasenje".

12,23 Zatim je tu sveopći skup prvoro-
 đenaca koji su zapisani na nebesima. To
 su udovi Crkve – Kristova Tijela i Nevje-
 ste – onih koji su umrli nakon Pedesetnice,
 a sada svjesno uživaju u Božjoj prisutno-
 sti. Oni očekuju Dan kad će im iz grobova
 biti uskrsnuta tijela u proslavljenom oblič-
 ju i ujedinjena s njihovim duhovima.

Vjerom vidimo **Boga, suca sviju**. Mrak
 i tama više ga ne skrivaju; očima vjere uz-
 višena je Njegova slava.

Tu su i starozavjetni sveti – **duše pra-**
vednika koji su učinjeni savršenima.

Opravdani vjerom stoje oni besprije korno
 čisti zbog vrijednosti Kristova djela koje
 je stavljeno na njihov račun. I oni očekuju
 trenutak kad će grobovi predati svoj dre-
 vni sadržaj, a oni primiti proslavljena tijela.

12,24 Tu je i **Isus kao Posrednik novo-**
ga Saveza. Postoji razlika između Mojsija
 kao posrednika starog Saveza i Isusa kao
Posrednika novoga. Mojsije je služio kao
 posrednik jednostavno time što je primio
 Zakon od Boga i predao ga narodu Izraela.
 On je bio zastupnik narodu, onaj koji je
 prinosio žrtve kojima je potvrđen savez.

Krist je **Posrednik novoga Saveza** u
 mnogo višem smislu. Prije negoli je Bog
 mogao pravedno ostvariti taj Savez, Go-
 spodin Isus je trebao umrijeti. Taj Savez
 morao je zapečatiti svojom krvlju i dati se-
 be kao otkupninu za mnoge (1 Tim 2,6).

Blagoslove novog Saveza Krist je svo-
 jim ljudima zajamčio svojom smrću. Te
 im blagoslove osigurava svojim beskraj-
 nim životom, a svojom sadašnjom služ-
 bom zdesna Bogu čuva one koji su Njego-
 vi kako bi uživali te blagoslove u neprija-
 teljski nastrojenom svijetu. Sve spomenu-
 to uključeno je u Njegovo posredničko
 djelo.

Noseći svoje ožiljke s Golgote, Gospo-
 din Isus je uzvišen zdesna Bogu kao Knez
 i Spasitelj.

Pogled dižemo i rado Njega motrimo,
 Jaganjca zaklanog zbog izabranika
 svojih.

Uskoro će Njegovi sveti s Njim
svu slavu Njegovu dijeliti,
Te vladati sa Njim – svojom Glavom
i Gospodinom.

James G. Deck

I konačno, tu je **krv škropljenička koja govori mnogo bolje od krvi Abelove**. Kad je Krist uzašao, prikazao je Bogu svu vrijednost **krvi** koju je prolio na križu. Neki smatraju da to ne znači kako je doslovce nosio svoju krv u Nebo, nego da je zasluga koju donosi Njegova krv bila obznanjena u Svetišću.

I, ponovno, J. G. Deck izriče tu istinu u jednoj od svojih pjesama:

Njegovom je krvlju poštropljeno
Ispred i po Prijestolju;
A Njegove rane u Nebu obznanjuju
Da je djelo spasonosno dovršeno.

Njegova dragocjena krv stavljena je u opreku **Abelovoj** krvi. Razumjeli mi da ovo posljednje označava krv žrtve koju je Abel prinio ili Abelovu krv koju je prolio Kajin, ostaje istina da Isusova krv govori mnogo milostivije. Krv Abelove žrtve govorila je: "Privremeno pokriveno"; a Kristova vlastita krv kaže: "Zauvijek oprošteno". Abelova vlastita krv viče: "Osveta"; Kristova krv pak viče: "Milost, oprostjenje i mir."

12,25 Završni stihovi ovoga poglavlja stavljaju u opreku Božje otkrivenje na Sinaju i Njegovo otkrivenje *u i po* Kristu. Ne smijemo se olako ponijeti prema neusporedivim povlasticama i slavi koju donosi kršćanska vjera. Bog govori, poziva i mami. – **Odbiti** Njega jest propast.

Oni koji su bili neposlušni Božjem glasu koji se čuo u Zakonu, bili su kažnjeni u skladu sa Zakonom. Kad je veća povlastica, veća je i odgovornost. U Kristu je Bog dao svoje najbolje i konačno otkrivenje. Oni koji odbacuju Njegov glas kojim sada po Evanđelju govori s **nebesa**, imaju veću odgovornost negoli oni koji su prekršili Zakon. Nemoguće im je **umaknuti**.

12,26 Kod Sinaja Božji je glas izazvao zemljotres; ali kad u budućnosti opet progovori, Njegov će glas izazvati – "nebotres". To je, u biti, prorokao prorok Hagaj (2,6): "Zamalo, i ja ću potresti nebesa i zemlju, more i kopno."

Taj potres dogodit će se u vremenu između Uzeća i svršetka Kristova kraljevstva. Kristovu dolasku da zavlada prethodit će žestoki grčevi prirode i na nebesima i na Zemlji. Planeti će biti pomaknuti sa svojih putanja te uzrokovati bijesne plime i uzburkanost mora. Potom će na svršetku Kristove tisućgodišnje vladavine užareni oganj uništiti i Zemlju i zvjezdano nebo (2 Pet 3,10-12).

12,27 Kad je ono Bog rekao "još jedanput", unaprijed je mislio na potpuno i konačno **uklanjanje** nebesa i Zemlje. Taj događaj uništiti će onaj mit da je stvarno samo ono što možemo dotaknuti i uhvatiti, a nestvarno ono što je nevidljivo. Kad Bog završi taj proces rešetanja i protresanja, **ostati** će samo ono što je stvarno.

12,28 Oni koji su bili obuzeti opipljivim i vidljivim ritualizmom židovstva, prijanjali su uz ono što se moglo uzdrmati. Pravi pak vjernici posjeduju **neuzdrmljivo kraljevstvo**. Takvo što može čovjeka potaknuti na najsvesrdnije štovanje i obožavanje. Boga trebamo neprestance slaviti u **odanosti i strahopoštovanju**.

12,29 Bog je oganj što proždire za sve koji ga odbiju slušati. Ali i što se tiče onih koji su Njegovi, Njegova svetost i pravednost tako su golemi da ih trebaju dovesti do najiskrenijeg štovanja i poštovanja.

D. Poticaj na različite kršćanske milosti (13,1-17)

13,1 Ovaj odjeljak Poslanice koji govori o praktičnim postupcima započinje sa šest preporuka o odlikama koje treba razvijati. Prva od njih jest **bratoljublje** – ljubav prema braći. Trebali bismo biti u nekoj vrsti obiteljskoga odnosa prema svim pravim kršćanima i priznavati to srodstvo riječima i djelima učinjenim u ljubavi (1 Iv 3,18).

13,2 Čitatelje se potiče neka iskazuju **gostoljublje** prema tuđincima. To bi se prvenstveno moglo odnositi na vjernike koji su bježali pred progonima i bili na teškim mukama da pronađu jelo i prenoćište. Domaćin i domaćica koji bi ih ugostili izložili bi se opasnosti. Ovaj stih mogli bismo shvatiti i kao općenit poticaj da se iskaže gostoljublje svakom vjerniku kojem je ono potrebno.

Pritom uvijek postoji uzbudljiva mogućnost da možda, čineći to, **ne znajući** ugostimo i **anđele!** Ovime se, naravno, podsjeća na Abrahamovo iskustvo s trojicom muškaraca koji su, u stvari, bili anđeoska bića (Post 18,1-15).³⁶ Čak i ako nam nikada u dom ne dođu pravi anđeli, ipak možemo ugostiti muškarce i žene čija sama prisutnost jest blagoslov i čiji pobožni utjecaj na našu obitelj može donijeti ishod koji seže sve do vječnosti.

13,3 Treći savjet tiče se utamničenihi vjernika. To su skoro izvjesno oni što su utamničeni zbog svog svjedočanstva za Krista. Njima treba hrana, topla oprava, nešto za čitanje, kao i ohrabrenje. Postoji tu jedna napast koja vrebava na druge vjernike: oni bi mogli prikrivati svoju vezu s **uznicima** i tako izbjegavati opasnost da ih se okrivi zbog povezanosti s njima. Stoga se trebaju sjetiti da posjećujući uznike, posjećuju Krista.

Zatim treba iskazati sućut **zlostavljanima**. To su, nesumnjivo, progonjeni kršćani. Čitatelji se trebaju oduprijeti svakom naginjanju tome da uzmiču pred opasnošću koju bi moglo izazvati njihovo iskazivanje sućuti. Što se tiče nas, primjenu tog stiha možemo proširiti tako da uključuje sućut za sve svete koji trpe. Trebamo imati na umu da smo i **sami u tijelu** pa smo stoga i podložni sličnim nevoljama.

13,4 **Brak** trebaju svi održavati časnim. Trebamo imati na umu da ga je ustanovio Bog prije negoli je grijeh ušao u svijet, kao i da je to Njegova sveta volja za čovječanstvo. Smatrati ga nečim nečistim, kao što

ga smatraju pustinjaci, ili pak zbijati šale glede braka, kao što kršćani ponekad čine, također je zabranjeno u Svetom pismu.

Oni koji su u braku trebali bi biti vjerni svojim zavjetima i stoga imati bračnu **postelju neokaljanu**. Usprkos glatkoj nepostupivosti suvremenog čovjeka na tom području, ostaje činjenica da je svaki spolni odnos izvan granica braka – grijeh. Preljubništvo nije bolest, nego grijeh; a taj će grijeh **Bog** neizostavno **suditi**. Njegovoj osudi neće izbjeći ni jedan oblik nemoralnosti. On to osuđuje već u ovom životu – kroz bolesti tijela, uništene obitelji, umne i živčane teškoće, izopačenu osobnost. On će te grijeha – ako se za njih ne zatraži oprostjenje po Kristovoj krvi – osuditi i u vječnome ognju.

Biskup Latimer, koji je živio u doba Reformacije, bludnog je kralja Henrika VIII. podsjetio na tu činjenicu na doista uvjerljiv i smion način. Poklonio je tom kralju krasno umotanu Bibliju. Na omotu su bile napisane riječi: "Bludnicima će i preljubicima suditi Bog."

13,5 Šesta vrlina koju treba njegovati jest zadovoljstvo onim što imamo. Sjetimo se da su pristaše židovstva neprestano govorili: "Mi imamo Hram. Mi imamo svećenstvo. Mi imamo žrtve. Mi imamo prekrasne obrede. – Što imate vi?" Ovdje pisac mirno kaže kršćanima: **Ne živite kao srebroljupci, budite zadovoljni onim što imate!** – I ja tako trebam reći! Ono što kršćanin ima beskrajno je veće negoli sve ono najbolje od židovstva. Zašto da kršćanin ne bude **zadovoljan**? Ima Krista i to je dovoljno.

Ljubav prema srebru može vjerniku biti golema prepreka. Jednako kao što malen srebrni novčić prekrije sunce, kad ga se drži između očiju i sunca, tako i pohlepa prekida zajedništvo s Bogom i sprečava duhovno napredovanje.

Najveće blago koje netko može posjedovati jest imati Njega koji obećaje: **Neću te napustiti, nipošto te neću ostaviti!**

U grčkom se jeziku s dvije ili više negacija izražavalo snažno nijekanje; a građa ovog stiha je još izražajnije: on sadrži *pet* negacija kojima se ukazuje na nemogućnost da Krist napusti one koji su Njegovi!

13,6 Riječi psalma 118,6 ispovijed su koju s punim povjerenjem izriče onaj tko ima Krista: **Gospodin mi je pomoćnik, neću strahovati; što mi može čovjek?** Činjenica jest da u Kristu imamo savršenu sigurnost, savršenu zaštitu i savršeni mir.

13,7 Čitatelje se upućuje neka se sjećaju svojih vođa, kršćanskih učitelja koji su im navješćivali riječ Božju. Što je bilo **ishod njihova življenja?** Oni se nisu vratili levitskom sustavu nego su do svršetka postojano održali svoje svjedočanstvo. Možda su neki od njih pretrpjeli mučeništvo zbog Krista. Njihova vjera je nešto što treba oponašati; vjera koja prijanja uz Krista i uz kršćanski nauk; vjera koja uvodi Boga u svaku poru života. Nismo svi pozvani služiti na isti način, ali smo pozvani na život vjere.

13,8 Nejasna je povezanost ovoga stiha s prethodnim. Možda je najjednostavnije shvatiti ga kao sažetak naučavanja, cilj i vjeru spomenutih vođa. Srž njihova naučavanja bila je: **Isus Krist jučer i danas isti – i zauvijek!** Cilj njihovih života bio je **Isus Krist jučer i danas isti – i zauvijek!** Temelj njihove vjere bio je **Isus jest Krist (Mesija) jučer i danas isti – i zauvijek!**

13,9 Sada slijedi upozorenje protiv lažnih naučavanja takozvanog zakonstva (legalizma). Judaisti su, naime, zahtijevali da svetost bude povezana s onim izvanjskim; na primjer, s obrednim štovanjem i čistim jelima. No istina je da svetost nastaje **mi-lošću**, a ne po Zakonu. Zakonski propisi u pogledu čistih i nečistih jela bili su sačinjeni tako da donesu **obrednu** čistoću. Ali to nije isto što i **nutarnja** svetost. Netko može biti obredno svet no ipak biti ispunjen mržnjom i licemjerjem. Samo milost Božja može nadahnuti i osposobiti vjernika da živi svetim životom. Ljubav prema

Spasitelju koji je umro na račun naših grijeha pobuđuje nas da "razborito, pravedno i pobožno živimo u sadašnjem svijetu" (Tit 2,12). Na posljetku, beskrajna pravila o jelima i pićima nisu donijela korist njihovim pristašama.

13,10 Neka nam ne promaknu pobjedonosne riječi **mi imamo žrtvenik**. Te su riječi kršćanski odgovor pun pouzdanja na opetovano podrugivanje judaista. Naš žrtvenik jest Isus Krist, a to podrazumijeva da se u njemu nalaze svi blagoslovi. Oni koji su povezani s levitskim sustavom **ne-maju pravo imati udjela u onom boljem što pripada kršćanstvu**. Najprije se moraju obratiti od svojih grijeha i povjerovati u Isusa Krista kao svog jedinog Gospodara i Spasitelja.

13,11 Pod žrtvenim sustavom klalo se određene životinje i veliki je svećenik, kao žrtvu za grijeh, **unosio njihovu krv u Svetinju**. Tijela tih životinja odnošena su izvan područja Svetišta, to jest, Šatora sastanka i spaljivana. **Izvan tabora** značilo je s druge strane vanjske ograde koja je okruživala dvorište Svetišta.

13,12 Životinje spaljivane izvan tabora bile su samo slika, Gospodin Isus je bio stvarnost koju je ta slika prikazivala. On je bio razapet **izvan gradskih zidina Jeruzalema**. Dakle, On je izvan tabora organiziranog židovstva posvetio **narod svojom krvlju**.

13,13 Prvi čitatelji ove poslanice ovako su trebali primijeniti njezin nauk: trebali su potpuno prekinuti sa židovstvom i jednom zauvijek okrenuti leđa hramskim žrtvama te prihvatiti dovršeno Kristovo djelo kao dostatnu žrtvu za sebe.

I danas je primjena jednaka: današnji **tabor** je sav vjerski sustav koji naučava spasenje djelima, dobrotom karaktera, obredima i propisima. To je suvremeni crkveni sustav sa svećenstvom koje su postavili ljudi, s materijalnim dodacima bogoštovlju i svojim raskošnim obredima. To je iskvareno "kršćanstvo", Crkva bez Krista.

Gospodin Isus je izvan toga i mi moramo k njemu ... noseći njegovu sramotu.

13,14 Onima koji su služili u Hramu, Jeruzalem je prirastao srcu. Bio je zemljopisno središte njihova "tabora". Na Zemlji kršćanin nema takvoga grada; njegovo je srce priklonjeno nebeskom gradu, Novom Jeruzalemu, u kojem je sva slava Jaganjac.

13,15 U Novom zavjetu svi su vjernici svećenici: sveti svećenici koji ulaze u svećitište Božje kako bi provodili bogoštovlje (1 Pet 2,5) i kraljevski svećenici koji izlaze svjedočiti svijetu (1 Pet 2,9). Postoje najmanje tri žrtve koje prinosi vjernik/svećenik. Ponajprije je tu žrtva njegove osobe (Rim 12,1). Zatim, u ovom stihu, nalazimo drugu: **žrtvu hvale**. Ona se prinosi **Bogu** po Gospodinu Isusu. Sva naša hvala i molitva najprije ide k njemu pa preko Njega k Bogu Ocu; naš uzvišeni Veliki Svećenik uklanja iz nje svu nečistoću i nesavršenost te joj pridodaje vlastite vrline.

Svim našim molitvama i hvalama
Krist svoj slatki miomiris dodaje;
I ljubav što iz kadionika se diže
Da te miomirise proguta.

Mary B. Peters

Žrtva hvale jest plod usana koje priznaju **Njegovo ime**. Jedino bogoštovlje koje Bog prihvaća jest ono koje dolazi s otkupljenih usana.

13,16 Treća žrtva jest prinošenje onoga što posjedujemo. Svoja materijalna sredstva trebamo upotrebljavati da činimo dobro i dijelimo s onima koji su u potrebi. **Takve su žrtve ugodne Bogu**. To je upravo suprotno negoli sabirati za sebe.

Božjih pomazanih svećenika
Nikada nestati neće;
Pred Njegovim slavnim licem stoje
I služe mu noću i danju.
Premda razum bijesni, a nevjera
Podiže poplavu silnu,
Ima ih i bit će ih, sve do svršetka,
Samozatajnih svećenika Božjih.

Njegove izabrane duše, čiju nečistoću zemaljsku proždri sveti je oganj,
Do Božjega srca oni svoja srca dižu
U ognju duboke želje;
Mirisni kâd njihova štovanja ispunjava
Svetinju nad svetinjama Njegova
Hrama;
Njihova pjesma čudesnošću ispunjava
nebesa
Kao nova radosna pjesma milosti.

Gerhard Tersteegen

13,17 U 7. i 8. stihu čitatelji su upućeni neka se sjete svojih negdašnjih vođa, sada pak ih se poučava da budu **poslušni** svojim sadašnjim vođama. To se vjerojatno prvenstveno odnosi na starješine mjesne crkve. Ti su ljudi djelovali kao Božji predstavnici u zajednici. Primili su ovlasti od Boga i vjernici su trebali biti **podložni** njihovom autoritetu. Kao podpastiri, starješine **bdiju nad dušama** u stadi. Oni će morati **položiti račun** Bogu u onaj Dan koji dolazi. To će učiniti radosno ili žalosno, ovisno o duhovnom napretku svojih šticenika. Ako to budu morali činiti žalosno, to će značiti gubitak nagrade za svete kojih se to tiče. Stoga je svakome na dobro poštovati autoritet onih koje je Bog postavio nad njim.

IV. ZAVRŠNI BLAGOSLOV (13,18-25)

13,18 I dok se pisac primiče svršetku pisma, dodaje osobnu zamolbu za molitvu. Ostatak stiha ukazuje na to da je vjerojatno trpio napad svojih kritičara. Možemo samo nagađati tko su bili ti kritičari – ti koji su silili ljude da se vrte bogoštovlju staroga Saveza. On prosvjeduje da mu je, i to usprkos mnogim optužbama koje su bile iznesene protiv njega, **savjest čista** i njegova želja na mjestu.

13,19 Dodatni razlog za molitvu bio je taj da bi im se **što prije vratilo**. To se vjerojatno odnosi na oslobođenje iz zatvora. U pogledu toga možemo samo nagađati.

13,20 Potom dodaje jedan od najkrasnijih blagoslova Biblije – ravan onima iz Br 6,24-26; 2 Kor 13,14 i Jud 24.25. Naslovljen je na **Boga mira**. Kao što je spomenuto, starozavjetni sveti nikada nisu imali savršeno mirnu savjest. Ali mi koji smo pod Novim Savezom imamo mir s Bogom (Rim 5,1) i mir Božji (Fil 4,7). Ovaj stih nastavlja se s objašnjenjem da je taj mir plod Kristova djela. Bog je **našeg Gospodina Isusa uskrsnuo od mrtvih** u znak da je Njegovim djelom na križu jednom zauvijek riješen problem grijeha.

Krist je, kao Dobri Pastir, dao svoj život za ovce (Iv 10,11). Kao **Veliki Pastir** uskrsnuo je od mrtvih ostvarivši otkupljenje (Heb 13,20). Kao Nadpastir On dolazi ponovno – nagraditi svoje sluge (1 Pet 5,4). Kao Dobrog Pastira vidimo ga u Ps 22, kao Velikog Pastira u Ps 23, i kao Nadpastira u Ps 24.

Njega je **Bog izveo od mrtvih** u skladu s vječnim savezom. Wuest ovako komentira taj izraz:

Novi se Savez naziva vječnim u opreci onom prvom Savezu koji je bio prijelazne naravi. Unutar tog vječnog Saveza Mesija je, nakon što je umro za grešnog čovjeka, bio uskrišen od onih koji su mrtvi. Da nije bio uskrišen od mrtvih ne bi ni mogao biti Veliki Svećenik po redu Melkisedekovu. Grešni čovjek treba živog Svećenika koji daje život grešniku koji vjeruje, a ne mrtvog svećenika da samo plati za njegove grijeha. Stoga je u Novom Savezu osigurano to da svećenik koji prinese samog sebe na žrtvu bude uskrišen od mrtvih.³⁷

13,21 Molitvom izrečenom u prethodnom stihu iskalo se da sveti mogu biti opremljeni za **svako dobro djelo** kako bi vršili Božju volju. Tu je na zanimljiv način pomiješano božansko i duhovno. Bog nas oprema svime što je **dobro**. Bog u nama izvodi ono što je **njemu ugodno**, a to čini **po Isusu Kristu**. Tek nakon toga mi činimo Njegovu volju. Drugim riječima, On stavlja u nas želju; On nam daje snagu

da nešto činimo; zatim mi to činimo, a potom nas On nagrađuje.

Molitva završava priznanjem da je Isus Krist dostojan **slave u vjeka vjekova**.

Dostojan si štovanja i hvale,

Dostojan da te svi obožavaju –

Neiscrpiva temo nebeskih balada.

Ti, ti si dostojan, Isuse, Gospodine.

F. T. Wigram

13,22 Sada pisac potiče svoje čitatelje da obrate pozornost na **ohrabrenje** ove poslanice, to jest, da odbace ritualističku religiju te s istinskom željom srca prionu uz Krista. O svojoj poslanici govori da je kratka, što i jest uzmemo li u obzir koliko je još toga mogao reći o levitskom sustavu i kako je on ispunjen u Kristu.

13,23 Napomena da je **brat Timotej oslobođen**, mnogima je potvrda gledišta da je ovu poslanicu napisao Pavao. Tu je još i dodatni podatak da pisac namjerava krenuti na put s Timotejem, što je još jedan mogući znak koji ukazuje na Pavla. Ali u to ne možemo biti sigurni pa je najbolje ostaviti to pitanje otvorenim.

13,24 Pozdrav je upućen svim kršćanskim vođama i svima svetima. Ne smijemo previdjeti mnoge primjere kršćanske uljudnosti spomenute u ovoj poslanici, nego ih trebamo i danas provoditi.

Uz pisca su bili neki vjernici **iz Italije** koji su, također, htjeli poslati svoje pozdrave. To navodi na pomisao da je ova poslanica pisana u Italiju ili iz nje.

13,25 Osobito je prikladno ovu poslanicu Novog Saveza završiti bilješkom o milosti: **Milost sa svima vama!** Novi je Savez neuvjetovani savez besplatne milosti koji govori o Božjoj bezgraničnoj naklonosti prema nedostojnim grešnicima po žrtvi Gospodina Isusa Krista. **Amen.**

PORUKA POSLANICE HEBREJIMA ZA NAŠE DOBA

Ima li Poslanica Hebrejima kakvu poruku za nas – ljude dvadesetog stoljeća?

Premda danas židovstvo nije prevladavajuća religija, kao što je to bilo u doba prvih crkava, duh legalizma i dalje proživljava kršćanstvo. U svojoj poznatoj knjižici *Rightly Dividing the Word of Truth*, dr. C. I. Scofield piše:

Sa sigurnošću možemo reći da je *požidovljenije* Crkve učinilo više na sprečavanju njezinog napretka, izopačivanju njezina poslanja i uništenju njezine duhovnosti negoli svi ostali uzroci zajedno. Umjesto da u svom nebeskom pozivu ide utvrđenim putem odvojenosti od svijeta i slijedi Gospodina, upotrijebila je židovska Pisma kako bi opravdala snižavanje svoje nakane glede civiliziranja svijeta, gomilanja bogatstva, provođenja nametnutih obreda, podizanja veličanstvenih crkvenih građevina ... i podjele ravnopravnog bratstva na "kler" i na "laike".³⁸

Ovo nas pismo poziva da se odvojimo od svakog religijskog sustava u kojem se Krista ne štuje kao jedinog Gospodina i Spasitelja i u kojem se Njegovo djelo ne prepoznaje kao jednom zauvijek prinese-na žrtva za grijeh.

Poslanica Hebrejima naučava nas da su slike i sjene starozavjetnog sustava ispunjene u našem Gospodinu. On je naš Veliki Svećenik. On je naša Žrtva. On je naš Žrtvenik. On služi u nebeskom Svetištu i Njegovom svećeništvu nema kraja.

Ona naučava da su svi vjernici svećenici te da u bilo koje doba imaju trenutni pristup u Božju prisutnost. Oni prinose žrtve: svoju osobu, svoju hvalu i sve ono što posjeduju.

David Baron piše:

Preuzeti u kršćansku Crkvu kao uzor levitsko svećeništvo – a ritualizam to upravo i nastoji – nije ništa drugo negoli pokušaj nesvetim rukama zajedno sašiti zastor koji je ono blaženi, izmireni Bog

sâm razderao na dvoje. Time kao da onima koji su "učinjeni blizu krvlju Kristovom" kažemo: "Maknite se! – Ne prilazite Bogu".³⁹

Poslanica Hebrejima naučava nas da mi imamo *bolji savez, boljeg* Posrednika, *bolju* nadu, *bolja* obećanja, *bolju* domovinu, *bolje* svećeništvo i *bolji* posjed – *bolje* od onog najboljeg što je židovstvo moglo ponuditi. Uvjerava nas da imamo vječno otkupljenje, vječno spasenje, vječni savez i vječnu baštinu.

Ozbiljno nas upozorava na grijeh otpadništva. Ako netko ispovijeda da je kršćanin i poveže se s kršćanskom crkvom, a zatim se okrene od Krista i pridruži Gospodinovim neprijateljima, nemoguće je da takav bude obnovljen na pokajanje.

Osim toga, poslanica Hebrejima ohrabruje prave kršćane da žive po vjeri, a ne po gledanju – zato što se samo takvim načinom življenja ugađa Kristu. Također nas ohrabruje da postojano podnosimo trpljenje, kušnje i progone kako bismo mogli primiti obećanu nagradu.

Poslanica Hebrejima naučava da kršćani zbog mnogobrojnih povlastica imaju vrlo osobitu odgovornost. Kristova uzvišenost čini ih najpovlaštenijim ljudima na svijetu. Zanimare li tolike povlastice, u skladu s time će pretrpjeti gubitak pred Kristovim sudištem. Od njih se očekuje više negoli od onih koji su živjeli pod Zakonom – i očekivat će se više u Danu koji dolazi.

"Stoga iziđimo k njemu izvan tabora noseći Njegovu sramotu" (13,13).

BILJEŠKE

¹(3,6) NU tekst tu izostavlja "čvrsto do svršetka".

²(3,18) Arthur T. Pierson, ostali podaci nepoznati.

³(4,15) Nauk o tome je li Krist mogao ili nije mogao sagriješiti teolozi sažimlju u dvije latinske fraze: "non posse peccare" – nije mogao sagriješiti i "posse non peccare" – mogao je ne sagriješiti. Ispravni nauk glasi: non posse peccare – On "nije mogao sagriješiti".

⁴(4,16) G. Campbell Morgan, "Choice Gleanings Calendar".

⁵(6,2) Riječi u izvorniku nisu iste. Uobičajena riječ za "krštenje" jest *baptisma*; ovdje pak dolazi riječ *baptismo*, "obredna pranja".

⁶(6,3) *Većinski tekst*: "Učinimo to ..."

⁷(6,6) Prijevod iz NKJV bilješke je bolji (budući da su oblik i kontekst isti kao i prethodni dijelovi rečenice): "pa otpali" (u NKJV piše "ako su otpali", prim. prev.).

⁸(6,18) U većini rukopisa piše "imamo snažno ohrabrenje" (indikativ) a ne "da bismo ... imali snažno ohrabrenje" (konjunktiv). Ono prvo je i izvjesnije.

⁹(6,20) D. Anderson-Berry, *Pictures in the Acts*, str. 36.

¹⁰(7,20) A. W. Rainsbury, "Able to save to the Uttermost" u *The Keswick Week*, 1958., str. 78.

¹¹(7,21) George Henderson, *Studies in the Epistle to the Hebrews*, str. 86.

¹²(8,6) W. H. Griffith Thomas, *Hebrews: A Devotional Commentary*, str. 103.

¹³(8,8) Henderson, *Hebrews*, str. 92.

¹⁴(9,4) Riječ *ihumiaterion* označavala je predmet ili mjesto za spaljivanje kâda.

¹⁵(9,11) NU tekst: "koji je došao".

¹⁶(9,13) J. Gregory Mantle, *Better Things*, str. 109.

¹⁷(9,15) Kenneth S. Wuest, *Hebrews in the Greek New Testament*, str. 162., 163.

¹⁸(10,10) George M. Landis, *Epistle to the Hebrews: On to Maturity*, str. 116.

¹⁹(10,11) Alexandar Balmain Bruce, *The Epistle to the Hebrews: The First Apology for Christianity*, str. 34.

²⁰(10,37) Marvin Vincent, *Word Studies in the New Testament*, II. 1150.

²¹(10,37) A. J. Pollock, *Modernism Versus the Bible*, str. 19.

²²(10,38) NU tekst donosi sljedeć izraz: "moj pravednik".

²³(11,21) C. H. Mackintosh, *Genesis to Deuteronomy: Notes on the Pentateuch*, str. 133.

²⁴(11,22) William Lincoln, *Lectures on the Epistle to the Hebrews*, str. 106.

²⁵(11,35) G. H. Morrison, "Morrison on Luke", *The Glasgow Pulpit Series*, I., 42.

²⁶(11,37) Kritički (NU) tekst izostavlja "iskušavani".

²⁷(11,37) William G. Moorehead, *Outline Studies in the New Testament. Philipians to Hebrews*, str. 248.

²⁸(12,2) A. B. Bruce, *Hebrews*, str. 415., 416.

²⁹(12,10) J. H. Jowett, *Life in the Heights*, str. 247., 248.

³⁰(12,11) Leslie Weatherhead, *Prescription for Anxiety*, str. 32.

³¹(12,11) C. H. Spurgeon, "Choice Gleanings Calendar".

³²(12,13) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 989.

³³(12,13) G. H. Lang, *The Epistle to the Hebrews*, str. 240., 241.

³⁴(12,14) Wuest, *Hebrews*, str. 222.

³⁵(12,20) Riječi "ili kopljem probode" nema u većini rukopisa uključujući i najstarije. Vjerojatno su dodane kasnije.

³⁶(13,2) Vjeruje se da je jedan od te trojice bio Anđeo Gospodinov, predtjelovljeni Krist.

³⁷(13,20) Wuest, *Hebrews*, str. 242.

³⁸(Rasprava) C. I. Scofield, *Rightly Dividing the Word of Truth*, str. 17.

³⁹(Rasprava) David Baron, *The New Order of Priesthood*, str. 39., 40.

BIBLIOGRAFIJA

- Bruce, Alexander Balmain. *The Epistle to the Hebrews: The First Apology for Christianity*. Edinburgh: T. & T. Clark, 1908.
- Gowett, Robert. *Christ Superior to Angels, Moses and Aaron*. London: J. Nisbet, 1884.
- Henderson, G. D. *Studies in the Epistle to the Hebrews*. Barkingside, England: G. F. Vallance, bez datuma.
- Hewitt, Thomas. *The Epistle to the Hebrews, TBC*. Grand Rapids: Eerdmans, 1960.
- Ironside, H. A. *Hebrews and Titus*. Neptune, N. J.: Loizeaux Brothers, 1932.
- Kelly, William. *Introductory Lectures to the Epistle to the Hebrews and the Epistle to the Philemon*. Oak Park IL: Bible Truth Publishers, bez datuma.
- Landis, G. M. *Epistle to the Hebrews: On to Maturity*. Oak Park: Emmaus Bible School, 1964.
- Lang, G. H. *The Epistle to the Hebrews*. London: Paternoster Press, 1951.
- Lincoln, William. *Lectures on the Epistle to the Hebrews*. Boston: Believers' Book Room, bez datuma.
- Mantle, J. Gregory. "Better Things": *A Series of Bible Readings on the Epistle to the Hebrews*. New York: Christian Alliance Publishing House, 1950.
- Meyer, F. B. *The Way into the Holiest*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1950.
- Moffatt, James. *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle to the Hebrews, ICC*. Edinburgh: T. & T. Clark, 1924.
- Moule, H. C. G. *Studies in Hebrews*. Grand Rapids: Kregel Publications, 1977.
- Newell, W. R. *Hebrews Verse by Verse*. Chicago: Moody Press, 1947.
- Pfeiffer, Charles. F. *The Epistle to the Hebrews*. Chicago: Moody Press, 1962.
- Rainsbury, A. W. "Able to Save to the Uttermost", *The Keswick Week*. London: Marshall, Morgan and Scott Ltd., 1958.
- Thomas, W. H. Griffith. *Hebrews: A Devotional Commentary*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1961.
- Vine, W. E. *The Epistle to the Hebrews*. London: Oliphants Ltd., 1952.
- Westcott, B. F. *The Epistle to the Hebrews*. London: MacMillan, 1889.
- Wuest, K. S. *Hebrews in the Greek New Testament*. Grand Rapids: Eerdmans Publishing Co., 1947.

JAKOVLJEVA POSLANICA

Uvod

(Jakov je) propovjednik koji govori poput proroka ... silovitim jezikom s kojim se ne može usporediti ništa iz rane kršćanske književnosti – osim Isusovih govora.

Theodor Zahn

I. Jedinstven položaj u kanonu Svetog pisma

Procjena Martina Luthera da je Jakovljeva poslanica "prava slamnata poslanica" bila je potpuno pogrešna! Luthera je na tu zabludu navelo nerazumijevanje Jakovljevog naučavanja o dobrim djelima, i to zbog žestoke bitke koju je vodio s onima koji su naučavali da se spasenje postiže vjerom i djelima. On nije bio jedini koji je pogrešno procijenio tu najraniju kršćansku poslanicu. Neki su je nazivali "niskom biserâ" tvrdeći da joj sadržaj nije tijesno povezan, nego da se zajedno drži samo nekoliko dobro razrađenih odjeljaka.

U stvari, ta je knjižica remek-djelo poučnog pisanja. Ima snažan židovski "štih", pa čak i kršćansku skupštinu (2,2, u izvorniku) naziva "sinagoga" (na grčkom to jednostavno znači "zajednica"), nazivom kojim se uskoro počelo nazivati isključivo *židovske zajednice*, kao što je to i danas.

Jakov je u pet kratkih poglavlja trideset puta upotrijebio usporedbe iz prirode, kako bi pomoću njih prikazao duhovne istine. To nas podsjeća na način naučavanja našega Gospodina.

Sama je poslanica vrlo praktična. Bavi se nekim neomiljenim temama; primjerice: upravljanje jezikom, opasnost od ulaganja bogatima i prikazivanje stvarnosti naše vjere vlastitim životom.

II. Autorstvo

Mnoga su biblijska imena doživjela promjenu na svom putu od hebrejskog preko

grčkog, latinskog i francuskog u engleski jezik. U engleskom se ni jedno ime ne razlikuje od svog izvornika kao "James", što je prijevod grčkog imena *Iakobos* koje je preneseno s hebrejskog *Yaakov* (Jakob). Ime *Jakov* bilo je vrlo omiljeno među Židovima, stoga u Novom zavjetu nalazimo četvoricu muškaraca koji ga nose. Svako-ga od njih predlagalo se za pisca ove poslanice, ali s različitim stupnjem vjerojatnosti i podrške stručnjaka.

1. Jakov *apostol*, Zebedejev sin i Ivanov brat (Mt 4,21). Ako je pisac ove poslanice apostol Jakov, ne bi se tako dugo odbijalo prihvatiti njegovo pismo (vidi u nastavku). Osim toga, Jakov je smaknut 44. godine po Kristu, a pismo je vjerojatno napisano kasnije.

2. Jakov *Alfejev sin* (Mt 10,3). On je bio skoro *nepoznat*, osim što mu se ime nalazilo na popisu apostola. Činjenica da pisac sebe naziva samo "Jakovom", čemu ne dodaje neki određeni naziv, pokazuje da je u to doba bio *dobro poznat*.

3. Jakov, *Judin otac* (ne Jude Iskariota, Lk 6,16). Taj je bio još manje poznat i bez brige ga možemo isključiti.

4. Jakov, *polubrat našega Gospodina* (Mt 13,55; Gal 1,19). On je najvjerojatnije pisac ove poslanice. Bio je dobro poznat no ipak skroman, budući da ne spominje svoju rodbinsku vezu s Kristom (vidi i Uvod u Judinu poslanicu). To je čovjek koji je predsjedao Saboru u Jeruzalemu te ostao u tom gradu sve do svoje smrti. Bio je poznat kao osobito *židovski* kršćanin

koji je živio vrlo strogim životom. Ukratko, povijest (Josip Flavije) i crkvena pre-daja prikazuju ga upravo takvim kršćani-nom koji bi napisao upravo poslanicu kao što je ova.

Vanjski dokazi

No Jakovljeva poslanica ima najslabije *vanjsko* svjedočanstvo pa najraniji crkveni oči samo *aludiraju* na nju, ali iz nje ne navode. Ne nalazi se ni u Muratorijevu kano-nu. To je vjerojatno zato što je potjecala iz Jeruzalema i bila upućena Židovima s Is-toka te su mnogi smatrali da je, naoko, u opreci Pavlovom opravdanju vjerom.

Ipak, iz Jakovljeve su poslanice navodi-li: Ciril Jeruzalemski, Grgur Nazijanski, Atanazije i Jeronim. Euzebije spominje da je Jakovljeva poslanica bila među knjiga-ma protiv kojih su govorili (*antilegomena*) neki kršćani, ali je on sâm navodi kao dio Svetog pisma.

Unutarnji dokazi

Unutarnji dokazi da je Jakov njezin pi-sac dosta su snažni. Usklađeni su s Jakov-ljevim stilom kakav poznajemo iz Djela i Poslanice Galaćanima, kao i s poviješću Raseljeništva poznatom iz drugih izvora. Ne postoji razlog za krivotvorenjem takve knjige; ona ne sadrži važnije doktrinarne dodatke nauku Pisma (kao što je to slučaj s krivotvorinama krivovjeraca iz 2. stolje-ća). Josip Flavije spominje da je Jakov bio na vrlo dobru glasu među Židovima zbog svoje privrženosti Zakonu, ali je pretrpio mučeničku smrt zbog svjedočenja o svom Mesiji onda kad je to bilo zabranjeno. Taj židovski povjesničar govori da su Jakova kamenovali po odredbi velikog svećenika Ananije. Euzebije pak tvrdi da su ga bacili s vrha Hrama i na posljertku usmrtili tolja-gom. Hegesip je obje te predaje spojio u jednu.

Tvrđnja da je grčki stil Jakovljeve po-slanice "predobar" za jednog palestinskog Židova, pokazuje neumjesno neznanje o čudnovatoj intelektualnoj nadarenosti iza-branog naroda.

III. Datum nastanka

Josip Flavije veli da je Jakov bio ubijen 62. godine, stoga njegovo pismo mora to-me prethoditi. Budući da se u njemu ne spominju odluke glede Zakona koje su do-nesene na jeruzalemskom Saboru (48. ili 49. godine po Kristu) na kojem je Jakov predsjedao (Djela 15), naširoko se prihva-ća da je napisana između 45. i 48. godine.

IV. Pozadina i teme

Premda bi ova poslanica mogla biti prva napisana knjiga Novog zavjeta, otud i pot-ječe njezin snažan židovski "štih", njezino naučavanje ne bi trebalo povezivati s ne-kim drugim razdobljem. Ono je primjenji-vo i za nas danas – i vrlo potrebno.

Kako bi postigao svoj cilj, Jakov se sna-žno nadovezuje na naučavanja koja je Go-spodin Isus iznio u Propovijedi na gori. To se dobro vidi iz sljedeće usporedbe:

Tema	Jakov	Usporedni tekst u Mt
Protivljenje	1,2.12; 5,10	5,10-12
Molitva	1,5; 4,3; 5,13-18	6,6-13 7,7-12
Čistoća	1,8; 4,8	6,22.23
Bogatstvo	1,10.11; 2,6.7	6,19-21. 24-34
Srdžba	1,19.20; 4,1	5,22
Zakon	1,25; 2,1. 12. 13	5,17-44
Tobožnja vjera	1,26.27	6,1-18
Kraljevski zakon	2,8	7,12
Milosrđe	2,13	5,7
Vjera i djela	2,14-26	7,15-27
Korijen i plod	3,11.12	7,16-20
Prava mudrost	3,13	7,24
Mirotvorstvo	3,17.18	5,9
Suđenje drugima	4,11.12	7,1-5
Zahrđalo blago	5,2	6,19
Zakletve	5,12	5,33-37

U ovoj poslanici mnogo se spominje Zakon. Naziva se "savršeni zakon" (1,25), "kraljevski zakon" (2,8) i "zakon slobode" (2,12). Jakov ne naučava da su njegovi čitatelji podložni Zakonu u onome što se tiče spasenja ili pak mjerila za život. Dijelove Zakona navodi u smislu podučavanja u pravednosti za one koji su pod milošću.

U Jakovljevoj poslanici mnogo nas toga podsjeća na Knjigu Izreka. Kao i u Izrekama, Jakovljev način pisanja je oštar, živopisan, slikovit i teško ga je izložiti u glav-

nim crtama; u njemu se često javlja riječ *mudrost*.

Sljedeća važna riječ u Jakovu je *braća*. Javlja se petnaest puta i podsjeća nas da Jakov piše vjernicima, premda ponekad izgleda kao da se obraća i neobraćenima.

Jakovljevo pismo je, na neki način, najautoritarnija knjiga Novog zavjeta; to jest, Jakov daje upute mnogo obilnije negoli ikoji drugi od pisaca. U tom kratkom tekstu od 108 stihova nalazimo 54 zapovijedi (imperativâ).

PREGLED

- I. POZDRAV (1,1)
- II. KUŠNJE I NAPASTI (1,2-17)
- III. RIJEČ BOŽJA (1,18-27)
- IV. OSUDA PRISTRANOSTI (2,1-13)
- V. VJERA I DJELA (2,14-26)
- VI. JEZIK: UPORABA I ZLOPORABA (3,1-12)
- VII. MUDROST: PRAVA I LAŽNA (3,13-18)
- VIII. POŽUDA: UZROK I LIJEK (Pogl. 4)
- IX. BOGATI I NJIHOVA BUDUĆA NEVOLJA (5,1-6)
- X. POTICAJ NA POSTOJANOST (5,7-12)
- XI. MOLITVA I OZDRAVLJIVANJE BOLESNIH (5,13-20)

Komentar

I. POZDRAV (1,1)

1,1 Pisac se predstavlja kao **Jakov, sluga Boga i Gospodina Isusa Krista**. Ako je, kao što vjerujemo, pisac bio Gospodinov polubrat, tada je u njegovu životu nastupila čudesna promjena. On u svoje vrijeme nije vjerovao u Gospodina Isusa (Iv 7,5) i možda je s drugima dijelio gledište da je Isus "izvan sebe" (Mk 3,21). Ali naš je Gospodin strpljivo sijao sjeme Riječi Božje. Premda neprihvaćen, naučavao je veličanstvena načela Božjeg kraljevstva. Zatim je sjeme prokljivalo i ukorijenilo se u Jakovljevu životu. Došlo je do silnog pre-

obražaja. Sumnjičavac je postao sluga – i to se nije stidio priznati!

Time što se nazvao **sluga Boga i Gospodina Isusa Krista**, Jakov na ispravan način stavlja Boga i Gospodina Isusa na istu razinu kao jednake. Sina časti jednako kao i Oca (Iv 5,23). Jakov je znao da "nitko ne može služiti dvojici gospodara" (Mt 6,24). Sebe je ipak nazvao slugom Boga i Gospodina Isusa. Tu nema protuslovlja, jer su Bog Otac i Bog Sin ravnopravni.

Pismo je upućeno **dvanaesterim plemenima** koja su bila raspršena naokolo; doslovce, onima u **raseljeništvu** (grč. Di-

aspora). Ti su ljudi rođenjem bili Židovi i pripadali **dvanaesterim plemenima** Izraelovim. Zbog Izraelova su grijeha ti ljudi bili istjerani iz domovine te su se sada nalazili raspršeni po zemljama koje su okruživale Sredozemno more. *Prvotni* rasap zbio se kad su, 721. prije Krista, Asirci odveli u izgnanstvo deset izraelskih plemena. Neki od njih vratili su se u zemlju u dane Ezre i Nehemije, ali je to bio samo ostatak. Na Pedeseticu su u Jeruzalem stigli odani Židovi iz svakog naroda tadašnjeg poznatog svijeta (Dj 2,4). Njih se s pravom moglo nazvati Židovima raseljeništvu. Ali kasnije su bili raspršeni i Židovi *kršćani*. U Djelima 8,1 čitamo da su prvi kršćani (uglavnom židovskog podrijetla) zbog Saulovih progona raspršeni diljem Judeje i Samarije. Taj se rasap ponovno spominje kad čitamo da su vjernici bili protjerani do Fenicije, Cipra i Antiohije. Stoga su ljudi kojima je Jakov pisao mogli biti Židovi raspršeni u bilo kojem od spomenutih kriznih događaja.

Budući da su svi pravi vjernici samo tuđinci i putnici na ovome svijetu (Fil 3,20; 1 Pet 2,11), ovu poslanicu, premda nije pisana izravno nama, možemo primijeniti i na sebe.

Malo je teže odgovoriti na to upućuje li Jakov ovu poslanicu Židovima nekršćanima, Židovima obraćenim Kristu ili obima – Židovima vjernicima i Židovima nevjernicima. Ipak, izgleda da pisac prvenstveno piše pravim, nanovorođenim vjernicima (1,18). Ipak, ponekad izgleda da se obraća tobožnjim kršćanima ili čak neobraćenim ljudima. To je jedan od dokaza da se radi o vrlo ranoj poslanici, jer još uvijek nije postojao procjep između hebrejskih kršćana i nevjernih Židova.

II. KUŠNJE I NAPASTI (1,2-17)

1,2 U ovom odjeljku Jakov se bavi temom napasti. Tom se riječju služi u dva smisla. U stihovima 2-12 te su napasti ono što bismo mogli nazvati *svete kušnje* ili

poteškoće poslone od Boga, takve kojima se preispituje stvarnost naše vjere a donose nam sličnost s Kristom. U stihovima 13-17 pak su tema *nesvete napasti* koje dolaze iznutra i koje navode na grijeh. Kršćanski je život ispunjen teškoćama koje dolaze nepozvano i neočekivano. Ponekad dolaze same, ponekad u gomili. One su neizbježive pa stoga Jakov ne kaže "*ako upadnete u razne kušnje*" nego – **kad upadnete**. Nikada ne možemo pobjeći od njih; pitanje je samo: "Što ćemo u pogledu njih učiniti?"

Nekoliko je mogućih stavova koje možemo zauzeti u odnosu na te životne provjere i **kušnje**. Možemo se pobuniti protiv njih (Heb 12,5) preuzevši obrambeni duh hvastajući se da ćemo vlastitom snagom izboriti pobjedu. S druge strane, možemo se obeshrabriti ili se predati pod pritiskom (Heb 12,5). To nije ništa drugo doli fatalizam, prepuštanje sudbini; nešto što dovodi do toga da posumnjamo u Gospodinovu skrb za nas. Zatim možemo prigovarati i jadikovati zbog svojih teškoća. Na to nas Pavao upozorava u 1 Kor 10,10. Sljedeća je mogućnost – samosažalijevati se, ne misliti ni na kog drugog osim na sebe i pokušati zadobiti sućut drugih ljudi. Ili, što je bolje, tim se životnim teškoćama i nevoljama možemo uvježbati (Heb 12,11). U stvari, možemo reći: "Bog je dopustio da me snađe to iskušenje. On u tome ima neki dobar naum za mene. Ja ne znam koja je svrha toga, ali pokušat ću to otkriti. Želim ostvariti taj naum u svom životu." Upravo to je ono što zastupa Jakov: **Potpunom radošću smatrajte, braćo moja, kad upadnete u razne kušnje**. – Ne buni se! Ne sustaj! Raduj se! Nisu te teškoće neprijatelji koji bi da te unište, nego prijatelji koji ti pomažu da razviješ kršćanski karakter.

Bog pokušava proizvesti sličnost s Kristom u svakom svom djetetu. Taj proces nužno uključuje patnju, potištenost i smetenost. Plod Duha ne može nastati ako samo sjaji sunce; mora biti i kiše i tamnih

oblaka. Kušnje nikada ne izgledaju ugodno, nego su jako teške i neugodne – ali kasnije donose mironosni plod pravednosti onima koji su u njima uvježbani (Heb 12, 11). Kako često čujemo kršćane, nakon što prođu kroz neku golemu krizu, kako govore: “Nije bilo lako podnijeti, ali nizašto ne bih dao to iskustvo.”

1,3 Jakov spominje kušanje vaše vjere. Vjeru prikazuje kao dragocjeni metal koji Ispitivač (Bog) iskušava kako bi utvrdio je li pravi. Taj metal podvrgava se ognju progona, bolesti, patnje ili žalosti. Bez teškoća nikada ne bismo razvili postojanost, to jest, izdržljivost. Čak i ljudi ovoga svijeta shvaćaju da nam poteškoće jačaju karakter. Charles Kettering, poznati industrijalac, jednom je rekao: “Teškoće su cijena napretka. Ne donosite mi ništa osim teškoća. Dobre me vijesti oslabljuju.”

1,4 Ali neka postojanost bude na djelu savršena, kaže Jakov. Ponekad kad dođu teškoće postanemo očajni pa pribjegnemo mahnitim sredstvima kako bismo prekinuli kušnju. Ne savjetujući se s Gospodinom kakav je Njegov naum u svemu tome, nahrupimo, primjerice, k liječniku te progutamo golemu količinu lijekova kako bismo skratili kušnju. Čineći to, u stvari osujećujemo Božji plan za naš život; a moguće je da ćemo u budućnosti morati podnijeti još dugotrajniju kušnju da bi se u nama ostvario Njegov osobiti naum. Ne, ne smijemo stvarati kratki spoj u razvijanju postojanosti u našem životu. Suradujući s Bogom postat ćemo zreli, temeljiti kršćani kojima neće nedostajati ni jedna milost Duha.

Nikada ne smijemo postati malodušni ili obeshrabreni kad prolazimo kroz kušnje. Našem Ocu ni jedna teškoća nije velika. Neke životne teškoće nikada se neće dati ukloniti. Moramo naučiti prihvaćati ih te dokazati da nam je dostatna Njegova milost. Pavao je tri puta iskao od Gospodina da ukloni njegovu tjelesnu slabost. Gospodin je nije uklonio, nego je Pavlu dao milost da je podnosi (2 Kor 12,8-10).

Kad u životu naiđemo na teškoće koje Bog očigledno ne želi ukloniti, tada se trebamo pokoriti Njegovoj volji. Nadarena slijepa pjesnikinja napisala je ove retke kad joj je bilo samo osam godina:

O kako sretna duša sam ja
 Premda slijepa;
 Odlučila sam na ovome svijetu
 zadovoljna biti.
 Koliko samo blagoslova uživam
 Što drugi ne mogu.
 Plakati i uzdisati zato što sam slijepa
 Ne mogu ni neću.

Fanny Crosby

– Doista, mir dolazi po pokornosti volji Božjoj!

Neke životne teškoće nestaju kad preko njih naučimo svoje lekcije. Čim Ljevač spazi svoj odraz u rastopljenoj kovini, on prekida s grijanjem. Većini od nas nedostaje mudrosti da na tjeskobu gledamo s Božjeg gledišta. Prihvaćamo gledište kratkog dometa pa se bavimo samo trenutnom neugodom. Zaboravljamo da je Božja nakana ojačati nas kroz tjeskobu (Ps 4,1, JND).

1,5 Sa životnim se teškoćama ne moramo suočiti vlastitom mudrošću. Ako nam u doba kušnje nedostaje duhovni uvid, trebamo stati pred Boga i reći mu sve o svojoj nevolji i neznanju. Svi koji su uvježbani da na taj način pronalaze Božju nakanu u kušnjama, bit će **velikodušno** nagrađeni. I ne trebaju brinuti da će ih Bog izgrditi; njemu je drago kad se damo poučavati i upućivati. Svima nam nedostaje **mudrosti**; no Biblija ne daje *specifične* odgovore za nebrojene teškoće koje nailaze u životu. Pismo ne rješava teškoće s mnogo riječi, nego nam daje opća načela. Mi ta načela trebamo primijeniti u svojim teškoćama kako one dolaze – iz dana u dan. Zato nam je potrebna mudrost. A duhovna mudrost je praktična primjena naučavanja našega Gospodina u svakodnevnim okolnostima.

1,6-8 Bogu se moramo približiti **vjerom** – bez kolebanja. Moramo vjerovati da

nas On voli i skrbi za nas, kao i da s Njim ništa nije nemoguće. Ako li sumnjamo u Njegovu dobrotu i snagu, nećemo biti postojani u teškoćama. U jednom trenutku možda smireno počivamo na Njegovim obećanjima, a u sljedećem se osjećamo kao da je Bog zaboravio biti nam sklon. Tada smo nalik **morskome valu**, koji se diže u veliku visinu a potom pada u dubinu – **valja se tamo-amo**. Bogu nije na čast takva vjera koja se koleba između optimizma i pesimizma. On ne daje duhovni uvid takvim neodlučnim i nepostojanim ljudima (st. 7 i 8). U stihovima 5-8 izvor mudrosti jest Bog; nju se dobiva molitvom, a dobiti je može svatko; daje se velikodušno i bez predbacivanja; glavni uvjet jest da se **ište s vjerom – bez kolebanja**.

1,9 Na prvi pogled izgleda da ovaj stih uvodi u potpuno novu temu ili da je, u najmanju ruku, umetak. Ipak, Jakov nastavlja s temom o svetoj kušnji iznoseći osobite prikaze. Bio on bogat ili siromašan, čovjek može izvući trajnu duhovnu korist iz životnih nevolja i kriza. Primjerice, kad se **brat niska položaja** zatekne u nezadovoljstvu ili u obeshrabrenosti, uvijek se može radovati tome što je baštinik Božji i subaštinik s Isusom Kristom. Može se utješiti istinom da je sve njegovo, on Kristov a Krist Božji. **Brat niska položaja** vjerojatno ne može utjecati na svoje skromne okolnosti. Ne postoji razlog vjerovanja da je lijen ili nehajan, ali Bog je smatrao prikladnim staviti ga u niži platni razred i otada je u njemu. Kad bi bio bogat, možda nikada ne bi prihvatio Krista. Sada kad je u Kristu blagoslovljen je svakim duhovnim blagoslovom u nebesima. Što da učini? Da se pobuni protiv svog položaja u životu? Zar da postane ogorčen i ljubomorani? – Ne, od Boga treba prihvatiti okolnosti kojima ne može upravljati i treba se radovati svojim duhovnim blagoslovima.

Previše kršćana prolazi kroz život buneći se protiv svog spola, svoje starosti, svoje visine, pa čak i protiv samog života. Djevojke koje imaju smisla za košarku

htjele bi biti dečki. Mladi bi htjeli biti stariji, stariji pak bi htjeli biti mlađi. Niski zavidne visokima, a visoki bi htjeli da ne budu tako upadljivi. Neki čak i kažu: “Najradije bih da sam mrtav!”

Sve su to gluposti! Kršćanski stav jest: prihvati od Boga ono što ne možeš promijeniti. To je za nas Božje određenje i iz toga što imamo ili u čemu jesmo trebamo izvući najviše što možemo – za Njegovu slavu i blagoslov drugima. Trebali bismo reći zajedno s apostolom Pavlom: “Milošću Božjom jesam što jesam” (1 Kor 15, 10). Kad zaboravimo ono u čemu smo nesposobni i prepustimo se služenju drugima, shvatit ćemo da nas oni duhovni vole zbog onoga što jesmo a ne, primjerice, zbog naše pojave.

1,10.11 Zatim se Jakov obraća bogatima; ali čudi nas što ne kaže: “Bogati neka uživa u svom bogatstvu.” On radije kaže da se bogati mogu radovati tome što su poniženi. Tu se slaže s prorokom Jeremijom (9, 9,22.23):

Ovako govori Jahve: Mudri neka se ne hvale mudrošću, ni junak neka se ne hvali hrabrošću, ni bogati neka se ne hvali bogatstvom. A tko se hvaliti hoće, neka se hvali time što ima mudrost da mene spozna. Jer ja sam Jahve koji tvori dobrotu, pravo i pravdu na Zemlji, jer to mi je milo – riječ je Jahvina.

Bogataš, također, može imati pravi razlog za radovanje pa makar i ostao bez svog materijalnog posjeda. Možda će ga upravo poslovni neuspjeh dovesti k Gospodinu. Ako li već jest kršćanin, tada treba s radošću podnijeti otimanje svojih dobara znajući da ima bolji i trajan posjed u Nebu (Heb 10,34). Zemaljskom bogatstvu sudbina je prolaznost, ono je **kao cvijet od trave** (Iza 40,6.7). Onome tko nema ništa drugo osim materijalnog bogatstva svi će planovi izvršiti u grobu. Jakov prolaznost **trave** uzima kao prikaz prolaznosti života bogataša i ograničene vrijednosti njegovog bogatstva. On će **uvenuti** usred svojih nastoja-

nja. Naravno, stvar je u tome da *duhovnim* vrijednostima ne mogu nauditi ni žarko sunce ni vjetar. Svaka kušnja koja nas odvikava od ljubavi prema prolaznim stvarima i čini da zavolimo ono odozgo, preruseni je blagoslov. Tako ista milost koja uzdiže niskoga, ponizuje bogatoga; a oboje je razlog za radost.

1,12 Zaključujući svoju raspravu o svetim iskušenjima, Jakov izriče blagoslov nad onim tko se održi u nevoljama. Kad se takav održi na ispitu ili bude **prokušán**, **primit će krunu** (*vijenac* u izvorniku, nap. prev.) **života**. Ta kruna nije neka kraljevska kruna, nego pobjednički vijenac kojim se vjernika nagrađuje pred Kristovim sudištem. Naravno, nema u tome ni naznake da je nagrada za podnesenu kušnju vječni život, nego da će oni koji odvažno izdrže biti počašćeni zbog takvog svog života te mnogo više cijeniti vječni život u Nebu. U Nebu će svatko imati punu čašu, ali će ljudi imati čaše različitih veličina – različite sposobnosti da uživaju u Nebu. Na to se vjerojatno smjera s izrazom vijenac života; on se odnosi na potpunije uživanje nebeskih krasota.

Primijenimo sada ovaj odjeljak o svetim kušnjama na vlastiti život. Kako se mi ponašamo kad u naš život dođu različiti oblici provjere? Jadikujemo li ogorčeno zbog nesreća u životu, ili pak se radujemo i zahvaljujemo Gospodinu za njih? Razglašujemo li o svojim iskušenjima ili ih smireno podnosimo? Živimo li u budućnosti čekajući da nam se poprave okolnosti ili pak živimo u sadašnjosti pokušavajući vidjeti Božju ruku u svemu što nas snalazi? Prepuštamo li se samosažaljenju i iskanju sućuti ili pak se otiskujemo u život služenja drugima?

1,13 Sada se tema mijenja i prelazi na *nesveta* iskušenja (st. 13-17). Kao što su svete kušnje uređene da izvuku ono najbolje iz nas, tako su nesvete kušnje uređene da izvuku iz nas ono najgore. Valja nam dobro razumjeti jedno. Kad smo **napasto-**

vani grijesiti, ta kušnja *ne* dolazi od Boga. Bog ispituje, to jest, iskušava ljude glede njihove vjere, ali nikada ne navodi nekoga da počini bilo kakav oblik zla. On sâm nema nikakve veze sa **zlom**, niti pak ne navlači na nekakav grijeh.

1,14 Čovjek je uvijek spreman prebacivati odgovornost za svoje grijehе. Ako ne može za njih optužiti Boga, usvojit će pristup suvremene psihologije pa će grijeh nazvati bolešću. Na taj se način nada izbjeci osudu. Ali grijeh nije bolest nego moralna pogreška za koju će čovjek dati račun. Neki čak pokušavaju za svoj grijeh optužiti nežive predmete. Ali materijalne "stvari" nisu grešne same po sebi; grijeh ne nastaje u njima. Jakov prati lava do njegove jazbine kad kaže: **Nego svakoga napastuje njegova požuda koja ga zavodi i mami**. Grijeh dolazi iz naše nutrine, od naše stare, zle, pale, neobnovljene naravi. Isus je rekao: "Ta iz srca izvire zle namisli, ubojstva, preljubi, bludništva, krađe, krivokletstva, psovke" (Mt 15,19).

Riječ koju Jakov u ovom stihu koristi za požude može se odnositi na bilo koju vrst želje, i dobru i zlu. Sama ta riječ moralno je neutralna. Ali s tek nekoliko izuzetaka u Novom se zavjetu upotrebljava za opis zlih želja, a to je svakako slučaj i ovdje. Požuda je poput zle žene koja ističe svoje draži i mami svoje žrtve. Svaki od nas je u iskušenju. Imamo opake strasti i nečiste nagone koji nas neprestance potiču na grijeh. Pa zar smo bespomoćne žrtve kad nas naša **požuda zavodi i mami**? Ne, iz svog uma možemo izbaciti sve misli o grijehu i usredotočiti se na teme koje su čiste i svete (Fil 4,8). Osim toga, u trenutku žestoke kušnje možemo zazvati Gospodina – jer znamo da je "tvrda kula ime Jahvino: njemu se pravednik utječe i nalazi utočište" (Izr 18,10).

1,15 Ako je to tako, zašto onda grijesimo? Evo odgovora: **Zatim požuda zatrudnjevši rađa grijeh**. Umjesto da izbacimo opaku misao, može nam se dogoditi

da je ohrabrujemo, hranimo i uživamo u njoj. Taj čin prepuštanja uspoređen je sa spolnim odnosom. Strast začne i rađa se odvratno dijete imenom GRIJEH. To je samo drugi način prikazivanja istine: ako li dovoljno dugo razmišljamo o zabranjenom činu, na posljetku ćemo ga i počinuti. Cjelokupni proces strasti koja začinje i rađa grijehom slikovito je prikazan doživljajem Davida i Bat-Šebe (2 Sam 11,1-27).

A grijeh kad je počinjen donosi smrt, kaže Jakov. Grijeh nije nešto jalovo i sterilno; on stvara svoje potomstvo. Izjavu da grijeh donosi smrt možemo razumjeti na nekoliko načina. Ponajprije, Adamov je grijeh donio tjelesnu smrt njemu i svem njegovom potomstvu (Post 2,17). Ali grijeh donosi i vječnu, duhovnu smrt – konačno odvojenje osobe od Boga i blagoslova (Rim 6,23). U nekom smislu grijeh može donijeti i smrt vjerniku. Primjerice, u 1 Tim 5,6 čitamo da je udovica koja živi u nasladama – mrtva iako živi. To znači da trati svoj život i uopće ne uspijeva ispuniti Božju svrhu zbog koje ju je On spasio. Ne imati zajedništvo s Bogom za kršćanina je jedan oblik žive smrti.

1,16.17 Nije neobično da ljudi koji padnu u grijeh, umjesto sebe okrivljuju Boga. Oni, u stvari, kažu svom Stvoritelju: "Zašto si me stvorio takvim?" Ali to je jedan oblik samoobmane; od Boga dolaze samo dobri darovi. U stvari, On je izvor **svakog dobrog i savršenog dara.**

Jakov prikazuje Boga kao **Oca svjetlilâ.** U Bibliji riječ Otac ponekad znači i Stvoritelj ili Izvor (vidi Job 38,28). Stoga je Bog Stvoritelj ili Izvor **svjetlilâ.** Ali što su ta **svjetlila?** To su zacijelo nebeska tijela – Sunce, Mjesec i zvijezde (Post 1,14-18; Ps 136,7). Ali Bog je, također, Izvor sveg duhovnog svjetla. Zato ga trebamo smatrati Izvorom svakog oblika svjetla u univerzumu. U Njemu **nema promjene ni zasjenjenja zbog mijene.** Bog nije poput nebeskih tijela koja je stvorio. Ona su podložna trajnim promjenama – On se nikada ne mi-

jenja. Možda Jakov ne misli samo na opadajući sjaj sunca i zvijezda, nego i na njihove promjenjive položaje u odnosu na Zemlju dok se ona okreće. Sunce, mjesec i zvijezde karakterizira promjenjivost. Riječi **zasjenjenje zbog mijene** mogle bi značiti **zasjenjenje** uzrokovano okretanjem. To bi se moglo odnositi na sjene što padaju na Zemlju dok se ona okreće oko sunca; ili pak se odnosi na pomrčine. Pomrčina sunca, primjerice, nastaje kad mjesečeva sjena padne na Zemlju. S Bogom je potpuno drugačije; u njemu nema promjenjivosti ili pak **zasjenjenja** uzrokovano **mijenama.** Njegovi darovi savršeni su kao i On; zato je nezamislivo da bi On ikada naveo čovjeka na grijeh. Napast dolazi od čovjekove vlastite zle naravi.

Provjerimo svoju vjeru u pogledu nesvetih napasti. Ohrabrujemo li zle misli da se zadržavaju u našim umovima ili pak ih odmah izbacujemo? Kad sagriješimo, opravdavamo li se govoreći da si nismo mogli pomoći? Optužujemo li Boga za to što smo napastovani na grijeh?

III. RIJEČ BOŽJA (1,18-27)

Jakov je Boga nazvao **Ocem svjetlilâ.** Sada nas podsjeća da je On i naš Otac te da nam je dao jedinstvenu ulogu u svom golemom Stvorenju. Tu ulogu možemo ispuniti pokoravanjem Riječi Istine (st. 19-27).

1,18 Ovaj odjeljak oslikava ulogu koju u novom rođenju ima Božja riječ, ulogu koja nam je pripisana po Duhu Svetom. Tu nam je rečeno: **On nas je dragovoljno rodio riječju Istine da budemo prvina neka od njegovih stvorenja. Dragovoljno** – to nam govori što ga je navelo da nas spasi. Nije ga na to prisilila nikakva naša zasluga – On je to učinio **dragovoljno.** Njegovu ljubav prema nama nismo ni zaslužili, ni kupili, niti smo je iskali. Što se Njega tiče, dao nam ju je potpuno dobrovoljno. To nas treba navesti na štovanje! **On nas je ... rodio** – to opisuje činjenicu novog rođenja. Po tom duhovnom rođenju postali smo Njegovom djecom – ušli smo

u vezu koja se nikada ne može promijeniti jer rođenje nije moguće ukinuti nikada. **Riječju Istine** – sredstvo novog rođenja jest Biblija. U svakom pravom obraćenju uključeno je Pismo, bilo propovijedanjem bilo u pisanom obliku. Bez Biblije ne bismo znali koji je način spasenja. U stvari, uopće ne bismo ni znali da je spasenje moguće!

Da budemo prvina neka od njegovih stvorenja – tri su istaknute misli povezane s riječju prvina. Prvo: **prvina** žetve bio je prvi snop dozrelog žita. Kršćani kojima je Jakov pisao bili su jedni od prvih vjernika kršćanskog razdoblja. Naravno da su svi vjernici **neka prvina** Njegovih stvorenja, ali ovo se sada prvenstveno odnosi na kršćane Židove kojima Jakov piše. Drugo: **prvina** se prinostila Bogu iz zahvalnosti za Njegovo izobilje i kao priznanje da sve dolazi od Njega i Njemu pripada. Zbog toga i svaki vjernik treba prinijeti samoga sebe kao živu žrtvu Bogu (Rim 12,1.2). Treće: **prvina** je bila jamstvo da će biti potpuna žetva. Jakov je svoje čitatelje usporedio s prvim snopovima žita u Kristovoj žetvi. Za njima će u stoljećima što dolaze slijediti i drugi, ali ovi su bili istaknuti kao obrazac – sveti ljudi koji iskazuju plodove novog Stvorenja. Na posljetku će Gospodin svu Zemlju napučiti ljudima nalik na njih (Rim 8,19-23). Potpuna će žetva nastupiti kad se Gospodin Isus vrati vladati na Zemlji. U međuvremenu trebaju iskazati Kristu istu vrst pokornosti koju će mu iskazivati sav svijet tijekom Milenija. I premda se ovaj odjeljak prvenstveno odnosi na kršćane prvog stoljeća, ipak je primjenjiv za svakoga od nas koji časti Kristovo ime.

1,19a Ostatak ovog poglavlja iznosi primjenjive upute kako to možemo biti prvina Njegovih stvorenja te ističe praktičnu pravednost koja treba krasiti one koji su nanovorođeni riječju Istine. A znamo da smo riječju rođeni kako bismo očitovali Božju istinu. – **Tako, dakle,**² dajmo provodimo ono za što smo odgovorni!

Trebamo biti **brzi slušati**. Ovo je neobična zapovijed, koja kao da sadrži zrnce šaljivosti. Kao da kažemo: “Požuri i slušaj!” To znači da trebamo biti spremni slušati Božju riječ, kao i svaki božanski savjet i opomenu. Trebamo dopuštati Duhu Svetom da nas može poučiti. Trebamo biti **spori govoriti**. Začuduje koliko toga Jakov ima za reći o našem govorenju! Upozorava nas da se pazimo dok razgovaramo. I sama nas priroda uči tome. Epiktet je već davno primijetio: “Priroda je čovjeku dala jedan jezik i dva uha – da bismo druge mogli slušati dvaput toliko koliko možemo govoriti.” Salomon bi se zdušno složio s Jakovom. Jednom je prigodom rekao: “Tko čuva usta svoja, čuva život svoj, a tko nesmotreno zbori, o glavu mu je” (Izr 13,3). Također je rekao: “Obilje riječi ne biva bez grijeha, a tko zauzdava svoj jezik, razuman je” (Izr 10,19). Pričalice na koncu pogriješe.

1,9b.20 Trebamo biti **spori na srdžbu**. Nagao čovjek **ne čini** onu vrst **pravednosti** koju Bog očekuje od svoje djece. Takvi koji se ne mogu suzdržavati, prikazuju ljudima pogrešnu sliku o kršćanstvu. I dalje vrijedi istina: “Tko se teško srdi bolji je od junaka, i tko nad sobom vlada, bolji je od osvojitelja grada” (Izr 16,32).

1,21 Jedan drugi način kako se možemo prikazati prvinom Njegovih stvorenja jest **da odložimo svaku prljavštinu i preostalu zloću**. Ti su poroci prikazani kao okaljani ograč koji treba odbaciti jednom zauvijek. **Prljavština** uključuje svaki oblik nečistoće, bilo duhovne, umne ili tjelesne. Izraz **preostala zloća** mogao bi se odnositi na one oblike zla koje smo zadržali još iz doba kad smo bili neobraćeni. Mogli bi to biti grijesi koji istiječu iz našeg života i dotiču tuđe živote, ili bi se to moglo odnositi na zlo kao zlo. U tom slučaju Jakov ne opisuje toliko zle ispade, nego silno opaki karakter koji zlo posjeduje. Ukupno uzevši, značenje je jasno: da bismo primili istinu Božje riječi, moramo biti moralno čisti.

Sljedeći zahtjev za primanje božanske istine jest krotkost. Itekako je moguće čitati Bibliju a da joj ne dopuštamo govoriti nam. Možemo je proučavati teorijski tako da ona ne utječe na nas. Naš ponos, okorjelost i grijeh ne dopuštaju nam da prihvatimo njezin nauk ili nas čine ravnodušnim. Samo oni koji su poslušna i ponizna duha mogu očekivati da će se u najvećoj mogućoj mjeri okoristiti Pismom. "On ponizne u pravdi vodi i uči malene putu svome" (Ps 25,9). "Ali na koga svoj pogled svraćam? Na siromaha i čovjeka duha ponizna koji od moje riječi dršće" (Iza 66,2).

Jakov Sveto pismo drži za **usađenu Riječ koja je moćna spasiti vaše duše**. Tu je misao da Riječ postaje sveti zalog u životu kršćanina kad se rodi nanovo. U bilješci u RV piše "urođena riječ". Ta riječ sposobna je **spasiti vaše duše**. Biblija je sredstvo koje Bog upotrebljava za novo rođenje. Upotrebljava je ne samo da spasi dušu od kazne za grijeh, nego i od njegove moći. Ne upotrebljava je samo da nas spasi od vječnog prokletstva, nego i da nas očuva u ovom životu.³ Nema sumnje da Jakov u ovom stihu govori o tom sadašnjem vidu našeg spasenja.

1,22 Nije dovoljno samo primiti usađenu riječ; moramo joj se i pokoravati. Nije nikakva vrlina samo to što posjedujemo Bibliju, pa ni ako je samo čitamo kao literarno djelo. U nama mora postojati duboka želja da čujemo Boga kako nam govori i bezuvjetna spremnost da učinimo što god nam kaže. Nauk Biblije trebamo pretočiti u djela. Riječ se mora utjeloviti u našim životima. Nikada ne smijemo pristupiti k Pismu a da mu ne dopustimo da promijeni naš život na bolje. Iskazivati golemu ljubav za Božju riječ, ili se čak prikazivati proučavateljem Biblije, jedan je oblik samoobmanjivanja – osim ako naše sve veće poznavanje Biblije doprinosi sve većoj sličnosti s Gospodinom Isusom. Gomilanje intelektualnog znanja iz Biblije, bez pokoravanja njezinu nauku, može postati zam-

kom umjesto blagoslova. Ako neprestance učimo što nam je činiti, ali ne činimo, postajemo potišteni, razočarani i beščutni. "Oduševljenost bez iskazivanja prelazi u potištenost." Također postajemo i odgovorniji pred Bogom. Savršeni spoj jest čitati Riječ i bezuvjetno joj se pokoriti.

1,23.24 Svatko tko sluša Riječ ali ne promijeni svoje ponašanje **sličan je čovjeku** koji se svako jutro na brzinu pogleda u zrcalu, a zatim potpuno **zaboravi** što je vidio. On nema koristi od zrcala kao ni od toga što se u nj pogleda. Naravno, postoji nešto u vezi našeg izgleda što nije moguće promijeniti; ali taj nas prizor, u najmanju ruku, treba učiniti poniznima! A kad nam zrcalo kaže: "Umij se", ili: "Obrij se, ili pak: "Počešljaj se", u najmanju bismu ruku trebali učiniti kako nam je rečeno – inače zrcalo nema neku uporabnu vrijednost za nas.

Lako nam se može dogoditi da Bibliju čitamo površno ili pak zbog osjećaja dužnosti pa da na nas ne utječe to što čitamo. Uviđamo kakvi trebamo biti, ali to brzo zaboravimo te živimo kao da smo već savršeni. Takvo zadovoljstvo samim sobom sprečava naš duhovni napredak.

1,25 U opreci tome jest svatko tko se **zagleda** u Božju riječ i navikne se primjenjivati je. Njegovo misaono gledanje prožeto razmišljanjem donosi praktične rezultate u životu. Njemu je Biblija **savršeni zakon slobode**. Njezine mu zapovijedi nisu teške. Govore mu da čini upravo ono što želi činiti njegova nova narav. I dok se tome pokorava, nalazi istinsko oslobođenje od ljudskih predaja i tjelesnih mišljenja. Istina ga oslobađa. Takav čovjek ima korist od Biblije. On ne zaboravlja što je pročitao, nego to svakodnevno pokušava sprovesti u djelo. Njegova jednostavna, djetinja poslušnost donosi nebrojene blagoslove njegovoj duši. **Blažen će biti u svom djelovanju**.

1,26.27 U opreci su i **isprazna pobožnost i pobožnost čista i neokaljana**.

Ovdje **pobožnost** označava vanjske oblike ponašanja povezane s religijskim vjerovanjem i više se odnosi na izvanjske forme, a ne na nutarnji duh. Znači, izvanjsko izražavanje vjere u bogoštovlju i bogoslužju a ne doktrinama u koje se vjeruje.

Smatra li se tko ... pobožnim, ali ne uspijeva upravljati svojim jezikom – **isprazna je njegova pobožnost**. Takav može obdržavati sve vrste vjerskih obreda i po tome izgledati vrlo pobožan, ali time zavarava samog sebe. Boga ne zadovoljavaju obredi; Njega zanima život u praktičnoj pobožnosti.

Nezauzdani jezik je samo jedan primjer isprazne **pobožnosti**; jer svako ponašanje koje nije u skladu s kršćanskom vjedom, bezvrijedno je. Postoji priča o trgovcu koji je bio očigledan primjer lažne pobožnosti. Živio je u stanu iznad trgovine i svako bi jutro pozvao svog pomoćnika:

“Ivane!”

“Evo me, gospodine!”

“Jesi li ulio vođu u mlijeko?”

“Jesam, gospodine.”

“Jesi li obojio maslac?”

“Jesam, gospodine.”

“Jesi li umiješao cikoriju u kavu?”

“Jesam, gospodine.”

“Dobro. Dođi onda ovamo na jutarnju molitvu!”

– Jakov nam kaže da je takva **pobožnost isprazna**, beskorisna.

Ono što Bog od nas očekuje jest praktična pobožnost koja se sa sažaljenjem zanima za druge i održava vlastiti život čistim. Primjer **čiste i neokaljane pobožnosti** za Jakova jest onaj tko posjećuje **siročad i udovice** u potrebi, a sebe čuva **neokaljanim od svijeta**.

Drugim riječima, praktično iskazivanje nanovorođenja nalazimo u “djelima milosti i životu odvojenosti”. Guy King opisuje te vrline kao “praktičnu ljubav” i “praktičnu svetost”.

Vlastitu vjeru trebamo preispitati pomoću sljedećih pitanja: “Čitam li Bibliju s pogniznom željom da me Bog ukori, nauči i promijeni? – Jesam li željan imati zauzdan jezik? – Opravdam li svoju čud ili je želim nadvladati? – Kako se ponašam kad netko počne pričati proste viceve? – Očituje li se moja vjera u djelima ljubavi za one koji mi ne mogu uzvratiti?”

IV. OSUDA PRISTRANOSTI (2,1-13)

U prvoj polovici drugog poglavlja razotkrivena je praksa iskazivanja pristranosti. Pristranost je potpuno strana Gospodinu – primjeru ili naučavanju Novog zavjeta. U kršćanstvu nema mjesta snobštini ili pak obespravljanju drugih.

2,1 Kao prvo, takvo što je izričito zabranjeno. Prije svega, primijetite da je to upozorenje upućeno vjernicima; u to nas uvjerava pozdrav izrečen riječima **braćo moja**. Spomenuta **vjera našeg Gospodina slave, Isusa Krista** jest kršćanska vjera. Tu nije u pitanju pouzdanje ili ovisnost o Njemu, nego sva ona istina koju nam je On predao. Posloživši zajedno sve te misli, nalazimo da Jakov kaže: “**Braćo moja**, ne iskazujte **pristranost** u svom praktičnom življenju **kršćanske vjere**.” I snobizam i podjela na staleže u krajnjem je neskladu s pravim kršćanstvom. Puzavosti pred ljudskom veličinom nema mjesta pred Gospodinom slave. Prezirati nekoga zbog podrijetla, rase, spola ili siromaštva praktično je poricanje vjere. Ta zapovijed ne protuslovi drugim dijelovima Novog zavjeta gdje se vjernika poučava da odaje dužno poštovanje vladarima, gospodarima, starješinama i roditeljima. Postoje neki od Boga određeni odnosi koje treba priznati (Rim 13, 7). U ovom se odjeljku radi o iskazivanju sluganstva nekome zbog njegove skupe opravde ili drugih neprirodnih osobitosti.

2,2-4 To je potvrđeno slikovitim opisom koji Jakov iznosi u st. 2-4. Guy King je taj odjeljak domišljato nazvao: “Kratkovidni razvođač”. Pozornica je mjesni **skup**⁴ krš-

ćana. Upravo je stigao gospodin upadljiva izgleda odjeven u elegantnu **opravu sa zlatnim prstenom** na ruci. Razvođač se nezgrapno nakloni te uglednog posjetitelja otprati na istaknuto i upadljivo sjedalo u prednjem redu. Čim se razvođač vrati k ulaznim vratima nalazi da je stigao još jedan posjetitelj. Taj je **siromah u bijednoj opravi**. (Izraz u **prljavoj opravi** [u NKJV, nap. prev.] ne znači nužno da je opravu tog čovjeka trebalo oprati. Bio je bijedno odjeven zbog svojih skromnih životnih okolnosti.) Ovaj put razvođač vješto pokušava očuvati zajednicu od neugode pa posjetitelju pokaže mjesto u pozadini gdje ovaj može stajati, ili pak mjesto na podu ispred njegova vlastitog sjedala. Izgleda nevjerovatno da bi netko ikada postupio na taj način. Mislimo da je taj prikaz pretjeran, ali kad promotrimo vlastito srce utvrdit ćemo da sami često prihvaćamo takve neprirodne razlike među ljudima pa tako postajemo **suci što opako zaključuju**.

Vjerojatno najupadljiviji primjer toga u današnjim crkvama jest netrpeljivost prema ljudima drugih rasa i boje kože. U mnogo slučajeva izopćuje se vjernike crnce ili im se nekako daje na znanje da nisu dobrodošli. Obraćene se Židove nije uvijek srdačno primalo. Kršćani s Istoka u različitoj su mjeri okusili obespravljenost. Priznaje se da postoje goleme društvene teškoće na cijelom području rasnih odnosa. Ali kršćanin se mora držati božanskih načela; on je obvezan na praktičan način izraziti istinu da su svi vjernici jedno u Kristu Isusu.

2,5.6a Pristranost je krajnje nespojiva s kršćanskom vjerom. Jakov to prikazuje u st. 5-13. On iznosi tri snažna razloga zašto je smiješno ako vjernik favorizira bogate a s visoka gleda na siromašne.

Kao prvo, to znači da obećavašćujemo čovjeka kojega Bog cijeni. **Bog je izabrao siromašne ljude ovoga svijeta da budu bogati u vjeri i baštinici Kraljevstva što ga je obećao onima koji ga ljube**. Siro-

masi su Božji izabranici, Božja elita, Božji baštinici, Božji ljubljani. Uvijek iznova u Pismu nalazimo da su siromašni, a ne bogati, ti koji hrle k Kristovom stijegu. Sâm je naš Gospodin rekao: "Siromasima se navješćuje evanđelje" (Mt 11,5). Obični su ga ljudi rado slušali, a ne bogati ili otmjeni (Mk 12,37). Nisu pozvani mnogi plemeniti, nego nerazboriti, slabi, priprosti, prezreni i beznačajni (1 Kor 1,26-29). Bogataši su obično siromašni vjerom jer se pouzdaju u bogatstvo umjesto u Gospodina. S druge strane, **siromahe je izabrao Bog da budu bogati u vjeri**. Promotrimo li građane Njegova kraljevstva, utvrdit ćemo da je većina od njih bila siromašna. U Kraljevstvu će oni imati bogatstvo i slavu. Kako je onda glupo i kako je opasno s prezirom se odnositi prema onima koji će jednom biti uzvišeni u kraljevstvu našeg Gospodina i Spasitelja.

2,6b Drugi po redu razlog zašto je glupo iskazivati popustljivost prema **bogatašima** jest to da je obilježje njihova staleža tlačenje Božjeg naroda. U tome ima čak i pomalo zbrke. Bogataš spomenut ranije u ovom poglavlju nesumnjivo jest vjernik. No to ne znači da su i bogataši spomenuti u ovom stihu također vjernici. Jakov jednostavno kaže sljedeće: "Zbog čega iskazivati pristranost nekome samo zato što je bogat? Činiš li tako, samo daješ čast onima koji su bili prvi u tome da te muče i **vuču pred sudove**." Calvin je to jezgrovito izrazio rekavši: "Čemu davati čast krvnicima?"

2,7 Treći razlog zašto je glupo biti pristran prema bogatašima jest taj da oni po navici govore zlo ili ružno o Kristovom imenu. A to je ono **lijepo Ime** po kojem su vjernici i nazvani kršćanima, to jest Kristovim sljedbenicima. Premda pogrđivanje Gospodina nije grijeh koji čine samo bogati, istina je da su progone onih koji progone siromašne vjernike često puta popraćeni najogavnijim riječima protiv Spasitelja. Zašto bi onda vjernici iskazivali

osobitu pristranost prema nekome samo zato što je on bogat? Značajke koje prate bogatstvo obično nisu na čast Gospodinu Isusu. Izraz *lijepo ime po kojem ste pozvani* (u NKJV, nap. prev.) moguće je prevesti i kao **lijepo Ime na vas zazvano**. Neki u tome vide povezanost s kršćanskim krštenjem. Vjernike se, naime, krsti u ime Gospodina Isusa. To je upravo ono **ime** koje bogataši obično **hule**.

2,8 Jakovljevi četvrti argument jest da se iskazivanjem pristranosti bogatašima krši **Zakon** koji veli: **Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe**. Taj se zakon naziva kraljevskim zato što pripada Kralju i zato što je kralj svih zakona. Možda je onaj razvođač svoj postupak prema bogatašu opravdavao riječima da je samo pokušavao svog bližnjeg ljubiti kao samoga sebe, ali to ne opravdava njegov postupak prema siromahu. Ako li stvarno ljubimo svoje bližnje kao same sebe, ponašat ćemo se prema njima onako kako bismo htjeli da se oni ponašaju prema nama. Naravno, *mi* ne bismo htjeli biti prezreni samo zato što smo siromašni. Zbog toga ne bismo smjeli ni prezirati druge ako su siromašni.

Od svih naučavanja Biblije ovo je zacijelo jedno od najrevolucionarnijih – **ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe**. – Zamisli što to znači! To znači da bismo za druge trebali skrbiti kao za same sebe. Trebamo biti voljni dijeliti svoja materijalna dobra s onima koji nisu povlašteni kao što smo mi. I, iznad svega, trebamo učiniti sve što je u našoj moći kako bismo im omogućili da upoznaju našeg blagoslovljenog Spasitelja Isusa Krista. Prečesto se naše odluke temelje na tome kako će naši postupci utjecati na nas same. Egocentrični smo. Idemo na ruku bogatima jer se nadamo nešto dobiti, bilo u društvenom bilo u materijalnom smislu. Siromahe zanemarujemo zato što su mali izgledi da ćemo od njih imati sličnu korist. **Kraljevski zakon** zabranjuje takvo sebično iskorištavanje drugih i uči nas da svoje **bližnje lju-**

bimo kao same sebe. A ako se pitamo: “Tko je moj bližnji?” – iz pripovijesti o dobrom Samarijancu (Lk 10,29-37) saznajemo da je naš bližnji svatko tko je u potrebi u kojoj mu možemo pomoći.

2,9 Iskazivanje pristranosti jest kršenje kraljevskog zakona. To je i **grijev** i prekršaj. **Grijev** je svako neprilagođivanje volji Božjoj i propuštanje da se dosegnu Njegova mjerila. Prekršaj je kršenje poznatog zakona. Neki su postupci grešni zato što su u osnovi i po naravi pogrešni, ali prekršajem postaju tek kad postoji osobiti zakon koji ih zabranjuje. Pristranost jest grijeh zato što je sama po sebi loša, a prekršaj je zato što protiv nje postoji zakon.

2,10 Prekršiti jedan dio Zakona, znači biti **kriv za sve**. Zakon je kao lanac s deset karika: slomiš li samo jednu kariku, lanac je prekinut. Bog nam ne dopušta da zakone koji nam se sviđaju držimo, a one druge kršimo.

2,11 Isti Bog koji zabranjuje **preljub**, zabranjuje i ubojstvo. Netko nije skrivio **preljub**, ali je možda ubio. Je li on prekršitelj Zakona? Naravno da jest! U duhu Zakona je da svog bližnjeg ljubimo kao samog sebe. **Preljub** je zasigurno kršenje te zapovijedi, ali isto tako je i ubojstvo. Tako je i sa snobizmom i s netrpeljivošću. Ako počinimo bilo koji od tih grijehova, propustili smo učiniti ono što zapovijeda Zakon.

DESET ZAPOVIJEDI

Sada moramo malo zastati kako bismo razmotrili osnovni problem koji se javlja u ovoj točki Jakovljeva iznošenja. Problem je sljedeći: “Jesu li kršćani pod Zakonom ili nisu?” – Doista izgleda kao da Jakov vjernicima kršćanima nameće Deset zapovijedi. On naročito navodi šestu i sedmu zapovijed koje zabranjuju ubojstvo i preljub. Osim toga, posljednjih pet zapovijedi sažimlje u riječima: “Ljubi svog bližnjega kao samoga sebe.” Ipak, podvrgavati vjernike Zakonu kao mjerilu života, u opreci je s drugim dijelovima Novoga zavjeta,

primjerice s Rimljanima 6,14: "Niste pod Zakonom nego pod milošću"; Rimljanima 7,6: "Sada smo oslobođeni od Zakona"; Rimljanima 7,4: "Po tijelu Kristovu umrijeteste Zakonu" (vidi i Gal 2,19; 3,13.24.25; 1 Tim 1,8.9; Heb 7,19). Činjenica da kršćani nisu pod Deset zapovijedi, osobito je istaknuta u 2. Korinćanima 3,7-11.

Zašto onda Jakov natura to zakonstvo vjernicima ovog razdoblja milosti? Kao prvo, kršćani nisu pod Zakonom kao mjerilom života. Vjerniku je primjer Krist, a ne Zakon. Gdje postoji zakon, ondje mora biti i kazna. Kazna za kršenje Božjeg Zakona jest smrt. Krist je umro kako bi platio kaznu za kršenje Zakona, stoga su oni koji su u Kristu oslobođeni Zakona i njegove kazne. Ali neka načela Zakona imaju trajnu vrijednost. Ti propisi vrijede za sve ljude svih razdoblja. Idolopoklonstvo, preljub, ubojstvo i krađa u osnovi su sami po sebi pogrešni. Jednako su pogrešni čine li ih vjernici ili nevjernici. Nadalje, devet od Deset zapovijedi ponovljene su u novozavjetnim poslanicama. Jedina koja nije ponovljena jest ona u suboti. Kršćanima nigdje i nikada nije rečeno da drže subotu, to jest, sedmi dan tjedna, jer je ta zapovijed više obrednog negoli moralnog karaktera. U osnovi nije bilo pogrešno ako bi Židov radio sedmoga dana; to je bilo pogrešno samo zato što je Bog izdvojio taj dan.

Na posljetku, treba spomenuti da devet zapovijedi koje su ponovljene u poslanicama nisu iznesene kao zakon, nego kao upućivanje u pravednosti Božjega naroda. Drugim riječima, Bog kršćanima ne kaže: "Ako ukradeš, osuđen si na smrt" – ili: "Ako počiniš nemoralno djelo, izgubit ćeš spasenje." On radije kaže: "Spasio sam te svojom milošću. Sada želim da živiš svetim življenjem – i to zbog ljubavi prema meni. Ako želiš znati što očekujemo od tebe, naći ćeš to napisano diljem Novog zavjeta. Ondje ćeš naći ponovno spomenute devet zapovijedi, ali i naučavanje Gospo-

dina Isusa koje, u stvari, poziva na još viši stupanj ponašanja negoli onaj koji je zahtijevao Zakon." Stoga Jakov, u stvari, ne stavlja vjernike pod Zakon i njegovu osudu. On ne kaže: "Ako pokažete pristranost prema nekome, kršite Zakon pa ste osuđeni na smrt."

2,12 Jakov, u stvari, kaže: "Kao vjernici, više niste pod zakonom ropstva nego pod zakonom slobode – slobode da činite ono što je ispravno. Mojsijev zakon zahtijevao je od vas da ljubite bližnjega, ali vam nije dao snagu za to i osuđivao vas je ako niste uspjeli. Pod milošću vam je dana moć da ljubite svoga bližnjega i nagrađuje vas se kad to činite. Ne trebate to činiti kako biste se spasili – zato što već jeste spašeni. To činite iz ljubavi prema Njemu koji je umro za vas i ponovno uskrsnuo, a ne zbog straha od kazne. Kad stanete pred Kristovo sudište prema tom ćete mjerilu primiti nagradu ili pretrpjeti gubitak. Tu se neće raditi o spasenju nego o plaći." Izraz **tako govorite i tako činite** odnosi se na riječi i na djela. I vjeroispovijedanje i življenje trebaju biti u skladu. Vjernici trebaju izbjegavati pristranost i u govoru i u djelu. Takvo kršenje zakona slobode bit će osuđeno pred Kristovim sudištem.

2,13 Ovaj stih valja razumjeti u svjetlu njegova konteksta. Jakov govori vjernicima i tu nije u pitanju vječna kazna; ta je kazna plaćena jedanput zauvijek na golgotском križu. Ne, tu se radi o Božjem postupanju s nama kao s djecom na ovom svijetu. Ako ne iskazujemo milosrđe drugima, nemamo zajedništvo s Bogom pa možemo očekivati da ćemo iskusiti teške posljedice zbog tog stanja odvojenosti.

To što **milosrđe likuje nad sudom** može značiti da će nam Bog radije iskazati milosrđe negoli nas kazniti (Mih 7,18); kažnjavanje je nešto što On ne voli. To znači da se, ako smo iskazali milosrđe drugima, možemo radovati kad smo suočeni s osudom; ali ako nismo iskazali milosrđe onima koje opravdano možemo osuditi, ni

nama se neće iskazati milosrđe. Ili bi to moglo značiti da **milosrđe likuje nad sudom** u tom smislu da je ono uvijek veće od osude. Općenito izgleda da će, ako mi iskažemo milosrđe drugima, osuda koja bi inače pala na nas tada biti nadomještena milosrđem.

Provjerimo sami sebe u pogledu te važne teme o pristranosti. Iskazujemo li više ljubaznosti ljudima naše narodnosti negoli onima koji to nisu? Jesmo li naklonjeniji mladima negoli starima? Izlazimo li više u susret zgodnim negoli običnim ili neuglednim ljudima. Iskazujemo li više prijateljstva istaknutim ljudima negoli onima koji su razmjerno nepoznati? Izbjegavamo li tjelesno bolesne ljude i tražimo li samo društvo snažnih i zdravih? Cijenimo li bogate više negoli siromašne? Jesmo li možda hladni prema "strancima", onima koji govore naš jezik stranim naglaskom?

I dok odgovaramo na ta pitanja, sjetimo se jednog: način na koji postupamo s najneuglednijim vjernikom jest način na koji postupamo sa Spasiteljem (Mt 25,40).

V. VJERA I DJELA (2,14-26)

Ovi stihovi valjda su najprijeporniji stihovi Jakovljeve poslanice. Čak i veliki uglednici Crkve, primjerice Luther, mislili su da postoji nepomirljiva opreka između Jakovljevog naučavanja o opravdanju djelima i Pavlovog insistiranja na opravdanju vjerom. Ove se stihove obično zlorabiti za potporu krivovjerju da se spašavamo vjerom uz pomoć djela, što se naziva "sinergizam". Drugim riječima, to znači da se moramo pouzdati u Gospodina Isusa kao svog Spasitelja, ali da to nije dostatno. Njegovu otkupiteljskom djelu treba dodati naša vlastita djela ljubavi i revnost.

Ovaj odjeljak u stvari bi se mogao nazvati "Opravdavanje djelima", zato što u nekom smislu *jesmo* opravdani djelima. U stvari, kako bismo shvatili punu istinu o opravdanju, trebamo jasno razumjeti da postoji šest vidova opravdanja. Opravdani

smo *milosću* (Rim 3,24). To jednostavno znači da nismo ni zaslužili opravdanje; u stvari, zaslužili smo upravo suprotno. Opravdani smo *vjerom* (Rim 5,1). Vjera je ljudski odgovor na Božju milost. Vjerom mi primamo besplatan dar. Vjerom prisvajamo ono što je Bog učinio za nas. Opravdani smo *krvlju* (Rim 5,9). Krv je cijena koja je trebala biti plaćena kako bismo stekli opravdanje. Cijena grijeha koju je trebalo platiti namirena je dragocjenom Kristovom krvlju, pa sada Bog može opravdati bezbožne grešnike jer je za njih ponuđena pravedna zadovoljština. Opravdao nas je *Bog* (Rim 8,33). Bog je ona Osoba koja opravdava. Opravdala nas je Njegova *snaga* (Rim 4,25). Naše je opravdanje vezano uz moć kojom je Krist uskrišen od mrtvih. Njegovo uskrsnuće dokazuje da je Bog zadovoljen. Opravdani smo i *djelima* (Jak 2,24). Djela su vanjski dokaz stvarnosti naše vjere. Ona na izvanjski pokazuju ono što bi inače bilo nevidljivo. Po tome vidimo da je netko opravdan po milosti, po vjeri, po krvi, po Bogu, po snazi i po djelima. Svejedno, tu uopće nema protuslovlja. Ove tvrdnje jednostavno prikazuju različite vidove iste istine. Milost je načelo po kojem Bog opravdava; vjera je sredstvo po kojem čovjek prima; krv je cijena koju je Spasitelj morao platiti; Bog je djelatni Posrednik u opravdanju; snaga je dokaz; djela su ishod.

2,14 Jakov insistira na tome da nas vjera koja nije potvrđena dobrim djelima ne može spasiti. Dva su ključa koji nam uvelike pomažu u razumijevanju ovog stiha. Kao prvo, Jakov *ne* kaže: "Kakva korist ... ako tko ima vjeru." On, zapravo, kaže: **Kakva korist ... ako tko rekne da ima vjeru.** Drugim riječima, ne radi se o čovjeku koji uistinu *ima* vjeru pa ipak nije spašen; Jakov opisuje čovjeka koji nema ništa osim što tvrdi da vjeruje. Takav samo *kaže* da ima vjeru, ali u njegovom životu nema ničega što bi na to ukazivalo. Drugi korisni ključ nalazimo u NASB. Ondje ovaj stih završava pitanjem: "Može li ga *ta* vjera

spasiti?" Drugim riječima, može li ga spasiti *ta vrst vjere*? Pita li se tko o kakvoj to vrsti vjere govori Jakov, odgovor možemo naći u prvom djelu ovoga stiha. On govori o *tobožnoj* vjeri koja nije potvrđena dobrim djelima. Takva je vjera bezvrijedna. Ona ostaje samo na riječima i u njoj nema ničeg drugog.

2,15.16 Sada je prikazana ispraznost riječi bez djela. Predstavljeno nam je dvoje ljudi. Jedan nema ni prikladnu opravu ni *svagdanju hranu*. Drugi ima oboje, ali nije voljan to dijeliti. Prikazujući se strašno darežljivim, ovaj drugi veli svom siromašnom bratu: "Idi se odjeni i dobro najedi", ali ni malim prstom ne makne da bi mu to omogućio. – Kakva korist od takvih riječi? Potpuno su bezvrijedne! Niti ne utažuju glad, niti ne griju tijelo.

2,17 Tako i vjera, ako nema djela mrtva je sama po sebi. Vjera bez djela uopće nije prava vjera. Kod nje je sve samo na riječima. Jakov *ne* kaže da se spašavamo vjerom i djelima. Držati to gledište bilo bi podcijeniti dovršeno djelo Gospodina Isusa Krista. Ako se spašavamo vjerom i djelima, tada postoje dva spasitelja – Isus i mi. Ali Novi zavjet je vrlo jasan da je Krist jedan i jedini Spasitelj. Ono što Jakov naglašava jest da nismo spašeni samo vjerom riječi, nego takvom vjerom koja je potvrđena življenjem u dobrim djelima. Drugim riječima, djela nisu korijen spasenja nego njegov plod; ona nisu uzrok nego posljedica. Calvin je to zgodno izrazio riječima: "Spašeni smo samo vjerom, ali ne vjerom koja je sama."

2,18 Prava vjera i dobra djela nerazdvojive su. Jakov to pokazuje isječkom iz razgovora između dvoje ljudi. Prvi govornik istinski je spašen. Drugi tvrdi za sebe da ima vjeru, ali tu vjeru ne iskazuje dobrim djelima. Čujemo prvoga kako onom drugom postavlja pitanje na koje nema odgovora. Taj razgovor mogli bismo prepričati na ovaj način: "Da," opravdano i ispravno kaže onaj prvi, "ti kažeš da *imaš vjeru* ali

nemaš djela koja to pokazuju. Ja tvrdim da vjera mora biti potvrđena životom djela. Dokaži mi da *imaš vjeru* bez življenja u dobrim djelima. To ne možeš, jer vjera je nevidljiva. Jedini način kako drugi mogu znati da *imaš vjeru* jest život koji to pokazuje – **a ja ću ti svojim djelima pokazati vjeru svoju.**" Ključ razumijevanja ovog stiha leži u riječi *pokazati*: **pokazati** vjeru odvojeno od djela, nemoguće je.

2,19.20 Razgovor teče dalje, a onaj prvi i dalje ima riječ. Vjera koju ispovijeda onaj drugi mogla bi biti samo pristajanje njegova uma uz dobro poznate činjenice. Takvo intelektualno slaganje ne uključuje predanje osobe i ne preobražava život. Nije dostatno vjerovati u Božje postojanje. Čak i **zlodusi** (demoni) **vjeruju** da postoji **Bog** i **dršću** kad pomisle kako će ih On na posljertku kazniti. **Zlodusi vjeruju** u činjenicu, ali se ne predaju Osobi. Ta vjera nije spasonosna. Kad netko istinski vjeruje u Gospodina, to uključuje i predanje duha, i duše, i tijela. Takvo predanje, za uzvrat, donosi izmijenjeni život. **Vjera bez djela jest vjera uma i stoga je to mrtva⁶ vjera.**

2,21 Sada su tu dva primjera učinkovite vjere iz Starog zavjeta. Radi se o **Abrahamu**, Židovu, i Rahabi, poganki. **Abraham** je bio **opravdan djelima** time što je **prinio Izaka, sina svog**. Kako bi tu istinu sagledao s pravog gledišta, pročitaj Postanak 15,6. Ondje čitamo da je Abraham povjerovao Gospodinu, a On mu je to uračunao u pravednost. Tu je Abraham bio opravdan time što je vjerovao; drugim riječima, bio je opravdan vjerom. Tek u Post 22 čitamo da je Abraham žrtvovao svog sina. Dakle, tek se tada **opravdao djelima**. Čim je Abraham povjerovao Gospodinu, bio je opravdan u Njegovim očima. Ali potom je, nakon sedam poglavlja, Bog stavio na kušnju Abrahamovu vjeru, a on je pokazao da je njegova vjera prava time što je bio spreman žrtvovati Izaka. Njegova poslušnost pokazala je da mu vjera nije bila samo vjera uma, nego predanje srca.

Poneki prigovaraju da kad je Abraham prinosiso Izaka nije bio prisutan nitko kome bi on mogao prikazati stvarnost svoje vjere. Ali mladići koji su pratili Abrahama na tom putu nisu bili daleko; čekali su da se Abraham s Izakom vrati s brda. Osim toga, tamo je bio i Izak. Zatim, Abrahamova spremnost da zbog poslušnosti Božjoj zapovijedi zakolje svog sina sačuvana je u biblijskom zapisu pa tako svim naraštajima svjedoči stvarnost njegove vjere.

2,22.23 Stoga je jasno da je Abrahamova vjera nadahnula njegova djela, a **njegovim se djelima usavršila njegova vjera**. Prava vjera i djela nerazdvojive su. Prvo donosi drugo, a drugo dokazuje prvo. U prinošenju Izaka vidimo praktični prikaz Abrahamove vjere. Bilo je to praktično ispunjenje **Pisma**, koje veli da je **Abraham** bio opravdan time što je vjerovao. Njegova djela prikazala su da je **prijatelj Božji**.

2,24 Dakle, iz toga zaključujemo da se **djelima čovjek opravdava, a ne samo vjerom**. I opet, to ne znači da je bio opravdan vjerom uz djela. Bio je opravdan vjerom u odnosu na Boga, a **djelima** u odnosu na ljude. Bog ga je opravdao u trenutku kad je povjerovao. Ljudi vele: "Pokaži mi stvarnost svoje vjere." Jedini način da se to učini jesu – dobra djela.

2,25 Druga starozavjetna ilustracija jest **Rahaba, bludnica**. Ona sasvim sigurno nije bila spašena zbog dobrog karaktera (bila je prostitutka!), ali **opravdala se djelima jer je primila glasnike** (to jest uhode) i **drugim ih putem izvela**. Rahaba je bila Kanaanka koja je živjela u gradu Jerihonu. Čula je glasine da prema tom gradu napreduje pobjedonosna vojska kojoj se nitko ne može oduprijeti. Zaključila je da je Bog Židova pravi Bog te se odlučila poistovjetiti s tim Bogom, koliko god je to koštalo. Kad su uhode stigle u grad, ona ih je prijateljski prihvatila. Učinivši to, dokazala je stvarnost svoje vjere u pravoga, živoga Boga. Nije bila spašena zbog toga

što je sakrila uhode, nego je taj čin gostoprimitstva dokazao da je prava vjernica.

Neki ljudi zlorabe ovaj odjeljak naučavajući da se spasenje djelomice zadobiva dobrim djelima. Ali ono što oni smatraju dobrim djelima jest: davanje milostinje, plaćanje dugova, govorenje istine i pohađanje crkve. Jesu li ta dobra djela krasila Abrahama i Rahabu? Sigurno nisu! U Abrahamovu slučaju to je bila spremnost da ubije svog sina! U Rahabinu slučaju bila je to veleizdaja! Ako od njih odvojimo vjeru, prije će to biti zla negoli dobra djela. "Liši ih vjere pa ne samo da će biti nemoralna i bezosjećajna, nego i grešna." Mackintosh dobro veli: "Ovaj odjeljak govori o djelima života, a ne o djelima Zakona. Ako od Abrahamovih i Rahabinih djela ukloniš vjeru, tada su to loša djela. Smatraš li ih plodom vjere, onda su to životna djela."

Dakle, pomoću ovog odjeljka nije moguće naučavati spasenje dobrim djelima. Onaj tko bi činio takvo što našao bi se u neodrživu položaju, to jest, naučavao bi da se čovjek spašava ubojstvom i izdajom!

2,26 Jakov završava ovo poglavlje izjavom: **Jer kao što je tijelo bez duha mrtvo, tako je i vjera bez djelâ mrtva**. Tu je prekrasno sažeta ta tema. Jakov **vjeru** uspoređuje s ljudskim **tijelom**. **Djela** prispodobljuje **duhu**. **Tijelo bez duha** je beživotno, neupotrebljivo, bezvrijedno. **Tako je i vjera bez djelâ mrtva**, neučinkovita, bezvrijedna. Očigledno je da je takva vjera lažna, a ne prava spasonosna vjera.

Da zaključimo: Jakov provjerava našu vjeru pomoću naših odgovora na sljedeća pitanja. (1.) Jesam li spreman da, kao što je to bio Abraham, žrtvujem Bogu ono što mi je u životu najdraže? (2.) Jesam li spreman, poput Rahabe, postati izdajnik svijetu da bih bio odan Kristu?

VI. JEZIK: UPORABA I ZLOPORABA (3,1-12)

Prvih dvanaest stihova ovog poglavlja bave se jezikom (koji je spomenut i u 1,19.

26; 2,12: 4,11; 5,12). Jednako kao što neki staromodni liječnik promatra pacijentov jezik da si pomogne u postavljanju dijagnoze, tako i Jakov duhovno zdravlje neke osobe provjerava uz pomoć onoga što ona govori. Samodijagnoza započinje s grešenjem u govoru. Jakov bi se složio sa suvremenom izrekom: "Čuvaj si jezik. Na vlažnom je mjestu pa bi se mogao okliznuti!"

3,1 Ova tema započinje upozorenjem u pogledu prenagljene želje da se bude učiteljem Božje riječi. Premda nije izričito spomenut jezik, proteže se misao da onaj tko svoj jezik upotrebljava za naučavanje Pisma, na sebe preuzima dodatnu odgovornost pred Bogom i ljudima. Riječi **neka vas ne bude mnogo učitelja** mogli bismo prepričati i kao: "Nemojte nepravodobno nastojati da budete učitelji." Ovo ne treba tumačiti kao zabranu da upotrebljava svoj dar onaj koga je Bog, u stvari, pozvao naučavati. To mu je samo upozorenje neka svoju službu ne shvaća olako. Oni koji naučavaju Riječ Istine bit će **strože suđeni** ako ne provode ono što naučavaju.

Golema je odgovornost naučavati Bibliju. Učitelj mora biti pripravljen pokoravati se onome što vidi u Riječi. Ne može očekivati da će voditi druge iznad onoga što sâm provodi. Stupanj njegova utjecaja na druge bit će određen time koliko je on sâm napredovao. Učitelj stvara učenike na svoju sliku; čini da su poput njega. Ako razrijeđi ili razvodni jasno značenje bilo kog biblijskog retka, time sprečava rast svojih učenika. Ako li ispričava grijeh bilo koje vrste, tada potiče na nesveti život. Ni jedna druga knjiga ne postavlja takve zahtjeve svojim čitateljima kao što to čini Novi zavjet – on poziva na potpuno predanje Gospodinu Isusu Kristu i zahtijeva da On bude Gospodar nad svakim dijelom vjernikova življenja. – Strašno je ozbiljno naučavati iz takve knjige!

3,2 Sada Jakov s osobite službe naučavanja prelazi na općenito područje govora. Svi smo skloni **griješiti** na mnogim područjima,

ali ako netko može upravljati svojim jezikom tako da ne čini različite grijehe u govoru, tada je takav dobro izgrađen i dobro discipliniran. Onaj tko može vladati svojim govorom, ne bi smio imati teškoća sa samokontrolom ni na drugim područjima života. Naravno, Gospodin Isus Krist je jedini koji je to učinio u potpunosti; ali postoji način na koji svatko od nas može postati **savršen**, to jest, zreo, potpun, posve poučen.

3,3 Iznijeto je pet govornih figura, to jest, prikaza o jeziku. Kao prvo, tu je prikaz uzda. **Uzde** su orma, oprema koja se prebacuje konju preko glave i na kojoj su pričvršćene žvale koje mu se stave **u usta**. Na žvale su pričvršćene vođice. Premda su same žvale samo malen komad čelika, njima se može upravljati ponašanjem konja. Tako i jezik može upravljati životom – ili na dobro ili na zlo.

3,4 Drugi prikaz jest slika kormila. U usporedbi sa samim brodom, **kormilo** je **maleno** i važe samo djelić težine broda. Primjerice, brod *Queen Elisabeth* teži preko osamdeset tri tisuće tona. Kormilo tog broda teži samo sto četrdeset tona – manje od dvije desetine jednog postotka ukupne težine. Ipak, to je kormilo svojim pokretanjem upravljalo smjerom cijelog broda. Izgleda nevjerovatno da čovjek može upravljati tako golemim plovilom s tako razmjerno malim uređajem; no to se svejedno događa. Stoga ne smijemo, zbog njegove veličine, podcijeniti snagu jezika. Premda je to vrlo malen ud tijela, i dosta skriven, ipak se može dičiti velikim postignućima – i dobrim i zlim.

3,5.6 Treća usporedba za jezik jest **vatra**. Neoprezno odbačena zapaljena šibica može zapaliti grmlje. Od grmlja se može zapaliti **šuma** od koje potom ostane samo gomila ugaraka. Kakva li je samo sposobnost za uništenje i razaranje u jednoj maloj šibici! Jedna od velikih povijesnih katastrofa bio je požar koji se 1871. godine zbiorio u Chicagu. Predaja veli da je sve po-

čelo tako da je krava gospođe O'Leary prevrnula upaljenu petrolejku. Bilo to istina ili ne, oganj je tri dana divljao gradom. Život je izgubilo 250 ljudi, 100,000 ih je ostalo bez krova nad glavom, a uništena imovina procijenjena je na 175,000,000 dolara. Jezik je poput sićušne upaljene šibice ili pak poput prevrnute petrolejske svjetiljke. Njegov potencijal za zlo skoro je beskrajn. Jakov o njemu govori: **svijet nepravde. Takav je jezik među našim udovima.** Ovdje je riječju *svijet* izražena golemost. Ponekad je i mi koristimo na taj način, primjerice "cijeli svijet problema" (u engleskom, prim. prev.). Na taj način prikazujemo gomilu teškoća. Jezik, premda je tako malen, posjeduje golemu sposobnost za zlo.

Način na koji se širi oganj ogovaranja prikazan je razgovorom dviju žena iz Brooklyna. Jedna veli: "Veli mi Tilli da si joj rekla ono što sam ti rekla da joj ne veliš." Druga joj odgovori: "Kako je samo zla. Rekla sam joj da ti ne veli da sam joj to rekla." Ona prva na to odvraća: "Dobro, rekla sam joj da ti neću reći da mi je ona rekla – nemoj ni ti njoj reći."

Jezik može okaljati cijelo tijelo. Neka osoba može pokvariti svu svoju osobnost time što jezikom kleveće, vrijeđa, laže, huli ili psuje.

Chappel piše:

Kritizer ranjava sâm sebe ... Onaj koji se nabacuje blatom ne može se baviti tim svojim omiljenim hobbijem a da mu nešto blata kojim se nabacuje ne ostane na rukama i na srcu. – Kako često smo kroz takvo iskustvo prošli s osjećajem okaljanosti! Ipak, to nam uopće nije bila namjera. Uzalud smo se nadali da blaćenjem drugih možemo postići da netko više cijeni našu čistoću. Bili smo dovoljno glupi da povjerujemo kako možemo izgrađivati sebe tako da nekoga rušimo. Bili smo dovoljno slijepi da mislimo kako postavljanjem eksploziva pod kuću svoga bližnjega možemo pojačati temelje vlastite kuće.

To nikada nije slučaj. Možemo uspjeti u svojim naporima da naudimo drugima, ali to uvijek nanosi dublje povrede nama samima.⁷

Jezik zapaljuje **tijek** (ili *kotač*) **našeg života.** To je "kotač" koji se pokrene prigodom našeg rođenja. Njime je opisan sav **tijek** ljudskih djelatnosti. Zao jezik ne zađažuje samo nečiji osobni život, nego i sve njegove djelatnosti. On utječe "na svu zloću u cjelokupnom čovjeku za sav život". Zao jezik **zapaljen je od pakla.** Ondje je izvor opakom govorenju; ono je paklenko po svojoj naravi. Za **pakao** se ovdje rabi riječ *gehenna* kojom se, osim u ovom slučaju, u Novom zavjetu služio samo Gospodin Isus.

3,7 Četvrta slika kojom se prikazuje jezik jest divlje, neukrotivo stvorenje. Sve vrste zvjeradi, ptica, zmija i morskih životinja moguće je ukrotiti. Nije neobično vidjeti pripitomljene slonove, lavove, tigrove, ptice grabljivice, zmije, dupine, pa čak i ribe. Plinije od stvorenja koja su ljudi njegovog doba uspjeli pripitomiti nabraja: od zvijeri slonove, lavove i tigrove; od ptica orlove; otrovnice i druge zmije; od stanovnika voda krokodile i različite ribe. Tvrditi da nije pripitomljeno baš svako stvorenje, jest ne shvatiti svrhu Jakovljeve izjave; nema razloga vjerovati da postoji neko stvorenje koje čovjek ne bi mogao ukrotiti kad bi imao dovoljno vremena i upornosti.

Robert G. Lee rječito govori o tome:

Što je čovjek učinio s golemim slonovima? Navalio je na njihova staništa u džungli, uhvatio ih u zamke, uvježbao ih – i to mnogo njih – da mu prenose stabla, guraju teško natovarena kola i obavljaju sve vrste teškoga rada. Što je čovjek učinio sa zelenookim bengalskim tigrovima? Ulovio ih je, uvježbao i učinio svojim drugovima za igru. Što je čovjek učinio s okrutnim, bijesnim, snažnim afričkim lavovima? Polovio ih je u velikom broju i uvježbao da pred njim skaču kroz zapaljenu obruče,

jašu na leđima konja, sjede na uzdignutim postoljima, ne diraju – kad su gladni – govedinu koju im se stavi među šape; da liježu, ustaju, trče, riču na zapovijed krotitelja ili na pucanje njegova biča. Štoviše, jednom sam (prije dosta godina u jednom cirkusu) vidio kako je lav široko otvorio svoje duboka, grabežljiva usta i držao ih otvorenim dok je čovjek, njegov krotitelj, gurnuo glavu duboko u njegove ralje i zadržao je ondje punu minutu.

Što je čovjek učinio s golemom zmijom zvanom *boa konstriktor*? A s golemim pitonom? Pođi u cirkus pogledati ženice, krhke kao cvijet, kako dopuštaju da im se te strašne nemani, ne udeći im, omataju oko tijela. Pođi na predstavu sa životinjama pa promotri kako je pjegavog leoparda i krvoločnog jaguara čovjek učinio bezopasnim i šutljivim. Pogledaj uvježbane buhe, gladnog šakala gdje leži kraj krotkog janjeta, goluba i orla u istom gnijezdu, vuka i zeca u nestašnoj igri.⁸

3,8 Ali čovjekov uspjeh s divljim životinjama ne proteže se na područje njegova jezika. Ako smo poštteni, priznat ćemo da je tako i u našem životu. Zbog Adamovog Pada izgubili smo vlast nad tim komadićem mesa. Ljudska narav nema ni sposobnosti ni dovoljno snage upravljati tim malenim udom. Samo ga Bog može ukrotiti.

Jakov nadalje prikazuje jezik kao **zlo nemirno**. Povežemo li taj izraz s riječima **pun smrtonosnog otrova**, čini nam se da Jakov na umu ima nemirnu zmiju, nadasve otrovnu otrovnicu. Samo kap dvije tog otrova može biti kobno. Tako i jezik može zatrovati umove i ubiti karaktere. Svi znamo kako je lako ogovarati druge. Kako se samo često nabacujemo blatom da bismo vratili istom mjerom za tobožnje nepravde. Često smo bez ikakvog razloga umanjivali druge, kudili ih i uznizivali. Tko može procijeniti nanesenu štetu, suze koje su potekle, slomljena srca, uništen dobar glas? I tko može procijeniti patnje koje je

to unijelo u naše vlastite živote i obitelji? To je u nama dovelo do unutarnje ogorčenosti, do sramote zbog isprike i do loših učinaka po naše zdravlje. Roditelji koji su otvoreno kritizirali suvjernike morali su gledati svoju djecu kako usvajaju isti duh kriticizma i napuštaju kršćansko zajedništvo. Cijena koju moramo platiti za nedisciplinirano upravljanje svojim jezikom golema je.

Što je lijek tome? Moli se svakodnevno da nas Gospodin sačuva od ogovaranja, kritiziranja i neljubaznog govora. Ne govori nepovoljno o nikome; ljubav prekriva mnoštvo grijeha (1 Pet 4,8). Imamo li nešto protiv nekoga, pođimo izravno k njemu, porazgovarajmo o problemu u ljubavi i zajednički se pomolimo (Mt 18,15; Lk 17,3). Pokušajmo vidjeti Krista u našoj braći umjesto da uvećavamo njihove sitne pogreške. Ako zaustimo reći nešto neljubazno ili beskorisno, zaustavimo se usred rečenice i objasnimo da njezin nastavak ne bi bio na izgradnju. Bolje je ostaviti neke stvari neizrečenima.

3,9.10 Protuslovno je koristiti se jezikom za dobru i za zlu svrhu. To je potpuno neprirodno; u prirodi ne postoji ništa nalik tome. U jednom trenutku čovjek blagoslivlja Boga svojim jezikom, u sljedećem proklinje one koji su **stvoreni po Božjem obličju**. Kako li je samo neprimjereno da jedan izvor može uopće donositi takve oprečne rezultate! Nešto takvo uopće ne bi trebalo ni postojati. Jezik koji blagoslivlja Boga trebao bi pomagati ljudima umjesto da ih ranjava. Sve što govorimo treba trojako preispitati: Je li to istina? Je li to ljubazno? Je li to nužno? Neprestance trebamo moliti Gospodina da postavi stražu na naša usta (Ps 141,3) te moliti da riječi naših ustiju i razmišljanje našeg srca mogu biti prihvatljive od strane Njega koji nam je snaga i Otkupitelj (Ps 19,15 – 19,14 u NKJV, prim. prev.). Trebali bismo imati na umu da među naše udove spomenute u Rimljanima 12,1 spada i jezik.

3,11 Ne postoji **izvor** koji istodobno daje **slatku i gorku** vodu; niti jezik to ne bi trebao. Ono što dolazi od njega trebalo bi biti samo dobro.

3,12 Kao što izvorska voda govori o osvježenju, tako i plod smokve govori o ishrani. **Smokva** ne može rađati **maslina**, a **trs** ne može rađati **smokvama**. U prirodi drvo donosi samo jednu vrst ploda. Pa kako onda jezik može donositi dvije vrste ploda – dobar i loš?

Ovaj odjeljak ne bismo trebali brkati sa sličnim odjeljkom iz Mateja 7,16-20, gdje nas se upozorava da ne očekujemo dobre plodove s lošeg stabla. Opaki ljudi mogu činiti samo zla djela. Ovdje nas se upozorava da ne upotrebljavamo jezik kako bismo donosili dvije oprečne vrste plodova.

Nijedan **izvor** ne može istodobno **davati slatku i slanu vodu** – to može biti samo jedna ili samo druga. Te pouke iz prirode namijenjene su kao podsjetnik da ono što govorimo mora uvijek biti dobro.

Tako nas je Jakov stavio na ispit što se tiče onoga što govorimo. Prije negoli napustimo ovaj odjeljak, postavimo si sljedeća pitanja: Naučavam li druge onome što ni sâm ne činim? – Kritiziram li druge kad nisu prisutni? – Je li ono što govorim uvijek čisto i takvo da služi za izgradnju? – Prenavljam li se koristeći kićene zakletve kao što su: “oh”, “uh”, “zaboga”, “nebesa”, “vraga”? – Prepuštam li se nakon ozbiljnog sastanka ispraznostima ili razgovoru o rezultatima nogometnih utakmica? – Šalim li se u vezi Pisma? – Pretjerujem li prepričavajući neki događaj kako bih ostavio veći utisak na ljude? – Govorim li istinu zbog toga što sam to naviknuo, čak i ako to znači gubitak dobrog glasa, prijatelja ili zarade?

VII. MUDROST: PRAVA I LAŽNA (3,13-18)

Jakov sada raspravlja o razlici između prave i lažne mudrosti. Kad spominje mudrost, on ne misli na to koliko netko ima *znanja*, nego kako iz dana u dan *živi* svoj

život. Prava vrijednost nije u posjedovanju znanja – nego u pravilnoj primjeni tog znanja. Tu nam je prikazan istinski mudar čovjek. U osnovi, taj je čovjek Gospodin Isus Krist; on je utjelovljena mudrost (Mt 11,19; 1 Kor 1,30). Ali mudra je osoba i onaj tko očituje Kristov život, onaj u kojem je očigledan plod Duha (Gal 5,22.23).

Tu imamo i prikaz mudrog svjetovnog čovjeka. On postupa prema načelima ovoga svijeta i utjelovljuje sva obilježja koja ljudi uzvisuju. Njegovo ponašanje ne dokazuje da u njemu postoji božanski život.

3,13 Ako je netko **mudar i razuman** iskazat će to svojim **dobrim življenjem** povezanim s poniznim duhom koji potječe od **mudrosti**. Gospodin Isus, utjelovljenje istinske mudrosti, nije bio ni uznositi ni bahat; bio je krotka i ponizna srca (Mt 11,29). Zato će se svi koji su istinski mudri odlikovati istinskom poniznošću.

3,14 Čovjeka koji je mudar na način ovoga svijeta obilježava **gorka zavist** i sebično stremljenje njegova srca. Njegova jedina životna strast jest promicati vlastitu korist. Ljubomorani su na svakom suparnika i nemilosrdni u ophođenju s njim. Ponosi se svojom mudrošću koja mu donosi uspjeh. Ali Jakov kaže da to uopće nije mudrost. Takvo hvastanje je isprazno. To je praktično poricanje **istine** da je istinski mudar tek onaj tko je istinski ponizan.

3,15 Čak je i u kršćanskoj službi moguće biti silno ljubomorani na druge djelatnike i tražiti istaknut položaj za sebe. Uvijek postoji opasnost da će vodeće položaje u crkvi preuzeti oni koji su mudri na način ovoga svijeta. Moramo neprestance bdjeti kako ne bismo dopustili svjetovnim načelima da nas vode u duhovnim poslovima. Jakov tu lažnu mudrost naziva: **zemaljska, tjelesna, zloduhovska**. U ta tri pridjeva nalazimo namjerno unižavanje. **Zemaljska** znači da ta mudrost nije s Neba nego sa Zemlje. **Tjelesna** znači da nije plod Svetog Duha nego niske ljudske naravi. **Zloduhovska** znači da je svedena na

djela koja više nalikuju ponašanju zloduhá negoli ljudi.

3,16 Gdje god naiđeš na **zavist i svađu**, naići ćeš i na **nered**, nesklad i **svaku** drugu vrst **zla**. – Kako je to istinito! Sjeti se samo uznemirenosti i nespokojstva u današnjem svijetu – zato što ljudi odbacuju pravu Mudrost i postupaju prema vlastitoj tobožnjoj inteligenciji!

3,17 **Mudrost** koja dolazi od Boga **prije svega je čista**. Čista je u misli, riječi i djelu. Neokaljana je u duhu i tijelu, u nauku i u provođenju, u vjeri i moralu. I **mirotvor**na je. To jednostavno znači da mudar čovjek voli mir i da će učiniti sve što može kako bi očuvao mir, a da pritom ne žrtvuje čistoću. To je dobro prikazano Lutherovom pričom o dva jarca koji se susreli na uskom mostu iznad duboke vode. Nisu se mogli vratiti, nisu se usudili ni boriti. “Nakon kratkog pregovaranja, jedan je od njih legao i tako dopustio drugome da pređe preko njega; na taj način nije bilo nikakve štete. Pouka,” rekao bi Luther, “jest jednostavna: budi zadovoljan ako gaze tvoju osobu radi mira; kažem, tvoju osobu – ne tvoju savjest.” Prava mudrost je **blaga**. Popustljiva je, ali ne naduta; pristojna, ali ne sirova. Mudar čovjek je ugrađen i s pažnjom se odnosi prema tuđim osjećajima. A. B. Simpson veli: “Neuglađen, podrugljiv način; oštro uzvratiti, neprijazno odrezati – sve to nema ništa zajedničkog s blagim naučavanjem Tješitelja.”

Sljedeća značajka mudrosti jest **poučljivost**. To znači da je pomirljiva, pristupačna, otvorena za razgovor, spremna popustiti kad to zahtijeva istina. To pak je oprečno tvrdokornosti i nepopustljivosti. Mudrost odozgo **puna je milosrđa i dobrih plodova**. **Puna je milosrđa** prema onima koji nisu u pravu i željna im je pružiti pomoć da pronađu pravi put. Puna je sućuti i ljubazna. U njoj nema osvetoljubivosti; u stvari, na neućivost ona odgovara dobrohotnošću. **Nepristrana** je, to jest, nema u njoj pristranosti. Na posljetku, prava je

mudrost **nehinjena**. Iskrena je i nepatvorena. Ne pravi se da je ono što nije.

Spojimo sada sve te misli i složimo prikaze dviju osoba – istinski mudrog čovjeka i čovjeka s lažnom mudrošću. Istinski mudar čovjek je istinski ponizan. On druge smatra boljima od sebe. Ne veliča sebe nego druge. Njegovo ponašanje nije kao ponašanje svijeta u kojem živi nego onosvjetsko. On ne živi za tijelo nego za duha. Svojim riječima i djelima navodi te da misliš na Gospodina Isusa. Život mu je čist. Čist je i moralno i duhovno. Zatim je miroljubiv. Otrpjet će napad i lažne optužbe i neće uzvraćati pa čak neće ni pokušavati opravdati se. On je velikodušan, blag i nježan. Spreman je porazgovarati, voljan razmotriti tuđe gledište. Nije osvetoljubiv nego uvijek spreman oprostiti onima koji su mu nešto skrivili. I ne samo to, nego po navici je ljubazan s drugima, osobito s onima koji to ne zaslužuju. Jednako se ponaša prema svakome – nema svojih miljenika. Prema bogatašu se ponaša kao i prema siromahu; znamenite ljude ne izdiže iznad običnih ljudi. I, na posljetku, on nije licemjer. Ne govori jedno a da pritom misli drugo. Nikad ga nećeš vidjeti gdje laska nekome. On govori istinu i nikada ne nosi masku.

Čovjek koji je mudar na način ovoga svijeta nije takav. Njegovo je srce puno zavisti i svađe. U svojoj odlučnosti da se obogati postaje netrpeljiv prema svakom takmacu i suparniku. U njegovu ponašanju nema ničeg plemenitog; ono i dalje ostaje ovosvjetsko. On živi kako bi udovoljavao svojim prirodnim nagonima – isto kao i životinje. Njegove metode su okrutne, podmukle i đavolske. Ispod njegova dobro izglačanog odijela krije se nečisti život. Misaoni mu je život zagađen, moral iskvaren, a govor nečist. Svađa se sa svakim tko se ne slaže sa njim ili tko mu se na bilo koji način prepriječiti na putu. U domu, na poslu i u društvenom životu neprestance se svađa. Grub je, drzak, sirov i neote-

san. Ljudi mu teško prilaze; drži ih podalje od sebe. Mirmo raspravljati s njime, nemoguće je. On već ima spremno mišljenje o svemu, a njegovi su stavovi nepromjenjivi. Ne oprašta i osvetoljubiv je. Nema milosti kad utvrdi da je neko pogriješio ili se našao u zabludi. Radije daje maha bujici pogrda, nepristojnosti i podlosti, a ljude vrednuje prema koristi koju može imati od njih. Kad ih više ne može "koristiti", to jest, kad više nema nade u korist zbog poznanstva s njima, više ga ne zanimaju. I konačno, ima dva lica i neiskren je. Nikada se ne možeš pouzdati u njega – ni u njegove riječi, ni u djela.

3,18 Jakov zaključuje ovo poglavlje riječima: **Plod se pak pravednosti sije u miru onima koji tvore mir.** Ovaj stih je karika koja spaja sve ono što smo dosad govorili i ono što će uslijediti. Upravo smo saznali da je prava mudrost miroljubiva. U sljedećem poglavlju čitat ćemo o sukobima među Božjim ljudima. Tu nas se podsjeća da je život kao poljodjelstvo. Imamo poljodjelca (to je mudar čovjek koji tvori mir), klimu (mir) i žetvu (pravednost). Poljodjelac želi uzgojiti pravednost. Može li to postići u atmosferi ispunjenoj svađama i prepirkama? Ne, sijaanje treba obaviti u mirnim uvjetima. Moraju ga obaviti oni koji su skloni miru. Žetva pravednosti pojaviti će se u njihovim životima i u životima onih kojima oni služe.

Jakov ponovno preispituje našu vjeru, ovaj put u pogledu toga koju vrst mudrosti očitujemo u svom svakodnevnom življenju. Moramo se upitati: "Poštujem li ja uz nosite ljude ovoga svijeta više negoli ponizne Gospodinove vjernike?" – "Služim li Gospodinu ne brinući kome će se to pripisati?" – "Upotrebljavam li ponekad upitna sredstva kako bih postigao dobre rezultate?" – "Pokušavam li laskanjem utjecati na ljude?" – "Gajim li u srcu ljubomoru i zlovolju?" – "Pribjegavam li podsmjehivanju i neljubaznim primjedbama?" – "Jesu li moje misli, moj govor i moral čisti?"

VIII. POŽUDA: UZROK I LIJEK (Pogl. 4)

Jakov je ukazao na to da je mudar čovjek miroljubiv, sada pak nas podsjeća na tragične sukobe koji često postoje među Božjim ljudima. – Što je uzrok svemu tome? – Zbog čega postoji toliko nesretnih obitelji i toliko crkava razorenih razdori-ma? – Zbog čega ima toliko gorkih zavada među kršćanskim djelatnicima u našoj zemlji i velikih sukoba među misionarima na misijskom polju? Razlog tome je to što neprestano stremimo zadovoljavanju svojih strasti za uživanjem i posjedovanjem, te za time da nadmašimo druge.

4,1,2a Žalosna činjenica jest da se među kršćanima vode ratovi i borbe. Reći da se ovaj stih ne odnosi na vjernike, nerazumno je i oduzima ovom odjeljku svu njegovu vrijednost koju on ima za nas. Što uzrokuje sve te borbe? One dolaze od naših snažnih unutarnjih požuda koje nas neprestance navode da ih zadovoljavamo. Tu je strast za sabiranjem materijalnog vlasništva, poriv za utjecajnošću, žudnja za zadovoljavanjem tjelesnih nagona ... Svi su ti snažni porivi na djelu u nama, a mi nikada nismo zadovoljni. Uvijek želimo više. Ipak, izgleda da smo uvijek razočarani u svojoj želji da dobijemo ono što želimo. Ta neispunjena žudnja postaje tako moćna da gazimo onoga tko tobože sprečava naše napredovanje. Jakov kaže: "Vi ubijate." Tu riječ upotrebljava u slikovitom smislu. Mi ne ubijamo doslovce, ali srdžba, zavist i okrutnost koju stvaramo ubojstvo su u zametku.

4,2b,3 Žudimo, a ne možemo zadobiti. Želimo imati više i bolje stvari negoli drugi. Kad to pokušavamo ostvariti, utvrdimo da se svađamo i "proždiremo" jedni druge.

Ivan i Ana tek su se vjenčali. Ivan je imao dobar posao i umjerenu plaću. Ana je htjela imati dobru kuću kao i drugi mladi bračni parovi iz njihove crkve, Ivan pak je htio najnoviji model nekog automobila. Ana je htjela elegantni namještaj i pribor

za kuću. Nešto od toga trebalo je kupiti na kredit. Ivanova plaća jedva je bila dostatna da sve podmiri. Tada im se rodilo dijete; to je uključivalo dodatne izdatke u njihovom vrlo nesigurnom proračunu. I dok je Ana zahtijevala novac za izdatke, Ivan je postao svadljiv i jako osjetljiv. Ana mu se osvećivala prigovaranjem i suzama. Uskoro su se zidovi kuće tresli od svađe. Materijalizam je razarao dom.

S druge strane, moglo bi biti da je Ana zavidna. Ona misli da Robert i Suzana Kováč zauzimaju istaknutiji položaj u zajednici negoli ona i Ivan. Uskoro ona odbrusi neke podmukle primjedbe Suzani. I dok se među njima zahuktava borba, a nju bivaju uvučeni i Ivan i Robert. Zatim se ostali kršćani opredijele za jednu od strana i zajednica se podijeli – sve zbog strasti jedne osobe da se istakne.

To je, dakle, izvor svadama i sukobima među vjernicima. Potječe od želje da se ima više i od zavisti na druge. "Íci u korak s Jonesovima" pristojan je američki izraz za takvo što. Hoćemo li biti točniji, trebamo to nazvati lakomošću, pohlepom i zavišću. Ta želja postaje tako snažna da će ljudi učiniti skoro sve samo da zadovolje svoje strasti. Teško im je shvatiti da se istinsko zadovoljstvo ne postiže na taj način, nego time da budemo zadovoljni je-lom i odijelom (1 Tim 6,8).

Pravi pristup rješavanju tog problema jest molitva. "Ne raspravljaj! Ne bori se! Moli!" Jakov veli: **Nemate jer ne ištete.** Umjesto da sve to nosimo u molitvi pred Gospodina, mi pokušavamo vlastitim naporima postići ono što želimo. Ako želimo nešto što nemamo, trebamo zamoliti Boga za to. A što ako zamolimo i ne dobijemo odgovor na tu molitvu? To jednostavno znači da nam pobude nisu čiste. To ne želimo imati zbog Božje slave ili zbog dobrobiti svog bližnjeg, nego za vlastito sebično uživanje. Želimo to kako bismo zadovoljili svoje prirodne nagone. Bog nije obećao da će odgovoriti na takve molitve.

Kako li je duboka pouka iz psihologije sadržana u ova tri prva stiha! Kolike zapanjujuće sukobe i nemir bismo izbjegli da su ljudi zadovoljni onime što im je Bog dao! Da smo svoje bližnje ljubili kao same sebe i da nas je više zanimalo dijeliti nego li stjecati, kakvu bi nam to spokojnost donijelo! Kolike bi samo borbe prestale da smo slijedili Spasiteljevu zapovijed da sve ostavimo – a ne da skupljamo – te da sabiremo blago na Nebu, a ne na Zemlji!

4,4 Jakov neumjesnu ljubav prema materijalnom osuđuje kao duhovni preljub.⁹ Bog želi da najprije i najviše volimo Njega. Kad volimo prolazne stvari ovoga svijeta, nevjerni smo Bogu.

Pohlepa je jedan oblik idolopoklonstva. To znači da svim srcem žudimo za onim što Bog ne želi da imamo. To znači da smo postavili idole u svom srcu. Materijalno smatramo vrednijim od volje Božje. Stoga je pohlepa idolopoklonstvo, idolopoklonstvo pak je duhovna nevjera Bogu.

Svjetovnost je, također, **neprijateljstvo s Bogom.** Spomenuti svijet nije ovaj planet na kojem živimo, ili svijet prirode koji nas okružuje, nego sustav koji si je čovjek izgradio kako bi zadovoljio svoju požudu očiju, požudu tijela i oholost života. U tom sustavu nema mjesta za Boga ili za Njegovog Sina. To bi mogao biti svijet umjetnosti, kulture, obrazovanja, znanosti, pa čak i religije. Ali to je područje na kojem Kristovo ime nije dobrodošlo, ili je čak i zabranjeno; ako je na neki način prisutno, onda je to samo kao prazna forma. Ukratko, to je svijet ovog čovječanstva koje je izvan područja prave Crkve. Biti **prijatelj** tom sustavu jest biti **neprijateljem Božjim.** Taj je svijet razapeo Gospodina života i slave. U stvari, religijski je svijet imao ključnu ulogu u Njegovom smaknuću. Nezamislivo je da bi vjernici ikad hodali ruku pod ruku sa svijetom koji je ubio njihovog Spasitelja!

4,5 Ovaj je stih jedan od najtežih u Jakovljevoj poslanici: **Ili mislite da Pismo**

uzalud veli: "Duh koji prebiva u nama ljubomorno čezne"?

Prva teškoća je u tome što Jakov, izgleda, navodi iz Starog zavjeta; ipak, spomenute riječi uopće na nalazimo u Starom zavjetu, kao ni u apokrifnim knjigama. Dva su moguća objašnjenja. Kao prvo: premda točno tih riječi nema u Starom zavjetu, Jakov ih navodi kao općenito naučavanje Pisma. Drugo rješenje te teškoće donosi RV. U tom je prijevodu taj stih podijeljen na dva pitanja: "Ili mislite da Pismo uzalud govori? Zar ljubomorno čezne duh kojeg je on nastanio u nama?" Tu se misli da Biblija ne troši riječi u osudi svadljivog, svjetovnog duha.

Druga velika teškoća u vezi ovog stiha jest značenje njegova drugog dijela. Problem je u tome je li spomenuti duh, *Sveti Duh* (kao u NKJV¹⁰) ili duh strastvene *ljubomore*, to jest, *zavisti*. Ako li se radi o onom prvom, tada to znači da Duh Sveti kojeg Bog nastanjuje u nama ne stvara požudu i ljubomoru koje dovode do sukoba, nego čezne ljubomorno za time da se potpuno predamo Kristu. Ako je značenje ono drugo, tada to znači da je duh koji je u nama, to jest, duh požude i ljubomore, uzrok sve naše nevjernosti Bogu.

4,6 A daje on i veću milost. U prvih pet stihova vidjeli smo kako opaka može biti vjernikova stara narav. Sada saznajemo da nismo prepušteni da se vlastitom snagom borimo protiv požuda tijela. Hvala Bogu, **daje on i veću milost** ili snagu kad god nam zatreba (Heb 4,16). Obecao je: "Nek' ti snaga traje koliko i život" (Pnz 33,25; NKJV).

On daje više milosti kad teret postane teži.

On šalje više snage kad napor je veći. Kad nevolja dođe, On milosrđe svoje pridodaje.

Kad se kušnje umnože, on mir svoj umnožava.

Annie Johnson Flint

Kako bi dokazao da Bog daje milost kad nastupi potreba, Jakov navodi Izreke 3,34; ali ondje je pridodana misao da je ta **milost** obećana **poniznima**, a ne oholima. **Bog se oholima protivi**, ali ne može odoljeti slomljenom duhu.

4,7 U stihovima 7-10 nalazimo šest koraka koje treba slijediti kad se radi o istinskom pokajanju. Jakov je dizao glas protiv grijehâ svetih. Njegove su riječi poput strijela osude probile naša srca. Pale su kao gromovi od Božjeg Prijestolja. Shvaćamo da nam je Bog govorio. Naša su srca prignta pod utjecajem Njegove riječi; ali sada je pitanje: "Što mi je činiti?"

Prvo što trebamo učiniti jest **pokoriti se Bogu**. To znači da mu moramo biti podložni, spremni slušati ga i pokoravati mu se. Moramo biti blagi i skrušeni, a ne uznositi i tvrdokorni. Zatim se moramo **oduprijeti đavlu**. To činimo tako da zatvorimo uši i srca kad nam on šalje svoje prijedloge i kušnje. To činimo i onda kad Pismo upotrebljavamo kao mač Duha kojim mu uzvraćamo. Ako mu se odupremo – **pobjeći će od nas**.

4,8 Zatim se trebamo **približiti Bogu**. To činimo u molitvi. Moramo doći pred njega u krajnje ozbiljnoj molitvi vjere i govoriti mu sve što nam je na srcu. I dok mu se tako približavamo, utvrdit ćemo da će se **on približiti nama**. Mislili smo da će biti daleko od nas zbog naše tjelesnosti i svjetovnosti, ali kad mu se približimo On nam oprašta i obnavlja nas. Četvrti korak jest: **Očistite ruke, grešnici! Pročistite srca, neodlučni! Ruke** označavaju naše postupke a **srce** predstavlja naše pobude i želje. Svoje **ruke** čistimo a **srca** pročišćujemo priznavanjem i napuštanjem grijeha, vanjskih i nutarnjih. Kao **grešnici** trebamo priznati svoje opake postupke; kao **neodlučni** ljudi trebamo priznati smetenost svojih pobuda.

4,9 Priznavanje grijeha treba biti popraćeno dubokim žaljenjem zbog njega. **Ražalostite se, tugujte i plačite! Smijeh vaš**

u tugovanje neka se pretvori i radost u žalost! Kad nas Bog pohodi i uvjeri da smo grešni, tada nije vrijeme za opuštanje. To je vrijeme kad se trebamo baciti ničice pred Njim i tugovati zbog svoje grešnosti, bespomoćnosti, hladnoće i бесплодности. Trebamo se poniziti i plakati nad svojim materijalizmom, svjetovnošću i formalizmom. I iznutra i izvana trebamo očitovati plod božanskog pokajanja.

4,10 I, na poslijetku, trebamo se **poniziti pred Gospodinom**. Ako pošteno zauzmemo svoje mjesto u prašini kod Njegovih nogu, **on će nas pravodobno uzvisiti**.

To je, dakle, način kako se trebamo ponijeti kad nam Bog pokaže kakvi smo. Ipak, prečesto to nije tako. Primjerice, ponekad pribivamo sastanku kad Bog glasno progovori našem srcu. Na trenutak se uznemirimo i ispunimo dobrim odlukama. Ali kad sastanak završi, ljudi se uključe u živahne i bezbrižne razgovore. Rasprši se ona atmosfera bogoslužja, izgubi se sva snaga i ugasi se Duha Božjega.

4,11.12 Sljedeći grijeh koji Jakov ovdje obrađuje jest kritiziranje, to jest, govorenje protiv brata. Netko je rekao da prije negoli počnemo nekoga kritizirati odgovorimo na tri pitanja: "Kakvo dobro to donosi mom bratu?" – "Kakvo dobro to donosi meni?" – "Donosi li to slavu Bogu?"

Kraljevski Zakon ljubavi kaže da svog bližnjeg trebamo voljeti kao samog sebe. Govoriti zlo protiv brata, ili prosuđivati njegove pobjede, isto je kao i govoriti protiv Božjeg Zakona i proglašavati ga bezvrijednim. Namjerno prekršiti neki zakon jest iskazati mu nepoštovanje i prezir. To je isto kao da kažemo da taj zakon nije dobar i ne zavređuje da ga se sluša. "Onaj tko se odbija pokoravati kao da kaže da nikakav zakon, u stvari, nije ni potreban." Time je onaj koji govori zlo protiv brata u čudnom položaju – on je sudac umjesto da je osuđenik. Sebe je uzvisio iznad Zakona umjesto da mu bude podložan. Ali samo je Bog uzvišen iznad Zakona; On je taj koji

ga je dao i Onaj koji po njemu sudi. Tko to ima hrabrosti prigrabiti si Božje pravo i suditi bližnjega?¹¹

4,13 Sljedeći grijeh što ga Jakov razotkriva jest samouvjerenost, hvastavo planiranje u neovisnosti o Bogu (st. 13-16). On prikazuje poslovnog čovjeka koji je sačinio potpuni plan za svoju budućnost. Razmotrite malo potankosti. Mislio je na vrijeme (**danas ili sutra**); osoblje (**mi ćemo**); mjesto (**taj i taj grad**); trajanje (**provesti ondje godinu**); djelatnost (**trgovati**); očekivani ishod (**zaraditi**). Što u tom prikazu nedostaje? – Uopće nije uključio Boga u svoj posao! – U životu je nužno planirati svoju budućnost, ali grešno je činiti to samovoljno. Reći "mi ćemo" ili "ja ću" srž je grijeha. Obratite pozornost na Luciferove izjave "ja ću" u Izaiji 14,13.14: "U svom si srcu govorio: 'Uspet ću se na nebesa, povrh zvijezda Božjih prijestol ću sebi dići. Na zbornoj ću stolovati gori na krajnjem sjeveru. Uzaći ću u visine oblačne, bit ću jednak Višnjemu.'"

4,14 Pogrešno je planirati kao da je sutra već izvjesno. "Ne reci ... sutra ..." (Izr 3, 28). Ne znamo što donosi sutra. Naši su životi krhki i nepredvidljivi kao "dašak dima" (JBP).

4,15 Za sve se svoje planove trebamo posavjetovati s Bogom i trebamo ih ostvariti u skladu s Njegovom voljom. Trebamo govoriti i živjeti u shvaćanju da su naše sudbine pod Njegovom upravom. Trebamo reći: **Ako Gospodin htjedne, živjet ćemo i učiniti ovo ili ono**. Tako u Djelima čitamo da apostol Pavao kaže: "Ponovno ću se vratiti k vama bude li Božja volja" (18, 21); a u 1 Kor 4,19 piše: "Evo me uskoro k vama, ako Gospodin htjedne." Ponekad neki kršćani upotrebljavaju kraticu "D. V." kako bi izrazili svijest o svojoj ovisnosti o Bogu. To su inače početna slova dviju latinskih riječi, *Deo volente*, koje znače: *ako Bog htjedne*.

4,16 Ali sada se nadimate svojim hvastanjima, piše Jakov. Kršćani su se pono-

sili svojim hvastavim planovima za budućnost. Bili su bahati u svom samopouzdanju da im ništa neće pokvariti raspored. Ponašali su se kao da su gospodari vlastite sudbine. **Svako je takvo nadimanje zlo** jer isključuje Boga.

4,17 Tko dakle zna dobro činiti, a ne čini – grijeh mu je. U ovom kontekstu, **činiti dobro** jest imati Boga u svakom vidu našeg života, iz trenutka u trenutak živjeti u ovisnosti o Njemu. Ako znamo da to trebamo činiti, a ipak propustimo, otvoreno griješimo. Naravno, to načelo može se primijeniti i šire. Mogućnost da **činimo dobro** čini nas odgovornim da tako postupamo u svakom području života. Ako znamo što je ispravno, obvezni smo živjeti prema toj spoznaji. Propust da tako činimo grijeh je protiv Boga, protiv naših bližnjih i protiv nas samih.

U ovom nas je poglavlju Jakov provjervavao u pogledu požuda, sukoba, kritiziranja i planiranja bez savjetovanja s Gospodinom. Postavimo si, stoga, sljedeća pitanja: “Jesam li neprestance željan imati više, ili sam zadovoljan s onime što već imam?” – “Zavidim li onima koji imaju više od mene?” – “Molim li se prije negoli nešto kupim?” – “Pokoravam li se ili se opirem kad mi Bog govori?” – “Govorim li protiv braće?” – “Pravim li planove bez savjetovanja s Gospodinom?”

IX. BOGATI I NJIHOVA BUDUĆA NEVOLJA (5,1-6)

Stigavši do jednog od najpronicavijih i najprodornijih dijelova svog pisma, Jakov se sada otiskuje u obznanjivanje grijehâ bogataša. Riječi mu padaju poput udaraca čekićem – bezobzirno i bespoštedno. U stvari, to obznanjivanje je tako snažno da se vrlo rijetko čuju propovijedi koje se temelje na ovim stihovima.

Tu se Jakov pokazuje u ulozi proroka društvene pravde. Diže glas protiv propusta bogataša da svoj novac upotrijebe za olakšavanje ljudskih potreba. Osuđuje one

koji su se obogatili iskorištavanjem svojih radnika. Kori ih zbog toga što svoje bogatstvo upotrebljavaju za samougađanje i raskošno življenje. I, konačno, bogataše prikazuje kao bahate protivnike pravednika.

5,1 Najprije poziva bogate da proplaču i zakukaju zbog nevolja koje će iskusiti. Uskoro će sresti Boga. Tada će ih obuzeti stid i grizodušje. Uvidjet će da su bili nevjerni sluge. Jadikovat će zbog prigoda koje su propustili. Oplakivati će svoju gramzljivost i sebičnost. Bit će uvjereni da su bili nepošteni prema svojim uposlenicima. Uvidjet će svoj grijeh što su sigurnost tražili u materijalnim stvarima, a ne u Gospodinu. Prolit će gorke suze zbog načina na koji trošili. Jakov spominje četiri glavna grijeha bogatih. Prvi od njih jest grijeh gomilanja bogatstva.

5,2 “Vaša najskuplja dobra su opustošena,” veli Jakov, “gomilu vaše oprave izjeli su moljci; vaše zlato i srebro je potamnjele. Da, sama njihova zatamnjenost bit će dokazom vašeg pokvarenog zgrtanja, a vi ćete ih se kloniti kao da su usijani” (JBP).

Biblija nigdje ne kaže da je grijeh biti bogat. Primjerice, netko može preko noći naslijediti bogatstvo i, obogativši se na taj način, sasvim sigurno nije počinio grijeh. Ali Biblija naučava da je pogrešno gomilati bogatstvo. Gospodin Isus je izričito zabranio gomilanje bogatstva. Rekao je: “Ne sabirite sebi blago na zemlji, gdje moljac i hrđa nagrizaju i gdje kradljivci provaljuju i krađu; nego sabirite sebi blago u Nebu, gdje ni moljac ni hrđa ne nagrizaju i gdje kradljivci ne provaljuju niti krađu. Jer gdje vam je blago, ondje će biti i srce vaše” (Mt 6,19-21).

Jakov govori o bogatstvu u četiri oblika: **bogatstva i halje**, zlato i srebro. U biblijsko doba bogatstvo je obično bilo žito, ulje i ostali proizvodi: oprava, zlato, srebro.

Kad veli **bogatstva su vam istrunula**, Jakov možda misli da im se žito ucvalo, a ulje užeglo. Stvar je u tome da su ta dobra zgmuli u tolikoj količini da su im na po-

sljetku propala. U svoje su vrijeme njima mogli nahraniti gladne, no sada je sve postalo bezvrijedno. **Halje vam od moljaca izjedene**, nastavlja Jakov. Takvo što ne događa se opravi koja se redovito nosi; ali kad se ormar toliko napuni odjećom da je se nosi vrlo rijetko, tada je ta odjeća izložena moljcima i propadanju. Jakov smatra da je, gledajući s moralne strane, pogrešno na taj način gomilati odjeću kad je u svijetu toliko ljudi koji je očajno trebaju.

5,3 Zlato vaše i srebro zahrđa i hrđa će njihova biti svjedočanstvo protiv vas i izjesti vam tijela kao oganj, nastavlja on. Zlato i srebro ne hrđaju, ali blijede i gube sjaj, a kad se čuvaju pod nepovoljnim okolnostima mogu znatno propasti. Umjesto da upotrijebe svoj novac, nahrane gladne, odjenu siromašne, nabave lijekove za bolesne i šire Evanđelje, bogataši čuvaju svoj novac za "crne dane". To nikome ne koristi, a na koncu istrune.

Hrđanje, to jest neuporaba i propadanje, biti će optužujuće svjedočanstvo protiv bogatih. Ako je tako bilo s bogatašima Jakovljevog doba, koliko li je to istinitije u pogledu vjernika našeg doba? Kakva li će samo biti naša osuda ako smo imali sredstva za širenje Evanđelja pa smo ih propustili upotrijebiti? Ako smo zgrtali materijalne stvari, a mogli smo ih upotrebljavati za spašavanje duša? Izraz i **hrđa će njihova ... izjesti vam tijela kao oganj** znači da će im to što su propustili upotrijebiti svoje bogatstvo za dobro drugih donijeti najteže patnje i žaljenje. Kad im se na posljedku otvore oči da uvide okrutnost vlastite sebičnosti i pohlepe (skupocjen nakit, otmjena oprava, raskošne kuće, skupa vozila), bit će to užasno, gorko iskustvo.

5,4 Drugi grijeh koji Jakov napada jest bogaćenje zbog zakidanja na plaćama radnika. Radnicima **što su obirali njihove njive** bila je uskraćena poštena nadnica. Premda su ti radnici mogli prosvjedovati, bili su posve bespomoćni u pogledu dobivanja zadovoljštine. Na Zemlji nisu imali

nikoga tko bi se uspješno zauzeo za njihov slučaj. Ipak, njihov je **vapaj čuo Gospodin nad vojskama** (hebr. *Sabaot*). On koji zapovijeda nebeskim vojskama potpuno je na strani zemaljskih ugnjetavanih masa. Gospodin Bog Svemogućí pomoći će im i osvetiti ih. Stoga Biblija ne samo da osuđuje zgrtanje nego i stjecanje bogatstva nepoštenim načinima. Kao dodatak tom grijehu isplaćivanja neprimjerenih zarada, Jakov bi mogao navesti i lažno ispunjavanje poreznih prijava, varanje utezima i drugim mjerama, podmićivanje inspeksijskih i drugih službenika, neistinitu promidžbu i krivotvorenje računa.

5,5 Kao sljedeće, Jakov razobličuje raskošno življenje bogatih. Skupi nakit, otmjena oprava, profinjena jela i kuće poput palača – kako su samo mogli rasipati svoje bogatstvo na sebe same kad su mase bile u očajnoj potrebi? Ili, da to smjestimo u naše doba, kako opravdati izobilje i rastrošnost Crkve i kršćana? Živimo u svijetu u kojem dnevno tisuće ljudi umiru od gladi. Oko polovice svjetskog stanovništva nikada nije čulo za Gospodina Isusa Krista. Kako možemo u takvom svijetu opravdati svoje sportske automobile, limuzine, glisere ... ? – Kako možemo trošiti Gospodinov novac na skupe hotele, otmjene restorane, ili za svaku drugu vrst samougađanja? Jasno naučavanje Pisma, strahovita potreba svijeta, primjer našeg Spasitelja i urođeni osjećaj suosjećanja govore nam da je pogrešno živjeti lagodno, raskošno i dokono sve dok postoji jedna jedina duša koja nije čula Evanđelje.

Takvi koji žive **raskošno i razuzdano** uspoređeni su s onima koji **svoja srca hrane kao za dan klanja** – poput životinja su koje se tovi prije klanja, ili poput vojnikâ koji gube vrijeme u pljački dok drugi oko njih pogibaju.

5,6 Posljednja optužba protiv bogataša jest da su **osudili i ubili pravednika**, a on im se nije **suprotstavljao**. Neki misle da je taj pravednik Gospodin Isus Krist. Ali

njega su umorili religiozni ljudi, a ne bogataši. Vjerojatno je najbolje tumačenje da **pravednik** predstavlja nedužne ljude u općenitom smislu. Jakov misli na karakteristično grub, bahati način ponašanja bogataša prema svojim podanicima. **Osudili** su ih lažnim optužbama, grubim riječima i prijetnjama. Ubili su ih, možda ne doslovce, time što su ih prisiljavali na pretjeran rad i slabo ih plaćali. Nedužni ljudi nisu pružali nikakav otpor. Njihovi prosvjedi mogli su im donijeti samo daljnju okrutnost ili otpuštanje s posla.

X. POTICAJ NA POSTOJANOST (5,7-12)

5,7 Sada se Jakov obraća potlačenim vjernicima i bodri ih da se **strpe**. Pobuda za strpljivost jest **Gospodinov dolazak**. To bi se moglo odnositi na Uzeće ili na Gospodinov dolazak da zavlada na Zemlji. Oba ta događaja u Novom se zavjetu rabe kao poticaj na strpljivo podnošenje.

Poljodjelac jest prikaz potrebne strpljivosti. On ne žanje isti dan kad sije. Između ta dva događaja postoji dugo vrijeme čekanja. Prvo mora pasti **rana kiša** koja daje da proklije sjeme. Zatim, pri svršetku sezone, padne **kasna kiša** koja je potrebna za uspješno dozrijevanje. Neki u tom navođenju **rane i kasne kiše** vide obećanje da će blagoslovi Pedesetnice, dani s početka razdoblja Crkve, biti ponovljeni uoči Gospodinovog dolaska; ali jednoglasni ton stihova Novog zavjeta izgleda da obehtrabruje takvo očekivanje. Ipak, ništa nas ne sprečava iščekivati da se pojavi odani Ostatak vjernika koji će, zapaljeni za Boga, biti priklonjeni evangeliziranju svijeta. Ima li boljega načina za iskazivanje dobrodošlice Spasitelju kad se vrati?

5,8 Nepravde na Zemlji bit će ispravljene kad se Gospodin vrati. Zato Njegovi ljudi trebaju biti **strpljivi** kao poljodjelac. Srca im trebaju biti utvrđena izvjesnošću Njegovog dolaska.

5,9 Nije neobično da se tijekom progona i nevolja same žrtve okreću jedna protiv

druge. Kad smo izloženi pritiscima dolazi do neobičnog preokreta u ljudskoj naravi – da se razgnjevimo protiv onih koje najviše volimo. Stoga i upozorenje: **Ne mrljajte, braćo, jedan protiv drugoga da ne budete osuđeni!**¹² Ovaj stih ima što reći Gospodinovim slugama koji rade zajedno u kritičnim okolnostima. Ne smijemo dopustiti da se nakupi zlovolja. Na poslijetku, **sudac već stoji pred vratima!** On poznaje sve naše misli. Uskoro ćemo stati pred Kristovo sudište da položimo račun. – Ne smijemo suditi da ne budemo suđeni.

5,10 Starozavjetni su proroci istaknuti kao **uzor podnošenja zala i strpljivosti**. Zapazite da **podnošenje zala** prethodi **strpljivosti**, jer “nevolja rađa postojanost” (Rim 5,3). Kao što je već objašnjeno, u Novom zavjetu strpljivost znači čvrstoću ili postojanost. Proroke su, zbog njihove vjernosti u naviještanju Gospodinove riječi, nemilosrdno progonili. Ipak je svaki od njih bio “postojan kao da Nevidljivoga gleda” (Heb 11,27.32-40).

5,11 S golemim se poštovanjem sjećamo proroka kao što su bili Izaija, Jeremija i Daniel. Poštujemo ih zbog njihova revnog i predanog življenja. U tom ih smislu i nazivamo **blaženim**. Slažemo se da su oni bili u pravu, a svijet u krivu. Ali trebamo imati na umu da su prošli kroz golema iskušenja i patnje te sve postojano podnijeli. Želimo li i mi biti blaženi, jedini zaključak koji nam se nameće jest da ćemo i mi biti pozvani učiniti to isto.

Job je krasan primjer **postojanosti**. Ritjetko je tko, ako li itko u povijesti svijeta, ikada pretrpio toliki gubitak u tako kratko vrijeme kao što je to **Job**. Ipak, on nikada nije prokleo Boga niti se okrenuo od Njega. Na poslijetku je njegova postojanost bila nagrađena. Bog se pokazao, kao što to uvijek čini, kao **milostiv i samilostan**.

Kad ne bismo znali što je to što Jakov naziva **ishod koji daje Gospodin** (konačni ishod ili rezultat koji **Gospodin** daje da se dogodi), mogli bismo se naći u iskuš-

nju da zavidimo opakima. Asaf je bio zavidan kad je vidio kako opaki napreduju (Ps 73,3-17). Što je više razmišljao o tome, to se više uznemirivao. Tada je pošao u Božje svetište i shvatio koji je njihov svršetak. To ga je izliječilo od sve zavisti. David je imao isto iskustvo. U Psalmu 17,15 opisuje vjernikov udio u budućem životu. Imajući to u vidu, vjerniku se isplati biti postojan. U Jobovu slučaju **ishod koji daje Gospodin** bio je taj da mu je Gospodin dao dvostruko od onoga što je imao prije (Job 42,10-15).

5,12 Nestrpljivost u doba kušnje očituje se i zaklinjanjem. Tu se ne radi prvenstveno o nečem prostom ili pak o kletvama, niti je u pitanju zakletva poput one na sudu (u engl. su *zakletva* i *kletva* jedna te ista riječ: *swearing*, nap. prev.). Zabranjeno je nepromišljeno spominjati Gospodinovo ili neko drugo ime u znak potvrde istinitosti nečijih riječi. Kršćanin se ne smije **zaklinjati** nikim i ničim, bilo to u Nebu ili na Zemlji. Oni koji ga poznaju moraju se osloniti na činjenicu da njegovo **“da”** znači **“Da!”** i njegovo **“ne”** – **“Ne!”**

Ovaj bismo odjeljak mogli primijeniti i kao zabranu nepotrebnih izraza kao što su: “Nebesa”, “Nek’ me Bog kazni”, “Boga mi”, te “Isuse”, “Isusek”, “Jezuš”. (U eng. izvorniku: *gee*, kratica od *Jesus*, te *gosh* i *golly* – *Bog* u žargonu, nap. prev.)

Da pod osudu ne padnete (ili u *licemjerje*, NKJV bilješka), kaže Jakov misleći vjerojatno na treću zapovijed: “Ne izgovaraj uzalud ime Jahve, Boga svoga, jer Jahve ne oprašta onome koji uzalud izgovara ime njegovo” (Izl 20,7).

XI. MOLITVA I OZDRAVLJIVANJE BOLESNIH (5,13-20)

Tema zaključnih redaka ove poslanice jest molitva. Ta se riječa javlja sedam puta, ili kao imenica ili kao glagol.

5,13 U svakoj okolnosti života trebamo u molitvi ići pred Gospodina. Kad smo u

teškoćama, trebamo mu pristupiti s usrdnim zaklinjanjem. U trenucima radosti trebamo mu izliti svoja srca u zahvaljivanju. On želi da ga uvedemo u sva promjenjiva raspoloženja našeg života.

K Bogu trebamo ići kao k prvom velikom Uzroku svega što nam u životu nailazi. Ne trebamo gledati u ono što Rutherford naziva “zbrkanim kotrljanjem kotača drugog uzroka”. Bit ćemo poraženi dopustimo li da postanemo žrtvom okolnosti, ili ako čekamo da se okolnosti promijene. Ne bismo trebali vidjeti nijednu drugu ruku osim Njegove.

Ovo je jedan od najprijeptornijih dijelova ove poslanice, a možda i cijelog Novog zavjeta. Dovodi nas licem u lice s time koje mjesto u životu današnjeg vjernika zauzima ozdravljanje.

Prije negoli potanko razmotrimo te stihove, bit će nam korisno prisjetiti se što Biblija naučava o bolesti i ozdravljanju.

BOŽANSKO ISCJELJENJE

1. Kršćani se slažu da su sve bolesti, u općenitom smislu, posljedica grijeha koji postoji u svijetu. Da grijeh nije došao na svijet, ne bi bilo ni bolesti.

2. Ponekad je bolest *izravna* posljedica grijeha u životu neke osobe. U 1 Kor 11,30 čitamo o nekim Korinćanima koji su bili bolesni jer su sudjelovali u Gospodnjoj večeri a da nisu osudili grijeh u svojim životima, to jest, nisu ga priznali i napustili.

3. No nije svaka bolest izravna posljedica grijeha u životu neke osobe. Job je bio bolestan usprkos činjenici da je bio najpravedniji čovjek na Zemlji (Job 1,8). Čovjek koji se ono slijep rodio, nije patio zbog grijeha koje je počinio (Iv 9,2.3). Epafrodit je bio bolestan zbog svog neumornog rada za Gospodina (Fil 2,30). Gaj je duhovno bio dobro ali, očigledno, nije bio i tjelesno (3 Iv st. 3)

4. Ponekad bolest jest posljedica sotonskog djelovanja. Sotona je udario Joba pri-

števima (Job 2,7). Sotona je unesrećio ženu u Luki 13,10-17 tako da je bila zgrbljena, nesposobna uspraviti se: "Nije li ovu kćer Abrahamovu ... Sotona svezao ... već osamnaest godina" (13,16). Pavao je imao tjelesnu slabost koju je uzrokovao Sotona. Nazvao ju je: "... trn u tijelu .... poslanik Sotonin, da me udara" (2 Kor 12,7).

5. Bog može ozdravljivati i ozdravljuje. U stvari, *svako* je ozdravljivanje božansko. Jedno od Božjih imena u Starom zavjetu jest *Jahve Rapheka* – "Jahve koji daje zdravlje" (Izl 15,26). Da, trebamo prepoznati Boga u svakom ozdravljenju.

Po Bibliji jasno proizlazi da Bog ozdravljuje na različite načine. Ponekad ozdravljuje prirodnim tjelesnim procesima. U ljudsko je tijelo usadio golemu snagu za oporavljanje: liječnici znaju da se ujutro svi bolesnici osjećaju bolje. Ponekad liječi pomoću lijekova. Primjerice, Pavao savjetuje Timoteju da pije "pomalo vina zbog želuca i čestih svojih slabosti" (1 Tim 5, 23). Ponekad ozdravlja "oslobađanjem od prikrivenih strahova, sažalijevanja, opsjednutosti samim sobom i krivice – što sve dovodi do bolesti." Ponekad liječi preko liječnika i kirurga. Isus je izričito naučavao da bolesnici trebaju liječnika (Mt 9, 12). Pavao je Luku nazvao "ljubljeni liječnik" (Kol 4,14) čime je rekao da su i kršćanima potrebni liječnici. Bog se služi liječnicima u službi ozdravljivanja. Kao što je Paré, poznati francuski kirurg, rekao: "Kirurg ranu obrađuje; Bog je iscjeljuje."

6. Ali Bog ozdravljuje i čudesima. U evanđeljima nalazimo mnoge prikaze te istine. Ne bi bilo točno kažemo li da Bog općenito ozdravljuje na taj način, ali ne smijemo tvrditi ni da to nikad ne čini. U Bibliji ne postoji nešto što bi obeshrabrivalo vjerovanje da Bog i danas može čudesno ozdravljivati.

7. Ipak nam mora biti jasno i to da ozdravljenje nije uvijek Božja volja. Pavao je ostavio Trofima bolesnog u Miletu (2 Tim 4,20). Gospodin nije ozdravio Pavla

od trna u tijelu (2 Kor 12,7-10). – Kad bi ozdravljivanje uvijek bilo Božja volja, neki ljudi nikada ne bi ostarjeli i umrli!

8. Bog nije obećao da će ozdravljivati u svakom slučaju; stoga ozdravljenje nije nešto što možemo zahtijevati od Njega. U Fil 2,27 ozdravljenje se naziva milosrđem – a to nije nešto na što polažemo pravo.

9. I dok je u općenitom smislu istina da ozdravljenje jest sadržano u "Pomirenju", činjenica je da nam još uvijek nisu dani svi blagoslovi koje donosi Pomirenje. Primjerice, otkupljenje tijela je bilo uključeno u Kristovo djelo za nas, ali to će se ostvariti tek kad Isus dođe po svoje svete (Rim 8,23). U to doba bit ćemo i potpuno i konačno ozdravljeni od svih bolesti.

10. Nije istina da to što netko ne ozdravlja ukazuje na nedostatak vjere. Da je tako, to bi značilo da će neki ljudi živjeti zauvijek; ali to nije slučaj. Pavao, Trofim i Gaj nisu bili ozdravljeni, premda je njihova vjera bila snažna i djelatna.

5,14.15 Vratimo li se Jakovu 5, vidjet ćemo kako se to uklapa u ono što ostatak Biblije naučava o ozdravljenju:

Boluje li tko među vama? Neka dozove starješine crkve! Oni neka mole nad njim mažući ga uljem u ime Gospodino-vo pa će molitva vjere spasiti nemoćnika: podići će ga Gospodin i ako je počinio grijeh, bit će mu oprošteno.

Kad bi ovo bili jedini biblijski stihovi o ozdravljivanju, pretpostavili bismo da kršćanin može biti siguran u ozdravljenje od svake bolesti koja nailazi u životu, naravno, ako ispuni navedene uvjete. Ipak, već smo iz drugih stihova vidjeli da ozdravljenje nije uvijek po Božjoj volji. To nas navodi na zaključak kako Jakov ne misli na *svaku* nego samo na neke vrste bolesti, to jest, bolesti koje su posljedica nekih osobitih okolnosti. Ključ za razumijevanje ovog odjeljka nalazimo u riječima: **i ako je počinio grijeh, bit će mu oprošteno.** Ozdravljenje u ovom odjeljku povezano je s opraštenjem grijeha.

Dakle, taj je čovjek koji je počinio neki grijeh, što je vjerojatno utjecalo na svjedočanstvo njegove crkve. Ubrzo nakon toga bio je udaren bolešću. Shvatio je da je ta bolest izravna posljedica njegova grijeha. Bog ga je kaznio kako bi ga ponovno vratio u zajedništvo. Pokajao se za svoj grijeh i ispovjedio ga Bogu. Ali budući da je taj grijeh povezan s javnim svjedočanstvom crkve, on je pozvao i starješine te se ispovjedio i njima. Oni se potom **mole nad njim mažući ga uljem u ime Gospodinovo**. Ta molitva vjere spasit će bolesnika i **Gospodin će ga podići**. Gospodinovo izričito obećanje jest: kad je nečija bolest izravna posljedica grijeha pa se na opisani način ispovijedi grijeh, Gospodin će dati zdravlje.

Netko će reći: "Kako znaš da je taj čovjek sagriješio i da se pokajao te priznao svoj grijeh?" Odgovor je da se pri završetku petnaestoga stiha spominje oprostjenje njegovih grijeha.

Netko će se usprotiviti: "Ne kaže da *jest* sagriješio, nego **ako je počinio grijeh**." To je istina, ali cjelokupni se kontekst bavi priznavanjem grijeha i obnavljanjem posrnulog. Zapazite sljedeće: "Ispovijedajte jedan drugomu svoje pogreške i molite jedan za drugoga da ozdravite." Suša spomenuta u stihovima 17 i 18 bila je Božja osuda nad Izraelom zbog grijeha, a prekinuta je nakon što su se vratili Gospodinu priznavši ga istinskim Bogom (1 Kralj 18, 39). Stihovi 19 i 20, kao što ćemo vidjeti kasnije, jasno govore o obnavljanju posrnulih vjernika.

Cjelokupni kontekst Jak 5,13-20 ukazuje na to da je Božje ozdravljenje obećano osobi čija je bolest posljedica grijeha, osobi koja ispovijedi svoj grijeh starješinama. Odgovornost starješina jest da **mole nad njim mažući ga uljem**. Neki tumače da spomenuto ulje ukazuje na uporabu *medicinskih sredstava*, zato što se u doba kad je Jakov pisao ovu poslanicu ulje smatralo lijekom (Lk 10,34). Drugo je gledište da se

misli na *obrednu* uporabu ulja. To gledište pojačano je riječima **u ime Gospodinovo**. Drugim riječima, to pomazanje trebalo je izvesti s Njegovim ovlaštenjem i u poslušnosti Njegovoj riječi. Apostoli su ponekad rabili ulje kad su izvodili čudesna ozdravljenja (Mk 6,13). Snaga ozdravljenja nije bila u ulju, nego je ulje samo simboliziralo Duha Svetoga u Njegovoj službi ozdravljanja (1 Kor 12,9).

Netko će se usprotiviti tome riječima da je obredna uporaba ulja nespojiva s ovim razdobljem milosti i sadašnjim umanjivanjem važnosti obreda i rituala. Ipak, mi uzimamo kruh i vino kao simbole Kristova tijela i krvi, a voda nam treba prigodom krštenja. Žene nose pokrivala za glavu na sastancima kao simbol njihove pokornosti muževima. – Zašto bismo se onda protivili obredu pomazivanja uljem?

Kao odgovor na **molitvu vjere**, Bog će ozdraviti bolesnika. To je **molitva vjere** zato što se temelji na obećanjima iz Božje riječi. Uopće nije u pitanju koliko vjere imaju starješine, ili kolika je vjera bolesnika. Starješine mogu moliti s potpunom sigurnošću zato što je Bog obećao da će podići čovjeka kad se potpuno ispune opisani uvjeti.

Da zaključimo: mi vjerujemo da se 14. i 15. stih odnose na slučajeve kad je nečija bolest izravna posljedica njegova grijeha. Kad on to shvati i pokaje se, treba pozvati **starješine crkve** i potpuno im se ispovjediti. Zatim oni trebaju **moliti nad njim mažući ga uljem u Gospodinovo ime**. S vjerom mogu moliti za njegovo ozdravljenje jer je Bog obećao da će takvog čovjeka ozdraviti.

5,16a I ispovijedajte jedan drugomu svoje pogreške i molite jedan za drugoga da ozdravite. Površno čitanje moglo bi stvoriti utisak da drugima trebamo reći sve o svojim tajnim grijesima. – Ali uopće se ne misli na to! Kao prvo, Jakov misli da kad sagriješimo trebamo odmah priznati taj grijeh osobi kojoj smo učinili našao.

Također trebamo moliti jedan za drugoga. Umjesto da budemo kivni i dopuštamo da se u nama gomila mržnja, trebamo njegovati zajedništvo s drugima tako da priznajemo svoje grijehе i molimo se.

Tjelesno ozdravljenje povezano je s duhovnom obnovom. Zapazite kako Jakov povezuje priznavanje grijehа, molitvu i ozdravljenje. To je jasna aluzija na životnu povezanost tjelesnog i duhovnog. Čovjek je trojstveno biće: duh, duša i tijelo (1 Sol 5,23). Ono što utječe na jedan njegov dio, utječe na sve ostalo. U starozavjetno doba svećenik je bio i liječnik. On je, primjerice, bio taj koji je utvrđivao pojavu gube ili pak njezino izlječenje. Spojivši tako u jednoj osobi službu svećenika i liječnika, Gospodin je ukazao na usku povezanost između duha i tijela.

Psihosomatska medicina prepoznaje tu povezanost pa ispituje osobne poteškoće koje bi mogle biti uzrocima tjelesnim problemima. – Ali suvremena medicina ne poznaje lijek protiv grijehа. Oslobođenje od krivice, zagađenja, moći i kazne zbog grijehа moguće je dobiti jedino na temelju Kristove krvi – po priznanju svog grijehа Bogu i ljudima. Češće negoli smo mi to spremni priznati, bolest prouzrokuju grijesi kao što su: proždrljivost, zabrinutost, srdžba i duh nepraštanja, neumjerenost, ljubomora, sebičnost i uzornost. Grijeh u život donosi bolest, a ponekad i smrt (1 Kor 11,30).

Grijeh trebamo priznati i napustiti čim primijetimo da je ušao u naš život. Bogu treba ispovjediti *sve* grijehе. Uz to, i onima kojih se to tiče trebamo ispovjediti grijehе koje smo počinili protiv njih. To je od životne važnosti za naše duhovno zdravlje i dobro za naše tjelesno zdravlje.

5,16b-18 Golema je snaga dostupna po žarkoj molitvi dobrog čovjeka. – Sjećate li se Ilije? On je bio čovjek poput nas, ali se usrdno pomolio da ne padne kiša. U stvari, tri i pol godine na zemlju nije pala ni kap kiše. Tada se ponovno pomolio; nebesa su

dala kišu i iz zemlje je niklo bilje kao i inače (JBP).

Taj događaj zapisan je u 1 Kralj 17,1 – 19,10. U to je doba u Izraelu kraljevao Ahab. Preko svoje žene Izabele počeo je obožavati Baala i poveo narod u taj odvrtan oblik idolopoklonstva. “Ahab je ... razljutio Jahvu, Boga Izraelova, više od svih kraljeva izraelskih koji bijahu prije njega” (16,33). To što je na Izrael došla suša koja je trajala tri i pol godine bilo je izravna posljedica grijehа.

Poslije toga je Ilija na brdu Karmelu imao poznati sukob s Baalovim svećenicima. Kad je od Gospodina sišao oganj i spalio žrtvu paljenicu, žrtvenik i vodu, ljudi su bili presvjedočeni i ponovno se okrenuli Gospodinu. Ilija se **ponovno pomolio** i suša je prestala. Ilijin primjer iznesen nam je kao ohrabrenje da se molimo za one koji su sagriješili i odlutali iz zajedništva s Gospodinom. **Mного postiže žarka molitva pravednikova** ili, kako je to netko parafrazirao: “Čudesa čini molitva čovjeka čije je srce pravedno pred Bogom.” Kako ne bismo bili u napasti pomisliti kako je **Ilija** stvorenje više od nas, Jakov nas podsjeća da je on bio **čovjek** tijela krhkog kao što je i naše. Bio je to običan čovjek, podložan istim slabostima i nesavršenosti kao i drugi ljudi.

5,19.20 U prethodnim stihovima vidjeli smo da su starije crkve sudjelovali u obnovi grešnih svetih. Vidjeli smo i da je Ilija sudjelovao u obnovi (djelomičnoj i privremenoj) posrnulog naroda. Sada se i nas potiče da se damo u tu dalekosežnu službu.

Devetnaesti stih opisuje brata kršćanina koji je **zalutao od istine** – bilo u pogledu nauka, bilo u pogledu prakse. Drugi brat zauzme se za njega u usrdnoj molitvi vjere i tako ga vrati natrag u zajedništvo s Bogom i s braćom i sestrama u Kristu. – Kako golemo značenje ima ta služba! Kao prvo: **spasit će** svog zabludjelog brata od prera-
ne smrti – kazne koja ga čeka od Božje ru-

ke. Drugo: **pokrit će mnoštvo grijeha** koji bivaju oprosteni i Bog ih zaboravlja. Ti su im grijesi oprosteni i od strane suvjernika te zastrti pred pogledom vanjskoga svijeta.

Danas nam je potrebna ta služba. Možda u svom žaru da evangeliziramo izgubljene ljude ne priklanamo dovoljno pozornosti onim Kristovim ovcama koje su odlutale od stada.

Jakov ponovno potiče naše savjesti da promisle o različitim područjima kršćanskog življenja. Primjerice, pita nas: "Sabit će li svoje blago na Zemlji?" – "Jesu li tvoji načini poslovanja potpuno poštenu?" – "Što je s tvojom poreznom prijavom?" – "Živiš li raskošno ili pak požrtvovno, tako da i drugi mogu upoznati Spasitelja?" – "Jesi li spreman ispričati se drugome kad pogriješiš protiv njega?" – "Kome prvo ideš kad se razboliš, liječniku ili Gospodinu?" – "Što prvo učiniš kad vidiš da ti je brat pao u grijeh, kritiziraš li ga ili ga pokušavaš obnoviti?"

I tako smo stigli do svršetka ove praktične, kratke poslanice. U njoj smo vidjeli vjeru na ispitu. Vidjeli smo je preispitanu životnim teškoćama, nesvetim iskušenjima, pokoravanjem Božjoj riječi. Čovjek koji za sebe tvrdi da ima vjeru izazvan je iskazati je tako da izbjegava pristranost ili nadutost te je dokaže življenjem u dobrim djelima. Stvarnost vjere očituje se u govoru neke osobe; vjernik je naučio prepuštati svoj jezik Kristovoj upravi. Istinska vjera popraćena je istinskom mudrošću; život u zavisti i svađama zamijenjen je praktičnom pobožnošću.

Vjera izbjegava sve sukobe, borbe i zavisti koje izviru iz pohlepe i svjetovnih težnji. – Ona izbjegava grubu, kritizersku duh. – Izbjegava samopouzdanje koje izostavlja Boga iz životnih planova. – Vjera podnosi iskušenja tako da zarađuje i troši svoj novac. – Usprkos pritiscima ona se očituje čvrstinom i postojanošću u pogledu Gospodinovog povratka. – Njezin go-

vor je posve iskren i ne treba se zaklinjati kako bi nešto potvrdila. – Vjera ide k Bogu u svim promjenjivim raspoloženjima. – U bolesti ponajprije traži duhovne uzroke. Ako ih pronađe tada ih uklanja priznavanjem grijeha Bogu i onima kojima je učinjeno nažao. – I konačno, vjera s ljubavlju i suosjećanjem izlazi u susret onima koji su posrnuli.

Tvoja i moja vjera na kušnji su svaki dan. – Što će u pogledu nje presuditi Sudac?

BILJEŠKE

¹(1,14) Grčka riječ *epithumia* samo je jači oblik riječi "želja". Engleska riječ jest *požuda* (KJV 1611) i prvotno je, također, označavala "snažnu želju" ali je kasnije poprimila izričito seksualno značenje.

²(1,19) Riječi "tako dakle" (grč. *hoste*) u nekim su rukopisima, kao i u većini suvremenih prijevoda koji daju prednost Aleksandrijskom (NU) tekstu, zamijenjene riječju "znate" (*iste*). Ipak, tradicionalni se oblik najbolje uklapa u kontekst te služi kao glavni prekid kojim se sažimlje ono što trebamo činiti u svijetlu stihova 1-18.

³(1,21) Ista grčka riječ (*psyche*) znači i "život" i "duša" pa nije uvijek izvjesno koji je prijevod bolji. Ni riječ "spasiti" (u grčkom i u engleskom) ne odnosi se samo na vječno spasenje, nego se može odnositi na ozdravljenje, oslobođenje, izbavljenje i drugo. Stoga izraz "spasiti vaše duše" u *određenom kontekstu* može značiti "donijeti uspjeh u životu" (za Krista).

⁴(2,2-4) U grčkom je to riječ *sunagoge* (zajednica). Budući da su se kasnije tako počele nazivati samo židovske zajednice (*sinagoge*), to što je uporabljena ovdje ukazuje da je Jakovljeva poslanica nastala vrlo rano. "Zajednica" (Tyndale), "crkva" (KJV) i "skupština" (JND) uobičajeni su prijevod riječi *ekklesia*, koja znači (sazvani) *skup*. Prvotno je to bio politički izraz (kao što je danas, na primjer, "Generalna skupština Ujedinjenih naroda").

⁵(2,14) Ipak, treba sa svom iskrenošću istaknuti da se tu, u izvorniku, *ne nalazi* riječ "ta", nego samo određeni član. Premda član ponekad može imati pokaznu ulogu, u ovom je primjeru to samo uobičajeni član pridodan apstraktnoj imenici. Budući da je taj član po općem priznanju pokazni, "ta vjera" iz prvog izdanja *New King James Version* u kasnijim je izdanjima promijenjena u oblik koji se nalazi u *King James Version*.

⁶(2,20) NU tekst umjesto "mrtva" donosi "beskorisna".

⁷(3,5.6) Clovis G. Chappel, *Sermons from the Psalms*, str. 132.

⁸(3,7) Robert G. Lee, *Lord I Believe*, str. 166-168.

⁹(4,4) U većini rukopisa Novog zavjeta piše "preljubnici i preljubnice" čime se vjerojatno misli na doslovno nećudoređe u zajednicama kojima se to govori. Aleksandrijski tekst (NU) ima samo ženski oblik "preljubnice" što bi skoro zahtijevalo nedoslovno značenje. KJV i NKJV dopuštaju oba značenja, tjelesni i/ili duhovni preljub.

¹⁰(4,5) U većini drevnih rukopisa nije bilo velikih i malih slova. Idealno bi bilo da posvuda gdje se u Novom zavjetu spominje Duh ili duh ta razlika bude jasno prikazana velikim ili malim slovom. Budući da to nije slučaj, prevoditelji i urednici moraju odlučivati prema kontekstu. Dobri biblijski stručnjaci podijeljeni su glede toga i na ovom i na drugim mjestima.

¹¹(4,11) NU tekst umjesto *brata* donosi *bližnjega*.

¹²(5,9) I NU i M tekst donose "osuđen", ali kontekst sugerira negativnu presudu pa se tu bolje uklapa "proklet".

¹³(5,12) *Većinski je tekst* ovdje jako zanimljiv. U KJV (i NU) piše "u (dosl. *pod*) osudu", *hupo krisin*. Ipak, u većini rukopisa piše *eis* (u) *hupokrisin* (hipokrizija, licemjerje). Ako je, recimo, prigodom prepisivanja izostavljen prijedlog *eis*, priro-

dno je uzme li se prvi slog od *hupokrisin* kao odvojeni prijedlog te dobije "pod osudu". Premda se oba prijevoda uklapaju u kontekst tog odjeljka, za cijelu Jakovljevu poslanicu, koja ovdje završava, mogli bismo reći da upozorava protiv zastranjenja u vjersko *licemjerje*.

¹⁴(5,16a) NU tekst: "Ispovijedajte ... svoje grijehе."

BIBLIOGRAFIJA

Adamson, James. *The Epistle of James* (NIC). Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1976.

Brown, Charles. *The General Epistle of James: A Devotional Commentary*. Philadelphia: The Union Press, 1907.

Gaebelein, Frank. *The Practical Epistle of James*. Great Neck, N. Y.: Doniger & Raughley, Inc., 1955.

Johnstone, Robert. *Lectures Exegetical and Practical on the Epistle of James*. Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers (pretisak izdanja iz 1871.).

Kelly, William. *The Epistle of James*. London: F. E. Race, 1913.

King, Guy H. *A Belief that Behaves*. London: Marshall, Morgan & Scott, Ltd., 1954.

Zodhiates, Spiros. *The Behaviour of Belief*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1959.

PRVA PETROVA POSLANICA

Uvod

Kad ne bismo znali tko je napisao ovu poslanicu bili bismo prisiljeni reći: "Taj koji tako piše poput stijene je, duša mu počiva na kamenom temelju, a svojim moćnim svjedočanstvom utvrđuje duše drugih i učvršćuje ih na pravom kamenom temelju kako bi izdržale udare olujnih patnji koje na njih navaljuju.

Wiesinger

I. Jedinstveni položaj u kanonu Svetog pisma

Kršćani u muslimanskim zemljama kao i u zemljama s marksističkim uređenjem toliko su naviknuti na prisilu i neprijateljstvo, pa čak i na izravne progone, da sve to primaju kao nešto očekivano. Njima 1. Petrova poslanica pruža golemu praktičnu pomoć da patnje prihvate kao nešto što je Gospodin dopustio, kao dobrobit koja donosi neke poželjne kvalitete; primjericu, postojanost.

Kršćani sa Zapada, a osobito vjernici s engleskog govornog područja, sa svojim golemim biblijskim nasljedem još se uvijek nisu prilagodili javnome protivljenju svojoj vjeri. Sve do nedavno država je donekle blagonaklono gledala na obitelj kao osnovnu jedinku društva te čak i poticala pripadnost "crkvi po vašem izboru". No više nije tako. Vlada, osobito mjesne vlasti, putem sudstva, obrazovnih institucija, a osobito preko medija, pogrešno prikazuje, ismijava pa čak i kleveće kršćane koji vjeruju na temelju Biblije. Radio i televizija, filmovi, novine, časopisi i službena glasila promiču nemoral, žestoka alkoholna pića, prijevare, pa čak i bogohuljenje. Sada je kršćanstvo "kontrakultura" i što prije vjernici nauče pouke koje apostol Petar naučava u svojoj prvoj poslanici, to će pripravniji biti za posljednje godine dvadesetog i prve godine dvadeset prvog stoljeća, naravno – ako Gospodin okasni.

II. Autorstvo

Vanjski dokazi da je Petar napisao ovu poslanicu rani su i skoro sveopći. Euzebije ubraja 1. Petrovu u knjige koje su prihvaćali svi vjernici (*homologoumena*). Polikarp i Klement Aleksandrijski također su prihvaćali tu knjigu. Činjenica da nje nema u Marcionovu "kanonu" ne treba nas čuditi, jer je on prihvaćao samo *Pavlove* poslanice. Muratorijev kanon ne navodi 1. Petrovu, ali to bi moglo biti zbog nepotpunosti tog dokumenta.

Sasvim je lako moguće da je 2. Petrova 3,1 najranija potvrda 1. Petrove poslanice. Čak i oni koji ne vjeruju da je Petar napisao 2. Petrovu (vidi Uvod u 2. Petrovu) još uvijek smatraju tu poslanicu dovoljno ranom da bude vjerodostojno svjedočanstvo u pogledu 1. Petrove poslanice – naravno, ako se tvrdnja iz 2. Petrove poslanice 3,1 odnosi baš na tu poslanicu.

Unutarnji dokaz koji neke ljude potiče da sumnjaju u Petrovo autorstvo, jest vrlo dobar grčki jezik kojim je ona pisana. – Bili galilejski ribar mogao pisati tako dobro? Mnogi kažu: "Ne bi." Ipak, kao što je to itekako očigledno u našoj kulturi, ljudi sa sposobnošću za pisanu riječ i javne govore često i bez uobičajenog školovanja postanu istaknuti poznavatelji jezika. A Petar je iza sebe imao tridesetogodišnje iskustvo u propovijedanju – da ne spomenemo nadahnuće Duha Svetoga te vjerojatnu Silvanovu pomoć u sastavljanju ove poslanice. Kad Dj 4,13 kažu da su Petar i Ivan bili ne-

uki ljudi, to jednostavno znači da nisu prošli uobičajeno školovanje za rabine.

U 1. Petrovoj poslanici nalazimo obilje podataka iz Petrovog života i službe, što nam dobro prikazuje sljedeći izbor:

Pisac u 1,8 govori da je on vidio Isusa na način na koji ga njegovi čitatelji nisu vidjeli. On kaže: "Koga (vi) ljubite iako ga ne vidjeste", "u koga ... iako još ne gledate." U drugim ćemo odjeljcima vidjeti da se pisac poslanice družio s Gospodinom.

U prvih deset redaka drugog poglavlja Krist je prikazan kao Ugaoni (Zaglavni) Kamen što nas podsjeća na onaj događaj u Cezareji Filipovoj (Mt 16,13-20). Tada je Petar Isusa priznao Kristom, Sinom živoga Boga, a Gospodin Isus je proglasio da će Njegova Crkva biti sagrađena na tom temelju, to jest, na istini da Krist jest Sin živoga Boga. On je Ugaoni Kamen i Temelj Crkve.

Spominjanje živog kamenja u 2,5 podsjeća nas na događaj u Ivanu 1,42 kad je Šimunu promijenjeno ime u Kefa (aramejski), to jest, Petar (grčki) što oboje znači kamen. Po vjeri u Krista Petar je postao živi kamen. Stoga ne iznenađuje da u 2. poglavlju ima toliko toga za reći o kamenju. U 2,7 pisac navodi Psalam 118,22: *Kamen što ga odbaciše graditelji, postade kamen zaglavni*. To je isti onaj redak koji je Petar naveo kad je u Jeruzalemu izveden pred poglavare, starješine i pismoznance (Dj 4,11).

I dok slušamo tog apostola kako savjetuje svojim čitateljima neka se pokoravaju vlastima (2,13-17), sjećamo se vremena kad se sâm Petar nije pokoravao nego je odsjekao uho služi velikog svećenika (Iv 18,10). Stoga njegov savjet, uz to što je nadahnut, nosi i pečat vlastitog iskustva!

Izgleda da stihovi 2,21-24 ukazuju na izravno poznavanje potankosti o suđenju i smrti Gospodina Isusa. Petar nikada nije mogao zaboraviti ono Spasiteljevo krotko podnošenje i nijemu patnju. U 2,24 spominje se način Spasiteljeve smrti – raz-

pinjanje. Taj opis izgleda kao odjek Petrovih riječi iz Dj 5,30 i 10,39.

Kad Petar govori svojim čitateljima o povratku Pastira i Nadglednika njihovih duša (2,25), na umu je mogao imati svoju vlastitu obnovu (Iv 21,15-19) koja je uslijedila nakon što je ono bio zaniijekao Gospodina.

Podsjećanje da će "ljubav pokriti mnoštvo grijeha" (4,8) moglo bi se odnositi na Petrova pitanja: "Gospodine, koliko puta može sagriješiti protiv mene brat moj pa da mu oprostim? Do sedam puta?" – Reče mu Isus: "Ne kažem ti do sedam puta, nego do sedamdeset puta sedam" (Mt 18, 21.22). Drugim riječima – treba oprostiti nebrojeno puta.

U 4,16 nam je rečeno neka se ne stidimo ako trpimo kao kršćani, nego proslavljamo Boga pod tim imenom. Usporedi to s Djelima 5,40-42 gdje Petar i ostali apostoli, nakon što su bili išibani, napuštaju Vijeće "radosni što bijahu dostojni podnijeti pogrde za Njegovo ime".

Pisac ove poslanice predstavlja se kao svjedok Kristovih patnji (5,1). Izraz "zajedničar slave koja se ima očitovati" može biti aluzija na Isusovo preobraženje. Petar je, naravno, bio prisutan u obje prigode.

Njegov blagi, pastoralni savjet "pasite stado Božje koje je među vama" (5,2) podsjeća nas na Spasiteljeve riječi Petru: "Pasi jaganjce moje ... pasi ovce moje ... pasi ovce moje" (Iv 21,15-17).

Jezik u 5,5 "opasani poniznošću" snažno nas podsjeća na događaj u Iv 13 gdje se Isus zaodjenuo ubrusom sluga i oprao noge svojim učenicima. U stvari, cijeli taj odjeljak o uzornosti i poniznosti (5,5.6) smisleniji je kad se sjetimo Petrove uzornosti tvrđnje da on nikada neće zaniijekati Gospodina (Mk 14,29-31) i njegova skorig trostrukog odricanja Spasitelja (Mk 14,67-72).

Posljednju aluziju koja ukazuje na Petrovo iskustvo nalazimo u 5,8: "Protivnik vaš, đavao, kao ričući lav obilazi tražeći

koga da proždere." Nije li se možda Petar, kad je to pisao, prisjećao onoga kad mu je Isus rekao: "Šimune, Šimune, evo Sotona je zaikao da vas može rešetati kao pšenicu" (Lk 22,31)?

III. Datum

Za ono Petrovo naučavanje da su vlasti, u stvari, na pomoć onima koji žele činiti dobro (1 Pet 2,13-17), mnogi misle da je previše pomirljivo a da bi bilo napisano nakon što su počeli Neronovi žestoki progoni kršćana (64. godine po Kristu). U svakom slučaju, ova poslanica nije mogla biti napisana mnogo kasnije, vjerojatno 64. ili 65. godina po Kristu.

IV. Pozadina i teme

Kao što je spomenuto, Petar se osobito bavi patnjom u kršćanskom životu. Dotad

su njegovi čitatelji izgleda pretrpjeli klevetanje i ismijavanje zbog Krista (4,14. 15). Tamnica, oduzimanje imanja i nasilna smrt za mnoge je još bila budućnost. Ipak, patnja nije jedina tema Petrovog veličanstvenog pisma. U njemu nalazimo i nešto o blagoslovima koji se baštine prihvaćanjem Evanđelja, o pravilnom odnosu vjernika prema svijetu, državi, obitelji i crkvi, kao i upute o starješinama i disciplini.

Iz "Babilona" – stvarnoga grada na rijeci Eufratu, s tamošnjom židovskom zajednicom; ili iz duhovnog Babilona na rijeci TIBRU (Rim) – apostol ovo pismo šalje istočnim pokrajinama na području današnje Turske.

PREGLED

- I. VJERNIKOVE POVLASTICE I DUŽNOSTI (1,1 – 2,10)
  - A. Pozdrav (1,1.2)
  - B. Njegov položaj kao vjernika (1,3-12)
  - C. Njegovo ponašanje u svjetlu Njegova položaja (1,13 – 2,3)
  - D. Njegove povlastice u novoj kući i svećeništvu (2,4-10)
- II. VJERNIKOVI ODNOSI (2,11 – 4,6)
  - A. Kao pridošlica u odnosu na svijet (2,11.12)
  - B. Kao građanin u odnosu na vlasti (2,13-17)
  - C. Kao sluga u odnosu na svoga gospodara (2,18-25)
  - D. Kao žena u odnosu na svog muža (3,1-6)
  - E. Kao muž u odnosu na ženu (3,7)
  - F. Kao brat u odnosu na zajednicu (3,8)
  - G. Kao progonjeni u odnosu na progonitelje (3,9 – 4,6)
- III. VJERNIKOVO SLUŽENJE I TRPLJENJE (4,7 – 5,14)
  - A. Hitne zapovijedi za posljednje dane (4,7-11)
  - B. Poticaji i objašnjenja u pogledu patnje (4,12-19)
  - C. Poticaji i pozdravi (5,1-14)

Komentar

I. VJERNIKOVE POVLASTICE I DUŽNOSTI (1,1 – 2,10)

A. Pozdrav (1,1,2)

1,1 Ljubljeni ribar predstavlja nam se kao **Petar, apostol Isusa Krista**. Njega je, kao jednoga od Dvanaestorice, Gospodin opunomoćio i pozvao da mu bude navjesticitelj veličanstvene, preobražavajuće Poruke Evanđelja. Odazvavši se tom božanskom poticaju, postao je ribarom ljudi.

Svi su vjernici pozvani zastupati Kristove interese ovdje na Zemlji. Svi bismo mi trebali biti misionari, ili kod u svojoj zemlji ili u tuđini. To je glavni smisao života za nas Isusove sljedbenike; sve drugo je podloženo tome.

Ova poslanica upućena je pridošlicama, ili tuđincima, raspršenim po **Pontu, Galaciji, Kapadociji, Aziji i Bitiniji**. – Tko su bili ti izgnanici?

To što Petar spominje riječ **Raseljeništvo** potiče na pomisao da su to bili židovski vjernici. Ta i Jakov upotrebljava istu riječ u pogledu vjernika iz dvanaest Izraelovih plemena (Jak 1,1). Ista riječ u Iv 7,35 rabi se za Židove koji su bili raseljeni među poganima.

No posve lako je moguće da Petar ovo piše vjernicima iz poganstva koji su pogonima bili raspršeni među okolne narode. Čineći to, on preuzima neka od imena koja su ranije bila dana Božjem izabranom narodu, Izraelu, te ih primjenjuje na Božje novo društvo, Crkvu. Naziva ih izabranima (1,2) i rodnom izabranim (2,9). Također iznosi i tri druge naznake da piše vjernicima iz poganstva. Spominje isprazan način življenja koji su primili od svojih otaca (1,14,18). Veli za njih da u prošlosti nisu bili narod (2,10). Na posljetku, u 4,3 veli da su u prijašnjem razdoblju života živjeli kao pogani. Dakle, postoje snažni dokazi da je Raseljeništvo ili Dijaspورا kojoj Pe-

tar piše, kršćanska Crkva sastavljena ponajviše od onih koji su prije obraćenja bili pogani. Usprotivi li se netko tome pa kaže da je Petar prvenstveno bio apostol Židovima, to ne isključuje njegovo poslanje poganima. Izvjesno je da je i Pavao, apostol pogana, tu i tamo služio i Židovima.

1,2 Primatelje ovog pisma nadalje određuje četverostruki napredak njihova spasenja, koje uključuje sve tri Osobe božanskog Trojstva.

Kao prvo, bili su izabrani **predznanjem Boga Oca**. To znači da ih je još nekada u vječnosti Bog izabrao da pripadaju Njemu. Nauk o Božjem izabranju nije uvijek omiljen, ali ima jednu prednost – dopušta Bogu da bude Bog. Pokušaj da se to učini prihvatljivim ljudima samo su okrnjili Božju suverenost. Svaka poteškoća da se Božje izabranje pomiri s ljudskom odgovornošću u ljudskom je, a ne u Božjem umu. Biblija naučava oba ta nauka, i mi trebamo u oba vjerovati. Istina je u obje te krajnosti, a ne negdje između.

Rečeno je da je Božji izbor u skladu s Njegovim **predznanjem**. Neki drže kako to znači da Bog izabire one za koje je već unaprijed znao da će prihvatiti Spasitelja. Drugi vele da je Bog vrlo dobro znao kako se nijedan grešnik, ako bude prepušten samome sebi, neće pouzdati u Spasitelja pa je po svojem predznanju odredio neke da budu trofeji Njegove milosti. I dok je Božje izabranje neizreciva tajna, možemo biti uvjereni da u njoj uopće nema nepravednosti.

Drugi korak u spasenju jest **posvećenje Duha**. Taj vid posvećenja zbiva se prije obraćenja.¹ To je služba **Duha Svetoga** u kojoj On izdvaja ljude kako bi pripali Bogu (vidi i 2 Sol 2,13); kao nešto što prati odabir Boga Oca. Bog je to znao već u vječnosti pa je izabrao ljude. Duh Sveti djeluje u *vremenu* kako bi to izabranje ostvario u životima pojedinaca kojih se to tiče.

Treći korak u spasenju duše jest grešnikov odaziv na djelo Duha Svetoga. Taj je odaziv iskazan kao **poslušnost** Gospodinu **Isusu Kristu**. To znači poslušati Evanđelje pokajanjem za vlastite grijeha i prihvatiti Krista kao svog Spasitelja. Shvaćanje da je Evanđelje nešto čemu se treba pokoriti, često nalazimo u Novom zavjetu (vidi Rim 2,8; 2 Sol 1,8).

I konačno, tu je **škropljenje** Njegovom **krvlju**. To ne moramo shvatiti potpuno doslovce te ustrajati na tome da je svatko tko je spašen doslovce pošćropljen Isusovom krvlju. To je samo slikoviti način govora kojim se želi reći da netko, čim se pokori Radosnoj vijesti – Evanđelju – prima sve blagodati koje proistječu iz prolijevanja Kristove krvi na Golgoti. Spasiteljeva je krv bila prolivena jedanput zauvijek prije tisuću devetsto godina i ne treba je prolijevati više nikada. A oprostjenje, otkupljenje i druge nebrojene blagoslove koji dotječu od te grimizne plime, primamo čim povjerujemo u Njega.

Utvrdivši koja su to četiri koraka u duhovnom rođenju njegovih čitatelja, Petar sada želi da im se **umnože milost i mir**. Milost Božju već su iskusili u spasenju i miru s Bogom koji iz toga proizlazi. Ali iz dana u dan trebat će im **milost** ili snaga za kršćansko življenje, kao i **mir**, usred uzburkanog svijeta u kojem žive. Zbog toga apostol želi da imaju izobilje mira. James Denny reče da je “milost prva i posljednja riječ Evanđelja; a mir – savršeno duhovno zdravlje – dovršeno djelo milosti”.

B. Njegov položaj kao vjernika (1,3-12)

1,3 U stihovima 3-12 Petar izlaže jedinstvene milosti našega spasenja. To počinje pozivom da se dade slava Začetniku spasenja – **Bogu i Ocu Gospodina našega Isusa Krista**. Ovaj naziv prikazuje Boga u dvojakom odnosu prema Isusu Kristu. Naziv **Bog ... Gospodina našega Isusa Krista** ističe Spasiteljevu ljudskost. Nazivom **Otac** ističe se božanstvo Božjeg Sina. Izneseno je Sinovo puno ime:

Gospodin – Onaj koji ima isključivo pravo vladati u srcima i životima.

Isus – Onaj koji spašava svoj narod od njegovih grijeha.

Krist – Božji Pomazanik koji je uzvišen na najviše mjesto u Nebu.

Po velikom Božjem milosrđu, **uskrsnućem Isusa Krista od mrtvih**, On nas je **nanovo rodio za živu nadu**. Bog je izvor tog spasenja. Uzrok mu je Njegova velika milost. Novo rođenje mu je narav, a živa nada mu je sadašnja nagrada. **Uskrsnuće Isusa Krista** pravedna je osnova našeg spasenja kao i temelj naše **žive nade**.

Kao grešnici, nismo se nadali ničemu poslije smrti. Pred nama nije bilo ničeg osim izvjesnosti osude i žestoke srdžbe. Kao članovi prvog Stvorenja bili smo pod kaznom smrti. Ali Bog je u Kristovu otkupiteljskom djelu pronašao pravednu osnovu po kojoj je mogao spasiti bezbožne grešnike i ostati pravedan. Kaznu za naše grijeha platio je Krist i za njih je u potpunosti zadovoljeno. Ispunjeni su zahtjevi pravde pa sada milosrđe može teći k onima koji se pokore Evanđelju. U Kristovu uskrsnuću Bog je iskazao da mu je Njegov Sin potpuno udovoljio žrtvom koju je pričio. Uskrsnuće je Očevo “amen” na povik našega Gospodina: “Dovršeno je!” Uskrsnuće je, također, jamstvo da će svi koji su umrli u Kristu biti uskrišeni od mrtvih. To je naša **živa nada** – očekivanje da ćemo biti uzeti kući u Nebo te biti s Kristom i poput Njega zauvijek. F. B. Meyer tu **živu nadu** naziva “sponom između naše sadašnjosti i budućnosti.”

1,4 Ovaj i sljedeći stih opisuju taj budući vid spasenja. Kad se nanovo rodimo, imamo sigurnu **baštinu u nebesima**. Ta **baština** uključuje sve ono što će vjernik cijelu vječnost uživati u Nebu, i sve ono što će po Kristu biti njegovo (Ps 16,5). Spomenuta baština **neraspadjiva** je, **neokaljana** i **neprolazna**. (1.) **Neraspadjiva** znači da ne može zahrđati, napuknuti ili se raspasti. Otporna je na smrt. (2.) **Neoka-**

ljana znači da je u savršenom stanju. Njezinu čistoću ne može pomutiti ni prljavština ni ljaga. Otporna je na grijeh. (3.) **Ne prolazna** znači da nikada ne može izgubiti vrijednost, slavu ili krasotu. Otporna je na vrijeme.

Zemaljske baštine u najmanju su ruku neizvjesne. Ponekad, zbog poremećaja na tržištu, jako zna pasti cijena zemljištu. Ponekad se u podjelu ostavštine uključe i oni koji nisu spomenuti u oporuci. Ponekad netko ostane bez baštine zbog zakonskih zavrzlama. Ali naša božanska baština nije podložna nikakvoj vremenskoj promjeni, a ne postoje ni rupe u zakonu u pogledu vjernikova prava na nju. Ona se čuva za dijete Božje u nebeskom trezoru.

1,5 Ne samo da se ta baština čuva za kršćane, nego se i njih **čuva za nju**. U ovom životu baštinik može umrijeti prije negoli se podijeli baština. Ali ista milost koja čuva nebesku baštinu, čuva i nas baštinike kako bismo je mogli uživati. Božje izabranje Njegovih ljudi nikada ne može biti osujećeno. Oni koji su spašeni nekad u vječnosti, spašeni su sada u vremenu pa ih se čuva za vječnost koja dolazi. Vjernik je za svu vječnost siguran u Kristu.

Ali uz ljudsku postoji i božanska strana vječne sigurnosti. Nas **čuva snaga Božja** – to je ta božanska strana, ali **po vjeri** – to pak je ljudska strana. To ne znači da je netko spašen samo dok ima vjeru. Gdje je prava vjera, tu je i neprekidnost. Pravu vjeru *uvijek* krasí kvaliteta koja se zove trajnost.

Snaga Božja čuva dijete Božje za spajenje spremno da se objavi u posljednje vrijeme. To se odnosi na spajenje u njegovu budućem obliku. Često se ističe kako postoje tri glagolska vremena u pogledu spajenja: (1.) Kršćanin je *bio spašen* od kazne za grijeh u trenutku kad se pouzdao u Spasitelja (Ef 2,8). (2.) On se *spasava* svakodnevno od moći grijeha kad dopušta Spasitelju da živi svoj život kroz njega (Rim 5,10). (3.) U trenutku *Uzeća bit će*

spašen od prisutnosti grijeha (Heb 9,28). Tijelo će mu biti izmijenjeno i proslavljeno te zauvijek oslobođeno grijeha, bolesti i smrti. To buduće spajenje uključuje i vrijeme kad će se sveti vratiti na Zemlju s Kristom i jasno se pokazati kao djeca Božja (1 Iv 3,2).

1,6 Zbog te nade u otkupljenje tijela i veličanstvenu baštinu, vjernici se mogu **silno radovati** čak i usred **kušnji**. Kršćani kojima je Petar pisao trpjeli su progone zbog njihova svjedočanstva za Krista. Petar ih podsjeća na jedno od najkasnijih protuslovlja u kršćanstvu – radost usred žalosti. U jednu se ruku mogu radovati imajući u vidu da se za njih čuva baština, a njih pak se čuva za tu baštinu. S druge strane, mogu naći radost u spoznanju da će razne kušnje trajati samo kratko vrijeme, dok će slava biti zauvijek (vidi 2 Kor 4, 17). Govoreći o tom radovanju usred žalosti uzrokovanoj brojnim progonima, J. H. Jowett je napisao: "Nikada nisam očekivao naići na vodoskok usred takve bezizgledne pustoši."

1,7 Ima još jedna utjeha za svete koji trpe, a to je što znaju da njihovo trpljenje nije bez svrhe niti besplodno. Patnje bezbožnika samo su predokus paklenih muka koje će oni vječno podnositi, dok s kršćanima nije tako. Jedna od mnogih blagodati koje djetetu Božjem donose nevolje u ovom životu jest preispitivanje **prokušano**sti, to jest, istinitosti njegove **vjere**. Vjeru stavlja Petar u opreku **zlatu**. Od svih stvari poznatih čovjeku, zlato je jedna od najpostojanijih. Može ga se izložiti visokoj temperaturi i može izgledati neuništivo, ali istina je da je ono **propadljivo** – to jest, propada – zbog uporabe, pritiska i zbog ognja.

Prava vjera je neuništiva. Vjernik može biti izložen žestokim ispitima i iskušenjima, ali umjesto da mu oni unište vjeru, samo postaju njezina hrana. Job je vjerojatno podnio teže gubitke u jednom danu negoli itko drugi u povijesti svijeta, pa

ipak je bio u stanju reći: "Premda me ubit može, ipak ću se u Njega uzdati" (Job 13,15; NKJV). Ona trojica u babilonskoj peći doslovce su **kušani u vatri**. Oganj je dokazao da je njihova vjera stvarna i, također, spalio užad kojom su bili sputani te ih oslobodio (Dn 3,12-30). Tijekom tog vatrene iskušenja uz njih je bio Netko "sličan Sinu Božjemu". **Prokušano**, to jest, stvarnost vjere moguće je dokazati samo **vatom**. Lako je biti kršćanin kad prevladavaju povoljne okolnosti. Ali kad javno ispovijedanje Krista donosi progone i trpljenje, tada se površni sljedbenici razbježe i izgube u svjetini. Religija koja ne košta ništa, ništa ni ne vrijedi. Laka je vjera koja odbija platiti cijenu. To je tobožnja vjera i Jakov je osuđuje.

Prava vjera donijet će **hvalu, čast i slavu** kad se objavi Isus Krist. To jednostavno znači da će Bog nagraditi svaki primjer vjere koja se održi na ispitu. On će pohvaliti one koji su bili radosni premda usred teškoća. Čašću i slavom će nagraditi iskušane vjernike koji su svoje nevolje prihvatili pouzdajući se u Njega.

To će biti očigledno kad se Isus Krist vrati na Zemlju da zavlada kao Kralj kraljeva i Gospodar gospodara, a svi oni koje je svijet odbacio jasno će biti predstavljeni kao sinovi Božji. Sveto pismo ukazuje na to da će nagrade biti obznanjene pred Kristovim sudištem, nakon Uzeća, u Nebu. Ali javni prikaz tih nagrada očigledno se zbiva za Drugog Kristovog dolaska.

1,8 Nadalje Petar raspravlja o trenutnom uživanju našeg spasenja. Sada je Krist prihvaćen vjerom. Premda ga nikada nismo vidjeli svojim očima, **ljubimo** ga.² Premda ga ne **gledamo** sada, ipak vjerujemo u Njega. Na taj način ulazimo u posjed blagoslova za koji je On rekao Tomi: "Blagoslovljeni oni koji ne vidješe, a vjeruju" (Iv 20,29).

William Lincoln piše:

Ljudi mnogo govore o ljubavi, ali pravi ispit ima li netko ljubavi prema Bogu i

Kristu jest onaj koji izdrži kušnje – "Ne želim izgubiti Božju naklonost i osmi-jeh, stoga ću radije trpjeti negoli ga žalostiti." Ljubav je zadovoljna i mrvicama i samim Božjim osmjehom, radije negoli boljim položajem i omiljenošću u svijetu bez toga. Takve ispite mora proći svako istinsko Božje dijete; time se odvaja pljeva od pšenice. Zlato iz ognja izlazi prokušano i pročišćeno od troske.³

Vjerujući u Njega radujemo se **radošću neizrecivom i proslavljenom**. Biti vjeron ujedinen s Njime jest biti u neprekidnoj i vječnoj vezi s vrelom čiste **radosti**. Kršćaninova radost ne ovisi o zemaljskim okolnostima nego o uskrsnom Kristu koji je zdesna Bogu. Nije moguće lišiti svete njihove radosti, isto kao što nije moguće svrgnuti Krista s Njegova slavnog položaja. To dvoje stoji jedno uz drugo.

1,9 Nadalje se Petar bavi s trenutnim ishodom vjere, a to je **spasenje duše**. Spasenje tijela još je uvijek budućnost; ono će se zbiti kad Krist dođe po svoje svete. Ali čim se vjerom pouzdamo u Krista, primamo **spasenje naših duša**. Ta riječ odnosi se na nematerijalni dio čovjeka, na njegovu osobu za razliku od tijela. U trenutku smrti duša se odvaja od tijela. U ovom odjeljku ona uključuje duha po kojem imamo svjesnost Boga. Duša se spašava u trenutku nanovorođenja.

1,10 Tim **spasenjem** bavili su se mnogi starozavjetni **proroci**. Božji drevni navjestaitelji proricali su o nezasluženoj naklonosti koju ćemo mi primiti. Ali oni nisu potpuno razumjeli što su pisali (vidi Dn 12,8).

1,11 Oni očigledno nisu shvaćali: (1.) Identitet Osobe koja će se prikazati kao Mesija. (2.) **Doba** Njegova dolaska. Njih je Duh Božji nadahnua da unaprijed govore o Mesijinim **patnjama i slavama nakon njih**, ali nisu shvaćali da će između tih događaja proći najmanje 1900 godina. Kao što je često puta slikovito prikazivano, oni su vidjeli dva vrhunca: (a.) Golgotu, gdje je Isus patio, i (b.) Maslinsko brdo

na koje će se vratiti u slavi. Ali nisu vidjeli dolinu koja leži između njih, to jest, sadašnje Doba milosti u kojem mi živimo i u kojem oba ta događaja, od kojih je jedan još uvijek budućnost, možemo vidjeti jasnije negoli oni.

1,12 Njima je Duh Božji na skriveni način objavio da poslužuju još nerođenim naraštajima. I dok su riječi proroka imale smisla za njihov naraštaj, bili su svjesni da događaji iz njihovog doba ne iscrpljuju njihovo potpuno značenje.

To, naravno, potiče na neka pitanja. Zar nisu starozavjetni proroci bili upoznati s istinom o opravdanju vjerom? Što to oni nisu razumjeli o spasenju? U kom su to smislu oni **posluživali** nama a ne sebi?

William Lincoln kaže:

Punina Božje milosti nije mogla doći sve dok nije došao Krist. Bog je mogao i jest spašavao grešnike te ih uzimao u Nebo, kao što je to učinio s Henokom, ali ujedinjenje s Kristom i sve što takvo ujedinjenje podrazumijeva nije bilo moguće iskusiti sve dok Krist nije umro i uskrsnuo. O kako Bog uživa obasipajući svog Sina počastima!¹⁴

Ono što je prorocima bilo zastrto, sada je postalo jasno. Na Pedeseticu se spustio Duh Sveti. On je apostolima dao silu da propovijedaju radosnu vijest da je Isus iz Nazareta prorečeni Mesija, da je On umro za grijeha ljudi, da je bio pokopan i treći dan uskrsnuo. Naviještali su da je spasenje ponuđeno kao besplatno dar koji se dobiva vjerom u Krista. Proglašavali su da je Božji naum tijekom ovog razdoblja sabrati iz svih narodâ ljude Njegovu imenu te da će se jednoga dana Gospodin Isus vratiti na Zemlju i preuzeti žezlo vječne vladavine.

Golema povlastica vjernikâ ovog razdoblja nije samo to da jasno razumiju ono što je prorocima bilo zastrto, nego i činjenicu da i **anđeli žude zaviriti** u te istine spasenja. Anđeli imaju istaknut položaj u novom kao što su imali i u starom Savezu. Njih se spominje u vezi Kristova rođenja,

iskušenja, agonije u Getsemanskom vrtu i uskrsnuća. Ali, koliko mi znamo, za anđele koji su pali nema otkupljenja. Krist nije došao poduzeti nešto u korist anđela, nego u korist Abrahamovih potomaka (Heb 2, 16). Crkva je slikovita pouka anđelima, iskaz mnogovrsne mudrosti Božje (Ef 3, 10). Ali oni ne mogu upoznati radost koju donosi naše spasenje.

C. Njegovo ponašanje u svjetlu Njegova položaja (1,13 – 2,3)

1,13 Od ovog stiha mijenja se naglasak. Dosad se Petar bavio slavama koje prate naše spasenje, a sada prelazi na niz poticaja koji se zasnivaju na tome što je dosad govorio. Jowett kaže: "Ovaj trenutni poziv zasniva se na uvodnom Evanđelju ... Duhovni poticaj stvoren je zamahom uzvišenih činjenica. U srcu Evanđelja rođena je dinamika obveze."¹⁵

Prvo: Petar potiče svete da "opašu" um. Opasivanje uma je zanimljiv slikoviti izraz. U istočnim zemljama ljudi su se odijevali u dugačke lepršave halje. Kad su htjeli hodati brzo ili bez mnogo smetnji, pojašom su povezivali halje u struku (vidi Izl 12,11). Na taj su način opasivali svoje slabine. Ali što misli Petar kad kaže **opashite bokove svog uma**? Dok su izlazili u neprijateljski svijet, vjernici su trebali izbjegavati paniku i zbunjenost. U doba progona uvijek postoji sklonost da se postane uznemiren i zbrkan. Opasani um jest um koji ostaje snažan, sabran, smiren i spreman djelovati. Ne smeta mu zbunjenost koju donosi ljudski strah ili progon.

Na takvo stanje umne staloženosti ohrabruje se i riječima **trijezni budite**. Time se, za razliku od histerije, misli na samosvladavanje. **Trijezni duh** je sabran i uravnotežen.

Sljedeće: svete se potiče na to da imaju optimistički um koji gleda prema naprijed; jer kaže: **savršeno se pouzdajte u milost koju vam donosi Objavljenje Isusa Krista**. Izvjesnost Kristova povratka smatra

se poticajnom pobudom na postojanost u olujama i nevoljama života. **Objavljenje Isusa Krista** općenito se uzima kao podsjećanje na Njegov povratak na Zemlju kad će se objaviti u slavi. Ipak, to bi se moglo odnositi i na Uzeće, kad Krist najprije dođe po svoje svete.

1,14 U stihovima 14-16 subjekt je **poslušni um**. **Poslušna djeca** ne bi smjela činiti grijeha koji su karakterizirali njihove ranije živote. Sada kad su kršćani, svoje bi živote trebali preoblikovati prema Onome čije ime nose. Ako li se suobličuju prema bezbožnom svijetu, odriču se svog nebeskog karaktera. Ono što su činili u doba svog **neznanja**, trebaju odbaciti sada kad su prosvijetljeni Duhom Svetim. **Prijašnje požude** su grijesi koje su činili kad su još bili u neznanju u pogledu Boga.

1,15 Umjesto da oponašamo bezbožni svijet s njegovim hirovima i s njegovom modom, naši životi trebaju oponašati **sveti** karakter Onoga koji nas je pozvao. Biti pobožan znači biti nalik Bogu. Bog je svet na svim svojim putovima. Ako mi trebamo biti poput Njega, moramo biti sveti u svemu što god činimo i govorimo. U ovom životu nikada nećemo biti sveti *kao* što je On, ali ćemo biti **sveti zato** što On to jest.

1,16 Petar iz Starog zavjeta uzima dokaz da Bog od svojih ljudi očekuje da budu sveti kao što je On sâm. U Lev 11,44 Gospodin je rekao: **Sveti budite jer sam ja svet!** Kršćane Duh koji prebiva u njima osposobljava da žive svetim življenjem. Starozavjetni sveti nisu imali tu pomoć i blagoslov. Ali premda smo mi povlašteniji, također smo i odgovorniji. Taj stih što ga Petar navodi iz Levitskog zakonika, u Novom zavjetu dobiva novo i dublje značenje. To je razlika između onog formalnog i onog životno važnog. Svetost je bila Božji ideal u Starom zavjetu, a dolaskom Duha istine postala je nešto stvarno i svakodnevno.

1,17 Ne samo da nas se potiče na svetost, nego i na to da budemo puni pošto-

vanja. To znači da imamo strahopoštovanje i duboko cijenimo što Bog jest. To osobito znači da shvatimo kako Onaj kome se obraćamo kao Ocu jest isti Onaj koji svoju djecu **sudi nepristrano**, po njihovim djelima. I dok uviđamo doseg Njegovog znanja i točnost Njegovog prosuđivanja, trebamo živjeti u zdravom strahu da mu se ne zamjerimo. Otac one koji su Njegovi sudi u ovom životu, a presudu koju su zaslužili grešnici izvršio je na Gospodinu Isusu (Iv 5,22). Lincoln piše: "On promatra i sve primjećuje; zna je li namjera čista a um razuman, i je li želja srca da ugađa Njemu."⁶

Vrijeme svog proputovanja na Zemlji trebamo provesti u **strahu**. Nama kršćanima ovaj svijet nije dom. Mi živimo u tuđini, iseljeni iz Neba. Ne bismo se trebali smiriti kao da je ovo ovdje naše trajno prebivalište. Ne bismo trebali ni oponašati ponašanje zemljana; uvijek trebamo imati na umu svoje nebesko određenje i ponašati se kao građani Neba.

1,18 Prije svog obraćenja, vjernici se nisu razlikovali od ostatka svijeta. Njihov govor i življenje bili su isprazni i otrcani kao i ljudima oko njih. Njihov život prije obraćenja opisan je kao **isprazan, po ocima predan način življenja**. Ali od tog ispraznog postojanja bili su otkupljeni golemom transakcijom. Od robovanja svojoj suobličivosti svijetu bili su izbavljeni plaćanjem beskonačne otkupnine. Jesu li te otete žrtve bile oslobođene **srebrom ili zlatom?** (Vidi Izl 30,15.)

1,19 Ne, bila je to **dragocjena krv Krista** – poput krvi savršenog, besprijekornog **janjeta**. Krist je jaganjac nevin i bez mane; to jest, On je potpuno savršen, iznutra i izvana. Ako se vjernik ikada nađe u iskušenju da se vrati svjetovnim užicima i zabavama, da prihvati svjetovne načine i obrasce, da postane poput svijeta na njegovim pogrešnim putovima, treba se samo prisjetiti da je Krist prolio svoju krv kako bi ga izbavio od takvog načina življenja. Vratiti se natrag u svijet jest ponovno pri-

jeći golemu provaliju koja je premoštena za nas uz zapanjuću cijenu. Štoviše – to je potpuni nedostatak odanosti Spasitelju. “Promisli o golemosti žrtve i o golemosti grijeha. Zatim odluči zauvijek prekinuti s onim što je Božjeg Sina koštalo života.”

1,20 Kristovo djelo za nas nije bilo nešto što je Bogu s vremenom palo na pamet. Otkupitelj je prije utemeljenja svijeta bio određen umrijeti za nas. Ali u posljednjim vremenima, to jest, na svršetku razdoblja Zakona, pojavio se s Neba kako bi nas izbavio od prijašnjeg načina življenja. Lincoln to komentira: “U tim posljednjim vremenima, kod Kristovog je križa zaključena moralna povijest svijeta. U potpunosti se iskazala i došla do svog svršetka pred Bogom.”⁷

Petar dodaje ove primjedbe kako bi nam se još dublje urezalo kako je važno odlučno prekinuti sa sustavom ovoga svijeta – ta Krist je umro da nas izbavi od njega. Mi smo u svijetu, ali nismo od svijeta. Ne moramo se izolirati od ljudi koji nisu nanovo rođeni, nego im radije nositi Evanđelje. Ipak, u našim postupcima i u odnosima s njima nikada ne smijemo sudjelovati u njihovim grijesima ili ih ispričavati. Svojim življenjem trebamo pokazati da smo Božja djeca. Čim postanemo poput svijeta, naše svjedočanstvo slabi. Ljudi ovoga svijeta nemaju se zašto obratiti ako ne vide razliku – promjenu na bolje u našim životima.

1,21 Odanost Gospodinu Isusu zahtijeva se i činjenicom da smo **po njemu** povjerovali u **Boga**. On je taj koji nam je otkrio Očevo srce. Kao što W. T. P. Wolston veli: “Nit’ je po stvaranju, nit’ po providnosti, nit’ po zakonu to da čovjek poznaje Boga, nego po Kristu”.⁸ Otac je svoje potpuno zadovoljstvo s Kristovim otkupiteljskim djelom iskazao time što ga je uskrisio **od mrtvih** i odlikovao najslavnijim položajem u Nebu. Ishod svega toga jest da su naša **vjera i nada u Bogu**. Mi živimo, mičemo se i jesmo u Njemu, a ne u sadašnjem opakom svjetskom sustavu.

1,22 Sada apostol Petar potiče svoje čitatelje da ljube svojim umovima (1,22 – 2,3). Prvo opisuje novo rođenje i ukazuje na to kako jedna od promjena koje ono donosi jest **bratoljublje** (1,22a). Zatim nas podsjeća na obvezu da ljubimo (1,22b). I ponovno se vraća novom rođenju, a osobito sjemenu iz kojeg je izrastao taj novi život – Božjoj riječi (1,23–25). Zatim ponovno naglašava obveze koje imaju oni koji su prihvatili Riječ (2,1–3).

U 1,22a Petar najprije opisuje to novo rođenje: **Budući da ste pokoravanjem istini ... očistili duše svoje**. Mi, naravno, shvaćamo da je Bog taj koji čisti naše duše kad se spašavamo. Strogo uzevši, mi nemamo moć za postizanje osobne čistoće; ali u toj je jezičnoj figuri za nas koji smo iskusili očišćenje rečeno da smo to primili onda kad smo povjerovali.

Sredstvo tog očišćenja jest **pokoravanjem istini**. To već drugi put Petar spasonosnu vjeru opisuje kao čin poslušnosti (vidi 1,2). U Rimljanima je Pavao dva puta iznio frazu “poslušnost vjere”. Ne smijemo pokušavati odvojiti vjeru od poslušnosti. Prava vjera jest poslušna vjera; nju je moguće ostvariti jedino **po Duhu**.⁹

Jedan od ciljeva novoga rođenja jest **nehinjeno bratoljublje**. U vrlo zbiljskom smislu mi smo spašeni kako bismo ljubili sve svoje suvjernike, kršćane. Po toj ljubavi znamo da smo prešli iz smrti u život (1 Iv 3,14); po njoj i svijet zna da smo učenici Gospodina Isusa (1v 13,35).

Zato iz toga sasvim prirodno proizlazi poticaj – **čista srca žarko ljubite jedan drugoga!** To je jedan od mnogih slučajeva u Novom zavjetu gdje neka opisna tvrdnja postaje temeljem zapovjednog oblika. Ta tvrdnja glasi: **Budući da ste pokoravanjem istini ... očistili duše svoje za nehinjeno bratoljublje; zatim slijedi zapovijed: čista srca žarko ljubite jedan drugoga!** Tvrdnja kojom je opisan naš položaj postala je temeljem praktičnoj primjeni. Ljubiti trebamo usrdno i srdačno, svom

snagom i iskreno, a ljubav nam treba biti trajna i čista.

Poticaj da ljubimo jedan drugoga osobito je umjesan za one koji proživljavaju progone, zato što je dobro poznato kako "u teškoćama i beznačajno neslaganje narasta do golemih razmjera."

1,23 Petar ponovno vraća svoje čitatelje na njihovo nanovorodjenje; ovaj put do samog sjemena tog rođenja – **Božje riječi**. Na tome će se temeljiti poticaji u 2,1-3.

Novo rođenje ne nastaje od raspadljiva sjemena, to jest, do njega nije došlo na isti način kao što je došlo do tjelesnog rođenja. Ljudski život je začet pomoću sjemena koje se mora pokoravati tjelesnim zakonima raspadanja i smrti. Tjelesni život koji od njega nastane ima istu kakvoću kao i sjeme iz kojeg je iznikao; i on je privremenog karaktera.

Novo rođenje nastalo je riječju Boga. Kad ljudi čitaju Bibliju ona ih uvjeri da su grešni, kao i to da je Krist jedini i dostatni Spasitelj, pa se obraćaju Bogu. Nitko se ne može spasiti a da u tome, na neki način, ne posreduje neraspaljiva Božja riječ.

Samuel Ridout u *The Numerical Bible* bilježi:

... tri "neraspaljive" stvari koje nalazimo u tom prvom poglavlju jesu: neraspaljiva baština (st. 4), neraspaljivo otkupljenje (st. 18, 19) i neraspaljiva riječ po kojoj smo rođeni (st. 23). Na taj način imamo neiskvarenu narav prikladnu za uživanje neiskvarene baštine, a sve to na temelju otkupljenja koje nikada ne može izgubiti svoju vrijednost. Na svemu tome je pečat vječne savršenosti; i kako li tome krasno pristaje popratni "neraspaljivi" ures – krotki i smireni duh (3,4).¹⁰

Riječ živi i ostaje zauvijek.¹¹ Premda će nebo i Zemlja proći, ona nikada neće proći. Zauvijek je ustoličena u Nebu, a život kojeg ona donosi jest vječan. Oni koji su po toj riječi nanovo rođeni i sami primaju njezin vječni karakter.

Što se tiče ljudskog rođenja, sjeme kojim se začinje dijete sadrži, u zametku, sve značajke djeteta. Sjeme određuje kakvo će na posljeticu biti dijete. Za našu trenutnu svrhu dovoljno je istaknuti da je ljudski život, koji iz tog sjemena proizlazi, proljiv kao i samo to sjeme.

1,24 Prijelazna je narav ljudske prirode naglašena navodom iz Iza 40,6.7. Ljudski je život nestalan kao trava. Tjelesna ljepota je kratkotrajna kao i cvijeće u polju. Trava sahnje a cvijeće otpada i umire.

1,25 Nasuprot tome, riječ Gospodina ostaje zauvijek (Iza 40,8). Zato je i novi život vjernika isto tako neraspaljiv. Ta neraspaljiva riječ jest poruka Radosne vijesti koja je naviještena Petrovim čitateljima i koja je dovela do njihovog nanovorodjenja. Ona je bila izvor njihovog vječnog života.

2,1 Zato što imaju udio u božanskom životu, kršćani trebaju jedanput zauvijek odbaciti sljedeća mrska djela:

Zloću – gajiti zle misli protiv drugoga. **Zloća** hrani neprijateljstvo, gomila zamjerke i potajno se nada da će drugi doživjeti odmazdu, štetu ili neku tragediju. George Washington Carveru bio je zabranjen upis na sveučilište zbog toga što je bio crnac. Mnogo godina kasnije, kad ga je netko upitao za ime tog sveučilišta, odgovorio je: "Nema veze. To sada nije važno." On nije gajio zloću.

Lukavost – jedna vrst nepoštenja i prijevara (koje li sve oblike samo ne uzima!). **Lukavost** krivotvori porezne prijave, vara na ispitima, laže o svojoj starosti, podmićuje službenike i bavi se kojekakvim mutnim poslovima.

Himba – licemjerje, neiskrenost, pretvaranje, oponašanje. Licemjer je glumac koji se pretvara da je netko tko nije. Pretvara se da je u sretnom braku a kuća mu je, u stvari, pravo bojno polje. U nedjelju se pravi da je duhovan, ali je kroz tjedan tjelesan kao rijetko tko. Pravi se da ga zanimaju drugi, ali su mu pobude sebične.

Zavist je čista ljubomornost. Vine je definira kao osjećaj nezadovoljstva koje nastaje kad netko vidi ili čuje da drugi napreduju. Zbog zavisti su svećenički glavari predali Isusa Pilatu da ga smakne (Mt 27, 18). **Zavist** je još uvijek ubojica. Žene mogu pogledom probadati jedna drugu zbog toga što neka od njih ima bolju kuću i vrt, ljepšu odjeću ili bolje kuha. Neki muškarac može hvaliti novi auto ili gliser drugog muškarca, ali pritom u sebi misli: "Pokazat ću ja njemu. Kupit ću si nešto bolje."

Klevetanja – ocrnjivanje, zlobno ogovaranje, optuživanje. **Klevetanje** je pokušaj da sebe prikažeš čistim bacajući blato na drugoga. To može biti jako prepređeno, primjerice: "Da, ona je draga osoba, ali ima tu manu što ..." – i time vješto zabode nož u njezina leđa! – To može imati čak i vjerski karakter: "Ovo spominjem samo vašoj molitvenoj skupini, ali jeste li znali da on ..." – i njegov je karakter ocrnjen.

Svi su ti grijesi kršenje temeljne zapovijedi da ljubimo svoje bližnje kao same sebe. Nije čudo što nam Petar govori da ih se odlučno riješimo.

2,2 Druga obveza koja proistječe iz našeg nanovorođenja jest da nezasitno žudimo za čistim duhovnim **mlijekom Riječi**. Ranije spomenuti grijesi prepreka su duhovnom rastu; dobra riječ Božja hrana je za taj rast.

Izraz **kao novorođenčad** ne znači nužno da su Petrovi čitatelji bili mladi u vjeri; može biti da su bili spašeni već nekoliko godina. Ali, bili oni mladi ili stari u vjeri, trebali su žudjeti za Riječju baš kao što dojenče plače za **mlijekom**. Zdravo gladno dijete svoju žeđ prikazuje nestrpljivošću i agresivnošću kojom siše i guta.

S **nepatvorenim mlijekom Riječi** vjernik duhovno raste.¹² Krajnji cilj prema kojem teži duhovni rast jest sličnost s našim Gospodinom Isusom Kristom.

2,3 **Ako ste doista okusili da je milostiv Gospodin**. Kojeg li golemog poticaja da se žeda čisto duhovno mlijeko! Spome-

nuti **ako** uopće ne izražava sumnju; mi *jesmo* okusili i uvidjeli da je Gospodin dobar (Ps 34,8). Njegova žrtva za nas bila je čin neizrecive dobrote i susretljivosti (Tit 3,4). Ono što smo već okusili od Njegove dobrote trebalo bi potaknuti naš apetit da se sve više i više hranimo od Njega. Slatki okus Njegove blizine trebao bi učiniti da strahujemo već i od pomisli da ikada odlutamo od Njega.

D. Njegove povlastice u novoj kući i svećeništvu (2,4-10)

2,4 Sada Petar s poticanja prelazi na razmatranje vjernikovih povlastica u novom domu (crkvi) i u novom svećeništvu.

U tom novom poretku središnji je lik Krist, pa stoga dolazimo **k njemu**. Budući da Petar razmišlja u terminima gradnje i građevnog materijala, ne iznenađuje nas što Gospodina slikovito prikazuje kao **kamen**. On je **živi kamen** – ne neki neživotni, mrtvi kamen, nego Onaj koji živi snagom neprolaznog života (Heb 7,16).

Koliko god to nevjerojatno izgledalo, Njega **ljudi odbaciše**. U svojim glupim, sebičnim, amaterskim životnim planovima, beznačajni, kratkovidni ljudi ne mogu odlučiti kamo smjestiti svog Stvoritelja i Otkupitelja. Jednako kao što za Njega nije bilo mjesta u svratištu, nema mu mjesta ni u našim životnim planovima!

Ali, ljudsko mišljenje uopće nije važno. U Božjim očima Gospodin Isus je **izabran, dragocjen**. On nije izabran samo kao prikladni, nego i kao neizostavni kamen. Neprocjenjivo je koliko on vrijedi Bogu; Njegovu dragocjenost nije moguće proračunati.

Ako nas Bog bude upotrebljavao u svojoj gradnji, tada moramo doći Kristu. Naša jedina prikladnost da poslužimo kao građevni materijal proizlazi jedino iz naše poistovjećenosti s Njime. Važni smo jedino ukoliko pridonosimo Njegovoj slavi.

2,5 **Tu duhovnu kuću** tvore svi vjernici u Kristu, stoga je ona isto što i Crkva.

Crkva sa starozavjetnim Hramom ima zajedničko to što je Božje prebivalište na Zemlji (1 Kralj 6,11-13; Ef 2,22). Ali ona je u opreci Hramu, fizičkoj, opipljivoj građevini sazdanog od prekrasnih ali beživotnih, propadljivih materijala. Crkva je građevina koju tvori živo kamenje.

Prikaz sada hitro prelazi s **duhovne kuće na sveto svećenstvo** koje djeluje u svezi s tom "kućom". Vjernici nisu samo žive opeke te kuće, nego i sveti svećenici. Pod Mojsijevim zakonom, svećenstvo je bilo ograničeno samo na Levijevo pleme i Aroнову obitelj. Čak je i tim svećenicima bilo zabranjeno stupiti u Božju prisutnost. To je smio jedino veliki svećenik i to samo jednom godišnje (na *Yom Kippur*, Dan pomirenja) držeći se potanko određenog postupka koji je za tu prigodu propisao Gospodin.

U novoj rasporedbi, dispencaciji, svi su vjernici svećenici koji imaju trenutni pristup u Prijestolnu dvoranu univerzuma, bilo danju, bilo noću. Na njima je da **prinose duhovne žrtve** (u opreci životinjama, pticama i jelima koja su se prinostila u doba starog Saveza). Duhovne žrtve novozavjetnog svećenika su:

1. Prinošenje tijela kao žive žrtve, svete i ugodne Bogu. To je čin duhovnog štovanja (Rim 12,1).
2. Žrtva slavljenja: "To jest, plod naših usana što ispovijedaju ime njegovo" (Heb 13,15).
3. Žrtva dobrih djela. "A dobro činiti ne zaboravljajte jer takve su žrtve ugodne Bogu" (Heb 13,16).
4. Žrtvovanje imetka, to jest, novca: "Dijeliti s drugima ne zaboravljajte" (13,16). Ta žrtva je, također, ugodna Bogu.
5. Žrtva služenja. Pavao svoje posluživanje poganima naziva prinosom, to jest, žrtvom (Rim 15,16).

Te su žrtve **ugodne Bogu po Isusu Kristu**. Samo po Isusu Kristu, našem Posredniku, možemo se uopće približiti Bogu;

On jedini može učiniti da naš prinos bude ugodan Bogu. Sve što činimo – naše štovanje i služenje – nesavršeno je i zamrmljano grijehom. Ali prije negoli stigne do Boga, prolazi kroz Gospodina Isusa. On ukloni sav grijeh za kad to stigne do Boga, savršeno mu je prihvatljivo.

U doba starog Saveza veliki je svećenik na svom turbanu imao zlatnu ploču na kojoj je pisalo: "JAHVI POSVEĆEN" (Izl 28,36). Bilo je to za svaki grijeh koji bi možda bio uključen u prinose naroda (Izl 28,38). Tako i naš Veliki Svećenik nosi mitru za nas, za svaku ljudsku pogrešku koja bi mogla pratiti naše žrtve.

Svećeništvo svih vjernika istina je koju bi trebao razumjeti, vjerovati i radosno provoditi svaki kršćanin. To, istodobno, ne treba zlorabiti. Premda su svi vjernici svećenici, nema svaki svećenik pravo propovijedati ili pak naučavati u zajednici. Postoje neki načini provjere kojih se treba držati.

1. Ženama je zabranjeno naučavati ili vršiti vlast nad muškarcima; one trebaju šutjeti (1 Tim 2,12).

2. Muškarci koji propovijedaju trebali bi govoriti kao riječ Božju (1 Pet 4,11). To znači da trebaju biti posve sigurni da govore upravo one riječi koje bi Bog htio da govore u određenoj prigodi.

3. Svaki vjernik ima neki dar, kao što i svaki ud ljudskog tijela ima neku ulogu (Rim 12,6; 1 Kor 12,7). Ali ne uključuju svi darovi javno govorenje. Nema svatko osobite darove služenja kao navjestitelji Evanđelja, pastiri ili učitelji (Ef 4,11).

4. Mladići trebaju raspirivati dar Božji koji je u njima (2 Tim 1,6). Ako taj dar uključuje propovijedanje, naučavanje ili neku drugu vrst javnog govorenja, treba im pružiti mogućnost da to čine u zajednici.

5. Svećeništvo vjernika vidimo na djelu u 1 Kor 14,26: "Što dakle, braćo? Kad se okupite svaki od vas ima hvalospjev, ima pouku, ima jezik, ima otkrivenje, ima tumačenje – sve neka bude na izgradnju."

U tom poglavlju nalazimo mnoge načine provjere kojima se ograničuje javno provođenje darova u zajednici kako bi se zajamčilo da će vladati red i sve biti na izgradnju. Sveopće svećeništvo kršćana ne smije se koristiti kao opravdanje zloporaba u mjesnoj crkvi.

2,6 Imajući još uvijek na umu gradnju, Petar se vraća Kristu kao kamenu; osobito kao **ugaonom kamenu**. Navodeći iz Iza 28,16, on pokazuje da je Kristova uloga kao **ugaonog kamena** bila prorečena u Pismu. Ukazuje i na to da je Bog odredio da Krist ima jedinstven položaj, da bude **izabrani, dragocjeni** kamen kao i da je On potpuno pouzdan. Nikada se neće razočarati onaj tko se pouzda u Njega.

Riječ prevedenu ovdje kao **kamen ugaoni**¹³ valja razumjeti na najmanje tri načina, a svaki se s jednakom valjanošću i snagom odnosi na Gospodina Isusa.

1. Kamen ugaoni u suvremenom graditeljstvu ugrađuje se u osnovu jednog od uglova građevine, gdje povezuje dva zida i simbolizira temelj na kojem počiva cijelo zdanje. Krist je **kamen ugaoni**, jedini pravi Temelj (1 Kor 3,10.11), Onaj koji je ujedinio vjerne Židove i pogane (kao dva zida jedne građevine) u jednog novog čovjeka (Ef 2,13.14).

2. Neki stručnjaci misle da je taj kamen *potporni kamen* u luku. Dakle kamen kojim se dovršava luk i koji zajedno drži ostatak građevine. Naš se Gospodin svakako uklapa u taj opis. On je najviši kamen u luku i bez Njega građevina ne bi imala snagu, to jest, povezanost.

3. Treće gledište jest da je to *vršni kamen* piramide koji zauzima najviši položaj zdanja. To je jedini kamen takvog oblika u cijeloj građevini. Njegov oblik određuje oblik cijele piramide. To je i posljednji kamen koji se stavlja pri svršetku gradnje. Tako je i Krist *Vršni Kamen* Crkve, uistinu jedinstveni Kamen. Karakter Crkve proizlazi od Njega. Kad se On vrati, građevina će biti dovršena.

On je kamen **izabran, dragocjen**. **Izabran** je u tom smislu što ga je Bog izabrao da zauzima položaj najveće počasti; **dragocjen** je zato što nitko nije kao On.

Tko u nj vjeruje, nipošto se neće **postidjeti**. Izvorni redak iz knjige proroka Izaije, iz koje je uzet taj navod, veli: "Onaj tko vjeruje neće postupiti nepromišljeno". Spoji te dvije izjave i imat ćeš prekrasno obećanje da su oni koji imaju Krista kao **kamen ugaoni** spašeni od razočaravajućeg poniženja i mahnite nepromišljenosti.

2,7 U prethodnim stihovima Gospodin Isus je prikazan kao *živi kamen, odbaceni kamen, dragocjeni kamen* i kao *kamen ugaoni*; a sada izgleda da Petar Gospodina bez ijedne riječi prikazuje kao kamen kušač. Naime, kamen kušač otkriva jesu li minerali kojima ga se zagrebe pravi ili lažni. Primjerice, pokazuje je li neki grumen od zlata ili pak od neke druge tvari.

Kad ljudi stupe u vezu sa Spasiteljem, tada se iskaže što u stvari jesu. Svojim stavom prema Njemu otkrivaju sebe. Pravom vjerniku On je **dragocjen**, a nevjernici ga odbacuju. Vjernik može bar malo iskusiti *kako je On dragocjen* pokuša li zamisliti kakav bi mu bio život bez Njega. Ni svi zemaljski užici nisu "vrijedni ni na trenutak se usporediti s življenjem koje ispunjava Krist". On se "ističe među tisućama" i "sav je od ljupkosti" (Pj 5,10.16).

Ali što je s onima koji su **neposlušni** ili ne vjeruju?¹⁴ Pisac Psalma 118 prorekao je da će graditelji odbaciti taj dragocjeni kamen, ali i da će on kasnije postati za glavni kamen.

Postoji jedna stara legenda povezana s gradnjom Salomonovog hrama, koja savršeno oslikava to proročanstvo. Kamenje Hrama unaprijed su pripravili u obližnjem kamenolomu. Kako bi im zatrebao koji kamen, podizali bi ga na gradilište. Jednoga dana radnici iz kamenoloma poslali su im kamen jedinstvenog oblika i veličine. Graditelji nisu pronašli mjesto na zdanju gdje bi ga ugradili pa su ga nehajno ot-

kotrijali nizbrdo. S vremenom ga je obrasla mahovina i sav je zarastao u korov. Kako se približio trenutak dovršenja gradnje Hrama, zidari su poslali po kamen određene veličine. Radnici u kamenolomu su im odgovorili: "Pa već smo vam ga davno poslali." Nakon brižljive potrage pronađen je odbačeni kamen i ugrađen na svoje mjesto u Hramu.

Taj prikaz je jasan. Gospodin Isus predstavio se izraelskom narodu za svog prvog dolaska. Ljudi, osobito glavari, nisu imali mjesta za Njega u svom sustavu. Odbacili su ga i predali da ga se razapne.

Ali Bog ga je uskrisio od mrtvih i ustoličio sebi zdesna u Nebu. Kad se Odbačeni vrati na Zemlju po drugi put, doći će kao Kralj kraljeva i Gospodar gospodara. Tada će javno biti proglašen **ugaonim kamenom**.

2,8 Sada se prikaz mijenja: s Krista kao kamena kušnje i zaglavnog kamena prelazi na Krista kao na **kamen spoticanja**. Izaija je prorekao da će onima koji ne vjeruju, On biti kamen koji će učiniti da se ljudi spotiču i **stijena** koja će učiniti da padnu (Iza 8,14.15).

To se doslovice ispunilo u povijesti Izraela. Kad je došao njihov Mesija, Židovi su se sablaznili zbog Njegovog podrijetla i Njegovog jednostavnog načina življenja. Željeli su političkog demagoga i snažnog vođu. Usprkos Njegovim najuvjerljivijim dokazima, odbili su prihvatiti ga kao obećanog Mesiju.

Ali to se ne odnosi samo na Izraela. Svakome tko ne vjeruje u Njega, Isus postaje **kamen spoticanja i stijena** ga obara. Ili mu se ljudi klanaju u pokajanju i vjeri pa primaju spasenje, ili pak se o Njega spotiču i padaju u pakao. "Ono što im je moglo biti spasenjem, postalo je uzrokom većeg prokletstva." Tu nema neopredijeljenosti; On mora biti ili Spasitelj ili Sudac.

Oni se, neposlušni, o Riječ spotiču. – Zbog čega se **spotiču**? Ne zbog poštenih intelektualnih razloga. Ne zato što ima ne-

što o Gospodinu Isusu što im onemogućuje da vjeruju u Njega. **Spotiču** se zato što se svojevolumno ne pokoravaju **Riječi**. Problem je u ljudskoj volji. Razlog zašto se ljudi ne spašavaju jest taj da ne žele biti spašeni (Iv 5,40).

Izgleda kao da svršetak ovog stiha – **za što su i određeni** – govori da su neki predodređeni da budu neposlušni **Riječi**. – Je li to istina? Ne, ovaj stih naučava da su svi koji se svojom voljom ne pokore Riječi određeni da se spotiču. Riječi **za što su i određeni**, odnosno se na cjelokupnu prethodnu rečenicu: **oni se, neposlušni, o Riječ spotiču**. Bog je odlučio da će se spoticati svi koji se odbiju pokloniti Gospodinu Isusu. Ako netko ustraje u nevjeri, tada je određen za spoticanje. "Nevoljkost na poslušnost čini spoticanje unaprijed određenom posljedicom" (JBP).

2,9 Sada se Petar ponovno vraća povlasticama vjernika. Oni su **rod izabrani – kraljevsko svećenstvo, sveti puk** – Božji osobiti **narod**. Bog je izraelskom narodu obećao sljedeće povlastice ako mu bude pokoran:

Stoga, budete li mi se vjerno pokoravali i držali moj Savez, vi ćete mi biti predraga svojina mimo sve narode – ta moj je sav svijet! – vi ćete mi biti kraljevstvo svećenikâ, narod svet (Izl 19,5.6).

Zbog vlastite nevjere Izrael nije uspio ostvariti Božje obećanje pa je izgubio pravo da bude Božji vlastiti narod. Tijekom ovog razdoblja, Crkva zauzima povlašteni položaj koji je Izrael izgubio zbog nepokornosti.

Današnji vjernici su **rod izabrani**, a izabrao ih je Bog prije utemeljenja svijeta da pripadnu Kristu (Ef 1,4). Ali umjesto da budu zemaljski soj ljudi s uobičajenim potomstvom i određenim tjelesnim značajkama, kršćani su nebeski narod s božanskim srodstvom i duhovnom sličnošću.

Vjernici su i **kraljevsko svećenstvo**. To je već druga vrst **svećenstva** spomenuta u ovom poglavlju. U 5. stihu vjernici su opi-

sani kao sveti svećenici koji prinose duhovne žrtve; sada pak je za njih rečeno da su **kraljevski svećenici** koji razglašavaju Božje vrline. Kao **sveti svećenici**, oni ulaze štovati u nebesko svetište; kao **kraljevski svećenici** idu u svijet – svjedočiti. Ta razlika u svećeništvu prikazana je tamnovanjem Pavla i Sile u Filipima. Kao sveti svećenici u ponoć su pjevali hvale Bogu; kao **kraljevski svećenici** propovijedali su Evanđelje svom tamničaru (Dj 16,25.31).

Vjernici su **sveti puk**. Bog je namjeravao da Izrael bude narod koji će se od drugih naroda razlikovati svojom svetošću; ali Izraelci su spali na to da žive grešno kao i njihovi poganski susjedi. Stoga je Izrael privremeno ostavljen po strani pa je sada Crkva taj Božji **sveti puk**.

Konačno, kršćani su narod koji je Božji vlastiti posjed. Oni mu pripadaju na jedinstven način i imaju osobitu vrijednost za Njega.

Svršetak ovog stiha opisuje odgovornost onih koji su Božji novi soj, **svećenstvo, puk i narod**. Mi trebamo **razglašavati vrline Onoga koji nas je iz tame pozvao u svoje predивно svjetlo**. Nekad smo tumarali u tami grijeha i sramote, a onda smo čudesnim izbavljenjem preneseni u kraljevstvo Njegova voljenog Sina. Ta svjetlost je jasna i sjajna jednako kao što je tjeskobna bila tama. – Kako da onda ne kličemo u slavu Onome koji je za nas učinio sve to!

2,10 Petar ovaj odjeljak zaključuje navodom iz Hošeine knjige. Služeći se tragičnim prorokovim obiteljskim životom kao slikovitom poukom, Bog je izrekao osudu nad narodom Izraela. Zbog njihove nevjernosti prema Njemu, rekao je da im se više neće smilovati i da oni više neće biti Njegov narod (Hoš 1,6.9). Ali to odbacivanje Izraela nije bilo konačno, jer je Gospodin obećao da će u budućnosti Izrael biti obnovljen:

Smilovat ću se onoj koja nije dobila milosrđe; tada ću onima koji nisu moj narod

reći: "Ti si narod moj!" – a oni će reći: "Ti si moj Bog!" (Hoš 2,23; NKJV)

Neki od onih kojima Petar ovo piše nekada su pripadali izraelskom narodu a sada su bili udovi crkve. Po vjeri u Krista postali su Božji narod, a nevjerni Židovi još su uvijek bili odbačeni.

Stoga Petar u položaju obraćenih Židova onoga doba vidi djelomično ispunjenje Hošee 2,23. U Kristu su postali Božji novi narod; u Kristu su dobili **milosrđe**. Ta šačica spašenih Židova uživala je blagoslove obećane Izraelu po Hošei mnogo prije nego li će Izrael kao narod uživati u njima.

Nitko ne bi trebao iz ovog odjeljka zaključiti da je Bog, budući da je sada Crkva Njegov narod, završio s Izraelom kao narodom. Niti bi tko trebao zaključiti kako je sada Crkva Božji Izrael, ili da se obećanja dana Izraelu sada odnose na Crkvu. Izrael i Crkva su dva odvojena i različita sustava; shvaćanje te razlike jedan je od najvažnijih ključeva u tumačenju proročanstava.

Izrael je bio Božji izabrani narod od poziva Abrahamu pa sve do dolaska Mesije. Buntovništvo i bezvjerje tog naroda doseglo je svoj užasni vrhunac kad su Krista pribili na križ. Zbog tog vrhunskog grijeha, Bog je privremeno odbacio Izrael kao svoj izabrani narod. Oni su danas Njegov drevni zemaljski narod, ali nisu izabrani narod.

Tijekom sadašnjeg razdoblja Bog ima novi narod – Crkvu. Ovo razdoblje Crkve samo je umetak u Božjem postupanju s Izraelom. Kad završi to međurazdoblje, to jest, kad Crkva bude uzeta u Nebo, Bog će se ponovno prihvatiti Izraela. Tada će onaj vjerujući dio tog naroda ponovno postati Božjim narodom.

Konačno ispunjenje Hošeina proročanstva još je uvijek budućnost, a ostvarit će se za Drugog dolaska. Narod, ljudi koji su odbacili Mesiju "gledat će mene koga su proboli. Da, naricat će za njim kao što se nariče za jedinim sinom, i oplakivati ga kao što se oplakuje prvorođenca" (Zah 12,

10; NKJV). Tada će onaj dio Izraela koji se pokaje i povjeruje primiti milosrđe i ponovno postati Božji narod.

Ono što Petar želi reći ovim stihom jest da Židovi koji vjeruju, već danas uživaju u budućem ispunjenju Hošeinog proročanstva, dok su nevjerni Židovi i dalje otuđeni od Boga. Potpuno i konačno ispunjenje dogodit će se kad dođe "sa Siona Otkupitelj" te odvrati "bezbožnost od Jakova" (Rim 11,26).

II. VJERNIKOVI ODNOSI (2,11 – 4,6)

A. Kao pridošlica u odnosu na svijet (2,11.12)

2,11 Ostatak Prve Petrove poslanice većim se dijelom bavi ponašanjem koje bi trebalo biti obilježje kršćanina u različitim životnim odnosima. Petar podsjeća vjernike da su samo **tuđinci i pridošlice** na svijetu kao i da ta činjenica treba obilježavati njihovo cjelokupno ponašanje. Oni su tuđinci u tom smislu što žive u tuđoj zemlji u kojoj nemaju pravo građanstva. Pridošlice su u tome što moraju samo na neko vrijeme živjeti na mjestu koje im nije trajni dom.

Stare duhovne pjesme podsjećaju nas da smo samo na proputovanju. Primjerice:

Odozgo zvani,
Po rođenju smo nebeski puk
(A nekoć bijasmo građani Zemlje),
Kao pridošlice,
Svoj tražimo nebeski dom –
Svoj dio u budućim vjekovima.
Ovdje smo samo tuđinci
Pa ne čeznemo za domom na Zemlji
Koja Tebi daje samo grob:
Tvoj križ je raskinuo sveze
Koje su nas držale tu,
Ti sâm si nam blago
Na svjetlijem mjestu.

James G. Deck

Ovakve osjećajne pjesme najčešće izbačene su iz naših pjesmarica. Kad se već

Crkva ugnijezdila u svijetu, bilo bi lice-mjerno pjevati nešto što nismo iskusili.

Kad čitamo upozorenje da se **klonimo tjelesnih požuda koje ratuju protiv duše**, odmah pomislimo na spolne grijeh. Ali ovaj tekst uključuje više toga: odnosi se na svaku snažnu želju koja nije u skladu s Božjom voljom i može uključivati neumjerenost u jelu ili piću, ugađanje tijelu s previše spavanja, odluku da zgrčemo materijalni imetak ili žudnju za svjetovnim užicima. Sve to neprestano ratuje protiv našeg duhovnog blagostanja, sprečava općenje s Bogom i kvari naš duhovni rast.

2,12 Ne samo da se moramo suzdržavati što se tiče ugađanja tijelu, nego moramo provoditi **časno**¹⁵ **življenje među poganimima**, to jest, u poganskom svijetu. Ne moramo za svoj život kao uzor uzimati ovaj svijet, nego marširati prema ritmu jednog drugog bubnjara.

Skoro je neizbježno da će nas ljudi kritizirati. "U doba kad je Petar pisao ovu poslanicu", piše Erdman,

... kršćane se klevetalo optužbama da su bezvjerci jer se nisu klanjali poganskim bogovima, budale i pustinjaci jer nisu pristajali uz omiljene poroke, te neposlušni vlastima jer su iskazivali privrženost nebeskom Kralju.¹⁶

Takve je kritike nemoguće izbjeći. Ali vjernici ni pod kojim okolnostima ne smiju dati svijetu *valjani* razlog za takav prezir. Svaka se kleveta mora odbiti neprekinutim zapisom o dobrim djelima. Tada će optuživači biti prisiljeni **proslaviti Boga u dan pohođenja**.

Dan pohođenja je svaki trenutak kad se Gospodin približi – s milošću ili s osudom. Taj izraz nalazimo i u Lk 19,41-44. Isus je plakao nad Jeruzalemom jer nije prepoznao svoj dan pohođenja, to jest, Jeruzalem nije shvatio da je Mesija došao s ljubavlju i s milošću. Ovdje bi to moglo označivati: (1.) Dan kad će Božja milost pohoditi te kritičare i spasiti ih, ili (2.) Sudnji dan kad će nespašeni ljudi stati pred Boga.

Saul iz Tarza dobro je prikazao ono prvo tumačenje. On je imao udjela u optuživanju Stjepana, ali su Stjepanova dobra djela trijumfirala nad svime što je bilo izneseno protiv njega. Kad je Bog milostivo pohodio Saula na putu za Damask, taj pokajani farizej je odao slavu Bogu i pošao, poput Stjepana, utjecati na druge ljude isijavajući život ispunjen Kristom.

Jowett kaže:

Prekrasan život je onaj koji uzdiže ljudske misli u čast veličanstvenog Boga. Kad promotre ono božansko ostvareno u ljudskom, i oni će biti pridobiveni u nesbesko zajedništvo. Ne trebamo ih mi pridobiti svojom rječitošću, nego isijavanjem našeg ponašanja. Nametanjem milosti plemenitoga življenja trebamo "ušutkati neznanje bezumnika", a ta šutnja njima će biti prvi korak u životu težnje za posvećenjem.¹⁷

U drugom tumačenju misli se da će ljudi biti prisiljeni **proslaviti Boga u dan Suda**. Oni neće imati izgovor, jer ne samo da su čuli Evanđelje, nego su ga i vidjeli u životima svojih kršćanskih rođaka, prijatelja i susjeda. Tada će Bog biti osvećen bespriječnim ponašanjem svoje djece.

B. Kao građanin u odnosu na vlasti

(2,13-17)

2,13 Sljedećih pet stihova bave se kršćaninovima odnosom prema vlastima. Tu je ključan izraz **pokoravajte se**. U stvari, izričiti nalog sa se pokoravamo nalazimo na četiri mjesta u ovoj poslanici.

- Građani se trebaju *pokoravati* vlastima (2,13).
- Robovi se trebaju *pokoravati* svojim gospodarima (2,18).
- Žene se trebaju *pokoravati* svojim muževima (3,1).
- Mlađi vjernici trebaju se *pokoravati* starješinama (5,5).

Lyall veli:

Osnovni kršćaninov odgovor na progone, klevete i kritiziranje jest bespriječno življenje, besprigovorno ponašanje i

uzorno građanstvo ... pokoravanje jest najveća kršćanska vrlina.¹⁸

Ljudske je vlasti uspostavio Bog (Rim 13,1). Vladari su Božji sluga (Rim 3,14). Čak i ako vladari nisu vjernici, službeno su još uvijek Božji ljudi. Čak i ako su diktatori i tirani, njihova vladavina je bolja negoli nikakva. Potpuna odsutnost vlasti jest bezvlašće, anarhija, a nijedno društvo ne može opstati u bezvlašću. Stoga je bilo kakva vlast bolja negoli da vlasti uopće nema; poredak je bolji od kaosa. Vjernici se trebaju **pokoravati svakoj ljudskoj ustanovi zbog Gospodina**. Čineći tako, oni ispunjavaju Njegovu volju i čine ono što je Njemu ugodno. Te se upute odnose na cara ili bilo kojeg vrhovnog vladara. Čak i da se dogodi da carski položaj zauzme Neron, općeniti nalog jest da mu se pokoravamo.

2,14 Nalog da se pokoravamo odnosi se na pokornost službenicima, kao što su to **upravitelji**. Njih je Bog ovlastio da kažnjavaju prijestupnike i hvale one koji se drže zakona. U stvari, vladini službenici imaju malo vremena ili sklonosti za to da čine ovo drugo, ali to uopće ne mijenja odgovornost kršćana da im se pokoravaju! Povjesničar Arnold Toynbee primijetio je da će "tako dugo dok izvorni grijeh ostaje dijelom ljudske naravi, car uvijek imati mnogo posla."

Naravno, postoje i iznimke. Postoje trenuci kad se od nas ne zahtijeva pokornost. Ako vlasti zahtijevaju od vjernika da postupi suprotno objavljenoj Božjoj volji, tada vjernik ne treba poslušati vlasti. U tom slučaju njegova je odgovornost na višoj razini: mora se više pokoravati Bogu negoli ljudima (Dj 5,29). Ako zbog svoje nepokornosti zasluži kaznu, mora je hrabro podnijeti. Ni u kojim okolnostima ne smije se buniti ili pokušavati zbaciti vlasti.

Oni koji krijumčare Biblije u zemlje u kojima je ona zabranjena, krše zakon. Ali oni se pokoravaju zakonu koji ima prednost nad svakim ljudskim zakonom – za-

povijedi da nose Evanđelje u sav svijet. Stoga ih se iz duhovnih razloga ne može optužiti.

Recimo da vlasti naređuju kršćaninu da se pridruži oružanim snagama. Je li on obvezan pokoriti se i primiti oružje? Ako misli da je to izravno kršenje Božje riječi, najprije treba iscrpiti svaku mogućnost koja mu se nudi da tu službu provede u nekoj neborbenoj jedinici ili sa statusom osobe s prigovorom savjesti. Ako u tome ne uspije, tada može odbiti pokoriti se pa podnijeti posljedice svoje nepokornosti.

Mnogi kršćani nemaju problema sa savješću u pogledu služenja u oružanim snagama. Tu se radi o tome da takva osoba bude posve uvjerena u svoj stav, kao i o tome da dopušta mogućnost da se netko s time ne slaže.

Pitanje treba li kršćanin glasovati ili se uključiti u politiku, druge je naravi. Vlasti takvo što ne zahtijevaju pa se tu niti ne radi o pokornosti ili nepokornosti. Svatko od nas mora postupati po načelima ponašanja i građanskoj svijesti kako je to opisano u Bibliji. No i tu moramo dati slobodu različitim gledištima i ne insistirati da drugi moraju misliti točno kao i mi.

2,15 Božja je volja da Njegovi ljudi žive tako časno i besprijekorno da neobraćeni ljudi nemaju opravdan temelj za optužbe. Primjernim ponašanjem kršćani mogu i trebaju razotkrivati **neznanje** zbog kojeg **bezumni ljudi** optužuju kršćanstvo.

Kršćani i kršćanska vjera neprestano su pod udarom **neznanja bezumnih ljudi**. Može to biti u učionici sveučilišta ili u učionici za pokuse; može to biti i za propovjedaonicom. Petar veli da je sveto življenje jedan od najboljih odgovora na takve udarce.

2,16 Postupajmo kao slobodni ljudi. Mi nismo u ropstvu državnih vlasti. Ne trebamo živjeti u ropskoj podložnosti ili pak u strahu i trepetu. Na posljetku, Gospodino vi smo slobodnjaci. Ali to ne znači da smijemo griješiti. Sloboda nije razuzdanost.

Sloboda ne uključuje ni bezakonje. Nikada ne smijemo koristiti svoju slobodu kao izliku za zlo. Grešnu nepokornost nikada ne smijemo opravdavati nekakvim tobožim duhovnim izgovorom. Kristova stvar nikada neće napredovati ako zlo prerusuje u religijsko ruho.

Živimo li kao Božje sluge, naši odnosi s državnim vlastima biti će pravilni. Trebamo postupati u svjetlu Njegove prisutnosti, pokoravati mu se u svemu i sve činiti Njemu na slavu. Najbolji građanin je onaj vjernik koji živi kao Gospodinov rob. Na žalost, rijetko koja vlast uviđa koliko dužuje kršćanima koji vjeruju Bibliji i pokoravaju joj se.

Razmotrimo samo izraz "**Božji robovi**". "Nebo uzima ono od čega najviše strahujemo", piše F. B. Meyer, "i čini da zablista u vlastitoj svjetlosti, sve dok ono što je izgledalo kao istoznačnica za strah i trepet ne postane metom naših najplemenitijih stremjenja."¹⁹

2,17 Ni jedan životni odnos ne smije biti isključen iz područja kršćanske odgovornosti. Petar ovdje oslikava ljestvicu s četiri odriješite zapovijedi.

Sve ljude poštujte! Ne možemo uvijek poštovati njihove riječi ili njihovo ponašanje, ali trebamo imati na umu da je svaki pojedini život vredniji negoli sav svijet. Uviđamo da je svaka osoba stvorena na Božju sliku i priliku. Nikada ne smijemo zaboraviti da je Gospodin Isus krvario i umro i za one najnedostojnije.

Ljubite bratstvo! Trebamo ljubiti sve ljude, ali osobito smo obvezni ljubiti članove svoje duhovne obitelji. To je ljubav poput Božje ljubavi prema nama. Potpuno je nezasluzena, upućena je besosjećajnicima, ne traži nagradu i jača je od smrti.

Boga se bojte! Njega se bojimo kad ga uzvisujemo kao vrhovnog Gospodara. Tada nam naše proslavljanje postaje prvenstvena zadaća. Bojimo se činiti nešto što mu je mrsko i bojimo se da ga ne prikazujemo pogrešno pred ljudima.

Kralja častite! Petar se ponovno vraća temi ljudske vlasti. Svoje vladare trebamo poštovati kao službenike koje je Bog odredio da održavaju uređeno društvo u kojem živimo. To znači da trebamo platiti porez onome "kome porez pripada" (Rim 13,7). Općenito govoreći, kršćanin može živjeti pod svakom vrstom vlasti. Jedini slučaj kad se ne treba pokoravati jest tada kad se od njega zahtijeva da čini ustupke glede svoje odanosti ili pokornosti Gospodinu Isusu Kristu.

C. Kao sluga u odnosu na svoga gospodara (2,18-25)

2,18 Značajno je to što Novi zavjet daje više uputa slugama negoli kraljevima; jer su mnogi od prvih kršćana bili **sluge** i Pismo pokazuje da je većina braće potjecala iz srednjeg ili nižeg društvenog staleža (Mt 11,5; Mk 12,37; 1 Kor 1,26-29).

Ovaj odjeljak upućen je kućnim **slugama**, ali su spomenuta načela primjenjiva za uposlenike bilo koje vrste. Osnovno je pokoravati se gospodaru sa svim poštovanjem. U životu postoji jedna urođena činjenica: u svakom društvu ili pak organizaciji mora postojati autoritet s jedne, kao i pokornost tom autoritetu s druge strane. Vlastito dobro svakog sluge jest pokoravati se svom gospodaru, inače ne bi imao zaposlenje. Ali što se tiče *kršćanina*, za njega je mnogo važnije pokoravati se. Ne samo da se to tiče njegove zarade, nego o tome ovisi i njegovo svjedočanstvo.

Pokornost se ne bi trebala mijenjati prema temperamentu poslodavca. **Dobrom i blagom** poslodavcu može se pokoravati svatko. Vjernici su pozvani učiniti više od toga te s poštovanjem i pokornošću podnositi i **osornog**, bahatog šefa. To je istaknuto kao karakteristično kršćansko ponašanje.

2,19 Kad nepravedno trpimo, za to dobivamo pohvalu od Boga. Njemu je ugodno kad utvrdi da smo toliko svjesni svog odnosa s Njim da nezasluzenu bol podnosimo ne uzvraćajući i ne osvećujući se. Kad

krotko podnosimo neki nepravedni postupak, mi očitujemo Krista; taj nadnaravni život Bog nagrađuje riječima: "Dobro si učinio."

2,20 Nije nikakva vrlina ako strpljivo podnosimo za svoja nedjela. To zasigurno nije na slavu Bogu. Takvo nas trpljenje nikada neće prikazati kao kršćane niti pak druge navesti na to da požele postati kršćanima. Vrijedno je jedino ako **strpljivo** trpimo za dobro koje činimo. To je tako neprirodno, tako onosvjetski da potrese ljude te ih uvjeri u vlastitu grešnost i, nadajmo se, navede na spasenje.

2,21 Misao o vjernikovu trpljenju zbog pravednosti neizostavno vodi do ovog uzvišenog odjeljka o našem velikom **primjeru**, Gospodinu Isusu. Nikada se s nikim nije postupilo tako nepravedno, i nitko nikada to nije podnio tako strpljivo.

Mi smo pozvani postupiti kao što je postupio On otrpjevši zbog tuđih nedjela. Riječ prevedena ovdje kao **primjer**, u sebi sadrži misao o bilježnici s besprijekornim rukopisom. Učenik pokušava prepisati izvorni tekst što je moguće sličnije. Kad pažljivo prepisuje uzorak, zapis mu je dosta dobar; ali što se više udaljava od njega, prijepis postaje lošiji. Naša je sigurnost u tome da budemo što bliže Originalu.

2,22 Naš Gospodin nije trpio zbog vlastitih grijeha, jer ih uopće nije imao. On "nije upoznao grijeha" (2 Kor 5,21); **On ... grijeha nije učinio** (ovaj stih); "grijeha u njemu nema" (1 Iv 3,5).

Njegov govor nikada nije bio uprljan **prijevarom**. On nikada nije slagao ili pak prikriivao istinu. – Promisli malo o tome! Jednom je na ovom planetu živjela Osoba koja je bila potpuno poštena, bez ikakve lukavosti i prijevare.

2,23 Bio je strpljiv kad su ga izazivali. Kad je bio **vrijeđan**, nije uzvraćao na isti način. Kad su ga pogrdivali, nije odgovarao. Kad su ga optuživali, nije se branio. Bio je čudesno slobodan od strasti osvećivanja.

Neki je nepoznati pisac napisao:

Znak je najdublje i najistinskije poniznosti vidjeti kako smo optuženi bez razloga, a ne podizati glas zbog toga. Šutjeti kada nas se napada i čini našao, uzvišeno je oponašanje našega Gospodina Isusa Krista. Kad se samo sjetimo na koliko je načina trpio On koji to uopće nije zavrijedio, gdje nam je pamet kad mislimo da smo pozvani braniti i ispričavati same sebe?

Koji vrijeđan nije zauzvrat vrijeđao.

“S Njegovih šutljivih usana nije se otela ni jedna gruba ili prijeteća riječ.” Možda su Njegovi ubojice tu Njegovu šutnju držali slabošću. Da su je preispitali, utvrdili bi da se ne radi o slabosti nego o nadnaravnoj snazi!

Što je bio Njegov skriveni izvor u podnošenju takvih neizazvanih pogrda? On se pouzdavao u Boga **koji sudi pravedno**. I mi smo pozvani postupiti na isti način:

Ljubljeni, ne osvećujte se sami, nego dajte mjesta gnjevu; ta pisano je: “Moja je osveta, ja ću vratiti! – govori Gospodin.” Naprotiv, ako je gladan neprijatelj tvoj, nahrani ga, i ako je žedan, daj mu piti! Činiš li tako, žeravicu mu ognjenu zgrćeš na glavu. Ne daj se nadvladati zlom, nego dobrim pobijedi zlo (Rim 12,19-21).

2,24 Spasiteljeve patnje nisu bile samo zbog primjera, nego i zbog pokajanja. Mi ne možemo nasljedovati Njegove patnje u tom smislu, pa Petar ni ne tvrdi da bismo trebali. Njegov je argument sljedeći: Spasitelj nije vlastitim grijesima navukao na sebe agoniju, jer ih uopće nije imao. On je na križ bio prikovan zbog **naših grijeha**. Zato što je on jedanput zauvijek pretrpio za **naše grijeha**, mi si nikada ne bismo smjeli dopustiti da se nađemo u takvom položaju da i mi trpimo zbog njih. Činjenica da je on umro za njih trebala bi učiniti da i mi umremo njima. Pa ipak, nije to samo stvar negativne dobrote; ne samo da trebamo umrijeti grijehu, nego i **živjeti pravednosti**.

Čijim ste se modricama izliječili. Riječ **modricama** u izvorniku je, u stvari, u jednini. Time se vjerojatno hoće reći da je Njegovo tijelo bilo jedna golema modrica. Kakav bi trebao biti naš stav prema grijehu kad je naše izlječenje našeg Spasitelja koštalo tako mnogo? Theodoret komentira: “To je novi i čudni način liječenja. Liječnik preuzima cijenu, a bolesnik prima izlječenje.”

2,25 Prije obraćenja **lutali smo poput ovaca** – izgubljeni, izderani, isprebijani, okrvavljeni. To što Petar spominje zalutale ovce posljednji je od šest navoda iz knjige proroka Izaije 53 u ovom odjeljku:

st. 21 *Jer je i Krist trpio za nas (usp. Iza 53,4.5)*

st. 22 *On koji grijeha nije učinio niti se našla prijevara u ustima njegovim (usp. Iza 53,9)*

st. 23 *Koji vrijeđan nije zauzvrat vrijeđao (usp. Iza 53,7)*

st. 24 *On koji je sâm u tijelu svome grijeha naše ponio na drvo (usp. Iza 53,4.11)*

st. 24 *On čijim ste se modricama izliječili (usp. Iza 53,5)*

st. 25 *Doista, poput ovaca ste lutali (usp. Iza 53,6)*

Kad se spašavamo, vraćamo se Pastiru – Dobrom Pastiru koji je položio svoj život za ovce (Iv 10,11); velikom Pastiru koji “s blagom i neumornom skrbi njeguje stado za koje je krvario”; Nadpastiru koji će se uskoro pojaviti da povede svoje ovce na zelene nebeske pašnjake – s kojih više nikada neće odlutati.

Obraćanje je povratak Čuvaru²⁰ naših **duša**. Pripadali smo mu jer nas je stvorio, ali smo postali izgubljeni zbog grijeha. Sada se vraćamo Njegovoj zaštitničkoj skrbi i zauvijek postajemo sigurni i bezbrižni.

D. Kao žena u odnosu na svog muža

(3,1-6)

3,1 Petar je naglasio obvezu kršćana da se podlažu ljudskim vlastima i zemaljskim

gospodarima. Sada prelazi na pokoravanje **žena njihovim muževima.**

Svaka se žena treba **pokoravati** svom mužu, bio on vjernik ili ne – jer Bog je muškarcu dao vodeću ulogu i Njegova je volja da žena prizna taj muškarčev autoritet. Odnos između muža i žene prikazan je prikazom odnosa između Krista i Njegove Crkve. Žena se treba pokoravati mužu jednako tako kao što se crkva treba pokoravati Kristu.

U našem se društvu to smatra prošlošću. Žene su preuzele autoritet nad muškarcima i naše društvo sve više i više postaje matrijarhalno. U mnogim crkvama žene su, izgleda, djelatnije i nadarenije od muškaraca. Ali Božja riječ ostaje pri svome. To da muškarac ima vodeću ulogu, božanska je odredba. Bez obzira kako logični bili argumenti protiv te odredbe, ali kad žena preuzme autoritet nad muškarcem iz toga ne može proizići ništa drugo osim problema i zbrke.

Čak i kad joj je muž nevjernik, žena ga još uvijek treba poštovati kao svoju glavu. To će njemu biti svjedočanstvo njezine vjere u Krista. Svojim **življenjem**, pokornošću, ljubaznošću i odanošću, žena može muža pridobiti za Spasitelja.

Može ga pridobiti **i bez riječi.** To znači da žena ne treba neprestance propovijedati mužu. Vjerojatno najveću štetu učinile su žene koje su zanovijetale svojim muževima neprestance im govoreći o Evanđelju. U ovom je stihu naglasak na tome da žena pridobije muža svakodnevno živeći Krista pred njim.

Ali pretpostavimo da se muž počne miješati u ženin kršćanski život. Što ona treba učiniti? Ako on počne zahtijevati da se prestane pokoravati nekoj jasnoj biblijskoj zapovijedi, tada se ona treba prestati pokoravati svome mužu i ostati vjerna Gospodinu. Ipak, ako se samo radi o nečemu što se tiče kršćanske povlaštenosti a ne obveze, ona se treba pokoriti svom mužu i propustiti tu povlasticu.

Kad Petar spominje ženu kršćanku koja ima muža poganina, time ne opravdava to da vjernici stupaju u brak s nevjernicima. To uopće nije Božja volja. Apostol prvenstveno govori o slučajevima kad se žena spasi tek nakon udaje. Njezina je obveza **pokoravati se** čak i nevjernom mužu.

3,2 Nespašenog se muža može dojmiti poštovanja dostojno i **časno življenje** njegove žene. Božji Duh mogao bi se okoristiti time da ga uvjeri u njegovu grešnost i dovede do vjere u Krista.

George Müller ispričao je pripovijest o nekom bogatom Nijemcu komu je žena bila vjernica. Taj je čovjek bio teški pijanac i do kasno u noć bi ostajao u krčmi. Ona bi poslala sluge na spavanje, a sama ostala budna do njegova povratka; ljubazno bi ga dočekala i nikada se nije svađala s njime niti gundala. Ponekad ga je morala čak i razodijevati i spremati u postelju.

Jedne je noći rekao svojim prijateljima u krčmi: "Kladim se da će moja žena, pođemo li sada mojoj kući, još uvijek sjediti i čekati me. Otvorit će nam vrata, prirediti kraljevsku dobrodošlicu i čak nam spremiti večeru ako je zamolim."

U početku su bili suzdržani, ali su naposljetku odlučili početi s njime i vidjeti to. Naravno, ona im je otvorila vrata, uljudno ih primila i spremno, bez imalo ljutnje, pristala da im pripravi večeru. Nakon što ih je poslužila, otišla je u svoju sobu. Čim je otišla, jedan od muškaraca počeo je koriti njezina muža: "Pa kakav si ti to čovjek da tako bijedno postupаш s takvom ženom!?" Zatim je, uopće ne dovršivši večeru, ustao i otišao. Tako je učinio i drugi; i ostali su otišli ne pojavši večeru.

U roku od pola sata muž je shvatio svoju opakost, a osobito to kako je nemilosrdan prema svojoj ženi. Otišao je u njezinu sobu, zamolio je da se pomoli za njega, pokajao se zbog svojih grijeha i predao se Kristu. Otada je postao odani učenik Gospodina Isusa. Bio je pridobiven za Njega bez riječi!

George Müller je savjetovao:

Nemoj se razočarati ako budeš morao ponešto pretrpjeti od svoje neobraćene rodbine. Možda će uskoro Gospodin os-tvariti želju tvog srca i odgovoriti na tvoje molitve za njih. U međuvremenu im pokušaj preporučivati istinu, ali ne tako da im predbacuješ zbog njihova ponašanja prema *tebi*, nego tako da *im* iskažeš krotkost, blagost i ljubaznost Gospodina Isusa Krista.²¹

3,3 Izgleda da se ovdje tema mijenja i prelazi na ženin izgled; ali apostol, u stvari, i dalje prvenstveno govori o najboljim načinima kako da žena ugodi i služi svome mužu. Njezin vanjski izgled neće toliko utjecati na njega koliko njezin nutarnji život svetosti i podložnosti.

No ipak valja izbjegavati različite izvanjske urese, to jest, ukrase:

1. **Pletenje kose.** Neki misle da to isključuje čak i skromne pletenice. Vjerojatnije je da Petar govori protiv pretjeranih frizura s cijelim nizom pletenica, kakve su bile omiljene u drevnom Rimu.
2. **Kićenje zlatom.** Neki ovo smatraju potpunom zabranom nošenja bilo kakvog zlatnog nakita. Drugi u tome vide zabranu upadljivog i raskošnog kićenja.
3. **Odijevanje haljina.** Očigledno se tu ne radi o zabrani odijevanja, nego nošenja raskošne oprave. Pročitaj Iza 3,16-25 i vidi što Bog misli o svim vrstama raskošnog ukrašavanja.

ODIJEVANJE KRŠĆANA

U pogledu odjeće i nakita postoje neke smjernice koje se odnose na sve vjernike, i muškarce i žene. Prvo načelo je cijena. Koliko trošimo na opravu? Je li to nužno? Ne bi li se taj novac mogao potrošiti na bolji način?

U 1 Tim 2,9 skupa se odjeća zabranjuje riječima: "skupocjenom opravom". Nije stvar u tome možemo li si to priuštiti ili ne. Kršćaninu je grijeh ako troši novac na skupu odjeću, zato što to Bog zabranjuje. I

sažaljenje to zabranjuje. Očajna potreba naših bližnjih u drugim zemljama i njihove goleme duhovne i tjelesne potrebe ukazuju nam na besćutnost nepotrebnog trošenja novca na odjeću.

To se ne odnosi samo na kakvoću odjeće koju kupujemo, nego i na količinu. Ormari nekih kršćana iznutra izgledaju kao police trgovina odjećom. Često puta kad putuju na godišnji odmor, u prtljažniku automobila nalazi se gomila haljina, košulja i odijela – veća od gomile uzoraka trgovačkog putnika koji se bavi prodajom odjeće!

Zbog čega to činimo? Nije li u pitanju uznositost? Volimo kad nas hvale zbog dobrog ukusa i lijepog izgleda. Cijena odjeće samo je jedno od načela po kojima se trebamo ravnati u svom izboru.

Drugo načelo je skromnost. Pavao kaže: "dolično i umjereno". Jedno od značenja riječi *dolično* jest i "pristojno". Osnovna funkcija odijevanja jest pokrivanje ljudske golotinje. Tako je, u najmanju ruku, bilo u početku. Ali izgleda da je sada odjeća sačinjena tako da otkriva sve veće dijelove tijela. Na taj se način ljudi razmeću svojom sramotom. Ne iznenađuje nas kad vidimo nevjernike da to čine, ali je potresno kad ih kršćani oponašaju u tome.

Ali i ono skromno može biti privlačno. To nam govori da se kršćani trebaju uredno odijevati. Nije vrlina biti otrcan, neuredan. Oswald Chambers je rekao da je nemarnost uvreda Duhu Svetom. Vjernikova odjeća treba biti čista, izglačana, održavana i mora mu pristajati.

Općenito, kršćanin treba izbjegavati odjeću koja privlači pažnju na njega. To nije njegov posao u životu. On nije na Zemlji kao ukras, nego kao plodonosna loza na Trsu. Mnogo je načina na koje možemo privući pažnju na sebe. To je lako učiniti i staromodnom odjećom. Kršćanin bi, također, trebao izbjegavati nošenje odjeće koja je preskromna, drečava, ili čudna.

I konačno, kršćani trebaju izbjegavati sugestivnu ili izazovnu odjeću – a to može

biti osobit problem suvremenim mladim vjernicama i vjernicima. Već smo spomenuli odjeću koja previše otkriva; ali odjeća može prekrivati cijelo tijelo i još uvijek izazivati silnu požudu drugih. Suvremena odjeća nije sačinjena tako da bi poticala duhovnost. Upravo suprotno, ona je odraz suvremene opsjednutosti seksom. Vjernici nikada ne bi smjeli nositi odjeću koja potiče strasti ili drugima otežava kršćansko življenje.

Pritom je, naravno, velika poteškoća golem društveni pritisak kojim svijet sili na prilagođivanje sebi. Uvijek je bilo tako, i uvijek će biti. Kršćani doista trebaju imati jaku "kičmu" da bi se oduprli krajnostima koje donosi moda, plivati protiv struje javnog mišljenja i odijevati se na način koji dolikuje Evanđelju.

Sve će biti dobro ako prepustimo Kristu da bude Gospodar naše garderobe.

3,4 Odjeća koja neku vjernicu čini istinski privlačnom jest krasota **skrovite** osobe. Propadljive su i pomodarske frizure, i skupocjeni nakit, i raskošna oprava. Prikazujući tu očiglednu opreku, Petar nas izaziva na to da se odlučimo. F. B. Meyer bilježi: "Mnogo je takvih čije je tijelo izvana bogato okićeno, ali čije je nutarnje biće odjeveno u dronjke; dok su drugi, čija je oprava iznošena i otrcana, iznutra puni slave."²²

Ljudi misle da su dragulji dragocjeni, no Bog **dragocjenim** smatra dragulj **krotka i smirena duha**.

3,5 Pobožne žene iz doba starog Zavjeta **urešavale** su se njegujući moralnu i duhovnu ljepotu svog nutarnjeg života. Jedan od vidova te ljepote bila je poslušnost i pokoravanje **svojim muževima**. Te su **svete žene pouzdavale u Boga**. Živjele su Bogocentričnim življenjem. Zeleći u svemu ugoditi Njemu, prepoznale su Njegov poredak za dom pa su se **pokoravale svojim muževima**.

3,6 Kao primjer navedena je **Sara**. Ona se pokorila Abrahamu **nazvavši ga gospo-**

darom. To nas vraća u Post 18,12 gdje čitamo da je Sara to "rekla u sebi". Ona nije obilazila naokolo i proglašavala da je pokorna Abrahamu javno ga nazivajući **gospodarom**. Ona ga je u svojoj nutrini priznala svojom "glavom", a to je priznavanje iskazala svojim postupcima.

Žene koje slijede Sarin primjer, njezina su **djeca**. Židovke su Sarino potomstvo po naravnom, tjelesnom rođenju, ali žele li biti njezinom djecom u najboljem smislu tada trebaju oponašati njezin osobni karakter. Djeca moraju imati obiteljska obilježja i sličnost.

One trebaju činiti dobro i ne dopustiti da ih nešto prestraši. To znači da žena kršćanka treba ispuniti svoju, od Boga danu, ulogu kao pokorna pomoćnica, i ne prestrašiti se čak i ako mora pretrpjeti nerazumno ponašanje muža nevjernika; osim, naravno, ako on postane nasilan ili zaprijeti njezinu životu.

E. Kao muž u odnosu na ženu (3,7)

Sada se apostol obraća **muževima** i ukazuje na odgovarajuće dužnosti koje oni moraju ispuniti. Oni trebaju živjeti obazrivo sa svojim ženama iskazujući im ljubav, susretljivost i razumijevanje. Njihovi zahtjevi u odnosu na žene trebaju biti nježni, to jest, prikladni za **slabiji** spol.

Danas, u doba pokreta za oslobođenje žena, Biblija bi mogla biti u raskoraku s vremenom – jer o ženi govori kao o **slabijem biću**. Ali jednostavna činjenica jest to da je **prosječna** žena tjelesno slabija od muškarca. Također, općenito rečeno, ona nema jednaku moć upravljanja svojim osjećajima i češće je vođena emocionalnim reakcijama negoli razumskim, to jest, logičnim mišljenjem. Za nju je karakteristično to da joj bavljenje dubokim teološkim problemima nije jaka strana. I, općenito, ona je ovisnija negoli muškarac.

Ali činjenica da je u nekim stvarima žena **slabija**, ne znači da ona vrijedi manje od muškarca; Biblija to nigdje ne daje ni naslutiti. To ne znači ni da na nekim po-

drućjima ne bi mogla biti snažnija i sposobnija. U stvari, žene su obično odanije Kristu negoli su to muškarci. One su obično sposobnije podnositi dugotrajnu bol i neprijateljstva.

Mužev stav prema vlastitoj ženi trebalo bi prožimati prepoznavanje činjenice da je ona **subaštinica milosti Života**. To se odnosi na brak u kojem su oba supružnika vjernici. Premda je u nečemu slabija od muškarca, žena zauzima isti stav pred Bogom i ima isti udio u vječnom životu. Ona je, osim toga, mnogo više negoli njezin muž jednaka u donošenju novog bića na svijet.

No kad među njima vlada nesklad, molitve nalaze na zapreku. Bigg veli: "Uzdasi povrijeđene žene dolaze između muževih molitava i Božjega uha."²³ Također je vrlo teško mužu i ženi zajedno moliti kad nešto naruši njihovo zajedništvo. Zbog mira i dobrobiti doma važno je da se muž i žena drže nekih osnovnih pravila:

1. Biti apsolutno poštteni kako bi imali osnovu za međusobno povjerenje.

2. Držati otvorenim crte komunikacije. Treba neprestance biti spreman za razgovor. Kad se dopusti da se u kotlu nakupi para, eksplozija je neizbježiva. Razgovarati o problemima uključuje spremnost da svaki kaže: "Žao mi je" i oprašta – možda u nedogled.

3. Prelaziti preko manjih pogrešaka i načina ponašanja koje nam se kod drugoga ne sviđa. Ljubav prekriva mnoštvo grijeha. Ne zahtijevaj savršenstvo od drugoga kad ni sâm nisi sposoban biti savršen.

4. Teži slozi glede izdataka. Izbjegavaj pretjerano trošenje, kupovanje na zajam i strast da imaš sve što i susjedi.

5. Imaj na umu da je ljubav zapovijed a ne nekontrolirani osjećaj. Ljubav je sve ono što je spomenuto u 1 Kor 13. Ljubav je učtiva; čuvat će te da pred drugima ne kuđiš svog bračnog druga i ne suprotstavljáš mu se. Ljubav će te čuvati da se ne svađaš

pred svojom djecom, što bi moglo nauditi njihovu osjećaju sigurnosti. U svemu tom, i na stotine drugih načina, ljubav stvara radosnu atmosferu u domu te izgoni svađu i razdvojenost.

F. Kao brat u odnosu na zajednicu (3,8)

To da se ovaj stih prvenstveno bavi s kršćanima i njihovim odnosom sa zajednicom, očigledno je zbog poticanja na jedinstvo i bratsku ljubav. Ostala tri poticaja mogla bi imati širu primjenu.

Riječ **naposljetku** ne znači da će Petar uskoro završiti svoju poslanicu. Dosad je govorio o različitim staležima pojedinaca, kao što su sluga, žene i muževi. Sada, kao finale, on ima poneku riječ za sve vas.

Svi budite jedne misli. Od kršćana se ne očekuje da baš sve vide na dlaku jednako. To bi bila jednoličnost, a ne jedinstvenost. Najbolja formula sadržana je u dobro poznatoj izreci: "U onom osnovnom, jedinstvo; u onom nevažnom, sloboda; u svemu – ljubav." Trebamo biti suosjećajni jedan prema drugome. Doslovce bi to značilo "su-patiti", i taj je savjet osobito prikladan kad se daje onima koji su progonjeni. Taj savjet je za sva vremena, jer nijedno razdoblje nije bez patnji.

Puni bratske ljubavi. Nepoznati je pisac napisao:

Providnost nas ne pita koje bismo ljude htjeli za braću – to je već riješeno; ali mi smo ih obvezni ljubiti, neovisno o našim prirodnim sklonostima i ukusima. Veliš: "To je nemoguće!" Ali sjeti se da prava ljubav ne počinje nužno u osjećajima, nego u volji; ne sastoji se od osjećaja, nego od djelovanja; ne od čuvstva, nego čina; ne od slatkorječivosti, nego od plemenitih i nesebičnih djela.

Milosrdni znači biti osjetljiva srca za potrebe i osjećaje drugih. Ne postati hladan, beščutan ili bezobrazan usprkos nanesenoj nepravdi.

Uljudni.²⁴ Uljudnost je toliko umjesna da je treba naučavati kao jednu od kršćan-

skih vrлина. U osnovi to znači ponizno mi-sli-ti o drugima, davati im prednost te go-voriti i činiti dobro. Uljudnost jest služiti drugima prije negoli sebi samome, priska-kati u pomoć kad god to prigoda zahtijeva i odmah iskazati zahvalnost kad nam net-ko učini uslugu. Ona nikada nije neugla-đena, prosta ili sirova.

G. Kao progonjeni u odnosu na progonitelje (3,9 – 4,6)

3,9 Ova poslanica je, u stvari, napisana protiv opetovanih progona i trpljenja. Od ovog stiha pa sve do 4,6 tema je kršćanin i njegov odnos prema progoniteljima. Vjer-nike se ponovno poziva da trpe zbog pravednosti i ne osvećuju se. Mi ne smijemo vraćati **zlo za zlo ni uvredu za uvredu**. Umjesto toga trebamo blagoslivljati one koji nas zlostavljaju i na njihove napade odgovoriti ljubaznošću. Kao kršćani ni-smo pozvani činiti drugima našao, nego dobro; ne proklinjati, nego blagoslivljati. Takvo ponašanje Bog nagrađuje **blagoslo-vom**.

3,10 U stihovima 10-12, Petar navodi Ps 34,12-16a kako bi potvrdio da Božji bla-goslov počiva na onome tko se susteže od zlih djela i opakih riječi te provodi praved-nost.

Snaga ovog prvog stiha jest u sljede-ćem: Onaj tko želi potpuno uživati život i doživjeti **dobre dane**, treba se **suspre-gnuti** da ne govori ono što je **zlo** ili **prije-vara**. Na napade i na laži ne treba odgova-rati na isti način.

U Iv 12,25 osuđeno je **ljubiti život**, ali ondje to znači živjeti za sebe i zanemariti svrhu života. Ovdje pak to znači živjeti onako kako je Bog naumio.

3,11 Nisu zabranjene samo zle riječi, nego i **zla** djela. Osvećivanje samo zaoš-trava sukob. To je posezanje za svjetov-nim oružjem. Vjernik na **zlo** treba odgovo-riti **dobrim** te promicati **mir** tako što će krotko podnositi zlostavljanje. Protiv o-gnja nije moguće boriti se ognjem.

Jedini način na koji je moguće pobijediti zlo jest pustiti ga neka čini svoje, ali ta-ko da ne nailazi na otpor koji ono traži. Otpor samo dovodi do još više zla i do-daje gorivo u ogranj. Ali kad zlo ne naiđe na protivljenje i ne sukobi se s nikak-vom preprekom osim strpljivog podno-šenja, uvlači svoj žalac i konačno nailazi na protivnika kojem nije doraslo. Nar-avno, do toga može doći samo kad se odbaci i posljednja trunka otpora i kad je odricanje od osvećivanja potpuno. Tada zlo ne može pronaći svoju metu i ne može dovesti do novog zla pa ostaje ja-lovo. (Selected)

3,12 **Gospodin** s odobravanjem gleda na one koji postupaju pravedno. On pozor-no sluša **njihove molitve**. Naravno, Go-spodin čuje molitve svih svojih ljudi, ali na osobit se način prihvaća onih koji trpe zbog Krista ne uzvraćajući zlo za zlo.

Lice Gospodinovo je protiv onih što čine zlo. To se prvenstveno odnosi na pro-gonitelje Njegovog naroda. Ali moglo bi to uključivati i vjernika koji uzvraća svo-jim neprijateljima fizičkim nasiljem ili ne-obuzdanim riječima. **Zlo** je zlo i Bog mu se protivi uvijek kad na nj naiđe – bilo da ga nađe u onima spašenima bilo u izgub-ljenima.

Navodeći Ps 34,16 Petar je izostavio završne riječi: "... da im spomen zatre na zemlji." To izostavljanje nije slučajno. Mi živimo u razdoblju Božje milosti; sada je vrijeme prihvaćanja. Još nije došao Dan odmazde našega Gospodina. Kad se Go-spodin Isus vrati na Zemlju kao Kralj kra-ljeva i Gospodar gospodara On će kazniti zločinitelje i zatriti ih.

3,13 Petar svoj argument zaključuje pi-tanjem: **Pa tko će vam nauditi ako bude-te nasljedovatelji dobra?** Očekivani od-govor glasi: "Nitko." Ipak, izgleda da po-vijest mučenika dokazuje kako neprijateljji Evandjelja itekako ude vjernim učenicima.

Najmanje su dva moguća objašnjenja tog proturječja:

1. Općenito govoreći, oni koji idu putem pravednosti ne doživljavaju nepravdu nego neopiranjem razoružavaju svoje protivnike. Mogu postojati iznimke, ali po pravilu je onaj tko je željan pravednosti zaštićen od stradanja samom svojom dobrotom.

2. Ono najgore što neprijatelj može učiniti kršćaninu nije vječno. Neprijatelj može ugroziti njegovo tijelo, ali ne može naučiti njegovoj duši.

Tijekom Drugoga svjetskog rata jedan mladi europski kršćanin odbio je pridružiti se nekom pokretu. Rečeno mu je: "Ne znaš li da imamo moć ubiti te?" – "Ne znate li", odgovorio im je, "da ja imam moć umrijeti za Krista?" Bio je uvjerenja da mu nitko ne može nauditi.

3,14 Ali pretpostavimo da neki kršćanin mora pretrpjeti progon zbog svoje odanosti Spasitelju. Što onda? Može se dogoditi troje:

1. Bog nadvlada trpljenje na svoju slavu.
2. Bog naše trpljenje koristi kako bi donio blagoslov drugima.
3. Bog blagoslivlja onoga tko trpi u Njegovo ime.

Ne boj se ljudi i ne daj se zaplašiti njihovim **zatrašivanjem**. Kako su samo mučenici proveli u život taj stav! Kad je Polikarpu obećano oslobođenje ako samo pogrdi Krista, rekao je: "Osamdeset šest godina služio sam Kristu i On mi nikada nije učinio našao. Kako bih sada mogao pogrditi svog Kralja i Spasitelja?" Kad je prokonzul zaprijetio da će ga baciti divljim zvijerima, odgovorio mu je: "Bit će dobro za mene ako brzo budem oslobođen ovog nevoljnog života." Na posljertku je vladar zaprijetio da će ga živog spaliti. Polikarp je odvratio: "Ne bojim se ognja koji plamti tek kratak čas: ti ne znaš za oganj koji gori u vijeke vjekova."

3,15 U posljednjem djelu prethodnog i u ovom stihu, Petar navodi iz Izaije 8,12b i 13: "Ne bojte se njihovih prijetnji i ne uznemirujte se. Gospodin nad vojskama, on

neka vam bude svet; neka on bude vaš strah i neka on bude vaša strava" (NKJV, nap. prev.). – Netko je rekao: "Boga se bojimo tako malo zato što se tako silno bojimo ljudi."

Navedeni odjeljak iz Izaije ističe *Gospodina nad vojskama* kao onoga kome treba iskazivati poštovanje. Navodeći te riječi, Petar nadahnut Duhom Svetim kaže: **A Gospodin Bog²⁵ neka bude svet u srcima vašim.**

Iskazivati poštovanje Gospodinu znači učiniti ga Svevladarom naših života. Sve što činimo i govorimo treba biti po Njegovoj volji, za Njegovu ugodu i na Njegovu slavu. Kristovo gospodstvo treba vladati nad svakim područjem naših života – nad našim vlasništvom, nad onim čime se bavimo, našim knjigama, našim brakom, našim slobodnim vremenom – ne smijemo ništa isključiti.

I budite uvijek spremni na odgovor svakome tko od vas zatraži obrazloženje nade koja je u vama, ali blago i sa strahopoštovanjem. Ovo se prvenstveno odnosi na razdoblja kad su kršćani progonjeni zbog svoje vjere. Svijest o prisutnosti Gospodina Krista treba u nas usaditi svetu smjelost i nadahnuti vjernika da dobro svjedoči.

Ovaj stih primjenjiv je i u svakodnevnom životu. Ljudi nam često postavljaju pitanja kojima, na sasvim prirodan način, otvaraju vrata da im govorimo o Gospodinu. Trebamo biti spremni govoriti im o velikim stvarima koje je Gospodin učinio za nas. U svakom slučaju, to svjedočenje trebamo iznijeti blago i s poštovanjem. O svom Spasitelju i Gospodinu ne trebamo govoriti s nimalo grubosti, zagriženosti ili nametljivosti.

3,16 Vjernik mora imati **dobru savjest**. Ako zna da nije počinio nikakvo krivično djelo, tada progone može izdržati s lavljom smjelošću. Ako li ima nečistu savjest, bit će mučen osjećajem krivice i neće se moći oduprijeti neprijatelju. Pa čak i ako

je vjernikov život neporočan, neprijatelji Evanđelja još će uvijek pronaći neku pogrešku u njemu i lažno ga optuživati. Ali ako se slučaj preispita i utvrdi se da su optužbe neutemeljene, optuživači će se **postidjeti**.

3,17 Mora li kršćanin ipak **trpjeti**, što ponekad može biti Božja volja za njega, to mora biti samo zbog toga što **čini dobro**. Ali ne bi trebao navući na sebe trpljenje zbog vlastitih pogrešaka, jer tome nema nikakve vrline.

3,18 Ostatak ovog poglavlja prikazuje nam Krista kao klasičan primjer čovjeka koji trpi zbog toga što je **pravedan** te nas podsjeća da je Njemu trpljenje bilo put u slavu.

Primijetite što je Gospodin Isus Krist postigao svojim trpljenjem: (1.) Bilo je iskupljujuće, to jest, oslobodilo je vjerujuće grešnike od kazne za njihove **grijehe**. (2.) Bilo je učinkovito za svu vječnost. On je umro jedanput za svakoga i riješio pitanje **grijeha**. Djelo otkupljenja bilo je dovršeno. (3.) Njegovo trpljenje bilo je zastupničko. **Pravedan** je umro za **nepravedne**. "Jahve je na nj svalio bezakonje nas svijuu" (Iza 53,6b). (4.) Bilo je pomiriteljsko. Po Njegovo smrti privedeni smo **k Bogu**. Uklonjen je grijeh koji je doveo do otuđenosti. (5.) Bilo je nasilno: Isus je bio **ubijen**. I, konačno (6.), vrhunac Njegovog trpljenja bilo je uskrsnuće. Treći dan uskrsnut je od mrtvih. Izraz **oživljen po Duhu** znači da se Njegovo uskrsnuće zbililo snagom Duha Svetoga.

3,19 Ovaj i sljedeći stih tvore jedan od najzagonetnijih i najtajanstvenijih tekstova Novog zavjeta. Često se uzimaju kao potvrda za nebiblijske nauke poput nauka o čistilištu s jedne, i nauka o univerzalnom spasenju s druge strane. Ipak, među evanđeoskim kršćanima postoje dva opće prihvaćena tumačenja.

Prema prvom, Krist je u vremenu između svoje smrti i uskrsnuća otišao u *had* (Podzemlje) gdje je propovijedao o tri-

jumfu svog silnog djela na križu. Među onima koji prihvaćaju taj stav ima neslaganja jesu li ti **duhovi u tamnici** bili vjernici, nevjernici, ili i jedni i drugi. Ali postoji općenito slaganje da im Gospodin Isus nije propovijedao Evanđelje. To bi uključivalo nauku o drugoj mogućnosti koji se ne naučava nigdje u Bibliji. Oni koji drže to gledište često povezuju taj odjeljak s Efežanima 4,9 gdje je spomenuto kako je Gospodin "sišao u donje krajeve zemlje". To navode kao dodatni dokaz da je Isus otišao u *had* u bestjelesnom stanju te navjestio svoju pobjedu na Golgoti. Pritom, također, navode riječi Apostolskog vjerovanja – "sišao u pakao".

Drugo tumačenje jest da je Petar opisivao ono što se dogodilo u Noine dane. Duh Kristov bio je taj koji je *po* Noi propovijedao nevjernom pretpotopnom naraštaju. *U to doba* oni nisu bili bestjelesni duhovi, nego živi muškarci i žene koji su odbacili Noina upozorenja pa ih je Potop uništio. Stoga su oni **sada duhovi u tamnici hada**.

To drugo gledište bolje se uklapa u kontekst i povezano je s manje poteškoća. Preispitajmo sada taj odjeljak rečenicu po rečenicu.

U kojem i ode propovijedati. Kao što je već spomenuto, Krist je bio taj koji je propovijedao; ali On je propovijedao *po* Noi. U 2 Pet 2,5 Noa je opisan kao "propovjednik pravednosti". Isti taj korijen rabi se ovdje za Kristovo propovijedanje.

Duhovi koji su sada u tamnici bili su ljudi kojima je propovijedao Noa – živi muškarci i žene koji su čuli upozorenje o skorom Potopu i za obećanje spasenja u lađi. Odbacili su upozorenje i utopili se u potopnim vodama. Sada su bestjelesni **duhovi u tamnici** i očekuju konačnu osudu.

Stoga bismo te stihove mogli pojačati na sljedeći način: **U kojem (Duhu Svetom) i ode (Krist) propovijedati (po Noi) duhovima koji su sada u tamnici (hadu).**

Ali kojim pravom pretpostavljamo da su ti **duhovi** koji su sada u **tamnici**, ljudi koji

su živjeli u Noino doba? Odgovor nalazimo u sljedećem stihu.

3,20 Ovdje se očevidno otkriva tko su ti duhovi u tamnici. Tko su oni? Oni **koji nekoć bijahu nepokorni**. Kada su bili nepokorni? **Nekoć kad ih je iščekivala Božja strpljivost, u dane Noine dok se gradila korablja**. Što je bio konačni ishod? **Samo nekoliko njih – to jest osam duša – bi spašeno kroz vodu**.

Dobro je zaustaviti se ovdje i podsjetiti se općeg tijeka misli u ovoj poslanici koja je napisana zbog progona. Kršćani kojima je Petar pisao trpjeli su zbog svog življenja i svjedočanstva. Možda su se čudili zbog čega su, ako je već kršćanska vjera u pravu, morali trpjeti umjesto da vladaju. – A ako je kršćanstvo prava vjera, zbog čega je onda tako malo kršćana?

Odgovarajući na ono prvo pitanje, Petar ukazuje na Gospodina Isusa. Krist je trpio zbog pravednog razloga, čak toliko da je bio smaknut. Ali Bog ga je uskrisio od mrtvih i proslavio ga u Nebu (vidi st. 22). Put u slavu vodio je kroz dolinu patnji.

Zatim se Petar okreće k **Noi**. Sto dvadeset godina je taj vjerni propovjednik upozoravao da će Gospodin uništiti ondašnji svijet vodom. Hvala za to bilo mu je ruganje i odbacivanje; ali Bog ga je osvetio spativši njega i njegovu obitelj od Potopa.

Zatim je tu i problem: “Ako smo u pravu, zašto nas je tako malo?” Petar odgovara: “Jednom je *samo osam ljudi na svijetu* bilo u pravu, a svi su ostali bili u krivu!” – Karakteristično je za povijest svijeta da većina nikada nije bila u pravu. Pravi vjernici obično su samo malen ostatak, stoga se ničija vjera ne smije pokolebati zbog malog broja spašenih ljudi. **U dane Noine** bilo je samo osam vjernika, danas ih ima na milijune.

Pri svršetku 20. stiha čitamo da ih se samo **nekoliko, to jest, osam duša spasilo kroz vodu**. Nisu oni bili spašeni vodom, nego **kroz vodu**. Voda nije bila spasitelj, nego osuda **kroz** koju ih je Bog očuvao.

Kako bismo pravilno razumjeli tu tvrdnju i stih koji slijedi, moramo razmotriti tipično značenje lađe i Potopa. Lađa je slika Gospodina Isusa Krista. Voda Potopa prikazuje Božju osudu. Lađa (korablja) je bila jedini način spasenja. Kad je nastupio Potop, spašeni su bili samo oni koji su bili u njoj; svi oni izvana su propali. Tako je i Krist jedini način spasenja; oni koji jesu u Kristu spašeni su kako to samo Bog može spasiti. Oni izvana ne mogu biti izgubljeniji no što jesu.

Voda nije bila *sredstvo* spasenja, jer su se utopili svi koji su bili u vodi. Lađa je bila sredstvo bijega. Ona je prošla kroz vodu osude; podnijela je svu žestinu oluje. Na one u lađi nije pala ni kap kiše. Tako je i Krist podnio bijes Božje osude za naše grijeha. Za one koji su u Njemu više nema osude (Iv 5,24).

Voda je bila ispod lađe, padala je po njoj i okruživala je s bokova; ali svoju vjernu posadu prevela je **kroz vodu** do sigurnosti u obnovljenom Stvorenju. Tako su i oni koji se uzdaju u Spasitelja sigurno preneseni kroz poprište smrti i pustošenja te stižu na tlo uskrsnuća i novog života.

3,21 Čiji protulik, krštenje ... i nas sada spasava. I ponovno smo na teškom i proturječnom području! Ovaj stih postao je bojno polje za one koji naučavaju kršteničku obnovu i onih koji krštenju odriču bilo kakvu spasonosnu moć.

KRŠTENJE

Razmotrimo najprije što to *može* značiti, a potom što *ne može* značiti.

U stvari, postoji *krštenje koje nas spašava* – ne naše krštenje u vodi, nego krštenje koje se zbilo prije skoro dvije tisuće godina na Golgoti. Kristova je smrt bila krštenje. On je bio kršten u vodama osude. To je ono što je mislio rekavši: “Ali krštenjem mi se krsiti, i kako sam tjeskoban dok se to ne izvrši” (Lk 12,50). Psalmist je Njegovu krštenje opisao riječima: “Bezdan doziva bezdan bukom slapova tvojih: sve

vode i vali tvoji preko mene prijeđoše" (Ps 42,8). U svojoj smrti Krist je bio kršten u vodama i valovima Božje srdžbe; a to je krštenje osnova našeg spasenja.

Ali svatko od nas mora prihvatiti tu smrt za sebe. Baš kao što su Noa i njegova obitelj trebali ući u lađu da bi se spasili, tako se i mi moramo povjeriti Gospodinu kao svom jedinom Spasitelju. Kad to učinimo, poistovjećujemo se s Njime u Njegovoj smrti, ukopu i uskrsnuću. U vrlo stvarnom smislu bivamo s Njim raspeti (Gal 2,20), zajedno s Njim ukopani (Rim 6,4) i preneseni iz smrti u život s Njim (Rim 6,4).

Sve je to prikazano vjernikovim krštenjem. Sâm taj obred vanjski je znak onoga što se zbilo u duhovnom smislu, a to je da smo kršteni u Kristovu smrt. Kad silazimo pod vodu, priznajemo da smo ukopani s Njim; kad se podižemo iz vode, pokazujemo da smo s Njim uskrsnuli i da želimo živjeti u novini života.

Kao predlika onoga što nas sada spašava, krštenje se odnosi na Kristovo krštenje u smrt na križu i naše poistovjećenje s Njim u svemu tome – što krštenje zorno prikazuje.

Ovaj stih zbog sljedećih razloga *ne može* značiti da se spašavamo obredom krštenja u vodi:

1. To bi spasiteljem učinilo vodu, a ne Gospodina Isusa; ali On je rekao: "Ja sam Put ..." (Iv 14,6).

2. Značilo bi da je Spasitelj umro uzalud. Ako se ljudi mogu spasiti vodom, zašto je onda Isus morao umrijeti?

3. To jednostavno ne djeluje. Mnogi koji su se krtili kasnije su životom pokazali da se nikada nisu nanovo rodili.

Ovaj stih ne može značiti ni da se spašavamo *vjerom i krštenjem*.

1. To bi značilo da Spasiteljevo djelo na križu nije dostatno. Premda je On povi-kao: "Dovršeno je!" prema ovom gledištu nije baš bilo tako, jer tom djelu spasenja treba pridodati i krštenje.

2. Ako je krštenje nužno za spasenje, čudno je zašto Gospodin osobno nije krtio nikoga. U Iv 4,1 i 2 navedeno je da Isus, u stvari, nije krtio svoje sljedbenike; to su činili Njegovi učenici.

3. Apostol Pavao je zahvaljivao Gospodinu što je krtio samo nekoliko Korinćana (1 Kor 1,14-16). Bilo bi doista čudno da jedan evangelizator zahvaljuje na tome – ako je već krštenje nužno za spasenje! Činjenica da je Pavao krtio neke ljude pokazuje da je on naučavao krštenje vjernika, ali to što je krtio samo nekolicinu pokazuje da krštenje nije smatrao nužnim za spasenje.

4. Razbojnik koji se pokajao na križu nije bio kršten, ipak ga je Krist uvjeravao da će biti zajedno s Njim u raju (Lk 23,43).

5. Pogani iz Cezareje koji su bili spašeni primili su Duha Svetoga kad su povjerovali (Dj 10,44) i zatim pokazali da pripadaju Kristu (Rim 8,9b). Kršteni su bili nakon što su primili Duha Svetoga, to jest, nakon što su spašeni (st. 47, 48). Dakle, krštenje nije bilo nužno za njihovo spasenje. Najprije su bili spašeni, a zatim kršteni u vodi.

6. U Novom zavjetu krštenje je uvijek povezano sa smrću, a ne s duhovnim rođenjem.

7. U Novom zavjetu ima oko sto pedeset odjeljaka koji naučavaju da se spašava samo vjerom. Tome se ne možemo suprotstaviti s dva ili tri stiha koji *tobože* naučavaju da je krštenje nužno za spasenje.

Stoga, kad u 21. stihu čitamo **krštenje ... i nas sada spašava**, to se ne odnosi doslovno na naše krštenje u vodi, nego na Kristovo krštenje u smrti i naše poistovjećenje s Njim u Njegovoj smrti.

Ne odlaganje tjelesne nečistoće. Ritualno štovanje Starog zavjeta, s kojim su bili vrlo dobro upoznati Petrovi židovski čitatelji, omogućivalo je neku vrst vanjskog očišćenja. Ali svećenicima ili narodu nije davalo čistu savjest u pogledu grijeha. **Krštenje** o kojem Petar govori nije pitanje tjelesnog ili pak obrednog očišćenja od

okaljano. Voda ima moć ukloniti nečistoću s tijela, ali ne može dati čistu savjest u odnosu na Boga. To može učiniti samo osobno udruživanje s Kristom u Njegovoj smrti, ukopu i uskrsnuću.

Nego je to Bogu upravljani odaziv dobre savjesti. Tu se neizbježno javlja pitanje: "Kako mogu biti pravedan pred Bogom? Kako pred Njim mogu imati čistu savjest?" Odgovor nalazimo u krštenju o kojem govori Petar – Kristovom krštenju u smrt na Golgoti i nečijem osobnom prihvaćanju tog djela. Kristovom smrću jedanput zauvijek je riješeno pitanje grijeha.

Po uskrsnuću Isusa Krista. Kako mogu znati da je Bog zadovoljan? To znam po tome što je uskrsio Isusa Krista od mrtvih. Čista savjest neodvojivo je povezana s uskrsnućem Isusa Krista; to dvoje zajedno ili stoji ili pada. Uskrsnuće mi govori da je Bog potpuno zadovoljan s otkupiteljskim djelom svog Sina. Da Krist nije uskrsnuo, mi nikada ne bismo mogli biti sigurni da su nam grijesi uklonjeni. Njegova bi smrt bila poput smrti svakog drugog čovjeka. Ali uskrsli Gospodin Isus Krist je naše potpuno jamstvo da je u potpunosti udovoljeno Božjim zahtjevima u pogledu naših grijeha.

Kao što je to rekao pjesnik James G. Deck, "naša savjest ima mir koji se nikada ne može izjaloviti: to je Jaganjac u visini, na prijestolju".

Tako nas – krštenje – sada spasava ... **Bogu upravljani odaziv dobre savjesti ... po uskrsnuću Isusa Krista.** Moje jedino pravo na čistu savjest osniva se na smrti, ukopu i uskrsnuću Gospodina Isusa. Poredak je pritom sljedeći:

1. Krist je na Golgoti bio kršten u smrt – za mene.

2. Kad se pouzdam u Njega kao Gospodina i Spasitelja, duhovno se sjedinjujem s Njim u Njegovoj smrti, ukopu i uskrsnuću.

3. Kroz saznanje da je On uskrsnuo dobivam odgovor na svoju molbu za čistu savjest.

4. Krštenjem u vodi na vidljiv način prikazujem duhovno oslobođenje koje sam iskusio.

3,22 Koji je uzašao na nebo i jest zdesna Bogu, komu bijahu pokoreni anđeli, vlasti i sile. Ne samo da je Gospodin Isus Krist uskrsnuo od mrtvih, nego je i uzašao na Nebo s kojeg je prije svega i došao. On je i danas ondje, i to ne kao neko nevidljivo i neopipljivo duhovno biće, nego kao živi Čovjek u proslavljenom tijelu od mesa i kostiju. Na tom tijelu On vječno nosi rane koje je zadobio na Golgoti – kao rječiti i vječni zalag Njegove ljubavi za nas.

Naš Gospodin je **zdesna Bogu**, na položaju:

Moći: Budući da je desnica općenito jača od lijevice, nju se povezuje sa snagom (Mt 26,64).

Počasti: Krist je "uzvišen zdesna Bogu" (Dj 2,33; 5,31).

Počinka: Zaslugom svog dovršenog djela, Krist je "sjeo zdesna prijestolju Veličanstva u nebesima" (Heb 1,3; vidi i 8,1; 10,12). To je *počinak* zbog zadovoljstva i samozadovoljstva, a ne zbog umora.

Posredovanja: Pavao govori da je Krist zdesna Bogu gdje *posreduje* za nas (Rim 8,34).

Prvenstva: "... zdesna sebi na nebesima, iznad svakog poglavarstva i moći i gospodstva, i svakog imena imenovana ne samo na ovom svijetu nego i u onom budućem" (Ef 1,20.21).

Vlasti: U Heb 1,13 Bog Otac rekao je svom Sinu: "Sjedni mi zdesna dok ne položim tvoje neprijatelje za podnožje nogama tvojim." Vlast je istaknuta i u 1 Pet 3, 22: ... **zdesna Bogu, komu bijahu pokoreni anđeli, vlasti i sile.**

Anđeli, vlasti i sile nesumnjivo su izrazi koji označavaju svaku vrst nebeskih bića. Svi su oni sluge uskrsloga, proslavljenoga Krista.

To je dakle bilo iskustvo našeg Gospodina: trpio je jer je činio dobro. Ljudi su ga

odbacili već prije Njegova utjelovljenja, kad im je svjedočio preko Noe, kao i za Njegova prvog dolaska kad je došao kao Sin čovječji. Bio je kršten u tamnim vodama smrti na Golgoti, ali ga je Bog uskrisio od mrtvih i proslavio ga sebi zdesna u nebesima. U vječnom Božjem naumu, trpljenje je prethodilo slavi.

To je bila pouka za Petrove čitatelje kao i za nas danas. Ne trebamo se uznemiriti ako iskusimo protivljenje, pa čak i progone, kad činimo dobro – jer ne zaslužujemo bolji postupak negoli je imao naš Spasitelj kad je bio na Zemlji. Trebamo se tješiti s obećanjem da ćemo, ako s Njim trpimo, s Njim biti i proslavljeni (Rim 8,17). Nadalje, sadašnje patnje nisu vrijedne usporede li se sa slavom koja nas očekuje (Rim 8,18). Nevolje su lagane i privremene; slava je vječna i neusporediva (2 Kor 4,17).

4,1 Bliska je povezanost ovog djela poslanice s prethodnim (usp. 3,18). **Krista** smo promatrali kao Onoga koji je nepravedno **trpio**. On je zbog pravednosti **trpio** od ruku zlih ljudi. Budući da je bilo tako, Njegovi se sljedbenici trebaju **oboružati istom mišlju**. Trebaju očekivati da će trpjeti za Njegovo ime. Trebaju biti pripravnici da pretrpe progon zato što su kršćani.

Tko god je **trpio u tijelu, prekinuo je s grijehom**. Vjernik je suočen s dvije mogućnosti – grijehom ili trpljenjem. S jedne strane može izabrati da živi kao i nespašeni ljudi među kojima živi, sudjelujući u njihovim grešnim zadovoljstvima, i tako izbjeći progonima. Ili pak može živjeti čisto i pobožno noseći sramotu Kristovu te trpjeti od ruku zlih ljudi.

Mučenik James Guthrie rekao je prije negoli su ga objesili: "Dragi prijatelji, ispijte tu čašu trpljenja kao što sam ja, prije negoli sagriješite; jer meni je nuđen grijeh i patnja, a izabrao sam patnju."

Kad vjernik svojom voljom radije odluči trpjeti progon kao kršćanin, umjesto da nastavi živjeti u grijehu, prekinuo je s grijehom. To ne znači da on više ne griješi,

nego da je slomljena snaga grijeha u njegovom životu. Kad netko pati zato što odbija griješiti, njime više ne upravlja volja tijela.

4,2 Tijekom ostatka njegovog zemaljskog života, istinskim vjernikom ne upravljaju ljudske strasti nego **volja Božja**. On radije trpi kao kršćanin negoli da griješi kao ostali nevjernici. Radije će umrijeti negoli da se odrekne svoga Gospodina. **Vrijeme koje mu je preostalo u tijelu** jest ostatak njegova života ovdje na Zemlji. Vjernik odlučuje da će te godine radije proživjeti na slavu Božju negoli da udovoljavanje svojim tjelesnim nagonima.

4,3 Petar je pisao nekima koji su prije svog obraćenja živjeli u moralnoj izopačenosti poganskog svijeta. Njima je bilo **doista** takvog načina življenja! Kao kršćani bili su nova stvorenja pa je valjalo odbaciti stare grijehove. Preostale godine života pripadale su Bogu i trebalo ih je dati Njemu.

Navedeni stihovi još uvijek karakteriziraju današnji poganski, nekršćanski svijet – spolni grijesi, alkoholna pića i lažna religija.

Razvratnosti – nesputano udovoljavanje željama, prvenstveno spolni nemoral.

Požude – ugađanje nedopuštenim nagonima bilo koje vrste, ali se tu prije svega odnosi na spolne grijehove.

Pijančevanje – prepuštanje opojnim pićima, koje dovodi do slabljenja snage volje u odupiranju iskušenju. Postoji bliska veza između pijanstva i nemoralnosti.

Pijanke – razuzdane zabave i cjelonoćno bančenje.

Opijanjanje – pijanke koje dovode do raskalašenosti i svađa.

Odurna idolopoklonstva – štovanje kipova i drugih idola zajedno s nemoralom koji prati takvo štovanje.

Ljudi postaju slični onome što štuju; jer kad odbace pravoga Boga, njihova mjerila ćudoređa automatski se snizuju. Ta niska mjerila dopuštaju im da se prepuste svakoj

vrsti grešnih strasti na koje ih potiče nagon. Zbog toga idolopokloničke religije dovode do grijeha i izopačenja.

4,4 Ovaj stih opisuje zajedničko iskustvo onih koji su spašeni od života tjelesne pokvarenosti. Njihova rodbina i negdašnji prisni prijatelji misle za njih da su poludjeli i optužuju ih da su vjerski fanatici. Nekom vrstom ludosti smatraju to što kršćani više ne žele sudjelovati u plesovima, svjetovnim zabavama i seksualnim orgijama. Vjernikov čisti, čudoredni život osuđuje grešnika; nije ni čudo što grešnik mrzi tu promjenu!

4,5 Premda bezbožni ljudi pogrđuju kršćane u ovom životu, **polagati će račun** za svaku riječ i djelo na sudu pred Velikim bijelim prijestoljem – ta Gospodin je već **spreman suditi žive i mrtve**. Jasno je da ovdje Petar ima na umu nevjernike. Sud nad živućim vjernicima održat će se prije početka Milenija, a opakim mrtvima bit će suđeno uoči svršetka Kristove vladavine na Zemlji. Njihova osuda bit će dokazom pravednosti djece Božje.

4,6 Zato je – zbog osvete radi djece Božje – **i mrtvima naviješteno evanđelje**. Tu smo ponovno naišli na teško razumljiv odjeljak. Znači li to da je Evanđelje bilo propovijedano ljudima nakon što su umrli ili pak dok su još uvijek bili na životu? I tko su bili ti ljudi?

Mi držimo da se ovaj stih odnosi na ljude kojima je Evanđelje bilo propovijedano dok su još bili živi na Zemlji, onima koji su povjerovali u Gospodina. Zbog toga što su junački pristajali uz istinu, podnosili su patnje od ruku zlih ljudi, a ponekad su i umirali mučeničkom smrću. Te vjernike, premda **osuđene** ili proklete, **na ljudski način, u tijelu**, osvetio je sâm Bog. Sada uživaju u vječnom životu s Njim.

Nisu bili tjelesno mrtvi kad im je bilo propovijedano Evanđelje, ali su mrtvi sada – što se tiče njihovih tijela. Premda su ih ljudi smatrali ludima, Bog ih je počastio i njihovi su duhovi sada u Nebu.

Propovijedanje Evanđelja donosi dvoje onima koji vjeruju – ljudski prijekor i Božje priznanje. Barnes objašnjava:

Svrha toga što im je naviješteno Evanđelje bila je ta da, premda ih ljudi mogu na uobičajeni način osuditi, pa i smaknuti, ipak, što se tiče njihove uzvišenije i plemenitije naravi – *duha* – sada mogu živjeti Bogu.²⁶

III. VJERNIKOVO SLUŽENJE I TRPLJENJE (4,7 – 5,14)

A. Hitne zapovijedi za posljednje dane (4,7-11)

4,7 Izjava **približio se svršetak svega** uvodi nas u niz savjeta. Uzima se da to znači ili: (1.) razorenje Jeruzalema, (2.) Uzeće vjernika, (3.) Kristov povratak da zavlada ili (4.) razorenje nebesa i Zemlje koje će se zbiti po svršetku Milenija.

Mi držimo da se ta izjava vjerojatno odnosi na ovo posljednje.

Prvi savjet jest da budemo **razboriti i trijezni za molitvu**. Ovo je pisano u doba progona i znači da bi vjernikov molitveni život trebao biti oslobođen pometenosti zbog panike i emocionalne nepostojanosti koju donosi stres: vjernikovo zajedništvo s Gospodinom ne bi smjelo biti pomučeno nepovoljnim okolnostima.

4,8 Vjernik mora njegovati zajedništvo s drugim vjernicima (st. 8 i 9), te imati **žarku ljubav** prema svim članovima zajednice vjernih. Takva ljubav neće razglasavati pogreške i promašaje drugih vjernika, nego ih štiti pred pogledom javnosti. Netko je rekao: "Mržnja sve proglašava najgorim; ljubav je poznata po tome da sve skriva od pogleda."

Izreku **jer će ljubav pokriti mnoštvo grijeha** (Izr 10,12) ne treba uzeti kao doktrinarno objašnjenje o tome kako se uklanjaju grijesi. Samo Kristova krv može ukloniti krivicu i kaznu za grijeh. Tu tvrdnju ne treba uzeti ni kao opravdanje da grijeshi-mo ili pak držati da ona zajednicu osloba-

da od njezine odgovornosti u pogledu kažnjavanja prijestupnika. Ona jednostavno znači da je prava ljubav sposobna prelaziti preko manjih pogrešaka i promašaja drugih vjernika.

4,9 Jedan od načina iskazivanja ljubavi braći jest spremno iskazivanje gostoljubivosti. Taj savjet osobito je potreban u doba progona kad ponestane hrane i kad su oni koji pruže sklonište kršćanima u opasnosti da budu uhićeni, utamničeni pa čak i ubijeni.

Gostoljubivost je golema povlastica. Iskazujući gostoljubivost neki su ne znajući ugostili anđele (Heb 13,2). Bilo kakva ljubaznost iskazana Božjem djetetu smatra se kao da je iskazana samom Gospodinu (Mt 25,40). Bez obzira kako neznatna ta ljubaznost, bit će bogato nagrađena; čak i čaša hladne vode dana u Gospodinovo ime bit će nagrađena (Mt 10,42). Oni koji prime proroka zato što je prorok, primit će proročku plaću (Mt 10,41) koja je, po židovskom gledištu, nešto najviše što postoji. Mnogi kršćani mogu posvjedočiti o blagoslovu koji je došao u njihove domove i na njihovu djecu zbog gostoprimstva iskazanog Gospodinovim slugama.

Isus je naučavao da trebamo ugostiti one koji nam ne mogu uzvratiti (Lk 14,12). To ne znači da *nikada* ne bismo smjeli ugostiti rođake, prijatelje ili susjede, koji bi nam mogli uzvratiti. Ne, naš cilj treba biti da iskažemo ljubav u ime Gospodina Isusa ni ne misleći na to da nam se uzvрати. Naravno da je upitno bi li vjernik i dalje trebao organizirati uzvratne susrete, gozbe i zabave za uski krug ljudi, dok golemi dijelovi svijeta još uvijek nisu upoznati s Evanđeljem.

4,10 Svaki je vjernik primio dar od Gospodina, neku osobitu djelatnost koju treba provoditi kao ud Kristova Tijela (1 Kor 12,4-11 i 29-31; Rim 12,6-8). Ti darovi su služba od Gospodina. Njih ne smijemo koristiti za sebični dobitak, nego za Njegovu slavu i dobrobit drugih. Mi nismo zamiš-

ljeni kao *krajnja postaja* darova koje nam je dao Bog; Njegova nam milost dotječe, ali ne smije završiti kod nas. Mi smo zamišljeni da budemo *kanali* po kojima će blagoslovi teći drugima.

Trebamo biti **dobri upravitelji raznovrsne milosti Božje**. Ovdje se **milost Božja** odnosi na nezasluzenu naklonost koju On nudi ljudima. **Raznovrsna** doslovce znači *raznobojna* ili šarolika. Phillips to prevodi sa "raskošno raznolika".

4,11 Čak i kad je netko nadaren za propovijedanje ili za naučavanje, mora biti siguran da su riječi koje govori u nekom određenom trenutku upravo one koje bi **Bog** htio da govori. Na to se misli kad veli: **Neka govori kao riječi Božje**. Nije dostatno da netko jednostavno propovijeda iz Biblije. Mora, naime, biti siguran da je poruka koju propovijeda u određenom trenutku upravo ono što je Bog namijenio okupljenim slušateljima.

Svatko tko provodi bilo koju vrst služnja, treba to činiti s poniznim shvaćanjem da je **Bog** taj koji ga osposobljava. Tada će slava ići Bogu – kome i pripada!

Čovjek se ne smije uznositi, bez obzira kako silno je nadaren za kršćansko služenje. Dar koji ima ne potječe od njegova vlastitog nastojanja, nego mu je dān odozgo. U stvari, nema ništa što nije primio. Svu službu treba provoditi tako da bude pripisana Bogu.

Kao što Petar ukazuje, ta počast prinosi se Ocu **po Isusu Kristu** jer je On Posrednik, kao i zbog onoga što je Bog po Njemu učinio za nas. Tom blagoslovljenom Spasitelju pripada slava i moć **u vijeke vjekova! Amen.**

B. Poticaji i objašnjenja u pogledu patnje (4,12-19)

4,12 Ostatak ovog poglavlja donosi poticanja i objašnjenja u pogledu patnji koje donosi Kristovo ime. U ovoj je poslanici dvadeset i jedan put spomenuta riječ "patnja" ili izvedenice te riječi.

Prirodno gledište kršćana o progonu jest da je progon nešto **neobično** i neuobičajeno. Iznenađuje nas kad moramo trpjeti; ali Petar veli da to trebamo smatrati uobičajenim kršćanskim iskustvom. Nemamo pravo očekivati bolji postupak od svijeta negoli ga je primio naš Spasitelj. Svi koji žele živjeti pobožno u Kristu Isusu bit će proganjeni (2 Tim 3,12). Osobito je istina da oni koji zauzmu postojan stav za Krista postaju predmetom divljačkih napada. Sotona ne troši svoje streljivo na tobožnje kršćane, nego svoje golemo oružje okreće na one koji jurišaju na vrata *hada*.

4,13 Povlastica što možemo imati udjela u Kristovim patnjama trebala bi nam biti na veliku radost. Naravno, mi ne možemo imati udjela u Njegovoj otkupiteljskoj patnji – On je jedini sposoban nositi grijeh; ali možemo imati udjela u istoj vrsti patnje koju je On podnosio kao čovjek – možemo imati udjela u Njegovoj odbačenosti i sramoti. Na svojim tijelima možemo primati rane i ožiljke koje bi mu nevjernici još uvijek htjeli nanijeti.

Ako se Božje dijete može **radovati** već danas, usred patnji, koliko li će se više radovati i **radosno klicati** kad se objavi Kristova slava. Tada, kad se Spasitelj vrati na Zemlju kao Lav iz plemena Judina, objavit će se kao Svemogući Sin Božji. Oni koji sada trpe zbog njega, u to će doba primiti počasti zajedno s Njim.

4,14 Prvi kršćani radovali su se zbog toga što su smatrani dostojnima pretrpjeti sramotu **zbog imena Kristova** (Dj 5,41). Radovati se treba i svaki kršćanin koji ima tu povlasticu da mu se izruguju zbog Krista. Takvo trpljenje pravi je pokazatelj da na nama **počiva Duh Slave, Duh Božji**. To je onaj **Duh Sveti** koji **počiva** na proganjenim kršćanima kao što je oblak slave počivao na Šatoru sastanka u starom Zavjetu i time ukazivao na Božju prisutnost.

Znamo da **Duh** prebiva u svakom pravom Božjem djetetu, ali na osobit način **On počiva** na onima koji su potpuno pre-

dani Kristovoj stvari. Oni tu prisutnost i snagu Duha Božjega poznaju onako kako je drugi uopće ne poznaju. Gospodina Isusa, koga **pogrdjuju** progonitelji, proslavljaju Njegovi sveti koji trpe.²⁷

4,15 Kršćanin nikada ne smije na sebe navući trpljenje nekim zlodjelom. Ne smije skriviti umorstvo, krađu – općenito nikakvo zlo – ili pak se kao nametljivac upletati u tuđe stvari. U tome nema slave za Boga – samo sramote za Kristovo svjedočanstvo.

4,16 Nije sramota ako li netko trpi kao **kršćanin**. F. B. Meyer kaže da je to tako, premda može značiti i “gubljenje posla, dobrog glasa ili doma; odbačenost od strane roditelja, djece ili prijatelja; izvrtanje, mržnju, pa čak i smrt.”²⁸ Moguće je kao **kršćanin slaviti Boga** u svim tim iskušenjima. G. Campbell Morgan upozorava:

*To je nešto više negoli se samo dičiti tim imenom. To znači: u svemu živjeti dostojno kako bi se proslavio Bog. Ako je netko na glasu kao kršćanin ali ne živi tako, tada obeščašćuje Boga. Nositi to ime jest preuzeti odgovornost, i to golemu i slavnu, ali ujedno i vrlo ozbiljnu.*²⁹

4,17 Petar patnje Božjih ljudi na ovom svijetu uspoređuje s patnjama zlih ljudi u vječnosti. **Ta vrijeme je da započne sud od doma Božjega**. Vrijeme na koje se ovo odnosi jest razdoblje Crkve, koje je počelo na Pedeseticu i nastavit će se sve do Uzeća. **Dom Božji** jest Crkva. Tijekom ovog razdoblja Crkva je izvrgnuta **sudu** nevjerničkog svijeta. Sada vjernici proživljavaju patnje, baš kao što ih je Isus proživljavao kad je bio na Zemlji.

Ako je to tako, kakva li će biti sudbina **onih koji nisu poslušni Božjem evanđelju**? Ako kršćani trpe sada dok čine dobro, što li će samo nespašeni ljudi zbog svih svojih bezbožnih djela trpjeti u vječnosti?

4,18 U ovom stihu naveden je isti argument kao onaj iz Izreka 11,31: “Ako **pravедnik** prima plaću na Zemlji, kako li će tek proći **bezbožni i grešnik**?”

Pravedna se osoba jedva spašava, to jest, spašava se uz poteškoće. S božanskog gledišta, za njegovo je spasenje plaćena nevjerojatna cijena. Što se tiče ljudskog gledišta, ljudima je rečeno: "Trudite se da uđete na uska vrata" (Lk 13,24). Vjernike se poučava: "Jer nam je kroz mnoge nevolje ući u kraljevstvo Božje" (Dj 14,22). Sa svim opasnostima i iskušenjima koje ga snalaze u životu, samo čudo božanske milosti može očuvati kršćanina za nebesko kraljevstvo.

Budući da je to tako, kakva će tek biti propast onih koji su, ne pokajavši se i ne primivši spasenje, umrli u svojim grijesima? Živopisan prikaz toga je u sljedećoj pripovijesti iz spisâ F. B. Meyera:

Žarka želja nekog svetog čovjeka bila je da mu smrt bude toliko trijumfalna da bi njegovi neobraćeni sinovi mogli biti uvjereni i privučeni očiglednom snagom Evanđelja koje, eto, može okrijepiti i razvedriti čovjeka u takvim sumornim trenucima kao što je umiranje. Umjesto toga, na njegovu golemu žalost, duh kao da su mu zastrli oblaci; obuzeo ga je strah i zle slutnje. Neprijatelju je bilo dopušteno da ga muči do krajnjih granica. Ali upravo te činjenice najdublje su se dojmile njegove djece. "Jer", rekao je najstariji, "svi mi znamo kako je dobar čovjek bio naš otac; a pogledajte samo kako su teške njegove duhovne muke. Što tek možemo očekivati mi koji uopće ne brinemo za svoje duše?"³⁰

4,19 Petar ustrajava na tome da trpljenje mora biti **po Božjoj volji**. Vjerski fanatici mogu *navući* na sebe trpljenje tako da djeluju pre nagljeno, bez božanskog vodstva. Oni koji imaju kompleks mučenika iskušavaju Boga na način koji donosi sramotu. Ali istinski put trpljenja dovodi kršćane do vječne slave. U pogledu toga trebaju nastaviti činiti pravo, bez obzira na cijenu, i povjeriti **svoje duše vjernom Stvoritelju**.

Pomalo je čudno da Petar ovdje Gospodina Isusa naziva **Stvoriteljem**, a ne Spasiteljem, ili Velikim Svećenikom, ili Pasti-

rom. Krist je naš Spasitelj na dvojak način – pripadamo mu i kao dio onog prvog i ovog novog Stvorenja (Ef 4,24; Kol 3,10). U svakom slučaju, predmet smo Njegove ljubavi i skrbi. Razumno je jedino to da se povjerimo Onome tko je stvorio naše duše i spasio ih.

C. Poticaji i pozdravi (5,1-14)

5,1 Ovo posljednje poglavlje 1. Petrove poslanice sadrži upozorenja i pozdrave. Ponajprije je tu poruka **starješinama**. Kako bi istaknuo svoju ovlaštenost da izriče takve zapovijedi, Petar se predstavlja kao **sustarješina i svjedok Kristovih patnjâ, a također i zajedničar predstojeće slave**. Sustarješina – kako li je to daleko od tvrdnje da je on "Vrhovni svećenik" (pontif) Crkve! **Svjedok** – Petar je vidio kako je Pastir umro za "ovce" i sjećanje na takvu ljubav primoravalo ga je da skrbi za njih kao vjerni podpastir. **Zajedničar** – uskoro će osvanuti slava, pojavit će se Krist i mi ćemo se zajedno s Njim pojaviti u slavi (Kol 3,4). Do tada ostaje onaj Spasiteljjev nalog: "Pasi jaganjce moje! ... Pasi ovce moje!" (Iv 21,15-17)

5,2 Starješine su zreli muškarci istinski kršćanskog karaktera koje je Duh Sveti osposobio da skrbe za duhovno vodstvo u zajednici. Novi zavjet pretpostavlja da u zajednici postoji više starješina, a ne samo jedan starješina nad jednom crkvom ili nad više crkava. U jednoj je zajednici bilo dvoje ili više starješina (Fil 1,1). U pogledu preduvjeta koje moraju ispunjavati starješine vidi 1 Tim 3,1-7 i Tit 1,6-9. U ranoj Crkvi, prije negoli je Novi zavjet postojao u pisanom obliku, starješine su postavljali apostoli i njihovi predstavnici – ali tek kad je u prošlo dovoljno vremena da u novoj crkvi postane očigledno tko zadovoljava potrebne uvjete. Danas kršćani trebaju prepoznati tko su ti koji zadovoljavaju tražene uvjete i obavljaju djelo starješina te im se pokoravati.

Pasite stado Božje koje je među vama. Stado pripada Bogu, ali je starješinama

predana odgovornost da služe kao podpastiri. To ne treba činiti **prisilno, nego dragovoljno**.³¹ Nadgledanje stada nije posao na koji se ljude prinuđuje izborom ili ukazom. Sveti Duh daje želju i sposobnost, a starješina se mora tome odazvati spremnoga srca. Tako u 1 Tim 3,1 čitamo: "Teži li tko za nadgledništvom, dobru službu želi." – S božanskom osposobljenošću mora se udružiti i ljudska spremnost.

Ne radi prljava dobitka, nego oduševljeno. Novac ne bi smio biti pobudom da se bude starješina. To ne znači da mjesna crkva ne treba uzdržavati starješinu; na postojanje takvih "punovremenih" starješina ukazano je u 1 Tim 5, 17.18; ali to, svakako, znači da je najamnički duh nepojiv s istinskim kršćanskim služenjem.

5,3 Treća faza Petrovog upozoravanja jest da se starješine ne ponašaju kao **gospodari nad Božjom baštinom, nego kao uzori stada**. Dakle, starješine trebaju biti **uzor**, a ne diktatori. Trebaju hodati ispred stada, a ne tjerati ih odostraga. Prema stadi se ne smiju ponašati kao da im pripada. Ovo upozorenje udarac je u samo srce autokratskog sustava vladanja!

Mnoge zloporabe u kršćanstvu nestale bi jednostavnim pokoravanjem tim trima uputama iz 2. i 3. stiha. Pokoravanjem prvog ukinulo bi se sve *nezadovoljstvo*; pokoravanjem drugoj stalo bi se na kraj *kmercijalizmu*; a pokoravanjem trećoj nanijela bi se smrt *birokratizmu* u Crkvi.

5,4 Posao starješine iziskuje silno trošenje tjelesne i emocionalne energije. Starješina mora suosjećati, savjetovati, ispravljati, koriti, naučavati, disciplinirati i upozoravati. Ponekad to može izgledati kao nezahvalna zadaća, ali vjernom starješini obećana je osobita nagrada. Takav će, **kad se pojavi Nadpastir, primiti neprolaznu krunu slave (vijenac u grč., nap. prev.)**. Da budemo iskreni, ne znamo mnogo o krunama koje su obećane u Pismu – kruna radosti (1 Sol 2,19), kruna pravednosti (2 Tim 4,8), kruna života (Jak 1,12; Otk 2,10)

i kruna slave. Ne znamo hoće li to biti prave krune koje ćemo moći položiti pred Spasiteljeve noge; ili pak to označava djelokrug odgovornosti koje će nam biti povjerene tijekom Kristove vladavine (Lk 19, 17-19); ili pak će to biti vidovi kršćanskog karaktera koji ćemo imati svu vječnost. Ali ono što znamo jest da će to biti dostatna naknada za svaku suzu, iskušenje i trpljenje koje smo iskusili ovdje dolje.

5,5 Oni koji su mlađi – bilo po godinama, bilo u vjeri – trebaju biti **pokorni starješinama**. Zašto? Zato što ti nadglednici posjeduju mudrost koju donosi višegodišnje iskustvo u Božjim stvarima. Oni imaju duboko, iskustveno znanje o Božjoj riječi. Osim toga, njima je Bog povjerio odgovornost da skrbe za Njegove ovce.

Svi vjernici trebaju biti odjeveni u **poniznost**; to je velika vrlina. Moffat kaže: "Stavite na se pregaču poniznosti." To je jako prikladno – budući da je pregača znak sluge. Jedan misionar koji je služio u Indiji rekao je: "Da moram izabrati dvije fraze nužne za duhovni rast, izabrao bih sljedeće: 'Ne znam' i 'Žao mi je'. Obje su te fraze dokaz duboke poniznosti." Zamislite si zajednicu u kojoj svi članovi imaju takav ponizni duh; gdje jedan drugoga cijeni više negoli sebe; gdje jedan drugome preuzima priproste poslove. Takva crkva ne bi trebala biti samo predmet zamišljanja – mogla bi i morala bi biti stvarnost.

Kad ne bi postojao neki drugi razlog za pokoravanje, ovaj bi bio dostatan: **Bog se oholima protivi, a poniznima daje milost**. (Petar navodi iz grčkog prijevoda Izr 3,34.) Zamislimo: moćni Bog suprotstavljen našoj uznositosti, odlučan da je slomi, u opreci moćnom Bogu nemoćnom oduprijeti se slomljenom i skrušenom srcu!

5,6 Tu poniznost ne treba iskazivati samo prema drugima, nego i Bogu. U Petrovo doba sveti su prolazili kroz oganj nevolja. Iako Bog nije poslao ta iskušenja, ipak ih je dopustio. Najbolji je stav, veli Petar, pokorno ih prihvatiti iz **Božje** ruke.

On će održati svoje ljude i **uzvisiti ih u svoje vrijeme.**

5,7 Vjernici imaju tu povlasticu da **svu svoju brigu** mogu prebaciti na Gospodina, sa snažnim uvjerenjem da **on brine za njih.** Petar tu ponovno navodi iz grčkog Starog zavjeta (Ps 55,22).

J. Sidlow Baxter ističe da tu postoje dvije vrste brige:

Postoji tu *zabrinutost*, a izražena je riječima: 'Svu svoju brigu prebacite na njega'; a postoji i *skrb* koja je iskazana riječima: "Jer se on brine za vas." U opreci s brigom koja donosi *zabrinutost* jest neprolazna *skrb* našeg Spasitelja.³²

Zabrinutost je nepotrebna; nema potrebe da nosimo teret kad je On voljan i sposoban nositi ga umjesto nas. Zabrinutost je besplodna; dosad nikad nije riješila neki problem. Zabrinutost je grijeh. Jednom je neki propovjednik rekao: "Zabrinutost je grijeh zato što ne priznaje Božju mudrost; ona kaže da On ne zna što čini. Ona ne priznaje ljubav Božju; kaže da On ne mari. Ne priznaje ni Božju moć; kaže da me On ne može izbaviti od toga zbog čega sam zabrinut." – Valja o tome razmisliti!

5,8 Premda ne smijemo biti zabrinuti, moramo biti **trijezni i bdjeti** jer imamo moćnog **protivnika, đavla.** Biti trijezan znači biti ozbiljan, imati realističan pristup životu te biti mudar u pogledu Sotoninih mudrolija.

Pentecost je dobro rekao:

Onaj tko ne raspoznaje narav ili karakter svijeta, onaj tko ne mari za naume i napade našeg neprijatelja, đavla, može si priuštiti da živi bezbrižno i plitko. Ali onaj tko vidi život kao što ga vidi Gospodin Isus Krist, mora imati potpuno novi stav, posve novi uvid koji je obilježen triježnošću.³³

Moramo biti neprestance budni, spremni suočiti se sa svakim napadom Zloga. U ovom je stihu naš protivnik opisan **kao ričući lav koji traži koga da proždre.** Đavao ima različite likove. Ponekad dolazi

kao zmija i pokušava odmamiti ljude u moralnu propast. Ponekad se prurušuje u anđela svjetlosti te pokušava zavesti ljude na duhovnom području. Ovdje, **kao ričući lav,** zastrašuje Božje ljude progonima.

5,9 Ne smijemo pokleknuti pod njegovim bijesom. Radije mu se moramo **oduprijeti** pomoću molitve i Božje riječi. Mi sami nemamo snage da bismo mu se suprotstavili, ali ako budemo **čvrsti u vjeri,** u svojoj ovisnosti o Gospodinu, moći ćemo **mu se oduprijeti.**

Jedno od Sotoninih sredstava jest da nas obeshrabri mislima kako su naše patnje jedinstvene. I dok prolazimo kroz oganj nevolja lako nam se može dogoditi da klonemo pod pogrešnom mišlju da nitko drugi nema toliko nevolja kao mi. Petar nas podsjeća **da iste patnje podnose naša braća** kršćani što su u svijetu.

5,10 Istinska pobjeda u progonima jest vidjeti Boga kako iza scene provodi svoje prekrasne naume. Ponajprije se, neovisno o našim iskušenjima, trebamo prisjetiti da je On **Bog svake milosti.** Taj dragi Božji naziv podsjeća nas kako se Njegovi postupci s nama ne osnivaju na onome što zaslužujemo, nego na Njegovim namislima ljubavi prema nama. Bez obzira kako žestoka bila naša iskušenja, uvijek možemo biti zahvalni što nismo završili ondje gdje smo i trebali – u paklu.

Druga snažna utjeha jest to da nas je On **pozvao u svoju vječnu slavu.** To nam omogućuju da vidimo dalje od patnji ovoga života – vrijeme kad ćemo biti sa Spasiteljem i zauvijek biti poput Njega. – Pokušajte to samo zamisliti! Skinuti smo s hrpe smeća i **pozvani u Njegovu vječnu slavu!**

Treća utjeha jest to da će trpljenje potrajati samo **malo.** Kad se usporede s **vječnom slavom,** nevolje ovog života manje su nego trenutne.

I posljednje ohrabrenje jest da će nas Bog pomoću patnji poučiti i oblikovati naš kršćanski karakter. Navedena su četiri vida tog procesa učenja.

Usavršiti – Iskušenja čine vjernika prikladnim opskrbljujući ga elementima potrebnim njegovu karakteru i čine ga duhovno zrelim.

Učvrstiti – Trpljenje čini kršćane postojanjijima; sposobnima da održe svoje dobro svjedočanstvo i podnose pritiske. To je ista ona riječ koju je Gospodin rekao Petru: "... učvrsti svoju braću" (Lk 22,32).

Ojačati – Progone započinje Sotona kako bi oslabio i iscrpio vjernike; ali oni postižu upravo suprotno – jačaju ih kako bi mogli izdržati.

Utvrđiti – Ova je riječ u grčkom izvorniku povezana s riječju "temelj". Bog želi da svaki vjernik bude čvrsto usađen na sigurnom mjestu u Njegovom Sinu i u Njegovoj riječi.

Lacey kaže:

Neizbježno trpljenje kršćanskog života uvijek donosi isti blagoslovljeni ishod u karakteru vjernikâ; ono će pročistiti vjeru, popraviti karakter, učvrstiti, ojačati i utvrditi narod Božji.³⁴

5,11 U svjetlu tog čudesnog načina na koji Bog nadvladava progone i trpljenje za Njegovu slavu i naše dobro, nije ni čudo da Petar završava slavljem: **Njemu slava i vlast u vijeke vjekova! Amen.** Jedino On zaslužuje slavu, a vlast je sigurna samo u Njegovim rukama!

5,12 Silvan (vjerojatno isti onaj kojega su zvali Sila, što je samo kraći oblik tog imena) bio je vjerni brat kojem je Petar u pero govorio ovo pismo; a vjerojatno je bio i glasnik koji je to isto pismo predao. Petrov naum u ovom pismu bio je uvjeriti vjernike iz Raseljništva da je kršćanska vjera koju su držali, prava vjera; ili, kako je on zove, **istinska milost Božja**. Možda su u žaru progona bili u iskušenju upitati se jesu li bili u pravu što su prigrlili kršćanstvo. Petar izjavljuje da jesu. Pronašli su **Božju istinu** i trebaju čvrsto stajati u njoj.

5,13 Poručuje im: **Pozdravlja vas suizabranica u Babilonu i Marko, sin moj.**

Nemoguće je sa sigurnošću ustvrditi na koga ili na što se misli riječima **suizabranica u Babilonu**. Neka od glavnih tumačenja su: (1.) "Bratstvo" (2,17; 5,9). Ta apstraktna imenica u grčkom je ženskoga roda. (2.) Petrova žena. (3.) Neka tamošnja istaknuta gospođa.

Također je nemoguće doznati na koji se **Babilon** misli: (1.) Poznati grad na Eufratu, u kojem je bilo mnogo Židova. (2.) Istoimena vojna postaja na rijeci Nilu (teško moguće). (3.) Rim. U Otkrivenju se općenito smatra da se naziv Babilon odnosi na Rim (Otk 17,1-9; 18, 10,21).

Treće pitanje tiče se imena **Marko**. Je li to Petrov sin po tijelu, ili pak se radi o Ivanu **Marku**, piscu jednog od evanđelja? Ovo drugo mnogo je vjerojatnije. Ako je tako, tada trebamo odlučiti je li Marko Petrov sin zato što ga je ovaj doveo Kristu, ili pak riječ **sin** samo prikazuje bliski duhovni odnos između starijeg i mlađeg kršćanina. Riječ koju Petar koristi za **sina**³⁵ nije ista ona riječ kojom Pavao opisuje svoj duhovni odnos s Timotejem i Titom, i dobro se uklapa u drevnu predaju koja tvrdi da je Markovo živopisno evanđelje utemeljeno na izvješćima očevica Petra.

5,14 Petar – starješina – završava pismo s nalogom i blagoslovom. Nalog mu glasi: **Pozdravite jedan drugoga poljupcem ljubavi!** Obveza bratske ljubavi trajna je odredba za Crkvu, premda način i kako je iskazati mogu biti drugačiji u različitim kulturama i razdobljima.

Blagoslov glasi: **Mir sa svima vama koji ste u Kristu Isusu!** To je poruka umirenja za svete koje oluja baca tamo-amo, one koji podnose nevolje zbog Kristova imena. Gospodin Isus šalje mir svojem krvlju otkupljenom stadu dok usred uskomešanog društva trpi za Njega.

Mir, savršeni mir,
Smrt koja zasjenjuje nas i naše?

Isus je nadvladao smrt
I svu snagu njezinu.

Edward H. Bickersteth

BILJEŠKE

¹(1,2) Postoje i drugi oblici posvećenja koji nastupaju kasnije. Kad se netko novo rodi, on dobiva položajno posvećenje jer je "u Kristu" (Heb 10,10.14). Tijekom svog kršćanskog života on treba iskusiti praktično posvećenje, a to je proces u kojem postaje sve više nalik Kristu (1 Pe 1,15). U Nebu će postići savršeno posvećenje jer više neće grijehiti (Kol 1,22). Vidi odjeljak o posvećenju koji slijedi nakon Heb 2,11.

²(1,8) U većini grčkih rukopisa nalazimo "poznajete" (*eidotes*) a ne "vidjeste" (*idontes*). Značenje je skoro isto, to jest, nisu osobno upoznali Isusa dok je bio na Zemlji.

³(1,8) William Lincoln, *Lectures on the First and Second Epistles of Peter*, str. 21.

⁴(1,12) *Isto*, str. 23.

⁵(1,13) J. H. Jowett, *The Redeemed Family of God*, str. 34.

⁶(1,17) Lincoln, *Lectures*, str. 30.

⁷(1,20) *Isto*, str. 33.

⁸(1,21) W. T. P. Wolston, *Simon Peter: His Life and Letters*, str. 270.

⁹(1,22) Kritički (NU) tekst izostavlja riječi "po Duhu".

¹⁰(1,23) Fusnota u F. W. Grantovu, "1 Peter", *The Numerical Bible*, Hebrejima do Otkrivenja, str. 149.

¹¹(1,23) Kritički (NU) tekst izostavlja "zauvijek".

¹²(2,2) Tzv. Aleksandrijski tekst (NU u NKJV bilješkama) tu donosi "uzrastete za spasenje". No takva bi formulacija mogla baciti sumnju na sigurnost spasenja.

¹³(2,6) U biblijskom grčkom tu dolazi *lithon* (kamen) *akro* – (vrh, vršak) *goniaion* (ugaoni). Otud i riječ "ugaoni" ili "zagli glavni kamen".

¹⁴(2,7) U NU testu piše "nevjernima" umjesto "neposlušnima", ali budući da se vjerovanje u Evanđelje naziva i *poslušnost*, značenje je skoro isto.

¹⁵(2,12) Doslovno značenje jest *plemenito* ili *dražesno* (grč. *kalos*, od čega i potječe riječ *kaligrafija*, krasopis).

¹⁶(2,12) Charles R. Erdman, *The General Epistles*, str. 66.

¹⁷(2,12) Jowett, *Redeemed Family*, str. 88. i 89.

¹⁸(2,13) Leslie T. Lyall, *Red Sky at Night*, str. 81.

¹⁹(2,16) Meyer, *Tried by Fire*, str. 91.

²⁰(2,25) Grčka riječ je *episkopos*, "nadglednik" ili "biskup".

²¹(3,2) George Müller u listu *The Word*, izdavač Richard Burson, datum nepoznat, str. 33-35.

²²(3,4) Meyer, *Tried by Fire*, str. 117.

²³(3,7) Charles Bigg, *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles of St. Peter and St. Jude* (ICC), str. 155.

²⁴(3,8) Umjesto "uljudni" (*philophrones*), NU tekst donosi "ponizni" (*tapeinophrones*). Objekte te vrline dobro se uklapaju u kontekst; koju izabrali kao izvornu ovisi o tome kako tko gleda na novozavjetni tekstualni kriticizam. Mi ovdje slijedimo KJV tradiciju.

²⁵(3,15) U NU tekstu piše "Krista kao Gospodina" umjesto "Gospodin Bog". To upućuje na to da je Krist Novog zavjeta, Jahve Sabaot Starog zavjeta.

²⁶(4,6) Albert Barnes, *Notes on the New Testament: James, Peter, John and Jude*, str. 191.

²⁷(4,14) NU tekst izostavlja posljednju rečenicu ovog stiha. Budući da "na vama počiva" i "proslavljate" u grčkom završava istim slovima (*-etai*), lako je moguće slučajno izostaviti te riječi. Tehnički se to naziva *homoeoteleuton* (slični završetak).

²⁸(4,16) F. B. Meyer, *Tried by Fire*, str. 27.

²⁹(4,16) G. Campbell Morgan, *Searchings from the Word*, str. 366.

³⁰(4,18) F. B. Meyer, *Tried by Fire*, str. 180-181.

³¹(5,2) U NU tekstu piše "prema Božjoj volji" umjesto "dragovoljno". Uvriježeni tradicionalni oblik iz KJV i NKJV (koji nalazimo u *Prihvaćenom* i u većini tekstova) mnogo se bolje uklapa u kontekst kao *opreka prisili*.

³²(5,7) J. Sidlow Baxter, *Awake, My Heart*, str. 294. Prekrasna igra riječi iz KJV ne nalazi se u grčkom gdje dvije spomenute "brige" nisu povezane. To dolazi iz prvog tiskanog Novog zavjeta na engleskom (1526. god.) koji je djelo izvanrednog prevoditelja i mučenika Inkvizicije, Williama Tyndalea (1484.-1536.). Njegov tekst glasi: "prebacite svu svoju brigu na Njega; jer se on brine za vas".

³³(5,8) J. Dwight Pentecost, *Your Adversary the Devil*, str. 94.

³⁴(5,10) Harry Lacey, *God and the Nations*, str. 92.

³⁵(5,13) Uobičajena grčka riječ *huios*; Pavao upotrebljava *teknon*, doslovce "rođeni" ili "dijete".

BIBLIOGRAFIJA

(1. i 2. Petrova)

Barbieri, Louis A. *First and Second Peter*. Chicago: Moody Press, 1975.

Bigg, Charles A. *Critical and Exegetical Commentary on the Epistles of St. Peter and St. Jude* (ICC). Edinburgh: T. & T. Clark, 1901.

Grant, F. W. "I and II Peter", *The Numerical Bible*, sv. 7. New York: Loizeaux Bros., 1903.

Ironside, H. A. *Notes on James and Peter*. New York: Loizeaux Bros., 1947.

Jowett, J. H. *The Redeemed Family of God*. London: Hodder & Stoughton, bez datuma.

Lenski, R. C. H. *The Interpretation of the Epistles of St. Peter, St. John & St. Jude*. Columbus: Wartburg Press, 1945.

Lincoln, William. *Lectures on the First and Second Epistles of Peter*. Kilmarnock: izdavač John Ritchie, bez datuma.

Meyer, F. B. *Tried by Fire*. Fort Washington, PA: Christian Literature Crusade, 1983.

Stibbs, Alan M. *The First Epistle General of Peter*. Grand Rapids. Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1959.

Thomas W. H. Griffith. *The Apostle Peter: His Life and Writings*. Grand Rapids: Kregel Publications, 1984.

Westwood, Tom. *The Epistles of Peter*. Glendale, California: The Bible Treasury Hour, Inc., 1953.

Wolston, W. T. P. *Simon Peter: His Life and Letters*. London: James Nisbet & Co., 1913.

DRUGA PETROVA POSLANICA

Uvod

(Druga Petrova) odiše Kristom i očekuje Njegovo dovršenje.

E. G. Homrighausen

I. Jedinstveni položaj u kanonu Svetog pisma

Uvodni Homrighausenov navod osobito je značajan zato što njegov autor, poput mnogih danas, nije će da je ovu poslanicu napisao Petar. On, također, priznaje da je sama poslanica "petrovska u karakteru i duhu".¹ Smiješno, jer upravo te dvije tvrdnje vrlo jezgrovito izražavaju jedinstven doprinos 2. Petrove poslanice.

Usred sve veće tame otpadništva ovo kratko pismo jedva iščekuje Gospodinov dolazak. Osobni je podsjetnik na Petrov život i osobnost, no ipak odiše Kristom onima koji dopuštaju tom kratkom pismu da govori samo za sebe.

II. Autorstvo

Jedan od vodećih američkih konzervativnih stručnjaka nedavno je rekao: "Druga Petrova, poput Daniela i Izaije iz Starog zavjeta, jest prekretnica što se tiče strogo pravovjerja u biblijskoj kritici." Suvremeni komentatori često se ni ne trude poricati Petrovo autorstvo 2. Petrove jer smatraju dokazanom činjenicom da Petar *nije* napisao tu poslanicu. Postoji više ozbiljnih poteškoća u prihvaćanju ove knjige kao autentične negoli je to slučaj s bilo kojom novozavjetnom knjigom; ali te poteškoće nisu jake kao što ih se prikazuje.

Vanjski dokazi

Za 2. Petrovu nije moguće skupiti uobičajene navode od Polikarpa, Ignacija i Ireneja. Ipak, ako, kao što je naučavala rana Crkva, Judina poslanica dolazi nakon 2. Petrove, tada već u *prvom stoljeću* imamo

potvrdu iz same Judine poslanice (provj. Uvod u Judinu poslanicu). Njemački stručnjak Zahn misli da nam drugo ni ne treba. Poslije Jude, Origen je prvi koji je navodio iz 2. Petrove, a nakon njega su to učinili Metodije Olimpijski (mučenik u doba cara Dioklecijana) i Fumilije Cezarejski. Euzebij priznaje da većina kršćana prihvaća 2. Petrovu, dok je on sâm u dvojbi glede nje.

U Muratorijevom kanonu nema 2. Petrove – ali nema ni 1. Petrove; ali, osim toga, to je nepotpuni dokument. I dok je Jeronim bio svjestan sumnji u autentičnost 2. Petrove poslanice ipak je, zajedno s drugim vodećim crkvenim ocima, Atanazijem i Augustinom, prihvaćao kao ispravnu. Cijela je Crkva slijedila to mišljenje sve do razdoblja Reformacije.

Zbog čega postoji tako malo *vanjskih* dokaza za 2. Petrovu u odnosu na druge knjige? Ponajprije, zato što je kratka, zatim nije mnogo prepisivana i ne sadrži mnogo jedinstvenog materijala. Ovaj posljednji argument u njezinu je korist: knjige krivovjeraca uvijek su *dodavale* neki nauk koji se suprotstavljao apostolskom nauku ili ga, u najmanju ruku, nadopunjavao. To nas i navodi na glavni razlog za oprez u pogledu 2. Petrove u prvim stoljećima kršćanstva: tada je postojalo nekoliko "pseudepigrapha" (lažnih spisa) koji su, služeći se Petrovim imenom, promovirali gnostička krivovjerja. Jedan od tih spisa, primjerice, bilo je "Petrovo otkrivenje".

I konačno, važno je znati da 2. Petrovu, premda je bila jedna od nekoliko knjiga

koje su neki smatrali upitnima (antilegomena), *nikada neka od crkava nije odbacila kao lažnu.*

Unutarnji dokazi

Oni koji odbacuju Petrovo autorstvo naglašavaju razliku u stilu između 1. i 2. Petrove poslanice. Jeronim je tvrdio da razlika postoji zbog toga što je Petar imao više tajnika koji su zapisivali njegova pisma. Ipak, razlika između 1. i 2. Petrove nije tako velika kao između tih dviju poslanica i ostatka Novog zavjeta. U obje poslanice nalazimo bogat i živopisan rječnik koji ima mnogo sličnosti s Petrovim propovijedima u Djelima i događajima iz njegovog života.

Spominjanje nekih elemenata iz Petrove prošlosti koji se javljaju u ovoj knjizi upotrebljavaju se *za i protiv* tradicionalnog autorstva. Neki koji odbacuju Petrovo autorstvo vele da bi trebalo biti *više aluzija* na Petra, dok pak drugi kažu da ih je *previše* – što pokazuje da je poslanicu sastavio neki krivotvoritelj! Ali zašto bi netko krivotvorio takvu knjigu? Premda su oni koji odbacuju njezinu autentičnost bili više nego kreativni u stvaranju *teorija*, ipak još nisu izmislili ni jednu zadovoljavajuću.

Dok proučavamo samu poslanicu, nalazimo nekoliko unutarnjih dokaza da je Petar doista njezin autor:

U 1,3 pisac govori o vjericima kao onima koji su pozvani Gospodinovom vlastitom slavom i vrlinama. To nas podsjeća na Lk 5,8 gdje je slava Gospodinova u tolikoj mjeri svladala Petra da je rekao: "Idi od mene jer sam grešan čovjek, Gospodine!"

Kad pisac daje savjet svojim čitateljima kako da nikada ne posrnu (1,5-10), odmah se prisjetimo Petrova pada i žalosti koju mu je on donio.

Četnaesti stih prvog poglavlja osobito je značajan. Piscu je Gospodin Isus rekao za njegovu smrt. To savršeno pristaje uz Iv 21,18.19 gdje je Isus otkrio Petru da će biti ubijen u starosti.

U stihovima 1,13-15 nalazimo spomenute riječi "šator" i "izlazak", riječi koje je Luka spomenuo u izvješću o preobraženju (Lk 9,31-33), čemu je Petar bio svjedok.

Jedan od najuvjerljivijih dokaza da je Petar napisao ovu poslanicu jest upućivanje na preobraženje u 1,16-18. Pisac je bio prisutan na svetoj gori. To znači da se radi ili o Petru, ili o Jakovu, ili o Ivanu (Mt 17,1). Ovo drugo pismo tvrdi da ga je napisao Petar (1,1), a ne Jakov ili Ivan.

U 2,14.18 nalazimo riječ "mamiti". Ona potječe od riječi *delago* – uhvatiti na mamac. Dakle, potječe iz ribarskog rječnika i stoga osobito pristaju Petru.

U 3,1 autor se poziva na prijašnje pismo, najvjerojatnije na 1. Petrovu poslanicu. U 3,15, također, spominje Pavla i to vrlo prisnim riječima, kao što bi to mogao samo apostol.

Posljednju riječ koja upućuje na Petrovo iskustvo nalazimo u 3,17. Riječ "postojanost" dolazi od istog korijena kao i riječ "učvrstiti", koju je Isus upotrijebio u Luki 22,32: "Kad se povратиš, učvrsti svoju braću." Nalazimo je i kao "utvrditi" u 1. Petrovoj 5,10 i 2. Petrovoj 1,12.

Na poslijetku, kao što je to slučaj s Pastoralnim poslanicama, sumnjamo da je Petrova britka osuda otpadnikâ velikim djelom uzrokovala suvremeno neprijateljstvo prema Drugoj Petrovoj poslanici kao izvornom plodu apostolova življenja i pera.

Dok proučavamo ovu poslanicu, mogli bismo pronaći i druge unutarnje dokaze koji je povezuju s apostolom Petrom. Ali najvažnije jest primiti se same poslanice i vidjeti što nam Gospodin po njoj govori.

III. Datum nastanka

Datum nastanka 2. Petrove očigledno ovisi o njezinoj autentičnosti. Oni koji je smatraju krivotvorinom tvrde da je nastala u 2. stoljeću. Budući da zaključujemo kako je Crkva u pravu kad 2. Petrovu prizna je kanonskim spisom, i s povijesnog i s duhovnog gledišta, mi bismo se odlučili za

neki datum nastanka neposredno pred Petrovu smrt (67. ili 68. godine prije Krista, to jest, 66. ili 67. prije Krista).

IV. Pozadina i teme

U građi apostolova pisma jasno se ističu dvije glavne opreke: *proročka riječ* (2 Pet 1,19-21) i *slobodoumlje* (2. poglavlje). Petar na obzoru već vidi lažne učitelje koji će unijeti "razorna krivovjerja" koja će dopuštati raspušten i raskalašen način življenja. Tu se radilo o ljudima koji se izruguju naučavanju o budućem Sudu (3,1-7).

Ono što je u Petrovo doba tek bilo budućnost, u Judinoj je poslanici prikazano kao da se već ušuljalo u Crkvu (st. 4). Kad je kršćanski svijet izgubio ljubav za Kristov dolazak i učvrstio se na ovom svijetu (pod Konstantinom i drugima), strahovito je pao moral Crkve. Isto je tako i danas. Probuđeno zanimanje za proročke istine u 19. stoljeću, danas je opalo u mnogim krugovima – raspušteno življenje u nekim crkvama pokazuje da je Petar bio nadahnut napisati više negoli potrebnu istinu za cjelokupno razdoblje kršćanstva.

PREGLED

- I. POZDRAV (1,1.2)
- II. POZIV NA RAZVIJANJE SNAŽNOG KRŠĆANSKOG KARAKTERA (1,3-21)
- III. PROROČANSTVO O DOLASKU LAŽNIH UČITELJA (2. poglavlje)
- IV. PROROČANSTVO O DOLASKU IZRUGIVAČA (3. poglavlje)

Komentar

I. POZDRAV (1,1.2)

1,1 Šimun Petar predstavlja se kao sluga i apostol Isusa Krista. Zapanjuje nas ta jednostavnost i poniznost. Sluga je bio po vlastitom, a **apostol** po božanskom izboru. Za sebe ne upotrebljava neke uzvišene nazive ili pak statusne simbole; samo sa zahvalnošću priznaje svoju obvezu da služi uskrsnom Spasitelju.

Za one kojima je pisana ova poslanica rečeno nam je da su **zadobili istu dragocjenu vjeru** kao i Petar i njegovi prijatelji. To bi moglo značiti da ovo piše vjernicima iz poganstva, a naglasak bi bio na tome da su oni primili istu vrst **vjere** kao i vjernici Židovi – **vjeru** koja ni u čemu nije bila manjkava. Sve koje je spasio svojom milošću, Bog prihvaća na jednak način – Židove ili pogane, muškarce ili žene, robove ili slobodnjake.

Vjera pak je zbroj svega što su primili kad su prigrlili kršćansku vjeroispovijest. On objašnjava da je ta **vjera** nastala **pravednošću Boga našega i Spasitelja Isusa Krista**. Smatra da je bilo pravedno to što je Bog onima koji vjeruju u Gospodina **Isusa** dao **vjeru** koja ih stavlja u isti položaj. Kristova smrt, ukop i uskrsnuće tvore pravednu osnovu na kojoj Bog – po vjeri – može iskazati milost grešnicima. Kazna za grijeh potpuno je plaćena i sada Bog može opravdati bezbožnog grešnika koji vjeruje u Njegovog Sina.

Izraz: Boga našega i Spasitelja Isusa Krista jedan je od mnogih naziva iz Novog zavjetua koji ukazuju na potpuno božanstvo Gospodina Isusa. Ako pak On nije Bog, tada ove riječi nemaju smisla.

1,2 Apostolova uzvišena molitva za njegove čitatelje jest da im se **umnože milost**

i mir po spoznaji Boga i Isusa, Gospodina našega. On želi da po održiteljskoj, osposobljavajućoj **milosti** Božjoj imaju tu spoznaju u svom svagdanjem življenju. Želi da njihova srca čuva **mir** Božji koji nadilazi svaku spoznaju. – Ali to ne treba primati u malim količinama! Želja mu je da im se ti blagoslovi umnože u količini, a ne da se dodaju u malim brojcima.

A kako im se mogu **umnožiti** ti blagoslovi? – Samo **po spoznaji Boga i Isusa, Gospodina našega.** Što bolje poznajemo Boga, to više ćemo iskusiti **milost i mir.** Bolje ćemo učiniti budemo li prebivali u skrovitosti Svetinje nad Svetinjama, negoli da samo povremeno zalazimo u nju. Oni koji radije žive u svetištu negoli negdje na rubu, nalaze tajnu Božje **milosti i mira.**

II. POZIV NA RAZVIJANJE SNAŽNOG KRŠĆANSKOG KARAKTERA (1,3-21)

1,3 Ovaj bi odjeljak trebao biti beskrajno koristan svakom kršćaninu, jer govori o tome kako da se očuvamo od pada u ovom životu i kako možemo biti sigurni da ćemo pobjedonosno ući u onaj sljedeći život.

Kao prvo, zajamčeno nam je da se Bog u potpunosti pobrinuo za nas kako bismo imali sveti život. Rečeno je da je ta Njegova skrb dokaz Njegove **snage**: Njegova **nas je božanska snaga obdarila svime za život i pobožnost.** Upravo kao što nas najprije spašava, tako nas ta Njegova snaga i čini snažnima da nadalje živimo svetim življenjem. Poredak je sljedeći: najprije **život**, a zatim **pobožnost.** Evanđelje je snaga Božja za spasenje od kazne grijeha i njegove snage, te od prokletstva i okaljivosti.

Sve što se odnosi na **život i pobožnost** uključuje Kristovo velikosvećeničko djelo, službu Duha Svetoga, djelatnost anđeoskih zastupnika u našu korist, novi život koji primamo prigodom obraćenja i upute koje primamo iz Božje riječi.

Snaga za življenje svetim životom dolazi **po spoznaji njega koji nas je pozvao.** Kao što je **njegova božanska snaga** izvor svetosti, tako je **spoznaja njega** kanal po kojem nam svetost dolazi. Poznavati Njega jest imati vječni život (Iv 17,3), a napredak u poznavanju Njega jest napredovanje u svetosti. Što ga bolje poznajemo, to sličniji mu postajemo.

Naš kršćanski poziv jedna je od Petrovih omiljenih tema. On nas podsjeća da smo: (1.) pozvani iz tame u Njegovo prekrasno svjetlo (1 Pet 2,9); (2.) pozvani slijediti Krista na putu trpljenja (1 Pet 2,21); (3.) pozvani na uvrede uzvraćati blagoslivljanjem (1 Pet 3,9); (4.) pozvani u Njegovu vječnu slavu (1 Pet 5,10); pozvani *slavom i krepošću* (2 Pet 1,3; u NKJV, kao i u drugim svremenim prijevodima; nap. prev.). Ovaj posljednji navod znači da nas je On **pozvao** otkrivši nam krasotu svoje Osobe. Saul iz Tarza pozvan je na putu za Damask tako što je ugledao slavu Božju. Jedan kasniji učenik svjedočio je: “Pogledao sam u Njegovo lice i zauvijek kao nevrijedno odbacio sve što nije nalik Njemu.” On je bio **pozvan** Njegovom *slavom* i savršenstvom.

1,4 U sve ono čime nas je Božja snaga **obdarila** za promicanje svetog življenja ulaze i **najveća i dragocjena obećanja** koja nalazimo u Riječi. Procijenjeno je da u Bibliji ima najmanje trideset tisuća obećanja. John Bunyan je jednom rekao: “Put života tako je gusto posut Božjim obećanjima da je nemoguće napraviti ijedan korak, a da se ne nagazi na jedno od njih.”

Božja obećanja posljednje su od sedam dragocjenosti koje Petar spominje u svojim poslanicama. Naša je vjera dragocjenija od zlata (1 Pet 1,7). Dragocjena je Kristova krv (1 Pet 1,19). Krist, Živi Kamen, dragocjen je u Božjim očima (1 Pet 2,4). On je dragocjen i kao Ugaoni Kamen (1 Pet 2,6). On je dragocjen svima koji vjeruju (1 Pet 2,7). U Božjim očima dragocjen je i neprolazni ures krotka i smire-

na duha (1 Pet 3,4). I, na posljetku, **dragocjena** su Božja obećanja (2 Pet 1,4).

Sjetite se nekih od obećanja koja se odnose na sveto življenje. (1.) Sloboda od vlasti grijeha (Rim 6,14). (2.) Dostatna milost (2 Kor 12,9). (3.) Snaga za pokoravanje Njegovim zapovijedima (Fil 4,13). (4.) Pobjeda nad đavлом (Jak 4,7). (5.) Izlaz iz iskušenja (1 Kor 10,13). (6.) Primanje oprostjenja kad ispovjedimo svoje grijeha (1 Iv 1,9) – kao i opraštanje (Jer 31,34). (7.) Odaziv kad nas se pozove (Ps 50,15).

Nije čudo što Petar veli da su Božja **obećanja dragocjena** i golema. Ta obećanja osposobljavaju vjernika da umakne **pokvarenosti koja je u svijetu zbog požude**. Bog je obećao sve što nam je potrebno za odupiranje iskušenjima. Možemo se pozvati na Božja obećanja kad naiđu strasti i žudnje. Ona nas čine sposobnim da umaknemo pokvarenosti svijeta – njegovim seksualnim grijesima, pijanstvu, prljavštini, niskosti, prijevarama i sukobima.

Pozitivna strana toga jest da po tim istim obećanjima možemo postati **dionici božanske naravi**. To ponajprije postajemo u vrijeme obraćenja. Zatim, kako praktično uživamo ono što je Bog obećao, postajemo sve više i više suobličeni Njegovom liku. Primjerice, On je obećao da ćemo mu postajati sve sličniji ako budemo razmišljali o Njemu (2 Kor 3,18). To obećanje ostvarujemo tako da čitamo Riječ, proučavamo Krista kakav je u njoj objavljen, i slijedimo ga. Dok to činimo, Duh Sveti mijenja nas te mu postajemo slični od jednog do drugog stupnja slave.

1,5 Stihovi 3 i 4 pokazuju da nam je Bog dao sve što trebamo za božansko življenje. Budući da je On to učinio, mi to trebamo marljivo njegovati. Bog nas ne čini sveti-ma protiv naše volje ili bez naše uključeno-sti. S naše strane mora postojati želja, odlučnost i disciplina.

Petar smatra da je za razvoj kršćanskog karaktera potrebna **vjera**. Na posljetku, on

piše kršćanima – onima koji su već prihva-tili i primijenili spasonosnu **vjeru** u Gos-podina Isusa. Stoga im ne veli neka pro-nađu vjeru, nego pretpostavlja da vjeru već imaju.

Nužno je da vjeri bude pridodano sedam elemenata svetosti; no ne da se oni pridodaju jedan za drugim, nego da sve te milo-sti budu očitovane sve vrijeme.

Tom Olson je ovako običavao čitati ovaj odjeljak svojim sinovima:

Djeco, Pridodajte svojoj vjeri sljedeće vrline: Davidovu smjelost; Davidovoj smjelosti Salomonovo znanje; Salomonovu znanju Jobovu strpljivost; Jobovoj strpljivosti Danielovu pobožnost; Dani-elovoj pobožnosti Jonatanovu bratsku ljubaznost, a Jonatanovoj bratskoj lju-baznosti ljubav Ivanovu.²

Lenski predlaže:

Ovaj popis sedam vrlina povezan je sa spomenutim lažnim prorocima (2,1) i načinom na koji su oni živjeli svoju hi-njenu vjeru. Slavljenje su nadomjestili beščaćem, spoznanje sljepilom, suzdr-žavanje razuzdanošću, postojanost u do-bru postojanošću u zlu, pobožnost bez-božnošću, bratsko prijateljstvo s netre-pljivošću prema Božjoj djeci, a istinsku ljubav zastrašujućim nepostojanjem te ljubavi.³

Prva značajka je **krepost**. To bi moglo označavati pobožnost, dobrotu ili moralnu vrsnoću; premda izgleda da je sve to ka-snije opisano riječju "pobožnost". Može biti da ovdje **krepost** znači duhovnu smje-lost pred neprijateljski raspoloženim svi-jetom i snagu da se stoji za ono što je ispravno.

To nas podsjeća na smjelost mučenikâ. Nadbiskupu Cranmeru bilo je naloženo da potpiše dokument kojim se odriče svojih stavova ili će biti spaljen na lomači. Naj-prije je odbio potpisati, ali je zatim – pod strahovitim pritiskom – svojom desnicom potpisao opoziv. Kasnije je shvatio da je pogriješio pa je poručio svojim krvnicima neka zapale oganj. Na njegov zahtjev odri-

ješili su mu obje ruke. Potom je stavio desnicu u vatru govoreći: "Ova je ruka u vatru potpisala i zato će ona biti kažnjena prva. Ta je ruka posrnula! Nek' propadne ta bezvrijedna desnica!"¹⁴

Smjelost trebamo nadomjestiti **spoznanjem**, osobito spoznanjem duhovne istine. To naglašava važnost proučavanja Božje riječi i pokoravanja njezinim svetim zapovijedima.

Više o Isusu u Riječi Njegovoj,
Održavati zajedništvo s mojim
Gospodinom.
Slušati Njegov glas u svakome retku,
Svako Njegovo kazivanje svojim
učiniti.

Eliza E. Hewitt

Iskustvenim spoznanjem Biblije razvijamo ono što Erdman naziva "praktičnim znanjem o potankostima kršćanstva".

1,6 Bog svakog kršćanina poziva da živi discipliniranim životom. Neki su to definirali kao "upravljajuću snagu volje pod upravljanjem Duha Svetoga". Moramo biti disciplinirani u molitvi, u proučavanju Biblije, u uporabi svog vremena, obuzdavanju tjelesnih nagona i u požrtvovnom življenju.

Pavao je provodio takvu suzdržljivost: "Ja stoga trčim, no ne besciljno; tako se borim, ne kao da mlatim vjetar; naprotiv, obuzdavam svoje tijelo i krotim ga da nakon što sam drugima propovijedao sâm ne budem odbačen" (1 Kor 9,26,27).

Audubon, veliki prirodnjak, spremno je i dugo podnosio neudobnosti kako bi naučio što više o svijetu ptica. Neka nam o tome nešto kaže Robert G. Lee:

Tu tjelesnu neugodu Audubon je smatrao ništavnom u usporedbi s uspješnošću svog djela. Satima bi nepokretno čučao u mraku i magli te smatrao pravom nagradom ako bi, nakon nekoliko tjedana čekanja, saznao samo jednu dodatnu činjenicu o nekoj ptici. Ponekad je morao stajati u ustajaloj vodi koja mu je skoro sezala do vrata, jedva dišući dok

su mu brojne zmije otrovnice plivale nedaleko lica, a veliki krokodili prolazili amo-tamo kraj njega na njegovoj tihoj straži.

"Nije mi bilo ugodno", govorio je lica sjajnog od oduševljenja, "ali što onda? Imam sliku te ptice." – Sve je to činio kako bi naslikao pticu.⁵

Zbog primjera drugih, zbog hitne potrebe svijeta koji propada, zbog osobne pogibli da naudimo svom svjedočanstvu, trebamo se disciplinirati kako bi Kristu mogao imati ono najbolje od naših života.

Našu **uzdržljivost** trebala bi nadomjestiti **postojanost**, to jest, strpljivo podnošenje progona i neprijateljstva. Neprestano se trebamo podsjećati da je kršćanski život pravi izazov da se izdrže svi napadi. Nije dovoljno krenuti u plamenu slave, nego moramo ustrajati usprkos svim teškoćama. Zamisao da je kršćanstvo neprestani krug vrhunskih iskustava, nestvarna je. Postoji tu svakodnevna rutina, i priproste zadaće, i razočaravajuće okolnosti, i gorka žalost, i poremećeni planovi. **Postojanost** je umjetnost podnošenja i napredovanja usprkos svemu što nam je naoko protivno.

Sljedeća vrlina jest **pobožnost**. Naši bi životi trebali biti poput Božjega, sa svime što to znači u pogledu praktične svetosti. Naše ponašanje treba prožimati takva nadnaravna kakvoća da i drugi znaju da smo djeca nebeskog Oca; međusobna obiteljska sličnost trebala bi to nepogrešivo prikazivati. Pavao nas podsjeća: "... pobožnost je svemu korisna: ima obećanje života – ovog sadašnjeg i onog budućeg" (1 Tim 4,8).

1,7 **Bratoljublje** nas pred svijetom prikazuje kao Kristove učenike: "Po tome će svi znati da ste moji učenici, ako imate ljubavi jedan za drugoga" (Iv 13,35).

Ljubav prema braći vodi do ljubavi prema svem čovječanstvu. No to, prije svega, nije stvar osjećaja, nego volje. Nije to iskustveno sentimentalno oduševljenje, nego zapovijed kojoj se treba pokoriti. U no-

vozavjetnom smislu ljubav je nadnaravna. Nevjernik ne može ljubiti onako kao što to zahtijeva Biblija, zato što nema božanski život. Potreban je božanski život da bi se ljubilo svog neprijatelja i molilo za svog krvnika. – Ljubav se očituje u davanju! Primjerice, “Bog je tako ljubio svijet da je dao ...” (Iv 3,16). “Krist je ljubio Crkvu i dao ...” (Ef 5,25). Svoju ljubav možemo pokazati tako da dajemo svoje vrijeme, svoju nadarenost, svoja sredstva i svoj život za druge.

T. E. McCully je otac Eda McCullya, jednog od petorice misionara koje su u Ekvadoru bili poklali Auca Indijanci. Jedne noći dok smo zajedno bili na koljenima, on je molio: “Gospodine, daj mi da živim dovoljno dugo da vidim spašenim te momke koji su pobili naše dečke; da ih mogu zagrliti i reći im kako ih ljubim zato što oni ljube mog Krista.” – To je prava kršćanska ljubav – kad možeš tako moliti za ubojice svog sina!

Sedam spomenutih milosti tvore potpuno zaokružen kršćanski karakter.

1,8 Na putu učenitva postoje samo napredovanje ili nazadovanje – nema tu stajanja u mjestu. U napredovanju leže snaga i sigurnost – u povlačenju su opasnost i promašaj. Propust da se ustraje u razvijanju kršćanskog karaktera vodi do jalovosti, besplodnosti, sljepoće, kratkovidnosti i zaboravljivosti.

Besposlenost. Istinski učinkovit može biti samo život u zajedništvu s Bogom. Vodstvo Duha Svetog isključuje besposlenost i osigurava vrhunsku učinkovitost. Bez tog vodstva kao da udaramo u prazno ili šijemo bez konca.

Besplodnost. Dakako, moguće je **posjedovati nezamislivu spoznaju o Gospodinu Isusu Kristu** pa ipak biti besplodan u tom znanju. Propust da se provodi u život ono što znamo, neizostavno vodi do jalovosti. Dotjecanje bez otjecanja ubilo je Mrtvo more, a ubija i plodonošenje u duhovnom području.

1,9 **Kratkovidnost.** Postoje razni stupnjevi štetnih gledišta koji se smatraju sljepilom. Ovdje se kratkovidnost odnosi na onaj oblik sljepila u kojem čovjek živi za sadašnjost, a ne za budućnost. Toliko je obuzet materijalnim da niječe duhovno.

Slijepilo. Slijep je svatko kome nedostaje sedam značajki navedenih u stihovima 5-7. Takav nije svjestan što je glavno u životu i nije sposoban prepoznati prave duhovne vrijednosti. On živi u mračnom svijetu sjenâ.

Zaboravljivost. I konačno, onaj kome nedostaje spomenutih sedam vrlina **zaboravio je da je očišćen od svojih prijašnjih grijeha.** Istina o njegovu otkupljenju za nj je izgubila važnost. Vraća se u smjeru iz kojeg je jednom bio izbačen. Igra se s grijesima koji su uzrokovali smrt Božjeg Sina.

1,10 I tako Petar potiče svoje čitatelje da potvrde svoj **poziv i izabranje** – te dvije strane Božjeg nauma spasenja. **Izabranje** se odnosi na na Njegov suvereni, vječni izbor pojedinaca da pripadaju Njemu. **Poziv** se odnosi na Njegov čin kad je u *vremenu* očitovao svoj izbor. Naše **izabranje** zbilje se prije negoli je načinjen svijet; naš **poziv** uslijedio je kad smo bili obraćeni. Kronološki je najprije uslijedilo **izabranje** a zatim **poziv**. Ali u ljudskom iskustvu mi najprije postajemo svjesni Njegovog poziva, a tek zatim shvaćamo da smo u Kristu bili izabrani svu vječnost.

Mi svoj **poziv i izabranje** ne možemo **učvrstiti** bolje negoli već jesu. Božje vječne naume nije uopće moguće pobrkati, ali ih zato možemo potvrditi time što postajemo sve sličniji Gospodinu. Očitovanjem plodova Duha mi možemo iznijeti nepogrešive dokaze da uistinu pripadamo Njemu. Naše sveto življenje dokazuje stvarnost našeg spasenja.

Življenje svetim životom sačuvati će nas od posrnuća. Pritom nije u pitanju pad u vječnu propast; od toga nas izbavlja Kristovo djelo. Prije svega se to odnosi na pad

u grijeh i nemilost, ili pak na odvikavanje. Ako propustimo napredovati u duhovnom smislu, u opasnosti smo da razorimo svoj život. Ali ako živimo u Duhu, bit ćemo pošteđeni toga da nas On isključi iz svoje službe. Bog štiti kršćanina koji napreduje za Njega. Pogibelj leži u duhovnom neradu i sljepoći.

1,11 Ne samo da u neprestanom duhovnom napredovanju imamo sigurnost, nego nam se i **bogato osigurava ulazak u vječno kraljevstvo Gospodina našeg i Spasitelja Isusa Krista**. Time Petar ne misli na činjenicu našeg ulaska, nego na njegov način. Jedina osnova za ulazak u nebesko kraljevstvo jest vjera u Gospodina Isusa Krista. Ali za neke će **ulazak** biti mnogo bogatiji. Postojat će stupnjevi nagrade. U ovom nam je stihu rečeno da nagrade ovise o nečijoj suobličnosti Spasitelju.

1,12 I dok razmatra sadašnji i vječni smisao te teme, Petar je odlučan da nastavi podsjećati vjernike na važnost razvijanja kršćanskog karaktera. Čak i ako su to već znali, ipak ih je trebalo neprestance podsjećati – kao i nas. Premda smo **utvrđeni u nazočnoj istini**, uvijek postoji opasnost da dođu trenuci kad smo prezauzeti ili pak nastupi zaboravljivost. Stoga istinu treba neprestance ponavljati.

1,13 To da **budi i podsjeća svete sve dok** je živ, Petru nije bila samo namjera – nego i obveza. Osjećao je da ih, kako se približava svršetku svog života, treba buditi iz duhovne zaspalosti.

1,14 Gospodin je Petru već otkrio *činjenicu* da će umrijeti, kao i *način* kako će umrijeti (Iv 21, 18.19). Otad je prošlo već mnogo godina. Ostarjeli je apostol znao da mu se približila smrt. Ta spoznaja dala je poleta njegovoj odlučnosti da ima na brizi duhovnu dobrobit Božjeg naroda, koliko mu god vremena preostalo.

O svojoj smrti govori kao o napuštanju svog zemaljskog prebivališta i odlaganju svog tijela, ili **šatora**. Kao što je šator privremeno prebivalište putnicima, tako je i

tijelo sklop u kojem prebivamo tijekom svog proputovanja na Zemlji. Prigodom smrti, šator se ruši. U trenutku Uzeća tijelo će biti podignuto i izmijenjeno. Tijelo u svom vječnom, proslavljenom stanju prikazano je kao zdanje ili kuća (2 Kor 5,1).

Činjenica što je Petar znao da će umrijeti ne poriče, kao što se ponekad tvrdi, istinu o bliskom Isusovom povratku po svoje svete. Istinska je crkva uvijek očekivala da Krist može doći svakog trenutka. Petar je samo na temelju osobitog otkrivenja znao da neće biti živ kad se vrati Gospodin.

1,15 Ne samo da je apostol Petar osobno odlučio podsjetiti svete na važnost duhovnog napredovanja, nego se potrudio da za sobom ostavi i trajni podsjetnik u pisanom obliku. Pomoću njegovih će se spisa vjernici u svako doba moći podsjetiti na sve što je govorio. Kao rezultat toga, Petrove poslanice osvjetljavaju put muškarcima i ženama već više od devetnaest stoljeća i nastavit će to činiti sve do Dolaska našeg Spasitelja. Uz to pouzdana drevna predaja veli da je Markovo evanđelje u biti prisjećanje očevica, apostola Petra, koji je bio Markov duhovni vođa.

Tu nam postaje jasnom važnost službe pisane riječi. Pisana riječ jest ono što ostaje. Po zapisanoj se riječi nečija služba nastavlja i dok njegovo tijelo leži u grobu.

Riječ koju Petar ovdje upotrebljava za **izlazak** jest ona ista od koje potječe riječ *egzodus*. Istom je riječju u Lk 9,31 opisana i Kristova smrt. Smrt nije prestanak postojanja, nego odlazak s jednog mjesta na drugo.

Ovi stihovi imaju za nas osobitu vrijednost jer nam pokazuju što je važno Božjem čovjeku koji živi u sjeni smrti. To u vezi **toga** što Petar želi da zapamte javlja se četiri puta – u stihovima 8, 9, 12, i 15. Te goleme, osnovne istine kršćanske vjere imaju silnu vrijednost kad ih se promatra s granice svijeta vječnosti.

1,16 Zaključni stihovi ovog poglavlja govore o izvjesnosti Kristova dolaska u

slavi. Petar se najprije bavi izvjesnošću apostolskog svjedočanstva, a zatim s izvjesnošću proročke riječi. To je kao da Petar udružuje Novi i Stari zavjet te poručuje svojim čitateljima neka prionu uz to zajedničko svjedočanstvo.

On naglašava da svjedočanstvo apostola nije bilo osnovano na mitovima nego na činjenicama. Kad su čitateljima **navijestili snagu i Dolazak Gospodina našeg Isusa Krista**, oni nisu **sljedili neke izmudrene bajke** ili mitove.

Specifični događaj na koji se poziva jest Kristovo preobraženje na gori. Svjedočanstvo tog preobraženja bila su tri apostola – Petar, Jakov i Ivan. Izraz **snaga i Dolazak** samo su način kako reći: “Dolazak u snazi”, ili “silni Dolazak”. Preobraženjem je unaprijed prikazan Kristov dolazak u snazi da vlada na Zemlji. To je jasno iz Matejeva izvješća o tom događaju. U Mateju 16,28 Isus je rekao: “Zaista, kažem vam: neki od ovih što ovdje stoje neće okusiti smrt dok ne vide Sina čovječjega gdje dolazi u svom kraljevstvu.” Upravo naredni stihovi (17, 1-8) opis su Preobraženja. Na gori su Petar, Jakov i Ivan vidjeli Gospodina Isusa u slavi koju će imati kad bude vladao tisuću godina. Prije negoli su umrli, ta su trojica apostola vidjela Sina čovječjeg u slavi Njegovog budućeg kraljevstva. Tako su se Gospodinove riječi iz Mt 16,28 ispunile u 17,1-8.

Sada Petar naglašava da apostolsko izvješće o Preobraženju nije zasnovano na **bajkama** (u grčkom: *mitovima*). Tu riječ neki suvremeni teolozi upotrebljavaju u svom napadu na Bibliju. Oni tvrde da trebamo “demitologizirati” Pismo. Bultman spominje “mitološki element” u Novom zavjetu, a John A. T. Robinson poziva kršćane da shvate kako veliki dio Biblije sadrži mitove:

U posljednjem stoljeću poduzet je bolan ali odlučan korak naprijed – priznanje da Biblija sadrži “mitove” i da su oni važan oblik religijske istine. Svi osim

krajnjih fundamentalista postupno priznavali kako je pripovijest o Stvaranju i o čovjekovom Padu iz Knjige Postanka samo prikaz najdubljih istina o čovjeku i svemiru u obliku mita a ne povijesti te u pogledu toga nije ništa manje vrijedan od povijesnog prikaza. U stvari, za obranu kršćanske istine bilo je bitno prepoznati i tvrditi da te priče nisu povijest pa stoga ni takmaci alternativnim izvješćima antropologije i kozmologije. Sada možemo vidjeti da su oni koji to nisu prepoznali pali kao plijen Thomasa Huxleya i njegovih prijatelja.⁷

Kako bi odbacio optužbu da se radi o mitovima, Petar iznosi tri dokaza za Preobraženje: *vizualno* i *zvučno* svjedočanstvo te svjedočanstvo *tjelesne prisutnosti*.

Što se tiče vizualnog svjedočanstva – apostoli su bili očevici Gospodinovog veličanstva. Ivan je svjedočio: “Promatramo slavu njegovu, slavu kao jedinorođenog od Oca ...” (Iv 1,14).

1,17 Zatim je tu *zvučno* svjedočanstvo. Apostoli su čuli **glas** Boga koji je govorio: **Ovo je Sin moj, Ljubljeni, u njemu mi zadovoljstvo!** Taj čujni izraz počasti došao je Gospodinu Isusu **od uzvišene Slave**, to jest, od sjajnog, svjetlećeg oblaka slave zvanog Šekina, koji je simbolizirao Božju prisutnost.

1,18 Govoreći o Jakovu, Ivanu i sebi, Petar naglašava da su oni jasno čuli **glas** Božji kad su bili s Gospodinom **na svetoj gori**. To je svjedočanstvo trojice svjedoka koje je, u skladu s Mt 18,16, autoritativno i dostatno.

Na posljepku, Petar dodaje svjedočanstvo o tjelesnoj prisutnosti govoreći: **s njime bijasmo na svetoj gori**. Radilo se o stvarnoj životnoj situaciji i to nije bilo upitno.

Ne znamo na kojoj se gori zbilo Preobraženje. Da je to poznato, vjerojatno bi do danas bila napućena svetištima.⁸ Svetom gorom nije nazvana zato što je sama po sebi bila sveta, nego zato što je bila odvojena kao mjesto svetog događaja.

1,19 To sigurniju imamo proročku riječ. Starozavjetni proroci prorekli su Kristov dolazak u snazi i velikoj slavi, a događaji na Gori preobraženja potvrđivali su ta proročanstva. To što su apostoli vidjeli nije umanjivalo starozavjetna proročanstva niti pak ih činilo sigurnijima, nego je jednostavno potvrđivalo sama predskazanja. Apostolima je unaprijed prikazan tračak Kristove slave u budućem Kraljevstvu.

Tu je od koristi F. W. Grantov prijevod ostatka ovog stiha, koji glasi: "... dobro činite kad uz nju prianjate (kao na svjetiljku koja svijetli na tamnom mjestu, sve dok ne osvane dan i podigne se zvijezda Danica) u vašim srcima." Zapazite da Grant upotrebljava zagrada. Prema tom prijevodu, **prianjate** treba povezati s **u vašim srcima**. To u NKJV i mnogim drugim prijevodima glasi: **sve dok Dan ne nastane i Danica ne osvane u srcima vašim**, te predstavlja praktičnu teškoću u tumačenju.

Proročka riječ je **svjetiljka**. Turobno ili **mračno mjesto** jest svijet. Rađanje **Dana** ukazuje na svršetak sadašnjeg razdoblja Crkve (Rim 13,12). Svitanje **Danice** prikazuje Kristov dolazak po Njegove svete. Stoga je smisao ovog odjeljka da uvijek trebamo pred sobom imati **proročku riječ** i čuvati je u svojim **srcima**, jer će nam ona služiti kao **svjetiljka** u ovom mračnome svijetu sve dok ne završi ovo razdoblje i u oblacima se pojavi Krist koji će povesti kući u Nebo svoj narod koji ga čeka.

1,20 U posljednja dva stiha ovog poglavlja Petar naglašava da proročko Pismo potječe od Boga, a ne od čovjeka; ono je božanski nadahnuto.

Ni jedno proroštvo Pisma nije stvar samovoljnog tumačenja (to jest, *podrijetla*; bilješka NKJV). Ova izjava odgovorna je za mnoštvo različitih tumačenja. Neka od njih su besmislena; primjerice, gledašite da samo Crkva ima pravo na Bibliju i da je pojedinci ne smiju proučavati!

Druga objašnjenja mogu biti istinite tvrdnje, premda ne odražavaju značenje ovog

odjeljka. Primjerice, istina je da ni jedan stih ne smijemo tumačiti odvojeno od cjeline nego u svjetlu teksta koji ga okružuje i u svjetlu ostatka Biblije.

Ali ovdje Petar govori o podrijetlu proročke riječi, a ne o načinu kako je ljudi tumače nakon što je predana. Bit je u tome da ni proroci, kad su zapisivali proročanstva, nisu iznosili **samovoljno tumačenje** događaja ili pak svoje vlastite zaključke. Drugim riječima, **tumačenje**⁹ se ne odnosi na objašnjavanje Riječi od strane nas koji imamo Bibliju u pisanom obliku; prije se to odnosi na način na koji je Riječ Božja nastala.

D. T. Young piše:

Tako tekst, razumije li ga se pravilno ... ističe da Pismo u svom izvornom obliku nije ljudskoga podrijetla. Ono je Božje tumačenje, a ne ljudsko. Često čujemo tvrdnje da neke izjave iz Pisma predstavljaju Davidovo, ili Pavlovo, ili pak Petrovo mišljenje. Ipak, strogo govoreći, u tim Svetim spisima ne nalazimo ljudsko mišljenje. Sve je to Božje tumačenje stvari. Nijedno proročanstvo Pisma ne predstavlja tumačenje pojedinca: ljudi su govorili onako kako ih je vodio Duh Sveti.¹⁰

Stoga držimo da je prijevod spomenut u NKJV margini, *izvorno*, ne samo posve točan nego se i bolje uklapa u kontekst.

1,21 Ovaj stih potvrđuje objašnjenje netom izneseno u prethodnom stihu. **Jer nikada proroštvo ne bi ljudskom voljom doneseno.** Kao što je netko rekao: "Ono što su pisali nije bilo mješavina njihovih zamisli, i nije bilo rezultat ljudske mašte, pronicavosti ili nagađanja."

Činjenica je da su **Duhom Svetim ponoseni sveti ljudi od Boga govorili**¹¹. Na neki način, koji ne možemo potpuno razumjeti, Bog je usmjeravao te **ljude** u pogledu riječi koje će napisati, no ipak nije uništio osobenost ili način pisanja samih pisaca. Ovo je jedan od glavnih stihova Biblije o božanskom nadahnuću. Danas kad mnogi ne priznaju autoritet Svetog pi-

sma, važno je da se mi odlučno zalažemo za *doslovno* i *potpuno* nadahnuće *nepogrešive* Riječi.

Pod *doslovnim* nadahnućem shvaćamo to da su te riječi, koje su izvorno napisala četrdesetorica ili više ljudi, bile od Boga nadahnute (vidi 1 Kor 2,13). Bog nije dao samo općenitu skicu ili iznio osnovne ideje, a zatim vodio pisce da to izraze kako sami žele. Upravo same riječi koje su zapisali bile su im dane po Duhu Svetom.

Pod *potpunim* nadahnućem mi podrazumijevamo to da je sva Biblija, od Knjige Postanka do Otkrivenja, dana od Boga. Ona je Božja riječ (vidi 2 Tim 3,16). Kad kažemo da je *nepogrešiva*, držimo da je Božja riječ *bez ikakve pogreške* u izvorniku; i to ne samo što se tiče nauka, nego i povijesti, znanosti, kronologije i svih drugih područja.

III. PROROČANSTVO O DOLASKU LAŽNIH UČITELJA (2. poglavlje)

2,1 Na svršetku prvog poglavlja, Petar je o starozavjetnim prorocima govorio kao o ljudima koji nisu govorili po svojoj volji, nego upravljani Duhom Svetim. Sada pak spominje da je uz prave proroke u starozavjetno doba bilo i **lažnih proroka**. I u kršćansko će doba uz poštene učitelje biti i **lažnih učitelja**.

Spomenuti **lažni učitelji** uvukli su se u crkve. Nastupali su kao službenici Evanđelja i zbog toga je pogibelj bila golema. Da su istupili i iskreno priznali da su ateisti ili agnostici, ljudi bi bili oprezniji. Ali oni su bili stručnjaci za prijevaru. Nosili su Bibliju i upotrebljavali pravovjerne izraze – premda su njima ti izrazi značili nešto posve drugo. Predsjednik nekog liberalnog teološkog seminara priznao je:

Crkve često mijenjaju svoja uvjerenja a da prije toga ne opovrgnu gledišta kojima su ranije bile predane, a njihovi teolozi obično nalaze načine kako pomoću ponovnog tumačenja očuvati kontinuitet s prošlošću.

W. A. Criswell na ovaj način opisuje lažnog učitelja:

To je udvoran, prijazan, privlačan učeni čovjek koji za sebe tvrdi da je Kristov prijatelj. On propovijeda s propovjedao-nice, piše učene knjige i objavljuje članke u vjerskim časopisima. On kršćanstvo napada iznutra. Crkvu i školu čini prebivalištem svakoj nečistoj i odvratnoj ptici. Obrocima dodaje kvasac sadu-cejskog nauka.¹²

Gdje se mogu naći ti lažni učitelji? Da spomenemo samo neka mjesta:

- Liberalni i neoortodokсни protestantizam
- Liberalni rimokatolicizam
- Unitarijanizam i univerzalizam
- Russellizam (Jehovini svjedoci)
- Mormonizam
- Kršćanska znanost
- Unity School of Christianity
- Kristadelfijanizam
- Armstrongizam (*Radio Church of God* ili *Worldwide Church of God*)

I dok tvrde za sebe da su sluge pravednosti, oni uz pravi biblijski nauk **kradomice unose** neka po dušu **pogubna krivovjerja**. To je svjesno zavodničko mišljenje lažnog i istinitog. Oni prvenstveno šire sustav poricanja. Kod nekih od navedenih skupina nailazimo na sljedeća njejanja:

Oni nijeću doslovno i potpuno nadahnuće Biblije, Trojstvo, Kristovo božanstvo, Njegovo djevičansko rođenje i Njegovu smrt kao Zamjenika grešnika. Osobito žestoko nijeću vrijednost Njegove prolivene krvi. Nijeću Njegovo tjelesno uskrsnuće, vječnu kaznu, spasenje milošću po vjeri u Gospodina Isusa Krista i stvarnost čudesa opisanih u Bibliji.

Danas su česta još neka lažna učenja:

Kenosis-teorija – krivovjerje da se Krist lišio božanskih osobina; što znači da je mogao sagriješiti, pogriješiti, itd.

Tlapnja "Bog je mrtav", nauk o evoluciji, sveopće (univerzalno) spasenje, postojanje čistilišta, molitve za mrtve, itd.

Najveći grijeh lažnih učitelja jest u tome što se čak i odriču **Gospodara koji ih je otkupio**. I dok možda govore lijepo o Isusu i spominju Njegovo "božanstvo", Njegovu uzvišenu etiku i Njegov nenadmašivi primjer, ipak ga ne priznaju Bogom i jedinim Spasiteljem.

Jedan od takvih, Nels Ferré, napisao je: "Isus nikada nije ni bio ni postao Bog ... Nazvati Isusa Bogom jest idolom nadomjestiti Utjelovljenje."¹³

I metodistički biskup Gerald Kennedy slaže se s tom tvrdnjom:

Iskreno priznajem da me ta tvrdnja (da je Krist Bog) ne zadovoljava i da je ona daleko od toga da bude zadovoljavajuća. Mnogo bi mi se više sviđalo da se kaže kako je Bog bio u Kristu; jer vjerujem da je svjedočanstvo Novog zavjeta, uzmemo li ga u cjelini, protivno nauku o Kristovu božanstvu – premda mislim da sadrži izobilno svjedočanstvo u korist Isusova božanstva.¹⁴

Na taj i na mnogo drugih načina **lažni učitelji** ničeću **Gospodara koji ih je otkupio** (*kupio* u NKJV, nap. prev.). Sada trebamo malo zastati da se podsjetimo kako ti lažni učitelji za koje Petar kaže da ih je Gospodin **otkupio** nikada nisu bili *iskupljeni*. Novi zavjet pravi razliku između otkupljenja i iskupljenja. Svi su otkupljeni, ali nisu svi iskupljeni. Iskupljeni su samo oni koji prime Isusa Krista kao Gospodina i Spasitelja i okoriste se vrijednošću Njegove prolivene krvi (1 Pet 1,18.19).

U Mt 13,44 Gospodin Isus je prikazan kao čovjek koji je prodao sve što ima kako bi kupio neko polje. U 38. stihu istog poglavlja za to je polje otvoreno rečeno da predstavlja svijet. Tako je svojom smrću na križu Gospodin *otkupio* svijet i sve koji su na njemu. Ali On nije *iskupio* sav svijet. I dok je Njegovo djelo *dostavno* za otkupljenje cijelog čovječanstva, *učinkovito* je

samo za one koji se pokaju, povjeruju mu i prime ga u svoj život.

Na činjenicu da ti lažni učitelji nikada nisu ni bili istinski nanovo rođeni, ukazuje njihova sudbina. Oni **navlače na sebe brzu propast**. Njihova je sudbina – vječna propast u ognjenom jezeru!

2,2 Petar predskazuje da će oni privući golem broj sljedbenika. To čine tako da izbjegavaju biblijska moralna mjerila i potiču na ugađanje tijelu. Evo dva primjera:

Anglikanski biskup John A. T. Robinson piše da se:

ništa ne može proglasiti uvijek samo po sebi "pogrešnim". Primjerice, možemo krenuti od stava da su "predbračni spolni odnosi" ili "rastava braka" pogrešni ili grešni sami po sebi. Mogu to biti u 99, pa čak i u 100 od 100 slučajeva, ali u svojoj biti to nisu, jer jedino istinsko zlo jest nedostatak ljubavi.¹⁵

U knjizi *Pozvani na odgovornu slobodu* koju je izdalo *Nacionalno vijeće crkava* (National Council of Churches), mladima se savjetuje:

Stoga u osobnom, individualnom smislu, ono što opravdava i posvećuje spolnost nije izvanjski bračni status koji ljudi imaju pred zakonom, nego ono što osjećaju jedan prema drugom u svojim srcima. Gledano na taj način, držanje za ruke može biti nešto vrlo pogrešno dok intimna spolna igra može biti nešto ispravno i dobro.¹⁶

Kao ishod načina ponašanja koji naučavaju i provode ti lažni učitelji, **pogrđuje se put istine**. Kod nevjernika se stoga javlja dubok prezir prema kršćanstvu.

2,3 Ti su lažni učitelji pohlepni, i u pogledu spolnosti i glede novca. Vjersku su službu izabrali kao vrlo unosno zanimanje. Njihov je najveći cilj okupiti mnoštvo sljedbenika i tako povećati svoju zaradu.

Oni **iskorištavaju** ljude lažnim riječima. Darby je rekao: "Đavao nije nikada sotonskiji negoli kad nosi Bibliju." Tako se i ti ljudi, s Biblijom u ruci, prikazuju

kao sluge pravednosti, objavljuju dobro znane evanđeoske duhovne pjesme i upotrebljavaju izraze iz Svetog pisma. Ali sve je to samo maska za krivovjerne nauke i izopačeno ćudoređe.

Te vjerske petokolonaše očekuje užasno prokletstvo. **Njihova osuda odavno nije besposlena:** naoružava se za pokolj. **Propast im ne drijema:** potpuno je budna i spremna da navali poput pantere.

2,4 U stihovima 4-10 nalazimo tri starozavjetna primjera Božje osude otpadništva: anđele, pretpotopne ljude te gradove Sodomu i Gomoru.

Pretpostavljamo da su **anđeli koji sagriješiše** oni što su spomenuti u Judi 6. Ondje čitamo da: (1.) nisu sačuvali svoje prvotno stanje; (2.) napustili su vlastito prebivalište. Premda to ne možemo znati sa sigurnošću, postoji snažan razlog za vjerovanje da se radi o "sinovima Božjim" spomenutim u Knjizi Postanka 6,2: "Opaze sinovi Božji da su kćeri ljudske pristale, pa ih uzimahu sebi za žene koje su god htjeli." U Jobu 1,6 i 2,1 anđeli su nazvani sinovima Božjim. Zaključak u Knjizi Postanka 6 jest da su ti sinovi Božji napustili anđeoski položaj koji im je namijenjen, zamijenili svoje prebivalište na Nebu za zemaljsko prebivalište te se ženili sa zemljankama. Djeca rođena iz te veze bila su *nefili*, što znači "pali" (Post 6,4). Iz Knjige Postanka 6,3 jasno proizlazi da je Bog bio silno nezadovoljan tim nenormalnim spolnim vezama.

Prigovor koji se općenito iznosi protiv tog gledišta jest da su anđeli bespolna bića pa se stoga ne mogu ženiti. Ali Biblija to ne kaže. Ona kaže samo da se u *Nebu* ne žene ni ne udaju (Mk 12,25). Anđeli se u Starom zavjetu često pojavljuju u ljudskom obličju. Primjerice, dvojica anđela koji su došli po Lota u Sodomu (Post 19,1) u stihovima 5, 10 i 12 prikazani su kao ljudi. Imali su noge (st. 2) i ruke (st. 10); mogli su jesti (st. 3); imali su tjelesnu snagu (st. 10 i 16). Po izopačenim željama So-

domljana saznajemo da su ti anđeli imali tijela koja se moglo spolno zlorabiti (st. 5).

Boga je razljutilo to silno otpadanje **anđela** od poretka koji je On utvrdio. Njihova je osuda bila da budu bačeni u **pakao**, ostavljeni u bezdanu krajnje tmine sve do trenutka posljednjeg **suda**.

2,5 Drugi prikaz Božjeg izravnog sudjelovanja u kažnjavanju grijeha odnosi se na ljude koji su stradali u **Potopu**. Njihova je opakost bila golema. Svaka zamisao njihovih srdaca neprestance je bila zla (Post 6,5). U Božjim očima Zemlja se pokvarila i bila je puna nasilja (Post 6,11-13). Gospodin je požalio što je stvorio ljude na Zemlji (Post 6,6). Toliko se ožalostio da ih je odlučio istrijebiti (Post 6,7). **Nije pošteđio staroga svijeta**, nego **naveo potop** na nj da uništi njegove bezbožne stanovnike.

Samo su **Noa** i njegova obitelj našli milost u Gospodinovim očima. Tražili su i pronašli pribežište u korablji te u sigurnosti preplivali iznad oluje Božjega gnjeva i srdžbe.

Noa je opisan kao **propovjednik pravednosti**. Nema sumnje da su, dok je ono gradio korablju, njegovi udarci čekićem bili popracaeni upozorenjima podrugljivim gledateljima da se obrate od grijeha ili će se suočiti s pravednom kaznom koju će im odmjeriti Bog za njihovu opakost.

2,6 A treći primjer Božje bespoštodne osude odnosi se na uništenja Sodome i Gomore. Ta dva grada što su se nalazila blizu današnjeg južnog dijela Mrtvog mora, bila su kaljuže spolne izopačenosti. Tamošnji su ljudi prihvatili homoseksualnost kao uobičajeni način življenja. Taj grijeh opisan je u Rim 1,26.27:

Zbog toga ih je Bog predao sramotnim strastima; pa i njihove žene zamijeniše naravno općenje protivnaravnim. Isto tako i muškarci, napustivši naravno općenje sa ženom, raspališe se u svojoj pohoti jedan prema drugome pa muškarci s muškarcima sramotno čine i sami na sebi primaju zasluženu plaću svog zastranjenja.

Tu neobuzdanu izopačenost Bog, inače, nije smatrao bolešću, nego grijehom. Kako bi svim budućim naraštajima pokazao da krajnje mrzi homoseksualnost, pustio je oganj i sumpor na Sodomu i Gomoru (Post 19,24) i spalio ih do pepela. Uništenje je bilo tako potpuno da se danas ne zna točno gdje su bila ta dva grada. Oni služe kao primjer svakome tko bude htio ozakoniti taj grijeh ili ga opravdavati bolešću.

Znakovito je da su danas liberalni svećenici sve veći zagovornici spolne izopačenosti. Jedan službenik *Ujedinjene Crkve Kristove* (United Church of Christ), pišući u *Social Action*, predložio je da Crkva prestane homoseksualcima priječiti prijem na bogoslovije, te braniti zaredenje i zaposlenje u vodstvima crkava. Nedavno je devedeset episkopalnih svećenika donijelo odluku da su homoseksualni odnosi između odraslih osoba, koje na to pristanu, moralno neutralni. Lažni vjerski učitelji najistaknutiji su u pokretima za ozakonjenja toga grijeha.

Nije slučajno da ova poslanica koja se bavi *otpadništvom* ima toliko toga za reći o *nemoralu*; to dvoje često ide ruku pod ruku. Otpadništvo često puta proizlazi iz moralnog promašaja. Na primjer, netko upadne u ozbiljan spolni grijeh. Umjesto da prizna svoju krivicu i nađe očišćenje po Kristovoj krvi, on odbacuje spoznaju Boga – koji osuđuju njegove postupke – te živi u praktičnom bezboštvu. A. J. Pollock priča o susretu s nekim mladićem koji je jednom tvrdio za sebe da je kršćanin, ali je sada bio ispunjen sumnjama i nijekanjem. Gosp. Pollock ga je upitao: "Prijetelju, kojem grijehu popuštaš u posljednje vrijeme?" Mladić je spustio glavu, naprasno prekinuo razgovor i postiđeno otišao.¹⁷

2,7 Isti Bog koji izlijeva uništenje na bezbožnike, spašava pravednike. Petar to prikazuje na *Lotovu* iskustvu. Kad bismo imali samo starozavjetno izvješće o Lotu, ne bismo ni pomislili da je on bio pravi vjernik. U izvješću iz Postanka Lot djeluje

kao sporazumaš spreman podnositi grijeh i pokvarenost kako bi stekao položaj i ime u svijetu. Ali Petar nam, pišući po nadahnuću, govori da je on bio **pravedan** čovjek **ojađen razvratnim življenjem onih razularenika**. Bog je vidio da Lot ima pravu vjeru te da ljubi pravednost a mrzi grijeh.

2,8 Kako bi naglasio da je Lot uistinu bio **pravedan** čovjek, usprkos tome što izgleda upravo suprotno, Petar ponavlja da mu se duša **mučila** onime što je čuo i vidio u Sodomi. Teško je patio zbog opakog i iskvarenog ponašanja tamošnjih ljudi.

2,9 Zaključak je da **znade Gospodin kako pobožnike iz napasti izbaviti** i kazniti bezbožnike. On svoje ljude može izbaviti iz kušnje i, istodobno, **sačuvati nepravednike za Sudnji dan, za kaznu**.

Opaki se čuvaju za pakao (st. 9) a pakao za opake (st. 17). Na isti se način baština čuva za vjernike, a vjernike za baštinu (1 Pet 1,4.5).

2,10 Božja sposobnost da opake ljude drži u određenim granicama sve do njihove konačne osude, osobito dolazi do izražaja u pogledu ljudi opisanih u ovom poglavlju. Tu su, naime, opisani lažni učitelji čiji su životi zagađeni spolnom prijavštinom, takvi koji podržavaju buntovništvo protiv vlasti i smjelo izruguju njezine visoke dužnosnike.

Nije tajna da lažni vjerski vođe – koji nastupaju kao Kristovi službenici – često karakteriziraju niska moralna mjerila. I Ne samo da se oni upuštaju u nedopuštene spolne aktivnosti, nego i otvoreno zagovaraju raspuštenost. Episkopalni dušobrižnik jedne škole za djevojke iz Baltimora, u državi Maryland, piše:

Svi se mi trebamo opustiti i prestati se osjećati krivima zbog svojih spolnih aktivnosti, misli i želja. Pritom mislim na heteroseksualne, homoseksualne ili autoseksualne misli ... Seks je radost ... a to znači da u tome ne postoje neki zakoni kojih se trebaš ili ne trebaš držati. Ne postoje, da tako kažemo, pravila igre.¹⁸

Značajno je i to da su liberalni vjerski vođe obično istaknuti u pokretima koji zagovaraju nasilno svrgavanje vlasti. Ti modernistički vjerski službenici često sudjeluju u prevratničkim političkim slučajevima. Ravnatelj crkvenih i društvenih poslova u *Prezbiteriju Filadelfije* rekao je: "Ne mislim da bismo u budućnosti, ako se sva nenasilna sredstva pokažu neučinkovitim, trebali isključiti i tu mogućnost (da se crkva koristi bombama i granatama)."

Takvi su ljudi smjeli i svoje glavi. Kao da nema granica njihovom drskom odbacivanju svih propisno uspostavljenih autoriteta. Njima nije pretjeran nikakav jezik kojim će pogrđivati vlasti. Sama činjenica je da su ljudske vlasti od Boga postavljene (Rim 13,1) i to da je zabranjeno govoriti loše o njima (Dj 23,5) ni najmanje ne utječe na takve ljude. Izgleda da oni uživaju kad druge ljude uznemiravaju svojim ratobornim pogrđivanjem **Vrhovništva** (grč. "odličan" ili "odličnik"). Ovo je općeniti naziv koji bi mogao uključivati sve, i anđele i ljude, kojima je Bog dao ovlast da vladaju. Ovdje se to vjerojatno odnosi na *ljudske* vladare.

2,11 Drskosti tih tobožnjih vjerskih službenika nema premca u svijetu anđela. Premda su **anđeli jakošću i snagom veći** negoli ljudi, oni svejedno **ne iznose** pred Gospodinom **pogrdnu osudu protiv** odličnika. Izgleda da su ti spomenuti odličnici *anđeli* koji imaju ovlasti.

Općenito se misli da je ova nejasna aluzija na anđele ista kao i ona iz Jude 9: "Naprotiv, kad se Mihael arkanđeo s đavлом sporio i prepirao za Mojsijevo tijelo, nije se usudio reći pogrdnu osudu, nego reče: 'Ukorio te Gospodin!' " Nismo sigurni zbog čega je nastala prepirka oko Mojsijeva tijela. Ono što nam je važno jest: Mihael je priznao da Sotona ima autoritet u svijetu zlih duhova i, premda Sotona nema vlast nad Mihaelom, ipak ga Mihael nije pogrđivao. Zamislite onda smjelost ljudi koji se usuđuju činiti ono od čega se su-

stežu sami anđeli! Pomislite samo na odgovarajuću osudu kojom će biti kažnjena takva drskost!

2,12 Ti su otpali vjerski vođe poput nerazumnih životinja. Umjesto da se služe sposobnošću rasuđivanja, po čemu se razlikuju od životinja, oni žive kao da je ugađanje njihovim tjelesnim nagonima sama bit postojanja. I kao što mnoge od životinja, izgleda, nemaju važniju sudbinu negoli da budu zaklane, tako i ti lažni učitelji hrle u uništenje ne obazirući se na ono što im je pravi poziv – proslaviti Boga i zauvijek uživati s Njim.

Oni **pogrđuju ono što ne poznaju**. Njihovo neznanje nije nikada upadljivije negoli kad kritiziraju Bibliju. Zbog toga što su lišeni božanskog života, krajnje su nesposobni razumjeti Božje riječi te Njegove načine i postupke (1 Kor 2,14) – a ipak se prikazuju stručnjacima za duhovno područje. Ponizni vjernik vidi mnogo više kad je na koljenima, negoli oni kad stoje na vrhovima prstiju.

Oni će propasti na isti način kao i životinje. Budući da su izabrali živjeti poput životinja, kao životinje će i umrijeti. Njihova smrt neće biti uništenje, ali će umrijeti neslavno i bez ikakve nade.

2,13 U svojoj će se smrti mučiti zbog svoje **nepravедnosti**. Kao što je to Phillips prepričao: "Svojom zloćom zaslužili su opaki svršetak, i bit će u potpunosti isplaćeni."

Ti su ljudi tako besramni i pokvareni da svoja grešna djela čine usred bijela dana. Većina ljudi čeka mrak kako bi počinjali **razvratnost** (Iv 3,19); zbog toga su u barovima i javnim kućama prigušena svijetla (1 Sol 5,7). Lažni su učitelji odbacili ograničenja kojima se grijeh obično drži skriven u sjeni.

Kad jedu zajedno s kršćanima, oni su sramotne mrlje; to jest, neugledni, prljavi uljezi koji se naslađuju pretjerujući u jelu i u piću. U svom opisu istih ljudi Juda kaže: "Oni su podvodne stijene na vašim gozba-

ma ljubavi. Kad se s vama goste, sami sebe napasaju" (Jd 12). Kad su lažni učitelji sudjelovali na gozbama ljubavi koje su u prvim danima Crkve održavane zajedno s Gospodnjom večerom, bili su krajnje neumjereni i uopće nisu marili za duhovno značenje gozbe. Umjesto da misle na druge, što ljubav uvijek čini, sebično su tražili samo svoju korist.

2,14 Još sablažnjivija je činjenica da su im **oči pune preljubnice** (u NKJV *preljuba*; nap. prev.) i **nikako da odustanu od grijeha**. To je opis muškaraca koji propovijedaju tobože vjerske propovijedi, izvođe obrede, savjetuju članove svoje zajednice; ipak, njihove oči uvijek su u potrazi za ženama s kojima bi mogli počinuti preljub. Njihova žeđ za bludom, možda skrivena pod opravom vjerskog službenika, izgleda da je neograničena.

Oni mame nepostojane duše. Možda iskrivljuju odjeljke Pisma kako bi opravdali grijeh. Ili pak tumače kako naša kultura uvelike određuje što je ispravno, a što pogrešno. Možda udvorno razuvjeravaju lakovjerne osobe kako ništa nije loše ako se učini iz ljubavi. Nepostojana duša lako zaključuje kako ono što je dopušteno vjerskom vođi, svakako mora biti dopušteno i običnom članu crkve.

Njihova su srca **uvježbana** u lakomstvu. Nisu oni nekakvi amateri, nego su dobro poučeni vještini zavoda. Premda riječ **lakomost** može označavati bilo koju vrst pretjerane požude, izgleda da nas ovdje kontekst prije svega upućuje na spolnu požudu.

Dok razmišlja o tom silnom izopačavanju kršćanstva i o grijehu koji ti otpadnici dovode u vezu s Kristovim imenom, Petar diže glas i naziva ih: **Djeca prokletstva!**— Time ih ne proklinje, nego jednostavno unaprijedi vidi da će iskusiti Božje prokletstvo u svoj njegovoj žestini.

2,15 Ti lažni proroci na nekoliko načina nalikuju proroku **Bileamu**, sinu **Bosorovu**. Lažno se predstavljaju kao Božji go-

vornici (Br 22,38). Potiču druge na grijeh (Otk 2,14). Ali najvažnija sličnost s Bileamom jest to da vjersku službu koriste kao sredstvo bogaćenja. Bileam je bio midijanski prorok kojega je kralj Moaba unajmio da prokune Izraela. Novac je bio njegova pobuda da to učini.

2,16 Prigodom jednog od svojih pokušaja da prokune Izrael, Bileam je zajedno sa svojom magaricom naišao na Anđela Gospodinovog (to jest, na Gospodina Isusa u jednom od Njegovih ukazanja prije negoli se utjelovio). Magarica je neprestance odbijala ići naprijed. Kad ju je Bileam počeo tući bičem, **magarica** ga je ukorila ljudskim glasom (Br 22,15-34). To je bilo nešto zaprepašujuće — **nijema je magarica progovorila ljudskim glasom** (i pokazala da ima više pameti od svog gospodar!). Ali to čudo nije odvratilo Bileama od njegove ludosti.

Lenski kaže:

Bileam je zastrašujući primjer čovjeka koji je bio "prorok"; kome je Bog rekao što ne smije činiti; koga je Bog sprečavao u njegovu nedjelu time što je čak dopustio da nijema magarica razgovara sa njim, ali koji je usprkos svemu tome potajice pristao uz svoju ljubav prema onome što je mislio dobiti svojom nepravednošću — i tako propao.¹⁹

Danas Bog ne kori lažne učitelje pomoću nijemih životinja; ali imamo dovoljno razloga za vjerovati kako ih On često na neke druge načine kori zbog njihove ludosti i gluposti te potiče da se vrate na pravi put, to jest, Kristu. Bog često zna upotrijebiti jednostavno svjedočanstvo nekog poniznog vjernika kako bi zapanjio takve koji se hvastaju svojim uzvišenim znanjem i crkvenim položajem koji zauzimaju. Navođenjem nekog stiha iz Pisma ili pak postavljanjem pronicljivog pitanja, Duhom ispunjeni "laik" može dovesti suvremenog Bileama do toga da se previja u svom poniženju i srdžbi.

2,17 Petar lažne učitelje prikazuje kao izvore bez vode. Ljudi u potrebi dolaze k

njima po osvježanje i izbavljenje od duhovne žeđi, ali ostaju razočarani. **Oni su bezvodni izvori.** Oni su, također, **oblaci vihorom gonjeni.** Oblaci obećavaju kišu zemlji koja je dulje vremena trpjela sušu, ali tada dođe vihor i odnese te željene oblake. Nade se rasprše, a ožednjeli jezici ne utaže žeđ.

Za te vjerske prevarante čuva se najmrklja **tmina.** Prikazujući se službenicima Evanđelja oni, u stvari, nisu uopće imali za ponuditi dobru vijest. Ljudi su k njima dolazili po kruh, a dobili su kamen. Kazna za takvu prijevartu jest živjeti vječno²⁰ u **mrkloj tmini.**

2,18 Govorili su **bahate ispraznosti** ili, kako to Knox prevodi, upotrebljavali su "krasne fraze koje nisu imale nikakvo značenje". To je točan opis riječi mnogih liberalnih propovjednika i pripadnika lažnih kultova. Oni su savršeni govornici koji znaju kako začarati slušateljstvo svojom veličanstvenom rječitošću. Naivne ljude privlači njihov učeni rječnik. Nedostatak sadržaja u svojim propovjedima prikrivaju dogmatskim, snažnim nastupom. Ali kad završe propovijed nisu, u stvari, rekli ništa. Kao primjer te vrste sterilnih propovijedi donosimo navod jednog dobro poznatog suvremenog teologa:

Ne radi se o odnosu ni istovjetnosti ili neistovjetnosti, nego sličnosti. To je ono na što mislimo i to je ono što izražavamo kao istinsku spoznaju Boga, premda u vjeri i dalje znamo i sjećamo se da sve ono što poznajemo kao "sličnost", nije isto što i sličnost koju ovdje imamo na umu. Ipak, znamo i sjećamo se, i to ponovno u vjeri, da se sličnost na koju ovdje mislimo može odraziti u onome što kao sličnost poznajemo i što tim imenom nazivamo, tako da u našem razmišljanju i govoru sličnost postaje sličnom sličnosti koju sadrži istinsko Božje otkrivenje (prema kojemu ono, u samom sebi, nije slično) i ne razmišljamo ni ne govorimo lažno nego ispravno kad taj odnos opisujemo kao odnos sličnosti.

Strategija lažnih učitelja jest: **mamiti** ljude obećavajući im nesputano popuštanje u svakom obliku požude i strasti. Oni naučavaju da svoje nagone, budući da nam ih je dao Bog, ne trebamo sputavati. Činimo li to, vele oni, to će u nama dovesti do žestokih osobnih poremećaja. Stoga se zalažu za spolno eksperimentiranje prije braka i labavi moral u braku.

Njihove žrtve su oni **što netom odbjogoše²¹ od onih koji žive u zabludi.** Ti su se nespašeni ljudi nekoć prepuštali grešnim užicima, ali su doživjeli promjenu srca. Odlučili su se promijeniti, okrenuti novi list i početi pohađati crkvu. Umjesto da odu u crkvu koja vjeruje na temelju Biblije, zalutali su na vjersku službu na kojoj je nastupao jedan od tih lažnih pastira. Umjesto da čuju Evanđelje spasenja po vjeri u Krista, slušali su o opravdavanju grijeha i bili poticani na popustljivost. Sve im je to došlo kao iznenađenje; uvijek su mislili da je grijeh nešto pogrešno i da je Crkva protiv toga. Sada pak su čuli da je grijeh, s religijskog gledišta, moguće opravdati.

2,19 Otpadnički vjerski službenici mnogo spominju slobodu, ali misle na slobodu od božanskog autoriteta i slobodu da se griješi. U stvari, to nije **sloboda** nego najgori oblik **robovanja.** Oni **sami su robovi propasti.** Svezani lancima zlih strasti i navika, nemoćni su osloboditi se.

2,20 Stihovi 20-22 ne odnose se na same lažne učitelje, nego na njihove žrtve. To su ljudi koji su doživjeli promjenu, ali se nisu nanovo rodili. **Po djelomičnoj spoznaji ... Krista** i kršćanskih načela prestali su živjeti u grijehu te počeli moralno "čišćenje kuće".

Zatim su potpali pod utjecaj lažnih učitelja koji su se izrugivali čistunstvu te promicali oslobađanje od moralnih kočnica. Ponovno su počeli činiti iste one grijehе od kojih su privremeno bili oslobođeni. U stvari, potonuli su dublje negoli su bili prije; jer sada, kad im na putu nisu stajala religijska ograničenja, nije bilo više ničega

što bi ih odvrćalo od grijeha. Stoga je istina da je njihovo **posljednje stanje gore od prvoga**.

2,21 Što je veća povlaštenost neke osobe, to veća je i njezina odgovornost. Što više netko zna o kršćanskim mjerilima, to je obvezniji živjeti po njima. **Bolje bi bilo nikad ne upoznati** Božje svete zahtjeve negoli, **spoznavši ih**, vratiti se natrag u prljavštinu svijeta.

2,22 Ti ljudi prikaz su istinite **izreke o psu koji se vraća svojoj odvratnoj bljuvotini** (vidi Izr 26,11) i o **okupanoj svinji** koja se vraća **valjanju u blatu**. Značajno je da Petar kao prikaz upotrebljava **psa i svinju**. Po Mojsijevom su zakonu obje te životinje bile nečiste. U spomenutoj izreci nema ni riječi o tome da su one iskusile ikakvu promjenu u svojoj naravi. Bile su nečiste prije negoli su bile izbavljene od bljuvotine i blata, i **ostale** su nečiste kad su se tome vratile.

Tako je i s ljudima o kojima piše Petar. Oni su doživjeli moralnu obnovu, ali nikada nisu primili novu narav. Jezikom Mateja 12,43-45, njihova je kuća bila prazna, pometena i uređena, ali oni nikada nisu pozvali Spasitelja da u njoj stanuje. Nečisti duh pronašao je sedam drugih duhova gorih od sebe da zajedno nasele praznu kuću. I tako je posljednje stanje te kuće bilo gore negoli ono prvotno.

Ovaj odjeljak ne bismo trebali koristiti za naučavanje kako pravi vjernici mogu otpasti od milosti i biti izgubljeni. Spomenuti ljudi nikada nisu bili pravi vjernici. Oni nikada nisu primili novu narav. Svojim posljednjim stanjem pokazali su da je njihova narav i dalje nečista i zla. Pouka je, naravno, da preobrazba nije samo nedostatna nego i vrlo opasna jer može čovjeku uliti lažnu sigurnost. Čovjek može primiti novu narav samo tako da se nanovo rodi; a nanovo se može roditi samo po pokajanju Bogu i po vjeri u našega Gospodina Isusa Krista.

IV. PROROČANSTVO O DOLASKU IZRUGIVAČA (3. poglavlje)

3,1 S teme o lažnim učiteljima u 2. poglavlju, Petar sada skreće na pojavu izrugivača u posljednjim danima. U ovoj poslanici, kao i u prijašnjoj, on ponajprije potiče svoje čitatelje da prionu uz Bibliju.

3,2 Trebaju se prisjetiti proročanstava **svetih proroka**, koja se nalaze u Starom zavjetu; a trebaju se prisjetiti i **Gospodinovog naučavanja** kakvo je predano po **apostolima** – sve ono što je sačuvano u Novom zavjetu. Biblija je jedina prava zaštita u doba otpadanja.

3,3 Zajedničko svjedočanstvo proroka i apostola bilo je da će se u **posljednje dane pojaviti izrugivači koji će živjeti po svojim požudama**. Kršćani to trebaju imati na umu i ne trebaju se dati srušiti nadmenim i bogohulnim poricanjem tih ljudi. Radije trebaju u tome vidjeti jasan dokaz da se približio svršetak svijeta.

Ti izrugivači slijede vlastite **požude**. – Budući da su odbacili spoznaju Boga, oni bez straha ugađaju svojim nagonima. Zagovaraju popustljivost ne obazirući se na predstojeću osudu.

3,4 Njihovo se izrugivanje, prije svega, tiče Kristovog dolaska. Njihov je stav: **Što je s obećanjem njegovog dolaska?** – a to znači: “Gdje je ispunjenje tog obećanja?” No što oni smatraju **Njegovim dolaskom?**

Misle li oni na Kristov dolazak po Njegovim svete, na ono što nazivamo Uzećem? (1 Sol 4,13-18) Dvojbeno je jesu li ti izrugivači znali išta o tom prvom stupnju Gospodinovog povratka.

Jesu li mislili na Kristov dolazak s Njegovim svetima kad bude došao uspostaviti svoje sveopće kraljevstvo? (1 Sol 3,13) Je li moguće da bi to bilo njihovo mišljenje?

Iz ostatka ovog odjeljka jasno proizlazi da su mislili na **konačni Božji sud** na Zemlji, to jest, na ono što se obično naziva svršetkom svijeta. Mislili su na vatreno

uništenje nebesa i Zemlje po svršetku Tisućgodišnjeg kraljevstva – Milenija.

Oni su, u stvari, govorili: “Vi kršćani prijeli ste nam upozorenjima o užasnoj osudi nad svijetom. Govorite nam da će Bog zahvatiti u povijest, kazniti zle ljude i uništiti Zemlju. Sve je to gomila gluposti. Nemamo se čega bojati. Možemo živjeti kako nam se sviđa. Nema dokaza da je Bog ikada zahvatio u povijest – zbog čega bismo vjerovali da uopće i hoće?”

Njihov zaključak temelji se na nepromišljenoj pretpostavci da **otkad oci pomriješe, sve ostaje kao od početka stvaranja**. Oni kažu da priroda neizbježno slijedi jednolične zakone, da nema nadnaravnih zahvata i da za sve postoji prirodno objašnjenje.

Oni vjeruju u zakon jednoličnosti. Taj zakon tvrdi da su postojeći prirodni procesi uvijek djelovali na isti način i, u biti, s jednakim intenzitetom kao danas; kao i da su ti procesi dostatni za sve promjene koje su se dogodile.

Od izvotne je važnosti veza između zakona jednoličnosti i uobičajenih pretpostavki o evoluciji. Teorija o progresivnom razvoju živih organizama iz pravrsta ovisi o pretpostavci da su uvjeti na Zemlji uvijek bili prilično ujednačeni. Ako je Zemlja bila poharana kataklizmama i katastrofama, tada neke od pretpostavki Darwinove evolucije padaju u vodu.

3,5 Ti su izrugivači promišljeno zanemarili jednu činjenicu – Potop. Bog se jednom *umiješao* u život čovječanstva, a osobita svrha Njegova zahvata bila je kazniti ljudsku pokvarenost. Ako se to dogodilo jednom, može se dogoditi ponovno.

Pogubno je za te ljude što su **hotimice** odbacivali tu istinu. Dičili su se time da su puni znanja; tvrdili su da su objektivni; hvastali su se da prihvaćaju načela znanstvenog preispitivanja; ali činjenica je da su promišljeno odbacivali dobro dokazanu povijesnu činjenicu – Potop. – Bilo bi im dobro da su upisali tečaj geologije!

Ta oni hotimice ne žele znati da nebesa bijahu od davnina i da zemlja na riječ Božju postade iz vode i po vodi – propade. Nebesa i zemlja uobličena su **Božjom riječju**; On je rekao i oni su postali (Heb 11,3). Zemlja je, kaže Petar, postala **iz vode i po vodi**. Priznajemo da u ovoj izjavi postoje dubine koje ne možemo potpuno razumjeti. Iz Postanka 1,2 znamo da je jednom sva površina Zemlje bila prekrivena vodom. Zatim u 6. stihu čitamo da je Bog načinio svod, to jest prostor koji je vode na Zemlji odvojio od omotača vodene pare ili oblaka koji je otad lebdio nad Zemljom. Iz toga izvodimo zaključak da je Zemlja bila prekrivena gustom vodenom parom u kojem nije mogao postojati život. Spomenuti svod stvorio je čistu atmosferu u kojoj možemo disati. U Postanku 1,9 kontinenti su odvojeni od oceana; na to bi se mogle odnositi riječi **zemlja ... postade iz vode i po vodi** (vidi i Ps 24,2).

Što god bilo znanstveni smisao Petrove izjave, mi znamo da je Zemlja uglavnom vodeni, oblacima prekriveni svijet; jer tri četvrtine Zemljine površine danas prekrivaju oceani, a njezin golem dio prekrivaju magle. Koliko zasad znamo, Zemlja je jedini vodeni planet, pa je stoga i jedini na kojem može opstati ljudski život.

3,6 Od samog početka Zemlja je bila opremljena sredstvom za vlastito uništenje. Sadržavala je vodu u dubinama svog podzemlja, vodu u morima i vodu u oblacima iznad svoje površine. Na posljertku je Bog oslobodio vodu odozdo i vodu odozgo (Post 7,11); kopno je bilo preplavljeno, a sav život izvan Noine korablje uništen.

Kritičari hotimice odbacuju tu povijesnu činjenicu. Zanimljivo je da je posljednjih godina izvršen žestok napad na Potop. Ali zapis o njemu upisan je u kamenu, u predajama drevnih i suvremenih naroda i, što je najbolje od svega, u Božjoj svetoj riječi – Bibliji.

3,7 Kad je Bog stvorio Zemlju, opremio ju je s dovoljno vode za njezino uništenje.

Na isti je način **nebesa i zemlju** opremio s dovoljno **ognja** za njihovo uništenje.

Danas, u nuklearno doba, mi shvaćamo da je materija samo uskladištena energija. Razbijanje jezgre atoma dovodi do vatrenog oslobađanja golemih količina energije. Stoga sva materija na ovome svijetu predstavlja strahoviti eksplozivni potencijal. U sadašnje doba Gospodin drži sve na okupu (Kol 1,17: "Sve se drži u Njemu"); ali ako On povuče svoju ruku koja sve zadržava, elementi će se rastaliti. U međuvremenu se **nebesa i zemlja čuvaju za oganj: za dan Suda i propasti bezbožnih ljudi.**

3,8 Zbog čega onda toliko odugovlačenje s dolaskom Božjeg suda? Ponajprije se moramo podsjetiti da je Bog bezvremen. On ne živi u području vremena kao mi. Naposlijetku, vrijeme se određuje odnosom između Sunca i Zemlje, a Bog nije ograničen tim odnosom.

"Jedan je dan u Gospodina kao tisuću godina, a tisuću godina kao jedan dan." On može produljiti dan da traje tisuću godina, ili pak tisuću godina sažeti u jedan dan. On može širiti ili sažimati svoje djelatnosti.

3,9 Bog je obećao da će Sudom prekinuti povijest bezbožnih ljudi. Ako pritom izgleda kao da odugovlači, nije to zato što bi Bog bio nevjeran svom obećanju. To je zato što je **strpljiv**. On ne želi da **tko propadne**; Njegova je želja da **svi pristupe k pokajanju**. On namjerno produljuje doba milosti kako bi ljudi imali svaku mogućnost spasiti se.

U Izaiji 61,2 čitamo o *godini* Božje milosti i o *danu* Njegove odmazde. To nam govori da On uživa u tome da iskazuje milost, a da je osuđivanje nešto što mu je strano (Iza 28, 21). To bi, također, moglo ukazivati na to da On može produljiti svoju dugotrajnu strpljivost na tisuću godina, a svoje osude sažeti u jedan dan.

Čekao je sto dvadeset godina prije nego li je poslao Potop, a sada čeka već nekoliko tisuća godina da ognjem uništi Zemlju.

3,10 Doći će ... Dan Gospodnji. Izraz **Dan Gospodnji** odnosi se na bilo koje razdoblje u kojem Bog izvršava osudu. U starozavjetno doba rabio se kao opis bilo kog razdoblja u kojem je Bog kažnjavao zločinitelje i trijumfirao nad svojim neprijateljima (Iza 2,12; 13,6,9; Ez 13,5; 30,3; Jl 1,15; 2,1.11.31; 3,14; Am 5,18.20; Ob 15; Sef 1,7.14; Zah 14,1; Mal 4,5). U Novom zavjetu to je vremensko razdoblje s različitim stupnjevima:

1. Odnosi se na Tjeskobu, sedmogodišnje razdoblje tijekom kojeg će Bog kažnjavati nevjerni Izrael (1 Sol 5,2; 2 Sol 2,2 NU tekst).
2. Uključuje Njegov povratak na Zemlju kad dođe izvršiti odmazdu nad onima koji nisu poznavali Boga i koji se nisu pokorili Evanđelju Gospodina Isusa (2 Sol 1,7-10).
3. Rabi se za Milenij kad će Krist vladati na Zemlji željeznom palicom (Dj 2,20).
4. Odnosi se na konačno uništenje nebesa i Zemlje ognjem. To mu je značenje i u ovom odjeljku.

Doći će kao lopov – to jest, neočekivano i razorno. **Nebesa će uminuti**. Time se zacijelo misli na atmosfersko nebo, a moglo bi uključivati i zvjezdano nebo; ali ne i treće nebo – Božje prebivalište. I dok nebesa budu nestajala u zaglušnoj eksploziji, **počela će se užarena rastaliti**. Počela su bitni sastavni dio materije – atomi. Sva će materija biti uništena u nečemu što izgleda kao sveopći nuklearni holokaust.

Zemlja i djela na njoj će izgorjeti.²² Neće biti uništena samo djela stvorenog svijeta prirode koja nas okružuje, nego i cjelokupna civilizacija. Za konačno uništenje određeni su golemi svjetski glavni gradovi, veličanstvene građevine i zapajnujući znanstveni proizvodi.

3,11 Sada se Petar od izrugivača okreće k svetima i potiče na obveze koje su ih zapale: **Budući da se sve ima raspasti, kakvi onda tek vi morate biti u svetom življenju i pobožnosti**. Sve materijalno nosi

na sebi pečat zaborava. Sve ono čime se ljudi hvastaju, sve ono za što žive, prolazno je. Živjeti za ono materijalno jest živjeti za nešto privremeno. Zdrav razum govori nam da se okrenemo od lažnoga sjaja i od igračkaka ovoga svijeta te živimo u svetosti i **pobožnosti**. To jednostavno znači da živimo za vječnost, a ne za vrijeme; da naglašavamo ono duhovno, a ne materijalno; da se odlučujemo za ono što trajno umjesto za ono prolazno.

3,12 Vjernici trebaju živjeti i u iščekivanju. Trebaju iščekivati i iskreno priželjkivati **dolazak Dana Božjega**. Neki ljudi riječi **pospješujući dolazak Dana Božjega** koriste za naučavanje kako mi možemo ubrzati Gospodinov dolazak time da predano i neumorno služimo Bogu. Ali u tom naučavanju nailazimo na dvije poteškoće. Ponajprije, spomenuti Dan Božji *nije* Gospodinov Dolazak. Drugo: čak i da to jest, postoji stvarni razlog da se upitamo može li uopće revnost Kristovog naroda promijeniti vrijeme Njegovog Dolaska.

Dan Božji odnosi se na vječno stanje. On će uslijediti nakon konačne faze Dana Gospodnjega, kad budu uništeni nebesa i Zemlja. **Dan Božji** jest dan Njegovog potpunog i konačnog trijumfa. Zbog tog razloga je to **Dan** koji trebamo iščekivati i istinski za njim žudjeti.

Govoreći o **Danu Božjemu**, Petar ne kaže "u kojem" nego **zbog kojeg će se nebesa, zapaljena, raspasti a počela se užarena rastaliti. Dan Božji nije trenutak u kojem se zbiva konačno uništenje; ta konačna osuda mora biti izvršena prije nego nastupi Dan Božji.**

3,13 U prethodnom stihu vjernike se potiče da iščekuju Dan Božji, ovdje pak su opisani kako očekuju **nova nebesa i novu zemlju u kojima prebiva pravednost**. To podupire gledište da se Dan Božji odnosi na vječno stanje kad budu postojala **nova nebesa i nova zemlja**.

U Izaiji 65,17; 66,22 izrazi **nova nebesa i nova zemlja** uzeti su i kao opis Milenija,

Tisućgodišnjeg kraljevstva, i kao opis vječnog stanja. Znamo da ti odjelci govore o Mileniju jer će još uvijek biti grijeha (65, 20) i rađat će se djeca (65,23). Petar te riječi primjenjuje isključivo za vječno stanje; postojeća nebesa i Zemlja već će ionako proći.

Petar spominje **pravednost** koja *prebiva u novim nebesima i novoj zemlji*. U sadašnje doba milost vlada kroz pravednost (Rim 5,21). U Mileniju će pravednost *vladati* (Iza 32,1), a u vječnosti će pravednost *prebivati*. U zemaljskom kraljevstvu Krist će vladati željeznom palicom i na taj način prisiljavati na pravednost. U tom smislu vladat će pravednost. Ali u vječnosti neće postojati potreba za željeznom palicom – **pravednost** će ondje stanovati. Nikakav grijeh neće ući kako bi poremetio mir ili krasotu onoga svijeta.

3,14 Istina o novim nebesima i novoj zemlji trebala bi produbiti našu želju da živimo sveto "kao Gospodinu". I nije to samo istina koju trebamo držati, nego i istina koja treba držati nas. Spoznanje da ćemo uskoro stati pred Boga treba u nama stvoriti želju da budemo **bez ljage i besprijeekorni**, to jest, moralno čisti. To bi nas trebalo učiniti gorljivima u nastojanju da nas se nađe u miru, a ne u sukobima.

3,15 **A strpljivost Gospodina našega smatrajte spasenjem**. Bog odugovlači s osudom kako bi ljudima dao potpunu mogućnost da se spase. Dok promatramo sve veću ljudsku opakost, često se čudimo kako to Gospodin još može podnositi. Njegova strpljivost je zapanjujuća; ali postoji razlog za nju: On ne želi smrt opakih ljudi. On žudi za time da vidi kako ljudi napuštaju svoje zle putove i primaju spasenje.

Kao što vam je i naš ljubljani brat Pavao napisao po mudrosti koja mu je dana. Iz ove aluzije na Pavla proizlaze neke zanimljivosti:

1. Petar govori o **Pavlu** kao o **našem bratu**, i to usprkos činjenici da ga je Pavao u Antiohiji javno ukorio zbog neiskrenog

postupka (Gal 2,11-21). Petar je očigledno ponizno prihvatio taj ukor. Svi mi trebamo biti sposobni prihvatiti ukor a da ne gajimo neprijateljstvo.

2. Petar priznaje da je Pavlu bila **dana** božanska **mudrost** za pisanje poslanica. Svakako je to najava da Petar Pavlove spise smatra božanski nadahnutim.

3. Petrovi su čitatelji očigledno pročitali jednu ili više Pavlovih poslanica. To bi moglo značiti da su te poslanice bile upućene izravno njima ili pak da su kružile tim područjem.

U kojoj od Pavlovih poslanica piše: “**A strpljivost Gospodina našega smatrajte spasenjem**”? U Rimljanima 2,4 čitamo: “Ili prezireš bogatstvo dobrote njegove, i podnošenja, i dugotrajne strpljivosti, ne shvaćajući da te dobrotu Božja k pokajanjju privodi?”

3,16 U svim svojim poslanicama Pavao je govorio o velikim istinama s kojima se Petar bavi u svoje dvije poslanice; o istinama kao što su: novo rođenje, Kristovo božanstvo, Njegov život bezgrešnog trpljenja, Njegova zastupnička smrt, Njegovo uskrsnuće, Njegovo uzašašće, Njegov ponovni dolazak, Dan Gospodnji i vječno stanje vjernika.

Neke biblijske istine **teže** su **razumljive**, kao što je slučaj s istinama o: Trojstvu, o Božjem izabranju i ljudskoj slobodnoj volji, o tajni patnje, itd. Ne treba nas uznemiriti ako u Bibliji nađemo nešto što nadilazi naše shvaćanje. Riječ Božja je bezgranična i neiscrpiva. Kad je proučavamo, uvijek trebamo biti spremni priznati Bogu da znade nešto što mi nikada nećemo moći potpuno shvatiti.

Petar ne kritizira Pavlove spise kad kaže da **u njima ima ponešto teže razumljivo**. Nije teško razumjeti Pavlov način pisanja, nego teme kojima se bavi. Barnes piše: “Petar ne misli na teškoće u razumijevanju onoga što je Pavao mislio, nego na teškoću u shvaćanju golemih istina koje je Pavao naučavao.”²³

No umjesto da to jednostavno prihvate vjerom, **neuki i nepostojani iskrivljuju** neke od tih teških istina – **sebi na propast**. Neki lažni kultovi, primjerice, iskrivljuju Božji Zakon tako da od njega prave način spasenja, umjesto da im on služi kao razotkrivač grijeha. Drugi pak krštenje smatraju vratima u Nebo. Takvo što ne čine samo s Pavlovim spisima, nego i s ostalim Pismima.

Primijetite da je ovdje Petar stavio Pavlove spise na istu razinu **kao i ostala Pisma**, to jest, Stari zavjet i spise Novog zavjeta koji su dotad već postojali. On priznaje da su Pavlove poslanice dio nadahnutog Svetog pisma.

3,17 Vjernici trebaju neprestance strahariti da se očuvaju od opasnih zabluda. Spoznaja da će uvijek biti lažnih učitelja koji iskrivljavaju i oponašaju istinu trebala bi nas držati budnom. Lako je moguće da oni koji nisu sumnjičavi budu oboreni s nogu **zabludom bezakonika** te izgube duhovnu ravnotežu.

3,18 Petar ponovno naučava da je napredovanje u božanskim stvarima golema zaštita protiv opasnosti od lažnih učitelja. Pritom treba rasti dvojako – **u milosti i spoznanju**. **Milost** je praktično iskazivanje plodova Duha. Rast u **milosti** nije gomilanje intelektualnog znanja ili neumorno djelovanje, nego sve veća sličnost s Gospodinom Isusom. **Spoznanje** je poznanstvo s Gospodinom putem Riječi. Rast u **spoznanju** jest pojačano proučavanje pokornosti Njegovim riječima, djelima i putovima.

Ali Petar svoju poslanicu nije mogao zaključiti upozorenjem svetima. Vrhunac je morala biti Spasiteljeva **slava**. Stoga tu nalazimo prekrasnu doksologiju: **Njemu slava i sada i do dana vječnoga! Amen.**

Na posljetku, proslaviti Njega krajnji je razlog našeg postojanja; stoga ne postoje prikladnije riječi kojima bi se zaključila ova poslanica.

BILJEŠKE

¹(Uvod) E. G. Homrighausen, "The Second Epistle of Peter", *Exposition, IB, XII*, 1957., str. 166.

²(1,5) Iz propovijedi Toma Olsona, autorovog osobnog prijatelja.

³(1,5) R. C. H. Lenski, *The Interpretation of the Epistles of St. Peter, St. John and St. Jude*, str. 266.

⁴(1,5) Ova poznata pripovijest često se preporučava. Primjerice, vidi S. M. Houghton, *Sketches from Church History*, str. 114-116.

⁵(1,6) Robert G. Lee, *Seven Swords and Other Messages*, str. 46.

⁶(1,16) Kad upotrebljavamo dvije riječi kako bismo im dali jedno značenje, to se naziva *hendiadys* (od grčkog "jedan kroz dva"). Biblija često upotrebljava tu govornu figuru, kao što je to slučaj ovdje, tako da je dobro biti sposoban prepoznati je.

⁷(1,16) John A. T. Robinson, *Honest to God*, str. 32 i 33.

⁸(1,18) Rimokatolička predaja proglasila je brdo Tabor mjestom Preobraženja i na njemu izgradila svetišta. Gledano povijesno, to je nemoguće jer Tabor nije visoka gora a evanđelja kažu da se to zbilo "vrlo visoko". Osim toga, za života našega Gospodina, na brdu Tabor bila je rimska vojarna pa bi tamo bilo teško imati takvo otkrivenje. Hermon, visoko brdo snijegom pokrivenog vrha u Sjevernoj Galileji, najvjerojatnije je mjesto tog događaja.

⁹(1,20) Grčka riječ *epilusis* može se prevesti kao "podrijetlo" (NKJV bilješka) ili kao "tumačenje".

¹⁰(1,20) Dinsdale T. Young, *The Unveiled Evangel*, str. 13 i 14.

¹¹(1,21) Kritički tekst (NU) donosi "nego su ljudi od Boga govorili".

¹²(2,1) Wallie Amos Criswell, *The Evangel*, Largo, FL, studeni 1949., str. 1.

¹³(2,1) Nels Ferré, *The Sun and the Umbrella*, str. 35 i 112.

¹⁴(2,1) Gerald Kennedy, *God's Good News*, str. 125.

¹⁵(2,2) Robinson, *Honest*, str. 118.

¹⁶(2,2) NCC, *Called to Responsible Freedom*, str. 11.

¹⁷(2,6) A. J. Pollock, *Why I Believe the Bible is the Word of God*, str. 23.

¹⁸(2,10) *Pageant Magazine*, listopad 1965.

¹⁹(1,16) Lenski, *Interpretation*, str. 326 i 327.

²⁰(2,17) Riječ "zauvijek" NU izostavlja na ovom mjestu, ali ne i u bliskom uspoorednom tekstu u Judi 13.

²¹(2,18) Ovdje NU tekst donosi "jedva izbjeegli".

²²(3,10) Umjesto "izgorjeti" (*katakaesetai*) NU tekst donosi "pronaći" (*heurethesetai*) što možda znači "opustošeno".

²³(3,16) Albert Barnes, *Notes on the New Testament*, X: 268.

BIBLIOGRAFIJA

Vidi Bibliografiju pri
svršetku 1. Petrove.

PRVA IVANOVA POSLANICA

Uvod

*Nismo mi pozvani oponašati Kristovo hodaње po moru,
nego Njegov svagdanji hod.*

Martin Luther

I. Jedinствени položaj u kanonu Svetog pisma

Ivanova prva poslanica nalik je albumu s obiteljskim fotografijama. Ona opisuje one koji su članovi Božje obitelji. Kao što djeca nalikuju svojim roditeljima, tako i Božja djeca sličie Bogu, svome Ocu. Ova poslanica opisuje te sličnosti. Kad netko postane Božje dijete, prima Božji život – vječni život. Svi koji imaju taj život pokazuju to na točno određene načine. Primjerice, priznaju Isusa Krista kao svog Gospodina i Spasitelja, ljube Boga, ljube Božju djecu, pokoravaju se Njegovim zapovijedima i ne griješe više. To su, dakle, neke od značajki vječnoga života. Ivan je ovu poslanicu napisao kako bi svi koji imaju ta obiteljska obilježja mogli znati da imaju vječni život (1 Iv 5,13).

Prva Ivanova poslanica u mnogo čemu je neobična. Premda je to pravo pismo koje je stvarno bilo poslano, u njemu nisu imenovani ni njegov pisac ni oni kojima je ono bilo upućeno. Nema sumnje da su se oni međusobno dobro poznavali. Sljedeća važna značajka ove prekrasne knjige jest to da su nadasve duboke duhovne istine izražene vrlo kratkim, jednostavnim rečenicama i jednostavnim rječnikom. – Tko kaže da duboke istine treba izražavati složenim rečenicama? Bojimo se da je i zamučeno i nejasno ono što neki ljudi nerazborito hvale kao “duboko” propovijedanje ili pak pisanje.

Prva Ivanova poslanica zaslužila je da se o njoj dugo razmišlja i da je se iskreno

proučava. Na prvi je pogled u njoj mnogo ponavljanja, ali je to ponavljanje popraćeno blagim *razlikama* – a upravo na te blage razlike treba obratiti pozornost.

II. Autorstvo

Vanjski dokazi za autorstvo 1. Ivanove poslanice rani su i snažni. Ivanu, piscu Četvrtog evanđelja, tu poslanicu osobito pripisuju: Irenej, Klement Aleksandrijski, Tertulijan, Origen i njegov učenik Dionizije.

Poput pisca Poslanice Hebrejima, pisac 1. Ivanove ne navodi svoje ime. No za razliku od Poslanice Hebrejima, 1. Ivanova sadrži uvjerljive *unutarnje dokaze* o svom autorstvu.

Njezina prva četiri stiha pokazuju da je pisac poznavao Krista i provodio vrijeme sa Njim. To znatno sužava odluku u pogledu autorstva i u skladu je s predajom da je to bio apostol Ivan.

Potpora tome jest i apostolski ton samog pisma: pisac piše s autoritetom, s nježnošću starijeg duhovnog vođe (“dječice moja”), pa i s dogmatskim prizvukom.

Misao, kao i rječnik (“ostanite”, “svjetlo”, “novo”, “zapovijed”, “riječ”, itd.) i izrazi (“vječni život”, “položiti svoj život”, “prijeći iz smrti u život”, “Spasitelj svijeta”, “uzimati grijehe”, “djela đavlova” i drugi), u skladu su s Četvrtim evanđeljem i s ostale dvije Ivanove poslanice.

Sličan hebrejski stil, paralelizam, i jednostavne rečenične strukture karakteriziraju i Evanđelje po Ivanu i ovu poslanicu.

Ukratko, ako prihvatimo to da je Četvrto evanđelje napisao apostol Ivan, ne bismo trebali imati teškoće u tome da ovu poslanicu pripišemo njemu.

III. Vrijeme nastanka

Neki vjeruju da je Ivan svoje tri kanonske poslanice napisao u Jeruzalemu šezdesetih godina prvog stoljeća, prije negoli su Rimljani razorili taj grad. No najčešće se prihvaća jedan kasniji datum iz prvog stoljeća (80.-95.). Očinski ton poslanice dobro se slaže s drevnom predajom o ostarjelom apostolu Ivanu koji je, kad bi ga unosili u zajednicu, govorio: "Dječice, ljubite jedan drugoga."

IV. Pozadina i teme

U doba kad je Ivan pisao, pojavila se lažna sljedba koja je postala poznata kao gnosticizam (grč. *gnosis*, "znanje"). Gnostici su za se govorili da su kršćani, ali su tvrdili da imaju *dodatne spoznaje*, uzvišenije od onih koje su naučavali apostoli. Tvrdili su da netko ne može biti potpuno ispunjen tako dugo dok ne bude uveden u dublje "istine". Neki od njih naučavali su da je materija zla i da, stoga, čovjek Isus nije mogao biti Bog. Pravili su razliku između Isusa i Krista. "Krist" je bio božanska emanacija (isijavanje) koja je sišla na Isusa za Njegova krštenja, a napustila ga prije smrti; najvjerojatnije u Getsemanском vrtu. Prema njihovu shvaćanju umro je Isus, ali *ne* i Krist. Ustrajavali su na tome, kao što je to sročio Michael Green, da je "nebeski Krist bio presvet i preduhovan da bi se okaljao trajnim dodirima s ljudskim tijelom". Ukratko, poricali su Utjelovljenje, to da Isus jest Krist te da je Isus Krist Bog i čovjek. Ivan je shvatio da ti ljudi nisu pravi kršćani pa je svoje čitatelje upozorio na njih pokazavši im da gnostici nemaju obilježja istinske djece Božje.

Prema Ivanu, netko jest dijete Božje ili nije; nema u tome sredine. Zato je ova poslanica puna krajnjih suprotnosti kao što su svjetlo i tama, ljubav i mržnja, istina i laž, smrt i život, Bog i đavao. Istodobno treba

primijetiti da apostol Ivan voli opisivati ljude u skladu s njihovim uobičajenim ponašanjem. Primjerice, u razlikovanju tko je kršćanin ili nekršćanin on svoje zaključke ne temelji na pojedinom učinjenom grijehu, nego na onome što obilježava tu osobu. Čak i pokvareni sat pokazuje točno vrijeme dva puta u dvadeset četiri sata! Ali ispravan sat neprestance pokazuje točno vrijeme. Stoga je općenito, svakodnevno ponašanje kršćanina obilježeno svetošću i pravednošću; po tome je on znan kao Božje dijete.

Ivan mnogo puta rabi riječ "znati". Gnostici su tvrdili da *znaju* istinu, ali Ivan ovdje iznosi istinite činjenice kršćanske vjere koje je moguće *znati* sa sigurnošću. On Boga opisuje kao svjetlo (1,5); ljubav (4, 8.16); istinu (5,6); i život (5,20). To ne znači da Bog nije Osoba, nego da je Bog izvorište ta četiri blagoslova. Ivan i Boga naziva pravednim (2,29; 3,7); čistim (3,3); i bezgrešnim (3,5).

I dok su *riječi* koje Ivan upotrebljava jednostavne, *misli* koje izražava često su duboke, a ponekad i teže razumljive. Stoga dok proučavamo njegovu knjigu trebamo moliti Gospodina da nam pomogne shvatiti značenje Njegove riječi, kao i da nam pomogne da se pokoravamo istini koju nam ona objavljuje.

PREGLED

- I. PROSLOV: KRŠĆANSKO ZAJEDNIŠTVO (1,1-4)
- II. NAČINI ZA ODRŽAVANJE ZAJEDNIŠTVA (1,5 – 2,2)
- III. ZNAČAJKE ONIH KOJI SU U KRŠĆANSKOM ZAJEDNIŠTVU: POSLUŠNOST I LJUBAV (2,3-11)
- IV. STUPNJEVI RASTA U ZAJEDNIŠTVU (2,12-14)
- V. DVIJE OPASNOSTI PO ZAJEDNIŠTVO: SVIJET I LAŽNI UČITELJI (2,15-28)
- VI. ZNAČAJKE ONIH KOJI SU U KRŠĆANSKOM ZAJEDNIŠTVU: PRAVEDNOST, LJUBAV I POUZDANJE KOJE ONO DONOSI (2,29 – 3,24)
- VII. POTREBA RAZLUČIVANJA IZMEĐU ISTINE I ZABLUDE (4,1-6)
- VIII. ZNAČAJKE ONIH KOJI SU U KRŠĆANSKOM ZAJEDNIŠTVU (4,7 – 5,20)
  - A. Ljubav (4,7-21)
  - B. Zdravi nauk (5,1a)
  - C. Ljubav i poslušnost koju ona stvara (5,1b-3)
  - D. Vjera koja pobjeđuje svijet (5,4 i 5)
  - E. Zdravi nauk (5,6-12)
  - F. Sigurnost po Riječi (5,13)
  - G. Pouzdanje u molitvi (5,14-17)
  - H. Spoznaja duhovne stvarnosti (5,18-20)
- IX. ZAKLJUČNI ZAZIV (5,21)

Komentar

I. PROSLOV: KRŠĆANSKO ZAJEDNIŠTVO (1,1-4)

1,1 Doktrinarni temelj svakog istinskog zajedništva jest Osoba Gospodina Isusa Krista. S onima koji imaju pogrešna gledišta u vezi Njega, ne može biti istinskog zajedništva. Ova prva dva stiha naučavaju Njegovo vječno postojanje, kao i stvarnost Njegova utjelovljenja. Isti Onaj koji je postojao svu vječnost s Bogom Ocem, sišao je na ovaj svijet kao pravi i potpuni čovjek. Na stvarnost Njegova utjelovljenja ukazano je činjenicom da su ga apostoli čuli, vidjeli svojim očima, promatrali ga duboko razmišljajući o Njemu i, na poslijetku, opipali. Riječ života nije bila samo pro-

lazni privid, nego stvarna Osoba u tijelu od mesa i kostiju.

1,2 Ovaj stih potvrđuje da je Onaj koji je bio s Ocem, i koga Ivan naziva *Životom vječnim*, postao tijelo i prebivao među nama – apostoli su ga vidjeli.

Sljedeći reci nepoznatog pisca pokazuju koji je praktični smisao ta dva prva stiha u našem životu:

Drago mi je što moje znanje o vječnom životu nije izgrađeno na mudrovanjima filozofa, ili pak teologa, nego na neosporivom svjedočanstvu onih koji su čuli, vidjeli, promatrali i opipali Njega u kome je On bio utjelovljen. Nije to samo lijep san, nego čvrsta činjenica – pozorno razmotrena i brižljivo zapisana činjenica.

1,3 Apostoli nisu te prekrasne vijesti zadržali kao tajnu, pa ne trebamo ni mi. Shvaćali su da je u tome osnova svakog zajedništva pa su to objavljivali nesputato i potpuno. Svi koji prihvate svjedočanstvo apostolâ imaju **zajedništvo s Ocem i sa Sinom njegovim Isusom Kristom**, kao i s apostolima i svim drugim vjernicima. Divno je što grešnici uopće mogu biti prihvaćeni u zajedništvo s Bogom **Ocem i sa Sinom njegovim Isusom Kristom!** – A to je istina koju nalazimo u ovim recima.

Sa Sinom njegovim Isusom Kristom. Isus i Krist su jedna te ista Osoba, a ta Osoba jest **Sin Božji**. Isus je ime koje mu je dano prigodom rođenja, ime koje govori o Njegovom savršenom čovjstvu. **Krist** je ime koje ga obilježava kao Božjeg pomazanika, Mesiju. Zato u imenu **Isus Krist** imamo svjedočanstvo o Njegovom čovjstvu i o Njegovom božanstvu. Isus Krist je pravi Bog (Nicejsko vjerovanje) i pravi čovjek od pravoga čovjeka.

1,4 Ali zašto Ivan na taj način **piše** o zajedništvu? Razlog tome je: da naša **radost bude potpuna**. Ivan je shvaćao da svijet nije u stanju pružiti pravu i trajnu radost ljudskome srcu. Ta radost može doći samo kroz ispravan odnos s Gospodinom. Kad je netko u zajedništvu s Bogom i s Gospodinom Isusom, tada ima duboko usađenu radost koju zemaljske okolnosti ne mogu pomutiti. Kao što je jedan pjesnik rekao: "Izvor svakom pjevanju jest gore u Nebu."

II. NAČINI ODRŽAVANJA ZAJEDNIŠTVA

(1,5 – 2,2)

1,5 Zajedništvo je kad dvije ili više osoba imaju nešto zajedničko. To je udruživanje ili su-djelovanje. Ivan sada počinje upućivati svoje čitatelje na to koji su zahtjevi za zajedništvo s Bogom. Čineći to on se poziva na ono što je Gospodin Isus naučavao dok je bio na Zemlji. Premda nije navedeno da je Gospodin izgovorio točno te riječi, sažetak i bit Njegova naučavanja bio je: **Bog je svjetlost i tame u njemu**

nema nikakve. Time je mislio reći da je **Bog** potpuno svet, potpuno pravedan i potpuno čist. Bog ne može s naklonošću gledati na grijeh ni u kakvom obliku. Njemu ništa nije skriveno, nego je sve "golo i raskriveno očima Onoga komu moramo dati račun" (Heb 4,13).

1,6 Sada slijedi da onaj tko želi biti u **zajedništvu** s Bogom ne smije prikrivati grijeh. U životu neke osobe ne mogu istodobno postojati svjetlo i tama (jednako kao što ne mogu postojati ni zajedno u jednoj prostoriji). Ako netko hoda u **tami**, tada nije u zajedništvu s Bogom. Onaj tko kaže da ima zajedništvo s Njim, a inače hoda u **tami**, nikada nije ni bio spašen.

1,7 S druge strane, ako netko hoda u **svjetlosti** tada može imati **zajedništvo** s Gospodinom Isusom i s drugim kršćanima. Što se tiče apostola Ivana, čovjek je ili u svjetlosti ili u tami. Ako je u svjetlosti, član je Božje obitelji. Ako je u tami, tada nema ništa zajedničkog s Bogom – zato što u Bogu uopće nema tame. Oni koji hode u svjetlosti, to jest, oni koji jesu kršćani, imaju **zajedništvo jedan s drugim i krv Isusa Krista, Sina njegovog**, neprestance ih **čisti od svakoga grijeha**. Svekoliko Božje praštanje temelji se na krvi Njegova Sina koja je prolivena na Golgoti. Ta krv poslužila je Bogu kao pravedni temelj po kojem može opraštati grijeh e i, kao što kaže jedna pjesma, "krv nikada ne gubi svoju moć". Ona ima trajnu učinkovitost da nas čisti. Naravno, vjernici se moraju ispovjediti prije negoli prime oprostjenje, no Ivan se time bavi u 9. stihu.

1,8 I ponovno, zajedništvo s Bogom zahtijeva da priznamo istinu o sebi. Primjerice, poricati da imamo grešnu narav jest samoobmanjivanje i neiskrenost. Zapazite da Ivan pravi razliku između **grijeha** (st. 8) i **griježâ** (st. 9). **Grijež** se odnosi na našu iskvarenu, opaku narav; **grijesi** pak se odnose na zla koja smo počinili. Ali, slava Gospodinu, Krist je umro za naš **grijež** i za naše **grijehe**.

Obraćenje nije iskorjenjenje grešne naravi. To je, prije svega, usađivanje nove, božanske naravi i snage za pobjedu nad grijehom koji prebiva u nama.

1,9 Kako bismo iz dana u dan hodali u zajedništvu s Bogom i suvjernicima, moramo priznavati svoje grijehe: grijehe činjenja i grijehe propusta, grijehe misli i grijehe djela, tajne grijehe i javne grijehe. Moramo ih iznijeti na svjetlo pred Boga, nazvati ih pravim imenom, stati uz Boga protiv njih i napustiti ih. Da, prava ispovijed nužno uključuje napuštanje grijeha – “Tko skriva svoje grijehe, nema sreće, a tko ih ispovijeda i odriče ih se, milost nalazi” (Izr 28,13).

Kad to učinimo, možemo se pouzdati u obećanje da je Bog **vjeran i pravedan** te da će nam **oprostiti**. On je vjeran po tome što je obećao da će nam oprostiti i što će ostati vjeran tom obećanju. On je **pravedan** da nam **oprosti** jer je u zastupničkom djelu Gospodina Isusa na križu pronašao pravednu osnovu za opraštanje. I ne samo da nam jamči oprost, nego i da će **nas očistiti od svake nepravednosti**.

Oproštenje o kojem ovdje govori Ivan očinsko je, a ne pravno. Pravno oproštenje je oprost kazne za grijehe: grešnik ga prima kad povjeruje u Gospodina Isusa Krista. Pravnim se naziva zato što ga daje Bog u svojstvu Suca. Ali što je s grijesima koje netko počini nakon obraćenja? Što se tiče kazne, za nju je na golgotskom križu već platio Gospodin Isus; ali što se tiče zajedništva u Božjoj obitelji, sveti koji griješi treba očinsko oproštenje, oproštenje svog Oca. To oproštenje dobiva priznavanjem svog grijeha. Pravno oproštenje trebamo primiti samo jedanput; ono uklanja kaznu za naše grijehe – prošle, sadašnje i buduće; no očinsko opraštanje potrebno nam je tijekom našeg kršćanskog života.

Kad priznajemo svoje grijehe, na temelju Božje riječi moramo vjerovati da nam On oprašta. Ako li nam On oprašta, i mi moramo biti spremni oprostiti sami sebi.

1,10 Na poslijetku, kako bismo bili u zajedništvu s Bogom, ne smijemo poricati da smo počinili grijeh. Bog u svojoj Riječi uvijek iznova tvrdi da su svi ljudi sagriješili. Poricati to jest **praviti Boga lašcem**. To je izravno suprotstavljanje Njegovoj Riječi i potpuno poricanje razloga zbog kojeg je Gospodin Isus došao trpjeti, krvariti i umrijeti.

Stoga vidimo da zajedništvo s Bogom ne zahtijeva bezgrešan život nego, prije svega, zahtijeva da sve svoje grijehe iznesemo pred Njega, priznamo ih i napustimo. To znači da trebamo biti potpuno iskreni u pogledu svog stanja te da licemjerno ne skrivamo ono što u stvari jesmo.

2,1 Ivan nam daje Božje savršeno mjerilo za Njegove ljude, kao i Njegovu milosnu opskrbu u slučaju da ne uspijemo. Izraz **dječice** odnosi se na sve članove Božje obitelji. Božje savršeno mjerilo izneseno je riječima **ovo vam pišem da ne griješite**. Budući da je Bog savršen, Njegovo mjerilo za Njegove ljude jest potpuna savršenost. On ne bi bio Bog da je bio rekao: “Ovo vam pišem da griješite što manje možete.” Bog ne može ni najmanje opravdavati grijeh pa stoga pred nas, kao cilj, stavlja savršenost. Tako je Gospodin Isus učinio sa ženom koja je bila zatečena u činu preljuba; rekao joj je: “Ni ja te ne osuđujem. Idi i ne griješi više!”

Gospodin zna kakvi smo. On ima na umu da smo prah pa je stoga milostivo pripravio opskrbu za nas u slučaju neuspjeha. To je izraženo riječima: **A ako tko i sagriješi, zagovornika imamo kod Oca: Isusa Krista, Pravednika. Zagovornik** je onaj koji u slučaju potrebe staje na stranu neke osobe kako bi joj pomogao. To je upravo ono što Gospodin Isus čini za nas kad sagriješimo. On nam istog trenutka pristupa kako bi nas obnovio na zajedništvo sa sobom. Zapazite da ne kaže: “Ako tko prizna svoje grijehe ...” Kao naš zagovornik, Gospodin nas pokušava dovesti do toga da priznamo i napustimo svoj grijeh.

U ovom stihu ima nešto prekrasno što ne bismo smjeli previdjeti. On kaže: **A ako tko i sagriješi, zagovornika imamo kod Oca.** Ne kaže *kod Boga*, nego *kod Oca*. On je još uvijek naš **Otac** premda i sagriješimo. To nas podsjeća na blaženu istinu da grijeh u životu vjernika, premda prekida zajedništvo, ne prekida odnos s Bogom. Kad se netko rodi nanovo, on postaje Božje dijete. Otada je Bog njegov **Otac** i ništa nikada ne može utjecati na taj odnos. Rođenje je nešto što nije moguće ukinuti. Sin može osramotiti svog oca, ali ipak ostaje sinom zbog činjenice rođenja.

Primijetite da je naš **Zagovornik: Isus Krist, Pravednik.** Dobro je imati **pravednoga** Branitelja. Kad Sotona iznese optužbe protiv vjernika, Gospodin Isus može ukazati na svoje dovršeno djelo na Golgoti i reći Bogu: "Stavi to na moj račun."

2,2 A Gospodin Isus nije samo naš Zagovornik, nego i **pomirnica za naše grijeh.** To znači da nas je On, umrijevši za nas, oslobodio krivice za naše grijeh i vratio nas k Bogu tako što je dao potrebnu zadovoljštinu i uklonio svaku prepreku zajedništvu. Bog nam može iskazati milosrđe zato što je Krist zadovoljio zahtjeve Njegove pravde. Ne događa se često da zagovornik (to jest, pravnik) plati za grijeh svog branjenika; ipak, to je ono što je naš Gospodin učinio; i što je najznačajnije, platio je za nas žrtvujući samoga sebe.

Ivan dodaje da je On zadovoljavajuća žrtva, **ne samo za naše grijeh,** nego i za grijeh **cijeloga svijeta.** To ne znači da je čitav svijet spašen. To prije znači da je djelo Gospodina Isusa po svojoj vrijednosti *dostatno* da spasi sav svijet, ali je *učinkovito* samo za spasenje onih koji se pouzduju u Njega. Zato što je Njegovo djelo *dostatno* za sve ljude, Evanđelje se može ponuditi cijelome svijetu. No kad bi svi ljudi automatski bili spašeni, tada im ne bi trebalo propovijedati Evanđelje.

Zanimljivo je da je natpis na Križu bio na hebrejskom – jeziku Božjeg izabranog

naroda – te na grčkom i latinskom, glavnim jezicima tada poznatog svijeta. Na taj je način cjelom svijetu objavljeno da je Isus Krist dostatan kao Spasitelj svim ljudima posvuda.

III. ZNAČAJKE ONIH KOJI SU U KRŠĆANSKOM ZAJEDNIŠTVU: POSLUŠNOST I LJUBAV (2,3-11)

2,3 Ivan sada iznosi prave značajke onih koji su u kršćanskom zajedništvu. Prva od njih jest poslušnost. Ako naš život karakterizira ljubavlju potaknuta želja da činimo Njegovu volju, možemo biti sigurni u pogledu svog zajedništva s Bogom. Ovi stihovi nesumnjivo su namijenjeni gnosticima koji su tvrdili da posjeduju nadmoćnije znanje o Bogu, ali koji su se preslabo zanimali za to da se drže Gospodinovih **zapovijedi.** Ivan pokazuje da je takva spoznaja isprazna i beskorisna.

Ivan poslušnost vjernika opisuje trojako: čuvati **Njegove zapovijedi** (st. 3); čuvati Njegovu *riječ* (st. 5); hodati kao što je On *hodao* (st. 6). Tu vidimo progresivni slijed misli. **Čuvati Njegove zapovijedi** jest pokoravati se naučavanju Gospodina Isusa kakvo nalazimo u Novom zavjetu. Čuvati Njegovu *riječ* nije samo poslušnost onome što je napisano, nego i želja da se čini ono što znamo da Njemu ugađa. Hodati kao što je ono hodao potpuni je izraz Božjeg mjerila za Njegove ljude; to znači – živjeti kao što je Isus živio.

2,4 Ivan ne misli da je kršćanski život besprijekorna pokornost Božjoj volji, nego da kršćanin po navici želi **čuvati** Božje **zapovijedi** i činiti ono što je ugodno u Njegovim očima. Ivan gleda na sveukupni ton nečijeg osobnog života. Ako netko tvrdi da poznaje Boga ali **ne čuva njegove zapovijedi,** jasno je da ne govori istinu.

2,5 S druge strane, kad čuvamo Njegovu riječ, tada je u nama **savršena ljubav Božja.** Spomenuta **ljubav Božja** nije naša

ljubav prema Bogu, nego Njegova ljubav prema nama. Tu se misli na to da je Božja ljubav prema nama postigla svoj cilj tada kad čuvamo njegovu riječ. Svoju svrhu i vrhunac ona postiže kad u nama poluči poslušnost Bogu.

2,6 Stoga, tko god kaže da ostaje u njemu, mora hoditi kao što je hodio Gospodin Isus. Njegov život, kakav nam je prikazan u evanđeljima, uzorak je i vodilja za naš život. Nije to život koji možemo živjeti u vlastitoj snazi ili energiji, već život koji je moguć jedino u snazi Duha Svetoga. Na nama je odgovornost da svoj život bezostatno predamo Njemu i dopustimo mu da svoj život živi u nama i kroz nas.

2,7 Iduća važna značajka istinskih vjernih jest ljubav prema braći. Ivan kaže da to što sada piše nije neka **nova zapovijed, nego stara zapovijed koju su imali od početka**. Drugim riječima, Gospodin Isus je od samog početka svog zemaljskog poslanja naučavao svoje učenike da ljube jedan drugoga.

Gnostici su se uvijek hvastali svojim naučavanjem kao da je to nešto novo, ali apostol svoje čitatelje potiče da sve provjeravaju pomoću onoga što je Gospodin Isus naučavao dok je bio na Zemlji. Uvijek postoji opasnost da se udaljimo od onoga što je bilo u početku.¹ Ivan kaže: "Vratite se početku i znat ćete što je istinito."

2,8 Ipak, ta zapovijed nije samo stara zapovijed nego, na neki način, **nova**. Kad je Gospodin Isus bio ovdje, On nije samo naučavao svoje učenike da ljube jedan drugoga, nego im je i zornim primjerom prikazao što je time mislio. Njegov je život krasila ljubav prema drugima. Na taj se način ta zapovijed obistinila u Njemu kad je bio na Zemlji. Ali sada je, na neki način, ta stara zapovijed – nova. U ovom razdoblju ona nije istinita samo u Gospodinu Isusu, nego i u vjernicima. Ti su kršćani ranije bili pogani i živjeli u mržnji i požudama, a sada oni u svojim životima prikazuju i utjelovljuju veliki zakon ljubavi.

Tama prolazi kad god netko primi svjetlo Evanđelja. Zasad tama još nije potpuno nestala jer još mnogi nisu došli Kristu, ali Krist – **istinito svjetlo – već svijetli**; i kad god mu se nevjernici obrate On ih spašava, a oni od tada ljube suvjernike.

2,9-11 U stihovima 9-11 prikazana nam je opreka između lažne i istinske ljubavi. Tvrdi li netko da je kršćanin no svejedno mrzi one koji su uistinu kršćani, to je siguran pokazatelj da je takav u **tami sve do sada**. Ovaj posljednji izraz pokazuje da se tu ne radi o padu u grijeh. Takav čovjek i dalje je ono što je uvijek bio, naime, nespašen. S druge strane, onaj čije je obilježje da **ljubi svog brata, u svjetlosti ostaje i razloga za spoticanje u njemu nema**. To bi moglo značiti da takav čovjek nije u opasnosti da se sâm spotakne, ili da neće biti uzrok spoticanju drugima. Oba tumačenja su ispravna. Ako taj kršćanin uistinu živi blisko s Gospodinom, svjetlo osvjetljava njegov put i nitko se neće sablazniti zbog nekakvog proturječja između njegova vjeroispovijedanja i njegova postupanja. Gnostici su strašno mrzili one koji su bili vjerni Božjoj riječi. To je bio dokaz da su u **tami** i da u **tami** hode te da ne znaju **kamo idu jer im je tama zaslijepila oči**.

Kako bi prikazao bratsku ljubav o kojoj je govorio, apostol sada zastaje da uputi srdačne pozdrave onima koji već jesu članovi Božje obitelji.

IV. STUPNJEVI RASTA U ZAJEDNIŠTVU (2,12-14)

2,12 Najprije se svoj obitelji obraća izrazom **dječice**.² Time ne misli na starosnu dob ili pak duhovnu razvijenost. Ivan govori svima koji pripadaju Gospodinu, a dokaz tome je ostatak stiha: **jer su vam oprošteni grijesi zbog njegova imena**. To je istina za sve kršćane. Prekrasno je, i to je naš sadašnji posjed, znati da su nam potpuno oprošteni grijesi. Zapazite, također, da su nam **grijesi oprošteni zbog njegova imena**. Zbog Kristova nam imena Bog oprašta grijeha.

2,13 Oci su prikazani kao oni koji su **upoznali Onoga koji je od početka**; kao odrasli vjernici koji su upoznali prijatno društvo Sina Božjega i zadovoljni su s Njim. **Mladiće** u duhovnoj obitelji krase smjelost i borbenost. Ovaj život u tijelu je razdoblje sukoba i hrvanja s neprijateljem. **Mladići su pobijedili Zloga** zato što su naučili tajnu pobjeđivanja, koja glasi: "Ne ja, nego Krist koji živi u meni." **Dječica** pak su novorođenčad u vjeri. Ona, možda, ne znaju mnogo – ali poznaju **Oca**.

2,14 Kad se Ivan ponovno obraća **ocima**, to čini isto kao i prvi put. To je stoga jer su postigli zrelost u duhovnom iskustvu. **Mladićima** se ponovno obraća kao **jakima** u Gospodinu i u snazi Njegove moći. Oni su **pobijedili Zloga** jer u njima **ostaje Riječ Božja**. Gospodin Isus je u puštinji pobijedio Sotonu navodeći stihove Svetoga pisma. To naglašava koliko je važno neprestano se hraniti Biblijom i biti spreman pomoću nje odgovoriti na Sotnine napade.

V. DVIJE OPASNOSTI ZA ZAJEDNIŠTVO: SVIJET I LAŽNI UČITELJI (2,15-28)

U stihovima 15-17 imamo snažno upozorenje protiv svijeta i svih njegovih lažnih putova. Možda je to upozorenje upućeno prvenstveno mladim ljudima za koje svijet često ima osobitu privlačnost, ali se odnosi na sve Božje ljude. Spomenuti svijet nije planet na kojem živimo, ni svijet prirode koji nas okružuje. To je, u stvari, sustav koji si je čovjek izgradio u pokušaju da se usreći bez Krista. Izraz "svijet" ovdje bi mogao uključivati svijet kulture, svijet opere, umjetnosti, izobrazbe – ukoliko, svako područje na kojem Gospodin Isus nije omiljen i dobrodošao. Netko je svijet definirao riječima: "Ljudsko društvo organizirano na pogrešnim načelima, koje karakteriziraju niski prohtjevi, lažne vrijednosti i sebičnost."

2,15.16 Otvoreno smo upozoreni da **ne ljubimo svijet ni ono što je u svijetu**, i to zbog jednostavnog razloga što ljubav prema svijetu nije spojiva s ljubavlju prema Ocu. Sve što svijet ima za ponuditi moglo bi se opisati kao **požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života**. **Požuda tijela** odnosi se na one osjetilne tjelesne nagone koji proizlaze iz naše zle naravi. **Požuda očiju** odnosi se na zle želje koje mogu proizici iz onoga što gledamo. **Oholost života** je nesveta težnja za samoiskazivanjem i samohvalom. Ta su tri elementa svjetovnosti iskazana u Evinom grijehu. Stablo spoznaje dobra i zla bilo je dobro za jelo; to je **požuda tijela**. Bilo je ugodno za oči; a to je **požuda očiju**. Bilo je poželjno za mudrost; to pak je prikaz **oholosti života**.

Kao što se *davao* protiv *Kristu*, a *tijelo* je neprijateljski nastrojeno prema *Duhu*, tako se *svijet* protiv *Ocu*. Sklonosti, pohlepa i slavloljublje nisu **od Oca nego od ovoga svijeta**. To jest, ne proizlaze **od Oca** nego im je izvorište u svijetu. Svjetovnost je ljubav prema onom prolaznom; no ljudsko se srce nikada ne može zadovoljiti s nečim prolaznim.

2,17 Svijet prolazi, i požuda njegov. Kad je banka pred stečajem, pametni ljudi ne ulaze u nju. Kad je temelj raskliman, promućurni graditelji prekidaju gradnju. Usredotočivanje na ovaj svijet je kao preuređivanje klupa na palubi Titanika. Stoga mudri ljudi ne žive za **svijet koji prolazi**. **Ali tko čini volju Božju – ostaje zauvijek**. **Volja Božja** nas izbavlja od iskušenja koje u nama izaziva ono što je prolazno. Ovo je, slučajno, bio najomiljeniji stih velikog evangelizatora D. L. Moodya i uklesan je na njegov grob: "Onaj tko čini volju Božju ostaje zauvijek."

2,18 Sljedeći ispit za sve koji su u kršćanskom zajedništvu jest ispit nauka (doktrine). U tu temu uvodi nas upozorenje protiv lažnih učitelja upućeno onima koji su mala djeca u Kristu. Takvi koji su mladi u vjeri osobito su podložni **Antikristovim**

lažima. Ivanovi su čitatelji poučeni da će se **Antikrist** pojaviti uoči Kristovog dolaska i praviti se da je Krist. Baš kao što budući događaji bacaju svoju sjenu ispred sebe, tako će se prije Antikristova dolaska pojaviti mnogi antikristi. To su lažni učitelji koji nude lažnoga "Krista" i lažno evanđelje. Značajno je jedno: za razdoblje u kojem živimo svojstveno je postojanje mnogih kultova koji se odriču Krista, i svi oni svjedoci su činjenice da se približio Spasitelj dolazak.

2,19 Ti lažni učitelji bili su tobožnji kršćani koji su nekoć bili povezani s apostolima. Ipak, oni u srcu nisu bili jedno s pravim vjernicima, što su prikazali tako da su izišli iz zajedništva. **Jer da su bili od nas, ostali bi s nama.** Ovdje saznajemo da pravu vjeru uvijek krasí kakvoća trajnosti. Tko je uistinu rođen nanovo, ići će dalje za Gospodina. To ne znači da se spašavamo tako što ustrajemo do svršetka, nego da su uistinu spašeni samo oni koji ustraju do svršetka. Spomenuti lažni učitelji **izidoše da bi očitovali kako nisu svi od nas.**

2,20 Ali to potiče na pitanje: "Kako mladi vjernik može znati što je istina, a što laž?" Odgovor je da imamo **pomazanje od Svetoga** i sve znamo, a to **pomazanje** odnosi se na Duha Svetoga i dolazi od **Svetoga** – od Gospodina Isusa Krista. Kad je netko spašen, u njega se nastanjuje Duh Sveti koji vjernika čini sposobnim da uočava razliku između istine i zablude. Kad Ivan svojim mladim čitateljima kaže: ... **sve znate**³, on to ne misli u apsolutnom smislu. Nije da oni imaju savršeno znanje, nego sposobnost prepoznati što jest istina, a što nije. Tako i najmlađi, najpriprostiji vjernik ima sposobnost prosuđivanja u pogledu božanskih stvari koje jedan nespašeni filozof nema. Kršćanin može vidjeti više i dalje kad je na koljenima negoli neki svjetovnjak s vrhova prstiju. U tjelesnom području je tako da je dijete kad se rodi odmah opremljeno svime onime što je značajno za ljudska bića. Ono ima oči, ruke,

noge i mozak. To nije nešto što dobiva tek kasnije. Premda mu organi rastu i razvijaju se, već u samom početku je potpuna osoba. Tako je i kad se netko rodi nanovo. U tom trenutku ima sve sposobnosti koje će imati i kasnije, premda će kasnije imati beskrajne mogućnosti da ih razvija.

2,21 Ivan ovo ne piše zato što njegovi čitatelji nisu poznavali **istinu, nego** da ih utvrdi u istini koju su znali i podsjeti kako **nijedna laž nije od istine.** Gnostici su naučavali nauke protivne Božjoj riječi, koji su stoga bili laži. Njihova glavna laž, sama osnova sveg njihovog naučavanja, bilo je njihovo nijekanje da Isus jest Krist. Kao što je istaknuto u uvodu, oni su naučavali da je Isus bio običan čovjek i da je Krist sišao na Njega dok se krstio. To je osnovna laž nekih od današnjih kultova. Biblija posvuda insistira da Isus Novog zavjeta jest **GOSPODIN** (Jahve) Starog zavjeta. Nije ispravno kazati da se Krist spustio na Isusa, nego da Isus jest Krist.

2,22 Ivan ne propušta ukazati na činjenicu da je zanjekati božanstvo Gospodina Isusa isto što i nijekati Oca. Neki ljudi vjeruju da štuju Boga, ali ne žele imati ništa s Gospodinom Isusom; no Ivan kaže: **Onaj je antikrist tko niječe Oca i Sina.**

2,23 U Iv 8,19 i 42 Isus je rekao da oni koji ne priznaju Njegovo božanstvo i ne ljube Njega, nisu upoznali Oca niti je On njihov Otac. Isto tako i Ivan kaže: **Svatko tko niječe Sina, nema ni Oca; a tko priznaje Sina, ima i Oca.** Time je izražena prekrasna istina o jedinstvu između Oca i Sina. **Oca** ne možeš imati ako nemaš **Sina.** To je poruka koju bi morali uzeti u obzir svi unitarijanci (oni koji naglašavaju da je Bog samo jedan i niječu božanstvo Isusu i Duhu Svetom, nap. prev.), pripadnici Kršćanske znanosti, muslimani, modernisti, Jehovini svjedoci, kao i svi Židovi.

2,24 Zaštita mladim vjernicima od lažnih učitelja jest da ono što su **čuli od početka** u njima **ostane.** To se odnosi na naučavanje Gospodina Isusa i svih Njegovih

apostola. Golemu zaštitu uživamo ako ostanemo blisko povezani s Božjom riječju. Sve trebamo provjeravati na ovaj način: "Što kaže Pismo?" Ako se neko naučavanja ne slaže s Biblijom, trebamo ga odbaciti. Kao što je dr. Ironside običavao reći: "Ako je nešto novo, nije istinito; ako je nešto istinito, tada nije novo."

2,25 Kad ostajemo u kršćanskom nauku, mi time dokazujemo stvarnost svoje vjere. **Obećanje** koje prati takvu vjeru jest: **život vječni**. Kad prihvatimo Gospodina Isusa, primamo Njegov vlastiti život, naime, **vječni život**, a taj nas život čini sposobnima da provjeravamo sve nove i upitne nauke (doktrine).

2,26.27 Ivan je ovo pisao mladim vjericima kao upozorenje u pogledu lažnih učitelja. On se uopće ne plaši glede konačnog ishoda jer ima na umu da su njegovi čitatelji **primili pomazanje** od Gospodina Isusa. Kao što je već spomenuto, pomazanje jest Duh Sveti, a ovdje saznajemo da Duh Sveti **ostaje u vama**. To je pozitivna tvrdnja da Duh Sveti, kad je već jednom primljen, nikada neće biti uklonjen. Budući da smo primili Duha Svetoga, **ne trebamo** nikoga da nas **poučava**. To ne znači da ne trebamo kršćanske učitelje u crkvi. Bog se osobito pobrinuo za takve učitelje u Ef 4,11. To znači da kršćanin kao Božju istinu ne treba nikakvo drugo učenje osim onoga koje se nalazi u Božjoj riječi. Gnostici su tvrdili da posjeduju dodatnu istinu, ali Ivan ovdje kaže da ne postoji potreba za dodatnom istinom. S Božjom riječju – Biblijom – u svojim rukama i s Duhom Božjim u srcima imamo sve što nam je potrebno za pouku u Božjoj istini.

2,28 Ivan se obraća svoj dragoj dječici Božje obitelji i potiče ih da **ostanu u Njemu**, tako da kad se On **pojavi** možemo imati **pouzdanje** i **ne postidimo se pred njim za njegova dolaska**. To što govori u "mi" obliku odnosi se na apostole, a pouka glasi: ako kršćani kojima Ivan piše ne nastave vjerno napredovati za Gospodina,

apostoli koji su ih doveli Kristu **postidjet** će se za Kristova **dolaska**. Ovaj stih naglašava važnost izgrađivanja u svim evangelizatorskim nastojanjima. Također spominje mogućnost sramote kad dođe Krist.

VI. ZNAČAJKE ONIH KOJI SU U KRŠĆANSKOM ZAJEDNIŠTVU: PRAVEDNOST, LJUBAV I POUZDANJE KOJE ONO DONOSI (2,29 – 3,24)

2,29 Četvrta obiteljska osobina jest biti **pravedan**. Znamo da u fizičkom svijetu slično rađa slično, a tako je i u duhovnom. **Svaki koji čini pravdu od Boga je rođen**. Budući da je Bog pravedan, proizlazi da je sve što On čini pravedno; stoga je pravedan i svatko tko je od Njega **rođen**. To je Ivanova neizbježiva logika.

3,1 Misao o rađanju od Boga ispunjava Ivana čuđenjem pa on poziva svoje čitatelje da obrate pozornost na prekrasnu ljubav koja nas je dovela u Božju obitelj. No ljubav nas nije mogla spasiti prije negoli nas je učinila **djecom Božjom**. Sâm način Božje ljubavi iskazan je time što nas je uveo u Svoju obitelj kao djecu: **Gledajte koliko ljubav nam je darovao Otac: djecom se Božjom nazivamo**.⁴

Sada, dok iz dana u dan živimo, **svijet nas ne prepoznaje** kao djecu Božju. Ljudi ovoga svijeta ne shvaćaju ni nas ni način našeg ponašanja. U stvari, svijet nije shvaćao ni Gospodina Isusa kad je bio ovdje na Zemlji. "Na svijetu bijaše i svijet po njemu postade, a svijet ga ne upozna. K svojim dođe, a njegovi ga ne primiše." Budući da imamo iste značajke kao i Gospodin Isus, ni mi ne možemo očekivati da će nas svijet razumjeti.

3,2 Ipak, shvaćali ili ne, **sada smo djeca Božja** i to nam je jamstvo buduće slave. **Još se nije očitovalo što ćemo biti; ali znamo da ćemo, kad se Krist očituje, biti poput njega jer ćemo ga vidjeti kao što**

jest. To *ne* znači da ćemo *tjelesno* biti poput Isusa kakav je on u Nebu. Gospodin Isus će imati vlastiti, točno određeni izgled i svu će vječnost na svom tijelu nositi ožiljke s Golgote. Vjerujemo da će svaki od nas imati vlastite, točno određene značajke i biti prepoznatljiv kao takav. Biblija ne naučava da će u Nebu svi izgledati jednako. Ipak, moralno ćemo svi biti poput Gospodina Isusa Krista. Bit ćemo slobodni od mogućnosti da se okaljamo, od grijeha, bolesti, žalosti i smrti.

A kako će se ostvariti ta čudesna preobrazba? Odgovor je da će do toga dovesti pogled na Krista – **jer ćemo ga vidjeti kao što jest.** Ovdje, u ovom životu, postupak postajanja poput Krista teče dok vjerom promatramo Njega u Božjoj riječi. Ali tada, kad **ga vidimo kao što jest,** taj će proces biti potpuno dovršen; jer vidjeti Njega jest biti takav kakav je On.

3,3 Tko god ima tu nadu da će gledati Krista i biti poput Njega, čisti se kao što je on čist. Već su davno kršćani shvatili da nada u skori Kristov povratak ima posvećujući utjecaj na život vjernika. On ne želi činiti ništa što ne bi želio činiti kad se Krist vrati. Zapazite da kaže: "... **čisti se kao što je on (Krist) čist.**" Ne kaže: "... čisti se kao što se on (Krist) čisti." Gospodin Isus se nikada nije trebao čistiti; On jest čist. Kod nas se to događa postupno; kod Njega je to činjenica.

3,4 Opreku čišćenju samoga sebe nalazimo u ovom stihu: **Tko god počinja grijeh, čini i bezakonje; jer grijeh je bezakonje.** Riječ *počinja* (u NKJV, nap. prev.) doslovce je *čini* (grč. *poieo*). To je stvar neprestanog ponašanja, a izraženo je sadašnjim nesvršenim glagolskim vremenom. Moguće je činiti grijeh čak i kad ne postoji zakon. Grijeh je bio na svijetu u doba između Adamovog i Mojsijevog života, ali to je bilo prije negoli je bio *dân* Božji zakon. Stoga nije potpuno točno reći da je "grijeh kršenje zakona" (1611. KJV), nego da je **grijeh bezakonje.** Grijeh je nepo-

koravanje Bogu, htijenje da se ide vlastitim putem i odbijanje da se Gospodina prizna zakonitim Svevladarom. U biti, to je uzdizanje vlastite volje iznad Božje volje. To je protivljenje živoj Osobi koja ima pravo zahtijevati pokornost.

3,5 Kršćanin ne može i dalje činiti grijeh jer bi to bilo potpuno poricanje svrhe zbog koje je Gospodin Isus došao na svijet, **a on se pojavio da odnese naše grijeh.** Dakle, nastavljati grijehiti jest živjeti u krajnjem nepoštivanju razloga Njegovog utjelovljenja.

I ponovno, kršćanin ne smije i dalje živjeti u grijehu, jer bi to bilo odricanje od Onoga čije ime nosi; ta **grijeha u njemu nema.** Ovo je jedan od tri odjeljaka Novog zavjeta koji se bavi bezgrešnom ljudskošću Gospodina Isusa Krista. Petar nam je rekao da "On *nije* sagriješio". Pavao govori da "On *nije poznavao* grijeha". Sada Ivan, učenik koji je poznao Gospodina na osobito blizak način, dodaje svoje svjedočanstvo: "Grijeha u njemu *nema.*"

3,6 Tko god u njemu ostaje, ne griješi; tko god griješi, nije njega vidio niti ga upoznao. U ovom je stihu pravi vjernik postavljen u opreku s onim koji se nikada nije nanovo rodio. Za pravog se vjernika sa sigurnošću može reći da ne griješi. Pritom Ivan ne govori o slučajnim grijesima, nego o trajnom, ustaljenom svojstvenom ponašanju. Ovaj stih ne želi reći da kršćanin, kad sagriješ, gubi spasenje; nego zaključuje kako osoba koja po navici griješi nikada nije ni bila nanovo rođena.

Naravno, tu se javlja pitanje: "Kada je neki grijeh navika? – Koliko se često mora počinuti da bi ga se smatralo svojstvenim ponašanjem?" Na to Ivan ne odgovara. On radije poziva vjernike na budnost, a breme ispitivanja ostavlja samim kršćanima.

3,7 Premda su gnostici uvelike naglašavali svoje spoznaje, bili su vrlo nemarni glede svojih osobnih života. Stoga Ivan dodaje: **Dječice, nitko neka vas ne zavede! Tko čini pravdu, pravedan je kao**

što je On pravedan. U tome nema nepoznanice – ne može netko imati duhovni život a dalje živjeti u grijehu. S druge strane, netko može živjeti pravedno samo ako ima narav Onoga koji je pravedan.

3,8 Neka su djeca toliko slična roditeljima da se ne mogu izgubiti u mnoštvu. Tako je i s Božjom i s đavoljom djecom. **Tko čini grijeh, od đavla je jer davao griješi od početka.** Tu je ponovno misao: “Tko čini grijeh, od đavla je.” Davao je griješio (neprestance, to mu je svojstveno ponašanje) od početka, to jest, od prvog svog grijeha. Sva njegova djeca slijede ga na tom širokom putu. Tu treba dodati da ljudi postaju Božjom djecom nanovorođenjem, ali u pogledu đavlove djece rođenje ne postoji. Đavlovim djetetom jednostavno se postaje oponašanjem njegova ponašanja, ali nitko se ne rađa kao đavolje dijete.

Kao opreka tome, dolazak Gospodina Isusa bio je zbog toga da se **razore** (ili *ponište*) djela đavlova. Gospodin je mogao uništiti đavla jednom jedinom riječi, ali umjesto toga sišao je na ovaj svijet kako bi patio, krvario i umro te tako **razorio djela đavlova.** Ako je Spasitelja toliko koštalo da ukloni grijeh, koji bi stav trebali imati oni koji su se pouzdali u Njega kao Spasitelja?

3,9 Ovaj stih ponovno govori o nemoćnosti da onaj **tko je od Boga rođen** nastavlja griješiti. Neki proučavatelji Biblije misle da se ovaj stih odnosi na vjernikovu novu narav i da, premda stara narav može griješiti i griješi, nova narav ne može griješiti. No mi svejedno vjerujemo da ovdje apostol ponovno stavlja u opreku preporođenog i nepreporođenog čovjeka te govori o trajnom ili ustaljenom ponašanju. Vjernik nema naviku griješiti. On ne nastavlja uporno griješiti.

Razlog tome jest taj što **u njemu ostaje Njegovo sjeme.** Znatno je neslaganje među proučavateljima Biblije i što znače te posljednje riječi. Jedni misle da se spomenuto sjeme odnosi na novu narav, drugi da

se radi o Duhu Svetom, treći pak da je to Božja riječ. Sve je to istina i moguća su sva tri objašnjenja. Mi držimo da se to sje-mo odnosi na novi život koji je usađen u vjernika u doba obraćenja. To je, dakle, tvrdnja da božanski život **ostaje** u vjerniku. On je siguran za svu vječnost. Umjesto da kršćaninu njegova vječna sigurnost bude izgovor za grijeh, ona mu je jamstvo da neće nastaviti griješiti. **On ne može griješiti po navici jer je od Boga rođen.** Ta božanska veza isključuje mogućnost ustrajavanja u grijehu kao načinu življenja.

3,10a Ovo je četvrto obilježje po kojem se razlikuju **djeca Božja i djeca đavlova.** Oni koji **ne čine pravdu, nisu od Boga.** Ne postoji neutralno područje. Nema takvih koji su pola-pola. Božja djeca prepoznatljiva su po svojim pravednim životima.

3,10b.11 U ovom odjeljku imamo nastavak drugog načina ispitivanja onih koji su u Božjoj obitelji – ispit ljubavi. Ovo je nastavak iz 2,7-17. Od samog početka razdoblja kršćanstva naučavalo se da je ljubav prema braći božanska obveza. Pritom se pod ljubavlju ne smatra prijateljstvo ili obična ljudska privlačnost, nego *božanska ljubav*. To je kad se druge **ljubi** kao što je Krist ljubio nas. U stvari, to se ne može činiti u vlastitoj snazi, nego samo snagom koju daje Duh Sveti.

3,12 Ivan se vraća prvom zabilježenom slučaju u kojem čovjek nije volio svog brata. Time što je ubio **svog brata Abela, Kajin** je pokazao da je **on od Zloga.** Razlog koji je bio temelj tog ubojstva otkriven je u riječima: **Jer djela njegova bijahu zla, a djela brata njegova pravedna.**

3,13 Osnovno načelo ljudskoga života jest da **zlo mrzi pravednost**, a to nam objašnjava zašto **svijet mrzi vjernika.** Pravedni život vjernika razgolićuje opakost nevjernika. Nevjernik mrzi to što je razotkriven i umjesto da promijeni svoje opako ponašanje, on pokušava uništiti ono što je na nj tako jasno ukazalo. To je bezumno kao što bi bilo bezumno uništiti ravnalo ili

kutomjer zato što pokazuju da je neka crta iskrivljena.

3,14 Mi znamo da smo prešli iz smrti u život jer ljubimo braću. Značajna je činjenica da onaj tko se spasi, u potpunosti izmijeni svoj stav prema kršćanima. To je jedan od načina kako prima sigurnost spašenja. Onaj tko ne voli pravo Božje dijete može za sebe tvrditi da je kršćanin, ali Pismo kaže da **ostaje u smrti**. Uvijek je bio duhovno mrtav – i još uvijek jest.

3,15 U očima svijeta, mržnja nije neko veliko zlo – ali Bog je naziva ubojstvom. Razmislimo li malo, utvrdit ćemo da je mržnja ubojstvo u zametku. Pobuda postoji, premda sam čin još uvijek nije ostvaren. Stoga, **tko god mrzi brata svoga, ubojica je**. Kad Ivan kaže da ni jedan ubojica nema u sebi trajnoga, vječnoga života, time ne misli da se ubojica ne može spasiti. On jednostavno misli da je čovjek čija je osobina da mrzi svoje sudrugove potencijalni ubojica i da nije spašen.

3,16 Naš Gospodin Isus dao nam je najveći primjer ljubavi kad je za nas položio svoj život. Tu je Krist stavljen u opreku Kajinu. On nam daje ljubav u najvećoj mjeri. Na neki način ljubav je nevidljiva, ali mi možemo vidjeti očitovanje ljubavi. Na golgotском križu vidimo ljubav koja je doista ljubav. Ivan iz toga izvlači pouku da **i mi moramo položiti živote za braću**. To znači da nam životi trebaju biti neprestano davanje u korist drugih vjernika kao i da trebamo biti spremni umrijeti za njih ako bude potrebno. Od većine nas nikada se neće zahtijevati da umremo za druge, ali svaki od nas može iskazivati bratoljublje tako da dijeli s svojom materijalnim posjedom onima koji su u potrebi. To je naglašeno u sljedećem stihu.

3,17 Ako prethodni stih prikazuje ono najviše što možemo učiniti za svoju braću, ovaj stih pokazuje što je ono najmanje. Ivan jasno kaže da onaj **tko vidi brata svojega u potrebi** pa mu uskrati ono čime bi zadovoljio njegovu potrebu, nije kršća-

nin. Tim riječima ne opravdava nepromišljeno davanje svakome, jer je moguće naučiti nekome dajući mu novac kojim će si kupiti nešto loše. Ipak, ovaj stih postavlja neka uznemirujuća pitanja u pogledu zgrtanja bogatstva od strane kršćana.

3,18 Ne smijemo ljubiti riječju ni jezikom, nego radije djelom i istinom. Drogim riječima, to ne smije biti samo stvar ljubaznih izraza, niti pak izražavanje neistinitih osjećaja. Ljubav trebamo očitovati stvarnim djelima koja trebaju biti nepatvorena, a ne lažna.

3,19 Iskazivanjem stvarne i djelatne ljubavi prema braći znat ćemo da smo od istine pa će to **umiriti naša srca** kad u molitvi dođemo pred Njega.

3,20 Ako nas i stane osuđivati srce naše, veći je Bog od srca našega i znade sve. Ovdje se radi o stavu s kojim u molitvi dolazimo pred Boga. Ovaj bismo stih mogli razumjeti dvojako.

Ponajprije, **ako nas i stane osuđivati srce naše, veći je Bog od srca našega** – u tom smislu što je **veći u suosjećanju**. I dok mi možemo imati snažan osjećaj bezvrijednosti, Bog ipak zna da u osnovi ljubimo Njega i Njegove ljude. On dobro zna da smo Njegovi, usprkos našim promašajima i grijesima.

Drugo gledište jest: **ako nas i stane osuđivati srce naše, veći je Bog od srca našega** u pogledu *prosudbe*. I dok mi prepoznajemo svoje grijehе na vrlo ograničen način, Bog ih znade potpuno i apsolutno. On zna sve što je u nama za osuditi, dok mi to znamo samo djelomice.

Mi se priklanjamo ovom drugom gledištu, premda su oba istinita i moguća.

3,21 Ovo je stav onoga čija je savjest čista pred Bogom. Nije to netko tko je živio bezgrešno, nego onaj tko je odmah priznao i napustio svoje grijehе. Učiniš to stekao je **pouzdanje pred Bogom** i smjelost u molitvi. Stoga, **ako nas srce naše ne osuđuje, pouzdanje imamo u Boga**.

3,22 I što god molimo, primamo od njega jer zapovijedi njegove čuvamo i činimo što je njemu drago. Čuvati njegove zapovijedi jest ostati u Njemu; živjeti blizu Njega; biti u životnoj bliskosti sa Spasiteljem. Kad smo na taj način u zajedništvu s njim, tada Njegovu volju činimo svojom voljom. On nas, po Duhu Svetom, puni spoznajom svoje volje. U takvim uvjetima ne treba nam ništa što je izvan volje Božje. Kad ištemo u skladu s Njegovom voljom, primamo od njega što god ga molimo.

3,23 Božja je zapovijed da vjerujemo u ime Sina njegova, Isusa Krista, i da ljubimo jedan drugoga kao što nam je dao zapovijed. Ovo je, izgleda, sažetak svih zapovijedi iz Novog zavjeta; a govori o našoj dužnosti prema Bogu i drugim kršćanima. Zatim, zbog toga što se prava vjera iskazuje ispravnim ponašanjem, trebamo **ljubiti jedan drugoga**; a to je dokaz spasonosne vjere.

Zapazite da apostol Ivan u ovom, kao i u drugim stihovima i za Boga Oca i za Gospodina Isusa Krista upotrebljava zamjenice "on" i "njemu" ne objašnjavajući na kojega od njih misli. Usuđuje se to činiti zato što je Sin uistinu Bog kao što je to i Otac; i ne pretjeruje ako o njima govori u istome dahu.

3,24a Prvim dijelom ovoga stiha završava se odjeljak o ljubavi, koja služi kao ispit djece Božje: **I tko čuva zapovijedi njegove u njemu ostaje, i On u njemu.** Pokoravati se Njemu jest ostati u Njemu, a onima koji u Njemu ostaju zajamčena je Njegova prisutnost u njima.

3,24a I po ovome znamo da On ostaje u nama: po Duhu što nam ga je dao. U temu o našem pouzdanju uvedeni smo izjavom da sigurnost Božjeg prebivanja u nama dolazi **po Dubu** Svetom. Svi vjernici imaju Duha Svetoga. On ih uvodi u svu istinu i osposobljava ih da prepoznaju zabludu.

VII. POTREBA RAZLUČIVANJA IZMEĐU ISTINE I ZABLUDE (4,1-6)

4,1 Spomenuvši Duha Svetoga, Ivan se prisjetio da danas posvuda u svijetu postoje i drugi **duhovi**, te da djecu Božju treba upozoravati na njih. Stoga on upozorava vjernika neka ne vjeruje **svakome duhu**. Ovdje se riječ **duhovi** vjerojatno prvenstveno odnosi na učitelje, ali ne isključivo na njih. To što netko govori o Bibliji, Bogu i Isusu ne znači da je istinsko dijete Božje. Mi trebamo **provjeravati duhove jesu li od Boga, jer su mnogi lažni proroci izišli u svijet.** Radi se o ljudima koji ispovijedaju da su prihvatili kršćanstvo, ali naučavaju sasvim drugo evanđelje.

4,2 Ivan nudi prave ispite pomoću kojih treba provjeravati te ljude. Najveće ispitno pitanje za nekog učitelja je: "Što mislite o Kristu?" – **svaki duh koji ispovijeda da je Isus Krist u tijelu došao, od Boga je.** Ne radi se toliko o priznanju povijesne činjenice, naime da se Isus rodio na ovaj svijet u ljudskom tijelu, nego o priznanju žive Osobe – **Isus Krist je došao u tijelu.** To je priznanje kojim se priznaje da **Isus jest utjelovljeni Krist**; a priznati Njega jest pokloniti mu se kao Gospodaru svog života. Ako ikada čuješ nekoga da Gospodina Isusa prikazuje kao istinskog Krista Božjeg, znat ćeš da taj govori po Duhu Božjemu. Duh Božji poziva ljude da priznaju Isusa Krista Gospodinom i povjere mu svoje živote. Duh Sveti uvijek proslavlja Isusa.

4,3 A ni jedan duh koji ne ispovijeda da je Isus Krist u tijelu došao, nije od Boga.⁵ Eto, tako je moguće otkriti lažne učitelje. Oni **ne ispovijedaju Isusa** koji je opisan u prethodnome stihu, a to je **duh Antikrista, o kome je prorokovano i koji je već na svijetu.** Danas je mnogo takvih koji o Isusu spremno govore prihvatljive riječi, ali ga ne priznaju utjelovljenim Bogom. Oni kažu da Krist jest "božanski", ali ne priznaju da je On *Bog*.

4,4 Ponizni vjernici mogu **pobijediti** te lažne učitelje jer u sebi imaju Duha Svetoga, a On ih čini sposobnima da otkriju zabludu i odbiju je slušati.

4,5 Lažni učitelji su **od svijeta** pa je stoga **svijet** izvor svega što oni govore. **Svijet** je vrelo svega što naučavaju pa ih stoga **svijet i sluša**. To nas podsjeća na to da prihvaćanje svijeta nije i mjerilo za istinitost nečijeg naučavanja. Ako netko jednostavno želi biti omiljen, sve što treba činiti jest govoriti kao što svijet govori; ali ako želi biti vjeran Bogu, tada se mora suočiti s neodobranjem svijeta.

4,6 U ovom stihu Ivan govori kao predstavnik apostolâ i kaže: **Mi smo od Boga. Tko poznaje Boga, nas sluša**. To znači da će svi koji su uistinu rođeni od Boga prihvatiti naučavanje apostolâ koje nalazimo u Novom zavjetu. S druge strane, oni koji nisu od Boga ili ne prihvaćaju svjedočanstvo Novog zavjeta, ili pak mu pokušavaju nešto pridodati, ili ga izmijeniti.

VIII. ZNAČAJKE ONIH KOJI SU U KRŠĆANSKOM ZAJEDNIŠTVU (4,7 – 5,20)

A. Ljubav (4,7-21)

4,7,8 Ovdje Ivan rezimira temu ljubavi prema bratu. Naglašava da je **ljubiti** dužnost i da je to u skladu s Božjim karakterom. Kao što je već spomenuto, Ivan ne misli na ljubav koja je zajednička svim ljudima, nego na ljubav djece Božje koja je usađena u one koji su se rodili nanovo. Što se tiče njezina izvora, **ljubav je od Boga, i tko god ljubi, od Boga je rođen i poznaje Boga. Tko ne ljubi, nije upoznao Boga, jer je Bog ljubav**. On ne kaže da Bog ljubi. To jest istina, ali Ivan želi naglasiti da je **Bog ljubav**. Ljubav je Njegova narav. Nema ljubavi u pravom smislu te riječi osim one koja potječe od Njega. Riječi **Bog je ljubav** najveće su riječi na nebesima i na Zemlji. G. S. Barrett ih naziva:

... najvećim riječima koje su ikada izrečene ljudskim govorom, najvećim riječima u cijeloj Bibliji ... Nemoguće je čak i u najkraćim naznakama izraziti sve što te riječi sadrže, jer nijedan ljudski i nijedan stvoreni um nikada nije shvatio, niti neće, njihovo neizmjereno značenje; ali možemo s poštovanjem reći da ta jedna rečenica o Bogu sadrži ključ za svako Božje djelovanje i način ... tajnu stvaranja ... otkupljenja ... i samog Božjeg Bića.⁶

4,9,10 U sljedećim stihovima nalazimo opis očitovanja Božje ljubavi u tri glagolska doba. U prošlosti nam je, kao grešnicima, očitovana u daru Njegovog **jedinorođenog Sina** (4,9-11). U sadašnjosti nam je, kao Njegovim svetima, očitovana time što On prebiva u nama (4,12-16). U budućnosti će nam se očitovati u davanju smjelosti na Dan suda.

Dakle, ponajprije je tu Božja ljubav prema nama kao grešnicima. **Bog je poslao svog jedinorođenoga Sina u svijet da živimo po njemu te da bude pomirnica za grijeh** naše. Bili smo mrtvi i trebali smo život; bili smo krivi i trebali smo pomirnicu. Riječi **svog jedinorođenoga Sina** nose u sebi misao o jedinstvenom odnosu u kojem nije mogao sudjelovati nijedan drugi sin. To ljubav Božju čini još značajnijom – On je poslao **svog** jedinca-tog **Sina** na svijet kako bismo mi mogli živjeti po Njemu.

Bog nam nije iskazao svoju ljubav zato što smo mi prvo **ljubili** Njega. Nismo; u stvari, bili smo mu neprijatelji i mrzili ga. Drugim riječima, On nas nije ljubio zato što smo mi ljubili Njega, nego nas je ljubio usprkos našem žestokom neprijateljstvu. A kako nam je iskazao svoju ljubav? Tako što je poslao svog **Sina** kao **pomirnicu za naše grijeh**. Pomirnica je žrtva za zadovoljenje, to jest, rješenje pitanja grijeha.

Neki liberalni teolozi Božju ljubav odvajaju od Kristovog otkupiteljskog djela. Ivan ovdje spaja i jedno i drugo ne nalazeći između njih ni najmanje proturječje.

Denney komentira:

Primijetite izraženo protuslovlje ovoga stiha: Bog ljubi i gnjevan je, ali Njegova ljubav pribavlja pomirnicu koja odvraća Njegov gnjev od nas. Apostol je daleko od toga da nalazi ikakvu opreku između ljubavi i pomirenja; on misao o ljubavi uopće ne može prenijeti osim ako ne ukaže na žrtvu pomirnicu.⁸

4,11 Ivan sada želi u nas usaditi pouku koju takva ljubav ima za nas: **Ljubljeni, ako je Bog tako ljubio nas, i mi trebamo ljubiti jedan drugoga.** Ovaj ako nije izraz sumnje, nego se rabi kao "budući da". Budući da je Bog izlio svoju ljubav na one koji su sada Njegov narod, **i mi trebamo ljubiti one koji zajedno s nama pripadaju Njegovoj blagoslovljenoj obitelji.**

4,12.13 U sadašnjosti nam je Božja ljubav očitovana Njegovim prebivanjem u nama. Apostol kaže: **Boga nitko nikada nije vidio; ako ljubimo jedan drugoga, Bog u nama ostaje i ljubav je njegova u nama savršena.** U Ivanu 1,18 čitamo ovo: "Boga nitko nikada nije vidio, jedinorođeni Sin koji je u krilu Očevu, on ga je objavio." U Ivanovu evanđelju vidimo da se nevidljivi Bog objavio svijetu po Gospodinu Isusu Kristu; ovdje pak nalazimo izjavu: **Boga nitko nikada nije vidio,** koja se ponavlja i u Ivanovoj poslanici. Ali sada se Bog očituje svijetu, ali ne po Kristu jer se On vratio u Nebo i sada je zdesna Bogu. Umjesto toga, Bog se danas očituje svijetu po vjernicima. Kako li je samo veličanstveno što sada *mi* moramo biti Božji odgovor na potrebu ljudi da vide Njega! A kad mi ljubimo jedan drugoga, **ljubav je njegova u nama savršena.** To znači da je Božja ljubav prema nama postigla svoj cilj. Mi nikada nismo zamišljeni da bismo krajnje postaje Božjih blagoslova, nego samo kanal. Božja ljubav nam nije dana kako bismo je skupljali u sebi, nego da se kroz nas izlijeva drugima. Kad na taj način ljubimo jedan drugoga, to je dokaz da **u njemu ostajemo, i on u nama;** kao i to da smo dionici Njegovog Duha. Trebali

bismo na trenutak zastati zadivljeni time što On prebiva u nama i mi u Njemu.

4,14 Ivan nam sada dodaje svjedočanstvo Isusovih apostola: **I mi smo vidjeli i svjedočimo da je Otac poslao Sina da bude Spasitelj svijeta.** To je veličanstvena izjava o božanskoj ljubavi na djelu. **Otac je poslao Sina** opis je neizmjernog opsega Kristova djela. W. E. Vine piše da je "opseg Njegova poslanja bio neizmjeran poput samog čovječanstva, i samo je ljudska nepokajanoš i nevjera ograničila Njegov stvaran učinak."⁹

4,15 Blagoslov da Bog prebiva u vjerniku povlastica je svih onih koji **ispovijedaju da je Isus Sin Božji.** Tu se, ponovno, ne misli na ispovijedanje u smislu intelektualnog prihvaćanja, nego na ispovijedanje koje uključuje predanje vlastite osobe Gospodinu Isusu Kristu. Bliskiji odnos od toga da netko prebiva u **Bogu i Bog prebiva u njemu** nije moguć. Teško nam je zamisliti takav odnos, ali mogli bismo ga prikazati prirodnim slikama: sa žaračem u ognju, spužvom u vodi, ili balonom u zraku. U svakom od tih slučajeva predmet je u nečemu i to nešto je u predmetu.

4,16 **I mi smo upoznali i povjerovali ljubavi koju Bog ima prema nama. Bog je ljubav, i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje, i Bog u njemu. Bog je ljubav, a ta ljubav mora pronaći koga će ljubiti.** Osobit predmet Božje ljubavi jest društvo onih koji su rođeni u tu obitelj. Ako želim biti u zajedništvu s Bogom, moram ljubiti one koje On ljubi.

4,17 **U ovome je naša ljubav dosegla savršenstvo.** Nije naša ljubav dosegla savršenstvo, nego ju je Bog usavršio u nama. Ivan nas sada vodi u budućnost kad ćemo stajati pred Gospodinom. – Hoće li to biti u smjelosti i **pouzdanju** ili u grču strave? Odgovor je da će to biti u smjelosti, to jest u pouzdanju, zbog toga što je savršena ljubav jedanput zauvijek riješila pitanje grijeha. Razlog našem pouzdanju u tom Danu koji dolazi jest: **kakav je on, takvi smo**

i mi na ovome svijetu. Gospodin Isus je sada u Nebu a osuda je daleko za njim. On je došao na svijet i pretrpio kaznu koju smo mi zaslužili svojim grijesima. Ali on je dovršio djelo otkupljenja i nikada se više neće morati ponovno baviti pitanjem grijeha. **Jer kakav je on, takvi smo i mi na ovome svijetu.** To jest, na križu Golgote osuđeni su naši grijesi pa stoga možemo s pouzdanjem zapjevati:

Smrti i osuda su za mnom,
Milost i slava preda mnom;
Svi su vâli preko Isusa prešli,
I na Njem' iscrpili moć svoju golemu.

Gđa. J. A. Trench

Kao što je, što se Njega tiče, osuda prošla, tako smo i mi izvan dosega prokletstva.

4,18 Budući da smo upoznali Božju ljubav, u nama sada nema straha da ćemo propasti: **Straha nema u ljubavi, nego savršena ljubav izgoni strah.** Njegova savršena ljubav jest ono što izgoni naš strah. Pouzdajem se u Božju ljubav ponajprije zbog toga što je On poslao svog Sina da umre za mene. Drugo: znam da me On ljubi jer upravo sada prebiva u meni. Treće: na svoju budućnost mogu gledati s pouzdanjem i bez straha. Uistinu, strah uključuje muku; a tko se boji, nije savršen u ljubavi. Božjoj ljubavi nije dopušteno djelovanje u životima onih koji ga se boje. Oni nikada ne mogu doći k Njemu u pokajanju i primiti oprostjenje grijeha.

4,19 Mi ga¹⁰ ljubimo jer je on prvi ljubio nas. Jedini razlog zašto uopće ljubimo jest taj što je on prvi ljubio nas. Deset zapovijedi zahtijevaju da čovjek ljubi svoga Boga i bližnjega, ali Zakon nije mogao proizvesti tu ljubav. Kako da onda Bog zadobije tu ljubav koju zahtijeva Njegova pravednost? Taj je problem riješio poslavši svog Sina da umre za nas. Takva prekrasna ljubav privlači naša srca k Njemu. Kažemo: "Ti si krvario i umro za mene – od sada ću ja živjeti za Tebe."

4,20 Ivan naglašava kako je isprazno govoriti: **Ljubim Boga**, a istodobno mrzi-

ti svog brata. Kako se žbice približavaju središtu kotača, tako dolaze bliže jedna drugoj. Tako i mi, što se više približavamo Gospodinu to ćemo više ljubiti svoje suvjernike. U stvari, mi ne ljubimo Gospodina ni trunku više negoli ljubimo najponiznijeg od Njegovih sljedbenika. Ivan govori da je nemoguće ljubiti Boga koga ne vidimo, ako ne ljubimo braću koju vidimo.

4,21 Ovaj odjeljak Ivan završava ponavljanjem zapovijedi koju imamo od Njega: **Tko ljubi Boga, neka ljubi i brata svoga!**

B. Zdravi nauk (5,1a)

Ivan sada zaključuje životne ispite i rezimira ispit nauka, što bismo mogli nazvati i ispit vjere. U prva tri stiha iznosi nam rezultate vjere. To su, kao prvo, božansko rođenje; zatim ljubav prema Bogu; zatim ljubav prema suvjernicima; i, na posljetku, poslušnost Božjim zapovijedima. Dakle, najprije imamo božansko rođenje: **Svatko tko vjeruje da Isus jest Krist, od Boga je rođen.** Pritom vjera nije samo intelektualno pristajanje uz činjenice, nego predanje života Isusu Kristu.

C. Ljubav i poslušnost koju ona stvara (5,1b-3)

5,1b Ako smo uistinu od Boga rođeni, tada ćemo ga ljubiti. I ne samo to, ljubiti ćemo i Njegovu djecu. Valja naglasiti da trebamo ljubiti sve vjernike, a ne samo one koji pripadaju nekoj nacionalnoj skupini ili zajednici.

5,2,3 Četvrti rezultat vjere jest poslušnost Božjim zapovijedima. Jer po ovome znamo da ljubimo djecu Božju: **kad Boga ljubimo i zapovijedi njegove čuamo.** Oni koji su uistinu spašeni iskazivat će želju da čine Božju volju. Svoju ljubav prema Bogu izražavamo tako da se spremno pokoravamo Njegovim zapovijedima. Gospodin Isus je rekao: "Ako me ljubite, držite moje zapovijedi."

Kad Ivan kaže da Njegove zapovijedi nisu teške, ne misli da nisu tegobne, nego

da su one upravo ono što oni koji su nanorođeni vole činiti. Kad nekoj majci veliš neka se dobro brine za svoje dijete, rekao si joj upravo ono što ona voli činiti. Gospodinove **zapovijedi** su nešto najbolje za nas, ono u čemu naša nova narav od svega srca uživa.

D. Vjera koja pobjeđuje svijet (5,4 i 5)

5,4 Sljedeće što saznajemo jest tajna o tome kako pobijediti **svijet**. Svjetski sustav je zvjerski sklop iskušenja koji nas uvijek želi odvući od Boga i svega što je vječno te nas pokušava zaokupiti s prolaznim i tjelesnim. Ljudi ovoga svijeta potpuno su obuzeti stvarima ovoga vremena i ugađanjem svojim osjetilima. Postali su žrtvama prolaznih stvari.

Samo onaj tko je **od Boga rođen** uistinu **pobjeđuje svijet**; i to zato što je **vjerom** moguće uzdignuti se iznad propadljivih stvari ovoga svijeta i vidjeti sve u pravoj, vječnoj perspektivi. Tako onaj tko stvarno **pobjeđuje svijet** nije neki veliki znanstvenik, filozof ili psiholog, nego jednostavni vjernik koji shvaća da je ono što je vidljivo samo privremeno kao i da to što je vidljivo nije vječno. Slava Božja na Isusovu licu pomućuje slavu ovoga svijeta.

5,5 Kao što smo vidjeli, tema ovog odjeljka jest vjera kao ispit vječnoga života. Ivan je upravo spomenuo kako je onaj **što pobjeđuje svijet, onaj tko vjeruje da je Isus Sin Božji**. Sad prelazi na izlaganje istine glede djela Gospodina Isusa Krista.

E. Zdravi nauk (5,6-12)

5,6 Za Isusa kaže: **To je onaj koji je došao kroz vodu i krv**. Mnogo je raspri nastalo glede značenja ovih riječi. Neki misle da se **voda** i **krv** odnose na ono što je teklo iz Spasiteljeva boka (Iv 19,34). Drugi misle da se **voda** odnosi na Duha Božjega, a **krv** na krv prolivenu na Golgoti. Ima nekih koji vjeruju da se to odnosi na prirodno rođenje prigodom kojeg ima i vode i krvi. Mi bismo predložili četvrto tumačenje, koje osobito uzima u obzir gnostike

koje apostol Ivan pokušava opovrgnuti u ovoj poslanici.

Kao što je već spomenuto, gnostici su vjerovali da je Krist sišao nad Isusa tijekom Njegova krštenja i napustio ga prije muke, naime, još u Getsemanskom vrtu. Drugim riječima, govorili su: "Na križu nije umro Krist, nego čovjek Isus." To, naravno, Njegovu djelu oduzima pomiriteljsku vrijednost u pogledu grijeha drugih ljudi. Mi predlažemo da je Ivan **vodu** spomenuo kao simbol Isusova krštenja, a **krv** kao simbol Njegove pomiriteljske smrti. To su bile dvije postaje Njegova javnog poslanja. Ivan kaže da je Isus bio Krist kad je umro na križu isto kao što je to bio kad se krstio u Jordanu: **To je onaj koji je došao kroz vodu i krv – ne samo u vodi** (to su gnostici priznavali), **nego u vodi i krvi**. Izgleda da se ljudsko srce neprestance želi riješiti Božjeg nauka o pomirenju. Ljudi bi Gospodina Isusa htjeli smatrati savršenim Čovjekom, idealnim Primjerom koji nam je predao čudesnu zbirku moralnih mjerila. Ali Ivan ovdje ustrajava na tome da Gospodin Isus nije samo Savršeni Čovjek, nego i Savršeni Bog. Isti Onaj koji je kršten u rijeci Jordanu dao je svoj život kao žrtvu za grešnike. Ljudi su dobacivali Kristu: "Sidi s križa pa ćemo ti povjerovati!" – Ali kad bi samo mogli prestati misliti na križ, bili bi sretni; no Ivan kaže: "Ne! Ne možete imati Gospodina Isusa Krista bez Njegova savršenog otkupiteljskog djela na Golgoti."

I Duh je onaj koji svjedoči jer je Duh istina. To znači da Sveti Duh Božji uvijek potvrđuje istinu o Gospodinu Isusu koju je izlagao Ivan. On svjedoči da Krist nije došao samo s vodom, nego s **vodom i krvlju** – zato što je to Božja istina.

5,7.8 Odane kršćane uvijek uznemiruje saznanje da se dijelovi 7. i 8. stiha, kakve nalazimo u KJV i NKJV, u stvari nalaze samo u pregršti grčkih rukopisa Novog zavjeta.¹¹ Ali to uopće ne utječe na istinu o nadahnuću Pisma. Neki ljudi misle kako je

važno zadržati te riječi zato što spominju tri Osobe Trojstva. Ipak, istina o Trojstvu ne ovisi samo o ovom odjeljku, nego se nalazi i u mnogim drugim dijelovima Svetog pisma.

Nakon što je u prethodnim stihovima obrazložio Kristovu Osobu i djelo, Ivan sada prelazi na razlaganje pouzdanosti naše vjere u Njega. On kaže da je **troje što svjedoči** (riječi "na zemlji" ne bi trebalo uključiti): **Otac, Riječ i Sveti Duh; i to je troje jedno**. Premda nam Božja riječ treba biti dostatna i služiti kao osnova vjere, On je odlučio da nam pruži trojako svjedočanstvo u pogledu istine. Prije svega, **Duh** Božji svjedoči istinu da je Isus Krist Bog i da je On jedini Spasitelj svijeta. Svjedočanstvo Duha Svetoga nalazimo u zapisanoj Božjoj riječi.

Zatim je tu svjedočanstvo **vode**. Mi vjerujemo da se to odnosi na ono što se zbilo prigodom krštenja Gospodina Isusa. Tom prigodom je Bog otvorio nebesa i javno proglasio: "Ovo je moj ljubljani Sin u kojem mi je zadovoljstvo." Na taj način je Bog Otac vlastito svjedočanstvo u pogledu Kristove Osobe pridodao svjedočanstvu Boga Duha Svetog.

I konačno, tu je svjedočanstvo **krvi**. Na križu je Gospodin Isus posvjedočio o sebi da je Sin Božji. Nitko mu nije oduzeo život; On ga je sâm položio. Da je bio samo običan čovjek, ne bi to mogao učiniti. Krv Gospodina Isusa Krista svjedoči da je, na Božje zadovoljstvo, jedanput zauvijek i za svakoga riješeno pitanje grijeha. Sva se ta tri svjedoka **slažu** kao jedan. To jest, ujedinjeni su u svjedočanstvu u pogledu savršenosti Kristove Osobe i djela.

5,9 Sada Ivan nastupa sa snažnom tvrdnjom: **Ako primamo svjedočanstvo od ljudi, svjedočanstvo je Božje veće**. I u svagdanjem životu neprestance prihvaćamo riječi ljudi među kojima živimo. Kad to ne bismo činili, poslovi bi stali a društveni bi život bio nemoguć. Prihvaćamo svjedočanstva ljudi koji bi mogli biti u za-

bludi ili pak zavodnici. No ako to činimo u svagdanjem životu, koliko se više trebamo pouzdati u riječ Boga koji ne može ni pogriješiti ni slagati. Nešto najnerazumnije jest ne vjerovati Bogu. Njegovo svjedočanstvo je apsolutno vjerodostojno.

5,10 Kad netko prihvati Božje svjedočanstvo o Njegovom vlastitom **Sinu**, Bog zapečakuje tu istinu dajući čovjeku **svjedočanstvo Duha** u njemu samom. Drugim riječima, ako netko ne vjeruje **Bogu, učinio ga je lašcem jer nije vjerovao svjedočanstvu kojim je Bog posvjedočio za Sina svojega**. Ljudi misle da mogu prihvatiti ili odbiti Božje svjedočanstvo o Kristu, ali Ivan bi htio da znaju kako odbiti znači optužiti Boga za nepoštenje.

5,11 Ivan sada sažimlje kršćansku poruku: A ovo je *to* svjedočanstvo: **Bog nam je dao život vječni, i taj je život u njegovu Sinu**. Kako li su silne te istine, naime, da je Bog dao **vječni život** ljudima i da je izvor tog života **u njegovu Sinu**.

5,12 Iz toga proizlazi neizbježiv zaključak: **Tko ima Sina – ima život; tko nema Sina Božjega – nema života**. Ovo je naučavanje nepogrešivo. Vječni život ne nalazi se u izobrazbi, ili filozofiji, ili u znanosti, ili u dobrom djelima, ili religiji, ili crkvi. Kako bi imao **život**, čovjek mora **imati Sina Božjega**. S druge strane, **tko nema Sina Božjega – nema život**, to jest, nema pravi život. *Vječni život* neodvojiv je od Isusa Krista.

F. Sigurnost po Riječi (5,13)

5,13 Stigli smo do završnog djela ove poslanice. Prije svega, Ivan na najjasniji način iznosi zbog čega je napisao prethodne odjeljke. Svrha je da oni koji **vjeruju u ime Sina Božjega** znaju da imaju **život vječni**. Ako ti imaš obilježja onih koji jesu djeca Božja, tada i ti možeš **znati** da si rođen u Božju obitelj. Ovaj stih naučava nas još jednu dragocjenu istinu, naime, da sigurnost spasenja dolazi kroz Božju riječ. Ivan je sve ovo napisao kako bi ljudi mogli znati da imaju **vječni život**. Drugim riječi-

ma, Sveto pismo je napisano da oni koji vjeruju u Gospodina Isusa mogu imati *sigurnost* da su spašeni. Nema potrebe nagađati se ili nagađati, ili osjećati, ili pipkati po mraku. Nije pretjerivanje kad netko za sebe kaže da je spašen. Ivan na najjasniji mogući način potvrđuje da onaj tko vjeruje u Gospodina Isusa može **znati da ima vječni život**.

G. Pouzdanje u molitvi (5,14-17)

5,14.15 Nepotrebno je reći da kad imamo vječni život možemo s **pouzdanjem** pred Gospodina. Ivan to pouzdanje opisuje u 14. i 15. stihu. Znamo da nas Bog, **ako što molimo po volji njegovoj**, čuje i odgovorit će na naše molitve. U stvari, trebali bismo se bojati moliti za nešto što *nije* u skladu s Njegovom voljom. Možda će netko reći: "Ali kako mogu znati što je volja Božja?" Općenito gledano, odgovor je da nam je Božja volja otkrivena u Svetom pismu pa stoga trebamo proučavati Božju

Riječ kako bismo što bolje poznavali Božju volju i kako bismo mogli što smislenije moliti.

5,16 Ivan prikazuje primjer kad vjernik može imati pouzdanje u molitvi, ali navodi i primjer u kojem pouzdanje nije moguće. **Ako tko vidi brata svojega gdje čini grijeh koji nije na smrt, neka moli i dat će mu život – onima što čine grijeh koji nije na smrt.** Tu se očigledno radi o slučaju kad kršćanin vidi nekog suvjernika upletenog u neku grešnu djelatnost. No njegov grijeh nije protiv prirode, to jest, nešto što donosi smrt osobi koja to čini. U takvom slučaju vjernik može moliti za ozdravljenje zabludjele osobe, a Bog će molitelju **dati život** za onoga tko ne griješi na smrt.

S druge strane, **ima grijeh koji je na smrt** pa apostol kaže: **Za nj ne velim da moli.**

GRIJEH KOJI VODI U SMRT

Nemoguće je s potpunom sigurnošću reći što je zapravo **grijeh koji je na smrt**, pa je stoga najsigurnije navesti nekoliko prihvaćenih tumačenja te od njih izabrati ono koje smatramo najtočnijim.

1. Neki misle da se **grijeh koji je na smrt** odnosi na uporni nepriznati grijeh u vjerniku. U 1 Kor 11,30 čitamo da su neki ljudi umrli jer su Gospodnjoj večeri pristupali ne preispitujući se.

2. Drugi misle da se tu radi o grijehu ubojstva. Ako neki kršćanin u trenutku jakog duševnog uzbuđenja ubije drugu osobu, ne bismo se smjeli moliti za njegovo oslobađanje od smrtno kazne zato što je Bog rekao da je Njegova volja: "Tko prolije čovjekovu krv, njegovu će krv čovjek prolići".

3. Neki misle da se grijeh koji je ovdje spomenut odnosi na hulu protiv Duha Svetoga. Gospodin Isus je rekao kako su oni koji su Njegova čudesa učinjena u snazi

Duha Svetoga pripisali Beelzebulu, knezu zloduha, počinili neoprostivi grijeh koji im se ne može oprostiti ni u ovom ni u budućem svijetu.

4. Drugi opet vjeruju da se radi o nekoj osobitoj vrsti grijeha poput onog što su ga počinili Mojsije i Aron, Ananija i Safira, grijeha koji Bog kažnjava po kratkom postupku.

5. Posljednje objašnjenje jest da se radi o grijehu otpadništva, a mi vjerujemo da se to objašnjenje najbolje uklapa u kontekst ove poslanice. Otpadnik je onaj tko je čuo velike istine kršćanske vjere, razumski se uvjerio da Isus jest Krist – čak se i priznao kršćaninom – ali nikada nije bio istinski spašen. Nakon što je okusio dobiti kršćanstva, potpuno ih se odrekao te odbacio Gospodina Isusa Krista. U Hebrejima 6 saznajemo da taj grijeh vodi u smrt. Oni koji počine taj grijeh nemaju izlaza zato što "uvijek iznova razapinju Sina Božjega i javno ga ruglu izlažu". U cijeloj

ovoj poslanici Ivan piše imajući na umu gnostike. Ti su lažni učenici nekoć bili u kršćanskom zajedništvu i ispovijedali su da su vjernici. Poznavali su činjenice kršćanske vjere, ali su tada okrenuli leđa Gospodinu Isusu te prihvatili naučavanje koje je potpuno nijekalo Njegovo božanstvo i dostatnost Njegova pomiriteljskog djela. Kršćanin ne može moliti za obnovu takvih ljudi jer je Bog u svojoj Riječi već pokazao da su sagriješili na smrt.

5,17 Svaka je nepravednost grijeh, ali postoji grijeh koji nije na smrt. Postoje jasne razlike u stupnjevima grijeha, no postoje grijesi koji nisu tako ozbiljne naravi da bi doveli do smrti.

H. Spoznaja duhovne stvarnosti

(5,18-20)

5,18 Češvi od ovog stiha, Ivan dovodi svoju poslanicu do veličanstvenog svršetka ponavljajući kako veliku izvjesnost donosi kršćanska vjera. **Znamo da ne griješi tko god je rođen od Boga.** Možemo doista biti sigurni da onaj tko ima božansku narav ne nastavlja griješiti. Slijedi i razlog: **Nego se¹² rođeni od Boga čuva i Zli ga se ne dotiče.** Kao i u 3,9, ovo se odnosi na pravog vjernika koji ustraje i po svojoj božanskoj naravi čuva samoga sebe. Samo takva osoba ostaje nepovrijeđena od strane Zloga.

5,19 Odgovor kršćana onima koji tvrde da imaju uzvišenije spoznanje jest: **Znamo da smo od Boga i da je sav svijet u zlu.** Kod Ivana nema uljepšavanja. On vidi samo dva područja – biti u Njemu ili biti u Zlome. Svi su ljudi ili spašeni ili izgubljeni, a njihov položaj ovisi o njihovu odnosu prema Isusu Kristu. – Jesi li čuo, gnostiče!

5,20 Treća velika istina jest istina o utjelovljenju: **Znamo da je Sin Božji došao.** S tom je temom Ivan započeo svoju poslanicu i s tom će je temom sada zaključiti. Dolazak Gospodina Isusa otkrio nam je **Istinitoga**, to jest, **istinitoga Boga**. Boga Oca moguće je upoznati samo po Gospodinu Isusu Kristu: “Jedinorođeni Sin koji

je u krilu Očevu, on ga je objavio.” Zatim Ivan dodaje: **I mi jesmo u Istinitom, u Sinu njegovu, Isusu Kristu.** Ponovno je naglašeno da u Bogu možemo biti jedino ako smo u Isusu Kristu. “Nitko ne dolazi k Ocu osim po meni”, rekao je Isus – **a on je Bog istiniti i život vječni.** Drugim riječima, Ivan je naučavao ono što su gnostici poricali, naime, da je Isus Krist Bog i da je vječni život moguće naći samo u Njemu.

IX. ZAKLJUČNI ZAZIV (5,21)

5,21 Na poslijetku nalazimo Ivanovo konačno upozorenje čitateljima: **Dječice, čuvajte se idola!** Apostol, u stvari, kaže: “Čuvajte se svakog naučavanja koje se protivi toj stvarnosti.” On želi da se vjernici obrane od svake zamisli glede Boga koja se razlikuje od onoga što nam je dano po apostolima. Isus Krist jest Bog. Svaka druga pomisao je idolopoklonstvo. Ivan ovdje ne govori prvenstveno o idolima izrađenim od drveta. Idol je zamjena ili lažni bog koji zauzima mjesto pravoga Boga. No u ovom stihu idol nije u tolikoj mjeri nešto materijalno koliko je to lažno naučavanje.

Nadbiskup Alexander je ovaj Ivanov zaziv nazvao “rječitom grozotom”. Ne možemo zamisliti riječi kojima bi se to moglo bolje izraziti; stoga i ovo tumačenje završavamo Ivanovom *rječitom grozotom*:

Dječice, čuvajte se idola! Amen.

BILJEŠKE

¹(2,7) Kritički (NU) tekst izostavlja drugi "od početka".

²(2,12) Riječ *tekna* dolazi od riječi koja znači *radati*. Kao umanjena to glasi "novorođenče", "djetešće".

³(2,20) Tradicionalni tekst i većina rukopisa: "sve (*panta*) znate". Kritički (NU) tekst: "svi (*pantes*) znate". Očigledno je zašto bi se teži oblik mijenjao u lakše razumljivi "svi znate".

⁴(3,1) NU tekst dodaje "i jesmo".

⁵(4,3) NU tekst izostavlja drugi "da", kao i "Krist u tijelu došao".

⁶(4,7.8) G. S. Barrett, *The First Epistle General of St. John*, str. 170-173.

⁷(4,9.10) *Pomirnica* je zadovoljština za grijeh postignuta žrtvom. U izvorniku je ta riječ povezana s grčkom riječju koja se upotrebljava za "prijestolje milosti". Pod Britancem C. H. Doddom povedena je uspješna križarska vojna protiv te riječi (i naučavanje o tome) tako da su, vođeni liberalnom RSV (Revised Standard Version), u većini Biblija promijenili tu riječ. Budući da je to standardna "zdrava riječ" u pogledu teološke istine, treba je ostaviti (kao u KJV i NKJV).

⁸(4,9.10) James R. Denney, *The Death of Christ*, 2. izdanje, str. 276. Prvi dio navoda očigledno je iz ranijeg izdanja.

⁹(4,14) W. E. Vine, *The Epistles of John*, str. 85.

¹⁰(4,19) NU tekst izostavlja "ga".

¹¹(5,7.8) Erazmo je pod papinim pritiskom dodao te riječi u kasnijim izdanjima svog grčkog Novog zavjeta (one se nalaze u službenoj rimokatoličkoj Bibliji, *Vulgati*). Samo četiri vrlo kasna grčka rukopisa sadrže te riječi, pa je nesigurno rabiti ih. Pripadnici jednog svjetski poznatog kulta, koji hodaju od vrata do vrata poričući blagoslovljeno Trojstvo, spremno ukazuju na tu činjenicu pa je korisno biti svjestan tog problema.

¹²(5,18) Kad bismo "se" zamijenili s NU inačicom "ga", tada bi se "rođeni od Boga" odnosilo na Krista.

BIBLIOGRAFIJA

Barrett, G. S. *The First Epistle General of St. John*. London: The Religious Tract Society, 1910.

Candlish, Robert S. *The First Epistle of John*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, bez datuma.

Findlay, George. *Fellowship in the Life Eternal*. London: Hodder & Stoughton, bez datuma.

Ironside, H. A. *Addresses on the Epistles of John*. New York: Loizeaux Bros., bez datuma.

Kelly, William. *An Exposition of the Epistles of John the Apostle*. London: T. Weston, 1905.

Law, Robert. *The Tests of Life*. Edinburgh: T & T Clark, 1909.

Marshall, I. Howard. *The Epistles of John* (NIC). Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1978.

Mitchell, John G. *Fellowship: Three Letters from John*. Portland, OR: Multnomah Press, 1974.

Stott, John R. W. *The Epistles of John* (TBC). Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1964.

Vine, W. E. *The Epistles of John: Light, Love, Life*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1970.

Westcott, Brooke Foss. *The Epistles of St. John*. Cambridge: The MacMillan Company, 1892.

DRUGA IVANOVA POSLANICA

Uvod

(Druga Ivanova) iznosi nam jedno drugo gledište o apostolu: prikazuje nam ga kao pastira duša pojedinaca ... Bilo ono upućeno mjesnoj crkvi ili ... nekoj kršćanskoj gospi ... on svoje pismo šalje zbog određenih osoba za koje se uvelike zanima.

A. Plummer

I. Jedinstveni položaj u kanonu Svetog pisma

Zajedno s 3. Ivanovom poslanicom, ovo kratko pismo sve je što posjedujemo od neprocjenjive osobne prepiske jednog od najomiljenijih svetaca, apostola Ivana.

Ponekad su kršćani zaokupljeni time koliko "otvoreni" ili "zatvoreni" trebaju biti prema drugima, osobito onima koji ispovijedaju da su vjernici. Druga i Treća Ivanova odgovor su na to vrlo praktično pitanje. Druga Ivanova pokazuje kolika je važnost da svoju kuću (ili kućnu crkvu) držimo zatvorenom za krivovjerce; 3. Ivanova ohrabruje nas da naša vrata uvijek budu otvorena za putujuće propovjednike i misionare.

II. Autorstvo

Vanjski dokazi za 2. Ivanovu slabiji su negoli dokazi za 1. Ivanovu, nesumnjivo zbog njezine veličine i privatne naravi. Irenej je navodi ali, poput još nekolicine, smatra je dijelom 1. Ivanove (podjela na poglavlja i stihove provedena je tek mnogo stoljeća kasnije). Origen je sumnjao u tu poslanicu, ali su je Klement i Dionizije, obojica iz Aleksandrije, navodili kao Ivanovu. Ciprijan je kao Ivanov osobito navodio deseti stih.

Unutarnji dokazi temelje se na činjenici da su stil i rječnik jednaki kao u Ivanovu evanđelju i 1. i 3. Ivanovoj. Premda 2. i 3. Ivanova započinjnu drugačije negoli 1. Ivanova, tako su slične da će rijetko tko poricati da sve tri potječu od iste ruke i, očigledno, iz istog razdoblja.

Ne postoji razlog koji bi nas silio da sumnjamo u tradicionalno pripisivanje 2. Ivanove apostolu Ivanu (za više potankosti vidi uvod u 1. Ivanovu).

III. Datum nastanka

Kao i u slučaju 1. Ivanove, moguća su dva općenita razdoblja. Ili raniji datum (60-te godine prvog stoljeća) prije razorenja Jeruzalema, ili pak kasniji (85.-90.). Ako se radi o onom prvom, vjerojatno je bilo upućeno iz Jeruzalema; ako li o drugom, tada je napisano u Efezu gdje je ostarjeli apostol završio svoj život.

IV. Pozadina i teme

U pozadini ove poslanice je rasprostranjena služba putujućih propovjednika u doba prvih crkava, koja se još uvijek provodi u nekim vjerskim krugovima. Ti blagovijestitelji i poslužitelji Riječi ponekad bi prihvaćali gostoljubivost, jelo i ponešto novca u kršćanskim domovima i zajednicama koje su posjećivali. Na nesreću, ubrzo su u to uskočili lažni učitelji i vjerski prevaranti te se počeli koristiti tim običajem kao sredstvom lake zarade i širenja svojih krivovjerja; primjerice, gnosticizma (vidi Uvod u 1. Ivanovu).

Ako je već u prvom stoljeću postalo važno upozoravati na krivovjerce i "vjerske profitera", što bi apostol Ivan rekao da je mogao vidjeti današnji mozaik sekta, kultova i lažnih religija?

Središnja tema 2. Ivanove jest to da ne smijemo imati posla s nekim tko širi zablude u pogledu Osobe našega Gospodina (st. 10 i 11).

PREGLED

- I. APOSTOLOV POZDRAV: MILOST, MILOSRĐE I MIR (st. 1-3)
- II. APOSTOLOVA RADOST: POSLUŠNA DJECA (st. 4)
- III. APOSTOLOV NALOG: HODITI U LJUBAVI (st. 5 i 6)
- IV. APOSTOLOVA ZABRINUTOST: ANTIKRISTI I ZAVODNICI (st. 7-1)
- V. APOSTOLOVA NADA: OSOBNI POSJET (st. 12 i 13)

Komentar

I. APOSTOLOV POZDRAV: MILOST, MILOSRĐE I MIR (st. 1-3)

I U ovoj poslanici apostol se predstavlja kao **starješina**. To bi se moglo odnositi na starosnu dob ili na službeni položaj u crkvi. Što se tiče starosti, Ivan je bio posljednji od apostola koji su pratili Gospodina Isusa. Što se tiče službenog položaja, zacijelo je bio biskup ili nadglednik. Stoga ne trebamo birati između dva spomenuta objašnjenja jer su oba točna.

Izraz **izabranoj gospođi** nije tako lako objasniti. Obično se drže tri glavna gledišta. (1.) Neki vjeruju da je ta **izabrana gospođa** Crkva, koja se na drugim mjestima naziva Kristovom Nevjestom, ili pak neka određena mjesna crkva. (2.) Drugi misle da je ovo pismo bilo upućeno "izabranoj Kyriji", to jest, osobi koja se zvala Kyria. To bi ime moglo biti grčka istoznačnica aramejskog imena Marta (oba znače "gospođa").¹ (3.) Treći misle da Ivan piše nekoj neimenovanoj **gospođi**, kršćanki koja je zajedno sa svim drugim vjernicima pripadala Božjim izabranicima – izabranima u Kristu prije utemeljenja svijeta.

Mi dajemo prednost ovom trećem gledištu te nalazimo da je osobito značajno to što se to upozorenje protiv protukršćanskih učitelja nalazi u pismu naslovljenom na jednu ženu. Grijeh je najprije došao na svijet preko Eve koju je zaveo Sotona: "Adam nije zaveden, nego je žena, zave-

dena, učinila prekršaj" (1 Tim 2,14). Pavao spominje lažne učitelje koji su osobito navaljivali na žene; ulazili bi u kuće i zarobljavali lakovjerne "ženice natovarene grijesima, vođene raznovrsnim strastima", koje bi slušale svakoga pa ipak "nikako ne bi mogle doći do spoznaje istine" (2 Tim 3,6.7). Čak i danas podanici lažnih kultova obilaze domove za radnog vremena kad muškarci obično rade. I djecu treba upozoravati na lažne učitelje.

Ivan iznosi da on **ljubi tu izabranu gospođu i djecu njezinu u istini**. Oni koji su spašeni nalaze se u prekrasnom zajedništvu, ljube one koje inače nikada ne bi ljubili kad ne bi postojala njihova zajednička ljubav prema Božjoj istini. Božja istina je ono što povezuje srca – srca svih onih koji su upoznali Istinu.

2 Izraz **radi Istine** ima dva moguća objašnjenja. Mogao bi se odnositi na pobudu zašto ljubiti sve svete, ili pak dati Ivanu razlog za pisanje ove poslanice. Oba su ta objašnjenja na mjestu. **Radi Istine koja ostaje u nama i bit će s nama zauvijek**. Ovdje se istina može odnositi na: (1.) Gospodina Isusa Krista. On je rekao: "Ja sam ... i Istina" (Iv 14,6); (2.) na Duha Svetoga: "Duh je istina" (1 Iv 5,6; vidi i Iv 14, 16.17); ili na (3.) Bibliju: "Tvoja riječ je istina" (Iv 17,17). Ne bismo li tu trebali zastati zadivljeni činjenicom da nas to troje održava i ostaje s nama zauvijek?!

3 Ivanov pozdrav glasi: **Neka bude s vama milost, milosrđe i mir**.² Milost je nezasluzena naklonost koju primaju oni

što su zaslužili upravo suprotno. **Milosrđe** je sažaljenje iskazano onima koji su krivi i nesretni. **Mir** je skladni odnos koji potječe od Božje **milosti i milosrđa**. Sva ta tri blagoslova dolaze **od Boga Oca i od Gospodina Isusa Krista**. Otac je izvor, a Sin je kanal. Uz to, oni su **u istini i ljubavi**, i to nikada na štetu jedne od tih vrлина.

II. APOSTOLOVA RADOST: POSLUŠNA DJECA (st. 4)

4 Sada Ivan izražava svoju radost jer je čuo da neka od **djece** izabrane gospođe **hode u istini**. Istina nije samo nešto što treba vjerovati umom, nego nešto što treba provoditi u život u svagdanjem ponašanju. Kao što je Gospodin Isus bio živo utjelovljenje istine, tako On očekuje da naši životi budu svjedočanstvo za **istinu**.

III. APOSTOLOV NALOG: HODITI U LJUBAVI (st. 5 i 6)

5 Izgleda da u stihovima 5-9 apostol iznosi kratak sažetak svoje prve poslanice. Ondje je nabrojao životne ispite, a sada u ovim stihovima ponavlja najmanje tri od njih: ispit **ljubavi** (st. 5); ispit **poslušnosti** (st. 6); i ispit **nauka** (doktrine, st. 7-9).

6 Prvo podsjeća svoje čitatelje na zapovijed o **ljubavi** prema suvjernicima. **Ljubav** je, u biti, nesebično davanje sebe za dobrobit drugih. Ne radi se o tome: "Što mogu dobiti od te osobe", nego: "Što mogu učiniti za tu osobu?" Zatim se **ljubav** iskazuje tako **da živimo po zapovijedima Njegovim**. U božanskom smislu, mi ne možemo istinski voljeti ako ne živimo u poslušnosti Gospodinu i Božjoj istini.

IV. APOSTOLOVA ZABRI- NUTOST: ANTIKRISTI I ZAVODNICI (st. 7-1)

7 Ovo nas dovodi do ispita nauka. Veliko pitanje glasi: "Je li Bog doista postao čovjekom u Osobi Isusa Krista?" Odgovor je glasno i jasno: "Da!" Gnostic³ su vjero-

vali da je božanski Krist tek na neko vrijeme sišao na Isusa iz Nazareta; ali Ivan insistira da je **Isus Krist** bio, jest i da će uvijek biti Bog.

8 Stoga on upozorava svoje čitatelje: **Pazite na sebe: da ne izgubimo što smo stekli, nego da primimo potpunu plaću**. *Drugim riječima*, stojte čvrsto u istini o Gospodinu Isusu Kristu tako da naš trud među vama ne bude uzaludan pa da **mi** (apostoli i njihovi sljedbenici) **primimo potpunu plaću**.

9 Kad Ivan kaže: **Tko god prestupi⁴ nauk Kristov i u njemu ne ostane**, tada govori o lažnim učiteljima. Prestupiti znači prijeći dopuštene granice. To je ono što čine kultovi; oni tvrde da imaju novo prosvjetljenje te naučavaju nauke koje Bog nije objavio u svojoj riječi. Ne ostaju u granicama kršćanskog otkrivenja, to jest, u **nauku Kristovu**, što vjerojatno znači: u naučavanju koje je donio sâm Krist. To bi, također, moglo uključivati sve što Biblija naučava o **Kristu**. U ovom stihu apostol naglašava da pripadnici kultova mogu tvrditi da poznaju Boga, ali ako netko ne vjeruje u apsolutno božanstvo i čovječstvo Gospodina Isusa, on uopće **nema Boga**. Boga se može spoznati samo po Njegovom Sinu: "Nitko ne dolazi k Ocu osim po meni" (Iv 14,6).

10.11 Ovi stihovi su srce poslanice. **Da** je nam se vrijedan savjet kako postupati s lažnim učiteljima koji nam dolaze na vrata. Ivan ne misli na uobičajene posjetitelje nego na promicatelje protukršćanskih nauka. – Da ih pozovemo u kuću? – Ponudimo ih kavom? – Pomognemo ih novcem? – Kupimo njihovu literaturu?

Odgovor je da ih ne smijemo ni **primati ni pozdravljati**. Ti ljudi su Kristovi neprijatelji. Iskazati im gostoljubivost jest stati uz one koji su protiv Spasitelja. Moguće je da ponekad pustimo u kuću nekoga za koga ne znamo da niječe Gospodina. U takvom slučaju ne možemo primijeniti ove stihove. Ali ako znamo da je netko lažni

učitelj, izdali smo Krista ako mu iskazujemo prijateljstvo. Ovi se stihovi ne odnose na općenite posjetitelje. Mi često ugošćujemo nevjernike kako bismo ih zadobili za Krista; ali ovdje se radi o vjerskim učiteljima koji ne priznaju božanstvo i čovječstvo Isusa Krista.

C. F. Hogg objašnjava:

Ne smijemo učiniti ništa što bi ostavljalo utisak kako prijestup protiv Krista nije nešto previše važno, ili pak da prekršitelju omogućimo da utječe na druge.⁵

V. APOSTOLOVA NADA: OSOBNI POSJET (st. 12 i 13)

12 Ivan bi imao još mnogo toga za reći toj izabranoj gospođi, ali prestaje pisati nadajući se skorom osobnom posjetu kad će moći razgovarati **usmeno**. – Koliko li je samo bolje razgovarati prigodom osobnog susreta negoli pisati **crnilom na papiru!** A koliko li će krasnije biti vidjeti Spasitelja licem u lice negoli ovo sada kad ga gledamo očima vjere! – Uistinu, tada će **naša radost biti potpuna!**

13 Stoga Ivan završava: **Pozdravljaju te djeca tvoje izabrane sestre**. Ne znamo tko su bila djeca koju spominje, ali ćemo ih sresti jednoga dana i uživati u zajedništvu s njima i s ljubljenim apostolom Ivanom koji je napisao ovo pismo. A najbolje od svega je to što ćemo biti sa samim Spasiteljem. **Amen.**

BILJEŠKE

¹(1) Manje je vjerojatno da bi se grčka riječ *izabrati* (*eklekte*, to jest, *Elekta*) mogla uzeti kao osobno ime, a riječ gospođa kao naziv; dakle: "gospođa Elekta".

²(3) Kritički (NU) i većina (M) tekstova donose "nama". Grčke riječi *ti/mi*, *vi/mi* i *vaš/naš* samo se jednim slovom razlikuju jedna od druge pa otuda pogreške u prepisivanju rukopisa (primjerice, vidi stih 8 gdje NU tekst glasi *vi*, a ne *mi*).

³(7) U pogledu gnosticizma vidi Uvod u Poslanicu Kološanima.

⁴(9) NU tekst: "ide naprijed" ili "napreduje" (*proagon*) umjesto "prestupi" (*parabainon*) iz Prihvaćenog (TR) i većinskog teksta.

⁵(10.11) C. F. Hogg, *What Saith the Scripture?* str. 143.

BIBLIOGRAFIJA

Vidi Bibliografiju pri svršetku
I. Ivanove.

TREĆA IVANOVA POSLANICA

Uvod

Premda je to posljednji bljesak kršćanskog života iz apostolskog doba, ipak se proučavatelj može opravdano zadržati na njemu. Stanje stvari koje je izneseno na vidjelo nije blizu idealnom, ali jest svjedočanstvo o slobodi i vitalnosti rastuće vjere.

B. F. Westcott

I. Jedinствени položaj u kanonu Svetog pisma

Čak i 3. Ivanova, najkraća knjiga Novog zavjeta (u izvorniku je samo za jedan redak kraća od 2. Ivanove), prikazuje božansku istinu da je "sve Pismo ... korisno". Kao i u 2. Ivanovoj, ključne riječi su ljubav i istina. Ali za razliku od 2. Ivanove koja pokazuje odlučnost ljubavi u tome da se kloni svake veze s onima koji ne naučavaju istinu, 3. Ivanova pokazuje nježnost koju ljubav iskazuje onima koji idu naprijed s istinom.

II. Autorstvo

Vanjski dokazi za 3. Ivanovu slični su dokazima za 2. Ivanovu. Ta su dva pisma tako kratka i osobna da nam je lako shvatiti zašto nisu potkrijepljena tolikim vanjskim dokazima kao 1. Ivanova poslanica.

Origen i Euzebije svrstali su 3. Ivanovu u *antilegomena*, to jest, osporavane knjige. Klement i Dionizije, obojica iz Aleksandrije, prihvaćali su 3. Ivanovu, kao i Ciril Jeruzalemski. Dokazi Muratorijevog kanona nejasni su što se tiče tog područja.

Unutarnji dokazi ukazuju na blisku povezanost ovog pisma s 2. Ivanovom kao i, što je dosta jasno, s 1. Ivanovom. Ta tri djela međusobno potvrđuju izvornost jednog drugom.

Nema razloga koji bi nas prisiljavao da sumnjamo u tradicionalno gledište da je 3. Ivanovu, zajedno s druga dva pisma koja mu se pripisuju, napisao apostol Ivan.

III. Datum nastanka

Kao i u slučaju 1. i 2. Ivanove, općenito se predlažu dva datuma. Ako je Ivan pisao iz Jeruzalema prije razorenja toga grada, vjerojatno je to bilo 60-ih godina. Stručnjaci ipak smatraju da to pismo potječe iz kasnijeg razdoblja, kad je Ivan živio i služio u Efezu. Tako je naširoko prihvaćeno da je to pismo napisano između 85. i 90. godine.

IV. Pozadina i teme

Povijesni osvrt ovoga pisma daje nam živopisan uvid u crkveni život drugog djela prvog stoljeća. Sa samo nekoliko preciznih poteza pera, apostol prikazuje tri karaktera: gostoljubivog i duhovnog Gaja, hvalevrijednoga Demetrija te sebičnog i bezosjećajnog Diotrefa. Diotref bi mogao biti prikaz snažne, samovoljne osobnosti koja se može pojaviti u *bilo kojoj* crkvenoj strukturi. S druge strane, to bi mogao biti i prikaz toga kako jedan starješina preuzima prvenstvo i vlast u starješinstvu u kojem su ranije svi članovi bili ravnopravni. To se kasnije, u drugom i u sljedećim stoljećima, razvilo u "monarhijski episkopat" – vladavinu glavnog nadglednika, to jest, biskupa.

PREGLED

- I. POZDRAV (st. 1-4)
- II. POBOŽNI GAJ (st. 5-8)
- III. DIKTATOR DIOTREF (st. 9-11)
- IV. ODANI DEMETRIJE (st. 12)
- V. APOSTOLOV NAUM I BLAGOSLOV (st. 13 i 14)

Komentar

I. POZDRAV (st. 1-4)

1 Kao i u svojoj Drugoj poslanici, Ivan za sebe veli da je **starješina**. Ovo je pismo uputio **ljubljenom Gaju koga ljubi u istini**. Premda ne znamo radi li se o Gaju spomenutom u Rim 16,23 ili onom iz Dj 20,4, u ovih nekoliko stihova saznajemo začuđujuće mnogo o njemu. Ponajprije vidimo da je bio omiljeni vjernik, čovjek čiji je život bio uzor drugim kršćanima.

2 Ali on, očigledno, nije baš bio tjelesno zdrav; jer mu Ivan želi da njegovo **zdravlje** bude u skladu s njegovom duhovnom krepkošću. Kad Ivan kaže: **Želim da ti u svemu ide dobro** nije sigurno da misli na izobilje ili na materijalni posjed. On prije govori o tjelesnom blagostanju, kao što to pokazuju riječi – **i da budeš zdrav**.

Bismo li mi željeli da naše tjelesno stanje bude poput našega duhovnog stanja? Nije li žalosna istina da više brinemo za svoja tijela negoli za duše? Zato je F. B. Meyer pomalo podrugljivo primijetio:

Ne bi bilo poželjno svim našim prijateljima izraziti želju iznesenu u ovom stihu, zato što bi se njihova tijela, kad bi njihovo tjelesno stanje bilo u skladu s duhovnim stanjem njihovih duša, odjednom razboljela.¹

Ovaj stih glatko pobija ono što naučavaju mnogi takozvani "iscjelitelji vjerom". Oni tvrde da je svaka bolest rezultat grijeha te da onome tko ne može primiti ozdravljenje nedostaje vjere. To sasvim sigurno nije bilo istina u Gajevu slučaju. Njegovo duhovno stanje bilo je dobro, ali

ne i tjelesno. To pokazuje da nečije duhovno stanje ne možemo obrazlagati njegovim tjelesnim stanjem.

3 Apostol se uvelike **obradovao** kad su **došla neka braća i posvjedočila za istinu** koja je bila u Gaju. Dobro je imati istinu u nama, ali još je bolje očitovati istinu u našim životima. Ne samo da mi moramo držati istinu, nego istina mora držati nas. Ljudi radije promatraju propovijed negoli da je slušaju. U ovo doba činjenicâ ništa nije korisnije za Boga negoli sveti život.

4 To je apostolu bilo toliko važno da je rekao: **Veće mi radosti od ovoga nema: čuti da moja djeca žive u istini!** Možda većina od nas misli kako je pridobivanje duša najveća radost kršćanskog života. – Da, prekrasno je vidjeti muškarce i žene prenesene iz kraljevstva tame u kraljevstvo svjetlosti Sina Njegove ljubavi; ali tko bi mogao izmjeriti kolika je bol vidjeti one koji su za sebe tvrdili da su spašeni kako se, poput svinje koja se vraća valjanju u blatu i psa koji se vraća svojoj bljuvotini, vraćaju prijašnjem načinu življenja. S druge strane, kako li je samo uzbuđljivo vidjeti svoju duhovnu djecu kako, od milosti do milosti, napreduju za Gospodina.

Zbog toga Ivan ponovno naglašava važnost rada na daljnjem izgrađivanju vjernika u svim našim evangelističkim nastojanjima.

II. POBOŽNI GAJ (st. 5-8)

5 Gaj je osobito uživao u tome da njegov dom bude otvoren za one koji su obilazili

propovijedajući Evanđelje. Njegova prijazna gostoljubivost nije se protezala samo na one koje je poznavao, nego i na **strance**.² Ivan kaže da je bio vjeran u toj službi. Novi zavjet nam otkriva da je gostoljubivost nešto vrlo važno u Božjim očima. Ako ugošćujemo Gospodinove ljude, to je kao da ugošćujemo samoga Gospodina (Mt 25,40). S druge strane, propust da se ugosti Njegove sluge smatra se propustom u pogledu Njega (Mt 25,45). Pruživši gostoprimstvo strancima, "neki i ne znajući ugostiše anđele" (Heb 13,2). Mnogi mogu posvjedočiti kako su se pružanjem gostoprimstva obroci pretvorili u sakrament (Lk 24,29-35), obratila su se djeca a obitelji bile privučene bliže Gospodinu.

6 U to je uključena i nagrada. Gajeva prijaznost postala je poznata svoj **crkvi**. Ali još više od toga, njegovo je ime zauvijek kao sveto zabilježeno u Božjoj svetoj Riječi kao ime nekoga čiji su srce i dom bili otvoreni. I još više, Gaj će biti nagrađen pred Kristovim Sudištem, jer "tko prima proroka zato što je prorok, primit će plaću proroku" (Mt 10,41). On će imati udjela u nagradi onih propovjednika koje je ugostio. Ovo je nešto što trebaju upamtiti oni koji ne mogu propovijedati: "I ti možeš primiti propovjedničku plaću tako da u Gospodinovo ime iskazuješ gostoprimstvo propovjednicima." – Bog će uzvratiti za svako dobro djelo! Njegova susretljivost okrunat će tvoju susretljivost.

Sada Ivan podsjeća Gaja da će **učiniti dobro isprati li te ljude dostojno Boga**. **Ispratiti ih** na njihovu putu ne znači samo prijateljski se oprostiti, nego i prikladno opskrbiti. To zacijelo stavlja pred nas visoko mjerilo: da dijelimo svoja materijalna dobra s onima koji propovijedaju i naučavaju.

7 Iznesen je osobit razlog zašto bi Gaj trebao pomagati tim putujućim evangelizatorima. On glasi: **jer zbog njegova su imena izišli i ne primaju ništa od pogana**. Ti su ljudi sredstva za svoje izdržava-

nje očekivali samo od Gospodina; nisu htjeli primati potporu od neobraćenih ljudi. Da su to činili bilo bi kao da svog Gospodara smatraju presiromašnim da skrbi za njih. Nespašenima bi to, također, moglo dati lažan razlog za samopravednost.

Kakav li je to samo prijekor zbog načina sabiranja novca u današnjem kršćanstvu! I kako nas samo treba podsjetiti na osobitu obvezu koju imamo prema onim Gospodinovim slugama koji djeluju u vjeri u živoga Boga i koji svoje potrebe ne obznanjaju nikom drugom osim Gospodinu.

8 Mi naime moramo takve primati da budemo suradnici Istine. Primati ih znači učiniti sve što je u našoj moći kako bismo im pomogli, jer kad to činimo pomažemo istini u njezinu napredovanju.

III. DIKTATOR DIOTREF (st. 9-11)

9 Ivan je izgleda pisao **crkvi** ali je njegovo pismo predusreo i uzeo **Diotref**, čovjek koji je pretjerivao u pogledu vlastite važnosti. Taj je, izgleda, bio pravi diktator u zajednici. Njegov je grijeh bila oholost zbog položaja, napuhani *ego* i žestoka ljubomornost u onome što je smatrao vlastitim pravima – što je nesumnjivo opravdavao pričama o neovisnosti mjesne crkve. Diotref je zaboravio da je Krist glava crkve – ako je to ikad i znao! Zaboravio je da je Duh Sveti Kristov Zamjenik, to jest, Zastupnik u crkvi. Nijedan običan čovjek nije imao pravo preuzeti upravu, donositi odluke, prihvaćati ih ili odbijati. Takvo ponašanje je papinstvo i Bog to mrzi. Diotref je nesumnjivo opravdavao svoje ponašanje smatrajući da se bori za istinu. – Ali to je, naravno, bila laž! Nanosio je neizrecivu štetu istini ne primajući apostola Ivana pod izgovorom da to čini iz vjernosti Bogu. I nije tako postupao samo s Ivanom, nego i s drugom braćom.

10 Diotref nije samo odbijao spomenute prave vjernike, nego je isključivao one koji *su* ih primali. Bio je stvorenje gladno moći, čovjek koji je **blebetao zlobne rije-**

či protiv istinskih Božjih slugu. Ivan će ga se sjećati kad sljedeći put posjeti tu zajednicu! Takvi samozvani pape ne mogu opstati kad ih se javno razotkrije pomoću Božje riječi. Njihov ostanak na vlasti ovisi o tajnim sastancima i vladavini straha i zastrašivanja.

11 Gaj je upozoren da se odvrti od takvog zlog ponašanja te nasljeđuje dobro. Dobra djela dokaz su nečije povezanosti s Bogom. Budući da je tako, izgleda da je apostol Diotrefovo duhovno stanje izložio strašnoj sumnji.

IV. ODANI DEMETRIJE

(st. 12)

12 Demetrije je možda glasnik koji je donio ovo pismo. U svakom slučaju, za njega su svjedočili svi, i sama Istina.

F. B. Hole kaže:

Zapazite da nije on taj koji je svjedočio za istinu, nego je istina svjedočila za njega. Demetrije nije bio mjerilo kojim se mjerila istina. Istina je bila mjerilo kojim je on ispitan; budući da je bio ispitan na taj način, našao se prokušan.⁴

V. APOSTOLOV NAUM I BLAGOSLOV

(st. 13, 14 i 15)

Ivan ovu poslanicu zaključuje na gotovo isti način kao što je zaključio i Drugu – odlažući razgovor do susreta licem u lice. Mnogo mu dugujemo za ove poslanice u kojima nam je iznio uvid u prve dane kršćanstva i u kojima su iznesene izvanvremenske upute za narod Božji. Uskoro ćemo razgovarati licem u lice u Nebu pa ćemo potpunije razumjeti ono što nam je povremeno nejasno iz božanskog otkrivenja.

BILJEŠKE

¹(st. 2) F. B. Meyer, *Through the Bible Day by Day*, VII., str. 164, 165.

²(st. 5) Kritički (NU) tekst: "osobito za (grč. *touto*, dosl. "te") strance".

³(st. 8) NU tekst: "podupirati" (*hupolambanein*) umjesto "primati" (*apolambanein*) iz Prihvaćenog (TR) i većine tekstova.

⁴(st. 12) F. B. Hole, daljnji podaci nedostupni.

BIBLIOGRAFIJA

Vidi Bibliografiju pri svršetku Prve Ivanove poslanice.

JUDINA POSLANICA

Uvod

Poslanica od par redaka, ali puna moćnih riječi nebeske milosti.

Origen

I. Jedinstveni položaj u kanonu Svetog pisma

Kao što je Luka pisanje kršćanske povelje započeo knjigom koja se zove *Djela apostolska*, Juda je bio od Boga izabran da napiše pretposljednju knjigu Novog zavjeta, knjigu koju neki prikladno nazivaju *Djela apostaska*, to jest, Djela otpadnička. Juda bi najradije da može pisati o zajedničkoj kršćanskoj vjeri koju dijeli sa svojim čitateljima, ali lažna su se naučavanja toliko proširila da je bio prisiljen zaklinjati kršćane "da se bore za vjeru koja je jedanput zauvijek predana svetima".

Juda ne zaslauđuje svoje riječi! Kako bi razbudio vjernike, on daje maha osjećajima i raskrinkava te ozloglašene krivovjerce ilustracijama iz prirode, Starog zavjeta i židovske predaje (iz Henokove knjige).

Usprkos svom grubom rječniku, ova je poslanica remek-djelo izlaganja ukrašeno trijadama (primjericice, tri zla u st. 11). Opisni otpadnika slikoviti su i nezaboravni.

Crkva je zauvijek ostala dužna Judi za onaj prekrasan blagoslov kojim on završava svoje pismo. To pismo je možda kratko, ali je nadasve potrebno u ovim danima sve većeg otpadništva.

II. Autorstvo

Vanjski dokazi

Usprkos svoje kratkoće, navođenju nekanskih tekstova i činjenici da je nije napisao jedan od apostola (st. 17), Judina je poslanica bolje potvrđena *vanjskim dokazima* negoli 2. Petrova.

Herma, Polikarp i, vjerojatno, Atenagora koriste se tekstovima iz te poslanice.

Tertulijan osobito spominje da se Juda koristio tekstom iz Henokove knjige. Euzebeje pak svrstava Judinu poslanicu među osporavane knjige (*antilegomena*). Muratorijev kanon navodi Judinu poslanicu kao izvornu.

Unutarnji dokazi

Ime Juda (hebrejski *Jehuda*) bilo je vrlo omiljeno židovsko ime. Od sedmorice Juda spomenutih u Novom zavjetu, za trojicu se obično drži da su "Juda ... brat Jakovljevi" koji je napisao ovu poslanicu:

1. Apostol Juda (ne Iskariot, onaj koji se ubio). Budući da 17. stih očigledno prikazuje kako pisac nije bio jedan od apostola, premda bi mu položaj bio uvelike ojačan tvrdnjom da jest apostol, on najvjerojatnije nije kandidat.

2. Juda, jedan od vođa koji je s Pavlom, Barnabom i Silom bio poslan u Antiohiju (Dj 15,22). To je moguće, ali nema dokaza koji bi njega povezivali s ovim pismom.

3. Juda, mlađi polubrat našega Gospodina i brat Jakovljevi (vidi Uvod u Jakovljevu poslanicu). On je najizvjesniji kandidat. I on, poput Gospodina Isusa i Jakova, upotrebljava prikaze iz prirode i ima sličan oštar i osebujan stil. Mi prihvaćamo ovo gledište.

Kao i njegov i Isusov brat Jakov, i Juda je bio previše skroman da bi se koristio svojom prirodnom povezanošću sa Spasiteljem. Na posljetku, jedino što vrijedi jest duhovna povezanost s Gospodinom Isusom. Nije li Krist rekao: "Jer tko god vrši volju Oca mojega koji je na nebesima, taj mi je brat i sestra i majka" (Mt 12,50)?

Jednom drugom prigodom naučavao je da je blagoslovljenije slušati riječ Božju i vršiti je negoli biti Njegov bliski krvni srodnik (Lk 11,27.28). Juda je kao i Jakov zauzimao položaj "sluge". Budući da ni jedan ni drugi sve do poslije Njegovog uskrsnuća nisu vjerovali u svog božanuskog Polubrata, bilo je prikladno prikazati se u takvom duhu. Juda je bio oženjen i sa sobom je kad bi putovao i propovijedao vodio ženu (1 Kor 9,5). Judini su unuci devedesetih godina bili izvedeni pred cara Domicijana pod optužbom da su kršćani. Videći da su im ruke otvrdnule od mnogih godina poljodjelskog rada, car ih je oslobodio kao bezopasne Židove.

III. Datum nastanka

Prijeporno je je li Petar koristio Judinu poslanicu ili je Juda prilagodio 2. Petrovu (oboje se koriste istim izvorom). Sličnosti između tih dviju poslanica prevelike su da bi bile slučajne. Budući da Petar u svojoj Drugoj poslanici (2,1 i 3,3) piše kako će "biti" lažnih učitelja i izrugivača, Juda kaže da su se takvi ljudi već "ušuljali" (st. 4) pa je vjerojatnije da je Juda pisao kasnije. Poslanica je najvjerojatnije pisana između 67. i 80. godine. Budući da Juda ne spominje razorenje Jeruzalema (70. po Kristu), moglo bi značiti da se ono još nije ni zbililo pa bi najvjerojatnije godine nastanka ovog pisma bile 67. - 70. po Kristu. Moglo bi, također, značiti da se to zbililo nedugo prije (ako je poslanica napisana 80., ili čak 85. godine – pod pretpostavkom da je Juda živio tako dugo). Druga je mogućnost da je taj događaj još uvijek bio previše potresan da bi ga osjetljivi hebrejski kršćanin uzeo kao prikaz.

IV. Pozadina i teme

Juda je zabrinut zbog otpadništva. Već je u njegovo doba u crkvi bilo vjerskih kvilinga – petokolonaša – takvih koji su se prikazivali kao Božji sluge ali su, u stvari, bili neprijatelji Kristova križa.

Judina je namjera raskrinkati te izdajnike i opisati njihovu konačnu propast.

Otpadnik je onaj tko za sebe tvrdi da je pravi vjernik ali koji, u stvari, nikada nije bio obnovljen. On može biti kršten i imati udjela u svim povlasticama mjesne zajednice kršćana, ali nakon nekog vremena on svojevolumno odbaci kršćansku vjeru te se zlonamjerno odrekne Spasitelja. Takav ni ječe Kristovo božanstvo, Njegovo otkupiteljsko djelo na križu Golgote, Njegovo tjelesno uskrsnuće, ili neke druge temeljne nauke.

Tu se uopće ne radi o privremenom padu u grijeh – otpadnik nikada nije ni bio obraćen. Uopće ga ne uznemiruje njegovo samovoljno i prezirno odbacivanje Božjeg jedinog načina spasenja. Otvrdnuo je u svom uvjerenju i tvrdoglavo se suprotstavlja Kristu Božjemu.

Otpadništvo nije samo pitanje *nijekanja* Spasitelja. Petar je to učinio; ali on je bio pravi vjernik koji je popustio pod pritiskom nevolje. No on je uistinu volio Gospodina te je stvarnost svoje vjere prikazao skorim pokajanjem i obnovljenjem.

Juda Iskariot je bio takav otpadnik. On je tvrdio da je učenik i putovao je s Gospodinom Isusom oko tri godine. Čak je i služio kao rizničar u momčadi, ali je na poslijetku otkrio svoje pravo lice izdavši Gospodina za trideset srebrnih novčića.

Otpadništvo je grijeh koji vodi u smrt, i to onu koja je izvan domašaja vjerničkih molitava (1 Iv 5,16b). Nemoguće je obnoviti otpadnika na pokajanje, jer on razapinje Sina Božjega i javno ga izvrgava ruglu (Heb 6,6). Za one koji svojevolumno griješe nakon što su primili spoznanje istine "ne preostaje više žrtva za grijehe, nego strašno iščekivanje suda i bijesa ognja koji će proždrijeti protivnike (Heb 10,26.27).

U ranoj je Crkvi već bilo posijano sjeme otpadništva. Pavao je starješine crkve u Efezu upozoravao da će se nakon njegova odlaska uvući okrutni vukovi koji neće štedjeti stado, i da će između njih samih ustati neki koji će govoriti izopačenosti kako bi odvukli učenike za sobom (Dj

20,29.30). U svojoj prvoj poslanici, Ivan spominje antikriste koji su već bili u kršćanskom zajedništvu ali su svoju lažnost očitovali napustivši ga, to jest, odbacivši svoju vjeru (1 Iv 2,18.19).

U 2. Solunjanima 2,2-4 saznajemo da će prije Dana Gospodinovog nastupiti veliko otpadanje od vjere. Držimo da će sljedeći događanja biti sljedeći:

- Najprije će Gospodin doći u zraku kako bi poveo Crkvu u Očev dom (Iv 14,1-3; 1 Sol 4,13-18).
- Zatim će biti potpuno izjalovljene nade tobožnjih kršćana koji budu ostavljeni.
- Potom će Čovjek grijeha imati svoj prvi javni nastup na svjetskoj pozornici.
- Nakon toga će početi Dan Gospodinov – sedam godina razdoblja Tjeskobe.

Čovjek grijeha bit će vrhovni otpadnik – ne samo da će se protiviti Kristu, nego će zahtijevati da ga se štuje kao Boga.

Petar iznosi precizan prikaz otpalih lažnih učitelja koji će se pojaviti u posljednjim danima (2 Pet 2). U nekim crtama njegov je opis blizak opisu koji iznosi Juda. Sličnost dolazi do izražaja kad usporedimo sljedeće stihove:

Juda   2. Petrova

st. 4   2,1-3

st. 7   2,6

st. 8   2,10

st. 9   2,11

st. 10   2,12

st. 16   2,18

U stvari, *razlike* između ta dva odjeljka značajnije su negoli *sličnosti*. Juda ne spominje Nou, Potop ili Lota. Petar izostavlja spomenuti Izraelce koji su bili spašeni iz Egipta, Mihaela, Kajina, Koraha ili Henokovo proročanstvo. On, za razliku od Jude, ne iznosi toliko informacija o anđelima koji su sagriješili. O lažnim učiteljima govori da niječu Gospodara koji ih je otkupio, dok Juda opširno govori da oni "milstost Boga našega izokreću u razuzdanost i

niječu jedinoga Gospodara, Boga, i Gospodina našeg Isusa Krista" (Jd 4).

Umjesto da ta dva poglavlja smatramo kopijama, trebamo shvatiti da je Duh Sveti izabrao materijale koji se uklapaju u Njegovu namjeru u svakom od slučajeva, kao i da se ta dva poglavlja ne poklapaju toliko koliko to na prvi pogled izgleda. Oni koji su proučavali četiri evanđelja i uspoređivali poslanice Efežanima i Kološanima, shvaćaju da se Duh Sveti nikada bespotrebno ne ponavlja. Postoje duhovna značenja koja se kriju iza sličnosti i razlika – samo ako imamo oči da to vidimo.

PREGLED

- I. POZDRAV (st. 1 i 2)
- II. RASKRINKANI OTPADNICI (st. 3-16)
- III. VJERNIKOVA ULOGA USRED OTPADNIŠTVA (st. 17-23)
- IV. PREKRASNI BLAGOSLOV (st. 24 i 25)

Komentar

I. POZDRAV (st. 1 i 2)

1 Bog je preko pravednog **Jude** raskrinkao otpadnike, kojima je glavni predstavnik bio jedan drugi Juda, onaj Iskariotski. Sve što znamo o dobrom **Judi** jest da je bio **sluga Isusa Krista i brat Jakovljevi**.

Kad upućuje ovo pismo, Juda otkriva tri odredišta koja važe za sve prave vjernike. Oni su **pozvani, posvećeni¹ u Bogu Ocu i čuvani u Isusu Kristu**. Bog ih je po Evanđelju **pozvao** iz svijeta kako bi pripali Njemu. **Bog** ih je izdvojio da budu Njegov osobiti i neokaljani narod. Čudesno ih se **čuva** od opasnosti, od štete, okaljivosti i prokletstva, sve dok na posljetku ne budu uvedeni pred Kralja da ga gledaju u Njegovoj krasoti.

2 Svojim čitateljima Juda želi **milost i mir i ljubav**. Ovaj pozdrav osobito je prikladan za one koji su bili suočeni sa snažnim napadima ljudi čiji je cilj bio rušenje vjere. **Milost** je Božja suosjećajna utjeha i skrb za Njegove napadnute svete u doba sukoba i pritisaka. **Mir** je smirenost i pouzdanje koje dolazi od Božje riječi i od toga da se pogled skrene s okolnosti na Njega koji, kako bi ostvario svoje namjere, nadilazi sve okolnosti. **Ljubav** je kad Bog prihvaća svoje drage ljude ne zahtijevajući od njih zasluge – a to je uzvišena naklonost koju potom treba dijeliti s drugima.

On želi da se ta tri blagoslova **umnože**. Ne da budu samo dodatak, nego umnožak!

II. RASKRINKANI OTPADNICI (st. 3-16)

3 Juda je u početku naumio pisati o veličanstvenom **spasenju** koje je zajednički posjed svih vjernika, ali je Božji Duh tako utjecao na tog predanog pisca da je promijenio namjeru. Više mu nije bio dostatan jednostavan esej o nauku; valjalo je napisati žestoki zaziv koji će ojačati čitatelje. Njih je trebalo pokrenuti da se počnu **boriti za vjeru**. Bio je izvršen napad na sveti zalog kršćanske istine i već su bili izvedeni pokušaji da se skrše veliki kršćanski temeljni nauci (doktrine). Božji narod mora beskompromisno stati u obranu nadahnuća, nepogrešivosti, autoriteta i dostatnosti Božje svete riječi.

Ipak, u toj borbi za vjeru kršćanin mora govoriti i djelovati kao kršćanin. Pavao je o tome pisao: "A sluga se Božji ne treba svađati, nego blag biti prema svima, sposoban poučavati, strpljivo podnositi" (2 Tim 2,24). Mora se **boriti** ali ne biti svađljiv; svjedočiti tako da ne naudi svom svjedochanstvu.

Ono za što se trebamo **boriti** jest **vjera koja je jedanput zauvijek bila predana svetima**. Zapazite da ne kaže "nekoć", nego **jedanput zauvijek**. Nauk Pisma je potpun. Kanon je dovršen i više mu se nema što dodati. "Ako je novo nije istinito; ako pak nije istinito, nije novo." Kad neki učitelj tvrdi da ima otkrivenje koje nadilazi

ono što nalazimo u Bibliji, odbacimo to. Vjera je bila predana i ne treba nam ništa drugo. To je naš odgovor vođama lažnih kultura zajedno s njihovim knjigama za koje tvrde da imaju jednak autoritet kao i Pismo.

4 Narav te opasnosti razotkriven nam je u ovom stihu. Na kršćansko su zajedništvo navalili rušilački elementi. Neopazice su se uvukli neki ljudi. Bio je to prikriveni prijevartni pokret.

Ti petokolonaši **odavna su već zapisani za osudu**. Ovo zvuči kao da je Bog te osobite pojedince izabrao za propast. Ali to nije značenje tih riječi; Biblija nigdje ne naučava da su neki izabrani za propast. Kad se netko spasi to je zbog suverene Božje milosti; ali kad netko bude izgubljen, to je zbog njegova vlastitog grijeha i neposlušnosti.

Ove riječi uče nas da je **osuda** otpadnika donesena već mnogo ranije. Ako netko izabere otpadanje od kršćanske vjere, tada je njegova **osuda** ista kao i osuda nevjernih Izraelaca u pustinji, pobunjenih anđela i Sodomljana. Oni nisu predodređeni da otpadnu, ali čim sami odluče otpasti, suočavaju se s kaznom predodređenom za sve otpadnike.

Dva istaknuta obilježja tih bezbožnih ljudi jesu njihovo izopačeno ponašanje i njihov iskvareni nauk. Oni svojim ponašanjem **izokreću milost Boga našega u razuzdanost**. Kršćansku slobodu promeću u razuzdanost te iskrivljuju slobodu kako bi im služila kao dopuštenje da griješe. U svom nauku oni **niječu jedinoga Gospodara,² Boga, i Gospodina našeg Isusa Krista**. Niječu mu apsolutno pravo da vlada, Njegovo božanstvo, Njegovu zastupničku smrt, Njegovo uskrsnuće – u stvari, niječu svaki bitni nauk o Njegovoj Osobi i djelu. Premda zagovaraju velike slobode u duhovnom području, dogmatski se i pakosno protive Evanđelju, vrijednosti Kristove dragocjene krvi i tome da je On jedini put spasenja.

Tko su ti ljudi? To su tobožnji službenici Evanđelja. U kršćanskom svijetu zauzimaju vodeće položaje. Neki su biskupi ili pak članovi crkvenih sabora i profesori vjerskih sveučilišta. Svima njima zajedničko je jedno – oni su protiv Krista Biblije i sami su sebi izmislili liberalnog,³ to jest, novo-ortodoksnog⁴ "Krista" lišenog slave, veličanstva, vlasti i autoriteta.

5 Jasno je sve što se tiče Božjeg stava prema tim otpadnicima. On ga je više negoli jedanput otkrio u Starom zavjetu. Juda sada želi **podsjetiti** svoje slušatelje na tri takva primjera – na nevjerne Izraelce, na anđele koji su sagriješili i na građane Sodome i Gomore.

Prvi primjer je Izrael u pustinji: **Gospodin je izbavio narod iz zemlje Egipta, a potom uništio one koji nisu vjerovali** (vidi Br 13 i 14; 1 Kor 10,5-10). Bog je svom narodu obećao zemlju Kanaan. To je obećanju sadržavalo sva ovlaštenja koja su im trebala. Ali oni su kod Kadeša prihvatili zlo izvješće svojih uhoda i pobunili se protiv Gospodina. Kao rezultat tog ozloglašenja, svi muškarci koji su prigodom izlaska iz Egipta imali dvadeset ili više godina, osim Kaleba i Jošue, propali su u pustinji (vidi Heb 3,16-19).

6 Sljedeći primjer pobune i otpadništva su **anđeli** koji su sagriješili. Jedino sigurno što znamo o njima jest da nisu **očuvali stanje** koje je bilo predviđeno za njih, nego su **napustili vlastito prebivalište** pa se sada čuvaju u **vječnim okovima u mraku** gdje čekaju konačnu osudu.

Što se tiče Pisma, izgleda da su anđeli otpali u dva navrata. Prvi put je to bilo kad je pao Lucifer i najvjerojatnije u svoju pobunu uvukao vojsku anđeoskih bića. Ti pali anđeli danas nisu vezani. Đavao i njegovi zlodusi djelatno vode rat protiv Gospodina i Njegovog naroda.

Drugo otpadnuće anđela jest ovo o kojem govore Juda i Petar (2 Pet 2,4). Poznavaatelji Biblije uvelike se razlikuju u mišljenjima o tome na koji se događaj ovdje

misli. Ono što mi predlažemo samo je osobno gledište, a ne dogmatsko obrazloženje činjenice.

Mi vjerujemo da Juda govori o onome što je zapisano u Postanku 6,1-7. Sinovi Božji napustili su svoj položaj anđeoskih bića, sišli na Zemlju u ljudskom obličju te uzimali za žene ljudske kćeri. Ta vrst bračnog sjedinjenja bila je suprotna Božjem poretku i gadost u Njegovim očima. Iz četvrtog stiha moglo bi se shvatiti da su se u tim neprirodnim brakovima rađala djeca goleme snage i opakosti. Bilo to tako ili ne, jasno je da je u to doba Bog bio krajnje nezadovoljan s ljudskom opakošću te je odlučio uništiti Zemlju Potopom.

Tri se primjedbe protive iznesenom gledištu: (1.) Odjeljak u Postanku ne spominje anđele nego samo "sinove Božje". (2.) Anđeli su bespolni. (3.) Anđeli se ne žene.

Istina je da anđeli nisu doslovce navedeni, ali je istina i da u semitskim jezicima izraz "sinovi Božji" označava anđele (vidi Job 1,6; 2,1).

Ne postoji biblijski navod koji tvrdi da su anđeli bespolni. Anđeli su se ponekad pojavljivali na Zemlji u ljudskom obličju te imali ljudske udove i nagone (Post 18,2 i 11; usp. 19,1 i 3-5).

Biblija ne kaže da se anđeli ne žene, nego da se u *Nebu* "ne žene niti ne udaju" (Mt 22,30).

Koji god povijesni događaj stajao iza ovog stiha, važno je to da su anđeli napustili područje koje je Bog odredio za njih pa su sada u okovima i u mraku sve do trenutka kad prime svoju konačnu kaznu i propadnu.

7 Treće starozavjetno otpadništvo koje Juda spominje jest ono koje su doživjeli **Sodoma i Gomora i okolni gradovi** (Post 18,16 – 19,29). Uvodna riječca kao pokazuje da je grijeh Sodomljana bio sličan grijehu anđela. Radilo se o golemom nemoralu koji je do krajnosti bio protunaravan i odvratn Bogu.

Apostol Pavao u Poslanici Rimljanima ovako opisuje taj osobiti grijeh izopačenosti: "Pa i njihove žene zamijeniše naravno općenje protunaravnim. Isto tako i muškarci, napustivši naravno općenje sa ženom, raspališe se u svojoj pohoti jedan prema drugome pa muškarci s muškarcima sramotno čine i sami na sebi primaju zasluženu plaću svog zastranjenja" (Rim 1,26b.27). Muškarci iz Sodome, Gomore, Adme i Sebojima uvelike su bili u homoseksualizmu. Ovdje je taj grijeh opisan riječima **otišli za drugovrsmim tijelom**, što znači da je to bilo nešto potpuno suprotno prirodnom poretku koji je odredio Bog.

Zar je slučajnost da su mnogi suvremeni otpadnici na čelu onih koji javno zagovaraju homoseksualizam i bore se da ga se ozakoni (sve dok se radi o odraslim osobama koje međusobno pristaju na to).

Svim takvim razuzdanicima gradovi Sodoma i Gomora iznijeti su kao primjer **ispaštanja kazne u vječnom ognju**. Izraz **vječni oganj** ne može značiti da je oganj koji ih je uništio vječan, nego da temeljitošću i golemošću svoje razorne snage služi kao prikaz vječne kazne koja će snaći sve buntovnike.

8 Juda se vraća otpadnicima svog doba te kreće u opis njihovih grijeha, njihove optužbe, njihovih replika u prirodi, njihove propasti te njihovih bezbožnih riječi i djela (st. 8-16).

Najprije su spomenuti njihovi grijesi. Svojim sanjarenjima oni **kaljaju tijelo**, a misaoni im je život zagađen. Živeći u svijetu prljavih maštarija oni ispunjenje svojih snova, kao i Sodomljani, nalaze u spolnom nemoralu.

Oni odbacuju **Vrhovništvo** (*autoritet* u NKJV, nap. prev.). Bune se protiv Boga i protiv vlasti. Pobornici su bezakonja i bezvlašća. Imena im se nalaze na popisima članova organizacija koje su posvećene rušenju vlasti.

Pogrđuju **Slavu** (NKJV, anđeoske *dostojanstvenike*; nap. prev.). Ništa im ne

znače riječi: "... jer nema vlasti osim od Boga, i koje su na vlasti od Boga su postavljene" (Rim 13,1b). Izruguju se božanskoj zapovijedi: "Ne huli Boga i ne psuj glavara svog naroda" (Izl 22,27). Protiv autoriteta – bilo božanskog, bilo anđeoskog, ili ljudskog – govore s prezirom i s pakošću.

9 U tom smislu oni si prisvajaju slobodu kojom bi se odbio poslužiti i **Mihael arkandeo**. Kad se Mihael prepirao s **đavlom za Mojsijevo tijelo, nije se usudio** rugati mu se nego je jednostavno rekao: **Ukorio te Gospodin!** Tu Juda spominje događaj koji nije spomenut nigdje drugdje u Bibliji. Prirodno je stoga pitati se: "Odakle mu ta informacija?"

Neki kažu da je do njega došla predajom. Može biti da jest, a može biti i da nije. Nas najviše nas zadovoljava objašnjenje da je to Judi otkrio isti Duh Sveti koji ga je i potaknuo da napiše ovu poslanicu.

Ne znamo točno zbog čega je između Mihaela i Sotone došlo do prepirke oko **Mojsijevog tijela**. Znamo da je Mojsija Bog pokopao negdje u Moapskoj dolini. Nije neobično što je Sotona htio znati točno mjesto – on bi ondje dao izgraditi Mojsijevo svetište! Potom bi Izrael zapao u idolopokloničko štovanje Mojsijevih kostiju. Kao anđeoski predstavnik izraelskog naroda (Dan 10,21), Mihael se trudio da narod sačuva od tog oblika idolopoklonstva time što je sačuvao tajnim mjesto pokopa.

Ali važno je sljedeće. Premda je **Mihael arkandeo**, onaj po kome će Bog zbaciti Sotonu s neba (Otk 12,7-9), on se svejedno nije usudio pogrdivati onoga koji vlada svijetom zloduha. Svaki takav ukor prepustio je Bogu.

10 Svoje glavi i drski, otpadnici govore pogrdno o onome o čemu nemaju pojma. Ne shvaćaju da u svakom društvenom uređenju mora postojati autoritet kao i pokoravanje tom autoritetu. Stoga se oni šepire i razmeću u drskom buntovništvu.

Najbolje im je poznato područje prirodnih nagona i ugađanja vlastitim tjelesnim prohtjevima. Bezumni poput nerazumnih životinja prepuštaju se spolnom zadovoljavanju i pritom se kvare te sami sebe uništavaju.

11 Nad njima je proglašena oštra osuda: **Ja o njima!** Zbog svog okorjelog i nepokajnog srca navlače na sebe gnjev za Dan gnjeva i otkrivenja pravednoga suda Božjega (Rim 2,5).

Njihov je život opisan kao padanje koje se sve više ubrzava. Najprije su pošli **putom Kajinovim**. Pohlepno su hrlili **k Bileamovoj zabludi**. Na posljertku su **propali u Korahovu protivljenju**. Zabluda i otpadništvo nikada ne stoje nego strmoglavce vode ljude u pogibelj, a zatim ih izručuju u propast.

Kajinov put u biti je odbacivanje spasenja po krvi zastupničke žrtve (Post 4). To je pokušaj ugađanja Bogu ljudskim naporima. C. H. Mackintosh veli: "Odbacuje se Božji način – *očišćenje* – i nadomješta se ljudskim naporom – *poboljšanje*. To je Kajinov put." No, naravno, oslanjanje na ljudska nastojanja dovodi do mržnje prema milosti i predmetu milosti. Ta mržnja na posljertku dovodi do progona, pa čak i do umorstva (1 Iv 3,15).

Bileamova zabluda jest želja za osobnim bogaćenjem pomoću službe za Boga. Bileam je tvrdio za se da je Božji prorok, ali je bio pohlepan i spreman prodati svoj proročki dar za novac (Br 22 – 24). Balak mu je pet puta platio da prokune Izraela i on je bio više negoli spreman da to učini, ali ga je Bog silom spriječio. Mnogo toga što je taj čovjek rekao bilo je istinito i prekrasno, ali zbog onoga što je činio bio je prorok-najamnik. Nije mogao prokleti Izraelce, ali je na posljertku uspio tako što ih je namamio u grijeh s kćerima Moabaca (Br 25,1-5).

Kao i Bileam, današnji su lažni učitelji udvorni i uvjerljivi. Istodobno mogu govoriti dvostrukim jezikom. Zadržavaju is-

tinu kako bi uvećali svoju zaradu. Stvar je u tome da su pohlepni te od kuće Božje pokušavaju načiniti kuću trgovačku.

Danas je kršćanski svijet zagađen grijehom koji se naziva *simonija*. Kad bi na neki način bilo moguće ukloniti tu pobudu za zaradom, mnogo toga što se prikazuje kršćanskim djelima naprasno bi stalo.

C. A. Coates upozorava:

Čovjek je tako podao da zarađuje na onome što pripada Bogu. Krajnji domot ljudske podlosti jest to da čovjek želi za sebe zarađivati na nečemu što je Božje. Gospodin je to izričito osudio. Uviđamo da je kršćanski svijet prepun toga, stoga trebamo paziti na sebe kako se ne bi uvuklo i među nas.⁵

Treći razlog zbog kojeg Juda izriče svoj "jao" jest taj da su ti ljudi propali u protivljenju Korahovu. Korah se zajedno s Datanom i Abiramom pobunio protiv Mojsijevog i Aronovog vodstva te se poželio nametnuti za svećeničku službu (Br 16). Time su oni, u stvari, prezreli Gospodina. Zbog te ih je nepokornosti žive pokopao snažan potres. Time je Bog pokazao svoje krajnje nezadovoljstvo zbog njihove pobune protiv onih koje je On postavio kao svoje zastupnike.

12 Zatim Juda izabire nekoliko sličnosti iz svijeta prirode kako bi opisao karakter i sudbinu tih otpadnika. Moffatt veli da su "temeljito pretraženi nebo, zemlja i more kako bi se prikazao karakter tih ljudi".

Oni su mrlje (*podvodne stijene* u grč. izvorniku, nap. prev.) na gozbama ljubavi⁶ koje su rani kršćani održavali zajedno s Gospodnjom večerom. Nisu se bojali ni Boga ni ljudi i brinuli su samo za sebe a ne za stado. Mamilu su druge da im okaljaju vjeru.

Oni su **bezvodni oblaci** koji obećavaju osvježenje sasušenoj zemlji, ali ih **raznose** (NKJV bilješka)⁷ **vjetrovi** te iza njih ostaje razočaranje i neuspjeh.

Oni su ogoljela **stabla jesenska** bez lišća i bez plodova. **Dvaput umrla** mogao bi

biti pojačani izraz koji znači da su potpuno mrtvi – ili bi moglo značiti da su im mrtvi i korijen i grane. Osim toga, **iščupani** su **iz korijena** kao da ih je srušio snažan vjetar ne ostavivši im u zemlji ni panj iz kojeg bi kasnije mogao niknuti život.

13 Oni su i **bijesno morsko valovlje**; neukrotivi, neobuzdani i žestoki. Zbog buke koju podižu i zbog neprestana gibanja nema ničega što bi mogli pokazati osim pjene svoje **sramote**. Hvale se onime čega bi se morali stidjeti i za sobom ne ostavljaju ništa vrijednoga.

I, konačno, oni su kao **zvijezde lutilice za koje se čuva najcrnja tama zauvijek**. **Zvijezde lutilice** su nebeska tijela koja se ne gibaju po uobičajenoj putanji. Bezvrijedne su u tom smislu da se pomoću njih nije moguće upravljati. – Kako je to prikazan prikaz lažnih učitelja! Nemoguće je dobiti duhovno usmjerenje od tih religijskih meteora, zvijezda padalica i kometa, koji na trenutak zaplamte a zatim se, poput raketa za vatromet, izgube u tami.

14 Propast otpadnika bila je proročena po **Henoku** iz sedmog naraštaja od **Adama**. To proročanstvo nalazimo samo u Judinoj poslanici. Neki misle da je uzeto iz apokrifne Henokove knjige, ali nema dokaza da je ta sumnjiva knjiga postojala u Judino doba.

Kelly je rekao:

Henokova knjiga ima sve značajke koje nas upućuju na to da je pisana nedugo nakon razorenja Jeruzalema (dakle, nakon što je napisana Judina poslanica), i to od strane nekog Židova koji se još uvijek zavaravao nadom da će Bog stati uz Židove.⁸

Premda ne znamo kako je Juda saznao to drevno proročanstvo, najjednostavnije i najuvjerljivije objašnjenje jest da mu je Duh Sveti otkrio te riječi jednako kao što ga je vodio i u ostatku poslanice.

Proročanstvo počinje riječima: **Gle, dolazi⁹ Gospodin s desecima tisuća svojih svetaca**. To proročanstvo tek će se uvodno

i djelomično ispuniti kad se Gospodin Isus vrati na Zemlju nakon Tjeskobe da uništi svoje neprijatelje i zavlada kao Kralj. No potpuno i konačno će se ispuniti pri svršetku Milenija kad se bude suđilo zlim mrtvima pred velikim bijelim prijestoljem.

15 Krist dolazi izvršiti osudu nad svima. Ostatak ovoga stiha pokazuje da se svima odnosi na sve bezbožnike. Istinski vjernici neće biti uključeni u to. Po vjeri u Krista oni su oslobođeni suda; kao što im je obećano u Iv 5,24: "Zaista, zaista, kažem vam: onaj tko sluša moju riječ i vjeruje onomu koji me poslao, ima život vječni i ne dolazi na sud, nego je prešao iz smrti u život."

Kao Sin čovječji kome je povjereno suđenje, Gospodin Isus će dokazati grijeh svima koji su bezbožni među njima, za sva njihova bezbožna djela koja bezbožno počinise i za sve teške riječi koje protiv njega izrekoše bezbožni grešnici. U ovom stihu na četiri mjesta nalazimo riječ bezbožni. Bezbožni su ljudi, bezbožna su im djela, bezbožan je način na koji čine ta djela i, osim toga, svoju bezbožnost očituju hulama protiv Gospodina. On će ih uvjeriti u svu tu njihovu bezbožnost; ali ne samo tako što će učiniti da oni osjete duboki smisao svoje krivice, nego i tako što će im izreći kaznu za dokazani grijeh.

16 Sada su pak potanko opisane njihove bezbožne riječi i djela. Oni su gundala; žale se na Božju skrb umjesto da su mu zahvalni za milost. Činjenica da Bog mrzi takvo zanovijetanje uvelike je potvrđena kaznama kojima je u pustinji bio podvrgnuo Izraela.

Takvi uvijek nalaze zamjerku Gospodinu. "Zbog čega On dopušta ratove i patnju? – Zbog čega ne prekine sve društvene nepravde? – Ako je svemoguć, zašto ne učini nešto u pogledu zbrke u kojoj je svijet?"

Oni, također, zamjeraju Božjim ljudima da su ograničeni što se tiče vjeroispovijedanja i čistunci što se tiče ponašanja.

Takvi žive puteno; ugađaju strastima tijela i najglasniji su u zastupanju popustljivosti u spolnosti.

Njihov drski govor dokazuje da samo žele privući pozornost. Svojim sablažnjivim pristajanjem uz političke, gospodarske i društvene krajnosti izazivaju golemu pozornost. Njihovo smjelo i besramno odbacivanje temeljnih kršćanskih doktrina – kao što je to njihova tvrdnja da je Bog mrtav – na neki ih način izvode na glas među liberalnim teolozima.

I, konačno, stručnjaci su za laskanje, a time stječu brojno sljedbeništvo i odlične prihode.

Ovaj je prikaz istinit i točan. Skoro svaki dan potvrđuju ga informativni mediji diljem svijeta.

III. VJERNIKOVA ULOGA USRED OTPADNIŠTVA (st. 17-23)

17 Juda se sada od otpadnika okreće k ulozi koju vjernik ima usred tih unajmljenih pastira. Vjernike on najprije podsjeća da su već bili upozoreni na tu nadolazeću pošast. Zatim ih potiče da se održavaju u snažnoj duhovnoj kondiciji. I, na posljeticu, savjetuje im da se, kad poslužuju onima koji su pali kao žrtve spomenutih otpadnika, koriste razborom.

Apostoli su prorekli pojavu lažnih učitelja. To je lako vidjeti u Pavlovoj (Dj 20,29.30; 1 Tim 4,1-5; 2 Tim 3,1-9); Petrovoj ("Pet 2,1-22; 3,1-4) i Ivanovoj službi (1 Iv 2,18.19).

18 i 19 Jezgra njihove poruke bila je da će u posljednje doba biti podrugljivaca koji će se povoditi za svojim bezbožnim požudama.

Tom svom svjedočanstvu Juda sada dodaje objašnjenje da ti izrugivači imaju tri istaknute značajke. Oni su tjelesna stvorenja, što znači da razmišljaju i postupaju kao prirodni ljudi. Odvajaju se te odvlače učenike za sobom a vjerojatno i, u skladu sa svojim napredovanjem u otpadništvu,

dijele ljude na različite staleže. Ti ljudi **ne-maju Duha**. Nikada se nisu rodili odozgo i stoga uopće nisu sposobni razumjeti ono što se tiče Boga.

20 Naravno, vjernikovo je utočište ostati blizu Gospodinu i živjeti u neprekinutom zajedništvu s Njim. Ali kako se to postiže? Juda nam otkriva četiri koraka.

Prvi je: naziđujte na svojoj presvetoj, to jest, kršćanskoj vjeri. Izgrađujemo se tako da proučavamo Bibliju i pokoravamo joj se. Trajna bliskost s Riječju sigurno nas vodi putom pravednosti i upozorava nas na pošasti na koje nailazimo. "Ljudi mogu ozloglasiti nauk," kaže H. Pickering, "ali vjerovanje je ono što stvara karakter, a ne da karakter stvara vjerovanje."

Drugi korak jest **moliti se u Duhu Svetom**. To znači moliti se kako nas **Duh** vodi, u skladu s voljom Božjom koja nam je otkrivena u Bibliji ili kako nam je kao vjerniku u skrovitosti osobno otkrivena po **Duhu**. To je u opreci molitvama koje se izgovaraju mehanički ili pak raspredaju bez ikakva stvarnog duhovnog učešća.

21 Vjernici se, *ponovno*, trebaju čuvati u **ljubavi Božjoj**. Ovdje se **ljubav Božja** može usporediti sa sjajem Sunca. Sunce uvijek sjaji, ali kad nešto dođe između nas i Sunca više nismo u njegovu sjaju. Tako je i s Božjom ljubavlju. Ona nas uvijek osvjetljava; ali ako između nas i Gospodina dođe grijeh, tada više ne uživamo Njegovu ljubav na djelu. Mi se, prije svega, možemo **čuvati** u Njegovoj **ljubavi** tako da živimo sveto i pobožno. Ako između nas dođe neki grijeh, trebamo ga odmah priznati i napustiti. Tajna je u tome da ne dopustimo bilo čemu da se uvuče između nas i Boga.

Ništa između moje duše i Spasitelja,
Ništa od varljivog sna ovoga svijeta;
Ništa što priječi put i najmanjem Njegovom daru.
Čistim drži svoj put, ne puštaj ništa
između sebe i Njega.

Charles A. Tindley

Na posljetku, trebamo živjeti **iščekujući milosrđe Gospodina našeg Isusa Krista za život vječni**. Ovdje spomenuto **milosrđe Gospodina našeg** odnosi se na Njegov skori povratak kad će doći uzeti svoj narod kući u Nebo. U danima tame i otpadništva trebamo se čuvati da svjetlo blažene nade gori u našim srcima. To će se pokazati kao utješna i pročišćujuća nada (1 Sol 4,18; 1 Iv 3,3).

22 U postupanju sa žrtvama otpadništva nužno je imati određenu mjeru duhovne razboritosti. Pismo pravi razliku između načina kako postupati s onima koji djelatno promiču lažne kultove i onih koje su oni prevarili. Što se tiče vođa i promicatelja, obrazac je objavljen u 2 Iv 10 i 11: "Ako tko dolazi k vama i ne donosi taj nauk, ne primajte ga u kuću niti ga pozdravljajte; jer tko ga pozdravlja, sudjeluje u njegovim zlim djelima." Ali govoreći o onima koje su zaveli lažni učitelji, Juda savjetuje da ih **razlikujemo**¹⁰ i iznosi nam dva različita načina djelovanja.

Na jedne se ljude trebamo sažaliti. To znači da se trebamo samilosno zauzeti za njih te ih iz sumnji i prepiranja pokušati izvesti u nepokolebljivo vjerovanje u božansku istinu.

23 Zatim su tu oni što su na samom rubu ponora, koji tek što nisu upali u oganj otpadništva. Njih trebamo spašavati snažnim i odlučnim upozorenjima i uputama – **mrzeći čak i halju tijelom okaljanu!** U Starom se zavjetu spominje da je oprava gubavca bila zaražena i trebalo ju je spaliti (Lev 13,47-52). Kad se danas bavimo onima koji su upali u spolne grijehe moramo imati na umu da neki materijalni predmeti, na primjer odjeća, često potiču strasti. Kad gledamo ili osjećamo nešto takvo, u svom umu počnemo to povezivati s nekim grijesima. Stoga kad se bavimo s ljudima koji su se okaljali, moramo biti oprezni da izbjegnemo sve ono što bi se moglo pokazati kao napast u našem životu. Ovako je to izrazio neki nepoznati pisac:

Oprava koja pripada nekom čovjeku povezana je i zagađena s grijehom, zarazom zla. Sve što je povezano s grešnim životom trebamo odbaciti ako želimo biti očuvani od zaraze i pošasti koju izaziva ta bolest što razara dušu.

J. B. Mayor upozorava: "I dok je dužnost kršćanina sažalijevati grešnika i moliti za nj, s odvratnošću mora gledati na sve ono što na sebi nosi tragove grijeha."¹¹

IV. PREKRASNI BLAGOSLOV (st. 24 i 25)

24 Juda završava s prekrasnim blagoslovom. To je pripisivanje slave i štovanja **Onomu koji može spasiti** (Heb 7,25), učvrstiti (Rim 16,25), pomoći (Heb 2,18), podložiti (Fil 3,21) – ovdje pak **može očuvati**. On nas može očuvati u savršenom miru (Iza 26,3), može sačuvati ono što nam je povjereno do onoga Dana (2 Tim 1,12), moćan je učiniti mnogo obilnije nego mi molili ili zamislili (Ef 3,20) i On nas¹² **može očuvati od pada**. Ovo posljednje obećanje osobito je prikladno za dane otpadništva o kojima govori Juda.

Ali tu ne prestaje Njegovo obećanje. On nas, također, može **postaviti pred svoju slavu besprijekorne i u radosnu klicanju**. – To je uistinu veličanstveno! Kad se samo sjetimo što smo bili – mrtvi u prijestupima i grijesima; kad samo pomislimo što smo sada – jadni, slabi, neuspješni slugi; i zatim pomisliti da ćemo jednoga dana stajati potpuno **besprijekorni** u Prijestolnoj dvorani univerzuma radosno kličući – koje li milosti!

25 Nije On samo naš Čuvar i Usavršitelj – On je **Bog, naš Spasitelj**.¹³ Čudesno je to da se Bog toliko zanimao za nas da je postao našim Spasiteljem, i to u smislu da je smislio plan kako nas spasiti te je dao svog bezgrešnog Sina kao žrtvenoga Jaganjca. On je **jedini mudar** – na posljetku sva mudrost potječe od Boga (usp. Jak 1,5). Naša mudrost samo dotječe iz vrela mudrosti, jedinog **mudrog** Boga.

Štovanje jest pripisati Bogu ono čega je dostojan, a to će biti **slava, veličanstvo, moć i vlast**. **Slava** je uzvišena čast koju On zaslužuje zbog svega što jest i zbog svega što je za nas učinio. **Veličanstvo** je dostojanstvo i sjaj koji On zaslužuje kao Vrhovni Vladar univerzuma. **Vlast** je neosporna prevlast koja mu pripada po Njegovom suverenom pravu. A **moć** ili autoritet snaga su i isključivo pravo da vlada nad svime što su Njegove ruke načinile.

Takve je vrsti štovanja bio dostojan u prošlosti, dostojan je u sadašnjosti i bit će ga dostojan u svoj vječnosti. Otpadnici i lažni učitelji mogu pokušavati lišiti ga **slave**, umanjivati mu **veličanstvo** te gundati protiv Njegove **vlasti** i osporavati Njegovu **moć**; ali svi pravi vjernici svoje vrhunsko ispunjenje nalaze u tome da ga proslavljaju i uživaju u Njemu – **sada i u sve vjekove. Amen.**

BILJEŠKE

¹(st. 1) Umjesto "posvećenima" (*hegiasmenois*) kritički tekst (NU) donosi "ljubljenima" (*agapemenois*). No uvod u strogu osudu nećudoređa u ovom pismu vjerojatno je bolje prikazan svojom oprekom, a to je "posvećenost".

²(st. 4) Ovdje je u NU tekstu izostavljena imenica "Bog". "Gospodar" i "Gospodin" dvije su različite riječi u izvorniku. Za "Gospodina Isusa" najčešća se upotrebljava riječ *Kyrios*. Za "Gospodara Boga" uporabljena je istoznačnica *Despotes*. (Ni *engleska* ni *hrvatska* izvedenica "despot" zbog loše konotacije nije prikladna kao prijevod te riječi.) Obje riječi inače znače "Gospodin", "Gospodar" ili "Vladnik".

³(st. 4) "Liberalan" znači "slobodan", ali u religiji se to odnosi na one koji niječu glavne nauke (doktrine) vjere; kao što su nadahnuće Pisma, Kristovo djevičansko rođenje, božanstvo i pomirenje po Njegovoj krvi. Takozvani liberali često prihvaćaju svaki nauk ili religiju – samo ako se

ne radi o pravovjernom (ortodoksnom) biblijskom naučavanju.

⁴(st. 4) "Neo- (novo) -ortodoksni (pravovjerni), u stvari, nisu uopće pravovjerni. Prihvaćaju neka od naučavanja iz Biblije, ali pravovjerne izraze koriste kako bi prikriili svoju nebiblijsku nevjeru. Na primjer, novoortodoksnom teologu Biblija "postaje" Božja riječ tek "ako mu govori". Za pravovjernoga (ortodoksnog) vjernika Biblija jest Božja riječ.

⁵(st. 11) C. A. Coates, *An Outline of Mark's Gospel and Other Ministry*, str. 125.

⁶(st. 12) Te su gozbe nazivali *agape*, doslovice "ljubav".

⁷(st. 12) Bolja formulacija bila bi "odnose" ili "sobom nose" kao u najstarijem (NU) i u većini rukopisa (Većinski tekst). Oblik iz TR, KJV i NKJV ("raznose") ima slabu potporu.

⁸(st. 14) William Kelly, "Lectures on the Epistle of Jude", *The Serious Christian*, I., 123.

⁹(st. 14) "Dolazi" u izvorniku je u aoristu (*elthe*). To je prijevod semitskog "proročkog perfekta", to jest, kad se neki budućí događaj smatra toliko izvjesnim da se izražava kao da se već dogodio.

¹⁰(st. 22) Ovdje su tekstualne varijante još zamršenije činjenicom da grčki glagol *diakrinomai* može značiti "sumnjati" ili "razlikovati".

¹¹(st. 23) J. B. Mayor, *The Epistle of St. Jude and the Second Epistle of St. Peter*, str. 51.

¹²(st. 24) U Većinskom tekstu tu dolazi "njih" umjesto "vas" i smjera na grešnike iz prijašnjih stihova, to jest, na one koje duhovni kršćani pokušavaju spasiti.

¹³(st. 25) Bilješke u NKJV Novom zavjetu pokazuju da je NU tekst (Aleksandrijski) često kraći (izostavlja mnoge riječi) negoli *Prihvaćeni* i *Većinski* tekst. Stoga je osobito zanimljivo kad u tom tekstu nai-

demo na neke dodatke. U 25. stihu nalazimo tri dodatka tako da on glasi:

*Jedinom Bogu, Spasitelju našem,
po Isusu Kristu, našem Gospodinu,
slava i veličanstvo,
vlast i moć,
prije svih vremena, itd.*

No NU ipak izostavlja riječ "mudromu". Možda je taj Judin vječni blagoslov u navedenom duljem obliku bio izgovaran u egiptaskim crkvama.

BIBLIOGRAFIJA

Bigg, Charles. *The Epistles of St. Peter and St. Jude*. Edinburgh: T. & T. Clark Ltd., 1901.

Coder, S. Maxwell. *Jude: The Acts of the Apostates*. Chicago: Moody Press, 1958.

Green, Michael. *The Second Epistle General of Peter and the General Epistle of Jude*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1968.

Ironside, H. A. *Epistles of John and Jude*. New York: Loizeaux Bros., Inc., 1931.

Kelly, William. "Lectures on the Epistle of Jude", *The Serious Christian*, Vol. I. Charlotte, N. C.: Books for Christians, 1970.

Mayor, J. B. *The Epistle of St. Jude and the Second Epistle of St. Peter*. Grand Rapids: Baker Book House, 1965.

OTKRIVENJE ISUSA KRISTA

Uvod

Hvala treba ispuniti naša srca kad čitamo riječi ovoga Proročanstva i sjetimo se milosti koja nas je spasila od svega što dolazi na ovaj svijet. Sljedeći blagoslov jest izvjesnost konačne pobjede i slave.

Arno C. Gaebelein

I. Jedinствен položaj u Kanonu Svetog pisma

Jedinственost posljednje knjige u Bibliji očituje se već u njezinoj početnoj riječi – "Otkrivenje", ili *Apokalupsis* u izvorniku. Od te riječi, koja znači i *razotkrivanje*, potječe izraz *apokaliptično*, koji se odnosi na vrstu štiva kakvu nalazimo u Danielu, Ezekielu i Zahariji u Starom, no jedino na ovom mjestu u Novom zavjetu. Odnosi se na proročka viđenja o budućnosti a koristi se simbolima, slikovitim izrazima i ostalim književnim sredstvima.

Ne samo da Knjiga Otkrivenja gleda *na-prijed*, na *budući* svršetak svega postojećeg te konačnu Božju i Jaganjčevu pobjedu, nego i u jedno povezuje prethodnih šezdeset i pet knjiga Biblije. U stvari, tu knjigu moguće je razumjeti jedino ako se poznaje cijela Biblija! *Skoro* sve spomene osobe, simbole, događaje, brojeve, boje, itd., već smo ranije sreli u Božjoj riječi. Neki su tu knjigu prikladno nazvali "Velikom središnjom postajom" Biblije, zato što tu dolaze "vlakovi". – Kakvi to vlakovi? "Vlakovi misli" pojavljuju se u Knjizi Postanka i u knjigama koje slijede nakon nje, a ti su "vlakovi" shvaćanje o grimiznoj crti otkupljenja, Izraelskom narodu, poganskim narodima, Crkvi, neprijatelju Božjih ljudi (Sotoni), Antikristu i mnogo toga drugog.

Apokalipsa (od 4. stoljeća često pogrešno nazivana "Otkrivenjem Svetog Ivana Božanskog", u stvari je "Otkrivenje Isusa Krista" – Otk 1,1) nužna je kulminacija

Biblije. Ona nam govori kako će sve završiti. Čak i površno čitanje treba biti ozbiljno upozorenje nevjernicima da se pokaju, a Božjim ljudima ohrabrenje da ustraju!

II. Autorstvo

Sama nam knjiga govori da joj je autor Ivan (1,1.4.9; 22,8), koji je pisao po zapovijedi svog Gospodina, Isusa Krista. Vrlo rani, snažni i općeprihvaćeni *vanjski dokazi* podupiru gledište da je taj Ivan bio sâm apostol Ivan, Zebedejev sin, koji je mnogo godina djelovao u Efezu (u Maloj Aziji, području na kojem se nalazilo svih sedam crkava kojima su upućene poruke iz 2. i 3. poglavlja). Njega je car Domician izagnao na otok Patmos, gdje je on zapisao viđenja koja mu je dao naš Gospodin. Kasnije se vratio u Efez, gdje je umro u poznoj dobi.

Justin Mučenik, Irenej, Tertulijan, Hipolit, Klement Aleksandrijski i Origen, tu pripisuju knjigu apostolu Ivanu. Ne tako davno u Egiptu je pronađena knjiga *Ivanov Apocryphon* (iz 150. po Kristu) koja Otkrivenje izričito pripisuje Ivanu, Jakovljevu bratu.

Prvo protivljenje apostolovu autorstvu poteklo je od Dionizija Aleksandrijskog; ali on Otkrivenje nije *htio* pripisati Ivanu samo zato što se protivio nauku o Tisućogodišnjem kraljevstvu, Mileniju, iznesenom u Otk 20. Njegovo neodređeno i kolebljivo pristajanje uz Ivana Marka, a zatim uz "Ivana Prezbitera (Starješimu)", kao moguće autore Otkrivenja, ne može se suprotstaviti tako snažnom svjedočanstvu,

premda mnogi suvremeni stručnjaci liberalnog usmjerenja također odbacuju apostola Ivana kao autora. U povijesti Crkve nema dokaza da bi osoba poznata kao *Ivan Prezbiter* bio itko drugi negoli pisac 2. i 3. Ivanove poslanice. Ta dva pisma imaju isti stil kao i 1. Ivanova te se, također, svojom jednostavnošću i rječnikom dobro uklapaju u Ivanovo evanđelje.

I dok su spomenuti *vanjski dokazi* tako snažni, *unutarnji dokazi* nisu toliko jasni. Rječnik, grubi "semitski" grčki stil (koji čak i sadrži nekoliko izraza kakve gramatičari nazivaju "solecizmom"), kao i poređak riječi, mnoge uvjeravaju da ista osoba nije mogla napisati Otkrivenje i Evanđelje. Ipak, te je razlike moguće objasniti.

Neki, primjerice, prihvaćaju rani datum nastanka knjige *Otkrivenja* (50-ih ili 60-ih po Kristu, u doba vladavine Klaudija ili Nerona), no drže da je Ivan svoje *evanđelje* napisao mnogo kasnije, to jest, 90-ih godina kad je usavršio svoje poznavanje grčkoga. Ipak, to nije nužno rješenje. Moguće je da je prigodom pisanja evanđelja Ivan imao tajnika, a tijekom izgnanstva na Patmosu bio je potpuno sâm. (Budući da se Bog za sve knjige Biblije koristi osobnim načinom pisanja samog pisca, a ne nekim općenitim načinom, to ni u kom slučaju ne utječe na nauk o nadahnuću.)

Opće teme svjetla i tame nalazimo i u Ivanovom evanđelju i u Otkrivenju. Izrazi kao što su "Jaganjac", "pobijediti", "svijet", "istinito", "živa voda", i druge, povezuju ta dva djela. Osim toga, i Iv 19,37 i Otk 1,7 navode Zah 12,10 ali ne upotrebljavaju riječ "probosti" kakva se nalazi u Septuaginti nego jednu drugu koja se prevodi kao "probosti".

Sljedeći razlog zbog čega postoje te razlike u rječniku i stilu Evanđelja i Otkrivenja jest taj da se radi o posve različitoj vrsti literature koju te dvije knjige predstavljaju. Uz to, mnoštvo hebrejske frazeologije u Otkrivenju potječe od navoda iz cijelog Starog zavjeta.

Nameće se zaključak kako tradicionalno gledište da je Otkrivenje napisao apostol Ivan, Zebedejev sin i Jakovljevi brat, ima čvrst povijesni temelj i da se problemi mogu objasniti i bez odbacivanja njegova autorstva.

III. Datum nastanka

Neki se slažu da je Otkrivenje nastalo rano i smještaju ga u 50-te ili kasne 60-te godine. Kao što je već spomenuto, to je samo djelomično objašnjenje zbog čega je stil Otkrivenja nešto manje razvijen. Također, neki vjeruju da je broj 666 (13,18) bio predskazanje o Neronu koji će se, kako su neki vjerovali, vratiti iz mrtvih. To bi pak ukazivalo na raniji datum nastanka Otkrivenja. Činjenica da se to nije dogodilo nije utjecala na prihvaćanje same knjige. (To možda ukazuje na to da je napisana mnogo *poslije* Neronovog doba.)

Crkveni "oci" izričito ukazuju na kasnije razdoblje Domicijanove vladavine (oko 96. godine) kao vrijeme kad je Ivan na Patmosu primio Otkrivenje. Budući da je to među pravovjernim kršćanima rano, podacima potkrijepljeno i općeprihvaćeno gledište, dovoljno je razloga da ga se prihvati.

IV. Teme i opseg

Jednostavan ključ kojim se trebamo poslužiti za razumijevanje Knjige Otkrivenja jest shvatiti da se ono dijeli na tri glavna dijela. Prvo poglavlje opisuje viđenje u kojem je Ivan vidio Krista odjevenog kao Suca gdje stoji usred sedam crkava. Drugo i treće poglavlje bave se razdobljem Crkve u kojem mi upravo živimo. Ostalih devetnaest poglavlja bave se budućim događajima koji će uslijediti po svršetku razdoblja Crkve. Samu knjigu mogli bismo podijeliti na sljedeći način:

1. *Ono što je Ivan vidio*, to jest, viđenje Krista kao Suca nad crkvama.
2. *Ono što jest*: pregled razdoblja Crkve od smrti apostola do trenutka kad će Krist povesti svoje svete u Nebo (2. i 3. pogl.).

3. *Ono što će se zbivati nakon toga:* pregled budućih događaja od trenutka Uzeća svetih pa sve do Vječnog kraljevstva (4. – 22. pogl.). Jednostavan način kako upamtiti sadržaj ovog trećeg djela jest sljedeći:

a. Poglavlja 4-19 opisuju Tjeskobu (Veliku nevolju), razdoblje od najmanje sedam godina tijekom kojih će Bog kazniti nevjerni Izraelski narod i nevjerne pogane. Te su osude slikovito opisane kao:

- (1.) Sedam pečata
- (2.) Sedam trublija
- (3.) Sedam čaša

b. Poglavlja 20-22 govore o Kristovom Drugom dolasku, Njegovom kraljevstvu na Zemlji, sudu pred velikim bijelim prijestoljem i o vječnom kraljevstvu.

Za razdoblja Tjeskobe sedmi će pečat sadržavati sedam trubalja. Osim toga, sedma će trublja sadržati sedam posuda osude. Stoga razdoblje Tjeskobe možemo podijeliti na sljedeći način:

PEČATI

1 2 3 4 5 6 7

TRUBLJE

1 2 3 4 5 6 7

ČAŠE

1 2 3 4 5 6 7

Umeci u Knjizi

Gornji prikaz iznosi nam glavni tijek misli koja se provlači Knjigom Otkrivenja. Ipak, kako teče radnja same knjige, česti su prekidi tijekom kojih se čitatelju predstavljaju različite velike osobe i događaji iz razdoblja Tjeskobe. Neki to nazivaju umecima ili dodacima. Neki od glavnih umetaka su:

1. 144.000 zapečaćenih Židova svetaca (7,1-8).
2. Poganski vjernici iz tog razdoblja (7,9-17).
3. Snažni anđeo s knjizicom (10. pogl.).

4. Dvojica svjedoka (11,3-12).

5. Izrael i zmaj (12. pogl.).

6. Dvije zvijeri (13. pogl.).

7. 144.000 s Kristom na brdu Sionu (14,1-5).

8. Anđeo s vječnim Evanđeljem (14,6.7).

9. Uvodna najava pada Babilona (14,8).

10. Upozorenje onima koji se klanjaju Zvijeri (14,9-12).

11. Žetva i berba (14,14-20).

12. Uništenje Babilona (17,1 – 19,3).

Simboli u knjizi

Jezik Knjige Otkrivenja većim je djelom simboličan. Brojevi, boje, minerali, dragulji, zvijeri, zvijezde i svijećnjaci koriste se za prikaz osoba, stvari ili istina.

Srećom su neki od tih simbola jasno objašnjeni u samoj knjizi. Primjerice, sedam zvijezda anđeli su sedam crkava (1,20); veliki zmaj je đavao, to jest, Sotona (12,9). Ključevi za razumijevanje drugih simbola nalaze se u drugim dijelovima Biblije. Četiri živa bića (4,6) skoro su istovjetna četvorim živim bićima iz Ez 1,5-14. U Ez 10,20 objašnjeno je da su to kerubimi. Leopord, medvjed i lav (13,2) podsjećaju nas na Dn 7 gdje svaka od tih zvijeri predstavlja neko od svjetskih kraljevstava: Grčku, Perziju i Babilon. Drugi simboli očigledno nisu u Pismu objašnjeni tako jasno, stoga moramo biti krajnje oprezni u njihovu tumačenju.

Opseg knjige

Pri proučavanju Knjige Otkrivenja, kao i pri proučavanju cijele Biblije, uvijek moramo imati na umu postojeću razliku između Crkve i Izraela. Crkva je nebeski narod blagoslovljen duhovnim blagoslovima i pozvan da s Kristom ima udjela u Njegovoj slavi kao Njegova Nevjesta. Izrael je drevni Božji zemaljski narod kojemu je Bog obećao zemlju Izrael i doslovno zemaljsko kraljevstvo pod Mesijinom vlašću. Prava Crkva spominje se u prva tri po-

glavlja, ali se ne pojavljuje ponovno sve do Jaganjčeve Svadbene gozbe u 19,6-10. Razdoblje Tjeskobe (4,1 – 19,5) po svojim je značajkama prije svega židovsko.

Prije negoli zaključimo ovaj uvod, pošteno je reći da svi kršćani ne tumače Otkrivenje na način koji smo iznijeli. Neki misle da se ta knjiga u potpunosti ispunila u ranoj povijesti Crkve. Drugi naučavaju da Otkrivenje predstavlja trajni prikaz razdo-

blja Crkve od Ivanovog doba pa sve do svršetka.

Što se tiče svakog Božjeg djeteta, ta knjiga naučava kako je ludost živjeti za ono što će uskoro proći. Potiče nas da svjedočimo onima koji propadaju i ohrabruje da strpljivo iščekujemo Gospodinov povratak. Što se tiče nevjernika, ta knjiga je ozbiljno upozorenje na užasnu propast koja očekuje sve koji odbace Spasitelja.

PREGLED

- I. ONO ŠTO JE IVAN VIDIO (1. pogl.)
  - A. Naslov i pozdrav (1,1-8)
  - B. Viđenje Krista u sudačkoj opravi (1,9-20)
- II. ONO ŠTO JEST: PISMA NAŠEG GOSPODINA (2. i 3. pogl.)
  - A. Crkvi u Efezu (2,1-7)
  - B. Crkvi u Smirni (2,8-11)
  - C. Crkvi u Pergamu (2,12-17)
  - D. Crkvi u Tijatiri (2,18-29)
  - E. Crkvi u Sardu (3,1-6)
  - F. Crkvi u Filadelfiji (3,7-13)
  - G. Crkvi u Laodiceji (3,14-22)
- III. ONO ŠTO ĆE SE DOGODITI NAKON TOGA (pogl. 4-22)
  - A. Viđenje Božjeg prijestolja (4. pogl.)
  - B. Jaganjac i knjiga zapečaćena sa sedam pečata (5. pogl.)
  - C. Otvaranje šest pečata (6. pogl.)
  - D. Spašeni u Velikoj Tjeskobi (7. pogl.)
  - E. Sedmi pečat i početak sedam trubalja (8. i 9. pogl.)
  - F. Snažni anđeo i knjižica (10. pogl.)
  - G. Dvojica svjedoka (11,1-14)
  - H. Sedma trublja (11,15-19)
  - I. Ključne osobe u Tjeskobi (pogl. 12-15)
  - J. Sedam posuda Božje osude (16. pogl.)
  - K. Pad Babilona Velikog (17. i 18. pogl.)
  - L. Kristov Dolazak i Njegovo Tisućgodišnje kraljevstvo (19,1 – 20,9)
  - M. Sud nad Sotonom i svim nevjernicima (20,10-15)
  - N. Novo nebo i nova zemlja (21,1 – 22,5)
  - O. Zaključna upozorenja, utjehe, pozivi i blagoslovi (22,6-21)

Komentar

I. ONO ŠTO JE IVAN VIDIO (1. pogl.)

A. Naslov i pozdrav (1,1-8)

1,1.2 Prvi stih ove knjige najavljuje njezinu temu, naime, **ono što se ima dogoditi uskoro**. Knjiga Otkrivenja ponajprije je razotkrivanje budućnosti. Otkrivenje budućih događaja **Bog** je dao **Isusu Kristu**, Gospodin Isus je to povjerio **svom anđelu**, a anđeo pak obznanio Njegovom **sluzi Ivanu**. Apostol Ivan je pisanjem Knjige Otkrivenja naumio podijeliti te obavijesti s Gospodinovim **slugama**, to jest, sa svim pravim vjernicima. Čineći to, on je **posvjedočio za proročku riječ** koju mu je Bog izrekao kao i **za svjedočanstvo** kojim je posvjedočio **Isus Krist**. Ukratko, Ivan je posvjedočio **za sve što je vidio** u nebeskim viđenjima.

1,3 Očigledno je Božja namjera bila da se ta knjiga čita u crkvama, jer je On obećao osobiti blagoslov onome tko je bude **čitao** naglas, kao i svima u zajednicama koji će je **slušati** i primati k srcu. **Trenutak** za ispunjenje iznesenih proročanstava bio je **blizu**.

1,4 Ivan tu knjigu upućuje **sedmerim crkvama u rimskoj pokrajini Aziji**. Ta pokrajina nalazila se u Maloj Aziji (današnjoj Turskoj). On tim crkvama najprije želi **milost i mir**. **Milost** je nezaslužena Božja naklonost i snaga koja je kršćaninu potrebna iz dana u dan. **Mir** je smirenost koja iz toga proizlazi i koji vjernika čini sposobnim da se suoči s progonima, žalošću, pa i sa samom smrću. Rečeno je da milost i mir dolaze od Trojstva. Dolaze **od Onoga koji jest i koji bijaše i koji dolazi**. (To se odnosi na Boga Oca i iznosi pravo značenje imena Jahve. On je Onaj koji uvijek postoji, Onaj koji je uvijek isti.) To dolazi **od sedam duhova što su pred prijestoljem njegovim**, što se odnosi na Boga Duha Svetoga u svoj Njegovoj punini, jer je sedmica broj savršenosti i potpuno-

sti. Ne iznenađuje nas što sedmicu nalazimo spomenutu na pedeset četiri mjesta u ovoj posljednjoj knjizi Biblije.

1,5 Sve to dolazi **od Isusa Krista, Svjedoka vjernoga, Prvorodenca od mrtvih i Vladara nad kraljevima zemaljskim**. Ovo je jasan opis Božjeg Sina. On je pouzdani Svjedok; kao **Prvorodenac od mrtvih** On je prvi koji je uskrsnuo **od mrtvih** da više nikad ne umre, Onaj koji zauzima počasno mjesto i ima prvenstvo među svima koji su uskrsnuli od mrtvih kako bi uživali u vječnom životu. On je i **Vladar nad svim kraljevima zemaljskim**. Nakon svog uvodnog pozdrava Ivan iskazuje štovanje Gospodinu Isusu. Prije svega, on o Spasitelju govori kao o **Onome koji nas je uzljubio** (*ljubi nas*, bilješka³ NKJV) i u **svojoj nas krvi oprao od grijehâ naših**. Primijetite koja su glagolska vremena primijenjena u ovom stihu: *ljubi* – sadašnje trajno glagolsko doba; **oprao** – prošlo svršeno doba. Primijetite i kakav je poredak glagola: On nas *ljubi*; u stvari, **uzljubio nas je mnogo prije negoli nas je oprao**. Zapazite kolika je cijena koju je platio: **Njegova vlastita krv**. Procijenimo li pošteno, prisiljeni smo priznati kako je ta cijena bila previsoka. Mi nismo zaslužili da budemo oprani po toj bezgraničnoj cijeni.

1,6 Njegova ljubav nije stala na tome da nas samo opere, premda je mogla. On nas je učinio kraljevstvom (NKJV bilješka) **svećenicima Bogu i Ocu svojemu**. Kao sveti **svećenici** mi Bogu donosimo duhovne žrtve; svoju osobu, imanje, štovanje i svoje služenje. Kao kraljevski svećenici mi drugima govorimo o vrlinama Onoga koji nas je iz tame pozvao u svoje čudesno svjetlo. Ako razmišljamo o takvoj ljubavi, možemo samo zaključiti da je On dostojan svake slave, časti, štovanja i veličanja koje mu možemo izraziti. A dostojan je i **vlasti nad našim životima, crkvom, svijetom i cijelim univerzumom. Amen**.

1,7 Blagoslovljeni ponovno **dolazi** na Zemlju u **oblacima**. Njegov Dolazak neće biti na nekom određenom mjestu niti će biti nevidljiv, jer **će ga gledati svako oko** (usporedi s Mt 24,29.30). Oni koji su skrivali Njegovo raspeće bit će prestravljeni. U stvari, **sva će plemena zemaljska početi naricati** jer On dolazi suditi svojim neprijateljima te uspostaviti svoje kraljevstvo. — No vjernici ne nariču zbog Njegova Dolaska; oni na to kažu: **Da! Amen!**

1,8 Sada riječ preuzima jedan drugi govornik. Gospodin Isus predstavlja se kao **Alfa i Omega** (prvo i posljednje slovo grčke abecede), **Početak i Svršetak**.⁴ On premošćuje vrijeme i vječnost pa nema riječi kojima bi se opisalo Njegovo savršenstvo. On je Izvor i Cilj svemu stvorenom, On je i onaj koji je započeo i koji će privesti kraju božanski plan u svijetu. **On jest i bijaše i dolazi**: vječan je kao biće, i **Svevladar** zbog svoje moći.

B. Viđenje Krista u sudačkoj opravi (1,9-20)

1,9 Vratimo se Ivanu koji za sebe kaže da je **brat i suzajedničar** svih kršćana u **nevolji, u kraljevstvu i postojanosti Isusa Krista**. On ovdje povezuje **nevolju, strpljivost (postojanost) i kraljevstvo**. I Pavao je na sličan način povezo te pojmove u Dj 14,22 kad je hrabrio svete "da ustraju u vjeri ... jer nam je kroz mnoge nevolje ući u kraljevstvo Božje".

Ivan je zbog svoje odanosti **riječi Božjoj i zbog svjedočanstva Isusa Krista** bio u zatvoru **na otoku zvanom Patmos**, u Egejskom moru. Ali dok je dobivao viđenja o slavi i sudu, njegova tamnica postala je predsoblje Neba.

1,10 Ivan je bio u **Duhu**, to jest, živio je u nepomućenom zajedništvu s Njim i stoga bio u stanju primiti božanska saopćenja. To nas podsjeća da onaj tko želi čuti, mora biti blizu: "Tajna Božja s onima je koji ga se boje" (Ps 25,14, NKJV). Bilo je to u **dan Gospodinov**, to jest, prvoga dana u tjednu. To je bio dan Kristova uskrsnuća,

dan kad se On dvaput uzastopce prikazao svojim učenicima i dan kad je na Pedeseticu sišao Duh. Učenici su se okupljali lomit kruh na dan Gospodinov, a Pavao je uputio Korinćane da tog prvog dana sabiru dobrovoljne priloge. Neki misle da Ivan misli na dan Suda o kojem će pisati, ali u izvorniku⁵ je taj izraz sasvim drugačiji.

Odjednom je Ivan **iza sebe** začuo **glas**, jasan i glasan poput glasa **trublje**.

1,11.12 Bio je to Isus koji ga je uputio da napiše **knjigu** o onome što će uskoro vidjeti te tu knjigu pošalje **sedmerim crkvama**. Okrenuvši se da vidi tko to govori, Ivan je ugledao **sedam zlatnih svijećnjaka** od kojih je svaki imao postolje, uspravni nosač i uljnu svjetiljku na svom vrhu.

1,13 Osoba **posred sedam svijećnjaka** bio je **netko kao Sin čovječji**. Između Njega i pojedinih **svijećnjaka** nije bilo ničega; niti posredovanja, niti poretka, niti ustrojstva. Svaka od crkava bila je autonomna.

Opisujući Gospodina, McConkey veli:

Duh temeljito pretražuje područje prirode tragajući za simbolima koji bi našim otupjelim i ograničenim umovima mogli prenijeti tek blijedu predodžbu slave, sjaja i veličanstva Onoga koji će doći, Onoga koji je Krist Otkrivenja.⁶

Njegova gornja **halja** bila je dugačka sudačka tóga. **Pojas oko** Njegovih **prsiju** simbolizira pravednost i vjernost kojom On sudi (vidi Isusa 11,5).

1,14 Riječi **a glava mu i vlasi bijele kao bijela vuna** prikazuje da je, kao Pradavni, vječan po svojoj naravi (Dn 7,9). Osim toga, to je prikaz mudrosti i poštenja koje krasi Njegovo suđenje. Rečenica **oči mu kao plamen ognjeni** govori o Njegovom savršenom znanju, nepogrešivom uvidu i pomnosti kojoj ništa ne može izbjeći.

1,15 Gospodinove su noge bile **nalik sjajnoj mjedi, kao u peći užarenoj**. Budući da je mjed uvijek slika suda, to nam potvrđuje gledište da se prvenstveno radi o **sudačkoj službi**. **Glas njegov** odzvanjao je

veličanstveno i zastrašujuće kao morski valovi ili kao neki planinski slap.

1,16 U svojoj **desnici** imao je **sedam zvijezda**, što je ukazivalo na posjedovanje, moć, upravljanje i čast. **Iz usta mu je izlazio oštar dvosjekli mač** – Božja riječ (Heb 4,12). Ovdje se to, što je vidljivo iz pisama sedmerim crkvama, odnosi na pronicljive i točne prosudbe o Njegovim ljudima. **Lice mu je isijavalo svjetlost kao sunce** u podne, što je bio zasljepljujući sjaj i nadzemaljska slava Njegova božanstva.

Ujediniš sve te misli, vidimo Krista u svoj Njegovoj savršenosti kao nadasve pozvanog da sudi sedmerim crkvama. Kasnije u ovoj knjizi On će suditi svojim neprijateljima, ali "sud (mora) početi od kuće Božje" (1 Pet 4,17). Ipak, zapazite da je u svakom od spomenutih slučajeva u pitanju druga vrst suđenja. Crkvama se sudi s namjerom da ih se pročisti i nagradi, a svijetu s namjerom da ga se kazni.

1,17 Pogled na Suca učinio je da Ivan padne **do Njegovih nogu kao mrtav**, ali ga je Gospodin osvijestio predstavivši mu se kao **Prvi i Posljednji**, što je Jahvino ime (Iza 44,6; 48,12).

1,18 Taj sudac jest **onaj koji živi; onaj koji je bio mrtav ali sada živi u vijeke vjekova**. On ima **ključeve pakla** (*had* ili *Podzemlje* u NKJV, nap. prev.) i **smrti**; nadzire ih i ima jedinstvenu sposobnost oživljavati mrtve. *had* se odnosi na dušu a **smrt** na tijelo. Kad netko umre tijelo mu odlazi u *had*, a to je naziv koji predstavlja bestjelesno stanje, tijelo pak odlazi u grob. Za vjernika je biti u bestjelesnom stanju isto što i biti s Gospodinom. Za uskrsnuća duša će se ujediniti s proslavljenim tijelom i biti uzeta (ugrabljena) u Očev dom.

1,19 Ivan mora pisati ono što je **vidio** (1. pogl.); **ono što jest** (2. i 3. pogl.); i **ono što će se zbiti poslije toga** (pogl. 4-22). To tvori opći nacrt ove knjige.

1,20 Nakon toga je Gospodin Isus objasnio apostolu Ivanu skriveno značenje **sedam zvijezda i sedam zlatnih svijećnja-**

ka. Zvijezde predstavljaju anđele, to jest, vjesnike **sedam crkava**, dok **svijećnjaci predstavljaju tih sedam crkava**.

U pogledu **anđela** ponuđena su različita objašnjenja. Neki kažu da su to bila anđeoska bića koja su zastupala crkve, jednako kao što anđeli zastupaju narode (Dn 10,13. 20.21). Drugi kažu da su to bili biskupi (ili pastori) crkava, a to je objašnjenje kojem nedostaje biblijska potpora. Treći pak vele da su to bili ljudi, glasnici koji su preuzeli pisma od Ivana na Patmosu i predali ih spomenutim crkvama. Ista grčka riječ (*angelos*) znači ili *anđeo* ili *vjesnik* (glasnik), ali u ovoj knjizi vrlo je istaknuto ono prvo značenje.

Premda su ta pisma bila upućena **anđelima**, njihov sadržaj namijenjen je svim crkvama.

Svijećnjaci su bili postolja za svjetiljke i kao takvi služili su kao prikladno obilježje mjesnih **crkava** koje su trebale svijetliti za Boga usred tame ovoga svijeta.

II. ONO ŠTO JEST: PISMA NAŠEGA GOSPODINA (2. i 3. pogl.)

U 2. i 3. poglavlju nalazimo osobna pisma upućena sedmerim crkvama u Aziji. Ta pisma moguće je primijeniti na najmanje tri načina. Ona, ponajprije, opisuju stanje koje je stvarno vladalo u **sedam mjesnih crkava** u doba kad je Ivan ovo pisao. Drugo: ona pokazuju kršćanski svijet na Zemlji u **bilu koje doba** njegove povijesti. U najmanju ruku, značajke koje se spominju u tim pismima postojale su, djelomice, u svakom stoljeću nakon Pedesetnice. U tom smislu ta pisma imaju značajnu sličnost sa sedam usporedaba iz Mateja 13. I konačno, ta pisma iznose *predprikaz uzastopnih razdoblja* povijesti kršćanskog svijeta, pri čemu svaka crkva predstavlja različito razdoblje. Opće stanje u crkvama jest opadanje. Mnogi vjeruju da su prva tri pisma za tri uzastopna, a posljednja četiri za istodobna razdoblja koja dosežu do razdoblja Uzeća.

Prema trećem gledištu, ovako možemo poredati razdoblja u povijesti Crkve:

Efez: Crkva prvog stoljeća općenito je bila hvalevrijedna, ali je već napustila svoju prvu ljubav.

Smirna: Od prvog do četvrtog stoljeća Crkva je trpjela progone od strane rimskih mučitelja.

Pergam: Tijekom četvrtog i petog stoljeća kršćanstvo je, pod pokroviteljstvom rimskoga cara Konstantina, bilo priznato kao službena religija.

Tijatira: Od šestog pa sve do petnaestog stoljeća rimska Katolička Crkva uvelike je prevladavala u zapadnom kršćanskom svijetu, sve dok je u tome nije omela protestantska Reformacija. Na Istoku je vladala Pravoslavna Crkva.

Sard: Šesnaesto i sedamnaesto stoljeće su posljednjereformacijsko razdoblje. Svjetlo Reformacije uskoro je potamnilo.

Filadelfija: Tijekom osamnaestog i devetnaestog stoljeća dolazi do silnih probuđenja i nastaju golemi misijski pokreti.

Laodiceja: Crkva posljednjeg doba prikazana je kao mlaka i otpadnička. To je crkva liberalizma i ekumenizma.

U strukturi Gospodinovih pisama crkva-ma postoji sličnost. Primjerice, svako započinje s pozdravom pojedinoj crkvi; svako prikazuje Gospodina Isusa u ulozi koja je u osobitom skladu sa svakom pojedinom crkvom; svako opisuje Njegovo poznavanje djela dotične crkve, na što navodi riječ "znam". Riječi pohvale upućeni su svakoj od crkava, osim Laodicejskoj, a ukor svakoj osim crkvama iz Smirne i Filadelfije. Svakoj je crkvi izrečena osobita opomena da poslušna što govori Duh i svakoj je dano osobito obećanje pobjedniku.

Svaka od crkava ima svoje osobitosti. Phillips im je pripisao sljedeće nazive koji izražavaju značajke kakve prevladavaju u njima: *Efez* – bezosjećajna crkva; *Smirna*, – progonjena crkva; *Pergam* – pretolerantna crkva; *Tijatira* – sporazumaška crkva;

Sard – zaspala crkva; *Filadelfija* – perspektivna crkva; *Laodiceja* – samodopadna crkva.

Walvoord ovako opisuje njihove probleme: (1.) gubitak prve ljubavi; (2.) strah pred trpljenjem; (3.) doktrinarno skretanje; (4.) moralno odstupanje; (5.) duhovno mrtvilo; (6.) slabo držanje; (7.) mlakost.⁷

A. Crkvi u Efezu (2,1-7)

2,1 Gospodin se crkvi u Efezu predstavlja kao **onaj koji drži sedam zvijezda u svojoj desnici, onaj koji hoda posred sedam zlatnih svijećnjaka**. Većinom je Gospodinov opis u ovom i sljedećim pismima sličan onome što smo pročitali u prvom poglavlju.

2,2 Ta je crkva bila istaknuta zbog svojih mnogih **djela, zbog** svog marljivog **truda** i strpljivog podnošenja. Nije podnosila **opake ljude** u svojoj sredini. Bila je sposobna prepoznati lažne apostole i prikladno postupati s njima.

2,3,4 Zbog Kristovog imena **postojano** je izdržala kušnje i neprijateljstva te se neumorno **trudila**. Ali tragedija efeške crkve bilo je to što je **ostavila svoju prvu ljubav**. Njezine prve zaljubljenosti je nestalo. Goruća oduševljenost koju je imala prvih dana ugasila se. Ti kršćani mogli su se samo prisjećati boljih dana kad je toplo, potpuno i nespunito cvala njihova ljubav za Krista. Još uvijek su imali zdrav nauk i djelatnu službu, ali im je nedostajala istinska pobuda za štovanje i služenje.

2,5 Trebali su se **sjetiti** dobrih dana svoje prvotne vjere, **pokajati** za prestanak **prve ljubavi** i ponovno obnoviti odano služenje kakvo je obilježavalo početak njihova kršćanskog života. Ako to ne učine, On će **ukloniti svijećnjak** u Efezu, to jest, zajednica će prestati postojati. Njezino će svjedočanstvo izumrijeti.

2,6 Pohvala koju su primili odnosila se na njihovu **mržnju** prema **djelima nikolaitâ**. Nismo posve sigurni tko su bili ti ljudi. Jedni misle da se radilo o sljedbenicima nekog vjerskog vođe imenom Niko-

la, dok drugi ukazuju na to da taj naziv znači "vladati nad laicima" i u tome vide rađanje klerikalnog sustava.

2,7 Oni koji imaju uši da čuju Božju riječ, ohrabreni su slušati **što Duh govori crkvama**.

Zatim je izrečeno obećanje pobjedniku. U općenitome smislu, u Novom zavjetu pobjednik je onaj tko vjeruje da Isus Krist jest Sin Božji (1 Ivan 5,5); drugim riječima, pravi vjernik. Njegova vjera osposobljava ga da pobijedi svijet sa svim njegovim iskušenjima i privlačnošću. Možda u svakom od tih pisama riječ pobjednik nosi dodatnu misao koja je u skladu sa stanjem u određenoj crkvi. Tako pobjednik u Efezu može biti onaj tko iskaže nepatvorenost svoje vjere time da se pokaje što se odmetnuo od svoje prve ljubavi. Svi takvi **jesti će od stabla života koje je usred raja Božjega**. To ne znači da se oni spašavaju pobjeđivanjem, nego da njihova pobjeda dokazuje stvarnost iskustva njihova obraćenja. Jedini način na koji se ljudi spašavaju jest milošću po vjeri u Krista. Svi koji su spašeni **jesti će od stabla života**, to jest, ući će u vječni život u njegovoj punini u Nebu.

Opis Efeške crkve često se uzima kao opis stanja Crkve nedugo nakon smrti apostolâ.

B. Crkvi u Smirni (2,8-11)

2,8 "Smirna" znači (gorka biljka) *mirta* ili *gorčina*. Ovdje se Krist predstavlja kao **Prvi i Posljednji, onaj koji je bio mrtav i oživio**. Ovaj opis bit će osobito utješan onima kojima svaki dan prijete smrt.

2,9 Gospodin s osobitom nježnošću svojim svetima koji trpe govori da mu je u potpunosti poznata njihova nevolja. Što se vanjskog izgleda tiče, oni su izgledali **siromašno**; ali što se tiče duhovnog, bili su **bogati**. Kao što je Charles Stanley rekao: "Bila je osobita čast biti blizak i sličan Njemu koji nije imao gdje glavu nasloniti. Naučio sam jedno: Isus osobito surađuje sa svojim siromašnim slugama."

Židovi su žestoko napadali na svete iz Smirne. Primjerice, povjesničari spominju gorljivost s kojom su ti Židovi pokušavali uvećati Polikarpove muke. Kao **Židovi**, izdavali su se za Božji izabrani narod, ali su svojim bogohulnim ponašanjem pokazali da su **sinagoga Sotonina**.

2,10 Kršćani se ne trebaju **bojati onoga što će uskoro pretrpjeti**. Neki od njih bit će utamničeni i **iskušavani deset dana**. To razdoblje moglo bi *doslovno* biti **deset dana**; **deset** različitih progona od strane rimskih careva koji su prethodili Konstantinu; ili pak **deset** godina progona pod Dioklecijanom.

Vjernike se hrabri da budu **vjerni do smrti**, to jest, spremni radije umrijeti negoli zaniijekati svoju vjeru u Krista. Tada će primiti *krunu* (**vijenac**) **života**, osobitu nagradu za mučenike.

2,11 Spremnoga slušatelja ponovno se ohrabruje da sluša glas Duha. Pobjedniku je obećano da će izbjeći **drugu smrt**. Tu je pobjednik onaj koji stvarnost svoje vjere dokaže time što će izabrati da radije ode u Nebo s čistom savješću, negoli da ostane na Zemlji s nečistom. Njega neće zahvatiti **druga smrt**, to jest, vječna propast svih nevjernika (20,6.14).

C. Crkvi u Pergamu (2,12-17)

2,12 Pergam (*Pergamos* ili *Pergamum*) znači *visoki toranj* ili *skroz oženjen/udana*. Ovo pismo prikazuje našeg Gospodina kao **Onoga koji ima mač dvosjekli, oštar**. To je, naravno, Božja riječ (Heb 4,12) kojom će On suditi zločiniteljima u crkvi (vidi stih 16).

2,13 Pergam je bio glavno azijsko uporište kulta štovanja cara; zbog toga se i naziva mjestom **gdje je prijestolje Sotonino**. Usprkos okolnom poganstvu crkva je ostala vjerna Kristu, premda je jedan od njezinih članova, **Antipa**, pretrpio mučeničku smrt zbog svoje vjere u Gospodina Isusa. On je bio prvi poznati Azijac koji je umro zbog toga što je odbio štovati rimskog cara.

2,14.15 Ali Gospodin je morao ukoriti tu crkvu zbog toga što je dopuštala da u kršćanskom zajedništvu ostaju ljudi koji su držali opaki nauk. Među njima je bilo onih koji su držali **nauk Bileama i nikolaitâ**. Bileamov je nauk dopuštao jesti ono što je bilo **žrtvovano idolima**, kao i **blud**. Osim toga, u taj je nauk bilo uključeno i propovijedanje za novac (Br 22-25; 31).

Nije objašnjeno što je to bio **nauk nikolaitâ**. Mnogi biblijski stručnjaci drže da su ti ljudi bili slobodoumnici koji su naučavali da oni koji su pod milošću slobodno provode idolopoklonstvo i spolno grijеше.

Ipak, Dr. C. I. Scofield njihov nauk povezuje s nastankom klerikalnog (svećeničkog) sustava:

Nikolaitizam je bio nauk da je Bog utemeljio red "klerika" ili svećenika kao nešto različito od "laika". Sama riječ složena je od dviju grčkih riječi: *niko*, "osvajач" ili "pobjednik", i *laos*, "narod". Novi zavjet ne zna ništa o "klericima", a još manje o svećenicima – osim da su u ovom razdoblju svi Božji sinovi "kraljevsko svećenstvo". U apostolskoj crkvi postojale su službe starješine (biskup) i poslužitelja (đakon) kao i darovi: apostoli, proroci, evanđelisti, pastiri i učitelji (Ef 4,11). Ovi su mogli a i nisu morali biti starješine ili poslužitelji. Ali kasnije u apostolsko doba došlo je do toga da se samo starješinama pripisivala ovlast da provode vjerske obrede i, općenito, da se oni postave kao osobita klasa između Boga i ljudi; to su bili nikolaiti. Zapazite čete da je ono što je u Efezu i pri svršetku apostolskog razdoblja tek bilo "djela", nakon dvije stotine godina u pergamsko, to jest, Konstantinovo doba, postalo "nauk".

2,16 Pravi vjernici pozvani su da se **pokaju**. Ako tako učine, za pretpostaviti je da će to izagnati opake učitelje iz njihove sredine; inače će sâm Gospodin doći **boriti** se s tim opakim ljudima.

2,17 Poslušni sveti trebali bi **čuti što Duh govori crkvama**. Pobjedniku će biti

dana skrivena mana i bijeli kamen. Pobjednik u Pergamu moglo bi biti ono dijete Božje koje odbije podnositi opaki nauk u mjesnoj crkvi. – Ali što je to **skrivena mana i bijeli kamen**?

Mana je prikaz samoga Krista. Ona bi mogla prikazivati nebesko jelo u opreci jelu žrtvovanom idolima (st. 14). **Skrivena mana** mogla bi biti "slatko, tajno zajedništvo s Njime koji je u slavi poznat kao Onaj koji je ovdje trpio".

Što je **bijeli kamen**, objašnjeno je na više načina. Taj je kamen obično bio potvrda za podmirenje duga u nekom zakonskom slučaju; simbol pobjede u atletskom natjecanju; izraz dobrodošlice koji je domaćin davao svom gostu. Izgleda da je to bila nagrada koju Gospodin daje pobjedniku i izraz Njegovog osobnog zadovoljstva samim pobjednikom. Alford kaže da **ново ime** ukazuje na Božje prihvaćanje i pravo na slavu.

Gledano povijesno, ta je crkva vjerojatno prikaz vremena koje je uslijedilo ubrzo nakon Konstantina, vrijeme kad se crkva "skroz udala" za državu. Tisuće ljudi postali su nazovi-kršćani, a Crkva je u svojoj sredini podnosila poganske običaje.

D. Crkvi u Tijatiri (2,18-29)

2,18 Naziv **Tijatira** znači *trajna žrtva* ili *neprestano prinošenje*. U ovom pismu Sin Božji prikazan je kao **onaj koji ima oči kao plamen ognjeni, a noge mu poput sjajne mjedi**. Oči govore o prodornom uvidu, a mjedene noge o prijetećoj osudi.

2,19 Ova je crkva bila osobita na nekoliko načina. Nisu joj nedostajala dobra **djela, ljubav, služenje, vjera** ni postojana strpljivost. U stvari, njezinih je **djela** bilo sve više a ne manje.

2,20 Ali u toj zajednici podnosio se nečisti nauk, što je dovelo do toga da se provodi blud i idolopoklonstvo. Crkva je dopuštala da samoproglašena **proročica Jezabela**⁹ vodi Božje slugu u grijeh. Kao što je Jezabela u starom Zavjetu kvarila Božji

narod bludom i idolopoklonstvom, tako je i ova žena naučavala da kršćani mogu činiti sve to a da ne griješe. Možda je poticala vjernike da se uključuju u poslovna udruženja grada Tijatire, makar to uključivalo i štovanje boga ili božice tog udruženja i sudjelovanje na proslavama gdje je **idolima žrtvovano meso**. Ona je to sporazumaštvo sa svijetom nesumnjivo opravdavala time da će to, navodno, unaprijediti ono za što se zalaže crkva.

2,21-23 Zato što je odbila **pokajati se**, Gospodin će je baciti u bolesničku **postelju** nevolje umjesto u njezinu postelju požude. **Oni koji su zajedno s njom bludničili** bit će bačeni u postelju **velike nevolje** i smrti, osim **ako** napuste nju i ostave njezina **djela**. Tada će **sve crkve znati** da Gospodin promatra i da On nagrađuje svakoga prema njegovim djelima.

U Tijatiri je vjerojatno postojala proročica koja se zvala Jezabela. No biblijski stručnjaci u svemu iznesenom vide i nastanak lažnog crkvenog sustava s njegovim štovanjem kipova, prodajom pisama oprosta (oprosnica) i svećeničkim odrješenjem od grijehâ (kao što je, recimo, grijeh bludnosti).

2,24.25 No u Tijatiri je postojao vjerni Ostatak (**ostali ... koji ne drže taj nauk**), vjernici koji nisu bili uvedeni u Jezabeline tajne nauke i obrede inače poznate pod nazivom **dubine Sotonine**. Nikakvo **drugo breme** odgovornosti nije na njih stavljeno, osim da se **čvrsto drže** istine sve do Kristovog Dolaska.

2,26-28 Pobjednik u Tijatiri bio je pravi vjernik koji je postojano provodio **djela** izvornog kršćanstva. Njegova će nagrada biti to da vlada s Kristom tijekom Milenija. Imat će ovlast **nad narodima** i vladat će nad njima **željeznom palicom**. U to doba odmah će se i strogo kažnjavati svaki grijeh i buntovništvo. Gospodin daje obećanje da će pobjedniku dati **zvijezdu Danicu**. Sâm Gospodin Isus je sjajna zvijezda Danica (22,16). Kao što se zvijezda

Danica pojavljuje na nebesima prije izlaska sunca, tako će se Krist pojaviti kao zvijezda Danica da uzme svoju Crkvu na nebo prije negoli se opet pojavi kao Sunce pravde i zavlada na Zemlji (1 Sol 4,13-18; Mal 4,2). Time je pobjedniku obećan udio u Uzeću. On to ne zaslužuje svojim djelima, nego njegova djela pokazuju stvarnost njegove vjere. Budući da je uistinu obraćen, dat će mu se **zvijezda Danica**.

2,29 U ovom i u ostala tri pisma izreka **tko ima uho, neka čuje što Duh govori crkvama** dolazi nakon a ne prije obećanja pobjedniku. To bi moglo značiti da se od sada pa nadalje samo od pobjednikâ očekuje da imaju uho kako bi **čuli što Duh govori crkvama**.

E. Crkvi u Sardu (3,1-6)

3,1 **Sard** znači **izbjegli** ili **obnova**. Gospodin se predstavlja kao **onaj koji ima sedam duhova Božjih i sedam zvijezda**. On upravlja crkvama i njihovim vjesnicima snagom Duha Svetoga. Crkva u Sardu bila je crkva beživotnog vjeroispovijedanja. Bila je na glasu kao kršćanska zajednica, ali je većim djelom samo provodila formalnu, dosadnu rutinu. Nije obilovala duhovnim životom i nije iskazivala nadnaravni život.

3,2.3 Gospodin tu crkvu poziva na novu revnost i novo nastojanje da **ojača** ono malo što je u njoj za Njega ostalo; pa i ono što pokazuje znakove umiranja. Ti su ljudi često započinjali raditi nešto za Boga, ali nikada nisu dovršili. Krist ih upozorava da **čuvaju** sveti polog istine i **pokaju** se zbog svoje beživotnosti. Ako se ne probude, On će **doći** neočekivano i osuditi ih.

3,4 Postojao je čak i u Sardu Ostatak koji nije zanemario svoje kršćansko svjedočanstvo. Ti vjernici koji nisu **okaljali svoje halje** svjetovnošću **hodat** će s Kristom u **bjelini**.

3,5 Oni su bili pobjednici koje su njihovi pravedni postupci obilježavali kao istinske vjernike. Njihove **bijele halje** govore o njihovim pravednim životima. Zato što

su očigledno bili istinski kršćani, njihova imena neće biti izbrisana **iz Knjige života**.

Neki misle da **Knjiga života** sadrži ime svake osobe kojoj je bio dān *tjelesni* život. Prema tom gledištu, oni koji svojim životima pokažu da su bili istinski nanovorođeni neće biti izbrisani iz te knjige, dok će ostale to zadesiti.

Drugi opet tu knjigu smatraju popisom onih koji posjeduju *duhovni* život. Njima je obećano da im imena neće biti izbrisana, to jest, da nikada neće izgubiti svoje spasenje. Prema tom gledištu, činjenica da neka imena neće biti izbrisana ne znači da će druga biti izbrisana.

Zbog dosljednog naučavanja Pisma da je spasenje milošću, a ne djelima; kao i zbog jasnih izjava da je istinski vjernik zauvijek siguran (Ivan 3,16; 5,24; 10,27-29), ovaj stih nipošto ne može uključivati mogućnost da bi Božje dijete ikada moglo izgubiti vječni život.

Naš Gospodin dodaje obećanje da će imena pobjednika **priznati pred svojim Ocem** i nebeskim **anđelima**.

3,6 Ponovno su ljudi pozvani poslušati ovo ozbiljno upozorenje protiv toga da se ne proglašavaju vjernicima ako se još nisu nanovo rodili.

Zajednica u Sardu često se uzima kao prikaz postreformacijskog razdoblja kad je Crkva postala formalna, ritualistička, svjetovna i ispolitizirana. Državne protestantske crkve Europe i američkih kolonija postale su vodeće u tom otpadanju.

F. Crkvi u Filadelfiji (3,7-13)

3,7 Filadelfija znači *ljubav prema braći*. Toj se crkvi Gospodin predstavlja kao Sveti, Istiniti, **onaj koji ima ključ Davida; onaj koji otvara, a nitko ne zatvara; koji zatvara, a nitko ne otvara**.

Drugim riječima, On ima moć upravljanja i nadzora:

Otvorena vrata, koja nije mogla zatvoriti ni židovska sinagoga ni poganski kultovi, od Boga je dana mogućnost propo-

vijedanja Krista svima koji žele slušati. Ključ Davidov starozavjetna je aluzija na apsolutnu Božju vlast za otvaranje vratiju i zatvaranje ustiju. (Vidi Izaiju 22,22)¹⁰

3,8 Zajednica u Filadelfiji od Gospodina je čula samo riječi pohvale. Sveti su bili vjerni; bili su revni za dobra **djela**. U svojoj ljudskoj slabosti pouzdali su se u Gospodina. To je dovelo do toga da su mogli očuvati istinu što su je živjeli u svojim životima. Nisu **zatajili Kristovo ime**. Zbog toga će On **pred njih postaviti otvorena vrata** za brojne prigode, koja **nitko neće moći zatvoriti**.

3,9 Samoproглаšeni Židovi koji su im se tako žestoko protivili bit će poniženi pred tim jednostavnim vjernicima. Oni koji su za se tvrdili da su Božji izabrani narod, premda su u zbilji bili **sinagoga Sotonina**, bit će prisiljeni priznati da su to izabrano stado, u stvari, prezreni kršćani.

3,10 Budući da su Filadelfijani očuvali Božju istinu tako što su je živjeli pred ljudima, Gospodin će njih **sačuvati od časa kušnje** koji treba doći na sve koji **prebivaju na zemlji**. To je obećanje izuzeća od razdoblja Tjeskobe opisane u poglavljima 6-19. Zapazite da će oni biti sačuvani od **časa kušnje**, to jest, od tog cjelokupnog razdoblja. Također će biti sačuvani *izvan* (grč. *ek*) tog razdoblja, a ne tijekom njega.

Oni što prebivaju na zemlji tehnički je izraz koji označava one kojima je dom Zemlja, ljude "kojima je dio ovaj život" (Ps 17,14b).

3,11 Kristov Dolazak iznesen je pred svete kao pobuda na strpljivu postojanost. Ne smiju nikome dopustiti da im oduzme pobjednički **vijenac** (*krunu*, u NKJV, nap. prev.) koji im je već tako blizu.

3,12 Pobjednik će biti učinjen **stupom** u Božjem nutarnjem svetištu. Što god to još moglo značiti, sasvim sigurno da u sebi sadrži misao o snazi, časti i trajnoj sigurnosti. Takav nikada neće napustiti to mjesto sigurnosti i radosti. Pobjednik će na se-

bi imati napisana tri imena: **ime Boga ... i ime grada ... novog Jeruzalema koji silazi s neba ... i novo ime** Gospodina Isusa. Na taj će način biti prepoznat da pripada svemu navedenom.

3,13 Tko ima uho trebao bi slušati tu poruku koju Duh govori crkvama.

Filadelfijsku se crkvu često uzima kao simbolom golemog evanđeoskog probuđenja koje je nastalo u osamnaestom i devetnaestom stoljeću, i obnavljanja istine o Crkvi i o Kristovom Dolasku te općesvjetskom misionarskom pokretu. Premda su tijekom tog razdoblja evanđeoski kršćani punom mjerom uživali obnovu, ipak je Sotona poduzeo odlučne napore da ukvasa Crkvu legalizmom, ritualizmom i racionalizmom.

G. Crkvi u Laodiceji (3,14-22)

3,14 Laodiceja znači *narod vlada ili osuda naroda*. Gospodin Isus je za sebe rekao da je **Amen, Svjedok vjerni i istiniti, Početak Božjeg Stvorenja. Kao Amen** On je utjelovljenje vjernosti i istine, Onaj koji jamči i ispunjava Božja obećanja. On je, također, začetnik **Božjeg Stvorenja**, i materijalnog i duhovnog. Izraz **Početak Božjeg Stvorenja** ne znači da je on bio prva stvorena Osoba – On nikada nije bio stvoren! To prije znači da je On započeo sa stvaranjem svega. To ne govori da je On *imao* početak, nego da je **Početak** On sâm. On je *početak Božjeg Stvorenja* – On je postojao prije svega stvorenog.

3,15-17 Crkva u Laodiceji nije bila ni **studen** ni **vruća**; bila je bolesno **mlaka**. Gospodin bi najradije da ona bude u krajnosti što se tiče njezine nezainteresiranosti ili njezine revnosti. Ali ne – bila je toliko **mlaka** da je mogla zavarati ljude da misle kako se radi o Božjoj crkvi, a opet tako odvratio **mlaka** u pogledu božanskih stvari da se Višnjem smučilo. Nadalje, tu je crkvu obilježavala oholost, neznanje, samodostatnost i samodopadnost.

3,18 Ljudima je savjetovano da od Gospodina **kupe vatrom iskušano** zлата.

To bi se moglo odnositi na božansku pravednost koja se kupuje bez novca i naplate (Iza 55,1), to jest, prima se kao dar po vjeri u Gospodina Isusa. Ili bi se to moglo odnositi na pravu vjeru koja, kad se iskuša **vatrom**, donosi hvalu, čast i slavu u Objavljenju Isusa Krista (1 Pet 1,7).

Također im je savjetovano da **kupe bijele halje**, to jest, praktičnu pravednost u svagdanjem življenju. Osim toga, trebali su **pomazati** svoje oči **pomašću**, to jest, dobiti pravu duhovnu viziju kroz prosvjetljenje Duha Svetoga. Ti su savjeti bili osobito prikladni zato što je Laodiceja bila poznata kao središte bankarstva te izrade tkanina i lijekova – osobito pomasti za oči.

3,19 Gospodinova ljubav prema toj crkvi očigledna je u tome što je On kori i kažnjava. Da mu nije stalo do nje, ne bi ni brinuo za nju. Sa strpljivom nježnošću On poziva tu crkvu da bude **revna i pokaje se**.

3,20 U zaključnim stihovima nalazimo ono što Scofield naziva "Kristov položaj i stav pri svršetku razdoblja Crkve". On je izvan tobožnje Crkve te pristojno kuca i poziva pojedince (ne više mnoštvo) da napuste otpadničku crkvu kako bi imali zajedništvo s Njim.

Trench komentira:

Svaki čovjek gospodar je kuće svog srca i to je njegova tvrđava; ali mora otvoriti njezina vrata. Ima žaljenja vrijedno isključivo pravo i povlasticu da može odbiti otvoriti. Ali ako odbije otvoriti, slijepo je odbacio primiti blaženstvo pa ostaje bijedni pobjednik.¹¹

3,21 Pobjedniku je obećano da će imati udjela u slavi Kristova **prijestolja** i vladati s Njim nad Zemljom tijekom Milenija. Oni koji ga slijede u poniznosti, odbačenosti i trpljenju, slijedit će ga i u slavi.

3,22 Zatim se, posljednji put, slušatelju ozbiljno savjetuje da poslušá glas **Duha**.

Koje god tumačenje Knjige Otkrivenja prihvatili, neporecivo je da crkva iz Laodiceje prikazuje živopisnu sliku razdoblja u kojem mi živimo. Posvuda se raskošno

živi dok duše umiru u nedostatku Evanđelja. Kršćani nose krune umjesto da nose križ. Na osjećaje nam više djeluju sport, politika ili televizija negoli Krist. Slabašan je naš osjećaj za duhovne potrebe i neznačajna čežnja za istinskim probuđenjem. Najbolji dio svog življenja dajemo za posao, a zatim ostatke protraćenog života prepuštamo Spasitelju. Gojimo svoja tijela koja će se za ne mnogo godina vratiti u prah. Gomilamo umjesto da prepuštamo i drugima, zgrčemo blago na Zemlji umjesto na Nebu. Opći stav je: "Ništa nije predbro za narod Božji. Ako se ja ne budem bogatio, tko će? Napredujmo u svijetu, a Gospodinu dajmo svoje slobodne večeri." Takvo je stanje uoči Kristova povratka.

III. ONO ŠTO ĆE SE DOGODITI NAKON TOGA (pogl. 4-22)

Sada smo stigli do trećeg od glavnih dijelova Otkrivenja. U prva je tri poglavlja opisano razdoblje Crkve od vremena apostola pa sve do Uzeća. Od ovog poglavlja tema postaje "ono što se mora dogoditi nakon toga".

Između 3. i 4. poglavlja postoji odlučan prekid. Od ove točke pa nadalje, više se uopće ne spominje da je Crkva na Zemlji.

Što se s njom dogodilo? Mi vjerujemo da ju je pri svršetku 3. poglavlja Gospodin uzeo u Nebo.

Jednom kad sveti budu preneseni u Nebo, Gospodin će dovršiti svoje postupanje s Izraelskim narodom. Tada će početi takozvana Velika tjeskoba. To je sedmogodišnje razdoblje tijekom kojeg će Gospodin sa Židovima riješiti problem njihovog odbacivanja Mesije. Oni koji se tijekom Tjeskobe obrate Kristu, bit će spašeni te ući u slavno kraljevstvo koje će On uspostaviti na Zemlji, dok će oni koji Njega odbiju, biti uništeni.

Golem će se broj Židova vratiti u zemlju Izrael ne vjerujući da će nastati Tjeskoba (Ez 36,24.25). Rimska svjetovna vlast uči-

nit će sporazum s Izraelcima, u kojem će im jamčiti slobodu bogoštovlja (Dn 9,27). U stvari, prve tri i pol godine Tjeskobe bit će razmjerno blage. Gospodin Isus je te godine opisao u Mateju 24,4-14.

Usred Tjeskobe, u jeruzalemskom hramu bit će postavljena idolopoklonička slika a ljudima će biti zapovjedbena da joj se klanjaju – ili će biti ubijeni (Mt 24,15). To će biti znak za početak Velike Tjeskobe, "vrijeme Jakovljeve Nevolje"; razdoblje kakvo svijet nikada nije doživio – niti će ikad doživjeti (Mt 24,21).

Četvrto poglavlje uvodi nas u početak Tjeskobe. Prvi prizor odvija se u Nebu, gdje je Ivanu prikazano viđenje slave Božje. Gospodin je učestalo davao viđenje svoje slave svojim prorocima prije negoli bi im dopustio da predskazuju budućnost (Iza 6; Etm 1). U prvom poglavlju, prije negoli mu je dopušteno zabilježiti buduću povijest Crkve, Ivanu je pokazana Kristova slava. Sada, prije negoli sazna za osude koje će biti izlivena na nevjerni Izrael i pogane, u viđenju mu se otkriva Bog.

A. Viđenje Božjeg prijestolja (4. pogl.)

4,1 Glas koji poziva Ivana u Nebo jest glas Gospodina Isusa Krista (usporedi stihove 10-20). Mnogi poznavatelji Biblije vjeruju da je prikaz Ivanova ulaska u Nebo slika toga kako će u to doba Crkva biti uzeta kući da bude s Gospodinom (1 Sol 4,13-18; 1 Kor 15,51-53). Gospodin Isus obećaje Ivanu **pokazati ono što se ima zbiti nakon toga**. Te su riječi slične onima iz 1,19 i potvrđuju da ovaj stih možemo uzeti kao skicu ove knjige.

4,2,3 Duh Sveti na osobit način obuzima Ivana i on odmah vidi vječnoga Boga kako u veličanstvu i sjaju sjedi na svom prijestolju.

Neki, držeći se većine rukopisâ, izostavljaju riječi **a taj što je sjedio bijaše** pa zbog toga **jaspis i sard** postaju opisom **prijestolja**, a ne Gospodina. No i to drago kamenje može se uzeti za opis samog Gospodina. U naprsniku velikoga svećenika

jaspis je predstavljao Rubena, Jakovljevog prvorođenca, a sard je predstavljao Benjamina, njegova posljednjeg sina. Ime Ruben znači "gle, sin", a Benjamin znači "sin moje desnice". Walvoord smatra da ta dva dragulja uključuju sve ostale dragulje i simboliziraju sav Božji narod, a Osoba na prijestolju je Bog izraelskog naroda.¹²

Duga, očigledno krug zelene svjetlosti sličan **smaragdu**, jamstvo je da će Bog – usprkos budućih osuda – održati svoje zavjete.

4,4 Ne možemo sa sigurnošću reći tko su spomenute **dvadeset četiri starješine**. Njih se smatra ili anđeoskim bićima, ili otkupljenicima iz razdoblja starog i novog Zavjeta, ili pak samo novozavjetnim svetima. Činjenica da su okrunjeni i sjede na prijestoljima ukazuje da su to sveti koji su bili suđeni i nagrađeni.

4,5 Jasno je da se ovdje radi o sudačkom **prijestolju** s njegovim zastrašujućim **munjama, gromovima i glasovima**. **Sedam nublji ognjenih prikaz** su Duha Svetog u Njegovoj punini i veličanstvu. Duh Božji je samo jedan, ali broj sedam predstavlja savršenost i potpunost.

4,6 **Stakleno more, nalik na kristal** simbolizira da je prijestolje smješteno tamo gdje ga ne uznemiruje neprestana, divlja uzburkanost ovoga svijeta; tamo gdje nema protivljenja opakih ljudi, koji su poput uzburkanog mora.

Pred prijestoljem su bila **četiri bića, puna očiju sprijeda i straga**. To nam govori o jasnoći, dubini i širini Ivanovog viđenja.

4,7,8 Teško je reći što su spomenuta četiri živa bića. Sve što možemo sa sigurnošću reći jest da su to stvorena bića, zato što štiju Boga. Izgleda da su ona spoj kerubima iz Ez 10 i serafima iz Iza 6. Sedmi stih opisuje kerubima, a osmi serafima. Ta anđeoska bića su čuvari Božjeg prijestolja. Izgleda da su kerubimi povezani s ognjenim sudom, a serafimi s ognjenim pročišćenjem.

Opis iz sedmog stiha uspoređan je načinu na koji je Krist prikazan u evanđeljima:

lav (Matej) – Kralj;

junac ili vol (Marko) – Sluga;

čovjek (Luka) – Sin čovječji;

orao (Ivan) – Sin Božji.

Ta bića bez prestanka pjevaju o Božjoj svetosti i vječnosti. U većini rukopisa ove knjige devet se puta ponavlja izraz **svet**, što je snažna potvrda trojstvenosti.

4,9,10 **Kad god bića** izreknu hvalu Vječnom koji sjedi **na prijestolju, dvadeset četiri starješine** padaju ničice dajući slavu vječnome Bogu i **odlažu svoje vijence** (*krune* u NKJV, nap. prev.) **pred Njegovim prijestoljem**.

4,11 Njihovo štovanje pokazuje da je **Gospodin dostojan primiti slavu, čast i moć** zato što je **sve stvorio** i što **po Njegovoj volji sve postoji**.

Ovo viđenje pripravlja nas na ono što će uslijediti. Bog je prikazan kao Svemogući Vladar univerzuma koji, okružen stvorenjima koja ga štiju, sjedi na prijestolju svoje slave i sprema se kazniti Zemlju.

B. Jaganjac i knjiga zapečaćena sa sedam pečata (5. pogl)

5,1 Ovdje je Bog prikazan kako drži **knjigu** (*svitak* u NKJV, nap. prev.) koja je **zapečaćena sa sedam pečata**. Ta knjiga u obliku svitka sadrži popis osuda koje će se sručiti na Zemlju prije negoli Gospodin Isus može uspostaviti svoje kraljevstvo.

5,2,3 **Snažni anđeo** upitao je ima li ko **ga je dostojan otvoriti knjigu** i slomiti njezine **pečate**, i to jednog po jednog. No nije se našlo nijedno nebesko, zemaljsko ili podzemaljsko biće koje bi moglo razmotati knjigu ili je pročitati. Nijedan anđeo, čovjek ili zloduh nema ni mudrosti ni snage za izvršenje osude.

5,4 Kad je izgledalo da se **nije našao nitko dostojan**, Ivan je silno zaplakao. Znači li to da će zlodjela učinjena na Zemlji proći nekažnjeno, da pravednici nikada

neće biti osvećeni i da će opaki proći bez kazne? Znači li to da Kraljevstvo neće doći zato što je osujećeno nužno pročišćenje Zemlje?

5,5 Jedan od starješina utješio je Ivana radosnom vijesću da je **Lav iz plemena Judina** (Stvoritelj i Praotac) – **Korijen Davidov** – sposoban **otvoriti knjigu**, slo-miti njezine **pečate** i time odriješiti osudu. Isus je zbog svoje beskrajne mudrosti, po božanskoj odredbi, zbog svoje osobne vrsnoće i po svom djelu na Golgoti sposoban biti Sudac.

U Otkrivenju je naš Gospodin prikazan i kao Jaganjac i kao Lav. Kao Jaganjac Božji On je onaj Žrtvovani, onaj koji odnosi grijeha svijeta; kao Lav, On je Sudac koji kažnjava svoje neprijatelje. Za svog prvog Dolaska bio je Jaganjac; kad dođe drugi put, bit će Lav.

5,6 Kad je Ivan pogledao spazio je **prijestolje** okruženo s **četiri živa bića** i **starješinama**. U sredini je stajao maleni **Jaganjac** koji je izgledao kao netom **zaklan**. Jaganjac je imao **sedam rogova** (svemoć) i **sedam očiju** (sveznanje). To što On ima **sedam duhova Božjih** podsjeća nas da je Gospodin Isus bio obdaren s punom mjerom Duha Svetog (Ivan 3,34b). **Sedam Božjih duhova poslanih po svoj zemlji** znak su sveprisutnosti.

5,7,8 I čim je Jaganjac **uzeo** sudbenu **knjigu iz desnice Boga Oca**, ona su **četiri bića** i **starješine** pali **ničice pred Jaganjca**. Svaki je od njih imao **citre** i **zlatne posude pune kâda**, što je predstavljalo **molitve svetih** – vjerojatno molitve mučenika koji su vapili Bogu da osveti njihovu krv (6,10). Premda su oni rukovali s tim molitvama, nema ni naznake da su ih prikazivali Bogu ili imali ikakav udio u davanju odgovora na njih.

5,9,10 U svojoj **novoj pjesmi** proglašavali su da je Jaganjac, zbog svog otkupiteljskog djela na križu, **dostojan** izvršiti osudu. Postavlja se pitanje jesu li oni među otkupljene uključivali i sebe (**otkupio**

nas Bogu) ili pak to trebamo čitati, kao u nekim prijevodima, “i Tvojom krvlju za Boga otkupio ljude od svakoga plemena i jezika i naroda.”¹³

Poslije otkupljenja Gospodin je vjernike **učinio kraljevima**¹⁴ i **svećenicima** kako bi ga slavili, svjedočili za Njega i tijekom Tisućgodišnjeg kraljevstva vladali s Njim nad **Zemljom**.

5,11 Kako se **mного anđela** pridružilo bićima i starješinama, zbor je postao još veći; već ga sačinjavaju milijuni, možda i milijarde bića udruženih u savršeno blagozvučje.

5,12 Njihova pjesma je ono što će vjernici pjevati svu vječnost: **Dostojan je Jaganjac koji bijaše zaklan primiti:**

moć – nad mojim životom, Crkvom, svijetom i univerzumom;

bogatstvo – sve moje srebro i zlato;

mudrost – moje najistančanije umne sposobnosti;

snagu – moju tjelesnu snagu za služenje Njemu ;

čast – prostodušnu i čistu želju da ga uzvisujem na svim svojim putovima;

slavu – sav moj život posvećen tome da ga proslavljam;

blagoslov – svu moju moć slavljenja Njega.

5,13 Sada glazba prelazi u melodiju; u bogatu, duboko skladnu pjesmu. **Svako stvorenje ... na nebu, i na zemlji** pridružuje se kako bi Boga Oca i Jaganjca obasulo **blagoslovom** i **čašću**, i **slavom** i **vlašću**.

Ovaj stih paralelan je s Filipljanima 2, 10.11 u kojima se zahtijeva da se Isusovu imenu prigne svako koljeno i da ga svaki jezik prizna Gospodinom. Nije spomenuto neko određeno vrijeme, ali će to očigledno biti nakon što spašeni budu uskrsnuti na vječni život; poslije njih će nespašeni biti uskrsnuti na vječnu osudu. U to doba vjernici su već priznali Isusa Gospodinom; tek potom će nevjernici biti prisiljeni iskazati

mu počast. Sveopće odavanje počasti Ocu i Sinu zajamčena je činjenica.

5,14 Ovo je završnica! Kad četiri bića kažu: Amen! – starješine će pasti ničice i odati počast ustoličenom Gospodinu koji živi u vijekove vjekova.

C. Otvaranje šest pečata (6. pogl.)

6,1.2 Kad je Jaganjac otvorio prvi pečat, jedno od četiri bića poviče: **Dođi i gledaj!**¹⁵ Nato iziđe neki jahač na bijelom konju s lukom – vjerojatno Antikrist – te krene pobjeđivati. To bi moglo biti ono što danas poznajemo kao “hladni rat”. Luk zvuči kao da se radi samo o prijetnji ratom – jer nisu spomenute strijele. Možda se tu čak radi o nagovještaju ratovanja pomoću projektila, jer je luk oružje za borbu na daljinu. Taj jahač, u stvari, ne *uzrokuje* sukob; mir se ne uzima sa Zemlje sve do drugog pečata.

6,3.4 Drugo biće naložilo je drugom jahaču da pristupi. Taj je nosio velik mač i jahao na crvenom konju boje ognja. Mač se drži u ruci i koristi za borbu izbliza. Stoga taj drugi pečat ukazuje na vojske napadača u žestokoj borbi prsa o prsa. Drugi jahač, dakle, uzima mir sa zemlje.

6,5.6 Pokorivši se trećem biću, na scenu sada izlazi jahač na crnom konju s tezuljom u ruci. Taj predstavlja glad, koja često prati ratove. Glas što dolazi posred četiriju bića najavljuje da će se pšenica i ječam prodavati po zaštitnoj cijeni. Tezulja se upotrebljavala za vaganje odmjerenih količina žita i stoga je bila simbol gladi. Riječi ulju i vinu nemoj nauditi teško je objasniti. Neki kažu da je to bilo hrana siromašnih. Ako su to bile glavne sirovine, tada ih je trebalo zaštititi kako bi se održao život. Ipak, izgleda vjerojatnije da se tu misli na luksuzne namirnice bogatih. Gledano povijesno, čak i tijekom gladi bogati mogu nabaviti luksuznu robu.

6,7.8 Četvrto biće pozvalo je sivog konja na kojem jaše Smrt koju prati pakao. Smrt se odnosi na tijelo, a pakao na duha i dušu. Četvrtina će Zemlje biti razorena

pomoću gladi, rata, pomora (kuge) i divljih zvijeri. Neki misle kako pomori više nisu neka prijetnja zbog suvremenih antibiotika i čudesnih lijekova. Ipak, velike smrtonosne bolesti nisu pobijedene nego samo drijemaju i mogu se proširiti svijetom brzinom mlažnjaka.

6,9 Sada su nam predstavljeni prvi mučenici iz Velike tjeskobe (Mt 24,9), židovski vjernici koji propovijedaju Evanđelje Kraljevstva i koji su zaklani zbog svog svjedočanstva. Njihove su duše pod nebeskim žrtvenikom.

6,10 Oni vikahu suverenom Gospodaru¹⁶ neka osveti njihovu krv. Kao što je već bilo rečeno, izraz oni što **prebivaju na zemlji** odnosi se na nevjernike koji Zemlju smatraju svojim domom.

6,11 Bijele halje dane su mučenicima kao simbol njihove pravednosti. Rečeno im je da **pričekaju dok se ne ispuni konačni broj** mučenika iz Velike Tjeskobe.

6,12.13 Otvaranje šestog pečata popraćeno je silnim grčevima prirode. Veliki potres potresa kopno i more, a zvjezdano se nebo poremeti. Sunce potamni, a mjesec postaje kao krv. Zvijezde padaju na zemlju kao zreli plodovi smokve kad joj se silno potrese stablo.

6,14 Nebo iščeznu kao da je list pergamenta koji se smota, a svaka se planina i otok zbog silnih pomicanja pomaknu s mjesta.

6,15 Ne začuđuje da će sve društvene slojeve obuzeti panika. Uviđajući da Bog izlijeva svoj gnjev, ljudi će se skrivati u spilje i među stijene gorske.

6,16.17 Draže bi im bilo da ih satru i zatrpaju gore i stijene, negoli da podnose Božju osudu i srdžbu Jaganjčevu. Prekasno će shvatiti da nijedan buntovnik nije sposoban opstati pred Jaganjčevim gnjevom.

D. Spašeni u Velikoj Tjeskobi (7. pogl.)

Ovo poglavlje smješteno između šestog i sedmog pečata prikazuje nam dvije važ-

ne skupine vjernika. Ono odgovara na pitanje postavljeno pri svršetku šestog poglavlja: "Tko može opstati?" Oni koji su opisani u ovom poglavlju opstati će u tom smislu da će biti sačuvani kako bi s Kristom ušli u Tisućgodišnje kraljevstvo.

7,1-4 Viđenje četiriju anđela gdje stoje na četiri kraja zemlje zadržavajući četiri vjetra znači da će na svijetu uskoro izbiti silna oluja. Ipak, anđelima je rečeno da zadrže to užasno uništenje sve dok **sluge Božje** ne prime pečate na svoja čela. Zatim se **opećaju** po dvanaest tisuća osoba iz dvanaest Izraelovih plemena.

7,5-8 Spomenuto mnoštvo od 144,000 ljudi očigledno su vjernici Židovi, a ne članovi nekog kulta što ga tvore pogani dvadesetog stoljeća. Ti židovski sveti bit će spašeni na samom početku Tjeskobe. Pečat na njihovim čelima obilježava ih kao Božje pripadnike i jamči im da će biti očuvani na životu tijekom sedam sljedećih godina.

Na tom popisu nedostaju dva plemena: Efraim i Dan. Možda su oni izostavljeni jer su bili vodeći u idolopoklonstvu. Neki drže da će Antikrist doći od Dana (Post 49,17). Na popis su stavljani **Josip i Levi**, pri čemu **Josip** nesumnjivo zauzima mjesto svog sina Efraima.

7,9 Ljudi spomenuti u ovom odjeljku jesu pogani iz svakoga naroda, i plemena, i puka, i jezika! Oni stoje pred prijestoljem i pred Jaganjcem odjeveni u bijele halje (pravedna djela svetih), a u rukama im **palmine grane** (simbol pobjede).

7,10 To su pogani koji će biti spašeni tijekom Velike tjeskobe tako što će se pouzdati u Gospodina Isusa. Svojom pjesmom oni slave svoje **spasenje** i pripisuju ga svom **Bogu i Jaganjcu**.

7,11.12 Anđeli, starješine i četiri bića pridružuju im se u slavljenju **Boga**, premda u svom slavljenju ne spominju otkupljenje. Kao što je pjesnik napisao: "Anđeli nikada nisu osjetili radost koju donosi naše spasenje". Ali oni mogu pjevati hvalo-

spjeve i Njega proglašavati dostojnim sedam različitih vrsta počasti.

7,13.14 Kad je jedan od starješina upitao Ivana tko su ti ljudi u bjelini i odakle dolaze, Ivan priznaje da ne zna ali da bi želio saznati. Tada mu starješina objašnjava da oni dolaze iz velike nevolje i da **opraše halje svoje i ubijeliše ih u krvi Jaganjčevoj**. "Kad stanemo licem u lice s nepojmljivom tajnom", piše F. B. Meyer, "kako li će samo biti utješno kad u savršenoj vjeri kažemo: 'Ti znaš.'"

7,15 Starješina mu nastavlja objašnjavati trenutni položaj tih ljudi i njihovu službu. Poznavatelji Biblije se ne slažu u pogledu toga nalazi li se to mnoštvo pogana na Nebu ili na Zemlji u doba Milenija. Opisani blagoslovi odnose se na oba ta mjesta. Ako pak se radi o Mileniju, tada se prijestolje Božje i **Njegov hram** odnose na hram koji će biti u Jeruzalemu tijekom razdoblja Tisućgodišnjeg kraljevstva (Ez 40-44).

Razmotrite opisane blagoslove:

Savršena blizina: **zbog toga su pred prijestoljem Božjim.**

Savršena služba: **i služe mu dan i noć u hramu njegovu.**

Savršeno zajedništvo: **onaj koji sjedi na prijestolju prebivat će među njima.**

7,16 Savršena zadovoljenost – **neće više ni gladovati ni žeđati.**

Savršena sigurnost – **neće se više obarati na njih sunce niti ikakva žega.**

7,17 Savršeno vodstvo: **jer će ih Jaganjac koji je posred prijestolja pāsti i voditi na žive izvore vodā.**

Savršena radost: **i otrt će Bog svaku suzu s očiju njihovih.**

E. Sedmi pečat i početak sedam trubalja (8. i 9. pogl.)

8,1 Nakon umetka koji tvori sedmo poglavlje, u kojem smo vidjeli dvije skupine svetih iz razdoblja Tjeskobe, sada dolazi-

mo do **sedmog** i posljednjeg pečata. Uvod u to je tridesetminutna **tišina na nebu**, zastrašujući muk koji prethodi sve većim kaznama.

8,2 Kad je prekinut sedmi pečat, nije spomenuta neka osobita osuda. Pripovijest prelazi izravno na sedam osuda najavljenih trubljama. Iz toga zaključujemo da **sedam trubalja** tvori sedmi pečat.

8,3.4 Često se tvrdi da je **anđeo** spomenut u ovom stihu Gospodin Isus. u Starom zavjetu On je nazivan Anđeo Jahvin (Post 16,13; 31,11.13; Su 6,22; Hoš 12,3.4). Po Njemu se uzdižu **molitve svih svetih** (Ef 2,18). On uzima **mного kâda** kako bi ga prinio s njihovim **molitvama**. Taj **kâd** govori o miomirisu Njegove Osobe i djela. U trenutku kad **molitve** stignu do Boga Oca, savršeno su besprijetorne i savršeno učinkovite.

U ovom kontekstu radi se o **molitvama** kojima **sveti** iz Tjeskobe zaklinju Boga da kazni njihove neprijatelje, premda se to što je spomenuto odnosi na sve molitve.

8,5 Kao odgovor na njihove molitve, **anđeo baca na zemlju** užareno ugljevlje koje izaziva zaglušne eksplozije, **gromove, munje i potres**. Kao što H. B. Swete kaže: "Molitve svetih u gnjevu se vraćaju na Zemlju."¹⁷ Tako su osude koje donosi sedam trubalja započele sa žestokim prirodni poremećajima.

8,6 Stigli smo do sredine razdoblja Tjeskobe. Osude najavljene trubljama vode nas u vrijeme kad Krist silazi na Zemlju, uništava svoje neprijatelje te uspostavlja svoje kraljevstvo. Prve četiri osude zahvaćaju čovjekov prirodni okoliš; posljednje tri zahvaćaju samog čovjeka. Mnogi tumači ističu sličnost tih pošasti s onima koje su se sručile na Egipat (Izl 7,12).

8,7 Kad **prvi anđeo** zatrubi, **trećina zemlje, stabala i trave izgori zbog tuče i ognja pomiješanih s krvlju**. Najbolje je ovo shvatiti doslovno, kao strašnu nesreću na područjima s kojih čovjek dobiva najviše hrane.

8,8.9 Nešto kao velika goruća gora bi bačeno u more i trećinu mora pretvori u krv usmrтивši trećinu morskih živih bića te potopi **trećinu lađa**. To neće samo smanjiti opskrbu hranom na lokalnoj razini, nego će smanjiti i dotok hrane s udaljenih mjesta.

8,10.11 Treća trublja označila je pad usplamtjele **zvijezde** zvane **Pelin**, što će **zagorčati trećinu** čovjekovih zaliha vode na samim izvorima. Očigledno će ta gorka voda biti otrovna, jer **mного ljudi izginu**. Teško je reći što će to biti **Pelin**, ali kad se začuje zvuk te trublje ovi će stihovi biti i više negoli jasni svim zemljanima. Kad proučavamo proročanstva, moramo imati na umu da mnogo toga neće biti jasno sve dok se stvarno ne dogodi.

8,12 Izgleda da će **sunce, mjesec i zvijezde** biti toliko uništeni da će davati samo dvije trećine svjetla u odnosu na uobičajeno stanje. Ova četvrta trublja podsjeća na pošast tame u Egiptu.

8,13 **Anđeo (orao u NKJV¹⁸)** koji je **le-tio posred neba** najavljivao je trojaki **jao onima što žive na zemlji**, to jest onima koji su posve svjetovni, pravi dom im je na Zemlji i nisu pravi vjernici. Tri preostale kazne poznate su i kao trostruki "jao" zbog njihova zlosretnog učinka na ljude.

9,1.2 **Zvijezda** koja je **pala s neba** mogao bi biti neki **pali anđeo** ili pak sâm Sotona. On je imao ključ od **ždrijela Bezdana (abyssos u grčkom)**. To je prebivalište zloduhâ. Kad je on **otvorio ulaz u Bezdan**, iz njega su počeli sukljati oblaci **dima, kao iz goleme peći**, te zastrli i zamračili svu okolinu.

9,3.4 Iz dima su se pojavili rojevi **skakavaca** koji su nanosili tegobnu bol poput boli od uboda **štipavaca (škorpija)**. Ali njihova je **moć** bila ograničena. Bilo im je zabranjeno **uditi** biljkama. Njihove su žrtve bili oni koji nisu imali **Božji pečat na svojim čelima**, to jest, svi nevjernici.

9,5.6 Premda im ubod nije bio smrtonosan, izazivao je **muke** koje su trajale **pet**

mjeseci. Bio je tako bolan da su ljudi **poželjeli umrijeti**, ali nisu mogli. Ti skakavci vjerojatno predstavljaju zloduhe koji, oslobođeni iz Bezdana, opsjedaju nespasene muškarce i žene. Ta opsjednutost izaziva naj snažnije tjelesne patnje i mentalno mučenje, kao što je to bio slučaj s Legijom u Mk 5,1-20.

9,7 Opis tih skakavaca izveden je tako da stvori utisak o osvajanju i pobjedi. Kao **konji pripravljeni za boj** bili su osvajačka vojska. To što su nosili **zlatne vijence** (*krune* u NKJV, nap. prev.) znači da su imali vlast u životima ljudi. Što se tiče toga da su im **lica** bila kao ljudska, znači da su bili razumna stvorenja.

9,8-10 S kosom kao u ženâ bili su privlačni i zavodljivi. Sa zubima poput lavljih bili su zvjerski i okrutni. Zbog **oklopa** poput **željeznih oklopa** bilo ih je teško napasti i uništiti. **Krilima** koja su stvarala snažnu buku bili su zastrašujući i izazivali malodušnost. **Repovi** kao u **štipavaca** davali su im sposobnost da nanose tjelesne i mentalne muke. Njihova **moć da ude ljudima pet mjeseci** ukazivala je na nesmiljeno mučenje.

9,11 Imali su i kralja čije ime na hebrejskom jeziku glasi **Abaddon** (razaranja), a u grčkome **Apollion** (razoritelj).

Općenito se smatra da se to odnosi na Sotonu.

9,12 Prvi od tri "jao" **prođe**, no najgor tek dolazi. Osude postaju sve teže i teže.

9,13-15 Spomenuti **zlatni žrtvenik** koji je pred Bogom povezuje sljedeće osude s molitvama Božjih ugnjetavanih ljudi. Šesti trubljač **odrješuje četiri anđela** što su svezani na rijeci velikoj, **Eufratu**. Ta četiri anđela, vjerojatno zlodusi, držana su u pripravnosti za točan trenutak kada će krenuti **pobiti trećinu** čovječanstva.

9,16.17 Njih slijedi **dvjesto milijuna** konjanika u **oklopima ognjene, plavetne i sumporne** boje. Konji su imali glave poput **lavljih** a iz usta su rigali **oganj, dim i sumpor**.

9,18.19 To troje: **oganj, dim i sumpor**, prikazuje tri pošasti koje ubijaju **trećinu** čovječanstva. Ne samo da konji ubijaju svojim **ustima**, nego i ranjavaju svojim **zmijskim repovima**.

U ovom je odjeljku mnogo pitanja na koja nemamo odgovora. – Jesu li četiri anđela iz 14. stiha isti kao i oni u 7,1? – Jesu li jahači stvarni ljudi ili pak predstavljaju zloduhe, bolesti, ili neke druge razorne sile? – Što su tri pošasti prikazane **ognjem, dimom i sumporom**?

Valja primijetiti da smrt izazivaju konji, a ne jahači. Jedan pisac smatra da bi moćna vojska konjanika mogla predstavljati "neku neodoljivu đavlovu obmanu koja dolazi s Istoka".

Hamilton Smith veli:

"Jer je snaga njihova u ustima" moglo bi značiti da će tu obmanu iznositi s uvjerljivom rječitosti. Ali iza te obmane je Sotonina moć koju simboliziraju repovi poput zmija.²⁰

9,20.21 I premda će dvije trećine čovječanstva preživjeti te **pošasti**, ipak se neće **pokajati** nego će se nastaviti **klanjati zlodusima** i beživotnim, nemoćnim rukotvorenim **idolima**. Nisu se odvratili od **ubojstava, vraćanja** (grčka riječ za **vraćanje**, povezana je s uporabom droga²¹), **bluda** i **od krađa**. Kazne i trpljenje ne mogu izmijeniti grešnikovu narav; to može samo novo rođenje.

F. Snažni anđeo i knjižica (10. pogl.)

10,1 Ivan je sada spazio **nekog drugog snažnog anđela** kako **silazi s neba**. Njegov opis mnoge navodi da vjeruju kako je to Gospodin Isus. On **na glavi** ima **dugu**, znak Božjeg saveza. **Lice mu je kao sunce**, što je izraz razotkrivene slave. **Noge su mu kao ognjeni stupovi**, što govori o snazi i **ognju** osude.

10,2 U ruci je držao **knjižicu**, to jest svitak, sa zapisom o prijetećim osudama. Stojeći **desnom nogom na moru, a lijevom na zemlji**, zahtijevao je svoje pravo na općesvjetsku vladavinu.

10,3-6 Kad je povikao **jakim glasom**, oglasilo se **sedam gromova**. Ivan je, očigledno, razumio poruku te grmljavine; ali kad je htio **zapisati** te riječi, anđeo mu je zabranio. Zatim se anđeo **zakleo** Bogom Stvoriteljem **da više neće biti vremena**.

10,7 **Tajna Božja** ispunit će se tijekom razdoblja sedme trublje. **Tajna Božja** odnosi se na Božji plan kažnjavanja svih zločinatelja i uspostavljanje kraljevstva Njegovog Sina.

10,8,9 Sada je Ivanu zapovjedbno neka **pojede knjžicu**; to jest, trebao ju je pročitati i razmišljati o osudama koje su u njoj zapisane.

10,10 Kao što je anđeo preokao, svitak mu je u **ustima bio sladak kao med** ali mu je **zagorčao utrobu**. Što se vjernika tiče, slatko mu je čitati o Božjoj odluci da proslavi svog Sina ondje gdje je nekoć bio razapet. Slatko je čitati o Božjoj pobjedi nad Sotonom i svim njegovim vojskama. Slatko je čitati o vremenu kad će na Zemlji biti ispravljene sve nepravde.

Ali s proučavanjem proročanstava povezana je gorčina. Tu je gorčina samoosude na koju navode proročki stihovi. Nastaje gorčina kad se promatraju osude koje će se uskoro sručiti na otpadničko židovstvo i kršćanski svijet. Osim toga, tu je i gorčina kad pomislimo na vječnu propast svih koji odbacuju Spasitelja.

10,11 Ivanu je rečeno da **mora ponovno prorokovati o pucima i narodima i jezicima i kraljevima mnogim**. Preostala poglavlja knjige Otkrivenja ispunjenje su tog naloga.

G. Dvojica svjedoka (11,1-14)

11,1,2 Sada je Ivanu zapovjedbno da **izmjeri hram i žrtvenik** te prebroji štovatelje. Izgleda da to mjerenje sadrži misao o očuvanju. *Nije* trebao mjeriti Dvorište poganâ zato što će ga narodi gaziti **četrdeset i dva mjeseca** – a to je druga polovica razdoblja Tjeskobe (vidi Lk 21,24). Spomenuti **hram** je hram koji će biti u Jeruzalemu tijekom razdoblja Tjeskobe. Brojenje

štovatelja moglo bi značiti da će Bog očuvati preostale štovatelje za sebe. **Žrtvenik** simbolizira način na koji će mu oni pristupati, to jest, Kristovo djelo na Golgoti.

11,3 Tijekom druge polovice Tjeskobe Bog će podići **dvojicu svjedoka**. **Odjevni u kostrijet**, simbol oplakivanja, oni će vikati protiv ljudskih grijeha i najavljivati dolazeći Božji gnjev.

11,4 Ta su dvojica svjedoka uspoređena s **dva stabla masline** i **dva svijećnjaka**. Kao **masline**, oni su ispunjeni Svetim Duhom (ulje); kao **svijećnjaci** oni svjedoče za Božju istinu u danima tame. (Vidi usporodni tekst u Starom zavjetu, Zah 4,2-14)

11,5 Tri i pol godine ti su svjedoci čudesno sačuvani od opasnosti. **Oganj** što **izlazi iz njihovih ustiju proždire njihove neprijatelje**, a pokušaj da im se **naudi** kažnjava se smrću.

11,6 **Oni imaju vlast** na Zemlji izazvati sušu, **pretvoriti vode u krv** i **udariti zemlju svakovrsnom pošasti**. Ne iznenađuje nas što ih se često povezivalo s Mojsijem i Ilijom. Njihova moć da **pretvore vode u krv** i da **udare zemlju svakovrsnim pošastima** podsjeća nas na ono što je Mojsije učinio u Egiptu (Izl 7,14-20; 8,1-12,29); a njihova moć nad ognjem i vremenom podsjeća na Ilijinu službu (1 Kralj 17,1; 18,41-45; 2 Kralj 1,9-12).

McConkey kaže:

Oni će upozoravati one koji se budu okupljali u hramu Čovjeka grijeha – kojim će se dolaziti klanjati. Upozoravat će ih na kratkoću njegova trijumfa; o Isusovu dolasku da ga uništi; o pogibelji koju će donijeti Tjeskoba; o potrebi da se ne boje tjeskobno za svoj život kad nastupi ispit života i smrti; o potrebi da se ne boje onoga koji može ubiti tijelo, nego Onoga koji može i tijelo i dušu baciti u pakao; o veličanstvenosti i blizini Kralja i Njegova kraljevstva u koje će ući nakon što malo pretrpe; o izvjesnosti da će, ako sa Njim trpe, sa njim i kraljevati; i o vječnom miru, pravednosti i sla-

vi koju će zadobiti oni koji izdrže do svršetka, pa makar to značilo mučeništvo u velikom trenutku iskušenja kroz koji prolaze. Silno će biti njihovo svjedočanstvo iz Knjige.²²

11,7 A kad dovrše svoje svjedočanstvo, zvijer iz Bezdana će ih ubiti. Izgleda da je to ona ista zvijer iz 13,8 – glava oživjelog Rimskog Carstva.

11,8 Trupla tih svjedoka tri i pol dana ležat će na ulici u Jeruzalemu. Ovdje je Jeruzalem nazvan Sodoma, i to zbog svoje oholosti, popustljivosti grijehu, životu blagostanja i zanemarivanja potreba drugih ljudi (vidi Ez 16,49). Nazvan je i Egipitom zbog svog idolopoklonstva, progona i robovanja grijehu i nepravednosti.

11,9 Ljudi iz svih naroda gledat će njihova trupla ali neće dopustiti da ih se pokopa, što je golemo nepoštovanje u skoro svakoj kulturi.

11,10 Nastat će velika radost jer će sada prestati njihova neomiljena proročanstva. Ljudi će zbog toga izmjenjivati darove kao što inače čine u doba Božića. Jedini proroci koje ljudi vole jesu mrtvi proroci.

11,11.12 A nakon tri i pol dana Bog će ih, na zaprepaštenje svjetine, podići iz mrtvih i uzeti na nebo na očigled njihovim neprijateljima.

11,13.14 Istodobno će Jeruzalem potreći velik potres, razrušiti desetinu grada i ubiti sedam tisuća ljudi. Preživjeli će dati slavu Bogu, ali neće to biti pravo štovanje, nego nevoljko priznanje Njegove moći. Drugi je “jao” prošao.

To ne znači da sve od 9,13 pa do 11,13 sačinjava drugi “jao”. Upravo suprotno, 10. poglavlje i Otk 11,1-13 umetak su između drugog “jao” (šesta trublja) i trećeg “jao” (sedma trublja).

Drugi je “jao” prošao; evo, treći “jao” dolazi uskoro!

H. Sedma trublja (11,15-19)

11,15 Zvuk sedme trublje otkriva da je Velika Tjeskoba završila i da je počela

Kristova vladavina. Kraljevstva²³ ovoga svijeta pripadoše Gospodinu i Kristu njegovu, i kraljevat će on u vijekove vjekova!

11,16.17 Pavši ničice pred Boga, dva-deset četiri starješine iskazuju mu zahvalu zato što je primijenio svoju vlast veliku i uspostavio svoju vladavinu.

11,18 Nevjerni su se narodi gnjevili na Njega i pokušali spriječiti Njegovo okruženje; ali sada je došlo vrijeme da se On gnjevi na njih, da osudi one koji nemaju duhovni život i uništi one koji su uništavali. Došlo je vrijeme da Gospodin nagradi svoje proroke i ostale ljude, male i velike.

11,19 Bog nije zaboravio svoj savez sa svojim narodom, Izraelom. Kad se u Nebu otvori Hram Božji pokazat će se Kovčeg saveza njegovog; simbol svega što je On obećao Izraelu bit će ostvareno. Nastat će munje, i glasovi, i gromovi, i potres, i tuča golema.

I. Ključni likovi u Tjeskobi

(pogl. 12-15)

12,1 I znamenje se veliko pokaza na nebu, naime, žena zaodjenuta suncem, mjesec joj pod nogama, a na glavi vijenac od dvanaest zvijezda. Ta žena je Izrael. Sunce, mjesec i zvijezde prikazuju slavu i vlast koja joj je obećana u budućem kraljevstvu – baš kao što su Josipu prikazivali potpunu vlast nad njegovim ocem, majkom i braćom (Post 37,9-11).

12,2 Ta žena je u trudovima i očekuje rađanje djeteta. U ovim stihovima sažeto je mnogo toga iz povijesti Izraela, premda nisu navedeni vremenski razmaci između tih događaja, a ni sami događaji nisu izneseni kronološkim poretkom.

12,3 Drugo znamenje na nebu jest veliki plamenocrveni zmaj sa sedam glava i deset rogova, a na svakoj mu glavi kruna. Taj zmaj je Sotona; ali budući da je ovaj opis uspoređan s opisom oživljenog Rimskog Carstva u 13,1, mogao bi to biti Sotona koji daje snagu toj svjetskoj sili.

12,4.5 Zamahom svog repa, zmaj polvači na zemlju ... trećinu zvijezda nebeskih. To je vjerojatno prikaz rata u nebu koji nastaje u sredini Tjeskobe i dovodi do toga da pali anđeli bivaju zbačeni s neba na Zemlju (vidi st. 8 i 9).

Zmaj je spreman proždrijeti dijete čim se ono rodi – to se ispunilo kad je Herod Veliki, rimski podložnik, pokušao uništiti novorođenog Kralja Židovâ. To muško dijete je, naravno, Gospodin Isus, onaj koji je određen vladati nad svim narodima palicom željeznom. Ovdje zapis prelazi s Njegova rođenja na Njegova uzašašće.

12,6 Sadašnje razdoblje Crkve prošlo je između 5. i 6. stihâ. U sredini Tjeskobe dio izraelskog naroda bježi u tajno sklonište u pustinju (neki misle da je to grad Petra). Ti će se ljudi skrivati tri i pol godine.

12,7 Na nebu će nastati rat između Mihaela i njegovih anđela s jedne, i zmaja i njegovih anđela s druge strane. To se zbiva na polovici Tjeskobe. Arkandeo Mihael inače je povezan s onim što se tiče izraelskog naroda (Dn 12,1).

12,8.9 Zmaj će biti potpuno pobijeđen tako da će izgubiti svako pravo na pristup u nebo. On i njegovi miljenici bit će zbačeni na zemlju. No to nije njihova konačna sudbina (vidi 20,1-3.10). Obratite pozornost na to kako ga Ivan opisuje: zmaj veliki, zmija stara zvana đavao, i Sotona, onaj koji zavodi svu svijet.

12,10 Zbacivanje zmaja popraćeno je slinim glasom na nebu, koji objavljuje da je došao Njegov trijumf i dan pobjede Njegova naroda. To prethodi Mileniju. U međuvremenu se zbio golem događaj – zbačen je tužitelj braće naše.

12,11 Proglašavanje se nastavlja i dalje. Progonjeni vjernici – Židovi – pobijediše Zloga krvlju Jaganjčevom i riječju svojega svjedočanstva. Njihova pobjeda temelji se na Kristovoj smrti i na njihovom svjedočanstvu o vrijednosti te krvi. U vjernosti Njemu, svoje su svjedočanstvo zapečatili vlastitom krvlju.

12,12.13 Nebesa se sada mogu radovati zbog zmajevog odlaska, ali je to loša vijest za zemlju i more! Đavao zna da ima još malo vremena i odlučuje izliti svoj gnjev što je više moguće. Zmajeva zlovolja osobito je usmjerena protiv Izraela, naroda od kojeg je potekao Mesija.

12,14 Vjernom ostatku Židova dana su dva krila orla velikoga, koja mu pomažu da brzo pobjegne u svoje pustinsko skrovište. (Neki su zaključili da ta krila vjerojatno predstavljaju goleme vojne zračne snage.) Ondje je Ostatak zbrinut i zaštićen od zmijinih napada u sljedeće tri i pol godine (jedno vrijeme i dva vremena i polovicu vremena).

12,15.16 U pokušaju da prikrije Izraelov bijeg, zmija će učiniti da za narodom krene golema rijeka (poplava u NKJV, nap. prev.), ali će potres progutati vodu i đavao ostati nadmudren.

12,17 Gnjevan zbog svog poniženja, đavao se pokušava osvetiti Židovima koji su ostali u zemlji – onim Židovima koji budu stvarnost svoje vjere iskazivali tako što će čuvati Božje zapovijedi i svjedočiti za Isusa.

13,1 U ovom su nam poglavlju prikazane dvije goleme zvijeri: jedna zvijer izlazi iz mora a druga iz kopna, to jest iz zemlje – zemlje Izrael. Nema sumnje da te zvijeri simboliziraju ljude koji će odigrati značajne uloge tijekom razdoblja Tjeskobe. One ujedinjuju osobine četiri zvijeri iz Dn 7, 3-7. Prva zvijer je glava oživljenog Rimskog Carstva koje će postojati u obliku deset kraljevstava. Ona izlazi iz mora, koje predstavlja paganske narode, i ima deset rogova. Daniel je preorekao da će Rimsko Carstvo oživjeti u obliku deset kraljevstava (Dn 7,24) koja će imati sedam glava. U Otk 17, 9.10 za te je glave rečeno da predstavljaju sedam kraljeva, što bi se moglo odnositi na sedam različitih vrsta vladara ili sedam različitih razdoblja u povijesti toga kraljevstva. Zvijer ima deset kruna na svojim rogovima. Rogovi predstavlja-

ju moć za vladanje koju joj je predao zmaj – Sotona. Na glavama joj je bogohulno ime te za sebe tvrdi da je Bog, a ne običan čovjek.

13,2 Ta zvijer je kao leopard, noge su joj kao u medvjeda, a usta njezina kao usta lavlja. U Danielu 7 leopard simbolizira Grčku, medvjed Medo-Perziju, a lav Babilon. Stoga nanovo oživjelo Rimsko carstvo naliči na svoje prethodnike po tome što je hitro u pobjeđivanju kao leopard, snažno kao medvjed i pohlepno kao lav. Ukratko, ono ujedinjuje sve zle osobine prethodnih svjetskih kraljevstava. To kraljevstvo i njegov vođa primaju nadnaravnu snagu od Sotone.

13,3 On ima smrtonosnu ranu na jednoj od svojih glava. Scofield objašnjava: "Dijelovi Rimskoga Carstva nikada nisu prestali postojati kao odvojena kraljevstva. Prestao je postojati samo carski oblik vladavine – ona jedna smrtonosno ranjena glava."²⁴ Ali smrtna rana bi izliječena. Drugim riječima, ponovno je oživjelo carstvo koje ima cara, naime, tu zvijer kao glavu.

13,4 Ljudi će se klanjati toj zvijeri. Ne samo da će biti zadivljeni s tim čovjekom, nego će ga štovati kao Boga. Oni, također, štuju i zmaja.

13,5,6 Zvijer se nadmeno hvasta i izgovara neizrecive hule. Dopušteno mu je da zarati (NKJV bilješka) na četrdeset i dva mjeseca. S drskim nepoštovanjem govori protiv Božjeg imena, njegova Prebivališta i stanovnikâ neba.

13,7 On započinje rat protiv Božjih ljudi i nadvladava mnoge od njih, no oni će radije umrijeti negoli mu se pokoriti. Njegova vlast proteže se na cijeli svijet – posljednje svjetsko kraljevstvo prije uspostave Kristove vladavine.

13,8 Oni koji nisu pravi vjernici spremno se klanjaju zvijeri. Budući da se nika da nisu pouzdali u Krista, njihova imena nikada nisu ni bila upisana u Jaganjčevu Knjigu života. Pošto se njihova imena ne

nalaze među imenima otkupljenika, prepušteni su zabludi. Nisu htjeli vjerovati istini pa sada vjeruju laži.

13,9 Ovo bi trebalo biti upozorenje svakome da prihvati svijetlo Božje riječi dok je još moguće. Posljedica odbacivanja te svjetlosti jest to da će takvima svjetlost biti uskraćena.

13,10 Istinski vjernici mogu biti sigurni da će njihovi neprijatelji ići u ropstvo i poginuti od mača. To pomaže svetima da iščekuju u postojanosti i vjeri.

13,11 Druga zvijer je sljedeći istaknuti lik iz razdoblja Tjeskobe. Ona djeluje u bliskoj suradnji s prvom zvijeri, čak i priređuje međunarodnu kampanju za štovanje prve zvijeri i golemog idola koji će predstavljati rimskoga cara. Ta druga zvijer dolazi iz tla ili iz zemlje. Ako se pritom misli na zemlju Izrael, tada je taj vođa nesumnjivo Židov. On je Lažni prorok (vidi 16,13; 19,20; 20,10). Ima dva roga poput janjeta, to jest, prikazuje se blagim i bezazlenim; ali upućuje i na to da on uosobljuje Jaganjca Božjega. On govori kao zmaj što ukazuje na to da ga izravno nadahnjuje i osposobljava sâm Sotona.

13,12-14 Provođi svu vlast one prve zvijeri, što znači da mu rimski car daje neograničene ovlasti da djeluje u njegovo ime. On ima nadnaravne moći te čak čini da oganj padne s neba. Svrha tih čudesa, naravno, jest zavesti ljude da čovjeka štuju kao Boga.

13,15 On daje život velikoj slici zvijeri, "grozoti pustoši", tako da ona progovori. Kazna za one koji joj se ne žele klanjati jest smrt.

13,16 Druga zvijer zahtijeva od ljudi da svoju odanost rimskom imperatoru iskažu tako što primaju žig zvijeri na desnicu ili na čelo.

13,17 Uz tu oznaku, zvijer ima ime i tajanstveni broj. Nitko tko ne primi žig, ime ili broj zvijeri neće moći kupovati ili prodavati. To je nastojanje da se ljude ekonomskim pritiskom prisili da napuste

Krista i prepuste se idolopoklonstvu. Ta će kušnja biti okrutna, ali istinski će kršćani radije izabrati smrt negoli se odreći svog Spasitelja.

13,18 Broj zvijeri je **šesto šezdeset šest**. Šest je broj čovjeka. To što je taj broj za jedan manji od sedam moglo bi ukazivati na to da je čovjek uskraćen za Božju slavu, to jest, savršenost. Tri šestice trojstvo su zla.

Jedno od najvećih pitanja u pogledu 13. poglavlja jest pitanje je li Antikrist ona *prva* ili ona *druga* zvijer. U osnovi, tvrdnja da je Antikrist prva zvijer temelji se na tome da on zahtijeva da ga se štuje kao Boga. Oni koji drže da je Antikrist druga zvijer ističu da nijedan Židov neće nikada prihvatiti poganina za Mesiju i da stoga lažni mesija mora biti ona druga zvijer – zato što je Židov.

14,1 **Jaganjac** je prikazan kako **stoji na gori Sionu, a s njim sto četrdeset i četiri tisuće** sljedbenika koji svi imaju pečat na **čelima svojim**. To je pogled unaprijed, u doba kad će se Gospodin Isus vratiti na Zemlju i pojaviti se u Jeruzalemu sa spomenutom skupinom vjernika iz svakog od dvanaest Izraelovih plemena. Te **sto četrdeset i četiri tisuće** su isti oni koji su spomenuti u 7. poglavlju. Sada su neposredno pred ulaskom u Kristovo kraljevstvo.

14,2.3 Ivan čuje glazbu **s neba kao hūk mnogih voda i kao tutnjavu silnoga groma; i kao glas citraša što sviraju na citrama svojim**. Tu pjesmu je moglo naučiti samo onih **sto četrdeset i četiri tisuće** otkupljenih ljudi.

14,4.5 Oni su opisani kao **djevci**, kao oni koji se nisu **okaljali sa ženama**. Čuvali su se da ih ne zarobi užasno idolopoklonstvo i nemoralnost toga doba, te su u bezuvjetnoj pokornosti i predanju slijedili **Jaganjca**. Pentecost kaže: "Oni su nazvani 'prvine Bogu i Jaganjcu', to jest, oni su prvi plodovi žetve iz doba Tjeskobe; prvi koji će ući u Milenij da napuče milenijsku Zemlju."²⁵ Oni nisu prihvatili Antikristovu laž – da se treba klanjati običnom čov-

jeku. Bili su neporočni što se tiče njihova postojanog ispovijedanja Krista.

14,6.7 To o **anđelu koji leti posred neba s vječnim evanđeljem** izgleda da se podudara s Mt 24, 14: "I propovijedat će se ovo evanđelje Kraljevstva po svem svijetu za svjedočanstvo svim narodima, a tada će doći svršetak." Tema tog Evanđelja iznijeta je u 7. stihu. Ljudima je naloženo da se **boje Boga**, a ne zvijeri; da **daju slavu** Njemu, a ne idolopokloničkoj slici; da se **poklone** Njemu, a ne običnom čovjeku. Naravno, samo je jedno Evanđelje – Radosna vijest spasenja po vjeri u Krista – ali su neki njegovi vidovi različito naglašeni u različitim razdobljima. Tijekom Velike Tjeskobe, Evanđelje će nastojati odvratiti ljude od štovanja "zvijeri" i pripravit ih za Kristovo kraljevstvo na Zemlji.

14,8 Drugi po redu anđeo najavljuje pad Babilona. To je najava teme obrađene u 17. i 18. poglavlju. **Babilon** predstavlja otpadničko židovstvo i otpadnički kršćanski svijet – golem trgovački i religijski konglomerat s glavnim stožerom u Rimu. Svi će **narodi** biti pijani od **vina gnjeva i bluda** njegova.

14,9.10 Objava **trećeg anđela** zbit će se u sredini razdoblja Tjeskobe, to jest, na početku Velike tjeskobe. Taj **anđeo** upozorava da će svatko tko pristane klanjati se zvijeri u bilo kojem od njezinih obliča, trpjeti Božji gnjev u tom razdoblju i svu vječnost. Tijekom Velike tjeskobe na Zemlju će biti izliveno **vino gnjeva Božjega**; ali to će biti samo predokus vječnih muka u paklu gdje će nevjernici biti **mučeni u ognju i sumporu**.

14,11 Ovaj nas stih podsjeća da je pakao vječna i svjesna kazna. Biblija nigdje ne naučava da će opaki mrtvi na poslijetku biti uništeni. **Dim muke njihove podiže se bez prestanka i za njih nema počinka ni danju ni noću**.

14,12 To će biti vrijeme kad sveti budu pozvani strpljivo podnositi okrutnost "zvijeri", pokoriti se Bogu tako da odbiju kla-

njati se čovjeku ili idolu, i čvrsto se držati svog ispovijedanja vjere u Isusa. Konačna propast opakih ljudi (st. 9-11) služi kao ohrabrenje vjernima da izdrže.

14,13 Vjernicima koji umru tijekom tog razdoblja neće biti uskraćeni blagoslovi Tisućgodišnjeg kraljevstva. Ljudi govore: "Blaženi živi", a Bog kaže: **Blaženi mrtvi koji ... umiru u Gospodinu i prate ih djela njihova.** Sve što se učini za Krista i što se u Njegovo ime učini za druge, bit će bogato nagrađeno – svaka ljubaznost, požrtvovni dar, molitva, suza, svjedočenje.

14,14 Ako ovaj odjeljak usporedimo s Mt 13,39-43 i 25,31-46, dolazimo do toga da žetva na Zemlji počinje Drugim dolaskom našega Gospodina. Ovdje je rečeno da je On taj koji žanje, a u Mt 13,39 žeteoci su anđeli. Oboje je točno – Krist to čini posredstvom anđela.

Ovdje je Krist prikazan **na oblaku ... na glavi mu zlatan vijenac, a u ruci oštar srp.**

14,15 Anđeo mu iz hrama govori neka baci svoj srp jer je zrela žetva zemaljska. To ne bismo trebali smatrati naređenjem, jer anđeli nemaju pravo zapovijedati Gospodinu. Prije se tu radi o usrdnoj molbi ili poruci koju po anđelu šalje Bog Otac.

14,16 Tu prvu žetvu moguće je razumjeti dvojako. Ona, ponajprije, može biti prikaz sabiranja *vjernika* iz razdoblja Tjeskobe kako bi ih se uvelo u Milenij. Prema tom gledištu to bi bilo ono "dobro sjeme" iz Mt 13, to jest, sinovi Kraljevstva. Ili pak bi to mogla biti žetva *osude*. Ako je to slučaj, tada bi predmet te osude mogli biti pogani; izgleda da je Izrael predmet sljedeće žetve (st. 17-20).

14,17 Sada zapis prelazi na posljednje strašne osude koje će se sručiti na nevjernički dio izraelskoga naroda, zemaljski vinograd (vidi Ps 80,8; Iza 5,1-7; Jer 2,21; 6,9). **Iz hrama na nebu izlazi anđeo opremljen oštrim srpom.**

14,18 Jedan drugi anđeo daje znak da se počne žeti. Taj anđeo ima vlast nad og-

njem koji bi mogao simbolizirati osudu koja slijedi.

14,19 Zatim zrelo grožđe biva pobrano i bačeno u **veliki tijesak gnjeva Božjega.** Ovdje je gaženje grožđa tijekom pravljene vina uzeto kao prikaz razorne osude.

14,20 Ta "berba grožđa" zbit će se **izvan grada** Jeruzalema, najvjerojatnije u Jošafatovoj dolini. Krvoproliće će biti toliko da će krv teći kao rijeka duljine skoro tri stotine kilometara, koja će sezati do visine **konjskih uzda.** Dosizat će od Jeruzalema pa sve do južnog Edoma.

15,1 Jedno drugo znamenje na nebu uključuje **sedam anđela sa sedam zala posljednjih** koje, kad ih se pusti, označavaju **dovršenje Božjega gnjeva.** Po tome znamo da se približio svršetak Tjeskobe.

15,2 Tada je Ivan ugledao na nebu **golemu skupinu ljudi kako stoje na moru od stakla pomiješanog s ognjem.** U njima prepoznaje one koji su ono odbili pokloniti se zvijeri ili njezinoj slici. Nema sumnje da su zbog tog svog postupka pretrpjeli mučeničku smrt.

15,3,4 Ali sada su u Nebu i pjevaju **pjesmu Mojsijevu ... i pjesmu Jaganjčevu,** koja je skoro posve sastavljena od navoda iz Starog zavjeta. Oni svjedoče o pravednosti Božjih **sudova** koji prethode onome što će On učiniti njihovim ubojicama na Zemlji te slave **Boga Svevladara** za Njegova **djela i putove.** U kontekstu se to odnosi na Njegova djela osude premda bi se, naravno, moglo primijeniti i na sva Njegova djela i putove. **Kralju svetih** trebalo bi biti **Kralju naroda** (NKJV bilješka).

Pjesma Mojsijeva slavila je Božje izbavljenje Njegovog naroda iz ropstva u Egiptu – **pjesmom Jaganjčevom** slavi se konačno izbavljenje od Sotone i od svih ostalih neprijatelja duhovnog života. Time oni, kao što je to A. T. Pierson prikladno izrekao, "označavaju dvije granice u povijesti otkupljenja, između kojih leži cjelokupna povijest Božjeg otkupljenog naroda".²⁷

Božje osude nad Zemljom pokazat će da je On Bog svetosti i dovesti do toga da ga se **boje, slave i klanjaju** mu se svi narodi.

15,5 Nakon toga je Ivan vidio otvoren hram Šatora svjedočanstva na nebu. To je očigledno ona nebeska stvarnost koju je prikazivao zemaljski Hram (Heb 9,23). To se osobito odnosi na Svetinju nad Svetinjama.

15,6 Pojavljuje se **sedam anđela; odjeveni bijahu u lan čist i blistav, oko prsiju opasani zlatnim pojasom.** To znači da su opremljeni za izvršenje pravedne osude kojom će se Bog proslaviti. Ti će anđeli upravo odriješiti **sedam posljednjih zala.**

15,7 Jedno od četiri bića predaje čašu svakom od tih anđela. Te čaše sadrže konačne kazne Velike Tjeskobe koje će zahvatiti sve Božje neprijatelje, a ne samo dio njih.

15,8 Činjenica da nitko ne može ući u hram sve dok se ne dovrši tih sedam osuda mogla bi značiti da sada više nikakvo svećeničko zastupanje ne može odkloniti Božji gnjev.

J. Sedam čaša Božje osude (16. pogl.)

16,1,2 Jak glas iz hrama naređuje sedmorici anđela da pođu i **na zemlju izliju čaše Božjega gnjeva.** Te osude po naravi i slijedu slične su osudama sedam trubalja, ali su jače. Prva čaša čini da na onima koji se klanjaju zvijeri i njezinoj slici izbije zao i bolan čir.

16,3 Druga pošast pretvara vodu **mora u krv kao u mrtvaca** pa sve živo u moru izgine.

16,4 Treća čaša čini da svi izvori **vodâ** postanu krv.

16,5,6 U ovom trenutku **anđeo vodâ** opravdava Božje kažnjavanje. Ljudi samo primaju pravednu naplatu za vlastita grešna djela. Izobilno su **prolijevali krv**, a sada im se naplaćuje tako da moraju **piti krv** umjesto vode. – **Ta zavrijedili su!**

16,7 Žrtvenik najvjerojatnije simbolizira duše mučenih svetih (6,9), koji su du-

go i strpljivo čekali da njihovi mučitelji budu kažnjeni.

16,8,9 Četvrta pošast učinit će da ljudi užasno pate od opekotina izazvanih isijavanjem Sunca. Ali to ih ipak nije navelo da se **pokaju**; umjesto toga psuju **Boga** što je na njih poslao tu žegu.

16,10,11 Peti anđeo izljuje svoju pošast **tame na kraljevstvo zvijeri.** To izaziva dodatne patnje ljudima, koji se ne mogu osloboditi ni onih prethodnih patnji. Ali to im neće omekšati srca, nego će oni još više zamrziti Boga.

16,12 Kad bude izlivena šesta čaša, **voda rijeke Eufkrat** će presahnuti, tako da vojskama **s istoka** bude omogućeno napredovanje prema zemlji Izrael.

16,13,14 Tada je Ivan ugledao kako tri duha u žabljem obličju **izlaze iz usta zmajevih, usta zvijerinih i iz usta lažnoga proroka** – Sotoninog lažnog trojstva. To su demonski duhovi koji čine čudesa kako bi zaveli svjetske vođe i primamili ih da dođu na **bitku onog velikog Dana Boga Svevladara.**

16,15 Kad spominje tu bitku, Gospodin dodaje osobiti blagoslov za svete iz razdoblja Tjeskobe, za one koji iščekuju Njegov povratak i koji se čuvaju čistima od idolopokloničkog bogoštovlja toga doba. Bog će, što se tiče nespasanih ljudi, doći neočekivano – **kao lopov** – i nanijeti im štetu.

16,16 Svjetske vojske okupit će se na **mjestu koje se hebrejski nazivlje Harmagedon** (u NKJV bilješci: *Megiddo*).²⁸ To se mjesto obično povezuje s ravnicom Ezdralon na čijem se južnom rubu nalazi Megido. Rečeno je da je Napoleon to mjesto nazivao "borilištem ovoga svijeta", to jest, idealnim bojnim poljem.

16,17 Da se radi o posljednjoj osudi izlivenoj iz čaše Božjega gnjeva, naznačeno je najavom sedmoga anđela: "**Gotovo je!**" – Što se tiče razdoblja Tjeskobe, gnjev je Božji dovršen.

16,18 Nakon što je izlivena i posljednja čaša, nastaju žestoki grčevi prirode: eksplozije, gromovi, munje i potres kakvog još nikada nije bilo.

16,19 Veliki grad Babilon, koji se raspuknuo na tri dijela, ispija čašu Božje srdžbe. Bog nije zaboravio njegovo idolopoklonstvo, okrutnost i religijsku zbrku koju je izazvao. Istodobno su srađeni sa zemljom i **poganski gradovi**.

16,20 Svaki otok i gore nestaju dok pritom Zemlja posrće.

16,21 Skoro pedeset kilograma teška tuča poput bombi pada na Zemlju, ali ljudi radije hule Boga umjesto da se pokaju.

K. Pad Babilona Velikog

(17. i 18. pogl.)

17,1.2 Jedan od sedmorice anđela poziva Ivana da bude svjedokom suda nad velikom Bludnicom. To je golemi vjerski i trgovinski sustav čiji je stožer u Rimu. Mnogi vjeruju da 17. poglavlje opisuje vjerski, a 18. poglavlje trgovački vid Babilona. Vjerski, to jest, religijski Babilon svakako uključuje sveukupno zastranjelo "kršćanstvo" – i protestantsko i katoličko – i dobar je prikaz ekumenske crkve.

Razmotrite njezin opis: Bludnica sjedi nad mnogim vodama, što znači da kontrolira golema područja poganskoga svijeta. Kraljevi Zemlje bludničili su s njom: svojim kompromisima i spletkama zavela je političke vođe. Stanovnici Zemlje opili su se vinom njezina bluda: goleme su mase potpale pod njezin opaki utjecaj i bile svedene na jad i bijedu.

17,3 Otpala crkva prikazana je kako sjedi na skrletnoj zvijeri. Već smo istakli u trinaestom poglavlju da je ta zvijer oživjelo Rimsko Carstvo (a ponekad i vođa tog carstva). Ta je zvijer puna bogohulnih imena i ima sedam glava i deset rogova.

17,4 Na neko vrijeme izgleda kao da ta lažna crkva vlada carstvom. Ona sjedi u potpuno nebeskom izgledu te na sebi ima simbole svog golemog bogatstva i prika-

zuje zlatnu čašu punu idolopoklonstva i nemoralnosti.

17,5 A na čelu joj je napisano ime: **TAJNA – BABILON VELIKI, MAJKA BLUDNICÂ I GNUSOBÂ ZEMALJSKIH**. To je ona "crkva" koja je tijekom povijesti prolijevala krv kršćanskih mučenika, i još uvijek to čini. Pijana je od njihove krvi.

17,6 Kao i mnogi drugi, Ivan se silno začudio kad je vidio tu ženu opijenu krvlju svetih. To se odnosi na svete iz svih razdoblja crkvene povijesti, ali osobito na **Isusove svjedoke** iz razdoblja Tjeskobe.

17,7.8 Anđeo se ponudio Ivanu da mu objasni tajnu te žene i zvijeri. Zvijer koju je Ivan vidio bijaše (Rimsko je Carstvo postojalo u prošlosti), nije (propalo je i danas više ne postoji kao svjetsko kraljevstvo), izići će iz Bezdana (ponovno će se pojaviti u osobito davalskom obliku) i otići će u propast (bit će uništeno konačno i zauvijek). Obnova toga carstva i pojava njegova karizmatičnog vođe zapanjit će svijet nevjernika.

17,9 Anđeo mu je rekao da u tome treba imati uma i mudrosti. Sedam glava sedam je gora na kojima žena sjedi. Tradicionalno i uobičajeno tumačenje jest da Bludnica ima svoj stožer u Rimu, gradu koji je izgrađen na sedam gora.

17,10 Neki tumači objašnjavaju da je spomenutih sedam kraljeva, sedam oblika rimske vladavine; drugi tvrde da se radi o sedam careva; treći pak vele da ti kraljevi predstavljaju velike svjetske sile: Egipat, Asiriju, Babilon, Perziju, Grčku, Rim i buduće, ponovno oživjelo Rimsko Carstvo.

17,11 Za osmog se kralja smatra da je glava oživjelog Rimskog Carstva ili pak Antikrist. Točno značenje ovog proročanstva neće nam biti savršeno jasno tako dugo dok se ono ne ispuni.

17,12 Deset rogova moglo bi simbolizirati buduće kraljeve koji će služiti pod vlašću rimske zvijeri. Oni će vladati samo

jedan sat, to jest, na kratko vrijeme (vidi st. 10b).

17,13 Deset kraljeva svoju silu i vlast složno će predati rimskoj zvijeri. Drugim riječima, deset zemalja (ili njihove vlade) predaju mu svoj nacionalni suverenitet.

17,14 Ta imperija od deset kraljeva zaratit će s Gospodinom Isusom kad se On na svršetku razdoblja Tjeskobe vrati na Zemlju. No pritom će, u tom sukobu, doživjeti potpun poraz – pravi Waterloo. I premda je On **Jaganjac**, istodobno je i **Gospodar gospodarâ i Kralj kraljeva**. Njegovi sljedbenici su oni koji su **pozvani i izabrani i vjerni**.

17,15 Anđeo nastavlja objašnjavati da su vode iz prvoga stiha **puci i mnoštva i narodi i jezici**. **Bludnica sjedi na vodama**, što znači da vlada nad golemim dijelovima stanovništva.

17,16 Izgleda da će obnovljeno Rimsko Carstvo na neko vrijeme dopuštati da njime upravlja, ili barem da na nj utječe, bludnička crkva. No tada će, ipak, zbaciti sa sebe njezin nepodnošljiv jaram i uništiti je. Omraženu će **Bludnicu** ogoliti, proždrijeti i spaliti ista ona zvijer na kojoj je ona sjedila.

17,17 **Bog** je iza svih tih događanja. On je taj koji čini da se kraljevstva ujedine pod rimskom zvijeri, a zatim okrenu protiv Bludnice. Sve je to da bi se **ispunio Njegov suvereni naum**.

17,18 Taj **veliki grad** je Tajna Babilon koji vlada **nad kraljevima zemaljskim**. Ali, kao što smo već vidjeli, glavni ženin stožer je u Rimu.

18,1 Osamnaesto poglavlje prvenstveno je pogrebna pjesma kojom se proslavlja pad Babilona. Kao što je spomenuto, to se odnosi na bludničku crkvu koja nije samo golemi vjerski sustav, nego i možda najveća komercijalna ustanova. On, očigledno, upravlja svjetskim tržištem.

Kad jedan drugi **anđeo s velikom moći** side s **neba** da donese tu vijest, izgledat će

kao da su se upalila svijetla. Njegova slava osvjetlit će Zemlju.

18,2 **Babilon veliki** je pao i njegove su ruševine postale skrovište **zlodusima** (demonima), **svakom nečistom duhu i svakoj nečistoj i mrskoj ptici**.

18,3 Razlog zbog kojeg je Bludnica pala jest taj što je s narodima i njihovim trgovcima provodila krajnju pokvarenost. Sve je **narode opila** svojom strastvenim **bludničenjem**.

18,4 **Drugi glas s neba** upozorava Božje ljude da **iziđu** iz tog osuđenog sustava koji je stigao do ruba propasti. Odnos s Bludnicom povlači za sobom i udio u njezinim zlima.

18,5.6 **Grijesi njezini** nagomilali su se do **neba** i **Bog se spomenuo njezine opachine** i sada je žestoko udara. Ona treba primiti dvostruku naplatu zbog svojih opakih djela; no ne od Božjeg naroda, nego od anđela koji je sredstvo Njegove osvete.

18,7 Njezine **muke i jadi** bit će primjereni njezinu samouzvisivanju i raskošnom načinu življenja. Sebe je smatrala **kraljicom** koja, sigurna da neće vidjeti **jada**, sjedi povrh svega.

18,8 Njezina će osuda **doći u jednome danu**, a uključivat će **smrt, jad i glad**. Moćni **Gospodin Bog** jest taj koji će je kazniti **ognjem**.

18,9.10 **Kraljevi zemaljski naricati** će zbog **požara** koji bude proždriao njihovu nekadašnju ljubavnicu. Ipak, njihovo narićanje neće biti nesebično, iz sućuti prema Bludnici: oni će žaliti zbog toga što su izgubili užitke i raskoš. **Izdaleka će stajati** i čuditi se obimu **njezina mučenja** i iznenadnosti njezinog svršetka.

18,11-13 **Trgovci** će **plakati** uglavnom zbog toga što im je nestala nada u zaradu: **jer im robu više nitko ne kupuje**.

Spisak onoga čime je Babilon trgovao izgleda da se proteže na svu svjetsku trgovinu dragocjenih metala, dragulja, tkanine, **drveta, slonove kosti, mjedi, željeza,**

mramora, začina, miomirisa, vina, ulja, žita, stoke, kočija, tijelâ i dušâ ljudskih. I otpadnička crkva i poslovni svijet snose krivicu za trgovanje ljudskim dušama: crkva zbog prodaje pisama oprosta, a poslovni svijet zbog iskorištavanja.

18,14 Poslovni ljudi, obraćajući se propalom sustavu, jadikuju što mu je propao očekivani dobitak, a bogatstvo i sjaj nestali naglo i zauvijek.

18,15.16 Jednako kao i kraljevi, trgovci će stajati izdaleka plaćuci i jadikujući što je u jednome satu propalo toliko bogatstvo. Prisjećat će se prijašnje raskoši toga grada i kako su se ljudi fino odijevali i kiti-li dragim kamenjem.

18,17.18 Sada je sve to obilje iznenada uništeno i zaprijetila je golema potištenost. Oni što su se bavili pomorskim trgovanjem stajat će izdaleka i vikati: "Koji li se grad ikada mogao usporediti s ovim velikim gradom?"

18,19 I posuše glave pepelom plaćuci i jadikujući nad gradom koji je obogatio svjetsku pomorsku industriju, a sada je za jedan sat uništen.

18,20 I dok na Zemlji teku te bezbožne suze, na nebu vlada golema radost. Konačno je Bog osvetio svoje svete (NKJV bilješka), apostole i proroke. Kaznio je Babilon zbog toga kako je on postupao s Njegovim ljudima.

18,21 Snažni anđeo ... baca u more kamen velik poput mlinskoga kamena, što je slikoviti prikaz konačne propasti Babilona.

18,22 Zauvijek je utihnuo zvuk ranijih djelatnosti; bilo glazbe, bilo izrađivanja rukotvorina, bilo mljevenja.

18,23 Svaka je svjetiljka ugašena i u njem nikada više neće biti radosti vjenčanja. Zbog čega? – Zbog toga što su vođe Babilona svojim čaranjima prevarili sve narode.

18,24 Ona je bila kriva za krv Božjih svetih – svih vjernika zaklanih zbog svoje

vjere. Sada ona punom mjerom prima na-platu.

L. Kristov Dolazak i Njegovo Tisuć-godišnje kraljevstvo (19,1 – 20,9)

19,1 Nakon toga je Ivan začuo glas velikog mnoštva na nebu kako slavi Gospodina zbog Njegove pravedne kazne nad velikom Bludnicom. Ta pjesma uzvisuje ga kao **Gospodina Boga našega** kome pripada **spasenje i slava i čast i moć.**

19,2 Opravdano je to što je Bog uništio veliku Bludnicu. U skladu je s Njegovim istinitim i pravednim karakterom da kazni Bludnicu zbog njezinog **bluda** i hladnokrvnog klanja Njegovih slugu.

19,3 Dim koji se trajno diže iz njezine pogrebne lomače navodi svete da po drugi put vele: "Aleluja!" – to jest, "Slava Gospodinu!"

19,4 Dvadeset i četiri starješine i četiri bića odobravaju to glasnim "Amen!" i srdačnim "Aleluja!"

19,5 Glas od prijestolja poziva sve Božje slugu da se pridruže veličanju Gospodina zbog uništenja čudovišnog Babilona.

19,6 Sada se Nebom prolama jedna druga pjesma, "glasna kao šum mnogih voda, glasna kao grmljavina uhu". Veličanstveno "Aleluja" uzdiže se proslavljajući vladavinu **Gospodina Boga, Svevladara.**

19,7.8 Tjeskoba je prošla. Babilon je osuđen. Sada je došla **svadba Jaganjčeva.** Crkva, **Žena Kristova,** pripravila se za tu uzbudljivu prigodu. Odjevena je u **fini lan, čist i blistav,** za što je objašnjeno da simbolizira **pravedna djela svetih.**

19,9 Anđeo je uputio Ivana da napiše blagoslov za sve one koji su pozvani na **svadbenu večeru Jaganjčevu.** Crkva je nebeska Mladenka; gosti koji su pozvani na svadbu pripadaju ostatku otkupljenih. Anđeo naglašava važnost ovog blagoslova insistirajući na tome da on predstavlja **istinite riječi Božje.**

19,10 Ivan pada pred noge anđelu da mu se pokloni, ali mu je to zabranjeno.

Klanjati se smije samo Bogu, a anđeo je sluga Ivanu i svima koji drže **svjedočanstvo Isusovo**. Zatim anđeo dodaje: “**Jer svjedočanstvo je Isusovo duh proročki**.” To znači da je prava svrha prorokovanja svjedočiti o **Isusovoj Osobi** i Njegovom djelu. “Prorokovanje je”, veli C. C. Ryrie, “namijenjeno tome da razotkriva Isusovu krasotu.”³⁰

Anđeo želi da se ljudi klanjaju **Bogu** Sinu, o kojemu on svjedoči.

19,11 Konačno smo došli do događaja od kojega ostatak knjige gleda prema naprijed, dakle do slavnog trenutka kad Krist dolazi na Zemlju srušiti svoje neprijatelje i uspostaviti svoje kraljevstvo. To nije Uzeće crkve; tijekom Uzeća Krist dolazi u zraku *po* svoje svete; ovdje On dolazi na Zemlju *sa* svojim svetima.

Zapazite na koji je način opisan naš Gospodin: On sjedi na bijelom konju. To je očigledno bojni konj, jer On dolazi poraziti svoje neprijatelje. Ime mu je **Vjerni i Istiniti**. On je **vjeran** u pogledu svojih obećanja i **istinit** u pogledu svog karaktera. On **sudi i vojuje u pravednosti**. On može vladati samo nad kraljevstvom u kojem su ljudi voljni živjeti pod vlašću **pravednosti**. Zbog toga On mora ukloniti sve sablazni.

19,12 Oči su mu kao plamen ognjeni, što upućuje na prodornu snagu Njegove prosudbe. On može uočiti svaku buntovnost i nevjeru. Na glavi su mu **mnoge krune**. Drugi mogu nositi pobjedničke vijence, ali je samo za Gospodina Isusa rečeno da nosi kraljevsku krunu. On ima urezano **ime koje ne zna nitko doli on sâm**. S Kristovom Osobom povezane su tajne koje nijedno stvoreno biće nikada neće moći shvatiti.

19,13 On je **ogrnut ogrtačem umočenim u krv**, ali ne u krv koju je prolio na golgotskom križu, nego u krv svojih neprijatelja koje gazi u tijesku gnjeva Božjega. Nazvan je imenom koje **glasi: Riječ Božja**. *Riječ* je sredstvo kojom se izražava

misao, a u Kristu se Bog potpuno izrazio čovjeku.

19,14 Prate ga **Vojske nebeske**, koje su **odjevene u fini lan** i jašu na **bijelim konjima**. Te vojske nesumnjivo sačinjavaju sveti, ali je značajno to što se od njih ne zahtijeva da se bore. Gospodin Isus pobjeđuje svoje neprijatelje bez ičije pomoći.

19,15 Iz Njegovih usta **izlazi oštar mač** kojim udara **pogane**. On dolazi **vladati njima palicom željeznom i gaziti tijesak vina gnjeva i srdžbe Boga Svevladara**.

19,16 Na ogrtaču mu je i na boku **napisano ime**:

KRALJ KRALJEVA I GOSPODAR GOSPODARĀ.

Naš Gospodin Isus je vrhovni Vladar; svi se ostali moraju podčiniti Njegovoj vlasti.

19,17.18 **Večera velikoga Boga** je uništenje preostalih Božjih neprijatelja prije uspostave Kraljevstva. – Na nju su pozvani i lešinari! Oni će se hraniti leševima onih koje je Gospodin poklao – ljude iz svake društvene skupine, **male i velike**.

19,19.20 U svom očajničkom pokušaju da Krista spriječi u preuzimanju vlasti (Ps 2), **zvijer** se udružuje s **vojskama** ovoga svijeta da **povedu boj** protiv Gospodina i protiv **njegove vojske**. Ali to je bezuspješan pokušaj. I **zvijer** i **lažni prorok** su **uhvaćeni** i **živi baćeni u jezero ognjeno što gori sumporom**.

19,21 **Ostali su pobunjenici pobijeni mačem** Gospodinovim, a tijela su im postala obilježje strвина za lešinare. Mač je aluzija na Riječ Božju (vidi Ef 6,17; 2 Sol 2,8; Heb 4,12; Otk 1,16; 2,12.16). Time smo stigli do svršetka Velike Tjeskobe.

20,1 Prije početka Tisućgodišnjeg kraljevstva Sotona mora biti osujećen. Kako bi se to obavilo, **s neba silazi anđeo s ključevima Bezdana** i s **golemim lancima u ruci**.

Gospodin je Sotonu na neki način svezao kad je ono prvi put došao na Zemlju

(Mt 12,29). Ovo sada je druga etapa u njegovu vezivanju.

20,2 Anđeo je zgrabio Sotonu i okovao ga na tisuću godina. Ivan sada navodi četiri Napasnikova imena: **zmaj, zmija, đavao** (optuživač) i **Sotona** (protivnik).

20,3 Tijekom Milenija taj je zakleti neprijatelj utamničen u **Bezdanu**. Bezdan je zapečaćen tako da on ne može izići **zavoditi narode**. Uoči svršetka Kristove vladavine bit će **odriješen** za svoju posljednju kratkotrajnu pobunu (st. 7-10).

20,4 Ivan sada vidi ljude koji su u Nebu ustoličeni i ovlaštteni vladati. To su sveti iz razdoblja Crkve, koji će vladati s **Kristom** kao Njegova Nevjesta. Ivan vidi i skupinu mučenika koji su odbili primiti žig **zvijeri**. To su očigledno sveti iz razdoblja Tjeskobe, koji su umrli za svoju vjeru. Obje te skupine vladat će zajedno s Kristom tijekom zlatnog razdoblja mira i napretka.

20,5 Prvi dio ovoga stiha treba shvatiti kao umetak. **Drugi mrtvi** odnosi se na nevjernike iz svakog povijesnog razdoblja, koji će biti oživljeni na svršetku Milenija kako bi se pojavili na suđenju pred velikim bijelim prijestoljem.

Izjava **to je prvo uskrsnuće** ponovno se odnosi na četvrti stih. **Prvo uskrsnuće** nije neki izdvojeni događaj. Tim je riječima opisano **uskrsnuće** pravednika u raznim razdobljima. Ono uključuje Kristovo **uskrsnuće** (1 Kor 15,23), **uskrsnuće** onih koji su Kristovi kad On dođe uzeti Crkvu (1 Sol 4,13-18), **uskrsnuće** dvojice svjedoka čija će tijela ležati na ulici (Otk 11, 11) i **uskrsnuće** svetih iz razdoblja Tjeskobe, koji su opisani u ovom stihu (vidi i Dn 12,2a). Drugim riječima, **prvo uskrsnuće** uključuje **uskrsnuće** Krista i svih istinskih vjernika, bez obzira što su oni oživljeni u različitim razdobljima; ono se zbiva u nekoliko etapa.

20,6 **Blaženi** su oni koji imaju udjela u prvom uskrsnuću jer neće doživjeti drugu smrt, događaj kad će svi nevjernici biti bačeni u ognjeno jezero (st. 14). Istinski će

vjernici biti svećenici Božji i Kristovi i kraljevati s njime tisuću godina.

20,7,8 A kad se navrší tisuću godina, **Sotona** će biti pušten iz svoga zatvora i izići na četiri strane svijeta zavoditi narode koji su u neprijateljstvu prema Kristu, a ovdje su nazvani **Gog** i **Magog**. Spomenutog Goga i Magoga ne bi trebalo brkati s onima navedenim u Ezekielu 38 i 39. Ondje spomenuti **Magog** golema je zemlja sjeverno od Izraela, a **Gog** je njezin vladar. Ovdje se te riječi odnose općenito na narode svijeta. U Ezekielu se radi o razdoblju prije, a ovdje o razdoblju poslije Milenija.

20,9 Nakon što unovači vojsku bezbožnih buntovnika, **đavao** maršira na Jeruzalem, **ljubljeni grad**; ali **od Boga silazi ogranj** i **proždire** mu trupe.

M. Sud nad Sotonom i svim nevjernicima (20,10-15)

20,10 **Sâm đavao bačen je u jezero ognjeno** gdje se pridružuje **zvijeri** i **lažnom proroku**.

Pomalo iznenađuje to što će se Sotona moći pridružiti vojske nevjernika uoči svršetka Milenija. Ipak, valja imati na umu da će sva djeca koja budu rođena tijekom Kristove vladavine biti rođena grešna i da će im trebati spasenje. Neće baš svi prihvatiti Krista kao zakonitog kralja pa će se mnogi razići po Zemlji u pokušaju da se udalje od Jeruzalema koliko god to bude moguće.

Zapazite da su **zvijer** i **lažni prorok** još uvijek u paklu i nakon tih tisuću godina. To pobija teoriju o anihilaciji (potpunom uništenju) jednako kao i tvrdnja: **i bit će mučeni dan i noć u vijeke vjekova**.

20,11 Zatim je opisano suđenje pred velikim bijelim prijestoljem. Ono je veliko zbog predmeta koji se s njega rješavaju, a **bijelo** je zbog čistoće presuda koje se na njemu donose. Gospodin Isus sjedi na njemu kao Sudac (Iv 5,22.27). Izraz **pred čijim licem pobježe zemlja** i **nebo** ukazuje da se to suđenje zbiva u vječnosti, nakon uništenja ovoga Stvorenja (2 Pet 3,10).

20,12 Mrtvaci, mali i veliki, stoje pred Bogom. To su vjernici iz svih povijesnih razdoblja. Pritom se **otvaraju** dvije vrste **knjiga**. **Knjiga života** sadrži imena svih koji su bili otkupljeni dragocjenom Kristovom krvlju, a ostale knjige sadrže potanki zapis **djelâ** nespâšenih ljudi. Nitko od onih koji se pojavljuju na tom sudu nije zapisan u **Knjizi života**. Činjenica što nema njihovih imena *osuđuje* ih, a zapis o njihovim zlim djelima određuje *visinu* njihove kazne.

20,13 More će predati tijela onih koji su bili sahranjeni u njemu. Grobovi, ovdje opisani riječju **smrt**, predat će tijela svih nespâšenih ljudi ukopanih u njima. **Pakao** (*hades* u NKJV, nap. prev.) će predati duše svih onih koji su umrli u nevjeri. Tijela i duše ponovno će biti sjedinjeni kako bi stali pred Suca. – No kao što će u Nebu biti razlike u pogledu nagrada, tako će u paklu biti razlike u kaznama. Visina kazne temeljit će se na njihovim djelima.

20,14 Kad čitamo da su **smrt i pakao** bačeni u **jezero ognjeno**, to znači da će biti kažnjena cjelokupna osoba: duh, duša i tijelo. Tekst objašnjava da je to **druga smrt**.

Postoji razlika između *hada* i pakla. Što se tiče neobraćenih umrlih, za njih je *had* bestjelesno stanje u kojem su svjesni svoje kazne. To je neka vrst "čuvališta", prijelazno stanje u kojem čekaju svoj odlazak na sud pred velikim bijelim prijestoljem.

Za vjernike koji su umrli *had* je bestjelesno stanje blaženstva u Nebu, gdje iščekuju uskrsnuće i proslavljenje svojih tijela. Kad je Isus umro, otišao je u raj (Lk 23,43), koji Pavao izjednačava s trećim nebom (2 Kor 12,2.4), Božjim prebivalištem. U Djelima 2,27 je bestjelesno stanje Gospodina Isusa nazvano: *had*. Bog nije ostavio Njegovu dušu u *hadu*, nego ju je odjenuo u proslavljeno tijelo.

Pakao je krajnja tamnica zlih mrtvih. To je isto što i ognjeno jezero, Gehena; to jest, druga smrt.

20,15 Odlučujući čimbenik na tome sudu jest to je li nečije ime **zapisano u Knjizi života**. U stvari, onaj čije je ime zapisano u toj knjizi, već je bio sudionik prvog uskrsnuća. Stoga se ovaj stih odnosi samo na one koji će stati pred veliko bijelo prijestolje.

N. Novo nebo i nova zemlja

(21,1 – 22,5)

21,1 Pitanje je bave li se 21. i 22. poglavlje samo stanjem vječnosti, ili pak govore i o Mileniju i o vječnosti. Budući da su Milenij i vječnost u mnogo čemu slični, ne bi nas iznenadilo ako se ponekad u spisima apostola Ivana isprepleću.

Ovdje se stanje vječnosti naziva **ново nebo i nova zemlja**. To ne treba brkati s novim nebom i zemljom opisanima u Izaiji 65,17-25. Ondje se radi o Mileniju, jer još uvijek postoje grijeh i smrt. Oni će potpuno nestati u stanju vječnosti.

21,2 Ivan sada vidi veličanstveni **Sveti grad, novi Jeruzalem**, kako **silazi s neba od Boga, opremljen kao zaručnica urešena za muža svojega**. To što za taj grad nikada nije rečeno da se spustio, navodi neke da smatraju kako će on lebdjeti iznad nove Zemlje. Činjenica da će na njegovim vratima biti napisana imena dvanaest Izraelovih plemena ukazuje na to da će otkupljeni Izrael imati pristup u grad, usprkos tome što nije dio same Crkve. Zauvijek će postojati razlika između Crkve (*Nevjeste, Žene Jaganjčeve*, st. 9), Izraela (st. 12), i poganskih naroda (st. 24).

21,3 Nakon toga je Ivan čuo proglas s neba. Rečeno mu je da je Božje Prebivalište među ljudima i da će On prebivati s njima. Kao Božji narod, oni će s Njim uživati tako blisko zajedništvo o kakvom nikada nisu ni sanjali. **Sâm će Bog biti tu i biti njihov Bog** u još bliskijem i nježnijem odnosu s njima.

21,4.5 Riječi i **otrt će im Bog svaku suzu s očiju** ne znače da će u Nebu biti suza. To je pjesnički način da se izrazi kako tamo *uopće neće* biti suza! Neće tamo biti ni

smrti, ni tuge, ni jauka. Što se tiče Božjih ljudi, sve će to zauvijek nestati.

Onaj koji sjedi na prijestolju sve će novo učiniti. Njegove riječi su vjerne i istinite, i sasvim sigurno će se ostvariti.

21,6 Uvođenjem vječnoga stanja dovršeni su Božji naumi sa Zemljom na kojoj živimo. Kao što su **Alfa i Omega** prvo i posljednje slovo grčke abecede, tako je i **On Početak i Svršetak**, Stvoritelj i Svrha stvaranja; Onaj koji je sve započeo i Onaj koji sve dovršava – Vječni. On je Onaj koji **besplatno daje vodu života** (spasenje) svakome tko god žeda za Njegovim spasenjem.

21,7 On je Onaj koji pobjednika blagoslivlja dajući mu potpunu baštinu i novu bliskost između Oca i sina. Kao što je ranije spomenuto, pobjednik je onaj tko vjeruje da Isus jest Sin Božji (1 Iv 5,5). Takav vjerom pobjeđuje svijet (1 Iv 5,4).

21,8 Ali nisu svi pobjednici. Neki su **kukavice**, jer su se bojali priznati Kristovim; **nevjerni**, jer se nisu htjeli pouzdati u Spasitelja vjernikâ; **grešnici** (NKJV bilješka, riječ koja se nalazi u većini rukopisa), jer su ostali u svojim grijesima – bilo u golemim opačinama navedenim u ovom stihu ili ne; **okaljani**, jer su se prepuštali odvratnom nemoralu; **ubojice**, pakosni i divlji koljači; **bludnici**, jer su činili blud i druge seksualne grijehe; **vračari**, jer su općili sa zlodusima; **idolopoklonici**, jer su vrijeđali Boga štujući kipove i slike; i **svi lažljivci**, jer su zavodili druge. Svima njima krajnje će odredište biti **ognjeno jezero**.

21,9 Jedan od sedmorice anđela koji su izlijevali čaše sa zlima ponudio se Ivanu da mu pokaže još detaljniji pogled na Novi Jeruzalem, grad koji se naziva i **Zaručnica, Žena Jaganjčeva**. To bi moglo značiti da je taj grad njezina rezidencija.

21,10.11 **Prenesen u duhu na goru veliku i visoku**, Ivan je ponovno vidio **Jeruzalem kako silazi s neba** obasjan **Božjom slavom**, **blistav poput najdragocjenijega dragulja**.

21,12.13 Novi Jeruzalem je bio okružen masivnim **zidom** na kojem je bilo **dvanaest vratiju**, a na njima **dvanaest anđela i napisana imena dvanaest plemena ... Izraelovih**. Po troja su vrata bila sa svake strane svijeta.

Broj *dvanaest* spomenut je dvadeset jedan puta u ovoj knjizi i sedam puta u ovom poglavlju. Uvriježeno je shvaćanje da taj broj simbolizira *vladavinu* ili upravu.

21,14 Na **dvanaest gradskih temelja** upisana su **imena dvanaestorice apostola Jaganjčevih**. To bi se moglo odnositi na činjenicu da su oni postavili temelje Crkvi onime što su naučavali o Kristu (Ef 2,20).

21,15.16 Pomoću **zlatnog mjerila** anđeo je odredio da se **grad pruža dvanaest tisuća stadija** (2200-2400 kilometara) u **dužinu**, i **širinu**, i **visinu**. Bez obzira je li izgrađen u obliku kocke ili piramide, taj grad proteže se daleko preko granica obnovljenog Izraela.

21,17 **Zid** mu je debeo **sto četrdeset i četiri lakata**. Izraz “**mjere čovječje, to jest anđeoske**” znači da je anđeo, spomenut u stihovima 9 i 15, upotrijebio mjerne jedinice kojima se služe ljudi.

21,18 Opis **zida (jaspis) i grada (čisto zlato)**, premda nam je to teško zamisliti, zamišljen je da bude takav da stvori sliku goleme veličanstvenosti i sjaja. U tome i uspijeva.

21,19.20 **Dvanaest je temelja** ukrašeno s **dvanaest dragih kamenova** nalik onima na naprsniku židovskoga velikog svećenika, koji su predstavljali **dvanaest Izraelovih plemena**. Nije moguće precizno odrediti svaki od spomenutih dragulja ili pak odrediti njihovo duhovno značenje.

21,21 **Dvanaest vrata** jest **dvanaest biserâ**, što nas podsjeća da je Crkva dragocjeni biser zbog kojeg je Spasitelj prodao sve što je imao (Mt 13,45.46).

Gradska ulica je čisto zlato, kao prozirno staklo, što nam govori o besprijekornoj slavi.

21,22.23 U gradu nečega nema. **Hram** mu nije potreban jer su u njemu **Gospodin Bog, Svevladar, i Jaganjac**. U njemu nema ni sunca ni mjeseca jer ga obasjava slava Božja, a svjetiljka mu je Jaganjac.

21,24 Poganski će narodi uživati u Njegovoj krasoti, a kraljevi zemaljski će Gospodinu donositi svoju čast.

21,25 Ondje nema zatvorenih vrata, jer u njemu vlada savršena sigurnost i pristup u nj je slobodan. Ondje nema ni noći; to je zemlja u kojoj je neprestano dan.

21,26 Kao što je već spomenuto, u grad će dotjecati bogatstvo narodâ; sva njihova slava i čast.

21,27 Onamo nikada neće ući ništa nečisto, nego samo oni koji su zapisani u Jaganjčevoj Knjizi života.

22,1.2 Čista rijeka vode života teče od prijestolja Božjeg i Jaganjčeva i protiče posred ulice. S obiju strana rijeke raste **Stablo života i rada dvanaest vrsta plodova** – koji više nisu zabranjeni. To govori o Božjoj neprekidnoj opskrbi za svako doba. To da lišće stabla služi za **ozdravljanje narodâ** slikoviti je način kojim se želi reći da će oni imati trajno zdravlje.

22,3-5 A. T. Pierson ovako to sažima:

I neće više biti nikakva prokletstva

– savršena bezgrešnost;

Priestolje će Božje i Jaganjčevo biti

u njemu – savršena vlada;

i sluge će mu njegove služiti

– savršeno služenje;

i gledati Njegovo lice

– savršeno zajedništvo;

a ime će im Njegovo biti na čelima

– savršena sličnost;

I neće ondje više biti noći

– savršena blaženost;

i oni će vladati u vijekove vjekova

– savršena slava.³¹

O. Zaključna upozorenja, utjehe, pozivi i blagoslovi (22,6-21)

22,6 Ivana anđeo tumač ponovno podsjeća na pouzdanost svega što mu je ot-

krio. **Gospodin Bog je poslao svoga anđela da pokaže slugama svojim pregled onoga što se mora uskoro dogoditi.**

22,7 Vrhunac svega bit će slavni Kristov Dolazak. On uvjerava da će doći uskoro. To može značiti ili *skoro* ili *iznenada*, ali prednost se daje značenju *skoro*. Osobiti blagoslov daje se svakome **tko čuva riječi ovoga proroštva**. To možemo učiniti tako da živimo u nadi Njegova Dolaska.

22,8.9 Kad je Ivan čuo i vidio sve to, pao je **pred noge** anđelu, ali mu je bilo zabranjeno to činiti. **Anđeo** je tek stvoreno biće, a klanjati se smijemo samo Bogu.

22,10 Ivan nije smio **zapečatiti to proroštvo** jer je vrijeme ispunjenja bilo blizu. **Zapečatiti** to značilo bi odgoditi ostvarenje tih događaja.

22,11 Kad dođe vrijeme ispunjenja, **nepravednici** će biti zatečeni u nepokajanošći. **Okaljani** neće više imati prigodu promijeniti se kad se jednom Gospodin vrati na Zemlju. No **pravednici** će nastaviti živjeti pravedno, a **sveti** će i dalje živjeti u svetosti.

22,12.13 Gospodin ponovno najavljuje svoj skori Dolazak, no ovaj put s obećanjem da će **naplatiti svakome prema tome kakvo mu bude djelo**. I ponovno se predstavlja kao **Alfa i Omega**. Isti Onaj koji je sve stvorio, navući će zastor na pozornici povijesti.

22,14 Ovaj bi stih mogao glasiti: **Blago onima koji vrše njegove zapovijedi**, ili: *Blago onima koji peru svoje halje* (bilješka). Ni jedna od ovih dviju tvrdnji ne naučava spasenje djelima, nego da su djela plod i dokaz spasenja. Samo istinski vjernici imaju pristup **Stablu života** i u vječni grad.

22,15 Iz Neba će zauvijek biti isključeni **psi i vračari, bludnici, ubojice i idolopoklonici**, i lažljivci. **Psi** bi ovdje mogli označavati muškarce koji se prostituiraju (Pnz 23,18.19), nečiste pogane (Mt 15, 26), ili pak one koji druge navode i uvlače u židovstvo (Fil 3,2).

22,16 Gospodin je poslao svog anđela s ovom porukom crkvama. Za sebe On govori da je **korijen i izdanak Davidov**. Što se tiče Njegovog božanstva, On je Davidov *Stvoritelj*; što se tiče Njegova čovječtva, Davidov je *Potomak*. **Sjajna zvijezda Danica** javlja se na nebu prije izlaska sunca. Krist će najprije doći Crkvi kao **sjajna zvijezda Danica**, to jest, tijekom Uzeća; kasnije će doći kao Sunce Pravednosti sa zdravljem u krilima (Mal 4,2).

22,17 Ovaj se stih može razumjeti dvojako. Kao prvo, to bi mogao biti posve evanđeoski poziv u kojem **Duh, Zaručnica** i onaj tko ovo sluša potiču žednoga da **dođe** Kristu po spasenje. Ili bi dva prva "dođi" mogle biti molitve Kristu da se vrati, a ostatak stiha bio bi poziv nekom tko još nije spašen da **dođe** k Njemu po **vodu života** (spasenje) i tako bude spreman za Njegov povratak.

22,18.19 Ako tko što doda ovome što je napisano u Knjizi Otkrivenja, zapast će ga **zla** napisana u njoj. Budući da su teme ove knjige utkane posvuda diljem Biblije, ovaj stih, u stvari, osuđuje bilo kakvo prekrjanje Božje riječi. Slična osuda izrečena je za svakoga **tko oduzme od riječi ovoga proroštva**. To se ne odnosi na neke manje važne razlike u tumačenju, nego na izravan napad na nadahnuće i potpunost Biblije. Kazna za to jest vječna propast. **Bog će** takvome **oduzeti udio na Stablo života** (NKJV bilješka).³² To znači da nikada neće imati udjela u blagoslovima onih koji imaju vječni život.

22,20 Otkrivenje završava s obećanjem i s blagoslovom. Obećanje je da Gospodin Isus dolazi uskoro. Kao što je već rečeno, to bi moglo značiti *skoro* ili *iznenada*. Nada u *iznenadni* dolazak ne izaziva jednako iščekivanje ili budnost kao što to čini nada u *skori* povratak. Svaka spašena osoba na tu blaženu nadu odgovara: **Da, dođi, Gospodine Isuse!**

Kao što je Postanak knjiga početaka, tako je Otkrivenje knjiga svršetka. Teme ko-

je su uvedene u prvoj knjizi Biblije, u posljednjoj su dozrele. Razmotrite sljedeće:

POSTANAK

Stvaranje nebesa i Zemlje (Post 1,1).

Početak Sotonine vladavine na Zemlji (Post 3,1-7).

Uvođenje grijeha (Post 3,1-7).

Izricanje prokletstva nad Stvorenjem (Post 3,17-19).

Oduzeto pravo na Stablo života (Post 3,24b).

Čovjek protjeran iz Edenskog vrta (Post 3,24a).

Ulazak smrti u svijet (Post 2,17; 5,5).

Vjenčanje prvoga Adama (Post 4,1).

Dolazak tuge u čovječanstvo (Post 3,16).

OTKRIVENJE

Uništenje nebesa i Zemlje (Otk 20,11b). Stvaranje novih nebesa i nove Zemlje (Otk 21,1).

Sotona bačen u ognjeno jezero (Otk 20,10).

Ukinuće grijeha (Otk 20,10).

Ukinuće prokletstva (Otk 22,3).

Ponovno dopušten pristup Stablu života (Otk 22,2.19, bilješka).

Čovjek ponovno primljen (u raj) (Otkrivenje 22, 1-7).

Smrt ukinuta zauvijek (Otk 21,4).

Vjenčanje posljednjeg Adama (Otk 19,7).

Tuga uklonjena (Otk 21,4).

22,21 Sada smo stigli do konačnog blagoslova ove prekrasne knjige Otkrivenja, i cjelokupne Riječi Božje. Ovo sada je smireni svršetak knjige ispunjene grmljavinom božanskoga suda.

Ivan želi da **milost Gospodina našega, Isusa Krista**, bude sa svim Božjim ljudima. U postojećim rukopisima postoje tri različita svršetka.

1. U kritičkom (NU) tekstu Ivan želi Kristovu milost *svima* – što se teško uklapa u temu Knjige Otkrivenja, a to je: predstojeći gnjev koji dolazi na većinu ljudi.
2. Tradicionalni (TR, KJV, NKJV) tekst je bolji. Ivan želi Kristovu milost "svima vama" – a mnogi slušatelji i čitatelji Otkrivenja bit će istinski vjernici.

3. Najbolji oblik ovoga stiha, u svjetlu oštre suprotnosti između svetih i grešnika prikazane u ovoj knjizi, nalazi se u *Većinskom* tekstu i NKJV bilješki: **Milost našega Gospodina Isusa Krista sa svima svetima. Amen.**

BILJEŠKE

¹(Uvod) Glagol uporabljen u Evanđelju i Otkrivenju jest *ekentesan*; u Septuaginti (Zaharija) nalazi se oblik *katorchesanto*.

²(Uvod) U hebrejskom i u grčkom pismu slova abecede imaju numeričku vrijednost. Primjerice, *aleph* i *alfa* su 1, *beth* i *beta* su 2, itd. Zbog toga je moguće zbrojiti numeričku vrijednost slova svakog imena. Zanimljivo je da na grčkome ime Isus (*Iesus*) daje broj 888. (Osmica je, inače, broj novog početka i uskrsnuća.) Vjeruje se da će slova "zvijerina" imena dati zbroj 666. Ako se neznatno podesi, naziv "Nero Caesar" po tom sustavu daje broj 666. No ima i drugih imena koje na taj način mogu dati 666, pa stoga treba izbjegavati neobuzdane spekulacije.

³(1,5) Ovaj navod iz bilješke prvi je od brojnih takvih navoda u Otkrivenju NKJV prijevoda Biblije, pri čemu se i najstariji (NU) i većinski (M) rukopisi slažu nasuprot obliku koji nalazimo u TR, KJV i NKJV. Razlog tome je što je Erazmo, koji je izdao prvi grčki Novi zavjet (1516. godine) imao samo jednu kopiju Otkrivenja, a i ta je bila nepotpuna. Otud potječu i mnoge manje varijacije u bilješkama i marginama. Srećom, ostale knjige Novog zavjeta bile su zastupljene rukopisima koji su se uvelike slagali s mnoštvom rukopisa koji su tek trebali biti otkriveni. U ovom Komentaru navedene su samo najvažnije promjene. Vjerujemo da bi kombinacija NU i M tekstova bile izvorni oblik. Ondje gdje se one međusobno razlikuju, prvenstvo dajemo tekstovima koji su brojniji.

⁴(1,8) NU i M tekstovi izostavljaju "Početak i Svršetak".

⁵(1,10) U grčkom je "Dan Gospodinov" *he hemera tou Kuriou*; "Gospodinov (do-

slovce: *Gospodnji*) Dan" je *he kuriake hemera* (otud i engleska riječ "crkva": *kirk, church*).

⁶(1,13) James M. McConkey, *The Book of Revelation: A Series of Outline Studies in the Apocalypse*, str. 9.

⁷(2,1) John F. Walvoord, *The Revelation of Jesus Christ*, str. 50-100.

⁸(2,14) Ella E. Pohle, *Dr. C. I. Scofield's Question Box*, str. 89.

⁹(2,20) Većinski tekst: "svojoj supruzi (ili: ženi) Jezabeli".

¹⁰(3,7) *Daily Notes of the Scripture Union*.

¹¹(3,20) Richard Chevenix Trench, *Commentary on the Epistles to the Seven Churches in Asia*, str. 225.

¹²(4,3) Walvoord, *Revelation*, str. 104.

¹³(5,9) I NU i M tekstovi: "ih" i "njih" što bi značilo da starješine ne pjevaju o sebi, nego o *drugima*. To bi moglo navoditi na to da su starješine anđeoska bića.

¹⁴(5,9) NU tekst: "kraljevstvom" umjesto "kraljevima".

¹⁵(6,1) NU i M tekstovi izostavljaju "i gledaj".

¹⁶(6,10) Grčka riječ ovdje je snažna: *Despotes* (ali bez negativne konotacije koju ta riječ ima u našem jeziku).

¹⁷(8,5) Henry Barclay Swete, *The Apocalypse of St. John*, str. 109.

¹⁸(8,13) "Anđeo" i "orao" u grčkom zvuče dosta slično (*angelos* i *aetos*), stoga je moguća greška u prepisivanju. Točno je "orao".

¹⁹(9,16) U većini rukopisa dolazi "sto milijuna".

²⁰(9,18) Hamilton Smith, *The Revelation: An Expository Outline*, str. 57.

²¹(9,20.21) Ovdje je uporabljena grčka riječ *pharmakon*, "lijek, napitak, droga" (otud riječ "farmacija").

²²(11,6) McConkey, *The Book of Revelation*, str. 68, 69.

²³(11,15) NU i M tekstovi: "kraljevstvo ... je postalo".

²⁴(13,3) *The Scofield Reference Bible*, str. 1342.

²⁵(14,4,5) J. D. Pentecost, *Things to Come*, str. 300.

²⁶(15,3,4) "Svetih" je jako slabo potkrijepljeno. I NU i M podupiru "naroda".

²⁷(15,3,4) Arthur T. Pierson, *Knowing the Scriptures*, str. 248.

²⁸(16,16) "Harmagedon" potječe od hebrejskih riječi "Har" (planina) i "Megiddo". U većini tekstova jednostavno dolazi "Megiddo".

²⁹(19,8) Prijevod iz 1611. godine tu donosi "pravednost" što propovjednici često tumače da se radi o *Kristovoj pravednosti* koja je *uračunata* svetima. Premda je to ispravan nauk, grčka riječ *dikaiomata* pobija to tumačenje. Sama riječ je u množini (ne apstraktna jednina *dikaiousune*). Nadalje, njezin svršetak je "u pasivu", što ovdje ukazuje na nešto što je učinjeno (u ovom slučaju "pravedna djela"). U ovom se odjeljku uopće ne radi o spasenju.

³⁰(19,10) Charles C. Ryrie, *The Ryrie Study Bible, New King James Version*, str. 1953.

³¹(22,3-5) Pierson, *The Ministry of Keswick, First Series*, str. 144.

³²(22,18,19) Izraz "Knjiga života" nema podršku nijednog grčkog rukopisa. Posljednjih šest stihova nedostajali su u Erazmovoj grčkoj kopiji Otkrivenja pa je on te stihove preveo iz Latinske Vulgate. To je najnesretniji izbor jer remeti doslovni "puni krug", to jest, Božji program koji se kreće od toga da je otjerao čovjeka od Stabla života u Postanku 3, pa do dopuštenja Njegovim svetima da mu ponovno pristupe na svršetku posljednjeg poglavlja Biblije.

BIBLIOGRAFIJA

Criswell, Wallie Amos. *Exposition of Sermons on Revelation*. Grand Rapids: Zondervan Publishing Huse, 1962.

Dennett, Edward. "The Seven Churches", *The Serious Christian*, Sv. XI., Charlotte, N. C.: *Books for Christians*, bez datuma.

Gaebelein, Arno C. *The Revelation*. New York: Publication Office "Our Hope", 1915.

Grant, F. W. *The Revelation of Christ*. New York: Loizeaux Brothers, bez datuma.

Ironside, H. A. *Lectures on the Revelation*. New York: Loizeaux Brothers, 1919.

Kelly, William. *Lectures on the Book of Revelation*, novo izdanje. London: G. Morrish, bez datuma.

Lenski, R. C. H. *The Interpretation of St. John's Revelation*. Minneapolis: Augsburg Publishing House, 1943.

McConkey, James H. *The Book of Revelation: A Series of Outline Studies in the Apocalypse*. Pittsburgh: Silver Publishing Co., 1921.

Morgan, G. Campbell. *The Letters of Our Lord*. Westwood, N. J.: Fleming H. Revell Co., bez datuma.

Morris, Leon. *The Revelation of Jesus Christ* (TBC). Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1969.

Mounce, Robert H. *The Book of Revelation* (NIC). Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1977.

Ryrie, Charles Caldwell. *Revelation*. Chicago: Moody Press, 1968.

Scott, Walter. *Exposition of the Revelation of Jesus Christ*. London: Pickering & Inglis Ltd., bez datuma.

Smith, Hamilton. *The Revelation: An Expository Outline*. Addison, IL: Bible Truth Publishers, bez datuma.

Stanley, Charles. *The Revelation of Jesus Christ*. New York: Loizeaux Brothers, bez datuma.

Swete, Henry Barclay. *The Apocalypse of St. John*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., bez datuma.

Tenney, Merrill C. *Interpreting Revelation*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1957.

Trench, Richard Chevenix. *Commentary on the Epistles to the Seven Churches in Asia*. Minneapolis: Klock and Klock Christian Publishers, 1978.

Walvoord, John F. *The Revelation of Jesus Christ*. Chicago: Moody Press, 1966.